prof. MARIA EMILIA GOIAN

PROBLEME DE SINTAXĂ

limba română

fișe de muncă individuală

prof. MARIA EMILIA GOIAN

PROBLEME DE SINTAXĂ

limba română

- fişe de muncă individuală -

Editura RECIF

CUPRINS

Argument 5
Bibliografie 6
Lista abrevierilor 7
Partea întîi 9
1. Precizări preliminare. Enunțul sintactic 9
2. Raporturile sintactice 22
3. Propoziția și fraza 30
4. Predicatul și propoziția predicativă 41
5. Subiectul și propoziția subiectivă 63
6. Adresarea 84
7. Apoziția și propoziția apozitivă 87
8. Reluarea și corelativele 95
9. Repetiția 99
10. Atributul și propoziția atributivă 103
11. Complementul direct și completiva directă 116
12. Complementul indirect și completiva indirectă 124
13. Complementul de agent și completiva de agent 130
14. Elementul predicativ suplimentar șipredicativa suplimentară 132
15. Complementul circumstanțial de loc și circumstanțiala de loc 136
16. Complementul circumstanțial de timp și circumstanțiala de timp 138
17. Complementul circumstanțial de mod și circumstanțiala de mod 143
18. Complementul circumstanțial consecutiv și consecutiva 149
19. Complementul circumstanțial de cauză și cauzala 151
20. Complementul circumstanțial de scop și finala 154
21. Complementul circumstanțial condițional și condiționala 156
22. Complementul circumstanțial concesiv și concesiva 159
23. Complementul de materie și propoziția de materie 161
24. Complementul separativ-selectiv și propoziția separativă 162
25. Complementul instrumental și instrumentala 164
26. Complementul sociativ și sociativa 165
27. Complementul de relație su propoziția de relație 167
28. Complementul opozițional și opoziționala 169
29. Complementul cumulativ și propoziția cumulativă 173
30. Complementul de excepție și propoziția de excepție 175
31. Cuvinte și construcții incidente 178

Partea a două-exerciții: Algoritmul analizei sintactice 181
1. Enunțul sintactic 184
2. Raporturi sintactice 190
3. Propoziția și fraza 200
4. Predicatul și predicativa 205
5. Subiectul și subiectiva 215
6. Adresarea 223
7. Apoziția 225
8. Reluarea 227

9. Repetiţia 229
10. Atributul şi atributiva 230
11. Complementul direct şi completiva directă 242
12. Complementul indirect şi completiva indirectă 247
13. Complementul de agent şi completiva de agent 252
14. Elementul predicativ suplimentar şi predicativa suplimentar 254
15. Complementul circumstanţial de loc şi locala 257
16. Complementul circumstanţial de timp şi temporala 262
17. Complementul circumstanţial de mod şi modala 266
18. Complementul circumstanţial consecutiv şi consecutiva 269
19. Complementul circumstanţial de cauză şi cauzala 271
20. Complementul circumstanţial de scop şi finala 274
21. Complementul circumstanţial condiţional şi condiţionala 277
22. Complementul circumstanţial concesiv şi concesiva 279
23. Complementul de materie şi poziţia de materie 282
24. Complementul separativ-selectiv şi propoziţia separativă 283
25. Complementul instrumental şi instrumentala 284
26. Complementul sociativ şi sociativa 285
27. Complementul de relaţie şi propoziţia de relaţie 286
28. Complementul opoziţional şi opoziţionala 288
29. Complementul cumulativ şi cumulativa 290
30. Complementul de excepţie şi propoziţia de excepţie 291
31. Cuvinte şi construcţii incidente 293

Partea a treia - Exerciţii rezolvate 294

Dedic această carte iubitei mele mame

ARGUMENT

Lucrarea de față se adresează tuturor **elevilor** care studiază limba română, **candidaților la examenele de admitere** în învățământul liceal și superior și, nu în ultimul rînd, **învățătorilor** și **profesorilor** de limba română, cărora dorește să le vină în ajutor în activitatea desfășurată la clasă. Ea este o consecință a unei îndelungi practici pedagogice și încearcă să fie un auxiliar necesar în activitatea de (auto)pregătire, fiind în deplină concordanță cu programa școlară (de toate nivelele) și cu cerințele formulate de MIȘ pentru perioada de tranziție.

Partea întîi oferă o **sinteză a problematicii sintaxei** (cu referiri și la aspecte morfologice sau lexicale), propunînd principalele **căi de diagnosticare** a funcțiilor sintactice descrise, dar punînd în atenție și unele **probleme controversate**, cărora le oferă o soluție în concordanță cu nivelul actual al cercetării.

Partea a doua conține **620 exerciții** diverse, pe **fișe de muncă independentă** pentru demonstrarea și fixarea noțiunilor învățate, dar și de creativitate. Acestea pot fi utilizate **eșalonat**, în funcție de nivelul cunoștințelor dobîndite la clasă, în diverse momente ale activității didactice, dar și de către cei care, după parcurgerea noțiunilor teoretice, doresc să-și verifice nivelul cunoștințelor acumulate. Prin diversitatea lor, se asigură și cultivarea limbii, și apropierea de diverse texte aparținînd unor etape diferite din istoria literaturii noastre (de la cronicari la poezia contemporană), și performanța școlară.

Partea a treia conține **rezolvarea exercițiilor** propuse, fiind un mijloc eficient de **(auto)verificare** a competenței lingvistice. Analiza completă a părților de propoziție va putea fi și o cale de verificare a cunoștințelor de morfologie, de lexicologie și chiar, în mai mică măsură, de stilistică.

Noțiunile de sintaxă a propoziției și a frazei au fost prezentate în paralel, avîndu-se în vedere corespondența permanentă dintre acestea. Au fost abordate și probleme care depășesc nivelul cunoștințelor clasei a VIII-a, dar care sînt absolut necesare candidatului la admiterea în învățămîntul superior și în aceeași măsură, considerăm noi, cunoașterii adecvate a sistemului sintactic la toate nivelele, ca o sursă verificată de asigurare a competenței lingvistice, și deci a performanței.

Considerăm că această încercare de sistematizare a problemelor de sintaxă reprezintă un ajutor important în activitatea didactică, dar și un "**meditator**" adecvat pentru cei care doresc să-și însușească normele limbii române.

BIBLIOGRAFIE SELECTIVA

(Lucrări de referință)

1. **"Gramatica limbii române"** - Ed. Academiei, Ed. a II-a, Buc. 1966
2. **"Sinteze de limba română"** Ed. Albatros, Ed. a III-a (coordonator Theodor Hristea - autori: Mioara Avram, Theodor Hristea, Rodica Bogza-Irimie, Ion Diaconescu), Buc. 1984
3. **"Studii de metodică a limbii și literaturii române"** - EDP (coordonator Alexandru Bojin - autor Ion Diaconescu)
4. Avram, Mioara - **"Gramatica pentru toți"** - , Ed.Academiei, Buc., 1986
5. Bulgăr, Gheorghe - **"Limba română - sintaxă și stilistică"** ,EDP, Buc., 1968
6. Coteanu, Ion - **"Gramatica de bază a limbii române"** Ed. Albatros, Buc. 1982
7. Coteanu, Ion - **"Gramatică, stilistică, compoziție"** Ed. Științifică, Buc. 1990
8. Diaconescu, Ion **"Probleme de sintaxă a limbii române actuale"** Ed. Șt. E, Buc. 1989
9. Drincu, Sergiu - **"Semnele ortografice și de punctuație în limba română"**, Ed. Șt. E, Buc. 1983
10. Dimitriu, C. - **"Gramatica limbii române explicată. Sintaxa,** Ed. Junimea, Iași 1982
11. Guțu Romalo, Valeria - **"Sintaxa limbii române. Probleme și interpretări"**, EDP, Buc. 1973
12. Florea, Melania - **"Structura grupului nominal în limba română contemporană"**, Ed. Șt. E., Buc. 1983
13. Iordan, Iorgu și Vladimir Robu - **"Limba română contemporană"**, EDP, Buc., 1978
14. Neamțu, G. C. - **"Elemente de analiză gramaticală"**, Ed. Șt. E, Buc. 1989
15. Șerban, Vasile - **"Sintaxa limbii române.** Curs practic, Ed. a II-a, EDP, Buc. 1970
16. Trandafir, Gh. D. - **"Probleme controversate de gramatică a limbii române actuale"**, Ed. Scrisul românesc, Craiova, 1982

LISTA ABREVIERILOR

A - atribut
Aaj - A adjectival
Ac - acuzativ
Aav - A adverbial
Ad - adresare
adv - adversativ
af - afirmativ
Aij - A interjecțional
Anr - A numeral
aj - adjectiv
Ap - apoziție
AP - apozitivă
Apd - A pronominal dativ al
Apg - A pronominal genitival
App - A pronominal prepozițional
art - articol
Asd - A substantival dativ al
Asg - A substantival genitival
Asp - a substantival prepozițional
AT - atributivă
av - adverb
Av - A verbal
C - complement
Cag - C de agent
CAG - completivă de agent
card - cardinal
Cc - complement circumstanțial
bim - bimembră
Ccm - Cc de mod
Ccl - Cc de loc
Ccs - Cc de scop
Cct - Cc de timp
Ccț - Cc condițional
Ccum - C cumulativ
Ccv - Cc concesiv
Ccz - Cc de cauză
Cd - C direct
CD - completivă directă
Ci - C indirect
CI - completivă indirectă
Cins - C instrumental
CL - circumstanțială de loc
cj - conjuncție
Cj - conjunctiv
Cex - C de excepție
concl - concluziv
cond - condițional-optativ
coord - coordonare
cop - copulativ
Cop - C opozițional
Cmat - C de materie
Cns - Cc consecutiv
CNS - consecutivă
CM - modală
Crel - C de relație
CS - propoziție de scop
Csep - C separativ
Csoc - C sociativ
CT - temporală
CȚ - condițională
CV - concesivă
CZ - cauzală
d - diateză
D - dativ
dem - demonstrativ
disj - disjunctiv
dezv - dezvoltat
E - enunțiativă
EX - propoziție de excepție
excl - exclamativă
f - formă
fm - feminin
G - genitiv
hot - hotărît
I - incidentă
imp - imperfect
Imp - imperativ
Ind - indicativ
intr - intranzitiv
INS - instrumentală
juxt - juxtapunere
loc - locuțiune
mmcp - mai mult ca perfect
MAT - propoziție de materie
ms - masculin
N - nominativ
neg - negativ
nr - număr, numeral
nt - neutru
P - propoziție, predicat
p - persoana
Pav - predicat adverbial
pers - personal
Pij - predicat interjecțional
OP - opozițională

Pn - predicat nominal
PR - predicativă
pc - perfect compus
pl - plural
pr-z - propriu-zis
ps - perfect simplu
pf - perfect
neh - nehotărît
poś - posesiv
Pv - predicat verbal
Pvc - predicat verbal compus
REL - propoziție de relație
opt - optativ
sg - singular
SOC - propoziție sociativă
SEP - propoziție separativă
term - terminație
tranz - tranzitiv
V - vocativ
val - valoare

PARTEA ÎNTÎI

PROBLEME DE SINTAXĂ

1. PRECIZĂRI PRELIMINARE. ENUNȚUL SINTACTIC

Limba este un **sistem de comunicare alcătuit din sunete articulate, specific oamenilor, prin care aceștia își exprimă gîndurile și sentimentele;** funcțiile ei sînt: **referențială** (prin care se redă o informație), **emotivă** (ca expresie a ego-ului), **conativă** (prin care se apelează la receptorul comunicării), **fatică** (prin care se stabilește comunicarea), **metalingvistică** (de comentariu, prin care se controlează existența unui cod comun între emițător - locutor/vorbitor și receptor/interlocutor) și, în sfîrșit, **poetică** (prin care este subliniată atitudinea mesajului față de sine, adevărata artă de a vorbi fiind determinată esențial de această din urmă funcție a limbii), așa cum au fost stabilite de **R. Jakobson.**

Performanța lingvistică este asigurată prin competența lingvistică, dată de însușirea codului esențial al comunicării în sine. Aceasta se realizează prin cunoașterea regulilor, a normelor pe care se sprijină codul lingvistic, începînd cu nivelul **fonetic** (care asigură însușirea corectă a articulării), cel **lexical** (care asigură însușirea adecvată a unui inventar de termeni esențiali comunicării), cel **morfologic** (prin care se statuează modificările suferite de cuvinte), cel **sintactic** (prin care se studiază modurile de îmbinare a elementelor comunicării astfel încît aceasta să fie capabilă să devină mesagera gîndurilor și a sentimentelor vorbitorului), și în sfîrșit, cel **stilistic** (antrenînd, în mod evident, funcția poetică a limbii).

I. SINTAXA reprezintă un nivel integrator al gramaticii, care cuprinde regulile privitoare la îmbinarea cuvintelor în propoziții și a acestora în fraze, dînd naștere enunțurilor lingvistice. Ea studiază mecanismul pe baza căruia un ansamblu de cuvinte date se constituie într-un enunț. Operînd cu cuvinte, limba le utilizează ca semne ale unui sistem de comunicare, în care principalele elemente sînt :

1. Partea de propoziție - cuvîntul sau grupul de cuvinte prin care se exprimă o anumită funcție sintactică, aflat într-o relație cu alte cuvinte. Părțile de propoziție pot fi :

* **Părți de propoziție principale**: cuvinte sau îmbinări de cuvinte care sînt esențiale în realizarea procesului comunicării. Acestea sînt :

a) **predicatul** - elementul esențial al comunicării, prin intermediul căruia se realizează principala funcție a acesteia, predicația (arată ce face, ce este, cine este sau cum este subiectul);

b) **subiectul** - partea principală de propoziție despre care se spune ceva cu ajutorul predicatului.

* **Părți de propoziție secundare**: cuvinte sau îmbinări de cuvinte care completează (obligatoriu sau facultativ) comunicarea, și care se definesc prin dependența lor de un cuvînt regent, în funcție de natura căruia se definesc:

a) **atributele** - sînt părțile secundare de propoziție aflate în dependență de un substan-

tiv, un cuvînt cu valoare substantivală sau un substitut (pronume) ;

b) **complementele** - sînt părțile secundare de propoziție aflate în dependență de un termen regent (determinat) exprimat prin verb, adjectiv, adverb sau interjecție predicativă ;

c) **elementul predicativ suplimentar (nume predicativ secundar)** aflat într-o dublă dependență (față de un verb și față de un nume).

* **Părți de propoziție prin care se suplimentează informația** și care nu sînt subordonate (nefiind absolut necesare comunicării), dar nici elidabile:

a) **apoziția** (cu variantele acesteia: apoziție, reluare și repetiție);

b) **adresarea** - prin care se realizează funcțiile fatică și conativă ale limbii.

2. La un nivel superior se situează **sintagma**, văzută ca o unitate structurală privită din punctul de vedere al relațiilor și al raporturilor care se stabilesc între cuvinte. Din această perspectivă se disting: un termen **regent** (determinat) și un termen **subordonat** (determinant). Clasificarea sintagmelor se face în funcție de calita ea morfologică a termenului centru al sintagmei (regent) în :

* **sintagme nominale** (grupuri nominale) în centrul cărora se află un nume (substantiv sau substitut);

* **sintagme verbale** al căror centru este un verb predicativ (cu înțeles lexical de sine stătător)

* acestora li se pot adăuga **sintagmele adverbiale, adjectivale** și **interjecționale**, în măsura în care acestea contribuie la realizarea, ca centre, a unor sintagme.

La nivel sintactic, cunoașterea normelor pe baza cărora cuvintele se combină unele cu altele este de o deosebită importanță, avînd în vedere faptul că la acest nivel se identifică (se produc) modificările formale (morfologice) ale cuvintelor în funcție de statutul lor morfologic (prin flexi-une). Operația de combinare a celor doi termeni constituenți ai sintagmei se realizează în momentul vorbirii, în urma unui act creator dinamic. De aceea nu pot fi considerate sintagme unitățile stabile, de tipul locuțiunilor, expresiilor idiomatice sau al clișeelor verbale. Din acest motiv opinăm că numărul substantivelor compuse este mult mai mare decît cel îndeobște acceptat, referindu-ne, spre exemplu, la cele în centrul cărora se află substantivul **mașină**, care apare în unități lexicale cu un referent inconfundabil, de tipul : - mașină - de cusut/ de spălat/ de măcinat/ de călcat etc. Calitatea acestora este subliniată și de tendința limbii de a găsi sinonime acestor unități lingvistice al căror statut nu este fixat decît de úzaj (rîșniță pentru mașina de măcinat cafea, de exemplu).

După cum se poate observa, deci, studiul limbii trebuie să acorde atenție, concomitent, tuturor compartimentelor sale, nescăpînd din vedere, desigur, nici aspectele pe care le ridică diferitele funcții ale limbii.

Model de analiză:

Mașina de spălat este stricată.

În această propoziție putem identifica, în funcție de intenția vorbitorului care face aluzie la un anumit referent, două variante:

- un predicat nominal sau un predicat verbal? Dacă vorbitorul se referă la starea obiectului, **stricată** desemnînd însușirea acestuia, avem în vedere un Pn, cu numele predicativ exprimat prin adjectiv propriu-zis provenit din verb la participiu. Dacă vorbitorul se referă la acțiunea exercitată de un agent asupra subiectului, avem un predicat verbal la diateza pasivă (dată fiind posibilitatea de a adauga complementul de agent DE CINEVA). De aceea, în analiză trebuie puse în discuție ambele posibilități de interpretare, subliniindu-se opțiunea pentru una dintre cele două variante (după părerea mea, Pv.);

- aceleași probleme sînt ridicate și de stabilirea subiectului propoziției, care poate fi :

- *mașina de spălat* = S exprimat prin substantiv comun compus prin alăturare (dacă referentul este obiectul cu care se efectuează acțiunea de a spăla) și care trebuie considerat ca o unitate lexicală;

- *mașina*, dacă se are în vedere un referent nedeterminat (însă, prin uzaj, desemnînd, de obicei, automobilul), care devine centru al unei sintagme nominale, de el depinzînd atributul verbal (exprimat prin verb la modul supin, cu o evidentă nuanță circumstanțială de

scop = mașina care trebuie să suporte acțiunea de spălare).

3. **PROPOZIȚIA** reprezintă unitatea nominală independentă a sintaxei prin intermediul căreia se poate realiza o comunicare, organizată în jurul unui predicat aflat în relație de interdependență bilaterală cu un subiect. Ea este deci alcătuită dintr-o succesiune de sintagme sau numai din părțile principale de propoziție, organizate în funcție de diferite criterii care caracterizează un mesaj (formă, conținut, situație). Structura diversă a unităților propoziționale se realizează în raport de o mulțime de factori:

- topica unităților sintagmatice;
- numărul unităților sintagmatice și calitatea acestora: simple/dezvoltate;
- calitatea termenului predicativ: verbale/nominale/adverbiale/interjecționale;
- aspectul termenului predicat: afirmative/negative;
- prezența (obligatorie sau facultativă) a celor doi termeni necesari enunțului propozițional (S și P): bimembre/monomembre;
- modalitatea comunicării: enunțiative/interogative;
- implicarea afectivă a vorbitorului: exclamative/nonexclamative;
- capacitatea de a transmite o informație: independente/dependente;
- funcția în comunicare: principale/secundare/incidente;
- capacitatea de a reprezenta o expansiune la nivel propozițional a unei părți de propoziție (în același timp secundare): după funcția părții de propoziție expansionată:
  - subiective, predicative, atributive;
  - completive - directe, indirecte, de agent;
  - circumstanțiale (de loc, timp, mod, cauză, scop, concesive, consecutive, condiționale);
  - noncircumstanțiale - sociative, separative, instrumentale, de materie, opoziționale, cumulative, de excepție, de relație.

4. **FRAZA** reprezintă o unitate superioară a sintaxei, rezultat al relațiilor stabilite între două sau mai multe propoziții legate între ele din punct de vedere semantic. În funcție de tipul de relații care se stabilește între unitățile propoziționale, propozițiile se leagă între ele (ca și unitățile constitutive ale unei sintagme) prin intermediul unor **relatori** (elemente joncționale).

Unitatea dintre propoziții la acest nivel se realizează în raport cu un termen care necesită o completare printr-o propoziție subordonată (**termen regent**), prin intermediul unui **cuvînt de relație**/instrument gramatical (conjuncții, pronume și adjective pronominale relative, adverbe relative). Diversitatea structurală a unei unități frastice este dată atît de natura raporturilor pe baza cărora se constituie ca unitate sintactică, cît și de funcția pe care o exprimă.

În expunerea noastră, vom urmări, în paralel, nivelul propozițional și nivelul frastic, avîndu-se în vedere faptul că fraza nu reprezintă, în fond, decît o expansiune a propoziției, care, în urma unui proces de contragere bine îndrumat, aceasta poate fi redusă la o unitate de tip inferior.

5. **ENUNȚUL** reprezintă unitatea superioară a sintaxei, o structură sintagmatică ce se constituie ca unitate de comunicare de sine stătătoare. Termenul acoperă două tipuri de unități de comunicare: **propoziția** și **fraza** (așa cum sînt ele relevate de gramatica tradițională), dar și unități de comunicare așa-zis nonpropoziționale, asupra cărora ne vom opri în cele ce urmează (cf.Iordan - Robu - **op.cit.**):

Enunțurile nonpropoziționale reprezintă unitățile de comunicare izolate care nu pot fi considerate (aparent) propoziții, dar care au o autonomie semantică și sintonematică (sînt încadrate între borne propoziționale inițiale și finale). Acestea sînt:

a) **Enunțuri titlu**: sînt, în general, unități nominale (alcătuite din substantive = nume) aflate în poziția de **temă** (subiect) care sînt date pentru a fi comentate sau dezvoltate. În această clasă de enunțuri se încadrează, deci:

- **titlurile de lucrări** (termeni titlu) științifice: "Sintaxa limbii române", "Gramatica pentru toți", "Neoretorica" etc.

- **titlurile operelor literare:** "Miorița", "Luceafărul", "Marele singuratic", "Neamul Șoimărești**lor**", "Duios Anastasia trecea" care, după cum se poate observa, pot fi simple cuvinte, sintagme sau chiar unități propoziționale ;

- **subtitlurile unor capitole**, care pot fi: de asemenea, simple cuvinte sintagme, propoziții sau chiar fraze: "**Subiectul**", "**Relații de interdependență**", "**Principii de analiză**", "**Morții poruncesc celor vii**", "**Dacă s-ar fi ochit cu șase degete mai jos, regele Franței s-ar fi numit Ludovic al XVIII-lea**", etc.;

- **termenii de definit în lucrări lexicografice.**

b) **Enunțurile expresive:** sînt, în marea lor majoritate, interjecții și expresii interjecționale, adverbe, substantive etc., care aparțin aspectului vorbit al limbii, și care sînt considerate, totuși, în unele lucrări, propoziții neanalizabile nominale, adverbiale sau interjecționale: **Vai! Alo! Repede! Vai și amar!**

Aceste enunțuri transmit o informație, sugerează și starea afectivă a locutorului (fiind enunțuri exclamative), dar nu conțin elementul esențial al unei propoziții, și anume predicatul (deși, în cele mai multe cazuri, acesta se subînțelege) astfel, enunțul :

- Foc!

transmite informația A izbucnit focul/ Este foc, în care substantivul poate fi considerat drept subiect al unui enunț propozițional **in absentia.**

c) **Enunțuri de dispoziție, ordine sau comenzi:** transmit un îndemn, o comandă: **Atenție! Înainte, marș! Liniște, vă rog!**

Și aceste enunțuri pot fi considerate propoziții construite **in absentia**, lipsind predicatul:

Liniște! = **Să fie** *liniște*! Poate fi considerată o propoziție nominală.

d) **Enunțurile de adresare protocolară:** ele ocupă întotdeauna locul inițial, înaintea unei expuneri vorbite, prin care vorbitorul se adresează direct unui auditoriu, căruia încearcă să-i atragă atenția. De aceea principala lor funcțiune este **fatică**: **Onorat auditoriu, Stimați colegi, Dragi prieteni, Domnule președinte,** etc. Acestea sînt formule de adresare fatică, și se pot regăsi în scris (în scrisori, cereri, întîmpinări etc.). După cum se poate observa, aceste formule sînt stereotipe. Structura lor este stabilă, toate avînd un nucleu nominal prin care este subliniată calitatea destinatarului comunicării (funcție, grad administrativ, titlu științific), denumirea auditoriului prin referire la colocutori, adresarea directă cu referire la numele adresantului în cazul vocativ (cazul adresării directe) însoțite de atribute adjectivale în vocativ, menite să atragă atenția. În aceeași situație se pot afla adjective substantivizate în vocativ (Iubito, Scumpo etc.)

Toate enunțurile din această categorie sînt și emfatice prin caracterul lor protocolar de grade diferite, în care se relevă tipul de relații dintre vorbitor și interlocutor(i).

* **Enunțurile de adresare** pot fi alcătuite dintr-un substantiv în cazul vocativ, independent, avînd doar rolul de a atrage atenția interlocutorului (prezent sau îndepărtat).

* **Enunțurile de adresare** compuse din două sau mai multe cuvinte se pot construi pe baza unor diferite tipuri de relații:

- de coordonare: **Camarazi și prieteni;**
- de subordonare: **Iubita mea;**
- de coordonare și subordonare: **Scumpa și iubita mea mamă.**

Enunțurile de adresare protocolară se deosebesc de adresarea obișnuită în cazul vocativ prin:

- se află întotdeauna în poziție inițială, pretextuală;
- sînt exterioare contextului;
- se referă la întregul text, fără însă a aparține acestuia.

e) **Enunțurile adresă:** aparțin exclusiv aspectului scris al limbii, reprezentînd adresa de pe un colet, o scrisoare, un bilet, o carte poștală. Sînt construite conform unor norme fixe: Numele și prenumele destinatarului, strada, numărul, blocul, etajul, apartamentul, numărul de cod, localitatea, județul, țara de domiciliu. Ele sînt enunțuri nominale.

În general, pentru a se asigura respectarea normelor de adresare, plicurile, cărțile

poştale, vederile sînt imprimate cu principalele poziţii structurale ale enunţului. La fel sînt şi mandatele de expediere a coletelor, telegramelor etc.:

Destinatar: Doamnei Dragomir Didina

Strada: Victor Babeş **nr.**58, **Bloc** C1, **scara** 2, **etaj** 1, **ap.**7

Cod: 2400, **localitatea:** Hunedoara, **judeţ** Hunedoara, **ţara** Romania. Pe dosul plicului sau pe formularele de la oficiile poştale se află înscrisă şi adresa expeditorului, respectînd aceleaşi norme.

f) **Enunţurile de salut** (de întîmpinare şi de despărţire) sînt cele care preced un contact de comunicare sau marchează ieşirea din situaţia de comunicare. Acestea sînt corespunzătoare relaţiilor dintre vorbitori: **Bună dimineaţa/ziua/seara** (cu o notă protocolară), **Salut!, Noroc! Servus! Hello!** (de întîmpinare);**La revedere! Adio! Pa! Noapte bună!** (de despărţire).

- Aceste enunţuri pot fi urmate de adresarea directă la vocativ: **Sărut mîna, mamă!**

Şi aceste enunţuri pot fi interpretate drept enunţuri propoziţionale construite **in absentia.**

g) **Enunţurile de urare** (formule de urare cu ocazia diferitelor evenimente din existenţa individului sau a colectivităţii, lozinci ocazionale, formule mobilizatoare): **La mulţi ani! Sărbători fericite! An nou fericit! Casă de piatră! Glorie eternă eroilor!** etc.

În legătură cu aceste enunţuri aşa-zis nonpropoziţionale, trebuie din nou menţionat faptul (amintit permanent pe parcursul expunerii) că acestea pot fi socotite enunţuri propoziţionale constituite **in absentia**, şi de aceea le încadrăm, în mod tradiţional, în categoria enunţurilor nominale sau interjecţionale. Relevant este şi faptul că, în marea lor majoritate, aceste enunţuri sînt construite pe baza unor relaţii sintactice (de coordonare sau de subordonare). Dată fiind însă valorificarea funcţiei fatice sau expresive, situarea lor în poziţie relativ autonomă în enunţ, acestea reprezintă tipuri speciale de enunţuri ale căror construcţie şi reprezentare trebuie cunoscute. De asemenea, trebuie menţionat şi aspectul legat de intenţia specială a unora dintre ele, dat fiind faptul că majoritatea sînt enunţuri exclamative.

* **La limita dintre enunţurile propoziţionale şi cele nepropoziţionale** se situează acele **construcţii neanalizabile** (în fond cuvinte care reprezintă enunţuri propoziţionale contextual) de tipul adverbelor de afirmaţie sau de negaţie, de probabilitate. Ele apar fie ca nişte **construcţii incidente:** Vor veni,[1]/ **poate,**[2] / şi zile mai bune,[1]/ (în care (2) reprezintă o comunicare în poziţie incidentă, aducînd în enunţ o nuanţă suplimentară (**probabilitatea**); în general, le încadrăm în categoria propoziţiilor incidente monomembre).

O altă problemă este aceea a **adverbelor de afirmaţie sau de negaţie,** în anumite condiţii putînd fi considerate doar nişte enunţuri fatice de confirmare:

- Costele!

- **Da!** (în această unitate sintactică, adverbul are o valoare confirmativă, stabilind relaţia dintre colocutori).

În alte contexte situaţionale, aceste cuvinte pot fi considerate însă propoziţii:

- Ai citit cartea recomandată?

- **Da.** (este o propoziţie neanalizabilă afirmativă, răspuns la o interogativă directă totală).

De asemenea în:

- **Vei merge** la şcoală?

- **Fireşte.** (este o propoziţie analizabilă adverbială - predicatul fiind exprimat printr-un adverb care poate fi predicativ, putînd fi considerată chiar bimembră, în absenţa subiectului exprimat printr-o propoziţie subiectivă care reia, la persoana întîi, predicatul din interogativa directă anterioară: **Fireşte**[1]**/ că voi merge** la şcoală. SB[2]/(SB (2)din exemplul dat este o interogativă indirectă totală).

La fel pot fi considerate enunţuri analizabile **părţile de propoziţie care apar în vorbirea directă** (de cele mai multe ori, ca **răspunsuri fragmentare** la întrebări):

- **Al cui este** *caietul*? (interogativă directă parţială)

- **Al colegului** de bancă. (enunţiativă, în care este exprimat doar **numele predicativ** care reprezintă răspunsul la întrebarea formulată cu ajutorul pronumelui interogativ în cazul genitiv);

la fel în :

- *Cui* i-ai dat florile?

- *Mamei*. (enunțiativă, în care apare doar **complementul indirect** exprimat prin substantiv în cazul dativ, răspunsul la întrebarea din interogativa directă parțială construită cu ajutorul pronumelui interogativ în cazul dativ).

De aceea putem considera, totuși, aceste enunțuri ca propoziții analizabile constituite în absența elementelor principale ale comunicării propoziționale (subîn-țelese contextual).

Se constată astfel rolul deosebit al contextului în efectuarea operațiilor de analiză gramaticală, ceea ce va impune o înțelegere deplină a textului, rezultat al unei lecturi atente a acestuia.

II. În analiza enunțurilor (prin care, acum, vom înțelege orice unitate de comunicare dotată cu un sens) trebuie să se țină seama de modul în care se stabilesc raporturile (relațiile) dintre elementele alcătuitoare ale enunțului, pe baza cărora se structurează acestea **în îmbinări de un grad superior (sintagme - propoziții - fraze) și cărora le vom destina un capitol special (al II-lea).**

Vom menționa, totuși, tipurile eprezentative:

- **raport de interdependență,**
- **raport de dependență** (subordonare),
- **raport de nondependență.**

Mijloacele de realizare a raporturilor sintactice pot fi:

- **fonetice** (pauză) - redate grafic prin virgulă,
- **morfologice** (flexiunea - forma de genitive a atributului, de ex., și acordul),
- **sintactice** (joncțiunea - apelul la elemente suplimentare - instrumente gramaticale: prepoziții, conjuncții, pronume și adverbe relative).

În fraza:

Nu știu[1]/cum se cheamă satul acesta,[2]/ dar știu[3]/ că pretutindeni este pămîntul Patriei mele[4]/

identificăm, la analiză:

- existența a patru predicate: nu știu(Pv), cum se cheamă(Pn), știu(Pv), este(Pv);
- existența a trei elemente de relație: **cum** (adverb relativ), **dar** (conjuncție coordonatoare adversativă), **că** (conjuncție subordonatoare);
- existența a patru propoziții, legate între ele prin înțeles, dar și cu ajutorul elementelor joncționale: urmărind cu atenție predicatele, observăm, după delimitarea și numerotarea propozițiilor, că două dintre ele ((ale propozițiilor (1) și (3)) sînt la același mod, timp, persoană și număr (indicativ, prezent, p.I, singular); aceste două propoziții se referă direct la atitudinea vorbitorului și se află în raport de coordonare realizat prin intermediul conjuncției coordonatoare adversative **dar**, fapt subliniat și de aspectul predicatelor afirmativ/negativ în raport de nondependență, deoarece cele două propoziții nu se condiționează între ele. Vom putea trage deci concluzia că aceste două propoziții sînt principale. O analiză completă presupune însă și alte trăsături:

(1) propoziție simplă, verbală, negativă, bimembră (cu subiect inclus) enunțiativă propriu-zisă nonexclamativă, independentă, principală, coordonată adversativ cu (3), regentă a propoziției (2);

(3) propoziție simplă, verbală, afirmativă, bimembră (cu S inclus), enunțiativă propriu-zisă nonexclamativă, independentă, principală, coordonată adversativ cu (1), regentă a CD (4);

(2) propoziție dezvoltată (în componența căreia intră, pe lîngă Pn și S, un A **adjectival** exprimat prin adjectiv pronominal demonstrativ de apropiere, subordonat S cu care se acordă în gen, număr și caz prin flexiune), verbală, afirmativă, bimembră, interogativă indirectă nonexclamativă propriu-zisă, dependentă, secundară completivă directă, subordonată regentei (1) prin adverbul relativ **cum** (care îndeplinește și funcția de nume predicativ pe lînga verbul copulativ);

(4) propoziție dezvoltată,(în componența căreia găsim, pe lîngă S și Pv un Ccl exprimat prin adverb de loc, un **A substantival genitival**, aflat în raport de subordonare prin flexiune

față de substantivul regent și un A **adjectival** exprimat prin adjectiv pronominal posesiv acordat în gen, număr și caz cu substantivul regent în cazul genitiv), verbală afirmativă, bimembră, enunțiativaă propriu-zisă nonexclamativă, dependentă, secundară completivă directă, subordonată regentei (3) prin conjuncția subordonatoare **că**.

Raporturile dintre propoziții se pot marca și prin intermediul schemei de relații, în care raporturile de coordonare se marchează printr-o linie orizontală, iar cele subordonatoare printr-o linie verticală:

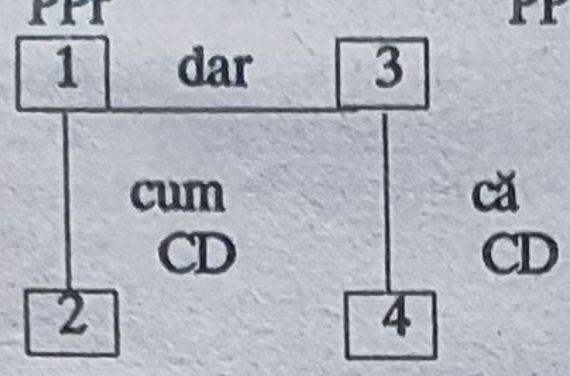

În același fel pot fi făcute și schemele propozițiilor dezvoltate:

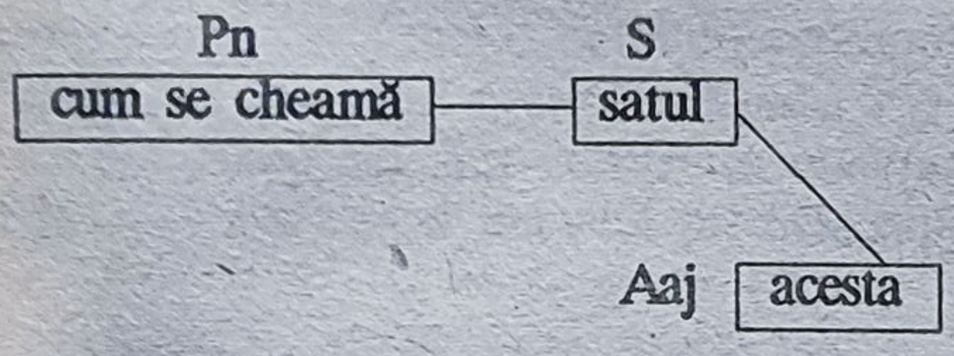

sau $\frac{\text{Pn}}{\text{Vc+Np}}$ $\frac{\text{adv}}{}$ + ($\frac{\text{S}}{\text{sN}}$ + $\frac{\text{Aaj}}{\text{ajpd}}$)

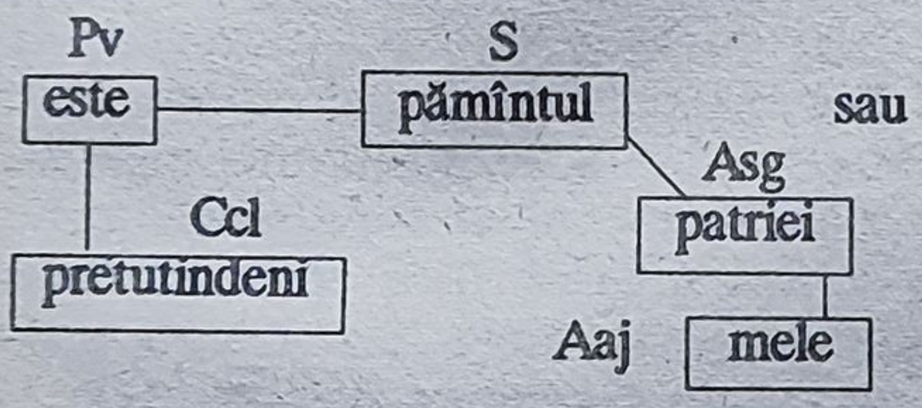

sau $\frac{\text{(Pv}}{\text{V}}$ + $\frac{\text{Ccl)}}{\text{adv}}$ + ($\frac{\text{S}}{\text{sN}}$ + $\frac{\text{(Asg}}{\text{sG}}$ + $\frac{\text{Aaj)G)}}{\text{ajpp}}$

III. Un loc important îl are și **topica** (locul pe care îl ocupă cuvintele în enunț), deși în limba română aceasta nu este fixă.

1. Există o topică **canonică**, prin care se urmărește formarea unor enunțuri considerate "corecte", de la care există însă numeroase abateri, în funcție de dorința vorbitorului de relefare a uneia sau a alteia dintre părțile enunțului. Astfel, în mod obișnuit, se consideră

* O propoziție **bimembră simplă** este alcătuită după schema:

S + P (v/n)

* Propoziția **bimembră dezvoltată** poate fi alcătuită după schema:

S(± A) + P(v/n) ((± C (d/i/ag/circ))

* O **propoziție bimembră** dezvoltată poate cuprinde un număr foarte mare de părți de propoziție; sintagmele nominale, verbale, adverbiale se pot dezvolta foarte mult, rezultînd un lanț a cărui descifrare poate crea multe probleme, mai ales dacă acea propoziție este **parte componentă a unei fraze**, în interiorul căreia aflăm și propoziții secundare, ca în exemplul următor:

Patria e aducerea-aminte de zilele copilăriei...coliba părintească... **dragostea mamei**, plăsmuirile inimii noastre...locul[1]/ unde am iubit[2]/ și am fost iubiți[3]/... **cîinele**[1]/ **care** se joacă cu noi[4]/...zbieretul turmelor[1]/ cînd se întorceau în amurgul **serii** de la pășune[5]/... fumul vetrei[1]/ ce ne-a încălzit în leagan, **înălțîndu-se** în aer[6]/...barza de pe streașină[1]/ ce caută duios pe cîmpie[7]/ și aerul[1]/ care nicăieri nu este mai dulce.[8]/

Se observă în textul acesta existența unui **predicat nominal** cu nume predicativ multiplu, dispus într-o topică canonică (deci după verbul copulativ, Np coordonate prin puncte de

suspensie și, între ultimele substantive, prin coordonare copulativă). Dificultatea analizei este dată tocmai de numărul mare de determinanți (părți de propoziție sau propoziții subordonate) care vin să completeze sensul numelor predicative. Analiza textului se simplifică mult dacă se încearcă delimitarea sintagmelor, observîndu-se, de asemenea, caracterul acestei fraze prin care scriitorul încearcă să definească noțiunea de patrie; deci, pentru Alecu Russo, patria înseamnă: aducerea-aminte, coliba, dragostea, plăsmuirile, locul, cîinele, zbieretul, fumul, barza și aerul - un nume predicativ multiplu alcătuit din zece substantive în cazul nominativ, coordonate.

La rîndul lor, aceste nume predicative au o mulțime de determinanți, părți de propoziție sau propoziții (fie determinînd direct substantivul nume predicativ, fie un alt cuvînt care face parte din sintagma nominală); se pot izola următoarele sintagme nominale :

aducerea-aminte - de zilele - copilăriei =

$$\frac{Np}{sN} + \frac{Asp}{s\ Ac} + \frac{(Asg)}{s\ G}$$

coliba părintească = $\frac{Np}{s\ N} + \frac{Aaj}{aj.N}$

dragostea mamei = $\frac{Np}{s\ N} + \frac{Asg}{s\ G}$

plăsmuirile inimii noastre = $\frac{Np}{s\ N} + \frac{Asg}{s\ G} + \frac{(Aaj)}{ajpposG}$

locul / unde <u>am iubit</u> / și <u>am fost iubiți</u> /= $\frac{Np}{sN} + AT(\frac{Ccl}{av} + \frac{Pv}{Va}) + AT\ \frac{(Pv)}{vpas}$

zbieretul turmelor/cînd se **întorceau** seara de la **pășu**= $\frac{Np}{sN} + \frac{Asg}{sG} + AT\ (\frac{Cct}{av\ r} + \frac{Pv}{vref} + \frac{Cct}{av} + \frac{Ccl}{sAc})$

cîinele/ care se **joacă** cu noi= $\frac{Np}{sN} + AT\ (\frac{S}{prel} + \frac{Pv}{vref} + \frac{C\ soc}{p\ p\ Ac})$

fumul vetrei/ce ne-**a încălzit** în leagăn/înălțîndu-se în aer = $\frac{Np}{sn} + \frac{Asg}{sG} + AT(\frac{S}{prel} + \frac{Cd}{ppAc} + \frac{Pv}{vac} + \frac{Ccl}{s\ Ac}) + \frac{Av}{vGer} + \frac{Ccl}{s\ Ac}$

barza de pe streașină/ce **căuta** duios pe cîmpie = $\frac{Np}{sN} + \frac{Asp}{sAc} + AT(\frac{S}{prel} + \frac{Pv}{v\ ac} + \frac{Ccm}{av} + \frac{Ccl}{sAc})$

Și **aerul**/ care nicăieri **nu este mai dulce** = $\frac{Np}{sN} + AT(\frac{S}{prel} + \frac{Ccl}{av} + \frac{Pn)}{vc+ajN}$

* În general, **atributele adjectivale** sînt postpuse, doar cele exprimate prin numerale cu valoare adjectivală se așază înaintea substantivului determinat; de asemenea, sînt antepuse, în general, atributele adjectivale exprimate prin adjective pronominale demonstrative: copii **cuminți**; dar: **doi** copii/**acești** copii

Acest fapt este important din mai multe motive, dintre care subliniem că dacă aceste sintagme apar în poziția nume predicativ, este important să se identifice corect acesta:

Prietenii(S) mei **sînt** acești(Adj) **copii** (Pn) din curtea școlii.

* Și complementele stau de obicei după termenul regent (însă complementele anticipate - formele neaccentuate ale pronumelor personale - stau înaintea verbului)

L-**am văzut** pe *prietenul tău*. *I*-**am vorbit** *mamei* tale.

2. **Modificarea topicii** este determinată de intenția vorbitorului/naratorului, reliefîndu-se

prin topică anumite părți de propoziție, de obicei complemente, dar și atribute:

* **Atributele adjectivale propriu-zise antepuse** preiau și articolul substantivului; este important să se sublinieze acest lucru, deoarece ignorarea lui duce la modificarea statutului sintactic al adjectivului (și morfologic, adjectivul articulat cu articol devenind, cum se știe, substantiv). Se menționează deci în analiză acest lucru:

Iubita mea *mamă* îmi **este un** *veșnic* **model**(Pn).

Vom analiza deci:

este un model = **Pn** alcătuit din **verbul copulativ** "a fi", personal, intranzitiv, conjugarea a IV-a, diateza activă, mod indicativ, timp prezent, persoana a III-a singular, aspect afirmativ + **numele predicativ** exprimat prin substantiv comun simplu, gen neutru, număr singular, caz nominativ, precedat de articolul nehotărît un (nt.,sg.,N)

mamă = S exprimat prin substantiv comun simplu, gen feminin, număr singular, caz nominativ, articulat cu articolul hotărît enclitic "-a", atașat adjectivului calificativ care îl precedă etc.

Fiind așezat înaintea substantivului, adjectivul subliniază și mai mult atitudinea vorbitorului față de subiectul propoziției.

* **Antepunerea numelor predicative** este un mijloc de a sublinia atitudinea afectivă a vorbitorului, în general enunțurile propoziționale de acest tip fiind puternic marcate afectiv: "**Drag** îmi **era** *satul* nostru cu Ozana cea frumos curgă-toare..."

În același fel sînt construite enunțurile cu **Pn** (expresii impersonale) cînd se urmărește reliefarea stilistică a numelui predicativ:

Bine-ar fi[1]**/ să ai dreptate** (SB) [2]/

Aspecte privitoare la topică vor fi subliniate în cazul fiecărei părți de propoziție și al fiecărei propoziții secundare analizate.

IV. **PUNCTUAȚIA** reprezintă un alt aspect esențial în analiza gramaticală, care nu poate fi ignorat. Ea este un auxiliar grafic esențial al aspectului scris al limbii, marcat în rostire prin mijloace diferite (în special prin pauză, intonație, accent). Vom încerca să facem o scurtă trecere în revistă a principalelor semne de punctuație și a rolului acestora în sintaxă (cf.Sergiu Drincu - **op.cit.**).

1. **VIRGULA** este un semn grafic prin care se delimitează unele propoziții în cadrul frazei sau unele părți de propoziție în cadrul propoziției, avînd funcțiunea gramaticală de a delimita elementele constitutive ale sintagmelor.

2. **PUNCTUL** marchează pauza care se face între două enunțuri independente sau relativ independente ale unui text. El reprezintă una dintre cele mai importan-te borne propoziționale sau frastice. Marchează :

- **finalul unor enunțuri** (propoziții sau fraze) independente, cu înțeles deplin :
- **fragmentarea enunțurilor aparent nonpropoziționale nominale sau adjectivale;**
- **existența** (izolarea din motive stilistice) a unor **propoziții secundare** sau a unor părți de propoziție;
- **finalul tuturor propozițiilor nonexclamative** (în afara celor enunțiative imperative și a interogativelor directe);
- uneori punctul se pune și **după propoziții imperative sau exclamative,** dacă acestea sînt urmate de propoziții subordonate care atenuează tonul exclamativ al enunțului inițial.

3. **PUNCTUL ȘI VIRGULA** este semnul de punctuație care marchează o pauză mai mare decît cea redată prin virgulă și mai mică decît cea redată prin punct (putînd, deci, să fie folosit în locul acestora, în funcție de intenția celui care scrie). Utilizarea acestui semn este obligatorie în următoarele situații:

- între subiecte juxtapuse, mai ales în propoziții nominale;
- între apoziții dezvoltate;
- între propoziții (de obicei principale, coordonate copulativ sau adversativ);
- între propoziții coordonate conclusiv;
- între subordonate atributive, completive directe, circumstanțiale condiționale;
- în vorbirea directă, după adverbe de afirmație sau de negație sau după adverbe predi-

cative (sau susceptibile de a aparţine unei expresii impersonale) care constituie propoziţii (neanalizabile sau incidente);

- într-o enumerare de amploare, cum este cea de mai sus.

4. DOUĂ PUNCTE are rolul de a atrage atenţia asupra a ceea ce urmează - citat, explicaţie (apoziţie sau o propoziţie cauzală), o concluzie, un cuvînt care trebuie subliniat. Se pun două puncte:

- **înaintea reproducerii vorbirii directe**, după un verb de declaraţie exprimat sau subînţeles (a zice, a spune, a întreba, a adăuga, a sublinia etc.) sau **după un substantiv care anunţă vorbirea directă;**

- după un verb care anunţă **reproducerea directă a unor interjecţii onomatopeice;**

- pentru a marca o **enumeraţie, reproducerea directă a unui citat, a unei zicale, a unui proverb;**

- pentru a marca **o apoziţie** (la concurenţă cu virgula sau cu linia de pauzaă);

- pentru a marca **absenţa unui verb copulativ.**

5. PUNCTELE DE SUSPENSIE indică o pauză mai mare în vorbire, de cele mai multe ori avînd importanţă stilistică, dar nu numai;

- **între propoziţii coordonate** (principale sau secundare), marcînd o discontinuitate a fluxului vorbirii sau al gîndirii;

- de obicei, propoziţiile despărţite prin puncte de suspensie sînt enunţiative dubitative ori potenţiale sau interogative exclamative;

- izolează **cuvinte sau propoziţii incidente** de restul comunicării;

- borna unei apoziţii;

- în vorbirea directă:

- cînd se marchează **surprinderea** pentru un eveniment, pentru ceea ce s-a afirmat de către alt vorbitor;

- cînd se marchează **întreruperea unei replici** de intervenţia intempestivă a altui vorbitor;

- cînd **vorbitorul nu vrea să-şi ducă gîndul pînă la capăt;**

- pentru a exprima **frămîntarea sufletească** a unui personaj care îşi mărturisește gîndurile.

- **în construcţiile eliptice, ţin de obicei locul predicatului sau al verbului predicativ;**

- Între paranteze, punctele de suspensie pot marca:

- absenţa unui fragment din text;

- păstrarea anonimatului unui personaj sau al unui toponim;

- cuvinte neterminate;

- după titlurile poeziilor care reiau total sau parţial primul vers:

"Şi dacă..."

Se observă deci că principalul rol al punctelor de suspensie este stilistic, prezenţa lor atrăgînd, implicit, atenţia asupra caracteristicilor unui text (investigaţie psihologică, autoanaliză etc.)

6. SEMNUL EXCLAMĂRII marchează grafic intonaţia exclamativă a propoziţiilor şi a frazelor imperative şi a tuturor exclamativelor (enunţiative şi interogative):

- **Toate exclamativele**, complete sau fragmentare, sînt marcate de semnul exclamării;

- Se pune semnul exclamării **după interjecţii** (nu numai fatice, ci şi de adresare sau predicative);

- Se poate pune semnul exclamării şi după **vocative** sau după unele **enunţuri nonpropoziţionale de adresare protocolară** (discursuri);

- Se pune semnul exclamării pentru a marca fie ironia, fie anumite gesturi sau mimica personajului; de asemenea, după adverbe de afirmaţie, negaţie sau proba-bilitate, enunţurile devenind astfel marcate exclamativ.

7. SEMNUL ÎNTREBĂRII marchează grafic intonaţia propoziţiilor interogative (mai bine-zis a enunţurilor interogative) directe:

- După fraze în componenţa cărora intră o interogativă directă;

- În **enunțuri fragmentare interogative;**
- **După interogative retorice** (de obicei în combinație cu semnul exclamării);
- **După incidentele interogative** (izolate prin virgule, pauze sau paranteze):

Vor veni[1]/- cine **știe?**(PPI)[2]/și zile mai bune(PP) pentru acest popor.[1]/

- Semnul exclamării poate marca și **atitudinea** vorbitorului sau a autorului (marchează mirarea sau rezervele, îndoielile față de o afirmație).

8. **LINIA DE DIALOG** marchează, grafic, începutul replicii unui personaj în vorbirea directă. **Atenție,** nu se pot folosi și linia de dialog și gh limelele (ghilimelele se folosesc pentru marcarea vorbirii directe, de exemplu, în limba engleză).

De aceea, este bine să se observe faptul că existența liniei de dialog marchează vorbirea directă, enunțurile avînd trăsături aparte (puternic marcate afectiv și stilistic).

Transpunerea gîndurilor în stil indirect liber nu este marcată grafic de existența liniei de dialog.

9. **LINIA DE PAUZĂ** servește, îndeosebi, ca semn grafic prin care se delimitează unele enunțuri propoziționale sau frastice.

Delimitează (ca și virgulele sau parantezele) **cuvintele și propozițiile incidente;**

- **apozițiile sau reluările** sînt adeseori marcate prin liniile de pauză între care se dispun;
- poate marca și **lipsa predicatului verbal sau a verbului copulativ;**
- se utilizează la **comparațiile asindetice** (nemarcate prin adverbe de mod comparative cu valoare propozițională);
- delimitează **propozițiile incidente sau construcțiile incidente** într-o frază, u-neori, înaintea liniei de pauză și după aceasta, la sfîrșitul construcției, pot să apară și virgule;
- prin linia de pauză se poate marca și **planul autorului pentru a-l diferenția de acela al vorbitorului** (propoziție incidentă).

10. **GHILIMELELE** (semnele citării) se folosesc pentru a indica reproducerea întocmai a unui fragment (citat) dintr-un enunț spus sau scris; în scris, ghilimelele se notează "..."

- se pun atît la începutul cît și la sfîrșitul citatului;
- uneori se folosesc în locul liniei de dialog (nu este posibil însă să se folosească ambele semne, decît dacă ghilimelele marchează introducerea întregului citat marcat prin dialog);
- deci, se scrie:

Toate trăsăturile personajului sînt evidente în replica:

"-**Sfînt se face** orice mijloc pentru-a țării apărare!"

dar nu: ... în replica:

- "Sfînt se face orice mijloc..."

- dacă reproducerea vorbirii directe nu este marcată grafic prin alineat și linie de dialog, replica se scrie în continuare, între ghilimele, fiind anunțată de două puncte, iar cuvîntul cu care începe se scrie cu majusculă:

Mi-a spus: "**Prost ești** tu!"

- între ghilimele, uneori, se pot pune și termenii aparținînd limbajelor speciale, pentru a fi reliefați;
- utilizarea ghilimelelor în scrisul de mînă este obligatorie pentru a evidenția titlurile (fie ale unor lucrări, fie ale unor instituții), citate într-un text (care,în scrisul de tipar, se reliefează prin schimbarea caracterelor literelor):

Elegia "Mai am un singur dor" este "Miorița" lui Eminescu.

- ghilimelele se pot utiliza și cu valoare stilistică, reliefînd cuvintele respective, mai ales cînd intervine ironia:

Găliganul, însă, **rămăsese "copilașul"** mamei.

- tot între ghilimele (ca mijloc de reliefare) se pot pune și unele cuvinte străine, intraductibile, intrate în metalimbaje:

Vlaicu este un Machiavelli "avant la lettre".

- cînd într-un citat se introduce un alt citat, acesta se așază între ghilimele franceze: << >>

11. **PARANTEZELE** rotunde () sau drepte marchează, în general, un adaos, o explicație

suplimentară, îndeplinind, adeseori, funcţiile virgulei sau ale liniei de pauză.

În general, se pun între paranteze **apoziţiile:**

- explicaţie suplimentară a unui termen ştiinţific:

Astenia (*starea de oboseală*) duce la scăderea forţelor.

- chiar marcate cu apozeme, apoziţiile pot să apară între paranteze:

Fata (**mai bine zis fetiţa,/ căci** *asta era*)/ **se îndrepta** spre ei.

-se pot pune între paranteze şi construcţiile sau cuvintele incidente:

Vom insista[1]/ (*poate*?!)[2]/ şi pe la curţile cele mari.[1]/

*Între paranteze se pun şi **didascaliile** (indicaţiile scenice) ale unui text dramatic:

CHIRIŢA (jucînd singură de bucurie): Tra, la, la, la...sînt isprăvniciasă...Cumnăţică, vină să te sărut. (sărută pe Safta)

*Parantezele reprezintă mijloace de redare exactă a textului, a paginii citate (autori, lucrări, edituri):

Volumul "Probleme de sintaxă" (Ion Diaconescu, Ed.Ştiinţifică şi Enciclo edică, Bucureşti, 1989) este o reuşită.

* Termenii aflaţi între paranteze (de obicei explicaţii suplimentare) pot stabili relaţii fie între ei, fie cu termenul regent sau bază situat în afara parantezelor:

- **atribute adjectivale coordonate** (prin juxtapunere sau joncţiune);

- **atribute substantivale prepoziţionale** (dacă termenul explicat prin paranteză are şi un determinant genitival, se pune obligatoriu articolul posesiv, chiar dacă substantivul regent este articulat hotărît);

- **complemente de relaţie;**

- **complemente circumstanţiale de excepţie;**

- **propoziţii sau părţi de propoziţie aflate în raport de coordonare** copulativă sau disjunctivă (c baza);

- **propoziţii secundare subordonate** (de obicei incluse în regentă);

CZ: **Se interesa**[1]/ (fiindcă asta **trebuia**)(CZ)[2]/ de cauzele complotului.[1]/

CT: **A plecat**[1]/ (dupaĂ ce **a vorbit** tot timpul(CT)[2]/ spre casă.[1]/

CV: **S-a întors** acasă[1]/ (deşi nimeni **nu** o mai **aştepta**)(CV)[2]/ spre a rămîne aici pentru totdeauna.[1]/

12. **FOLOSIREA COMBINATĂ A SEMNELOR DE PUNCTUAŢIE**

În unele situaţii, există necesitatea de a combina semnele de punctuaţie, chiar dacă, de obicei, acestea sînt incompatibile:

- vocativele după care urmează semnul ":" nu se mai despart prin virgulă:

- indiferent de semnul cu care se încheie reproducerea vorbirii directe, incidenta care notează planul autorului se desparte prin virgulă (se exclude, desigur, punctul):

- Ce mai *vrei*? (PP)[1]/ *întrebă* ea.(PPI)[2]/

- dacă o replică este pusă între ghilimele, semnul de punctuaţie care marchează intonaţia (interogativă sau exclamativă) se include între acestea; la fel şi dacă avem pauză sau paranteză:

Cu sufletul încărcat de dor, de bucurie sau tristeţe (cine ştie?) rapsodul popular **a izvodit** nemuritoare opere de artă.

- utilizarea atît a virgulei cît şi a liniei de pauză subliniază o funcţionalitate specială a fiecăruia dintre aceste semne:

Au avut loc *întîlniri, recepţii* - bine organizate -, *fapte* culturale notabile în acest perimetru de suflet. În acest exemplu, virgulele au menirea de a stabili coordonarea prin juxtapunere a subiectului multiplu, iar liniile de pauză izolează un atribut explicativ;

- semnul întrebării şi al exclamării combinate marchează, de obicei, fie o interogativă exclamativă, fie o interogativă retorică; în această situaţie se insistă, în mod deosebit, asupra cuvîntului aflat în fruntea enunţului:

- Pe mine **mă întrebi**?! (tocmai pe mine?)

- Unde **ar fi ajuns** el astăzi?! (interogativă retorică).

Problema semnelor de punctuaţie este, deci, în aceeaşi măsură o problemă sintactică şi

una stilistică. De aceea trebuie să i se acorde o importanţă deosebită în momentul analizei propoziţiei sau a frazei, punctuaţia putînd ajuta foarte mult la stabilirea modului de construcţie a enunţului, la identificarea propoziţiilor etc.

MODEL DE ANALIZĂ

"-Fătul meu, cartea - cîtă a fost - ai învăţat-o toată, din scoarţă în scoarţă; acum, ca să te faci om deplin şi voinic cu temei, precum se cade unui bărbat şi mai ales unui fecior de împărat, toţi de toate părţile îmi spun că trebuie să te duci, lumea să o colinzi, ca să încerci să ispiteşti viaţa (...). Du-te, copilul meu; mergi de vezi şi de învaţă!" (Alexandru Odobescu - "Feciorul de împarat cel cu noroc la vînat", fragment din "Pseudo-kinegetikos")

- primele ghilimele -la începutul şi la sfîrşitul enunţului dat spre analiză, arată faptul că textul respectiv aparţine unei opere literare(citat);

- semnul de dialog cu care începe citatul arată că avem de-a face cu replica, în vorbire directă, a unui personaj (Doamna) care vorbeşte (vom avea, deci ,şi alţi indici ai vorbirii directe!);

- liniile de pauză încadrează un enunţ de reluare (propoziţie subordonată a-tributivă), baza nominală fiind reluată printr-o construcţie introdusă prin pronumele relativ "cîţă", întreaga construcţie fiind echivalentă cu *multă* sau *puţină;* putem, deci, considera acest exemplu un caz tipic de apoziţionare prin reluare, construcţia apozitivă de reluare fiind subordonată;

- prima virgulă separă substantivul în vocativ + Aaj de restul enunţului;

- a doua virgulă izolează atributul *toată* de complementul circumstanţial de mod;

- punctul şi virgula marchează o pauză prelungită mai mult decît cea marcată printr-o virgulă, în acelaşi timp are şi rolul de a stabili coordonarea între cele două propoziţii principale:

"Fiul meu, cartea (...)[1]/ ai învăţat-*o* toată, din scoarţă în scoarţă;[2]/ acum (...) *toţi* de toate părţile îmi spun[5]/...

- a treia virgulă izoleaz; propoziţiile secundare subordonate regentei (5) incluse în aceasta;

- a patra virgulă separă propoziţia CM de regentă;

- a cincea virgulă marchează finalul propoziţiilor secundare incluse în regenta principală fragmentată

- a şasea virgulă coordonează copulativ propoziţiile subiective (/să te duci[7]/ lumea să o colinzi[8]/);

- a şaptea virgulă desparte propoziţia finală (CS) de regentă;

- punctele de suspensie introduse între paranteze arată că din text a fost eliminat un fragment;

- punctul marchează sfîrşitul frazei;

- a opta virgulă izolează substantivul în vocativ, marcă a adresării directe + Aaj în acelaşi caz;

- punctul şi virgula marchează o pauză mai mare în expunere, dar şi coordonarea prin juxtapunere a celor două propoziţii enunţiative exclamative imperative;

- semnul exclamării indică existenţa unor propoziţii exclamative, cu intonaţia aferentă, situîndu-se la sfîrşitul comunicării;

- parantezele din final au rolul de a marca notarea amĂnuntelor referitoare la textul propus spre analiză - autor, titlul operei din care a fost selectat;

- linia de pauză din interiorul parantezei suplineşte elementul de relaţie dintre autorul textului şi titlul acestuia;

- perechea de ghilimele dintre paranteze are rolul de a sublinia titlul textului.

Vom da şi analiza (parţială - doar felul propoziţiilor după funcţia sintactică) a acestui text:

- Fătul meu, cartea[1]/ - cîtă a fost -[2]/ ai învăţat-o toată, din scoarţă în scoarţă;[1]/ acum,[5]/ ca să te faci om deplin şi voinic cu temei[3]/, precum se cade unui bărbat şi mai ales unui fecior de împărat,[4]/ toţi de toate părţile îmi spun[3]/ că trebuie[6]/ să te duci,[7]/

lumea să o colizi,[8]/ ca să încerci [9]/ să ispiteşti viaţa.[10]/ Du-te, copilul meu,[1]/mergi[2]/ de vezi[3]/ şi de învaţă.[4]/

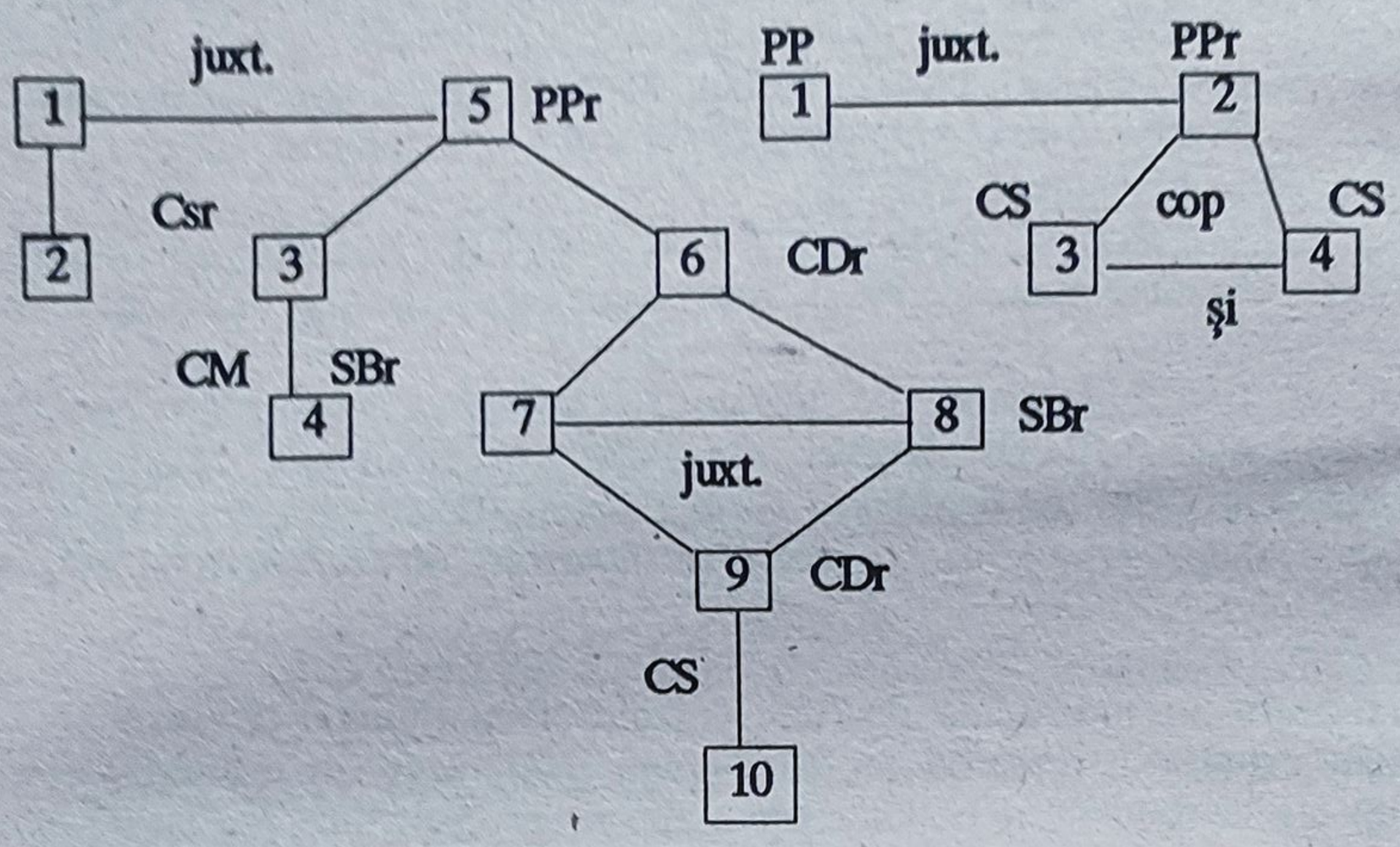

După cum se vede în cele spuse pînă acum, analiza sintactică nu este o operaţiune simplă, ci ea necesită o bună pregătire, din punct de vedere lingvistic, a celui care face analiza. Dar rostul învăţării limbii române nu este acela de a face din elevi nişte analişti, ci, mai ales, acela de a le crea competenţa lingvistică, însuşirea deci a normelor conform cărora se structurează comunicarea, şi care să poată conduce la performanţa lingvistică. De aceea susţinem necesitatea prezentării tuturor problemelor (relativ elucidate pînă în prezent), avînd convingerea că în acest fel vom realiza cultivarea limbii noastre în orele de limba română.

2. RAPORTURILE SINTACTICE.

Modul de organizare a enunţurilor (sisteme organizate pe baza unor legături între cuvinte) este definit atît prin **unitatea** pe care o reprezintă în cadrul unui sistem (integrator), cît şi prin **funcţiile** pe care le îndeplineşte şi de **relaţiile** pe care le stabileşte în comunicare. Se poate deci considera că SINTAXA priveşte unităţile comunicării "dintr-o dublă perspectivă - relaţională şi funcţională" (Ion Diaconescu).

I. **Principalele tipuri de raporturi** sintactice sînt:

1. **Raportul de coordonare** reprezintă modalitatea de relaţionare a unităţilor sintactice (propoziţionale sau frastice) care stau pe acelaşi plan.

* **La nivel propoziţional**, coordonarea se stabileşte, în general, **între două unităţi sintactice de acelaşi fel** (deci care îndeplinesc aceeaşi funcţie sintactică). Părţile de propoziţie aflate în raport de coordonare se numesc **multiple.** Se pot afla în acest raport toate părţile de propoziţie, cu excepţia predicatelor verbale:

- **Subiect multiplu:**

Kogălniceanu, Alecsandri şi Russo **sînt** cei mai importanţi **scriitori** paşoptişti ai Moldovei.

- **Nume predicativ multiplu:**
Munții **erau blajini, tihniți...**
- **atribute** coordonate:
Copii *săraci și sceptici* **se adunaseră în taverna mohorîtă.**
- **complemente** coordonate:
Treceau *cînd pe aici, cînd pe acolo.*

*** La nivelul frazei,** sînt coordonate două propoziții de acelaşi fel:
- **propoziții principale:** Tunarii **se răsuciră**[1]/ și apoi **se ridicară** în capul oaselor.[2]/
- **propoziții secundare:** Spune-mi[1]/ unde(CD)[2]/ cînd(CD) [3]/și cum **ne întîlnim**(CD)[4]/

2. Raportul de adordonare se află la granița dintre coordonare și subordonare. I se mai spune raport apozitiv.

*** La nivel propoziţional,** caracterizează manifestările apozitive: apoziția, reluarea și repetiția:
- *apoziția*: Domnitorul *Alexandru Ioan Cuza* **a fost un luptător** pentru Unire.
- *reluarea*: **Am întîlnit** *un* bun *prieten, prieten* de demult.
- *repetiția*: Era un om slab, *slab*. (cu sensul foarte slab)

*** La nivel frastic:**
- *propoziții apozitive*: Problema **este asta:**[1]/ **veți reuși**?(AP)[2]/
- *repetiția propozițiilor* (a verbelor predicat): Și **se învîrte** el o dată,[1]/ **se învîrte** de două ori.[2]/
- *corelativele* în regentă ale propozițiilor secundare: *De asta* **am întîrziat,**[1]/ că nu a **venit** troleibuzul.(CZ)[2]/

3. Raportul de subordonare reprezintă modalitatea de stabilire a unităților dintre care una se află în calitate de centru (sau regent) iar cealaltă (celelalte) aduce o completare acestuia.

*** La nivel propoziţional** se află la baza sintagmelor (a grupurilor sintactice situate la nivel superior părții de propoziție); pe baza acestui raport se realizează diferite funcții sintactice secundare, în dependență de un regent a cărui calitate impune stabilirea felului părții de propoziție:
- în dependență de un substantiv, un substitut al acestuia sau de un cuvînt cu valoare substantivală se află **atributul;**
- în dependență de un verb, un adverb, un adjectiv sau o interjecție se află **complementul;**
- în dependență de un verb și de un nume se află **elementul predicativ suplimentar.**

*** La nivel frastic** funcționează același tip de raport de subordonare (propozițiile secundare nefiind decît expansiuni, la nivel frastic, ale părților de propoziție secundare (cu excepția SB și a PR, al căror statut de propoziții subordonate este dat de prezența elementelor joncționale subordonatoare). Vom avea, deci:
- în dependență de un substantiv, un substitut sau de un cuvînt cu valoare substantivală apar propozițiile **atributive;**
- în dependență de un verb, un adjectiv sau un adverb apar propozițiile **com- pletive** și cele **circumstanțiale;**
- alături de acestea apar propozițiile **predicative suplimentare** (pe o poziție dependentă atît de un verb necopulativ cît și de un nume) și cele **noncircumstanțiale.**

II. Un concept relativ sinonim este acela de **relații sintactice.** Dacă însă avem în vedere faptul că vorbind de relații sintactice ne referim doar la raporturile sintagmatice, considerăm că trebuie să discutăm, separat, de tipurile de relații, ca realizări concrete ale raporturilor referindu-ne, în paralel, și la mijloacele de rea-lizare a acestora:

I. Tipuri de relații la nivel propoziţional și mijloacele de realizare a acestora:

*** Relația sintactică de nondependență** (unitățile aflate în relație de nondependență sînt coordonate, fără a se influența - decît parțial); ele se află deci în aceeași poziție sintactică:

a) *Coordonarea* este specifică părților de propoziție plurimembre - multiple (subiect,

nume predicativ, atribute, complemente, elemente predicative suplimentare).

Există două mijloace de realizare a acesteia:

coordonarea prin juxtapunere (alăturare) se realizează prin virgulă (în vorbire prin pauză și accentuarea fiecărui membru):

Brazi uriași, *fagi și paltini* la fel de uriași **se ridicau.**

coordonarea prin joncțiune se realizează cu ajutorul unor elemente joncționale (conjuncții coordonatoare), care pot fi:

- *copulative*: **și, cu, împreună cu, cu și, precum și;**

Au venit pe la noi *bunica împreună cu nepotul* din Sibiu.

- se poate remarca faptul că o mare parte din aceste elemente joncționale au devenit conjuncții (locuțiuni conjuncționale) coordonatoare prin conversiunea lor din alte părți de vorbire, situație care se va repeta și în alte cazuri; de aceea se impune o analiză atentă a modului de funcționare a enunțurilor și a conținutului acestra, pentru evitarea anumitor greșeli frecvente.

- *adversative*: **dar, iar, însă, ci, or, ba;**

Nu am cumpărat *cărți, ci caiete.*

se poate remarca faptul că prezența conjuncțiilor adversative atrage și utilizarea virgulei, ca semn de punctuație suplimentar, exclus din coordonarea copulativă.

- *disjunctive*: **fie, sau, ori, ba;**

Voi cumpăra *mere sau pere.*

- *conclusive*: **deci, așadar, prin urmare;**

Vom merge *la mare, deci nu la munte.*

Coordonarea alternativă: caz particular, emfatic al coordonării propriu-zise; constă în repetarea unui adverb în aceeași poziție sintactică; se impune și observația că în această situație adverbele își pierd capacitatea de semnificare lexicală; poate fi:

- *copulativă:* **și...și...; nici...nici...; nu numai...ci/dar/și...**

Nici **ei,** *nici noi* **nu vom pleca** în această excursie.

Nu numai mama, ci și tata **vor veni** cu noi.

- *adversativă*: **ba...ba...**

- *disjunctivă*: **aci...aci...; acum...acum...; cînd...cînd...; fie...fie...;ori...ori...; sau...sau; unde...unde...**

Ori cărți, ori caiete, altceva **nu cumpăr.**

În ceea ce privește punctuația acestor părți de propoziție aflate în raport de coordonare, menționăm din nou că **nu este permis să se pună virgulă:**

- în fața lui **și** copulativ;
- în fața locuțiunilor conjuncționale copulative;
- înaintea conjuncțiilor coordonatoare disjunctive;
- înainte sau după conclusive așezate în interiorul propoziției.

În schimb, se pune obligatoriu virgulă:

- înaintea adverbului **nici** folosit cu valoare de conjuncție copulativă;
- înaintea locuțiunii conjuncționale copulative **precum și; sau ca și;**
- în coordonarea adversativă;
- conclusivele așezate la începutul propoziției (iar **așadar** în orice loc al enun-țului);
- în coordonarea alternativă.

* **Relația de interdependență bilaterală imediată** manifestată printr-o serie de restricții impuse reciproc apare în:

a) **Relația dintre predicatul și subiectul unei propoziții,** cu norme impuse fie-cărui membru al relației de către celălalt:

- **subiectul** impune predicatului mărci de **persoană** (persoana I sau a II-a în cazul S exprimat prin pronume personale propriu-zise, de politețe sau de întărire, persoana a III-a în toate celelalte situații), de **număr** (același cu al subiectului) și de **gen** (dacă predicatul este

la diateza pasivă sau dacă avem un predicat nominal cu nume predicativ de identificare - adjectiv sau substantiv);

- **predicatul** impune subiectului **cazul nominativ**, de aceea nu se pot accepta așa-zisele excepții de la regulă (ce vor fi prezentate mai departe).

Mijlocul de realizare a raportului de interdependență bilaterală este **acordul** (mijloc prin excelență sintactic, deși manifestările sale sînt morfologice).

De exemplu:

Mama **a plecat** de acasă.

Observăm că Pv este la persoana a III-a (cea prin care se echivalează substantivul), singular, așa cum este și S; în schimb, acesta este în cazul nominativ.

Dacă avem un subiect coordonat copulativ, acesta va impune P numărul plural: *Mama și fiica* **ei sînt** (Pv) acum departe.

Dacă verbul predicat este la diateza pasivă se va face acordul în gen cu S:

El **este lăudat** (Pv) dar: *Ea,* **este lăudată** (Pv); la fel și dacă avem pre-dicat nominal:

Băiatul **este silitor.** (Pn) dar: *fata* **este silitoare** .(Pn)

Dacă numele predicativ est un substantiv prin care se desemnează o calitate a subiectului există două posibilități:

- selectarea unui substantiv de genul feminin (prin moțiune)

El **este ardelean.**(Pn) *Ea* **este ardeleancă.** (Pn)

- acest mod de manifestare a acordului nu este posibil la substantivele epicene diferența de gen fiind explicată printr-un determinant (de tipul femelă/mascul, bărbătuș) sau prin utilizarea substantivului S cu un apelativ: **Doamna** *Cresson* **este prim-ministru** (Pn).

b) **Adresarea** directă către interlocutorul dintr-o secvență în vorbire directă, realizată prin numele acestuia sau printr-un apelativ, însoțită sau nu de o interjec-ție de adresare. Satisface funcția fatică a enunțului.

Priviți, mărețe *umbre*!

Restricțiile formulate în relația de determinare bilaterală de adresare sînt:

- adresarea impune P persoana a II-a, numărul sg./pl. (după numele aflat în poziția de adresare);

- verbul cere adresării cazul vocativ: *Fraților*, **nu ucideți!**

În ce privește punctuația, adresarea se desparte prin virgulă de enunțul de bază.

Mijloacele de realizare a acestei relații sintactice sînt de două feluri:

- *morfologice* (forma de vocativ);

- *fonetice*: pauza (redată grafic prin virgulă) și accentul (adresarea este accentuată în vorbire).

Adresarea poate fi:

- **imediată** - cu P la persoana a doua: **Să nu îndrăznești,** *mișele*!

- **mediată** - cu P la altă persoană (de obicei persoana I pl.):

Copii, **să ne oprim!**

* **Relația de interdependență bilaterală mediată** caracterizează inserțiile incidente (cuvinte sau construcții) în cadrul propoziției; acestea aparțin la două planuri - *cel direct*, al vorbirii și *cel indirect*, al comentariului, al gîndirii:

Am găsit, *din fericire*, cărțile căutate.

Uneori **cuvintele incidente** în comunicarea directă nu marchează atitudinea vorbitorului, comentariul acestuia, ci reprezintă, pur și simplu, cuvinte de umplutură, clișee lingvistice fără relevanță sintactică sau semantică. Existența lor într-un discurs capătă, însă, relevanță stilistică, putînd atrage atenția asupra modului de a gîndi al personajului respectiv (inconsistența, incapacitatea de a gîndi etc.):

- *Curat* murdar, coane Fănică! rostește Pristanda

Se poate sublinia deci că acest tip de relație sintactică este deosebit de celelalte deoarece nu face parte din structura enunțului. Mijlocul de realizare a raportului sintactic este de natură fonetică, fiind marcat de pauze, de o intonație specială, iar în scris fiind pus

între virgule, paranteze sau linii de pauză, pentru a marca astfel delimitarea de restul enunțului.

* **Relația de nondependență apozitivă** - sau de echivalență - pune în evidență echivalarea relativă, din punct de vedere semantic, a două unități prin aceeași referință. Pentru a fi echivalați se află în relație aceeași persoană, același obiect, același proces. Ea presupune *definiția metalingvistică* a unui termen prin celălalt.

* Ca manifestare a unui *raport de adordonare*, relația de echivalență caracterizează apoziția, reluarea și repetiția.

* Din punct.de vedere al restricțiilor pe care le impune, putem nota:

- **apoziția** repoziționeazĂ un termen bază în orice situație morfologică din punct de vedere semantic (echivalență și incluziune). Baza însă impune apoziției nominale (sau substitutelor) cazul nominativ;

- **reluarea** este un tip de relație de echivalență cu trăsături specifice care o diferențiază de celelalte unități care se încadrează în relația apozitivă; cel mai important dintre toate credem, însă, că este o expansiune poziționalĂ, neavînd o funcție la nivel structural; ea rămîne o poziție de echivalență lexicală, contribuind la interpretarea bazei din punct de vedere semantic, gramatical și stilistic.

Pot fi reluate toate funcțiile sintactice prin unități lexicale fie identice, fie di-ferite de bază. Ca mijloace de realizare a raportului trebuie menționate juxtapunerea (virgula) sau joncțiunea (cj):

Copiii **au venit** *și ei* la teatru. (S reluat)

Din punct de vedere morfologic, reluarea repoziționează baza în aceeași poziție sintactică, deci și cu aceeași structură morfologică; vom considera deci că **fle-xiunea** este, și ea, un mijloc de realizare a relației de nondependență, foarte vizibil în cadrul **corelativelor:** *L*-**am întîlnit** *pe el* anul trecut.

Ca și termenul reluat, pronumele formă neaccentuată (situat în poziția antepusă) are același gen, număr și caz cu acesta (ms., sg., N).

Dacă termenul reluat este un determinant a cărui relație s-a stabilit prin **joncțiune,** aceeași parte de vorbire se reia în poziția reluării:

Cu tatăl tău, *cu el* **m-am întîlnit** pe drum.

- **repetiția** reprezintă o altă manifestare a raportului de adordonare și implicit a relației de nondependență apozitivă, a cărei funcție în structură este de natură stilistică; aceasta însă se realizează în multiple forme pe plan sintactic. Sub raport structural, repetiția poate să apară ca fenomen sintactic neintegrat (cu importanța exclusiv stilistică sau de marcare a unui grad de comparație sau de intensitate):

Fata babei **era leneșă, leneșă.** (= foarte leneșă)

sau ca un fenomen integrat într-o structură sintactică pe baza unui nou raport, de alt tip (de subordonare):

Ați luptat *luptă* deșartă.- în care termenul luptă, în afara faptului că repetă, din altă perspectivă morfologică - substantiv - predicatul, stabilește cu acesta și o relație de subordonare, fiind un complement direct intern.

Structura ei o reproduce, în majoritatea situațiilor, pe aceea a unității repetate (repetiția totală). Ea, însă, poate să apară cu unele variații de ordin gramatical (de natură morfologică sau sintactică).

Între elementele prin care se realizează repetiția, trebuie să subliniem că nu se află nici unul propriu:

- **mijloace fonetice** - accentul și intonația (adeseori exclamativă);
- **mijloace morfologice** - flexiunea;
- **mijloace sintactice** - joncțiunea.

De altfel, despre aceste aspecte se va discuta în capitole separate.

* **Relația de dependență (subordonare)** poate fi:

a) Dependență unilaterală: între un determinant (subordonat) și un determinat (regent),

de natura căruia depinde felul determinantului - atribut sau complement.

Printre mijloacele de realizare a relației de dependență notăm:

- **mijloace fonetice** - pauza și intonația (materializate la nivelul enunțului propozițional scris prin virgulă sau prin accentuarea intensivă a unui termen);

- **mijloace morfologice,** dintre care menționăm:

- *acordul* în gen, număr și caz al atributului adjectival, indiferent de natura acestuia:

- Aaj propriu-zis: *Carte* **frumoasă,** cinste[1]/ cui te-**a scris!**[2]/
fm.sg. fm.sg.
V V

- Aaj (aj.pron.): Acești *copii* **nu sînt cuminți.**
ms.pl., ms.pl.,
N N

- Aaj (numeral cu valoare aj.): Trei *copii* **au plecat.**
ms. ms.pl.
N N

- *recțiunea* - cuvîntul centru al sintagmei care ia naștere în urma relației de dependență impune subordonatului un anumit caz:

- verbul tranzitiv impune cazul Ac al complementului direct:

Bucuria de a lupta **poate** *compensa eșecul.*
v.tr. Ac.

- în aceeași categorie trebuie notată și capacitatea unităților prepoziționale, care contribuie la realizarea raporturilor de subordonare, de a impune un anumit caz cuvîntului pe care îl relaționează de un regent;

- prepoziția **a,** de exemplu, cere cuvîntului pe care îl subordonează cazul Ac., deși valoarea construcției este de genitiv; la fel, prepoziția la cere forma de Ac., deși construcția are valoarea de dativ. Există, astfel, prepoziții care acceptă combinarea numai cu cazul Ac, altele cu dativul, altele cu genitivul (le vom menționa cînd vom discuta diferitele părți secundare de propoziție).

- **mijloace sintactice:**

- **joncțiunea** (hipotaxa) presupune relaționarea elementelor dintr-o sintagmă prin intermediul relatorilor (elementelor joncționale - prepoziții). Putem readuce în discuție, în acest caz, situația prepozițiilor care cer ca elementul pe care îl relaționează să fie într-un anume caz (regimul prepozițiilor) și care poate fi considerat, de aceea, un mijloc complex, morfo-sintactic; la fel se comportă și anumite a-dverbe care devin prepoziții prin conversiune, substantive sau locuțiuni care devin prepoziții cu regim de:

- *genitiv*: înaintea, înapoia, dedesubtul, în fața, în spatele, în mijlocul, de-a lungul, de-a latul, în urma, din cauza, din pricina etc.;

- *dativul* - datorită, grație, mulțumită, conform, contrar, potrivit, asemenea;

- **juxtapunerea:** (parataxa) presupune simpla alăturare a termenilor unui raport: -atributul adjectival, de exemplu:

Să înaintĂm încet pe arhitectura **valurilor(Asg)** *schimbătoare.* (Aaj)

b) **Dependența unilaterală dublă;** apare între un determinant (subordonat) și două unități regente aflate, între ele, în relație:

Mama **vine** *bucuroasă.* - se observă că elementul subordonat (bucuroasă) determină atît verbul cît și numele (aflate între ele într-o relație de interdependență bilaterală). Ca mijloc de realizare a acestei relații trebuie notat, ca relevant, acordul în gen și număr cu numele (mijloc morfo-sintatic) și topica.

c) **Dubla dominare :** leagă o unitate regentă de două subordonate, aflate între ele însele

într-o relație de coordonare mediată:

A venit toată *lumea, cu excepția ta.*

Printre **mijloacele de realizare** a relației de dublă dominare, menționăm :

- *mijloace fonetice*: pauza și intonația;
- *mijloace sintactice*: joncțiunea, cu ajutorul unor prepoziții și locuțiuni prepo-ziționale, cu un anumit regim (de acuzativ, dativ sau genitiv);ex: **cu, prin** cer acuzativul, **grație, mulțumită** cer dativul, **cu excepția** etc. cer genitivul.

2. Tipuri de relații la nivel frastic și mijloacele de realizare a acestora:

***Relația sintactică de nondependență** caracterizează enunțurile frastice compuse din unități propoziționale aflate pe poziții identice sau asemănătoare, prin **coordonare** - realizată prin:

- *joncțiune:* **Trecut-au** *anii* ca nori lungi pe șesuri[1]/
  Și niciodată n-or să vie iară.[2]/
- *juxtapunere* (alăturare): Tot astfel, *lacrămi* nesecate
  În suflete ne-au picurat,[1]/
  De f rtuni nenumărate
  Viața **noastr-a tremurat.**[2]/

* **Relația de interdependență bilaterală mediată** caracterizează enunțurile frastice în care se află propozițiile insuficiente cu predicat nominal incomplet (verb copulativ), în poziția subiect sau nume predicativ apărînd o propoziție:

a) se realizează conform structurii:/S+Vc+/PR/

prin *joncțiune* (cu conjuncții, pronume și adverbe relative).

b) se realizează conform structurii:/SB/+Vc+/PR/

relația stabilindu-se tot prin *joncțiune:*

A citi **înseamnă** (PPr)[1]/ **să iubești** cărțile(PR)[2]/
Să citești (SB)[1]/ **înseamnă**(PPr)[2]/ **să iubești** cărțile.(PR)[3]/

c) În aceeași categorie trebuie incluse frazele create din regentă și subiectivă, în care SB este cerută de un anumit verb: /SB/+/PPr/ sau /PPr/+/SB/, relația stabilindu-se tot prin *joncțiune*:

Să citești (SB)[1]/ **e bine.**(PPr)[2]/
Îmi place (PPr)[1]/ **să citesc.**(SB)[2]/

* **Relația de nondependență apozitivă:** caracterizează enunțurile frastice în care se află propoziția apozitivă; relația se realizează fie prin juxtapunere și joncțiune, fie doar cu ajutorul celor două puncte:

Întrebarea **este** :(PP)[1]/ **unde vom pleca?**(AP)[2]/

* **Relația de dependență** caracterizează enunțurile frastice realizate pe baza unui raport **de subordonare,** care poate fi:

a) **unilaterală:** *subordonare față de un regent* (substantiv, adjectiv, verb sau adverb) - ca în cazul părților secundare de propoziție; relația se stabilește prin joncțiune:

Gîndul [2]/ **că mă aștepți** (AT)[1]/ **mă bucură.** (PPr)[2]/
Știu (PPr)[1]/ **că va ploua.**(CD)[2]/

b) **dublă dependență:** *subordonat față de două elemente regente* verb și substantiv; (predicativă suplimentară); realizată prin joncțiune:

Acea culme înverzită o **revăd** (PPr)[1]/ precum o **știu.**(PS)[2]/

c) **dublă dominare:** *leagă o unitate regentă de două elemente subordonate* (un element propozițional și o parte de propoziție); caracterizează propozițiile noncircumstanțiale; se realizează prin joncțiune:

Pe lîngă că **e frumoasă** (CUM)[1]/ **mai este și cuminte.**(PPr)[2]/

Marea majoritate a propozițiilor subordonate au, ca elemente joncționale relatorii obișnuiți; pe lîngă aceștia, însă, apar și **corelativele** în regentă, în mare parte specializate, pe care le vom arăta la momentul potrivit.

Am considerat oportună această prezentare, deoarece ea facilitează apropierea de textul propriu-zis. Se capătă, prin exerciţii, deprinderea de a aprecia un text şi pe baza relaţiilor stabilite între diferitele nivele ale enunţului.

MODEL DE ANALIZĂ:

Dar după ani de picurare
S-au închegat coloane pline:
Eterna bolţii lăcrămare,
În loc s-o surpe, - o susţine.

I: nivel frastic:

1) /Dar după ani de picurare **s-au închegat** coloane pline:/
2) /În loc **s-o surpe**/
3) /Eterna bolţii lăcrămare, / - **o susţine.**/

II: nivel propoziţional: propoziţiile sînt legate pe baza unor raporturi de:

(1) şi (3) se afla în raport de adordonare apozitivă;
(2) este în relaţie de dublă dominare faţă de (2) opoziţională.

III: nivel sintagmatic:

(1) *sintagme nominale*: **ani** *de picurare*; **col ane** *pline*
sintagme verbale: **s-au închegat** *după ani*
(2) *sintagme nominale*: **lăcrămarea** *eternei bolţi*
sintagme verbale : *o* **susţine**
(3) *sintagme verbale*: **s-***o* **surpe**

IV: nivelul părţilor de propoziţie:

PP PPr
1 echiv 3 Ap
în loc să (joncţiune)
2

(1)

Pv S
s-au închegat interd. coloane
după (jonctiune) (acord)
Cct Aaj
ani pline N
de (joncţiune)
Asp
picurare

(2)

S Pv
lăcrămare interd. susţine
(flexiune) (juxtap.) (recţiune)
Asg Aaj Cd
bolţii eterna o

(3)

(S subinterd) Pv
lăcrămare interd -susţine
(recţiune)
Cd

3. PROPOZIŢIA

Reprezintă, în mod tradiţional, unitatea de bază a sintaxei, fiind definită drept cea mai mică unitate a acesteia care poate constitui singură o comunicare şi care are un singur predicat (elementul esenţial de identificare a propoziţiei).

O clasificare a enunţului propoziţional complet va avea în vedere, în primul rînd, propoziţia ca unitate de sine stătătoare. Vom distinge ,deci:

I. **Clasificarea propoziţiilor după scopul comunicării:** este cea mai complexă, avînd în vedere şi alte criterii, complementare: felul în care consideră vorbitorul acţiunea, atitudinea afectivă a acestuia:

1. **PROPOZIŢII ENUNŢIATIVE** - transmit o informaţie, enunţă o idee; pot fi, după modul verbului predica

- **Enunţiative propriu-zise** -care transmit o informaţie. Acţiunea e prezentată ca fiind reală. Verbul este la modul indicativ. Dacă informaţia are un caracter general, aceste enunţiative sînt *asertive:*

Eram acum lîngă foc şi lîngă oameni.

- **E. optative** exprimă dorinţa de a se realiza o acţiune. Se construiesc, de obicei, cu modul condiţional- optativ, exprimînd:

- *condiţional-optativ prezent* - o acţiune realizabilă: **Aş pleca** la mare.

- *condiţional-optativ perfect*, uneori şi la *conjunctiv perfect* (de obicei cu su-biect inclus) - o acţiune ireală: **Aş fi plecat** încă de ieri. **Să fi rămas** acasă.

- **E. potenţiale** exprimă acţiuni posibile. Se construiesc cu:

- *condiţional-optativul prezent* - acţiune realizabil : **Ar trebui** nişte oameni capabili pentru asta.

- *condiţional-optativul perfect* - acţiune ireală: **Ar fi fost mai bine** [1]/ **să o ia** prin pădure. [2]/

- *imperfectul indicativului + mai bine, mai degrabă:* **Mai bine mergeam** cu ţine.

- *conjunctivul prezent* - acţiuni reale: **Au fost ursite** [1]/ **să devină vrăjitoare.** [2]/

- *conjunctiv perfect* - acţiuni ireale: **Să fi fost acasă,** [1]/ **m-ai fi auzit.** [2]/

- **E. dubitative** exprimă îndoiala, nesiguranţa, bănuiala, nehotĂrîrea. Se construiesc cu modurile:

- *prezumtiv* (prezent sau perfect): **Va fi ştiind el ceva.**

- *conjunctiv:* **Să-i fie ei oare frică de tine...**

- *indicativ viitor*: **Aşa va fi,** [1]/ **cum zici tu...** [2]/

- *condiţional-optativ:* **Se zice** [1]/ **că ar fi dorit mult** [2]/ **să ajungă poet .** [3] /

Tot ca mijloace de exprimare a îndoielii, deci mărci ale unor propoziţii enun-ţiative dubitative, se pot folosi:

- verbe al căror înţeles lexical exprimă îndoiala, bănuiala, nesiguranţa, neho-tărîrea: **a se îndoi, a presupune, a bănui, a se putea:**

Se îndoia de sinceritatea ei.

- *adverbe şi locuţiuni* specifice (inclusiv adverbe predicative sau expresii impersonale): **doar, doară, nu cumva, nu care cumva, oare, poate, parcă, după toate probabilităţile, pesemne, probabil, e posibil, e îndoielnic:** *Doar* **nu veţi fi vîndut-o...**

- prezenţa în texte a unor *construcţii propoziţionale incidente* cu sens dubitativ: **mai ştiu şi eu, mai ştii, cine ştie, pe cît se pare, cum se vede, pe cît se vede, dacă nu mă înşel,**

etc.: Mai știu și eu[1]/ la ce **gîndeam?**[2]/

- E. **imperativă** exprimă o poruncă, un îndemn, un sfat, o rugăminte și se construiește cu modurile:

- *imperativ*: **Cîntă**-mi, cobzare.
- *conjunctiv* cu valoare imperativă (+/- sa): Ci-mi **împletiți** un pat/ /Din tinere ramuri./
- *indicativ prezent*: **Te rog**[1]/ **să mai aștepți.**[2]/
- *indicativ viitor*: **Ai să pleci**[1]/ unde **zic eu.**[2]/
- *infinitiv*: **A nu se fuma** în incintĂ.
- *supin*: **De rezolvat** următoarea ecuație.

- Propozițiile enunțiative imperative cu aspect afirmativ prin care se exprimă un îndemn se mai numesc și hortative: **Faceți** liniște!

- Enunțiativele imperative prin care se exprimă dorința de a se împiedica rea-lizarea unei acțiuni, cu aspect verbal negativ, se mai numesc si **prohibitive**: **Nu rupeți** florile!

Dacă sensul construcției este prohibitiv, nu este necesară forma negativĂ a verbelor: **Este interzisă** staționarea!
sau dacă sînt întărite prin adverbele sau locuțiunile adverbiale: **cumva, nu care cumva: Nu care cumva să întîrziați!**

- Propoziția enunțiativă imperativă poate avea ca predicat și o *interjecție predicativă cu valoare imperativă*: **Hai** afară! **Marș,** potaie!

Un loc important îl ocupă între propozițiile enunțiative imperative enunțurile nominale de tipul: **Înainte!**

O caracteristică a propozițiilor enunțiative imperative este prezentă, în cadrul acestora, a **mărcilor specifice adresării directe** (în primul rînd vocativele, dar și interjecțiile sau mărcile suprasegmentale - accentul), dintre care menționăm persoana a doua a verbelor sau linia de dialog, reliefarea grafică sau semnul excla-mării: Tu, *Oltule*, **să ne răzbuni!** (vocativul Oltule)

- **Măi femeie, așteaptă** puțin! (interjecție, vocativ, semnul exclamării, verbul la persoana a II-a a imperativului afirmativ, linia de dialog).

2. **PROPOZIȚII INTEROGATIVE** sînt acele enunțuri propoziționale prin care se pune o întrebare, se cere o informație.

*În funcție de **sfera de cuprindere** a întrebării distingem :

a) **Propoziții interogative totale** - se referă la predicatul propoziției și permit un răspunsul de tipul DA sau NU.

- **Ați înțeles?** (- Da.)

b) **Propoziții interogative parțiale** - întrebarea nu vizează predicatul verbal, ci o altă parte a propoziției:

- **Cine a sunat?** (El.)

deci răspunsul se referă la subiectul acțiunii, în propoziția interogativă fiind exprimat prin pronumele interogativ *cine* sau un adverb pronominal interogativ (cu funcție de circumstanțial sau nume predicativ):

- *Unde* **plecați** în vacanță? (La munte) (Unde=Ccl)
- **Cum se cheamă** satul acesta? (Valea Mare) (Cum=nume predicativ)

* O altă clasificare a propozițiilor interogative are în vedere **modul de formulare a interogației**.Distingem deci:

a) **Propoziții interogative directe** (de obicei în principale sau independente care nu se află în dependență de un verb din categoria celor de informație - a întreba, a spune, a zice, a vorbi etc):

Ce-i **mîna** pe ei în luptă?

b) **Propoziții interogative indirecte** (de obicei secundare) care reproduc o întrebare, fiind dependente de un regent din sfera celor amintite (inclusiv nominal), fiind introduse, de obicei, prin pronume sau adverbe relative, (în vorbirea directă, interogative):

- *Cine* **a venit?** (Propoziție interogativă directă parțială)

M-a întrebat(PPr) [1]/ *cine* **a venit.**(CD)[2]/-(2) este o propoziție interogativă indirectă parțială, pronumele interogativ *cine* din propoziția independentă anterioară devenind, aici, pronume relativ, păstrîndu-și însă funcția de subiect al propoziției în care se află integrat, care în ansamblu îndeplinește funcția de completivă directă față de regentul **a întrebat.** Aceste interogative indirecte nu sînt marcate, de obicei de semnul întrebării.

* Ca și propozițiile enunțiative, **în funcție de verbul predicat,** interogativele pot fi:

a) **Propoziții interogative directe propriu-zise** (totale sau parțiale) - cu verbul la modul **indicativ :**

- *totale*:- **Și mă rog, egumenul are la știință treaba asta?**
- *parțiale* - *De ce* **ocărăști** degeaba biata sticlă?

b) **Propoziții interogative directe optative** - cu verbul la **condițional optativ:**

- *totale*: - **Ați vrea** mai multe flori?
- *parțiale*: -Cu cine **ați vrea**[1]/ **să vorbiți?**(CD) [2]/

c) **Propoziții interogative directe potențiale** - cu verbul predicat la **condițional optativ sau conjunctiv:**

- *totale*: - **Să mai insiste** și mîine?
  - Mi-ar mai **trebui,** oare, ceva?
- *parțiale*: -*Ce* **s-ar întîmpla**[1]/ **dacă nu m-aș mai întoarce?**[2]/

d) **Propoziții interogative directe dubitative** - cu verbul predicat la **prezumtiv, conjunctiv sau viitorul** indicativului:

- *totale*: -**Va fi fiind adevărat?**
  -**Să fie** oare **posibil** acest lucru?
  -Oare **vom mai pleca** mîine în excursie?
- *parțiale*: - Ce **va fi făcînd** acolo?
  - Ce **să mai fac** în acest moment?
  - Unde **vom mai petrece,** oare, asemenea zile fericite?

e) **Propoziția interogativĂ retorică** - este de fapt o enunțiativă redată sub forma unei interogative care nu așteaptă un răspuns. Ea este caracteristică beletristicii, stilului publicistic, genului oratoric, avînd intenția de a evidenția caracterul incontestabil al comunicării. Apare frecvent în operele aparținînd curentului romantic. O altă caracteristică a acestora este că, în ciuda aspectului negativ al verbelor (cînd propoziția este negativă), conținutul este afimativ:

Unde **ar fi ajuns** el astăzi[1]/ dacă **ar fi fost lăsat în pace?** (CT)[2]/

Cine **nu se gîndește** la strămoșii săi?

f) Și propozițiile interogative indirecte pot fi (în funcție de modul verbului predicat): **propriu-zise, dubitative, potențiale.**

Principala caracteristică, însă, a acestora este faptul că sînt secundare, introduse fiind prin pronume, adjective și adverbe pronominale interogativ-relative (**care, cine, ce, cît, cîtă, cîți, cîte, unde, cînd, cum, cît**) cele parțiale, iar cele totale prin **dacă.**

* **Interogative indirecte propriu-zise:**

- *totale*: **S-a aflat** (PPr)[1]/ **dacă vin** toți la teatru.(SB)[2]/
- *parțiale*: **Se știe** (PPr)[1]/ unde **ați plecat** aseară.(SB)[2]/

* **Interogative indirecte optative:**

- *totale*: Profesorii l-**au întrebat** (PPr)[1]/ daca **ar mai putea** spune ceva.(CD)[2]/
- *parțiale*: Întrebarea mea **a fost** (PPr)[1]/ *cine* **ar veni** cu noi. (PR)[2]/

* **Interogative indirecte potențiale:**

- *totale*: Mi-**au pus** întrebarea (PPr)[1]/ dacă **n-aș putea,** mai degrabă, (AT)[2]/ **să stau.** (CD)[3]/
- *parțiale*: **Nu se știe** (PPr)[1]/ cine **ar mai scrie** ceva. (SB)[2]/

II. Propozițiile se pot clasifica și **în funcție de atitudinea vorbitorului,** ele putînd fi:

1. **Propoziții exclamative,** în care de o mare importanță se dovedește a fi atitudinea afectiva a locutorului. Toate propozițiile enunțiative și interogative pot fi exclamative.

* **Propozițiile exclamative enunțiative** se construiesc cu ajutorul:

- **pronumelui ce (+/-) mai, de** (cu valoare de construcţii adverbiale sau adjectivale care marchează intensitatea maximă): *Ce* frumos **cîntă**! *Ce de* lume **s-a strîns** pe stadion!
- **adverbele cît de, aşa de, cum, aşa:** *Cît de* **frumos te-ai gătit...!**
- **adverbul unde +/-** nu (propoziţia rămîne afirmativă)

  Şi unde nu se întoarce el odată...
- **interjecţii: Hai** odată!
- **verbe la conjunctiv** cu o intonaţie specială:**Să mergem** dară!
- conjuncţia **că** precedată de o interjecţie: **Of, că** mult **ai mai stat!**
- **modificarea topicii** (în special antepunerea numelui predicativ):

  "**Drag** îmi **era** *satul* nostru cu Ozana cea frumos curgătoare..."

De asemenea, **enunţiativele exclamative** sînt, adeseori, **enunţuri nominale, adjectivale, adverbiale şi interjecţionale.**

* O altă caracteristică a enunţurilor exclamative enunţiative o reprezintă **into-naţia,** marcată grafic fie prin *semnul exclamării* ,fie prin puncte de suspensie.

* **Propoziţiile exclamative interogative** - reprezintă, de fapt, întrebări care nu aşteaptă un răspuns ci exprimă, de obicei, dezacordul, dezaprobarea, indignarea vorbitorului. De obicei ele sînt marcate grafic de ambele semne de punctuaţie: El **să** ne **conducă**?!

Ca **indici** ai interogativelor exclamative sînt acceptaţi aproximativ aceiaşi care apar şi la enunţiativele exclamative:

Ce **vreau**?!

Dacă **mai stau**?!

Să accept această soluţie?!

* Rostirea propoziţiilor exclamative (afective) este însoţită de o gestică sau o mimică adecvate, redate în scris prin semnele de punctuaţie amintite şi, uneori, prin repetarea acestora.

Intonaţia exclamativă prezintă diverse variante, în funcţie de starea afectivă a vorbitorului (bucurie, uimire, plăcere, admiraţie, satisfacţie, surprindere, regret, tristeţe, supărare, indignare, mînie, dispreţ, dezacord, dezaprobare) şi de intensitatea acesteia.

Propoziţii neexclamative (nonafective) neutre sînt toate propoziţiile enunţiative şi interogative prin care nu se transmite şi starea afectivă a vorbitorului.

Ele caracterizează limbajul neutru, constatativ al stilurilor oficial-administrativ şi ştiinţifitic, parţial şi al celui publicistic.

III. **Clasificarea propoziţiilor după structură** are în vedere, pe de o parte, calitatea părţilor componente ale acestora, şi, pe de altă parte, numărul părţilor componente.

1. **După calitatea părţilor componente** ale propoziţiilor, acestea pot fi:

* **Propoziţii simple** - clasificare consacrată de gramatica tradiţională - prin care se înţeleg unităţile sintactice propoziţionale formate din elementele esenţiale ale enunţului - părţile principale ale acestuia: **subiectul** şi **predicatul.**

* O caracteristică a propoziţiilor simple este aceea că, mai ales în vorbirea directă, **poate lipsi oricare dintre părţile principale,** acestea fiind înţelese din context: - **A plecat?** (subiectul nu este exprimat, ci doar predicatul)

- *Cine*? (predicatul nu este exprimat, fiind subînţeles din întrebarea anterioară; în schimb este prezent subiectul exprimat prin pronume interogativ).

* O altă trăsătură caracteristică a acestora este că prezenţa adresării ca marcă a vorbirii directe (substantive în vocativ, interjecţii, conjuncţii) nu alterează caracterul simplu al propoziţiilor: *O*, **vino,** *odorule*!

* Nici prezenţa **adverbelor modalizatoare** (adverbe de evaluare modală) **cam, mai, prea, şi, tot** nu modifică felul propoziţiilor decît în anumite situaţii:

El şi ea *tot* **vorbeau.**

De altfel, se manifestă în ultimele lucrări de specialitate tendinţa de a considera aceste adverbe drept afixe modale mobile care intră în componenţa timpurilor verbale (cf., de exemplu, Iordan - Robu, **op. cit.**). Noi înclinăm să considerăm că aceste adverbe capătă, din

ce în ce mai mult, o valoare lexicală și, prin urmare, o funcție distinctă în propoziție: *Încă* **vorbea.** În acest exemplu, adverbul are o evidentă valoare temporală, putînd fi considerat drept parte secundară de propoziție - complement circumstanțial de timp, deci propoziția nu poate fi considerată simplă.

De asemenea, și **corelativele** unor propoziții secundare prezente în regentele acestora trebuie considerate ca indici ai unor propoziții dezvoltate.

* O altă caracteristică a propozițiilor simple este **statutul predicatelor** - care pot fi **personale**: *Noi* **vom pleca.** (Pv)
sau **impersonale** (cu verbe impersonale propriu-zise, care arată fenomene ale naturii): **Plouă!** (Pv)

* Prezența **subiectelor multiple** sau a **numelor predicative multiple** nu mo-difică statutul de propoziții simple:

Mama împreună cu puii **plecară** (Sm)
Munții **erau blajini, tihniți.** (Npm)

* Un caz special îl constituie propozițiile nominalizate **monomembre** (enunțuri prin izolare emfatică) implicînd relația cu **a fi** cu valoare existențială sau cu alte verbe compatibile cu conținutul substantivelor aflate în poziția subiect: **Tumult. Ordine. "Pst"-uri. Vociferări.**- în care presupunem ca predicate: (**Era**) *Tumult.* (**Se dădeau**) *Ordine.* (**Se auzeau**) *"Pst"-uri* (și) *Vociferări.* și care, deci, trebuie consi-derate propoziții simple.

*** Propoziții dezvoltate** - sînt cele pe care, tradițional, le avem în vedere atunci cînd în propoziție apar, pe lîngă părțile principale, și **părți secundare:** atribute, complemente, element predicativ suplimentar; ele se formează prin expansiunea propozițiilor simple.

* În unele cazuri verbul predicat impune prezența unor părți secundare de propoziție (a face, a locui etc.): Eu **rezolv** *problema.* Tu **locuiești** *la țară.*

Se observă deci că expansiunea propozițiilor simple este condiționată de tră-săturile semantice și gramaticale, de compatibilitatea termenilor care servesc drept bază cu termenii secundari.

* Propozițiile rămîn dezvoltate chiar dacă lipsesc părțile de propoziție principale (subiect sau verb copulativ):

A venit *acasă.* (subiect subînțeles)
Geamul - spart *de vînt.* (verbul auxiliar al predicatului verbal la diateza pasivă este înlocuit de linia de pauză)
Fata babei, **rea și urîtă.** (verbul copulativ este înlocuit prin virgulă).

* Propozițiile interogative și răspunsurile date interogativelor în vorbirea directă trebuie considerate propoziții dezvoltate dacă părțile principale sînt **elidate** din motive de economie:

- **A plecat** *aseară.* (P.dezvoltată: Pv + Cct)
- *Unde*? (P dezvoltată, se subînțelege Pv (a plecat)+Ccl)
- *La munte.*(P.dezvoltată, se subînțelege Pv (a plecat) +Ccl)

2. O altă clasificare după structura propozițiilor se face după numărul membrelor ei, ținînd seama de multiplele posibilități pe care le are limba de a exprima gînduri și stări afective, multe dintre ele fiind explicate prin elipsă. Aceasta deoarece clasificarea tradițională în propoziții simple și dezvoltate nu acoperă toate posibilitățile de realizare a propozițiilor. Vom avea, deci:

*** Propoziții monomembre:** alcătuite din diverse cuvinte care pot exprima gîn-duri, sentimente, atitudini, acțiuni. La rîndul lor, acestea pot fi:

a) **analizabile** - în componența cărora intră părți de propoziție identificabile:
verbală: conține un verb la un mod personal:

Plouă/ și fulgeră/ (Pv)

cele două propoziții sînt monomembre deoarece sînt alcătuite doar din predicat, care, la rîndu-i, fiind exprimat prin verb impersonal, nu poate avea subiectul inclus sau subînțeles.

- În aceeași situație se află propozițiile al căror predicat este exprimat prin verbe cu valoare impersonală (inclusiv reflexivele-pasive):

Așa a fost (PPr)/1 **să fie.** (SB)[2]/

Acolo **se vorbește** bine.

nominală: în structura căreia nu intră un verb la un mod personal:

Liniște! **Frumoasă** *față*!

interjecțională: **Tic-tac! tic-tac!**[1]/ **răsuna** în liniștea nopții.[2]/

în care (1) este o propoziție monomembră interjecțională, predicatul fiind exprimat printr-o interjecție onomatopeică.

adverbială: adverbe predicative, fie ca regente ale unor SB, fie ca propoziții incidente sau ca răspunsuri la întrebări:

Fără îndoială (PPr)[1]/ **că vom pleca** în excursie.(SB)[2]/

b) **neanalizabile:** în componența cărora nu intră părți de propoziție analizabile:

nominală: exprimată prin substantive în vocativ (adresarea):

-Mamițoo! mam'mare! tantii!

adverbială: alcătuită din adverbe de afirmație și de negație ca răspunsuri la întrebări: Mai **stai** mult?

- **Nu.** (propoziție monomembră adverbială neanalizabilă - chiar dacă se subînțelege verbul predicat neexprimat la forma negativă - **nu mai stau**).

* **Propoziții bimembre:** sînt acele propoziții care conțin cele două părți principale de propoziție, subiectul și predicatul, fie exprimate, fie neexprimate:

E *primăvară*[1]/ și *vînt*.[2]/

Ambele propoziții din exemplul anterior sînt bimembre conținînd în mod explicit subiectele - primăvară și vînt - și doar în prima propoziție predicatul verbal **e**, care nu a mai fost repetat în a doua.

Părțile de propoziție principale pot fi **neexprimate:**

a) **subiectul:**

- *inclus* în forma verbului la persoanele I și a II-a;

Fugiți! Fugiți!

- *subînțeles* contextual (verb la persoana a III-a):

Dar **Păunaș se deșteptase** (PP)[1]/ **și începuse** (PPr)[2]/ **să plîngă** .(CD)[3]/

în propozițiile (2) și (3) S fiind subînțeles - Păunaș.

- *dedus* dintr-o construcție anterioară:

- **Păcat** numai (PPr)[1]/ **că are** un tată ticălos (SB)[2]/ - **murmură** *dăscălița*. (PPI)[3]/

în care (1) este o propoziție bimembră deoarece are subiectul exprimat prin propoziția (SB) - 2

- **Așa-i**, doamnă, (PP)[1]/ **murmură** *flăcăul*. (PPI)[2]/

subiectul primei propoziții este dedus: *asta* (ca răspuns al afirmației anterioare).

b) **predicatul:**

- *subînțeles contextual* (foarte des în vorbirea directă, unde comunicarea este redusă, de obicei, la elementele esențiale). În acest sens, interogativele directe parțiale care se referă la subiect sînt elocvente:

- **A venit** *cineva*?

- *Cine*? (se subînțelege **să vină**)

- În aceeași situație se poate afla răspunsul la o interogativă directă parțială:

- *Cine* **a spart** geamul?

- *Gigel*. (se subînțelege **a spart** geamul)

- dacă verbul predicat este același în cazul a două propoziții coordonate, se reia doar adverbul care confirmă sau neagă predicatul anterior exprimat:

Eu **am cumpărat** cărțile,[1]/ *tu* însă **nu**.[2]/(ai cumpărat)

El **nu vine**,[1]/ *ea* însă **da**.[2]/ (vine)

- în propoziții eliptice: *El*, însă, ...nimic! (nu răspunse)

în care se observă că apare un determinant al predicatului absent (Cd).

c) **ambele părți principale ale propoziției:** în această situație, sînt exprimate doar părți secundare ale propoziției determinante ale celor absente. Este o situație ce caracterizează tot vorbirea directă sau cea marcată intens afectiv.

- *Ce* (Cd) ai dat?
- *Jacheta*. (Cd) (am dat-o)
- Care *jachetă*(Cd)? (ai dat-o)
- *A cenușie* .(Aaj) (am dat jacheta...)

O sinteză a tipurilor de enunțuri propoziționale apare în Sintaxa transforma-țională a limbii române (reguli de construcție și reguli de transformare)a Valeriei Guțu Romalo. De asemenea, o prezentare a tipurilor de enunțuri propoziționale caracteristice apare în Limba română contemporană (Iordan - Robu).

IV. Clasificarea propozițiilor după aspectul predicatului (pozitiv/afirmativ sau negativ):

1. Propozițiile afirmative -afirmă ceva, constată (dorință, îndoială, părere etc.).

Ar fi putut [1]/ să se abată la dreapta ori la stînga...[2]/- ambele propoziții sînt afirmative (pozitive).

* Tot afirmative sînt și propozițiile în care este negată orice altă parte de propoziție decît predicatul:

a) S *Nu mama* a fost la ședință.
b) Cd *Nu mere* doream.
c) Ci *Nu ție* ți-am cerut cartea.

* Sînt afirmative și propozițiile în care numele predicativ este un adjectiv sau un adverb cu sens negativ, dar aspect pozitiv: *Asta* este imposibil. Este inacceptabilă *părerea* ta.

* Negația referitoare la altă parte de propoziție decît predicatul este o *negație parțială*.

* Un aspect deosebit, ținînd de nivelul expresiv al limbii, îl constituie negația dublă, din care rezultă o afirmație. Avem de-a face în acest caz cu o figură de stil numită litotă: El nu fusese incorect.- în care apare și negația suficientă nu, dar și o negație parțială (a numelui predicativ), din care rezultă, în fond, o afirmație: = El fusese corect.

Litota se realizează și cu ajutorul adverbelor *deloc* sau defel, care precedă termenul parțial negativ:

Această ființă părea defel neinstruită. (= părea instruită)
dar: Acest om părea neinstruit defel. (=nu părea defel instruit).

* Propoziții afirmative cu o construcție proprie sînt cele care constituie enun-țuri neanalizabile, răspunsuri la interogative directe totale sau parțiale:

a) Cuvîntul de afirmație sigură independentă sau absolută este adverbul de afirmație DA (uneori, în limbajul familiar, înlocuit de o interjecție (îhî!) sau de neologisme (argotic O.K.!): - Ești de acord cu noi?
- Da!

sau uneori, fiind un răspuns afirmativ la o interogativă negativă, este subliniat prin adverbul ba: - Nu vii cu noi?
- Ba da.

b) Afirmația nesigură este exprimată prin interjecția mda/mde

c) Afirmația sigură poate fi subliniată sau întărită prin adverbe sau locuțiuni adverbiale de confirmare: ba da, chiar așa, de bună seamă, desigur, fără doar și poate, fără îndoială, fără tăgadă, firește, incontestabil, într-adevăr, negreșit, neîndoielnic, sigur care pot să apară fie pe lîngă adverbul da, ca membru al unei propoziții neanalizabile, fie ca propoziție incidentă, care intărește afirmația, fie ca regent (adverb predicativ=predicat adverbial) al unei SB:

Astfel, la întrebarea: - Veniți cu noi?
se poate răspunde: - Da.
- Da, chiar așa.
- Da, (PP)[1]/ fără îndoială. (PPI)[2]/
- Fără doar și poate (PPr)[1]/ că venim cu voi.(SB)[2]/
- Firește (PPr)[1]/ că da.(SB)[2]/

d) Afirmația în răspunsurile fragmentare (la interogative parțiale) se reali-zează într-o mare diversitate (în special în limba vorbită):

- *numai prepoziții*:
  - Bei cafeaua cu zahăr?
  - Cu. (=Beau cafeaua cu zahăr)
- *conjuncția să* (+/-) pronume neaccentuat:
  - Să-i dea mama ciocolată?
  - Să-i!
- *diferite morfeme* prin care se realizează aspecte ale verbelor:
  - pronume reflexiv: - Se aude cîntecul?
    - Se.
  - verbe auxiliare: - Ai citit cartea?
    - Am.
  - participiile formelor verbale compuse:
  - diateza activă: - Ați cîntat ieri?
    - Cîntat!
  - diateza pasivă: - Au fost lăudate colegele voastre?
    - Lăudate.
  - numele predicative din predicatele nominale: - A fost cuminte fetița?
    - Cuminte!

2. **Propozițiile negative** înăatură, neagă o afirmație. Ele au mărci speciale. Principala caracteristică a propozițiilor negative este negarea predicatului (exprimat sau subînțeles).

* Cuvîntul prin care se neagă predicatul este adverbul NU (N-). Această ne-gație poate apărea și pe lîngă alte părți de propoziție, însă propoziția nu mai este negativă (vezi supra).

Acest tip de negație se numește **negație totală**, spre deosebire de aceea în care este negată doar o parte de propoziție (nu predicatul), care este o **negație parțială**. Alături de adverbul NU, se mai pot folosi ca negații independente adverbul BA, interjecțiile "aș", "ei aș!", "nț!"...

- Au venit toți?
- Aș! (nu au venit toți)

a) Negația NU și celelalte negații prin care se realizează aspectul negativ al unei propoziții (prin negarea predicatului) se numesc **negații suficiente**. Ele sînt de obicei întărite prin negații **auxiliare** (seminegații) sau o presupun (*pronumele negative*-**nimeni, nimic, nici unul**; *adjective pronominale negative* - **nici un, nici o**; *adverbe pronominale negative* - **nicăieri, niciunde, niciodată, niciçînd, nicicum**).

Nu a venit *nimeni* cu mine. (prop.negativă)

În răspunsurile la întrebări **negația fragmentară** se realizează de obicei prin **nega-ții auxiliare**, care presupun negația suficientă:

- A venit cineva?
- Nimeni. (nu a venit nimeni).
- Ați fost ieri undeva?
- Nicăieri. (nu am fost nicăieri).

* Negațiile auxiliare pot deci apărea ca **suficiente** în:

- **răspunsuri fragmentare la întrebări**: - Ai fost vreodată la Paris?
  - Niciodată.

sau: - Iți plac prăjiturile?
- Defel. (deloc).

În legătură cu negațiile auxiliare **defel, deloc**, trebuie menționat faptul că, în propoziții, ele apar obligatoriu în prezența adverbului NU.

- Nu-mi plac deloc prăjiturile.

În schimb, în prezența adverbului restrictiv **doar**, se folosește verbul la forma afirmativă: Îmi plac doar fructele.

- **în propoziții nominale**: Goe - nicăieri.

*Construcția firească și tradițională a propozițiilor negative este **cu dublă negatie** (adver-

bul nu şi pronume, adjective, adverbe negative). Abateri de la această regulă (deci propoziţii cu aspect afirmativ dar cu sens negativ) se întîlnesc mai rar:

- **interogative retorice:** Asta-mi trebuia acum? (=nu asta îmi trebuia).
  Cine ar fi crezut aşa ceva? (=nimeni nu ar fi crezut).
- **enunţiative exclamative ironice:** Asta-i mai lipsea! (=numai asta nu-i mai lipsea).
- **formule gramaticalizate:** Ferit-a sfîntul! Ţi-ai găsit! Dracu ştie!

* În propoziţiile negative este facultativă negaţia **nici** în unele locuţiuni adverbiale cu sens negativ (cîtuşi de puţin, în ruptul capului):

Nu se lasă *(nici) în ruptul capului* .(Ccv)

V. O altă clasificare a propoziţiilor se face după **rolul** acestora într-un enunţ sau după **raporturile şi relaţiile** stabilite în frază. Distingem, în acest sens:

1. După capacitatea lor de a exprima singure o judecată:

* **Propoziţii independente** - au înţeles de sine stătător.

Am plecat aseară devreme de la prietenii noştri.

* **Propoziţii dependente** - înţelesul lor depinde de acela al unei alte comuni-cări (în această categorie nu intră numai propoziţiile secundare subordonate, ci şi principalele care trebuie să fie completate (-de exemplu, regentele unor predicative, ale unor subiective, ale unor completive directe sau indirecte):

Ea **şta** (PPr)[1]/ că[2]/ prietenii ei[3]/ **negreşit** (CDr)[2]/ o **vor căuta** (SB)[3]/

în care propoziţia completivă directă (2) cere obligatoriu o subiectivă.

* **Propoziţii incidente** -se leagă relativ de conţinutul enunţului în care sînt integrate. Ele arată uneori atitudinea vorbitorului faţă de comunicare (în ansamblu sau parţial), exprimînd:

- **aprecierea** asupra celor afirmate:
  Era aşa de cuminte,[1]/ **bătu-l-ar norocul**[2]/ **să-l bată.**[3]/
- **convingerea** asupra celor relatate:
  Ar dori,[1]/ **desigur** (PPI),[2]/ să te mai întîlnească.[3]/
- **explicaţia:**
  Copilul[3]/ **-căci copil era.**[1]/ **chiar de avea douăzeci de ani.**[2]/ nu poate trăi fără părinţi.[3]/
- **intervenţia autorului** în vorbirea directă a unui personaj:

(sînt marcate în general de prezenţa verbelor de declaraţie sau asimilate acestora, dar numai cînd apar în continuarea sau în interiorul replicii în vorbirea directă):

-Atunci,[2]/ adaugă el, (PPI)[1]/, noi cînd mai plecăm?[2]/
-Vom mai aştepta puţin,[1]/ răspunse ea. (PPI)[2]/

2. **După funcţia pe care o îndeplinesc în frază**, propoziţiile pot fi:

* **Propoziţii regente** - sînt propoziţii (principale sau secundare) de care depind altele. Acestea pot fi dependente sau independente:

Vom pleca[1]/ după ce **răsare** soarele.[2]/

(1) este o propoziţie principală regentă independentă.

Întrebarea **este** [1]/ dacă **vom pleca** .[2]/

(2) este o propoziţie principală regentă dependentă (fiind o propoziţie cu predicat nominal incomplet, deci insuficientă), al cărei Pni cere drept completare o propoziţie care să ţină locul numelui predicativ.

* **Propoziţii subordonate**- sînt propoziţiile care completează înţelesul unui termen regent, cu ajutorul (aproape permanent) al unor cuvinte cu rol subordonator (conjuncţii, pronume, adjective pronominale sau adverbe relative)

Ştiu [1]/ ce **ai făcut.**[2]/

în care (2) este o propoziţie subordonată propoziţiei regente (1) prin pronumele relativ ce.

Propoziţiile subordonate pot îndeplini aceleaşi funcţii pe care le au, în propoziţie, părţile secundare ale acesteia, existînd o corespondenţă aproape perfectă între acestea.

Părul *de aur* i **se revarsă** pe umeri.(de aur=A subst.prepoz.)
Părul[2]/ care **pare de aur** [1]/ i **se revarsă** pe umeri.[2]/ (1) = AT)

Propozițiile subordonate se mai numesc, de aceea, și secundare, în opoziție cu cele principale, care nu depind, în general, de un element regent. Vom vorbi deci, în cadrul frazei, și de distincția:

* **Propoziții principale** - propozițiile de care depinde realizarea unei comuni-cări inteligibile și în care este prezent elementul regent. Ele pot fi:

a) **propoziții principale suficiente,** înțelegerea acestora nefiind condiționată de prezența unei alte propoziții:

Am mers pe drumul [1]/ pe care **ne jucam** [2]/ cînd **eram mici.**[3]/

Propoziția (1) este o propoziție principală suficientă, completările ulterioare nefiind obligatorii pentru înțelegerea comunicării, ci aducînd un plus de informații; :(2) este o AT care aduce o informație suplimentară despre drumul la care se referă acțiunea din regentă.

b) **propoziții principale insuficiente** (dependente), a căror înțelegere este con-diționată de prezența unor completări. Din această categorie fac parte:

- *regentele propozițiilor subiective*: Mă **interesează** [1]/ ce **fac.**(SB)[2]/ Regenta (1) este o propoziție principală insuficientă.

- *regentele propozițiilor predicative* (verbele copulative care au calitatea de predicat nominal incomplet):

El **a devenit** [1]/ ce și-**a propus.** (PR)[2]/

- *regentele unor completive*, din categoria așa-numitelor semiauxiliare de aspect sau de modalitate (a putea, a vrea, a începe):

Nu pot [1]/ **să mai aștept.**(CD)[2]/

- *regentele în care există verbe de declarație* (a spune, a zice, a afirma, a în-treba etc.) care introduc o comunicare:

Mi-a cerut[1]/ **să mai stau** puțin. (CD)[2]/

- *regentele în componența cărora se găsesc unele corelative* ale propozițiilor subordonate:

De aceea **nu a venit,**[1]/ fiindcă ploua.(CZ)[2]/

* **Propozițiile secundare** sînt cele care îndeplinesc rolul părților secundare de propoziție, deci sînt dependente de un termen regent:

- **de un substantiv** sau de un substitut al substantivului sînt dependente propozi-țiile atributive:

Cei trei [2]/ pe care îi **vezi** acolo (AT)[1]/ sînt frații mei.[2]/

(regentul AT este un numeral cardinal cu valoare substantivală).

- de **un verb, un adjectiv un adverb** sau o **interjecție** sînt dependente propozițiile completive și cele circumstanțiale:

CD : **Știu** [1]/ că **ai multă dreptate.**(CD) [2]/(regent-verb tranzitiv)

CI : **Mă tem** [1]/ **să plec** astăzi. (CI)[2]/ (regent -verb intranzitiv)

CAG: Întîmplarea **mi-a fost relatată** [1]/ de cine a asistat.(CAG)[2]/ (regent - verb la diateza pasiva)

CL : **Vom merge** [1]/ unde **dorești** (CL)[2]/ (regent -verb intranzitiv) etc.

Model de analiză a propoziției:

Ne plimbam(Pv) *la întîmplare*(Ccm) *pe străzile*(Ccl) *vechiului*(Aaj) burg.(Asg).este o propoziție enunțiativă propriu-zisă neexclamativă (cu predicatul exprimat prin verb la modul indicativ, timp imperfect), dezvoltată, bimembră (cu subiectul inclus în forma predicatului), verbală (are predicat exprimat printr-un verb), afirmativă (verbul are aspect afirmativ), principală, suficientă, independentă.

Model de analiză a propozițiilor dintr-o frază:

Dar *Păunaș* **se deșteptase** [1]/ **și începuse** [2]/ **să plîngă...**[3]/

(1) este o propoziție enunțiativă propriu-zisă neexclamativă, simplă, bimembră, verbală, afirmativă, principală, suficientă, coordonată copulativ cu (2) prin conjuncția coordonatoare copulativă "și";

(2) este o propoziție enunțiativă propriu-zisă neexclamativă, simplă, bimembră (cu subiectul subînțeles - Păunaș) verbală, afirmativă, principală insuficientă (conține verbul semiauxiliar "a

începe") coordonată copulativ cu (1) prin conjuncţia coordonatoare copulativă "şi", regentă a CD (3);
(3) este o propoziţie enunţiativă propriu-zisă neexclamativă, simplă, bimembră (cu S subînţeles), verbală, afirmativă, secundară, suficientă, subordonată regentei (2), CD (relaţia de subordonare a fost realizată prin intermediul conjuncţiei subordonatoare "să").

VI. **FRAZA** reprezintă o unitate de rang superior a comunicării, fiind definită ca o **îmbinare de mai multe propoziţii legate între ele prin înţeles.** Una din caracteristicile frazei este aceea că, în general, are o propoziţie principală de care depind altele, numite secundare. Definiţia aceasta este defectuoasă, deoarece există fraze alcătuite numai din propoziţii principale, după cum există fraze alcătuite din propoziţii secundare, dependente de o regentă din altă frază. De fapt, ar trebui să considerăm frază ca o expansiune a propoziţiei, prin inserţia de noi predicate, pe baza aceloraşi raporturi şi relaţii (aşa după cum am menţionat permanent anterior).

Ceea ce le **deosebeşte** în mod esenţial, deci, este prezenţa predicatelor (un singur predicat în propoziţie, cel puţin două în frază).
Compară: *El* **învaţă** *o poezie.*

El **învaţă** [1]/ ce **i-a cerut** *profesorul.*[2]/

O altă deosebire constă în mijloacele de realizare a joncţiunii, diferite şi ele:
- prin prepoziţii la nivel propoziţional;
- prin conjuncţii, locuţiuni conjuncţionale, pronume (adjective pronominale) relative (şi nehotărîte) şi adverbe relative la nivel frastic.

1. Centrul de organizare al unei fraze îl reprezintă **propoziţia principală** (în eventualitatea unei fraze bazate pe un raport de subordonare).

* **Fraze alcătuite numai din propoziţii principale**- se bazează pe un raport de **coordonare, relaţia fiind de nondependenţă.**
Se realizează fie prin juxtapunere, fie prin joncţiune cu elemente joncţionale coordonatoare:

Se plimbă,[1]/ **citeşte,**[2]/ **se distrează.**[3]/(prin juxtapunere)
Se plimbă [1]/ **şi citeşte.**[2]/ (prin joncţiune cu conjuncţie coordonatoare).

* **Fraze alcătuite pe baza raportului de subordonare** a uneia sau a mai multor propoziţii secundare faţă de un element regent:
- **verb - adjectiv, adverb** sau **interjecţia** - propoziţii secundare completive şi circumstanţiale (relaţie de dependenţă):

Geamul **a fost spart** (Pv)(PPr)[1]/ de cine **a aruncat** (Pv) piatra (CAG).[2]/
A plecat (Pv) (PPr)[1]/ unde **a vrut.** (Pv) (CL)[2]/

- **substantiv** - propoziţii secundare atributive:

Voi pleca în satul (PPr)[1]/ în care **m-am născut.**(AT)[2]/

* **Fraze alcătuite pe baza raportului de subordonare** a unei propoziţii faţă de doi termeni aflaţi într-un raport: predicativele suplimentare:

Îl văd (PPr)/ **cum vine.**(PS)/

* **Fraze alcătuite pe baza unei duble dominări** a subordonatei secundare faţă de regentă:

Pe lîngă că **e frumoasă,** (CUM)[1]/ mai e şi **deşteaptă**(PPr)[2]./

* **Fraze alcătuite din propoziţii secundare subordonate unui regent insuficient** pe baza unei relaţii de interdependenţă bilaterală: SB şi PR.

2. **Elementele de relaţie** subordonatoare sînt:

* **Cu rol exclusiv în realizarea raportului la nivel frastic,** fără funcţie sintactică în propoziţie: **conjuncţii, locuţiuni conjuncţionale,** alte părţi de vorbire devenite conjuncţii prin conversiune:
- *nespecializate*: **că, să, ca să, dacă, de;**
- *specializate*: **căci, fiindcă, deoarece, încît, deşi, pe lîngă că, în afară că, pentru că** etc.

***Cu dublu rol:** pe de-o parte **la nivel frastic,** ca mijloc de subordonare, şi pe de altă parte **la nivel propoziţional** (în propoziţia secundară) cu funcţie sintactică: **pronume** şi **adjec-**

tive pronominale relative şi nehotărîte şi adverbe relative şi ne-hotărîte; repartiţia acestora se face în funcţie de elementul regent.

3. **Corelativele** în regentă ale propoziţiilor secundare:

De asta **nu a venit,**(PPr)[1]/ că **s-a supărat.**(CZ)[2]/

Acestea apar în condiţiile în care un anumit mijloc de expresie nu dispune de capacitatea de a actualiza fără echivoc o anumită poziţie sintactică, sau pentru a accentua conţinutul prin dublarea funcţiei. **Corelativele** (elemente sintactice de reluare sau anticipare) apar în structura propoziţiei regente.

Cu această calitate se utilizează:

- *pronume demonstrative* ((+/-) prepoziţii): **acela, aceea, aceasta/asta;**
- *pronume nehotărîte*: tot, atît;
- *adverbe şi locuţiuni adverbiale*: **atunci, acolo, aşa, de atîtea ori, de aceea, tot, totuşi, cu toate acestea, în schimb, dimpotrivă, mai şi, nici nu, aşa de, atît de, în acest caz** etc.

* **Corelatorii au o funcţie structurală** în cadrul enunţului frastic, aflîndu-se în raport de adordonare cu propoziţia subordonată pe care o reiau sau o anticipează (relaţia de apoziţionare prin reluare). Prezenţa lor poate fi obligatorie sau facultativă.

a) **Corelativi(corelatori) obligatorii** - apar în structura regentei unor subordonate ale căror elemente joncţionale necesită o întărire:

CT inversă: nici nu.../că...; abia doar.../că...;numai ce.../că;

CZ(dependente de o interogativă retorică sau directă): cine, care, ce, cît, unde, cînd, cum.../că, dacă, cînd...

CM de masură: cu cît.../cu atît...;pe cît.../pe atît; de ce.../de aia, de aceea

CUM: după ce că, pe lîngă că, în afară că.../ mai şi, apoi, nici nu

EX: nu...altceva, altcineva, altundeva, altcîndva, altcumva, altfel, nimeni, nimic.../decît ce, cine, cînd, unde, cum, să, în afara că, cu excepţia că...

b) **Corelativi facultativi**: apar în prezenţa tuturor subordonatelor subliniind prin anticipare sau reluare, funcţia acestora contribuind şi la dezambiguizarea mesajului; îi vom prezenta fără a mai pune în valoare relaţia apozitivă, deoarece aceste aspecte vor fi reluate în prezentarea tuturor subordonatelor:

pronume demonstrative şi nehotărîte: acela, aceea, atît(a), tot, aceasta, asta, anume (+/-) prepoziţii)

adverbe şi locuţiuni adverbiale: acolo, atunci, pe urmă, de atîtea ori, îndată, apoi, cum, numai iaca, pe loc, deodată, şi altfel, cu toate acestea, numai ce, tot, dimpotrivă, în schimb etc.

* **Topica acestor corelatori** (corelative) nu este fixă, putînd să apară atît în poziţie iniţială, cît şi în interiorul propoziţiilor sau chiar în imediata vecinătate a relatorilor. Ceea ce este important, însă, de reţinut - şi constituie o sursă frecventă de greşeli la analiza frazei- este faptul cĂ aceştia se integrează propoziţiei regente şi nu constituie o locuţiune cu adverbul relativ (fapt demonstrat de posibilitatea modificării topicii fără alterarea sensului):

Am venit atunci(PPr)[1]/ **cînd m-ai chemat.** (CT)[2]/

* **Corelatorii au şi o funcţionalitate** deosebită din punct de vedere sintactic, ei anticipînd sau reluînd funcţia evidenţiată în subordonată.

Din punct de vedere stilistic, corelativele sînt o modalitate de exprimare a participării afective, a implicaării locutorului.

Cu acestea, prezentarea generală a problemelor de sintaxă a propoziţiei şi a frazei s-a încheiat, în continuare urmînd o descriere mai amănunţită a principalelor funcţii sintactice, prezentînd în paralel partea de propoziţie şi propoziţia co-respunzătoare.

4. PREDICATUL

Este partea principală de propoziţie care arată **ce face, cine este, cum este, ce este subiectul sau ce se spune** despre subiect. Acestei definiţii tradiţionale trebuie să i se adauge,

ca dovadă a relației de interdependență bilaterală care caracterizează enunțurile propoziționale, următoarele aspecte:

- cuvîntul care poate îndeplini funcția de P este, în general, **verb** (partea de vorbire care denumește acțiuni, stări și care își modifică forma în funcție de categoriile gramaticale specifice: diateză, mod, timp, persoană, număr);

- între S și P se stabilește relația de interdependență bilaterală, ceea ce în-seamnă că S impune P persoana și numărul (mai rar genul), iar P impune S cazul nominativ.

I. Esențială în stabilírea P este cunoașterea faptului că o serie de verbe pot avea mai multe **valori** (predicative, auxiliare, semiauxiliare, copulative).

1. Toate verbele pot îndeplini - în anumite condiții - funcția de P, deci toate pot fi **predicative** (dacă au înțeles de sine stătător și intră în relație de interdependență bilaterală cu un cuvînt care este admis în poziția de S.

2. Cîteva verbe ajută la realizarea unor forme verbale compuse - verbe **auxiliare**, devenind indici gramaticali ai categoriilor gramaticale specifice verbului - diatezaă, mod, timp - în combinație cu formele acceptate ca nepredicative ale verbelor de conjugat: infinitiv, participiu, gerunziu).

*Cel mai frecvent, prezent ca marcă a diatezei pasive sau a timpurilor perfecte (trecut) este verbul **A FI**:

a) *marcă a diatezei pasive* (forma activă a verbului A FI și participiul verbului de conjugat):

Cartea **este citită** de mine./ Cartea **a fost citită** de mine.(=Pv)

Observăm faptul că **verbul auxiliar** se acordă cu S în persoanaă (persoana a III-a dacă S este substantiv sau pronume de persoana a III-a) și în număr, iar verbul de conjugat la participiu se acordă în gen și număr cu S:

Ea (p.a III-a,sg.,fm.) **este**(p.a III-a,sg.) **lăudată**(fm.,sg.)de voi.
Ele (a III-a,pl.,fm.) **sînt**(a III-a,pl) **lăudate**(pl.,fm.)de voi.
Ei (a III-a,pl.,ms.) **sînt**(a III-a,pl) **lăudați**(pl.,ms.) de voi.

Un aspect important, dat fiind faptul că aspectul pasiv al verbelor se poate confunda cu Pn, este acela că pot avea diateza pasivaă doar **verbele tranzitive** (cele care admit contextul S+P+Cd (=CINEVA-FACE-CEVA). De aceea este indicată transformarea construcției, după modelul:

Cartea **este citită** de cineva./= Cineva **citește** cartea.
Cartea **a fost citită** de cineva./= Cineva **a citit** cartea.

Se observă că în procesul de transformare verbul are aceleași mărci (indicativ; prezent/perfect compus; pers.a III-a,; nr.sg.). Se modifică însă S, care, atunci cînd verbul este la diateza pasivă, suportă acțiunea, făcută de complementul de agent, iar cînd verbul este la diateza activă **face** acțiunea.

b) *marcă a indicativului viitor anterior*, format din viitorul verbului **a fi** + participiul neacordat al verbului de conjugat:

Noi **vom fi citit** cartea.

c) *marcă a condiționalului-optativ perfect*, format din condiționalul-optativ prezent al verbului **a fi** + participiul neacordat al verbului de conjugat:

Eu **aș fi citit** cartea.

d) *marcă a conjunctivului perfect*, format din conjunctivul prezent al verbului a fi + participiul neacordat al verbului de conjugat (forma constantă **să fi** + participiu)

Eu **să fi citit** cartea.

e) *marcă a prezumtivului* (mod care arată o bănuială, o prezumție).

Prezumtiv prezent, alcătuit din:

- viitorul verbului a fi + gerunziul verbului de conjugat:

Voi fi citind această carte.

- condițional-optativul prezent al verbului a fi + gerunziul:

Aș fi citind această carté.

-conjunctivul prezent al verbului afi + gerunziul:

Să fi citind această carte.

Prezumtiv perfect, care are forme identice cu ale viitorului anterior, condițional-optativului perfect și ale conjunctivului perfect.

* Alt auxiliar este verbul **A AVEA:**

a) ca *marcă a indicativului perfect compus* (formă prescurtată) + participiul neacordat al verbului de conjugat: **am, ai, a,am, ați, au cîntat;**

- se poate remarca faptul că aceleași forme apar ca sufixe desinențiale la imperfectul indicativului, adăugate radicalului infinitivului verbului de conjugat: cînt-+,/- am, -ai, -a,-am-ați, -au

b) *marcă a condițional-optativului*, cu formele **as, ai, ar, am, ați, ar** + infinitivul verbului de conjugat (condițional- optativ prezent)+ a fi invariabil + participiul trecut al verbului de conjugat (condițional-optativ perfect) Eu **aș cînta./** Eu **aș fi cîntat.**

c) *marcă a prezumtivului*: **-prezent**: Aș fi citind; **-perfect**: Aș fi citit.

d) *marcă a viitorului popular*: - format din verbul **a avea** la indicativ prezent + conjunctivul prezent al verbului de conjugat:

El **are să cînte** astăzi. = El **va cînta astăzi.**

* Verbul **A VREA:**

a) *marcă a viitorului* (forme prescurtate): voi, vei, va, vom, veți, vor + infinitivul verbului de conjugat:

Eu **voi fi** acolo.

b) *marcă a prezumtivului*: formă de indicativ prezent prescurtat + fi + gerunziul/participiul verbului de conjugat:

Tu **vei fi citind** cartea?/ Tu **vei fi citit** cartea?

c) adeseori, în limbajul familiar se utilizează forma prescurtată, invariabilă o: o să cînte=are să cînte=va cînta; o fi cîntînd = va fi cîntînd

sau: oi, ai, a, om, ați, or + infinitivul: oi cînta = voi cînta.

* Este, deci, foarte important de reținut faptul că nu se vor analiza niciodată verbele auxiliare separat, ele fiind mărci ale paradigmei verbelor.

MODEL DE ANALIZĂ:

Am citit o carte interesantă.

am citit = predicat verbal, exprimat prin verbul predicativ "a citi", personal, tranzitiv, conjugarea a IV-a, diateza activă, mod indicativ, timp perfect compus, persoana I, numărul singular, aspect afirmativ.

3. O categorie mult discutată este aceea a verbelor **semiauxiliare de modalitate și de aspect**. Problema în discuție nu privește statutul semantic al acestora (general recunoscut), ci cel sintactic, anume capacitatea acestora de a fi predicate. Sîntem de părere că trebuie să încercăm o simplificare a analizei, introducerea noțiunii de PREDICAT VERBAL COMPUS, susținută de o mare parte de cerce-tători, fiind mult prea tributară aspectelor de natură semantică, în defavoarea celor strict gramaticale, sintactice și morfologice. Le menționăm, însă, deoarece plusul de informație pe care îl aduc este semnificativ în comunicare.

* Verbe **semiauxiliare de modalitate: a putea, a trebui, a vrea, a fi, a avea, a păărea, a-i veni, a urma.**

Ar urma, după unii autori, să socotim un singur predicat în situația:

Vreau să cînt = vreau să cînt este predicat verbal compus.

Se poate însă observa că același verb poate realiza o relație cu un complement direct exprimat prin nume:

Vreau un măr.- în care vreau = Pv, un măr = Cd

Din punct de vedere semantic, în ambele situații verbul exprimă dorința. Rezultă că și din punct de vedere sintactic se combină cu același tip de unități sintactice:

Cineva (S) vrea (Pv) ceva (Cd/CD)

*Verbe **semiauxiliare de aspect: a începe, a prinde, a da, a (se) lua, a sta, a (se) porni, a (se) apuca.**

Şi în acest caz, se socoteşte de către unii autori că putem vorbi de un predicat verbal compus:

Începe să plouă = Pvc
dar: Începe ploaia = Pv + S

Se remarcă faptul că pot fi invocate şi argumente pro, şi argumente contra acceptării acestui tip de predicat, pe care însă nu îl susţinem.

4. **Verbe copulative** - reprezintă o altă categorie discutată în gramatică. Ele sînt simple instrumente gramaticale care stabilesc relaţia dintre subiect şi numele predicativ (cuvîntul care identifică sau califică subiectul). Îşi pierd total sau parţial sensul, fiind purtătoare ale indicilor gramaticali specifici verbului (mod, timp, persoană, număr). După unii autori, categoria verbelor copulative nu există, după alţii se reduce doar la A FI, după alţii lui A FI i se adaugă verbele care pot fi substituite cu acesta (**a ajunge, a deveni, a se face, a ieşi**), la care alţii adaugă şi pe **"a părea"** şi **"a rămîne"**. Lista poate fi completată cu: **a însemna, a constitui, a se naşte, a se chema, a se numi, a se crede, a se simţi**. În anumite condiţii sintactice şi semantice, unii cercetători menţionează şi alte verbe: **a se alege, a se arăta, a se bănui, a se considera. a se dovedi, a se judeca, a semnifica, a se socoti, a se şti, a se vedea, a reprezenta, a se aprecia** (cf.Iordan - Robu, **op. cit**). Caracterul copulativ al acestor verbe este dat de insuficienţa lor semantică, ele utilizîndu-se cu un sens secundar, apropiat de acela al lui A FI copulativ:

Ionescu **este profesor.**
devine/ajunge/se face/se consideră etc.

Contextul în care apar cu valoare copulativă este deci:

Cineva (S) este (Vc) ceva (Np)/ cumva (Np),

în condiţiile în care toate verbele care apar în această situaţie sînt intranzitive, deci nu pot avea Cd.

Pentru a le considera copulative trebuie însă, mai întîi, să excludem posibilitatea ca ele să fie predicative, adică să aibă un înţeles de sine stătător, şi anume:

* **a fi** nu este copulativ cînd poate fi substituit cu:
a) a exista, a se afla, a se găsi, a dura, a viețui, a ține;
b) a se întîmpla, a avea loc, a se produce, a se desfășura, a se ține;
c) a dura, a dăinui, a ține, a data, a se împlini, a trece;
d) a merge, a trece, a se duce, a umbla;
e) a se trage, a proveni, a-și avea originea;
f) a costa, a valora, a face, a ține, a cuprinde, a se întinde;
g) a pleca, a sosi, a-i fi dat, a trebui, a însemna, a prevesti.

* **a deveni** este copulativ în aproape toate situaţiile, cu excepţia cazurilor în care apare în limbaj filosofic, cu sensul "a se transforma".

* **a ajunge** nu este verb copulativ cînd are sensurile: a sosi, a prinde, a-i fi suficient.

* **a se face** nu este verb copulativ cînd are unul din sensurile: a se produce, a se fabrica, a se confecționa, a se preface, a simula, a fi posibil, a se întîmpla, a se părea, a se desfășura, a se întinde.

* **a ieşi** nu este copulativ cînd are sensul: a pleca, a apărea.

* **a părea** nu este copulativ cînd se folosește impersonal, cu sau fără pronumele reflexiv "se".

* **a rămîne** nu este copulativ cînd se utilizează cu sensurile: a sta pe loc, a nu pleca sau cînd este folosit impersonal, sinonim cu a urma, a trebui.

* Toate celelalte verbe care pot avea valoare copulativă pot fi substituite, în contextul respectiv, cu a fi, a părea, a deveni.

*Fiecare dintre cele trei verbe copulative mai însemnate se opun relativ lui a fi, generînd trei tipuri de opoziţii semantice:

a) a fi<> a deveni (şi sinonime) - stare<> devenire;
b) a fi<> a rămîne - existenţa<> persistenţa (unei calităţi);

c) a fi<> a părea - realitatea<> aparența (unei calități, însușiri).

II. În funcție de valoarea verbului care poartă indici de predicație, distingem două tipuri esențiale de predicate: verbal și nominal.

1. **PREDICATUL VERBAL** arată ce face S și se exprimă prin:

* **Verbe predicative la moduri personale** (indicativ, conjunctiv, condițional-optativ, imperativ, prezumtiv), la toate diatezele (activă, pasivă, activă pronominală, reflexivă, reflexiv-pasivă).

a) Se impune stabilirea caracterului **tranzitiv/intranzitiv** al verbului, ca o con-diție esențială pentru stabilirea distincției Pv/Pn, atunci cînd apare verbul auxiliar **a fi** ca marcă a diatezei pasive, prin introducerea (dacă lipsește) a complementului de agent (DE CINEVA) și prin transformarea construcției pasive în una activă, verificînd capacitatea verbului de a primi Cd (CEVA, PE CINEVA):

Ușa **este deschisă** brusc. (DE CINEVA)
Cineva **deschide** brusc ușa. (Deschide CEVA)

Deci: **este deschisă** = Pv exprimat prin verbul predicativ "a deschide", tranzitiv, personal, conjugarea a III-a, diateza pasivă, modul indicativ, timpul prezent, persoana a treia, singular, aspect afirmativ.

În general, în categoria verbelor tranzitive nu se încadrează verbele imperso-nale și cele reflexive, în afara celor copulative deja menționate. În limbajul artistic/expresiv se pot însă tranzitiviza și unele impersonale:

Afară **fulgeraă.** (=Pv - v.pr.,impers.,intr...)

dar: O **fulgeră** cu privirea.(=Pv - v.pr.,pers.,tr...)

b) O altă distincție necesară este stabilirea caracterului **personal/impersonal/unipersonal** al verbului, esențial pentru analiza corectă, știut fiind faptul că există multe verbe care trec ușor dintr-o categorie în alta. (vezi și exemplul de mai sus).

Astfel, verbul **a rămîne**, de exemplu, poate avea valoare predicativă atît ca verb personal cît și ca impersonal, stabilind însă cu totul alte relații:

El **rămîne** acasă. (Pv - verb pr., intr., pers.... - se observă felul în care realizează relația cu un S antepus, poziție în care poate să apară și o propoziție subiectivă - SB)

Cine **a întîrziat** (SB)[1]/ **rămîne** acasă .(PPr)[2]/

Ca impersonal, însă, stabilește relația de interdependență bilaterală numai cu o SB postpusă:

Rămîne (PPr)[1]/ **să mai discutăm.**(SB)[2]/

- **Verbele personale** sînt deci cele care pot stabili o relație de interdependență bilaterală cu un subiect exprimat prin pronume personal la toate persoanele (sau substantiv) realizînd cu acesta acordul în persoană și în număr, pe de o parte, impunînd S cazul nominativ, pe de altă parte.

- **Verbele unipersonale** sînt cele care se folosesc numai cu un subiect la persoana a III-a (este cazul, mai ales, al verbelor provenite din onomatopee care reproduc strigătele animalelor, de tipul: a gîgîi, a grohăi, a măcăi, a rage, care sînt și defective). În această categorie se încadrează și cele reflexiv-pasive de tipul **se vede/se văd** + S, **se aude/se aud** + S etc. ca și cele de tipul **a-i plăcea** + S, **a-l durea** + S :

Îmi **place** *cîntecul.* /Îmi **plac** *poeziile.*
Mă **doare** *capul.* /Mă **dor** *picioarele.*

- **Verbele impersonale** sînt cele care au numai formă de persoana a III-a singular, al căror subiect, în mod obișnuit, nu poate fi nici ființă, nici lucru. În categoria impersonalelor propriu-zise se încadrează, mai întîi, cele care exprimă fenomene ale naturii: a ploua, a ninge, a fulgera, a bura etc. În aceeași categorie se încadrează și unele reflexive (se zice, se spune, se zvonește, se întîmplă) sau unele care capătă caracter impersonal contextual (mă bucură, mă interesează etc.) Aceste verbe fie nu pot avea subiect (decît unul care aparține aceleiași familii lexicale - Ploaia plouă - forțat), fie cu un subiect postpus (îmi **trebuie** *cartea aceea*), fie au ca subiect o SB (**Trebuie** [1]/ **să te pregătești zilnic** [2]/); (Copiii [2]/ **trebuie** [1]/ **să învețe** [2]/ -în care distingem: 1 -PPr - 2 SB; 2 SB - 1 PPr)

c) **Stabilirea conjugării** verbelor se face, tradițional, după terminația infinitivului, astfel:
- conjugarea I - verbe terminate în **-a** (a cînta, a crea);
- conjugarea a II-a - verbe terminate în **-ea** (a avea, a plăcea, a vedea);
- conjugarea a III-a - verbe terminate în **-e** (a merge, a scrie);
- conjugarea a IV-a - verbe terminate în **-i** (a fugi, a citi);
în **-î** (a coborî, a hotărî).

* Stabilirea principalelor **categorii gramaticale** ale verbului predicat va avea în vedere:

a) **Diateza** este un aspect important, impunînd un anumit tip de relații. De altfel, majoritatea cercetătorilor este de acord asupra faptului că diateza reprezintă un aspect sintactic. Distingem astfel, următoarele diateze:

Diateza activă arată că subiectul face o acțiune care se răsfrînge asupra unui obiect. Toate verbele pot avea diateza activă. Relația sintactică explicită este: Cineva (S) face (Pv) ceva (Cd)+/- cuiva (Ci)

Diateza pa ivă arată că subiectul suportă acțiunea pe care o face un agent. Au diateză pasivă numai verbele tranzitive. Se construiește cu ajutorul verbului auxiliar **a fi** la diateza activă + participiul acordat în gen și număr cu subiectul. Relația sintactică este: Cineva (S) **este lăudat**(ă) (Pv) de cineva (C de agent).

Diateza reflexivă arată că subiectul face acțiunea care se raăsfrînge tot asupra lui. Se formează cu ajutorul *pronumelor neaccentuate reflexive în acuzativ* (**mă, te se, ne, vă, se**) sau *în dativ* (**îmi, îți, își, ne, vă, își**). Recunoașterea caracterului reflexiv al unui verb se face după infinitiv, care se construiește cu pronumele de persoana a III-a, aspect relevant dacă ținem cont de faptul că formele de persoanele I și a II-a ale pronumelui reflexiv sînt omonime cu cele ale pronumelui personal. În cadrul diatezei reflexive propriu-zise, putem distinge:

- **reflexiv-dinamic**, exprimînd o acțiune cu participarea intensă a subiectului; se pot construi atît cu pronume în acuzativ, cît și în dativ: **a se gîndi, a se teme, a-și închipui, a-și imagina**. Se poate observa că, în anumite condiții sintactice, aceste verbe pot fi utilizate și ca tranzitive, dar fără pronume reflexive.

- **reflexiv-impersonal**, cu subiect neexprimat și formă exclusiv de persoana a III-a singular. Important este faptul ca verbele să fie intranzitive sau să se intranzitivizeze, pentru a nu avea aspect de pasiv; în general, acceptă în poziția subiect doar o propoziție:
ex.: **Se știe** [1]/ ce **ați hotărît.**[2]/ (1.PPr - 2.SB)
dar: **Se știe** *adevărul.*/ **Se știu** *problemele.*/

Diateza activă pronominală (categorie discutată) care include verbele construite cu pronume reflexive susceptibile de a fi înlocuite cu pronume personale:

- *verbe pronominale/reflexive obiective*: exprimă coincidența dintre subiectul și obiectul acțiunii (**a se îmbrăca, a se scula, a se spăla**);

- *verbe pronominale/reflexive reciproce*: acțiunea e săvîrșită de două sau mai multe persoane, fiecare suferind rezultatul acțiunii celuilalt: (**a se bate, a se certa, a se iubi, a se saluta**);

În această categorie nu includem pronominalele/reflexive posesive, de tipul a-și murdări ceva, a-și scoate ceva etc., considerînd că funcția de atribut pronominal a pronumelui reflexiv este evidentă, acesta nefiind o marcă a diatezei.

Diateza reflexiv-pasivă, deosebită de reflexivele impersonale prin posibilitatea de a avea un subiect exprimat prin substantiv/substitut:

Se văd *satele* pierdute sub clăbucii albi de fum.

și care provine dintr-o construcție pasivă:

Sînt văzute *satele*...

Se caracterizează prin faptul că aceste verbe sînt la origine tranzitive, că au formă numai pentru persoana a III-a (singular și plural), că pot fi transformate cu ușu-rință în pasive și că subiectul este de obicei postpus, antepunerea acestuia fiind emfatică: Consecințele se vor **vedea** mai tîrziu!

b) **Modul** verbului predicat este de obicei din rîndul celor personale (**indicativ, conjunctiv, condiţional-optativ, imperativ, prezumtiv**), caracterizate atît din punct de vedere semantic (indicativul indică acțiunea, imperativul reproduce o poruncă, prezumtivul arată o bănuială etc.) cît și formal, morfologic, ceea ce face imposibilă confuzia acestora (vezi și **supra**)

c) **Timpul** verbului predicat se stabilește pe baza caracteristicilor morfologice. Chiar dacă pe plan semantic avem de-a face cu opoziții de tipul: trecut/prezent/viitor, trebuie să se cunoască denumirea timpurilor trecutului, construite cu ajutorul termenului perfect (din latină). La indicativ avem distincția între **imperfect** (construit cu sufixele -am, -ai, -a, -am, -aţi, -au adăugate fie radicalului infinitivului, fie acestuia + vocala de legătură), **perfect simplu** (cu sufixe variabile după tipul de conjugare + desinențele de persoană și număr), **perfectul compus** (construit cu auxiliarul a avea + participiul neacordat al verbului de conjugat sau al verbului auxiliar la diateza pasivă), **mai mult ca perfectul** (sufixului de la perfectul simplu i se adaugă sufixul -se- + desinențele personale). *Conjunctivul, condițional-optativul* și *prezumtivul* au două forme temporale: **prezentul** și **perfectul**, cel de-al doilea fiind alcătuit: **conjunctivul perfect** din **să fi** + participiul verbului, **condițional-optativul** din condiționalul prezent al verbului **a fi** + participiul verbului de conjugat, iar **prezumtivul perfect** are forme identice cu cele de viitor anterior, condițional și conjunctiv perfect. **Viitorul** are forme doar pentru **indicativ** (vezi **supra**). În legătură cu viitorul, trebuie menționate cele două forme ale sale (literare): **viitor 1** care este alcătuit din auxiliarul a vrea (prescurtat) + infinitivul verbului de conjugat; în limba vorbită apar forme prescurtate ale auxiliarului (oi, om, ăi, ei, oi, îi, -i, ați, eți, oți, îți, or, o); tot în limba vorbită apare un viitor alcătuit din **o** + conjunctivul prezent, ca și acela construit din auxiliarul **a avea** la indicativ prezent + conjunctivul verbului de conjugat (prezența în acest context a verbului **a avea** la diferite moduri și timpuri duce la sensul modal al acestuia, în combinația cu infinitivul sau cu conjunctivul) și **viitor anterior**, alcătuit din viitorul verbului **a fi** + participiul verbului de conjugat.

e) **Persoana** și **numărul** sînt evidențiate la verbul cu funcție de Pv (dar și la copulative) prin desinențele specifice la timpurile simple și prin desinențele auxiliarelor la formele compuse.

Posibilele omonimii sînt rezolvate de multe ori contextual. Mai dificilă este sesizarea deosebirilor între persoana a doua caracteristică imperativului și indicativul prezent de persoana a III-a singular, realizabilă doar printr-o lectură atentă a textului și diferențierea vorbirii (directă/indirectă), atunci cînd enunțiativa impe-rativă nu este exclamativă. De ex.: **Cîntă** acum/ și apoi **pleacă** spre casă./ pot fi interpretate fie ca Pv ale unor propoziții enunțiative cu verbul la indicativ prezent pers. a III-a singular, fie enunțiative imperative cu verbele la imperativ, persoana a II-a singular. Cea de-a doua soluție este posibilă doar dacă în context apar și alte mărci ale adresării (substantiv în vocativ, interjecții) sau o propoziție incidentă care să marcheze diferențierea planului vorbitorului de cel al naratorului (**zise** el).

f) **Aspectul afirmativ** sau **negativ** al verbului este și o marcă a caracterizării propoziției drept afirmativă sau negativă. Se vorbește în acest caz de negație totală, care se realizează cu ajutorul adverbului de negație **nu** (**n-**). Foarte rar în limba actuală se folosește adverbul **nici** (în construcții stabile: **nici** mi-**e** foame...).

* O situație specială este aceea a PREDICATULUI VERBAL exprimat prin **verbe la moduri nepersonale.**

a) **Infinitiv** cu valoare exclamativă:

A nu călca pe iarbă! **A se agita** înainte de folosire!

care apare de obicei în propoziții independente.

O problemă deosebită o ridică însă construcțiile infinitivale relative, pe care nu le acceptă toți cercetătorii, de ex.:

Nu are [1]/ ce **face.**[2]/ **Știe** [1]/ unde **veni.**[2]/

Optăm pentru considerarea acestor construcții drept construcții propoziționale, îndeplinind funcția de CD pe lîngă verbul regent tranzitiv, subliniată de prezența pronumelui relativ ce, sau a adverbului relativ care nu poate fi ignorat.

b) **Supin** (cu valoare imperativă); de obicei subiectul e postpus:

De notat acest *lucru*.

Se poate considera, în acest caz, că predicatul este eliptic, fiind, de fapt, un Pn cu numele predicativ exprimat printr-un supin şi verb copulativ absent. Optăm pentru prima soluţie din cauza caracterului imperativ al construcţiilor invocate.

c) Cel mai greu de acceptat în această poziţie sintactică este **participiul**, invo-cîndu-se în cazul respectiv elipsa verbului copulativ:

Gestionarul **plecat** în concediu! (= este plecat).

Prezenţa acestuia, însă, în stilul oficial-administrativ, ca rezoluţie, atestă funcţia de Pv, fiind rezultatul unor contrageri: **Amînat. Aprobat** (= se amînă, se aprobă).

* Predicatul verbal se poate exprima prin **locuţiuni verbale**, acele grupuri stabile de cuvinte cu valoarea unui **verb**, care prezintă o unitate semantică. În structura acestora este obligatorie prezenţa unui verb, care va purta mărcile categoriilor gramaticale de diateză, mod, timp, persoană, număr şi aspect. Alături de verbe, pot să apară **substantive** +/- prepoziţii, **adverbe** sau **locuţiuni adverbiale, adjective**: a lua loc, a lua parte, a ţine locul, a ţine hangul, a ţine minte etc; a avea de gînd, a băga de seamă, a lua la rost, a o lua la fugă etc.; a da înapoi, a-i părea bine, a lua aminte, a se face bine etc.; a-şi aduce aminte, a se da de-a dura, a se da de-a rostogolul etc.; a o face lată, a o face moartă etc.

Toate aspectele discutate la verb se regăsesc şi la locuţiunile verbale, acestea putînd fi:

a) **tranzitive/intranzitive:**

- tranzitive: a ţine minte, a băga de seamă, a lua la rost etc.
- intranzitive: a face abstracţie, a-şi aduce aminte, a o lua razna.

b) **personale/impersonale:**

- personale: a ţine minte, a-şi aduce aminte, a se face bine etc.
- impersonale: a(nu) avea haz, a(nu) avea noimă, a(nu) avea rost etc.

c) **Categoriile gramaticale** se stabilesc, aşa cum afirmam, la verbul component al locuţiunii (este cazul să menţionăm că printre cele mai frecvente verbe cu care se construiesc locuţiunile figurează a avea, a băga, a da, a duce, a face, a fi, a lua, a ţine).

Oferim un model de analiză:

Cobza **ţine hangul**.

ţine hangul = Pv exprimat prin locuţiunea verbală "a ţine hangul"(=a acompania), predicativă, personală, intranzitivă, diateza activă, modul indicativ, timpul prezent, persoana a treia, numărul singular, aspect afirmativ.

d) Este de reţinut şi faptul că în locuţiuni apare, adeseori, pronumele cu valoare neutră **o**, fără funcţie sintactică, ci ca element component al acesteia. De asemenea, faptul că, în multe cazuri, locuţiunea poate să admită şi intercalarea altor cuvinte (părţi de propoziţie), ceea ce poate duce la dificultăţi de analiză, dacă nu se are în vedere sensul întregii comunicări:

Cct Ccz Cd

Am luat-o imediat din loc auzind cîinii.(Pv=am fugit)

Cd Cct Ccl

dar: **Am luat**-o imediat de la loc. (Pv= a lua/ceva/de undeva)

e) Uneori, în vorbirea familiară, o parte a elementelor componente ale locu-ţiunii poate să lipsească:

- fie verbul: Valea! (a-şi lua valea = a pleca)
- fie elementele nonverbale: -Ai băgat de seamă?

-Am (băgat)! (de seamă).

f) Identificarea locuţiunilor verbale cere o atenţie deosebită, o bună stăpînire a limbii, acestea fiind în cele mai multe cazuri structuri stabile vechi (dovadă şi prezenţa frecventă a unor cuvinte care nu mai apar astăzi decît în locuţiuni: rost, seamă, brînci, hang etc.). Ele sînt însă deosebit de expresive, şi de aceea se gă-sesc în număr mare în operele literare şi în vorbirea populară, păstrătoare a unor mărci expresive deosebite. Un aspect important este monosemantismul acestora, astfel încît, într-o sferă semantică sinonimică, fiecare locuţiune

poartă un accent deosebit din punct de vedere stilistic, simpla substituție reducînd expresivitatea enunțului.

Unii cercetători fac distincția (desigur necesară) între *locuțiuni* (grup de cuvinte foarte sudat, cu expresivitate redusă, ca, de ex.: **a băga de seamă, a-şi aduce aminte**) şi *expresii* (mult mai expresive: **a feşteli iacaua, a face cu ou şi cu oţet, a face pe dracul ghem**), considerînd că pot fi acceptate ca propoziții analizabile, părere cu care însă nu sîntem de acord (pentru informații suplimentare, vezi şi Theodor Hristea -Sinteze de limbă română).

* Tot PREDICAT VERBAL trebuie considerat şi cel exprimat prin **interjecții onomatopeice**, care substituie verbe, pentru a asigura expresivitatea enunțului. Ele sînt echivalente cu o acțiune:

Iedul **ţîşti!** sub chersin.
Şi pupăza **zbrr!** pe-o dugheană.

* În unele situații, Pv este exprimat doar parțial:

a) Poate fi absent **auxiliarul**, mai ales în propoziții coordonate:

Au mîncat,[1]/ **cîntat** [2]/ şi **dansat** toată noaptea.[3]/

Mai dificilă apare situația în care este absent, într-o enumerație, auxiliarul cu marcă a diatezei pasive:

Munții **erau blajini, tihniți** [1]/ şi **prididiti** de soare.[2]/

în care trebuie să se sesizeze prezența complementului de agent din a doua propoziție, incompatibil cu numele predicative anterioare. Avem deci în acest caz un Pn cu nume predicativ multiplu exprimat prin adjective coordonate şi o a doua propoziție coordonată copulativ cu cea dintîi, cu Pv exprimat prin verb la diateza pasivă, cu auxiliar neexprimat.

b) Mai ales în vorbirea directă, familiară, poate fi absentă forma verbală nepredicativă a aspectelor compuse:

- A venit?
- A!

c) În unele situații, mai ales în vorbirea familiară, **Pv este neexprimat.** Exis-tența lui este însă semnalată prin indici fie de natură gramaticală, fie extragramaticală.

Existența unor complemente, mai ales dacă apar conjuncții coordonatoare, atestă existența unui Pv neexprimat, care este însă subînțeles:

Ex.: Eu căutam în dulap, iar tu prin sertare.

Este evident că vom avea două propoziții coordonate prin conjuncția coordonatoare adversativă **iar**, în cea de-a doua Pv fiind de fapt o repetiție a aceluiaşi verb, la alta persoană:

Eu **căutam** în dulap, (Ccl) [1] /, iar tu **(căutai)** prin sertare. (Ccl)[2]/

Existența subiectului verbului neexprimat:

Nu mai **domneşte** *sluga* lui,[1]/ ci *eu*.[2]/ (domnesc)

Alteori, absența predicatului poate fi marcată prin **virgulă, linie de pauză** sau **două puncte:**

Ea, mîngîindu-l... (zise)
Eu - aici,[1]/ iar tu - acolo .[2]/ (stau [1]/ stai [2]/)
Ea: / - Stai acolo!/ (zise)

2. **PREDICATUL ADVERBIAL** (considerat de unii cercetători tot predicat verbal) se exprimă prin adverbe şi locuțiuni adverbiale predicative.

* **Adverbele predicative** se deosebesc, însă, de verb, pentru că nu stabilesc acelaşi tip de relații. Ele apar într-o serie în care este exclusă prezența copulei este (e): **desigur, firește, negreşit, poate, pesemne, probabil, bineînțeles, într-ade-văr, aproape, gata** (adverbe de confirmare, dubitative şi de probabilitate), în general ca regente ale unor propoziții subiective, deci fiind urmate cu necesitate de conjuncțiile subordonatoare **că** şi **să**.

În aceeaşi situație se pot afla şi locuțiunile adverbiale ca: **fără doar şi poate, fără îndoială, fără tăgadă, de bună seamă** (de confirmare) **cît pe ce, gata-gata, mai-mai** (preinceptive).

Adverbele de confirmare şi cele dubitative în calitatea lor predicativă sînt urmate de

conjuncția **că**:

Pesemne [1]/ **că nu ai fost acasă.**[2]/ (1.PPr, 2.SB)
Fără îndoială [1]/ **că ai dreptate.**[2]/ (1.PPr, 2.SB)

Adverbele preinceptive ca predicate sînt urmate de conjuncțiile că/să:

Aproape [1]/ **că nu l-am recunoscut.**[2]/ (1.PPr, 2.SB)
Aproape [1]/ **să nu-l recunosc.**[2]/ (1.PPr, 2.SB)

* Adverbele predicative izolate între virgule formează centre predicative incidente:

Vom trăi,[1]/ **poate,**[2]/ mai bine.[1]/ (1.PP, 2.PP incidentă)

Atunci cînd nu sînt urmate de conjuncții subordonatoare sau cînd nu sînt izolate între virgule, aceste adverbe sînt nepredicative, deci adverbe de mod, cu funcția de complement circumstanțial de mod sau incidente:

Vine *negreșit*. (Ccm)

3. **PREDICATUL INTERJECȚIONAL** (considerat de unii cercetători tot predicat verbal) se deosebește de Pv exprimat prin interjecție onomatopeică (simplu substitut expresiv al verbului corespunzător).

* O serie de interjecții conțin ideea de dorință sau voință, avînd valoarea comparabilă cu a imperativului; le pot exprima:

a) *un îndemn, un ordin de începere sau de stopare a unei acțiuni*: **hai, na, nani, stop, tiva, hopa, aho, pst! țîst.**

b) *dirijarea mersului animalelor*: **aho, cea, hăis, cîț, ho, pis.**

c) *adresarea*, atrăgîndu-se atenția asupra unui lucru: **ia, iaca, iată, poftim.**

* În unele situații de comunicare, în limba vorbită, interjecțiile **pot substitui verbul predicat**, fără a se putea considera enunțuri independente, deși sugerează confirmarea sau negarea, uneori cu valoare de măsură:

- Te-ai săturat?/ - **Îhî!** (= m-am săturat)
- **Nțț!** (= nu m-am săturat)
- Ți-**a plăcut** filmul?/ - **Oho!** (= mi-a plăcut mult)
- **Ee!** (=nu mi-a prea plăcut).

Se consideră că aceste enunțuri, marcate expresiv, sînt nonpropoziționale, ca și enunțurile de dispoziție exprimate prin adverbe, de tipul: Marș! Înainte!. Ele aparțin nivelului stilistic al limbii.

4. **PREDICATUL VERBAL COMPUS** reprezintă o categorie sintactică discutată în gramatica românească, asupra căreia nu s-a căzut de acord. Cei care îi susțin justificarea consideră că este exprimat printr-un semiauxiliar de modalitate (**a putea, a trebui, a vrea, a fi, a avea, a-i veni**) sau de aspect (**a începe, a prinde, a da, a se lua, a sta, a porni, a apuca**) (vezi **supra**) + un verb la conjunctiv, infinitiv, participiu sau supin. (cf.Valeria Guțu, Gh. Nedioglu, Iorgu Iordan - Vladimir Robu).

ex.: Cum **ai putut să pleci? Nu poți cunoaște** totul.

*** Argumente în sprijinul acestei opțiuni:**

- ambele verbe formează o unitate pe aceeași poziție sintactică;
- concurența lor aparține sistemului lexical;
- al doilea element al Pvc poate fi un verb la conjunctiv, infinitiv, supin, participiu;
- dacă semiauxiliarul este la un mod nepersonal, sintagma își păstrează unitatea și în altă poziție sintactică.

*** Argumente contra acestei opțiuni:**

- unitatea lexicală este doar aparentă, deoarece semiauxiliarele aduc un plus de informație semantică și în combinația cu alte părți de vorbire:

Începe *ploaia*/./**Începe**[1] / **să plouă**(SB)[2]/
Încep cartea.(Cd) //**Încep** [1]/ **să citesc.** (CD)[2]/

- faptul că putem afirma coocurența lor în cadrul sistemului lexical nu trebuie absolutizat, deoarece nu formează sintagme stabile, de genul locuțiunilor sau al expresiilor, păstrîndu-și semiauxiliarele, în combinație cu orice alte cuvinte, semnificația (chiar și pentru

cele polisemantice). Foarte multe din semiauxiliarele de aspect au sensul "a fi pe punctul de"+ a face ceva, distribuția lor fiind contextuală:

Începe/dă/stă/ // să plouă.

De asemenea, în aceste contexte devin impersonale:

- argumentul prezenței celui de-al doilea termen la moduri diverse (în general nepersonale, nepredicative,) nu se susține, dată fiind distribuția acceptată a acestor forme verbale în diverse poziții sintactice, cu excepția predicatului (excluzîndu-se situațiile discutate sub **supra**). De asemenea, aceasta situație ar exclude acceptarea conjunctivului ca mod predicativ. Se poate observa că în aceeași poziție sînt ocurente și substantivele, care nu sînt acceptate în cadrul Pvc: Tu **începi** cîntecul/ a cînta/ de cîntat/ să cînți, în care cel de-al doilea termen este în poziția Cd (CEVA);

- posibilitatea apariției sintagmei ca nepredicativă este nesemnificativă, dacă facem comparația cu Pn în care identificăm și numele predicativ (deci o poziție sintactică specifică). Compară: Fiind obosită, **m-am culcat.** (fiind obosită=Ccz în care distingem verbul copulativ la gerunziu + numele predicativ adjectival)

Începînd [2]/ **să plouă,**[1]/ **m-am culcat.**[2]/(Ccz+CD+PPr)

Începînd ploaia, **m-am culcat.** (Ccz+Cd+Pv)

* Nu susținem deci acest punct de vedere, dar considerăm că se poate face o discuție în situațiile concrete. De aceea, mai ales în cazul verbului **a putea** (singurul care nu admite infinitivul cu prepoziție), trebuie să se aibă în vedere și caracterul tranzitiv al acestuia în majoritatea situațiilor (cu excepția cazurilor în care se intranzitivizează devenind impersonal):

Se poate citi cartea. (=Pv + S + Cd)

El **poate** citi cartea. (=S + Pv + Cd + Cd)

El se **poate** îmbrăca. (=S+pron.refl.+Pv+Cd (verb activ pronominal))

5.**PREDICATUL NOMINAL** este predicatul prin care se pune în evidență calitatea, însușirea subiectului (ce/cine/cum este S).

Este o formă compusă, care cere cunoașterea elementelor alcătuitoare:

* **Verbul copulativ** (după unii auxiliar sintactic, predicativ) are rolul de a stabili relația gramaticală între subiectul propoziției și cuvîntul de identificare sau de calificare a acestuia. O prezentare a verbelor copulative se găsește **la supra 4.**

În cadrul relației de predicativitate (interdependență bilaterală), verbul copulativ este cel prin care se realizează **acordul în persoană** și **număr** cu **S**:

Eu sînt elev (S=pers.I, nr.sg.+Vc pers.I, nr.sg)

Tu ești elev (S=pers.a II-a,sg.,+Vc pers.a II-a,sg.)

De asemenea, el poartă și mărcile caracteristice predicației (mod, timp):

Eu sînt elev./Eu eram elev./Eu aș fi fost elev./

mod:	indicativ	indicativ	condițional-optativ
timp:	prezent	imperfect	perfect

Identificarea calității copulative a verbului - instrument gramatical - se face prin **excluderea celorlalte posibile valori** (predicativ sau auxiliar), **dar și prin verificarea relației** S cu cel de-al doilea element al Pn.

* **Numele predicativ** este elementul care **definește S prin calificare sau identificare,** presupunînd însă și o minimă diferențiere semantică (pentru a evita construc-țiile tautologice).

Eu **sînt eu.** (tautologic - cu valoare expresivă)

Eu **sînt elev.** (identifică S)

Eu **sînt cuminte.** (califică S)

De aceea, Np este aproape întotdeauna prezent în comunicare, doar verbul copulativ poate lipsi.

* Se exprimă prin:

a) **substantive** comune/proprii, simple/compuse, **locuțiuni substantivale, cuvinte care se substantivizează prin denominalizare, cuvinte care se substantivizează prin determinare**

minimală (articol).

Acesta **este un munte** vestit.
Autorul cel mai îndrăgit **este Eminescu.**
Tu **eşti inginer.**
Tu **eşti inginer-şef.**
El **a devenit un pestriţ la maţe.**
Prepoziţia cea mai frecventă în acuzativ este "pe".
Aceasta **este frumoasa** de la mare?
Acesta **este binele** aşteptat.

Substantivele în poziţia Np pot sta în cazurile:

-nominativ + articol (hotărît/nehotărît/demonstrativ).

Determinarea Np presupune apoi prezenţa unor atribute:

El **este inginer.** Dar: El **este inginerul** capabil.
El **este un inginer** bun.
El **este inginerul şef** al secţiei.

Această situaţie ridică probleme de interpretare, deoarece identificarea/calificarea prin substantive poate fi socotită şi în raport de reciprocitate. De aceea, cînd există o poziţie coincidentă între S-Np se preferă considerarea Np că fiind cel de-al doilea termen:

Eu **sînt inginerul** căutat.
Ionescu **este inginerul** căutat.

Antepunerea numelui predicativ exprimat prin substantiv articulat este admisă în două situaţii:

- Cînd al doilea termen (considerat, de obicei, Np, este nume propriu care nu admite relaţia cu un alt verb copulativ decît este):

Omul acesta **este** *Ionescu*/devine Ionescu este exclus.

- Cînd numărul şi persoana (stabilită prin substituţia cu pronume personal) ale substantivului diferă de ale S:

Patria **este ţărîna...**
Patria sîntem noi.

-acuzativ cu prepoziţie (după unii autori situaţie discutabilă, generată prin contragere):

Zidurile **sînt de piatră.**

După unii autori (I.Coteanu) este un fals nume predicativ, provenit prin contragerea unui substantiv identic cu subiectul:

Zidurile **sînt (ziduri)** de piatră,

situaţie inacceptabilă, din moment ce prezenţa numelui predicativ este obligatorie.

-genitiv marcat şi prin articolul genitival:

Pantofii aceştia **sînt ai mamei.**

Şi această poziţie este contestată:

Pantofii aceştia **sînt (pantofii)** mamei,

situaţie inacceptabilă, datorită restricţiei formulate anterior.

O problemă o ridică, însă, prezenţa unor determinanţi adjectivali ai numelui predicativ în genitiv. Astfel, dacă numele este precedat de un adjectiv calificativ, acesta preia articolul substantivului, care rămîne articulat:

Norocul **este al** frumoasei **fete.**

(să se observe că substantivul de genul feminin, deşi la singular, are forma de plural nearticulat tocmai ca marcă a genitivului; compară cu:

Norocul **este al fetei** frumoase.)

Model de analiză: este al...fete(i) = Pn alcătuit din verbul copulativ "a fi", personal, intranzitiv, conjugarea a IV-a, diateza activă, mod indicativ, timp prezent, persoana a III-a, singular, aspect afirmativ + numele predicativ "al fetei", exprimat prin substantiv comun simplu, gen feminin, număr singular, caz genitiv, articulat cu articolul hotaărît enclitic "-i" ataşat adjectivului care îl precedă, precedat de articolul genitival "al".

- Dacă substantivul este precedat de un adjectiv determinativ (numeral cu valoare adjectivală, adjectiv pronominal), mărcile cauzale apar la determinant, iar substantivul este nearticulat: Norocul **este al** acestei **fete**/ Cărțile **sînt a** doi **copii**. Se observă că genitivul este marcat cu prepoziția "a" atunci cînd apare un nu-meral cardinal (Ac cu valoare genitivală)

genitiv prepozițional (cu prepozițiile specifice cazului genitiv: **asupra, contra, împotriva**):

Lupta poporului **a fost împotriva nedreptății.**

-*dativ prepozițional* (cu prepoziții specifice cazului dativ: **conform, contrar, potrivit, asemenea**):

Reușita **a fost potrivit așteptărilor.**

b) **adjective** (de altfel, poziție specifică, dată fiind calitatea acestora de a arăta caracteristicile - cum este - ale unui obiect). Prin trăsăturile sale, adjectivul se acordă în gen, număr și caz cu substantivul determinat - deci va avea același gen, număr și caz cu S. Înseamnă că Np adjectiv va sta întotdeauna în cazul nominativ, acesta fiind, prin definiție, cazul subiectului. În această poziție nu pot sta decît adjectivele propriu-zise (inclusiv cele de proveniență verbală - participii și gerunzii acordate): Fata **este frumoasă.**

Floarea **este îmbobocită.**

Femeia **este suferindă.**

Model de analiză: este suferindă = Pn alcătuit din verbul copulativ "a fi", personal, intranzitiv, cj. a IV-a, diateza activă, ind., prez., pers.a III-a, sg.,af.+Np. "suferindă" exprimat prin adjectiv propriu-zis (provenit din v.la gerunziu) variabil, cu două terminații și patru forme, se acordă în gen, nr. și caz cu S (fm., sg., nominativ), grad pozitiv.

În această poziție nu sînt admise adj. determinative.

c) **numerale cu valoare substantivală**. Se vor comporta ca și substantivele, fiind marcate de aceleași caracteristici morfologice. Pot îndeplini această funcție :

*** numerale cardinale** în cazurile:

- *nominativ*: Noi **sîntem trei.**
- *acuzativ prepozițional*: de obicei, precedat de articolul demonstrativ, care contribuie la sublinierea valorii substantivale:

Cărțile **sînt de la cei trei.**

- *genitiv*; este marcat fie de prezența articolului demonstrativ în genitiv, precedat de articolul posesiv care se acordă cu subiectul în gen și număr:

Caietele **sînt ale celor trei.**

fie de prepoziția "a" + forma de acuzativ, cu valoare genitivală:

Caietele **sînt a doi** dintre ei.

- *genitiv prepozițional* (+ asupra, contra, împotriva, din cauza, din pricina etc.): Eșecul **a fost din cauza celor trei.**
- *dativ prepozițional* (+conform, contrar, potrivit) sau, în unele cazuri, cu prepoziția "la" + forma de acuzativ a numeralului:

Planul de acțiune **a fost contrar celor trei** stabilite anterior.

*** numerale ordinale** în cazurile:

- *nominativ*: Premianta **este cea de-a doua** din rîndul întîi.
- *acuzativ prepozițional*: Florile **sînt pentru cea dintîi.**
- *genitiv cu articol genitival*: Caietele **sînt ale celui de-al doilea.**
- *genitiv prepozițional*: Lupta **pare împotriva celor dintîi.**
- *dativ prepozițional*: Acțiunea noastră **a fost conform celui dintîi** dintre planuri.

*** numerale fracționare** în cazurile:

- *nominativ*: Cantitatea aceasta **pare o treime.**
- *acuzativ prepozițional*: Felicitările **sînt pentru două treimi** din echipă.
- *genitiv*: Cărțile **sînt ale unei treimi.**

Caietele **sînt a două pătrimi** dintre elevi.

- *genitiv prepozițional*: Lupta **a fost contra unei treimi** dintre voi.
- *dativ prepozițional*: Hotărîrea luată **a fost contrar unei treimi** dintre participanți.

* **numerale colective:**
- *în nominativ*: Colegii tăi **sînt amîndoi** de acolo.
- *acuzativ prepoziţional*: Laudele noastre **sînt pentru cîteşitrei.**
- *genitiv* (cu prepoziţia "a" pentru majoritatea formelor, cu excepţia lui amîn-doi/ambii): Cărţile **sînt ale amîndurora.**

Încercările eşuate **au fost a tuspatru** dintre atleţi.
- *genitiv prepoziţional*: Presiunile **păreau asupra amîndurora.**
- *dativ prepoziţional*: Încercările **au fost contrar amîndurora.**

* **numeral distributiv:**
- *în nominativ*: De departe, ei **par cîte trei.**
- *acuzativ prepoziţional*: Cărţi **sînt doar pentru cîte doi** dintre elevi.

* **Numeralul multiplicativ** poate să apară ca nume predicativ, dar cu valoare adjectivală, acordîndu-se în gen, număr şi caz cu S:

Cîştigul nostru **părea întreit.**

d) Pronumele pot îndeplini funcţia de nume predicativ în aceleaşi poziţii sintactice cu substantivul.

- **Pronumele personal**, ca substitut al substantivului, în *nominativ* apare mai rar cu această funcţie sintactică, majoritatea cercetătorilor susţinînd că, indiferent de locul pe care-l ocupă (înaintea sau după verbul copulativ) rămîne S, din cauza acordului în număr şi persoană cu Vc:

Vinovatul eşti tu = Tu **eşti vinovatul.**

De aceea, în poziţia nominativ, se acceptă un Np doar emfatic:

Vinovata **este ea**, colega ta.
- *acuzativ prepoziţional*: Înştiinţarea aceea **era pentru tine.**

Felicitările **au fost de la dumneata.**
- *genitiv* (dar numai pentru persoana a III-a la pronumele personal, la persoanele a doua şi a treia la pronumele personal de politete):

Cărţile **sînt ale lui.**

Părerile acestea **sînt ale dumitale.**
- *genitiv prepoziţional*: Voi **rămîneţi contra ei.**

Presiunile făcute **sînt asupra dumneaei.**

- **Pronumele reflexiv** poate să apară în această poziţie sintactică numai *în acuzativ*: Laudele **sînt pentru sine însuşi.**

- **Pronumele de întărire** nu mai este utilizat în limba română contemporană, construcţiile fiind forţate: Laudele **sînt pentru însivă.**

- **Pronumele posesiv** poate să apară în poziţia nume predicativ, numai că majoritatea cercetătorilor pun în discuţie însăşi existenţa acestuia, subliniind rolul de substitut evident al formantului **al, a, ai, ale**, considerat ca avînd funcţie distinctă de centru al unei sintagme. Aceasta, prin absolutizare, ar duce, însă, la anularea existenţei pronumelui posesiv ca o categorie distinctă, părere cu care nu putem fi de acord în totalitate. Pot fi luate în discuţie doar cazurile în care sintagmele obţinute desemnează grade de rudenie (al meu = bărbatul meu/ ai mei = părinţii mei/ a mea = soţia mea).

O altă observaţie care se impune este aceea că nu trebuie confundată forma de nominativ-acuzativ cu aceea de genitiv-dativ, articolul posesiv apărînd în calitatea de formant al posesivului. Forme propriu-zise de genitiv-dativ apar numai la pronumele care desemnează mai mulţi posesori, de ex. (ai) alor mei/(ai) alor noş-tri):

- în *nominativ*: Reprezentanţii aceştia **sînt ai noştri.**

Model de analiză: = Pn alcĂtuit din Vc "a fi" (...) + Np exprimat prin pronume posesiv, mai mulţi posesori, mai multe obiecte posedate, pers.I, ms., pl., nominativ (articolul posesiv arată genul şi numărul - identice cu ale S; pronumele arată persoana, numărul şi genul posesorilor).

- *acuzativ prepoziţional*: Florile **sînt de la ale voastre.**

- *genitiv* (numai pentru mai mulţi posesori): Cărţile **sînt ale alor tăi.**
- *genitiv prepoziţional*: Părerile mele **par contra ale alor tale.**
- *dativ prepoziţional*: Acţiunile noastre **sînt conform alor voastre.**
- **Pronumele demonstrativ** (de apropiere, depărtare sau identitate) poate figura în toate situaţiile, cu condiţia să nu apară în acelaşi caz cu un substantiv în veci-nătatea căruia se poate afla, deoarece toate formele sale (ca ale majorităţii pronumelor, cu excepţia pronumelor personale şi reflexive) pot avea şi valoare adjectivală, incompatibilă cu poziţia de nume predicativ:
- *nominativ*: Concluziile noastre **rămăseseră aceleaşi.**

De notat este faptul că, în această poziţie, cînd S este substantiv, pronumele de-monstrativ se acordă în gen şi număr cu acesta.

- *acuzativ cu prepoziţie* (fără a se face acordul): Caietele **sînt pentru acesta.**
- *genitiv*: Documentele **ajunseseră ale acesteia.**
- *genitiv cu prepoziţie*: Toate dovezile **erau împotriva acestuia.**
- *dativ cu prepoziţie*: Ei **au rămas asemenea acestora.**

O observaţie care se impune priveşte formele asemănătoare ale pronumelui şi ale adjectivului pronominal demonstrativ. Dacă avem un cuvînt care poate fi încadrat într-una din aceste clase gramaticale, nu uita că adjectivul se acordă în gen, număr şi caz cu substantivul, pe care de obicei îl precedă. De asemenea, pronumele se termină întotdeauna în -a, particulă pe care adjectivul pronominal o primeşte doar cînd este postpus; compară, deci:

Caietele **sînt ale acestuia** din banca întîi.
p.d. G s. Ac.
Caietele **sînt ale acestui băiat.**
aj.p. G Np.s.G
Caietele **sînt ale băiatului** acesta.
Np s. G aj.p.d.G

- **Pronumele nehotărît** este o clasă care cuprinde numeroase elemente, şi o scurtă clasificare este necesară:
- *invariabile*: **altceva, careva, fiece, niscai, niscaiva, oarecare, orice, orişice, ceva;**
- *variabile*: **altul, altcineva, anumit, atît, cineva, cîteva, cutare, fiecare, niscareva, oarecare, oarecine, oricare, orişicare, orişicine, oricît, unul, vreunul.** Demn de reţinut este şi faptul că majoritatea acestor pronume poate avea şi **valoare adjectivală,** de aceea trebuie să nu se uite faptul că adjectivul se acordă în gen, număr şi caz cu substantivul determinat, în schimb pronumele în poziţia sintactică de Np va avea acelaşi gen şi număr cu S propoziţiei numai în cazul pronumelor variabile cu forme distincte de număr şi gen:El/ea/ei/ele **înseamnă altceva.**

dar: El **este unul** dintre voi. /Ea **este una** dintre voi.
ms. ms. fm. fm.

De asemenea, trebuie reţinut şi faptul că, în anumite condiţii sintactico-semantice, unele pronume capătă alte valori. De ex.:

ceva - ca partitiv separativ, poate avea valoare adverbială, marcînd intensitatea scăzută sau maximă a unei însuşiri (adverb sau adjectiv):

Mergeţi **ceva mai la dreapta.**
adv.la gradul de intensitate scăzută
În privinţa deşteptăciunii, **e ceva de speriat!**
substitut adj.la grad de intensitate
maximă (foarte deştept).

Ca şi celelalte pronume, cele nehotărîte pot sta în cazurile:

- *nominativ*: Asta **înseamnă ceva.**
- *acuzativ cu prepoziţie*: Cărţile **sînt pentru altcureva.**
- *genitiv*: Caietele **erau ale altcuiva.**
- *genitiv prepoziţional*: Ei **rămăseseră contra oricui.**

dativ prepoziţional: Părerile lor **erau contrar** orişicărora.

- **Pronumele negativ** este reprezentat de o serie redusă de termeni, cu o distribuţie precisă: **nimeni** (variabil), substitut de persoane, **nimic** (invariabil), substitut de lucruri, **nici unul**...(variabil şi ca număr şi ca gen) substituind atît lucruri cît şi persoane. O caracteristică a acestor pronume (nimeni şi nimic) este că se pot substantiviza cu ajutorul articolului (un nimeni, un nimic) ceea ce poate crea dificultăţi în analiză. Compară:

El a ajuns **un nimeni**.(un nimeni = Np.exprimat prin s.,ms.,sg.N +art.neh.=un om fără importanţă)

El **nu este nimeni**.(nimeni=Np.-pr.neg.sg.,ms.N - observă că în această situaţie verbul apare obligatoriu la forma neg.)

- *nominativ* apare mai rar, preferîndu-se, ca la anumite substantive, chiar în poziţie post-verbală, identificarea funcţiei de S: **Nu este** *nimeni* **vinovat**.

Se poate însă accepta ca Np, dacă substantivul S este determinat hotărît:

Vinovatul **n-a fost nimeni**.

- *acuzativ prepoziţional*: Cărţile acestea **nu sînt pentru nimeni**.
- *genitiv* (fără **nimic**): Banii aceştia (nu) **sînt ai nimănui**.
- *genitiv prepoziţional*: Părerea noastră **nu este contra nimănui/nici unuia**.
- *dativ prepoziţional*: Această discuţie **nu este contrar nici unuia** dintre planurile noastre.

- **Pronumele interogativ** reprezintă o clasă distinctă de cel relativ, cu care este deseori asimilat, dată fiindu-i distribuţia specifică. El este o marcă a propoziţiilor interogative (directe sau indirecte). Inventarul pronumelor interogative cuprinde următoarele forme: **care, ce, cine, cît, al cîtelea, a cîta** şi locuţiunea pronominală + **ce fel de** (utilizată doar cu valoare adjectivală).

Pentru corecta analiză este necesar să se reţină şi ce anume substituie fiecare: **care** (variabil la G-D sg. şi pl., identifică partea sau întregul dintr-o totalitate); substituie persoane şi lucruri (în special);**ce** este substitut de lucruri, invariabil; **cine** (este separativ faţă de totalitate, substituie doar persoane şi este variabil în funcţie de caz D-G); **cît, cîtă, cîţi, cîte** (se referă la cantitatea obiectelor, substituind fie întregul, fie partea; este deci substitut de numerale, adjective sau verbe care arată cantitatea; este parţial variabil, D-G pl. formîndu-se de la Ac.+prepozi-ţiile **la/a**); **a cîta** şi **al cîtelea** se referă la locul de ordine ocupat de un obiect (fiinţă sau lucru) într-o ierarhie; are forma doar de N-Ac.

- *nominativ*: **Cine** eşti (tu)?
  Al cîtelea ai ajuns?
- *acuzativ prepoziţional*: **De la cine** sînt cărţile?
- *genitiv*: **Ale cui** sînt aceste păreri?
- *genitiv prepoziţional*: **Împotriva cărora** sînteţi?

- **Pronumele relativ**, cu un inventar asemănător cu acela al interogativelor, se deosebeşte de acestea prin sistemul de relaţii pe care le stabileşte, şi anume cu două verbe aflate în poziţia predicat. El este, pe de-o parte, elementul relator (joncţional) prin care se realizează subordonarea propoziţiilor secundare interogative indirecte, dar îndeplineşte şi o funcţie sintactică în propoziţia secundară res-pectivă. Forma pe care o capătă este dependentă însă de regentul din propoziţia regentă. Din acest motiv, adeseori forma cazuală pare incompatibilă cu anumite funcţii sintactice (mai ales S în Ac sau G):

Mă gîndeam (PPr)[1]/ **la cine** (S) **a devenit profesor**.(CI) [2]/

În calitatea de relatori pot fi admise, pe lîngă unele pronume, nehotărîte (**oricine, orice, oricare, oricît, oricîtă**...) următoarele pronume, în general iden-tice cu cele interogative: **care, ce, cine, cît, cîtă**..., **al cîtelea, a cîta, ce fel de** (cu valoare adj.), **ceea ce** şi, după unii (părere cu care nu sîntem de acord) **cel ce**. Ne vom opri asupra celui din urmă, considerat pronume relativ compus, părere neacceptată însă de mulţi cercetători, care identifică în acesta, pe de o parte, o formă conjunctă a demonstrativului **acela** şi pronumele relativ **ce**, pe de altă parte. Posibilitatea substituţiei lui **ce** cu **care** este argumentul cel mai important, neadmi-ţîndu-se existenţa unui pronume compus **cel care**. Considerăm deci că în fraza:

El **este cel** (PPr)[1]/ **ce a luptat.**(AT)[2]/ identificăm propoziţiile (1-PPr, 2-AT) şi nu El **este** (PPr)[1]/ **cel ce a luptat** (PR)[2]/,**cel** fiind de fapt un substitut de persoană.

Vom vorbi deci de pronume relativ numai în cazul frazei, nu şi al propoziţiei. Asemănarea acestuia, însă, cu pronumele interogativ, pînă la identitate aproape, permite o permanentă verificare a funcţiei pe care o va îndeplini la nivelul propoziţiei secundare pe care o subordonează elementului regent. El poate îndeplini aceeaşi funcţie sintactică în propoziţia secundară, indiferent de funcţia acesteia; şi deci poate îndeplini funcţia de nume predicativ în cazurile:

- *nominativ*: (observă şi primul exemplu, în care apare pronumele interogativ într-o interogativă directă (secundara fiind o interogativă indirectă):

- Cine eşti tu? **Ei mă întreabă** (PPr)[1]/ **cine eşti tu.** (CD)[2]/

Mi-au pus întrebarea (PPr)[1]/ **cine eşti tu.**(AT)[2]/

- *acuzativ cu prepoziţie*:

Pentru care sînt florile?

Tu **m-ai întrebat**(PPr)[1]/ **pentru care sînt florile.** (CD)[2]/

Întrebarea [2]/ **pentru care sînt florile**(AT)[1]/ **e bună.**(PPr)[2]/

- *genitiv* (numai pronumele variabile):

Ale cui sînt florile?

M-ai întrebat (PPr) [1] / **ale cui sînt florile.**(CD)[2]/

Întrebarea [2]/ **ale cui sînt florile** (AT) [1]/ **e grea.** (PPr)[2]/

- *genitiv prepoziţional*:

- **Contra cui este** lupta?

Mă intrebam (PPr) [1]/ **contra cui este lupta.** (CD)[2]/

e) Verbul poate să apară în poziţia nume predicativ la formele nominale (nepersonale);

- *la infinitiv* + prepoziţia de:

Sfatul meu **este de a persevera.**

A învăţa **înseamnă a te pregăti** pentru viaţă.

- *la supin*:

Problema **pare de nerezolvat.**

obs.: dacă între verbul copulativ şi supin apare un adverb, acesta determină verbul la supin:

Exerciţiul acesta **este** greu (Ccm) **de rezolvat.**

(= se rezolvă greu)

f) Adverbul poate să apară în poziţia sintactică nume predicativ fie cu un verb copulativ personal, fie cu un verb copulativ impersonal (dînd naştere expresiilor verbale impersonale).

- *cu verb copulativ personal* - în această situaţie poate să apară mai ales adverbul interogativ cum:

Cum sînt prăjiturile?

sau adverb relativ:

Nu ştiu (PPr)[1]/ **cum sînteţi** voi. (CD)[2]/

fiind posibilă şi intercalarea S între verbul regent şi Pn:

"**Nu ştiu** (PPr)[1]/ **alţii cum sînt...**"(CD)[2]/

- *cu verb copulativ impersonal*, dînd naştere expresiilor verbale impersonale care acceptă în poziţia S fie verbe la moduri nepersonale (infinitiv sau supin) fie propoziţii SB:

Pare uşor *a scrie* versuri.

Este greu *de oprit* maşina în pantă.

E bine (PPr)[1]/ **să lupţi** cu propriile limite.(SB)[2]/

În această poziţie pot să apară numai adverbele care acceptă vecinătatea verbului copulativ (prezent sau subînţeles):

E uşor (PPr)[1]/ **să vorbeşti,** (SB)[2]/ **dar e greu** (PPr)[3]/ **să faci** ceva.(SB)[4]/

Uşor [1]/ **să vorbeşti**...(SB)[2]/

Nu sînt deci admise în această poziţie adverbele incompatibile cu verbe copulative: e desigur nu poate fi acceptat. În exemplul de mai sus, vom considera că **uşor** este Pn cu verb copulativ subînţeles + Np exprimat prin adverb.

O altă precizare este aceea că adverbele care pot îndeplini funcţia de Np sînt adverbe de mod, multe rezultate prin conversiunea (schimbarea valorii gramaticale) a adjectivelor. De aceea, va trebui să se analizeze statutul morfologic al termenilor în discuţie, ţinînd cont de faptul că adverbul nu poate admite în poziţia de S un substantiv sau un substitut:

(Băiatul/El) **e sigur** (PPr)[1]/ **că va reuşi**.(CI)[2]/

în care Pn este alcătuit din Vc + Np exprimat prin adjectiv, dovada fiind faptul că modificarea S impune modificarea Np: (Fata) **e sigură** /

dar: **E sigur** (PPr)[1]/ că va reuşi. (SB)[2]/ situaţie în care Pn **e sigur** poate fi substituit cu predicatul adverbial **desigur**, al cărui S nu poate fi decît o propoziţie SB. În general, expresiile verbale impersonale sînt constituite în perechi antonimice: **e uşor/ e greu; e bine/e rău; e sigur/e nesigur; e posibil/e imposibil** etc.

De asemenea, expresiile verbale impersonale pot admite în poziţia Np cu valoare adverbială **locuţiuni adverbiale** (de proveniență substantivală): **e de mirare**, sau **verbe la supin** - aspect negativ: **e de neconceput, e de neacceptat** etc., care admit în poziţia S propoziţii SB.

E de neacceptat (PPr)[1]/ ceea ce **mi-ai spus**.(SB)[2]/

g) **Interjecţiile** în poziţie Np apar rar, mai ales în expresii:

/**E vai** de tine ./sau /**E vai şi amar** de noi ./

Cu valoare expresivă pot să apară unele interjecţii care au semnificaţie adjectivală: **E camtra-la-la!** (= e cam zăpăcit).

* Aşa cum am arătat şi la Pv, există situaţii în care **verbul copulativ poate lipsi, fiind subînţeles** dintr-o propoziţie anterioară sau implicat în relaţia evidentă: El **este vesel** [1]/ iar ea - **tristă**. [2]/

- Verbul copulativ subînţeles poate fi substituit, ca şi cel predicativ şi absenţa lui poate fi marcată prin virgulă, pauză sau două puncte.

Se pot înregistra deci următoarele situaţii:

a) Verbul copulativ prezent într-o propoziţie anterioară, între cele două propoziţii existînd o relaţie de coordonare adversativă:

El **este cuminte,** [1]/ dar fratele lui, **neastîmpărat**.[2]/

în aceste condiţii conjuncţia **şi** poate căpăta valoare adversativă, întrucît însuşirile exprimate sînt opuse (şi = iar).

Tu **eşti doctor** [1]/ şi el **inginer**.[2]/

b) Verbul copulativ al unei expresii verbale impersonale:

De mirare [1]/ ce **aţi făcut**.[2]/ - a doua propoziţie fiind SB.

- Uneori, foarte rar, **poate lipsi numele predicativ**, în vorbirea familiară, mai ales în răspunsuri la întrebări:

- **Eşti cuminte?**
- **Sînt!** (cuminte)

- Există şi situaţii în care **poate lipsi întreg Pn**, mai ales cînd avem două propoziţii coordonate adversativ, în prezenţa S; de obicei propoziţiá completă are o marcă negativă, fie a verbului, fie a altei părţi de propoziţie:

Eu **nu sînt leneş**, [1]/ ci **tu!** [2]/ (**eşti leneş**)

Nu eu **sînt laş**,[1]/ ci tu![2]/(**eşti laş**)

6. În poziţia numelui predicativ poate să apară o întreagă propoziţie, care se va numi PREDICATIVĂ.(PR)

Relaţia pe care o stabileşte PR cu propoziţia regentă este discutată în lite-ratura de specialitate, considerîndu-se de către unii cercetători că nu se poate vorbi de o relaţie de subordonare, pentru că între numele predicativ şi verbul copulativ relaţia este de la un instrument gramatical (sintactic) la un element aflat pe o poziţie de interdependenţă bilaterală

cu un subiect, relaţie intermediată tocmai de verbul copulativ, purtătorul mărcilor predicaţiei, necesare oricărui enunţ propoziţional. Susţinerea calităţii de subordonată a PR se bazează pe indicii sintactici ai relaţiei stabilite, aceştia fiind prin definiţie subordonatori. Este părerea pe care o susţinem.

PR este deci **o propoziţie echivalentă cu un nume predicativ**, rezultat al unei expansiuni propoziţionale a acestuia, prin apariţia unui verb la un mod personal (sau nepersonal, în anumite condiţii sintactice) şi a unui element de relaţie (relator) subordonator. Se impune discutarea următoarelor aspecte:

* În calitatea de **regent** al propoziţiei PR este admis orice **verb copulativ** (care va constitui un **Pn incomplet**), propoziţia regentă în ansamblul ei fiind **insuficientă** atît din punct de vedere gramatical (sintactic - absenţa elementului care intră în relaţie mediată cu S) cît şi semantic (absenţa cuvîntului care defineşte sau califică S).

El **a ajuns inginer.** (Pn)

El **a ajuns** (Pni) [1]/ ce **şi-a dorit** (Pv)[2]/ (adică inginer).

De aceea este necesară **identificarea valorii copulative a verbului regent, diagnosticarea** acestuia făcîndu-se fie **prin substituţia cu verbe copulative din aceeaşi serie** (a fi/a părea/a deveni) fie prin **eliminarea posibilităţii de a fi verb auxiliar**, marcă sintactică a diatezei pasive.

Model de analiză:

Cartea este cum mi-am închipuit-o.

a) caut verbele la moduri personale: este, mi-am închipuit

b) identific subiectele acestor verbe: *cartea* este;(*eu*) mi- am închipuit

c) verific valoarea verbului **a fi:**

- poate fi substituit cu există, se întîmplă etc.?

Cartea există...Nu!

- poate fi substituit cu un verb copulativ - pare?

Cartea pare frumoasă/bună... Da!

deci verbul **este** este copulativ.

Apărînd două verbe la moduri personale, capabile să îndeplinească funcţia de predicat, înseamnă că am două propoziţii.

d) caut elementul de relaţie şi descopăr adverbul relativ cum. Îl încercuiesc şi trag bară în faţa acestuia:

Cartea **este**/(cum) **mi-am închipuit** - (Pv)-/

e) numerotez apoi propoziţiile: Cartea **este** 1

(cum) **mi-am închipuit** 2

f) stabilesc felul propoziţiilor, ţinînd cont de valoarea verbului din prima propoziţie, care are un înţeles precizat de existenţa S cartea, despre care se afirmă ceva (că are o calitate, o însuşire - aşteptată, aşa cum sugerează verbul din a doua propoziţie). În această poziţie se poate afla, cel mai adesea, un adjectiv. Făcînd substituţia acestei propoziţii dependente de prima cu un adjectiv, obţin:

Cartea este: frumoasă/bună/interesantă.

Adjectivul echivalent ar îndeplini funcţia de nume predicativ, arătînd o calitate, o însuşire a S, **cum este** S. Observînd şi relatorul - (cum) echivalînd parţial numele predicativ absent, pot trage concluzia că propoziţia 2 este PR şi, deci, că verbul din propoziţia regentă este un predicat nominal incomplet (Pni), iar principala regentă este şi insuficientă.

Reamintim verbele care apar cel mai frecvent cu valoare copulativă: **a fi, a deveni, a ajunge, a se face, a ieşi, a însemna, a părea, a rămîne** etc.

Întrebarea **este** (Pni) [1]/ ce **facem** mîine .(PR)[2]/

El **a ieşit** (Pni) [1]/ ce l-au **ajutat** (Pv) părinţii.(PR)[2]/

A învăţa **înseamnă** (Pni) [1]/ **să citeşti,** (PPr)[2]/ să exersezi (Pv) zilnic.(PR)[3]/

* **Verbul copulativ regent** al propoziţiei PR poate fi şi la un **mod nepersonal**, îndeplinind în acest caz, împreună cu PR care urmează, o anumită funcţie sintactică, aceea pe care

i-o permite calitatea de nepersonal, pe lîngă alt cuvînt din propoziția regentă:

- *infinitiv*:

A ajunge [2]/ ce îți dorești (PR)[1]/ presupune efort.[1]/ în care (1) este PR față de verbul copulativ a ajunge, cu care reprezintă subiectul propoziției regente (2), în care rămîne integrat doar copulativul la mod nepersonal.

- *supin*:

Nu e greu (Pn) de devenit [1]/ ce ți-a cerut. (Pv)[2]/ în care (2) este PR pe lîngă copulativul a deveni la supin, împreună cu care formează S expresiei verbale impersonale din regentă.

- *gerunziu*:

Fiind [2]/ ce a putut,[1]/ nu a fost remarcat de ceilalți.[2]/

în care (1) este PR pe lîngă verbul copulativ a fi la gerunziu, împreună cu care formează un complement circumstanțial de cauză al verbului regent din (2).

* O problemă importantă o reprezintă și aceea legată de subiectul propoziției regente, deci de cuvîntul calificat sau identificat de propoziția PR, atunci cînd aceasta este o interogativă indirectă totală sau parțială. Acestea sînt legate de un substantiv cu sens din sfera largă a informației: întrebarea, problema, chestiunea, datoria, convingerea, PR fiind de identificare (admițînd ca verbe copulative în special pe a fi, a însemna):

Convingerea mea este (Pni)[1]/ că vei reuși.[2]/

în care (2) este o PR interogativă indirectă totală, provenită din situația:

"- Voi reuși?

- Da, sînt convins de asta.=Convingerea mea este că da, vei reuși."

Întrebarea lui este (Pni) [1]/ cine va ajunge premiant?[2]/

în care (2) este o PR interogativă indirectă parțială, provenită din situația:

"El m-a întrebat:

- *Cine* va ajunge premiant?" (răspuns posibil - El/ nu știu etc.)

Desigur că în poziția de S al Pni poate să apară orice altă parte de vorbire compatibilă cu funcția de S (substantiv sau substitut, verb la mod nepersonal), PR fiind fie de identificare, fie de calificare.

El a ajuns (Pni)[1]/ ce a putut.[2]/ 1=PPri; 2=PR de calificare

A studia înseamnă (Pni)[1]/ să faci zilnic multe exerciții.[2]/ 1=PPri; 2=PR de identificare.

În strînsă legătură, adeseori, cu verbul copulativ al propoziției regente sînt selectate elementele de relație (relatorii) care stabilesc relația de subordonare între propoziția PR și regentă. Ea poate fi introdusă prin:

a) conjuncții subordonatoare: că, să, ca(...) să, dacă, de (=dacă), selectate atît în funcție de verbul copulativ din regentă, cît și în funcție de conținutul propoziției predicative. Astfel, se poate constata cu ușurință faptul că verbul a fi poate să fie regent al unor PR introduse prin toate conjuncțiile enumerate, relația fiind însă determinată și de calitatea S propoziției regente. Predicativa introdusă prin conjuncții este o PR de identificare, provenind de fapt de la un atribut al S regentei; prin schimbarea locului elementelor constitutive ale relației inițiale și prin transformarea Av în propoziție.

Datoria de a învăța este a elevilor.

devine: Datoria elevilor este (PPr)[1]/ să învețe.(PR)[2]/

Se observă cu ușurință că verbul la infinitiv cu funcția de atribut verbal se transformă în PR prin modificarea statutului morfologic (schimbarea modului - trecerea infinitivului la conjunctiv, cea mai ușoară metodă de expansiune a oricărei părți de propoziție în propoziția corespunzătoare, situație care se poate prezenta și invers, prin contragerea propoziției secundare în partea de propoziție cores-punzătoare). Procesul de predicativizare a cunoscut, însă, mai multe etape:

Datoria *de a învăța* este a elevilor.

devine: Datoria elevilor este de a învăța.

și, prin predicativizarea infinitivului:

Datoria elevilor **este** (Pni)[1]/ **să învețe.**[2]/

În aceeași relație (de identificare) se mai pot afla PR cînd S regent este un substantiv din sfera informației:

Problema **este de a reuși.**

devine: Problema **este**[1]/ **să reușim.**[2]/

Hotărîrea noastră **este de a pleca.**

devine: Hotărîrea noastră **este** [1]/ **să plecăm.** (PR)[2]/

Tot ca verb regent al unei PR de identificare poate să apară și verbul **a însemna** (care se relaționează, cel mai adesea, cu verbe la infinitiv în pozițiile S sau Np):

A învăța **înseamnă a munci** zilnic.

devine, prin expansiune: A învăța **înseamnă** (Pni)(PPr)[1]/ **să înveți** (Pv) zilnic (PR)[2]/

Cele mai multe dintre predicativele introduse prin conjuncții sînt însă interogative indirecte totale, acest caracter fiind subliniat și de semantica S:

Întrebarea **este** (Pni)[1]/ dacă **mai stai** [2]/ sau **pleci.**[3]/

Sfatul lui **este** (Pni) [1]/ ca întotdeauna **să vorbești** politicos.[2]/

Se observă că în acest ultim exemplu nu mai este o PR interogativă indirectă, ci la origine a fost o enunțiativă imperativă:

"El l-a sfătuit:

- Vorbește politicos " (Verbul predicat este la imperativ)

b)**Pronume relative sau nehotărîte și adjectivele pronominale** respective: **ceea ce, care, cine, ce, cît, cîtă, cîți, cîte, oricare** etc. Și aceste elemente de relație subordonatoare sînt selectate în funcție de copulativul din regentă. În cea mai mare parte PR introduse prin pronume sînt, la origine, propoziții interogative, fiind PR interogative indirecte parțiale:

"L-am **întrebat:**(Pv)

- *Cine* **va veni la film?"**

devine: *Întrebarea* **mea a fost** (Pni)[1]/ **cine va veni la film.**(PR)[2]/

Se observă faptul că, în trecerea segmentului de conversație în vorbirea indirectă, Pv din propoziția care notează atitudinea vorbitorului (verb declarandi) a fost înlocuit de substantivul de origine verbală cu funcție de S al regentei, relaționîndu-se cu un verb copulativ care va avea modul și timpul predicatului anterior (indicativ, perfect compus); persoana va fi subliniată prin adjectivul posesiv (marca persoanei I). PR păstrează integral forma interogativei directe parțiale (răspunsul la întrebare nu poate fi Da/Nu). De aceea, în propoziția PR pronumele relativ va îndeplini exact aceeași funcție sintactică, de subiect. Deci trebuie să se rețină faptul că **pronumele relative vor avea o dublă relație sintactică**: pe de o parte vor asigura subordonarea PR față de regentă, și pe de altă parte, în calitatea de parți de vorbire capabile să îndeplinească o funcție sintactică în cadrul unui enunț propozițional, vor avea aceeași funcție sintactică pe care în independenta interogativă directă au îndeplinit-o. De aceea, forma lor va fi determinată de funcția din propoziția PR. Să se observe:

"L-am întrebat:-*Cine* **va pleca la munte?** (cine=S, nominativ)

-*Al cui* **este caietul?** (al cui=Np.,genitiv)

-*Cui* **îi dai florile?** (cui=Ci, dativ)

-*Pe cine* **ai chemat?** (pe cine=Cd, acuzativ)

- *Ale cui* **caiete sînt mai ordonate?** (ale cui=A pron.genitiv)

Aceleași vor fi funcțiile, dar și formele relatorului în PR:

Întrebarea mea **a fost** [1]/ *cine* **va pleca la munte.**[2]/ (cine=S,nom.)

a fost [1]/*al cui* **este caietul?**[2]/ (al cui=Np,gentivi)

a fost [1]/*cui* **îi dai florile.**[2]/ (cui=Ci,dativ)

a fost [1]/*pe cine* **ai chemat.**[2]/ (pe cine=Cd,acuzativ)

a fost [1]/*ale cui* **caiete sînt mai ordonate.**[2]/(ale cui =Ap. genitiv)

Cum spuneam, doar verbul copulativ **a fi** are capacitatea de a se relaționa prin interme-

diul întregului inventar de relatori pronominali. Le celelalte, posibilitatea de selecție este restrînsă:

a deveni + ceea ce, orice, ce (la fel și a ajunge, a se face, a ieși)
a rămîne + ce
a părea + ce, cine, ceea ce

- O altă problemă referitoare la relatorii pronominali este capacitatea acestora de a **deveni, prin conversiune, adjective pronominale (care, ce, cît, cîtă..., orice)**. În această calitate, vor îndeplini în PR funcția de **atribute adjectivale pronominale** (Aaj), avînd genul, numărul și cazul substantivului determinat:

Întrebarea mea **a fost**(Pni)[1]/ **al** cărui **elev este** caietul.[2]/(cărui, Aaj., ms.sg.,G.)
a fost[1]/(ce carte **citești**.[2]/ (ce=A.aj.fm.,sg.,Ac)

c) **Adverbele relative** (interogative, nehotărîte) **cum, oricum, cît, oricît, unde, cînd** funcționează și ele în calitate de relatori ai propoziției PR, de obicei în interogative indirecte parțiale, provenind din transpunerea în vorbire indirectă a unei situații de comunicare directă:

"El ne întreabă:
- Unde veți pleca în vacanță?"

devine, posibil:

Întrebarea lui **este** (Pni)[1]/ unde **vom pleca** în vacanță.(PR)[2]/

Foarte frecvent sînt introduse PR prin adverbe și locuțiuni conjuncționale comparative: **cum, precum, cît, după cum, ca și cum:**

.El **a rămas** [1]/cum îl știam de anul trecut.[2]/
Ea **este** [1]/ precum o știai.[2]/
Ai ajuns [1]/ precum se vede.[2]/

* Reprezentînd o expansiune a numelui predicativ, PR are toate posibilitățile de stabilire a relațiilor pe care le-ar avea și acesta. Așa cum există un nume predicativ multiplu, la fel pot apărea PR coordonate între ele, subordonate, însă, aceluiași element regent:

El **a rămas**[1]/ cum îl știi [2]/ și ce îl știi.[3]/

cele două PR subordonîndu-se regentului **a rămas**, fiind însă (2) PR de calificare, iar (3) PR de identificare. Coordonarea PR respectă modalitățile de realizare a raportului coordonativ (vezi 3).

* **Topica** PR respectă, de cele mai multe ori, topica numelui predicativ care, conform definiției, urmează verbului copulativ și implicit S. Antepunerea numelui predicativ, și implicit a PR, are valoare emfatică, apărînd mai ales în situații de comunicare care necesită sublinierea acesteia. In aceste situații, apar, adeseori, **corelative** ale PR în regentă, punînd în pericol identificarea corectă a propozițiilor predicative:

Unde **ai plecat,**[1]/ aceasta e (Pni) *întrebarea*.[2]/

este o frază echivalentă cu:

Întrebarea **este** (Pni) [1]/ unde **ai plecat.**[2]/ (1)=PPri; (2)=PR

* Existența **corelativelor** în regentă ale propozițiilor PR este încă discutată, apărînd inconsecvențe în cadrul aceluiași autor chiar. Aceasta este datorată faptului că relația apozitivă, echivalarea aceleiași funcții sintactice, este tratată cînd ca o relație de subordonare (cel mai adesea), cînd ca o relație autonomă (vezi și **infra**, 7).

În poziția de corelative ale PR indirecte sînt admise doar pronumele demonstrative care, prin conversiune, capătă valoare adverbială: **aceasta, aceea**. De obicei, PR anticipate sau reluate prin corelative sînt tratate în analiza școlară drept atributive (AT). Trebuie însă să se rețină faptul că elementul corelativ nu este propriu-zis o funcție sintactică de subordonare, ci o anticipare sau o reluare facultativă (menită întăririi emfatice) a funcției respective. Prezența lui atrage utilizarea virgulei sau a altor mărci grafice specifice relației apozitive.
Ex.: Întrebarea **este aceasta,**[1]/ cînd **te întorci** acasă.[2]/
în care (2) este propoziție interogativă indirectă parțială, dezvoltată, afirmativă, predicativă, subordonată regentei (1), o enunțiativă dezvoltată, afirmativă, insuficientă.

Reține, deci, că PR apare într-o relație de tipul:
/S+Pni (v.c.)/ + (relator) PR/

* **Contragerea** PR este o operație mai dificilă decît în cazul celorlalte propoziții subordonate, neexistînd o echivalență perfectă din punct de vedere semantic între conținutul PR și acela al Np, deci nefiind rezultatul simplei renunțări la calitatea de verb predicativ a predicatului său, decît în puține cazuri; de obicei cînd verbul din PR este la modul conjunctiv (avînd ca regent copulativele este/înseamnă):

A fi patriot **înseamnă**[1]/ **să-ți iubești** țara.[2]/ devine, prin transformarea PR:

A fi patriot **înseamnă iubire** (Pn) de țară.

A fi patriot **înseamnă a-ți iubi** țara.

Alte modele de contragere:

Tu **ai devenit** [1]/ ce ți-ai propus. (PR)[2]/

Tu **ai devenit inginer.**

El **a rămas** [1]/ cum îl știam de anul trecut.(PR)[2]/

El **a rămas neschimbat.** sau *El* **a rămas același.**

5. SUBIECTUL

(S) este **partea principală de propoziție despre care se spune ceva cu ajutorul P - Cine** sau **ce** are însușirea sau calitatea exprimată prin Pn. **Cine** face acțiunea Pv (diat.activă sau reflexivă). Cine suportă acțiunea Pv (diat.pasivă).

- Ca membru al relației de interdependență bilaterală, S impune P persoana și numărul, iar acesta impune S cazul N (cînd este exprimat prin nume sau substitut).

- În general, S este exprimat prin nume sau substitut, uneori însă poate fi exprimat și prin altă parte de vorbire (verb) sau printr-o propoziție (în anumite condiții morfo-sintactice).

- în general, poziția S este inițială într-un enunț propozițional

I. **Subiectul se exprimă prin:**

1. **Substantiv** sau orice cuvînt care capătă valoare substantivală prin conversiune, în cazul **nominativ**, P fiind obligatoriu la persoana a III-a, avînd numărul S, după cum urmează:

a) - dacă avem un Pv la diateza activă, verbul este la pers.a III-a, nr.subiectului:

Fetele urcate pe ziduri **priveau** la ei.

S= substantiv comun, simplu, gen feminin, nr.plural, caz nominativ, articulat cu articolul hotărît enclitic "- le" (fm.,pl.N)
Pv= v.pred."a privi",pers.,tranz.,cj.a IV-a, diat.activă, ind.imp.,p.a III-a, pl.,af.
dar:

Fata **privea** la ei.

b) - Pv la diateza activă-pronominală - verbul este la pers.a III-a, sg.,/pl.,; la aceeași pers. și același nr.trebuie să fie și pronumele reflexiv (deci doar formele "se" sau "își");

Fata **se scoală.**

Fata **își amintește** cartea citită.

c) - Pv la diateza reflexivă - verbul la pers.a III-a, sg./pl., iar pronumele reflexiv la pers.a III-a, sg./pl.

Copilul **se gîndește** îndelung.

d) - Pv la diateza pasivă: verbul auxiliar are persoana a III-a, nr.S; verbul de conjugat, la participiu, are genul și numărul S;

Fata **este lăudată** de profesor.

III
sg. sg. sg.
fm. fm.

e) - Pv la diateza reflexiv-pasivă: verbul este la pers.a III-a, sg./pl. pronumele reflexiv la pers.a III-a ("se")

Satul **se vede în depărtare.**
Satele **se văd în depărtare.**

f)- **Pn** - verbul copulativ are persoana a III-a, numărul subiectului; numele predicativ se va acorda astfel: dacăeste adjectiv, acesta se acordă în gen, număr şi caz cu S:

Cartea **este nouă.** *Cărţile* **sînt noi.**
(III) III (III) III
sg. sg. sg. pl. pl. pl.
fm. fm. fm. fm.
N N N N

- dacă numele predicativ este substantiv, acesta nu se acordă cu S; evitarea confuziei numelui predicativ cu S, cînd cel dintîi este tot în cazul nominativ se face astfel:

- S este în general antepus:

Elevul **a devenit inginer.**

- chiar dacă S va fi postpus, confuzia este imposibilă, din cauza imposibilităţii semantice:

Inginer a devenit *elevul.*

(procesul devenirii presupunînd evoluţie).

- aceasta este, de altfel, şi metoda identificării S dacă verbul copulativ este "a fi" (substituţia cu "a deveni"):

Maria **a devenit ingineră = Ingineră a devenit** *Maria.*
Maria **este ingineră = Ingineră este** *Maria.*

* În situaţia de "substantiv" se pot afla termenii care trebuie să fie definiţi şi care, denumind ceva, capătă valoarea substantivală indiferent de partea de vorbire care, în mod obişnuit, este considerat cuvîntul respectiv. De aceea, aceste cuvinte se pun, de obicei, între ghilimele sau sînt subliniate:

"*A*" **este prima literă a alfabetului.**
"*Pe*" **este o prepoziţie simplă.**
"*A învăţa*" **este un verb tranzitiv.**
"H_2O" **este formula apei.**
"*Doi*" **este un număr par.**
"*Dulce ca mierea e glonţul patriei*" **este un roman de Petru Popescu.**

Considerăm, deci, în această situaţie, că S propoziţiei respective este un cuvînt, un termen cu valoare substantivală, în cazul nominativ.

* Prin conversiune, o serie de părţi de vorbire se substantivizează. Schimbarea valorii gramaticale se realizează prin determinanţii specifici substantivului: articolele hotărîte sau nehotărîte, sau cu ajutorul articolului demonstrativ (pentru adjective şi cuvintele care acceptă articolul demonstrativ - numerale cardinale propriu-zise sau numerale ordinale), astfel:

* **substantivizarea cu articolul hotărît:**

a) *adjective* substantivale: *Leneşul* **mai mult aleargă.**
b) *numerale cardinale* substantivizate: *Treiul* **i-a fost dat** pe merit.
c) *verbe substantivizate*:
- *gerunziu* (cu valoare adjectivală): *Suferinzii* **sînt trataţi** în spitale.
- *supin*: *Mersul* pe jos **e sănătos.**
d) *adverbe substantivizate*: *Binele* **se răsplăteşte.**

* **substantivizarea cu articol nehotărît:**

a) *adjective* substantivizate: *O frumoasă* ca aceea **nu se mai întîlneşte.**
b) *numerale cardinale* substantivizate: *Un trei* **se corectează** greu.
c) *pronume* substantivizate: **A venit** *un ăla.*

d) *verbe* substantivizate: *Un scris* citeț **contenză.**
e) *adverbe* substantivizate: *Un bine* **se face** cu greutate.
* **substantivizarea cu articol demonstrativ:**
a) *adjective* substantivizate: *Cele rele* **să se spele,** [1]/ *cele bune* **să se-adune.**[2]/
b) *numerale* substantivizate:
- numerale cardinale propriu-zise: *Cei trei* **plecaseră** devreme.
- numerale ordinale: *Cea de-a treia* tocmai **sosise.**
c) *verbe* substantivizate - în general, cele cu valoare adjectivală:
- participiu: *Cele spuse* **m-au mulțumit.**
- gerunziu: *Cei suferinzi* **nu pot** pleca în excursie.

În ceea ce privește adverbele, despre care unii autori afirmă că ar putea, prin conversiune cu articol demonstrativ, să devină substantive, considerăm că în acest caz avem de-a face cu pronumele demonstrativ - formă populară - în funcția de S, adverbul fiind un atribut adverbial:

Cei (S)**de colo (Aav) sînt (Pn) colegi** cu tine= *Aceia* (S) **de acolo (Aav) sînt (Pn) colegi...**

* **Locuțiuni substantivale** (grupurile de cuvinte cu valoare de substantiv):
"M-**or troieni** cu drag/ *Aduceri-aminte...*"

În general, locuțiunile substantivale sînt de origine verbală, ele fiind rezultatul transformării locuțiunilor verbale (prin utilizarea infinitivului lung cu valoare substantivală)

a băga de seamă - băgare de seamă/nebăgare de seamă
a-și aduce aminte - aducere-aminte
a lua aminte - luare-aminte

* O serie de așa-zise excepții de la regulă, consemnate de **Gramatica Acade-miei,** se dovedesc, în marea majoritate, false.

a) Nu putem vorbi de un **S** în cazul genitiv, în situația menționată în "**Gramatica Academiei**":

Ai casei **plecaseră.**

din mai multe motive: - sintagma respectivă este paralelă cu "ai noștri" în care recunoaștem un pronume posesiv în cazul nominativ;
dar "**ai**" nu este aici un articol posesiv-genitival, deoarece nu apare în condițiile sintactice obligatorii - ca morfem al genitivului unui substantiv aflat în dependență de un substantiv nedeterminat cu articol hotărît.
De aceea considerăm că există două interpretări posibile:

- **ai casei** este o sintagmă nominală în cazul nominativ, echivalentă cu **stăpînii** (așa cum, de altfel, se consideră "al meu" echivalentul substantivului "soțul" și "a mea" = "soția")
- sintagma este alcătuită dintr-un substitut pronominal **ai,** în cazul nominativ + un Asg.

Oricare dintre cele două interpretări este posibilă, noi optînd, însă, pentru cea de-a doua.

b) De asemenea, considerăm că nu putem vorbi de un S în cazul acuzativ, cum apare în **Gramatica Academiei,** ci avem cîteva situații foarte clare:

S realizat prin construcții nominale la gradul intensității maxime, cu ajutorul unor morfeme emfatice de intensitate (la, ce, de); acestea au sensul unui adjectiv la superlativ absolut:

Ce de (Aaj) *oameni* (S) **sînt** (Pv) pe stradă!= **Sînt** foarte mulți *oameni* pe stradă.

A venit la *lume* pe stadion!= **A venit** foarte multă *lume* pe stadion.

Se observă faptul că substantivele S în nominativ sînt nearticulate (la plural cînd desemnează mulțimi).

S realizat din substantiv + prepozițiile **din/dintre** cu valoare partitivă, reprezentînd, ca în toate cazurile discutate pînă acum, sintagme nominale **in absentia:**

Lipsește *din pîine.* = **Lipsește** *(o parte)* din pîine.

În această situație trebuie să considerăm sintagma "din pîine" un subiect apa-rent, de fapt fiind atribut al unui S subînțeles.

* Aceeași situație este și în cazul sintagmei "cu toții", care poate fi substituită cu construcții adverbiale dependente de verb (complemente sociative) de tipul: "în totalitate", "fără excepție", "pînă la unul" sau care pot fi considerate apoziții:

Pleacă cu toții la țară =**Pleacă familia în întregime** la țară.
= **Pleacă familia, adică toți**, la țară.

Rezultă deci că în aceste cazuri S este neexprimat (inclus sau subînțeles), construcțiile respective fiind **false subiecte** sau subiecte aparente.

* Dacă avem un **Sm**, termenii substantivali fiind coordonați copulativ, acordul cu Pv se face punînd verbul la plural:

Mama și tata (Sm) **au plecat** (Pv) la teatru.

în această situație, conjuncția coordonatoare copulativă poate fi substituită cu cuvintele cu valoare conjuncțională copulativă "și cu", "cu", sau "împreună cu", avînd însă în vedere necesitatea acordului la plural cu verbul și antepunerea sau postpunerea în grup a Sm:

Mama împreună cu tata (Sm) **au plecat** (Pv) la teatru.

ambele substantive fiind deci în cazul nominativ.

Dacă grupul se scindează, verbul va fi la singular, iar cel de-al doilea termen va fi în acuzativ cu prepoziție, complement sociativ:

Mama (S) **a plecat** (Pv) *împreună cu tata* (Csoc) la teatru.

* S poate fi articulat cu articol hotărît sau nehotărît. Dacă este precedat de un adjectiv, acesta preia articolul substantivului:

Norii **cenușii au împînzit** cerul=**Cenușiii** *nori* **au împînzit** cerul.

Un om **viteaz luptă** pentru țară=*Un* **viteaz** *om* **luptă** pentru țară.

Articularea hotărîtă sau nehotărîtă a substantivului aflat în poziția de S este și una dintre metodele de depistare a S așezat după verbul copulativ:

Ingineră este *prietena* ta = *Prietena* ta **este ingineră**.

Articolele specifice cazului nominativ sînt:

- **hotărît** enclitic: ms., nt.sg. **-l** (+ /-u-) codrul, poporul
  fm. sg. **-a** țara
  ms. pl. **-i** codrii
  fm.,nt.,pl. **-le** țările , popoarele
- la ms. și nt. sg., articolul hotărît enclitic se atașază la forma de sg.nearticulat a substantivului (cu excepția substantivelor terminate în vocală, care au alt compor-tament:
  Tată - tatăl, dar: pașă - pașa, papă - papa, vlădică - vlădica
  frate - fratele, munte - muntele, perete - peretele)
- la fm. sg., articolul hotărît înlocuiește desinența de singular nearticulat:
  mamă - mama, soră - sora

cu cîteva excepții:

- cele terminate în -e primesc articolul la forma de sg.
  mazăre - mazărea
- cele terminate în -a accentuat primesc articolul precedat de particula deictică -u- (ca masculinele terminate în consoană):
  basma - basmaua, sarma - sarmaua, cafea - cafeaua
- la plural, articolul hotărît se atașază formei de plural nearticulate: tați - tații, frați - frații, mame - mamele, basmale - basmalele, popoare - popoarele, stilouri - stilourile etc.
- **nehotărît** proclitic: ms., nt. sg. **un** + forma de singular nearticulat
  un tată, **un** codru, **un** popor, **un** stilou
  fm. sg. **o** + forma de singular nearticulat
  o mamă, **o** soră, **o** basma, **o** sarma
  ms.,fm.,nt.,pl.**nișteniște** + forma de plural nearticulat
  nișteniște tați, **nișteniște** mame, **nișteniște** popoare

2. **Numeral cu valoare substantivală, în cazul nominativ:**

* **numeral cardinal propriu-zis** (impune acordul în număr predicatului; acordul în persoană se face după înțeles); (+/- cei, cele):

Doi **citesc.** *Doi* **citim.**
III III I I
(pl.) pl. pl. pl

* **numeral colectiv** (amîndoi/amîndouă; ambii/ambele; tustrei/tustrele; tuspatru; tuscinci; toți trei/toate trei; toți patru/toate patru...; cîteșitrei/cîteșitrele; cîteșipatru...)

Amîndoi **plecăm în excursie.**
Tustrele **sînt harnice.**

* **numeral fracționar** (o doime, două treimi, cinci zecimi etc.):

Două treimi **dintre elevi au rezolvat problema.**

* **numeral distributiv:** *Cîte trei* **se ridicau din bănci.**

* **numeral aproximativ** (zeci, sute, mii, zeci și zeci..., o sută-două, vreo trei, aproape - cam, circa, aproximativ trei...)

Aproximativ treisprezece miliarde **de celule nervoase alcătuiesc creierul uman.**
Din clasă au ieșit *vreo șase-șapte.*

* **numeral ordinal:** *Cea de-a treia* **a zîmbit.**
Cel de-al doilea **a devenit primul.**

3. **Pronume în cazul nominativ.**

* **pronume personal:** *Ei* **au devenit profesori.**
Dînsa **a vorbit prima.**

* **pronume personal de politețe:** Și *dumneahui* **funează?**

* **pronume de întărire:** *Însuși* **conducea lupta.**

* **pronume posesiv:** *Ai noștri* **vor cîștiga meciul.**

* **pronumele demonstrative** (de apropiere, depărtare, identitate):

Aceasta **este cea mai bună.**
Celălalt **unde este?**
Același **a răspuns în ultimele ore.**

* **pronumele nehotărîte:** *Altul* **a venit la concert.**
Vorbește *cineva* **cu ea?**

* **pronumele negative:** *Nimeni* **de la noi nu a spart geamul.**
Nu s-a întîmplat *nimic.*

* **pronumele interogative:** *Cine* **vine cu mine?**
Ce **se aude?**

* **pronumele relative** (apar numai în propoziții secundare interogative indirecte):

Am aflat [1]**/** *cine* **vine cu mine.**[2]**/** (1) PPr; (2) CD
Întrebarea **este** (Pni)[1]**/** *ce* **se aude** .(Pv)[2]**/** (1)PPri; (2) PR

În funcție de verbul regent, pronumele relative cu funcția de S pot să aibă și altă formă decît aceea de nominativ:

Geamul **a fost spart** (Pv)[1]**/** de *cine* **a aruncat** (Pv) piatra .[2]**/** (1)PPr; (2) CAG

în care forma de acuzativ a pronumelui este cerută de funcția de complement de agent a propoziției pe care o introduce; în propoziția interogativă directă, pronumele interogativ era complement de agent:

- *De cine* (Cag) **a fost spart** (Pv) *geamul* (S)?
- *Cineva* **a aruncat** piatra.

sau: **Nu-i** (Ci) **da** (Pv) **nimic** [1]**/** *cui* (S) **nu este cuminte.** (Pn)[2]**/** (1) PPr; (2) CI

în care forma de dativ a subiectului din propoziția secundară CI este cerută de verbul regent, el fiind, de fapt, anticipat de pronumele neaccentuat (-i) în dativ în cadrul propoziției regente.

* De reținut, deci, este faptul că pronumele relativ angajează două tipuri de relații - interdependență bilaterală cu predicatul propoziției secundare și depen-dență față de elemen-

tul regent din propoziția regentă, relație care este mai puternică decît prima, ea impunînd și forma pronumelui.

* Acordul cu predicatul în persoană se realizează astfel: la primele pronume (personal, de politețe, de întărire), care realizează distincția de persoană, P va avea persoana și numărul S; la toate celelalte pronume, care nu au decît forme pentru persoana a treia (inclusiv cel posesiv, care cunoaște opozițiile de persoană), P va fi la persoana a treia, ele comportîndu-se ca niște substitute de substantive, așa cum de altfel se și definesc.

4. **Verbe la moduri nepersonale**, care presupun o nominalizare parțială, ele admițînd, în continuare, determinanți specifici grupului verbal

* **infinitiv** cu prepoziția **a**, mai ales în propoziții cu Pn, fie cu verbul copulativ **a însemna**, fie cu Pn exprimat prin expresie impersonală (copulativul impersonal **a fi** + nume predicativ adverb):

A-ți *iubi* țara **înseamnă a te jertfi** pentru ea.

E dificil *a desena* din imaginație.

* **supin** cu prepoziția "**de**", în propoziții cu Pn (ca mai sus):

E ușor *de rezolvat* problema.

* **gerunziu** provenind din construcții contrase:

Se aude *fluierînd* un copil.

în care verbul la gerunziu este S al verbului reflexiv-pasiv, el însuși avînd un subiect, "copilul". Construcția inițială a fost:

Se aude (Pv)[1]/ **cum fluieră** (Pv) *copilul* .(S)[2]/ (1)PPr; (2)SB

sau, nominalizînd verbul:

Se aude *fluieratul* copilului.

Modificarea topicii atrage și modificarea funcțiilor sintactice:

Se aude (Pv) *copilul* (S) fluierînd. (Eps)

Dacă, însă, verbul la diateza reflexiv-pasivă este la plural, trebuie să acceptăm ca S substantivul, deoarece acesta realizează acordul:

Se aud fluierînd *copiii*.

5. **Interjecțiile** se află, mai rar, în poziția S:

De sub masă **se aude** *miauu*!

Hau-hau! **răsună** din pădurea înghețată.

II. Prin definiție, S se află în relație cu un predicat. Există însă și situații de comunicare în care S apare în relație de interdependență bilaterală cu un **verb la un mod nepersonal.**

1. **S unui verb la infinitiv** se poate exprima prin substantiv, numeral sau pronume, în nominativ, verbul regent fiind fie un verb predicativ, fie un verb copulativ:

* **verb predicativ la diateza activă:**

Vine (Pv) *clipa* (S_1) **de a înțelege** (Av) *toți* (S_2)adevărul(Cd);

în care S_1 este subiectul propoziției, aflat în relație de interdependență cu verbul predicativ -Pv "vine", iar S_2 este subiectul verbului "de a înțelege", care îndeplinește funcția de atribut verbal pe lîngă S_1.S_2 este exprimat prin pronume nehotărît "toți".

* **verb predicativ la diateza pasivă:**

A fi lăudat (S_1) el (S_2) **este o mare** (Aaj) **greșeală** (Pn).

în care S_1 (verb la infinitiv, diateza pasivă) este subiectul Pn al propoziției, avînd el însuși un S - S_2 exprimat prin pronume personal.

* **verb predicativ la diateza activă-pronominală:**

A se îmbrăca (S_1) *fetița* (S_2) singură (Aaj) **părea de neconceput** (Pn), în care S_1 este subiectul Pn, avînd, la rîndu-i, un subiect -S_2- exprimat prin substantiv.

* **verb predicativ la diateza reflexivă:**

Obiceiul (S_1) **de a se gîndi** (Av) *el* (S_2) la ceilalți (Ci_2) îi(Ci) **rămăsese nealterat**(Pn), în care S_1 este subiectul propoziției, aflat în relația de interdependență bilaterală cu Pn, iar S_2 este subiectul verbului la infinitiv. La fel, Ci_2 este complementul indirect al verbului la infinitiv, iar Ci_1 al verbului predicat.

*** verb predicativ la diateza reflexiv-pasivă:**

Interesul (S_1) de a se vedea (Av) *adevărurile* (S_2) ascunse (Aaj) **este copleşitor** (Pn), în care S_1 este subiectul Pn al propoziţiei, iar S_2 este subiectul verbului la infinitiv, care în propoziţie este atribut verbal.

*** verb copulativ**, care împreună cu numele predicativ îndeplineşte o funcţie sintactică în propoziţie:

Faptul(S_1) **de a fi rămas**(Av) *ea*(S_2) aceeaşi **m-a surprins**(Pv), în care S_2 este subiectul verbului copulativ la infinitiv perfect, care, împreună cu numele predicativ, îndeplineşte funcţia de Av pe lîngă substantivul cu funcţie de S al propoziţiei.

2. S unui **verb la gerunziu** poate fi exprimat prin substantive sau substitute în cazul nominativ, verbele la gerunziu îndeplinind diverse funcţii sintactice în propoziţii (aşa-numitele construcţii gerunziale):

*** verb predicativ la diateza activă:**

Ajungînd (Cct) *el* (S_2) acasă (Ccl), **s-a culcat** (Pv). Se constată că, în acest caz, subiectul verbului la gerunziu coincide cu cel al predicatului propoziţiei (ceea ce nu constituie o regulă).

*** verb predicativ la diateza pasivă:**

Fiind lăudată (Ccz) *ea* (S_2) de profesor (Cag), **s-au întristat** (Pv) *ceilalţi* (S_1), în care S_2 este subiect al gerunziului cu funcţie de Ccz.

*** verb predicativ la diateza reflexivă** (mai ales reflexive dinamice - a se căi, a se avînta, a se baza, a se burzului etc.)

Burzuluindu-se (Ccz) *mama* (S_2), *copiii* (S_1) **s-au culcat** (Pv) pe dată, în care S_2 este subiectul verbului la gerunziu, cu funcţie de Ccz. Se remarcă faptul, ca şi în cazul verbelor la infinitiv, că se realizează şi corespondenţa între persoana pronumelui reflexiv şi persoana subiectului (a III-a în cazul pronumelor nehotărîte, negative, demonstrative, posesive sau în cazul substantivelor, celelalte pronume realizînd acordul în funcţie de persoana S).

*** verb predicativ la diateza activă-pronominală:**

Îmbrăcîndu-ne (Cct) *noi* (S_2) imediat, (Cct) **am putut** (Pv) pleca(Cd) la timp. (Cct), în care S verbului la gerunziu coincide cu cel al verbului predicat. De remarcat, în acest caz, persoana I, pl. atît a pronumelui reflexiv cît şi a S.

*** verb predicativ la diateza reflexiv-pasivă:**

Auzindu-se (Ccz) *fluierăturile* (S_2), *jucătorii* (S_1) **s-au oprit.**(Pv), în care S_2 este subiectul verbului la gerunziu, cu funcţia de Ccz îm propoziţie.

*** verb copulativ:**

Ea (S_2) nefiind cuminte (Ccz), *părinţii* (S_1) **s-au supărat** (Pv), în care S_2 este subiectul verbului copulativ la forma negativă, care împreună cu numele predicativ îndeplineşte funcţia de Ccz al verbului predicat al propoziţiei.

III. O caracteristică a vorbirii, a exprimării orale, o constituie S **emfatic**, constînd în dublarea subiectului prin pronume personal de persoana a III-a. O caracteristică importantă a reluării S este **postpunerea** acestuia faţă de predicat. În general, această situaţie poate fi considerată drept o relaţie de echivalenţă (vezi I.Diaconescu). Subiectul reluat rămîne o marcă importantă a oralităţii stilului.

1. S realizat prin **pronume personal de persoana a III-a + numele propriu al vorbitorului**. De fapt, se referă la însăşi persoana I, a vorbitorului:

- **Va ajunge** *ea Ancuţa* acasă,[1]/ şi atunci vă **arăt** eu! [2]/**zise** fata.[3]/ (Ancuţa) în care propoziţiile (1) şi (2) aparţin vorbirii directe, planului personajului, iar propoziţia (3) e incidentă, cu verbul dicendi. În prima propoziţie, vorbitorul (Ancuţa) vorbeşte despre sine la persoana a III-a. Propoziţia este echivalentă cu "Voi ajunge eu acasă..."

2. S realizat prin **pronume personal de persoana a III-a + nume propriu, diferit de cel al vorbitorului**. Şi în acest caz S este postpus.

- "**Vine** *el Ionescu*! [1]/ **ameninţă** *colegul* nostru.[2]/ în care S *el* este reluat prin numele propriu, el fiind diferit de vorbitor, identificat în S propoziţiei incidente (2) colegul.

3. S realizat prin **pronumele** *el* **şi un substantiv** (comun sau propriu) **de genul feminin:**

-Îi dă *el mama* **bătaie** scaunului! [1]/ **zîmbi** *femeia* mîngîind fata.[2]/ în care se remarcă faptul că vorbitoarea, femeia, se referă la sine utilizînd pronumele personal de genul masculin.

IV. Un alt fapt de limbă vorbită, caracteristic oralității, este utilizarea **anacolutului**, prin care se înțelege o deviere de la norma sintactică a relației de interdependență bilaterală. "Subiectul" este izolat, el fiind reluat prin pronume neaccentuat (Cd/Ci). Anacolutul nu presupune respectarea acordului și nu e cerut de verb. Un exemplu elocvent găsim în opera lui Creangă:

"**Nu știu**[1]/ *alții* **cum sînt**,[2]/ dar *eu*,[4]/ cînd **mă gîndesc** la locul nașterii mele,[3]/ (...) parcă-mi **saltă** și acum *inima* de bucurie!" [4]/ care ar putea fi repoziționată astfel:

"**Nu știu** (Pv)[1]/ **cum sînt** (Pn) *alții*,(S)[2]/ dar *eu* (S) **sînt foarte bucuros** (Pn)[3]/ cînd **mă gîndesc** (Pv) la locul nașterii mele..."[4]/

În această frază avem deci două propoziții principale coordonate adversativ (1) și (3), avînd același subiect - naratorul - la pers.I. Intercalarea, însă, a circumstanțialei (de fapt sînt mai multe) în PPr a dus la devierea sintactică, S "eu" nu mai stabilește relația cu un Pn care să-l caracterizeze, ci rămîne izolat, predicatul propoziției fiind la persoana a III-a și stabilind o relație de interdependență bila-terală cu un subiect - substantiv: **Saltă** *inima* (de fapt, pronumele este în D).

V. **Clasificarea subiectului** se face după **structura acestuia:**

1. După aspectul **manifest** sau **nonmanifest** al acestuia (prezența sau absența S):

* S manifest sau **exprimat** - se realizează printr-o unitate lexicală prezentă în comunicare, realizînd în mod explicit relația de interdependență bilaterală cu P, verbal sau nominal, prin acord. Se poate deci exprima prin orice parte de vorbire capabilă să îndeplinească această funcție (vezi supra, 5.1.).

* S nonmanifest sau **neexprimat** poate fi:

a) **S inclus** în desinențele de persoana I sau a II-a a verbului cu care stabilește relația de interdependență bilaterală:

Ai plecat devreme.

Pv este la persoana a II-a, sg., fapt semnalat de aspectul verbului auxiliar cu ajutorul căruia se realizează perfectul compus al indicativului. S propoziției este *tu*, neexprimat, dar inclus în forma predicatului, suficient de explicit. Mai dificil de stabilit este în cazul formelor omonime ale verbelor sau în lipsa opozițiilor explicite de persoană la unele timpuri (de ex.conjunctivul perfect), cînd doar contextul ne ajută la identificare. De aceea, este necesar să se acorde atenția cuvenită, în construirea enunțurilor, și posibilităților de explicitare a acestora, pentru evitarea ambiguității.

Ex.: **Am cîntat** un cîntec,

poate fi considerat ca S inclus fie pronumele de pers.I sg., fie cel de pers.I pl. De aceea se preferă dezambiguizarea prin pronumele nehotărît ca apoziție pentru pl.:

Am cîntat toți(Ap) un cîntec. (toți = noi ~ toți)

Mai puțin ambiguu este **S inclus** cînd P este exprimat printr-un verb însoțit de pronume reflexiv, care indică întotdeauna persoana S și numărul acestuia:

Ne-am gîndit îndelung. (noi ne)

O problemă o ridică **imperativul**, care nu presupune prezența S de persoana a II-a. De obicei se face greșeala de a se considera S substantivul în cazul vocativ din enunț, fapt imposibil de acceptat, întrucît acesta nu poate stabili o relație de interdependență bilaterală cu un verb la persoana a II-a (substantivul cere verbului pers.a III-a). Și punctuația este un argument, deoarece S nu se desparte niciodată prin virgulă de predicat. Deci, în cazul:

Veniți, fraților,

avem un **S inclus** în desinența verbului predicat la imperativ, forma afirmativă - persoana a II-a, pl. Substantivul "fraților" este o funcție specială (vezi **infra**, 6) **adresarea**, fiind în cazul vocativ.

b) **S subînțeles** se realizează în enunțuri care presupun un S manifest (substantiv sau

substitut) anterior. Aceasta înseamnă că S a fost exprimat într-un enunț anterior:

Copilul (S) **se oprise** (Pv) în poteca [1]/ și **privea** (Pv) **necuprinsul albastru...** [2]/

În acest ex., prima propoziție are S exprimat "copilul". În cea de-a doua propoziție, S nu este exprimat, iar verbul este la persoana a III-a, ceea ce înseamnă că, fiind un verb personal, presupune ca subiect un substantiv, care este același cu cel al primei propoziții: "copilul".

Deci putem vorbi de **S subînțeles** cînd avem un predicat cu verb personal (predicativ sau copulativ) la persoana a III-a

Copiii (S) **învățau**,(Pv)[1]/ **erau silitori** (Pn)[2]/ și de aceea **erau lăudați**. (Pv)[3]/

În fraza de mai sus, avem un singur S exprimat - copiii - în prima propoziție, în relație de interdependență bilaterală cu un Pv exprimat prin verb la diateza activă. În celelalte două propoziții, S nu este exprimat, dar se subînțelege, fiind același - **copiii**, pentru că verbele la moduri personale sînt la persoana a III-a (deci pre-supun un S exprimat prin substantiv, condiție satisfăcută de S primei propoziții) la nr.plural (atît verbul copulativ din (2) cît și verbul auxiliar din (3); în plus, participiul verbului la diateza pasivă din (3) se acordă în gen și număr cu substantivul respectiv (ms., pl.).

c) **S nedeterminat** se realizează în enunțuri în care acțiunea exprimată de verbul predicat nu se referă precis la o persoană - S.

S *nedeterminat propriu-zis* - în propoziții în care nu interesează precizarea autorului acțiunii sau este imposibilă precizarea acestuia. Acest tip de S nonmanifest este decelabil în propoziții cu verb:

- fie la diateza reflexiv-pasivă: **S-a spus** la radio.
- fie cu un verb la diateza activă: **Scrie** în ziare.

S *nedeterminat general* apare în enunțurile în care se exprimă constatări cu caracter general (proverbe, zicători, maxime). Mijloacele de construcție ale propoziției cu S nedeterminat general sînt:

- P cu verbul la persoana a II-a sg., verbul poate fi la indicativ sau imperativ:

  Grăbește-te încet! (nu numai **tu**, ci și noi, voi, ei...)

  Dacă **vrei**,/**poți**./ (nu numai tu...)
- P cu verbul la persoana a III-a: Ne **cheamă** la careu.
- P cu verbul la persoana I: **Înțelegem** mai greu[1]/ ce **nu ni se explică**.[2]/

Se impune observația că S nedeterminat general **poate fi și manifest**, el exprimîndu-se fie prin substantive (**omul, lumea**), fie prin pronume nehotărîte (**cineva, oricine, fiecare, toți**).

Cînd *cineva* **greșește**,[1]/ **trebuie**[2]/ **să recunoască**.[3]/

în care S manifest *cineva* este nedeterminat (poate fi oricine, - tu, eu)

S inexprimabil este o categorie care se referă, de fapt, la imposibilitatea, în condiții obișnuite, a unor verbe și locuțiuni verbale de a contracta o relație de interdependență bilaterală cu un S. Este vorba de **verbele impersonale propriu-zise** (cele care exprimă fenomene atmosferice: a bruma, a burnița, a bura, a fulgera, a fulgui, a ninge, a ploua, a trăsni, a tuna, a se înnopta, a se însera, a se întuneca, a viscoli, a se lumina de ziuă etc.)

"Ziua **ninge**,[1]/ noaptea **ninge**,[2]/ dimineața **ninge** iară...[3]/

(vezi și **supra**,).

Cînd construcția este o metaforă, aceste verbe pot primi și un S manifest:

Te uită[1]/ cum **ninge** *decembre*.[2]/

2. După numărul sintagmelor morfologice, distingem:

* **S monomembru** - alcătuit dintr-o singură unitate nominală (sau asimilată numelui) care impune acordul P în număr și persoană:

Clipa aceea îl **hotărîse**.

Ea **zîmbi**.

Dorm *muncitorii*/ Pe lîngă focuri...

O situație specială înregistrăm dacă în propoziția respectivă avem și verbe la moduri nepredicative cu S manifest, și anume:

- dacă S gerunziului este diferit de cel al predicatului, vom avea în propoziție două S monomembre:

Noi (S_2) muncind, (Ccz) *ei* (S_1) pot (Pv) cîștiga mai mult.

- dacă S gerunziului este același cu al verbului predicat, gerunziul este element predicativ suplimentar într-o propoziție canonică (S antepus), iar propoziția are un S monomembru:

Fata (S) se întoarce (Pv) plîngînd (Eps).

- dacă ordinea este Pv (reflexiv pasiv) - gerunziu - substantiv N, avem atunci:

Se vede (Pv) *plîngînd* (S_1) *fata* (S_2), în care gerunziul este S verbului predicat, iar substantivul S gerunziului;

- dacă ordinea este Pv (reflexiv-pasiv) - substantiv N - gerunziu, avem:

Se aude (Pv) *fata* (S) plîngînd (Av). în care avem S exprimat prin substantiv, iar gerunziul este atribut.

Aceeași funcție a gerunziului apare și dacă S propoziției este diferit de S gerunziului, în același timp acesta fiind Cd al verbului predicat

Maria o vede pe fată plîngînd (Av) (= Maria o vede pe fată. Fata plînge.)

În cadrul propoziției date , gerunziul, în ciuda aparențelor de natură semantică, este însă Av, rezultat al contragerii: *Maria o* vede *pe fata*[1] / *care* plînge.[2] / în care (1)=PPr, (2)=AT)

* S **plurimembru** alcătuit din mai multe unități nominale (sau orice unități care pot îndeplini funcția de S) legate prin coordonare:

a) S **multiplu** se realizează prin coordonarea unităților independente, dar apropiate semantic, cu ajutorul conjuncțiilor coordonatoare copulative (conective): **și, împreună cu, laolaltă cu, și cu, precum și (cu)** sau prin parataxă = juxtapunere (,)

O trăsătură caracteristică a Sm este faptul că acesta **impune verbului numărul plural:**

Mama împreună cu sora ei vin din excursia făcută.

De o parte, spre mare, erau *stufării, nisipuri.*

b) S **multiplu grupat** se realizează din două unități coordonate copulativ, coordonate între ele paratactic:

Stejarii și brazii, paltinii și fagii asistă deopotrivă la nuntă.

Și în acest caz Smg impune predicatului acordul la plural.

c) S **plurimembru disjunctiv** este o construcție în care cei doi termeni se află în raport de coordonare realizat prin conjuncții disjunctive (fie, sau, ori, ba). Important de semnalat este faptul că în această situație acordul cu predicatul se face în funcție de numărul primului termen al disjuncției:

La teatru va merge *Andreea sau Gabi* ?

Părinții tăi *sau ai mei* ne vor aștepta?

* După numărul unităților care realizează funcția de S, avem:

a) S. **simplu** alcătuit dintr-un cuvînt: substantiv sau substitut (simplu sau compus) și locuțiune substantivală sau pronominală:

Acesta ne vorbi îndelung.

Inginerul-șef conduce cu competență procesul de producție.

Un te miri cine a ajuns premiant?

b) S. **complex** alcătuit dintr-un grup sintactic stabil, cu o semnificație unitară (a cărui coerență este încă pusă de unii sub semnul incertitudinii, în ciuda evidenței):

Mașina de scris este nouă.

VI. Un subiect abordat pe parcursul acestei prezentări succinte este acela al **acordului subiectului cu predicatul,** prin care se înțelege reluarea informației gramaticale privind genul, numărul, (persoana) S prin mărci corespunzătoare în forma verbului care angajează relația predicativă (personal, auxiliar - diateza pasivă - sau copulativ), ca manifestare a relației de interdependență bilaterală în realizarea nucleului propozițional. Trei sînt regulile de bază ale

acestei relații de tip special, care este acordul:

- P se acordă cu S, fiind un mijloc esențial de exprimare a raportului propozițional (deci nu se poate face acord cu atributul S sau cu un complement);
- Acordul P cu S se face în persoană, gen, număr și caz, în funcție de categoriile gramaticale ale părții de vorbire acordate;
- În general, acordul P se face după forma S.

Dat fiind faptul că există foarte multe greșeli în realizarea acordului (un inventar relativ extins găsim în lucrarea Mioarei Avram **Gramatica pentru toți**), considerăm necesar să revenim asupra problemei, elucidarea dificultăților ajutînd și la o mai corectă înțelegere a funcțiilor gramaticale. Sursele greșelilor de acord (**apud Mioara Avram**) ar fi:

- greșita interpretare a S (prin confuzia acestuia cu grupul în care apare, în care are determinant un cuvînt de alt număr, gen sau persoană, sau prin confundarea altor părți de propoziție cu termenii unui Sm);
- greșita interpretare a S și a Pv (considerarea reflexivelor pasive drept impersonale fără S);
- contradicția dintre forma și înțelesul cuvintelor cu funcția de S (formă de sg. și înțeles de pl.);
- atracția exercitată de un cuvînt mai apropiat de P (fie unul din termenii Sm, fie un determinant plasat în apropierea P;
- existența unor formule considerate fixe din cauza frecvenței în vorbire;
- deprinderi regionale care țin de particularitățile morfologice ale verbelor;
- modele învechite, ieșite din uzul curent.

Adevărul este că, adeseori, dezacordul este o "hipercorectitudine" (din dorința de a nu greși) sau pornește dintr-o scrupulozitate deosebită față de reguli, neacceptînd inovațiile uzului lingvistic.

Vom încerca să reactualizăm cîteva din normele actuale ale acordului:

1. **Acordul în persoană** are multe implicații afective, avînd în vedere modul în care vorbitorul consideră relațiile personale. Regula generală cere ca S exprimat prin subtantiv sau substitut (cu excepția pronumelui personal sau a pronumelui de întărire), verb, interjecție, alte părți de vorbire cu valoare substantivală să se acorde cu verbul care are formă de persoana a treia:

Copiii **învață.** *Ai noștri* **joacă** foarte bine. *Cei trei citesc.*
A învăța **este o bucurie.** De sub pat **se aude** *miau*,

indiferent dacă verbul este predicativ, auxiliar (diateza pasivă) sau copulativ (Pn).

Semnalăm și cîteva excepții:

* vorbitorul se solidarizează cu S care exprimă o colectivitate:

Amîndoi **plecăm** la țară.(amîndoi=eu și tu, eu și ea...)

acordul se face deci la persoana I pl., persoana vorbitorului.

* nume colectiv și interlocutor (pronumele nehotărît cu sens colectiv fiind doar S aparent):

Toți **ați greșit.** (toți=voi toți/toți=apoziție) acordul se face deci la persoana a II-a pl.

* Sm realizat pronominal, acordul se realizează după persoana cea mai apropiată de vorbitor:

Eu și el **citim.** (eu și el=noi) -deci p.I
Eu și cu tine **sîntem certați.** (eu și cu tine=noi) - p.I
Tu împreună cu ei **ați fost cuminți.** (tu împreună cu ei=voi) p.a II-a

* S exprimat prin pronume de politețe la p.a II-a sg.va avea P la persoana a III-a:

- Excelența voastră **vine** la spectacol?
- Domnia voastră **a fost înștiințată?**

în propozițiile interogative directe. În enunțiative, acordul corect poate fi cel după pronumele care intră în componența locuțiunii pronominale, acordul la persoana a III-a (a substantivului

din locuțiune) fiind livresc și distant:

Domnia ta **ştii** adevărul.

și nu - Domnia ta **ştie** adevărul.

Contează, însă, și felul în care vorbitorul consideră relația cu interlocutorul.

* La nivel frastic, propoziția atributivă care determină numele predicativ din regentă poate avea P acordat fie cu acest nume predicativ, fie cu S regentei:

Eu **sînt o ființă**/care **ştie** multe.(AT) (acord formal)
I I (III) (III) III
sg sg sg

dar și: Eu **sînt o ființă** / care **știu** multe.(AT)(acord după înțeles)
I I (III) (III) I
sg sg sg

2. **Acordul în număr** prezintă și el o serie de implicații (în afara regulii generale care cere ca P să aibă același nr.cu S):

Sm cere acordul la-plural, indiferent de numărul elementelor componente ale acestuia:

Eu și cu tine **venim** la meci. (eu și cu tine=noi)
sg + sg pl

Liane uriașe, *carpeni* de tot felul *și viță de vie* se **urcau**.
pl pl sg

* **Sm disjunctiv** cere însă acordul P la singular:

Va birui *inteligența sau prefăcătoria*?
sg sg + sg

* **Sm** coordonat adversativ cere acordul după nr.termenului introdus prin **ci** (negarea unei părți a Sm):

Nu amîndouă, ci ea **a greşit**.

Nu toți, ci eu **m-am întors**.

* **Sm** coordonat prin copulă negativă cere acord la sg. (dacă termenii **Sm** sînt la sg.):

Nu se vede *nici un nor, nici o pată* pe seninul limpede.

În unele lucrări se admite și acordul după înțeles:

Nici el, nici ea **n-au venit**.

* **Sm** coordonat copulativ prin **și, și cu, împreună cu, laolaltă cu, precum și (cu)** face acordul la plural. Lipsa acestui acord permite aprecierea substantivelor precedate de **cu, precum și (cu), laolaltă cu, împreună cu** drept complemente sociative:

Mama împreună cu tata (Sm) **au plecat** (Pv) la film.

dar: *Mama* (S) **a plecat** (Pv) la film **împreună cu tata** (Csoc).

* **S** exprimat prin **substantiv colectiv** impune acord fie formal, fie prin atracție:

a) Substantiv colectiv la singular, P la singular (substantive colective de tipul: a*dunătură, bandă, brigadă, companie, droaie, detașament, echipaj, echipă, grămadă, cîrd, grup, familie, jumătate, mulțime, pîlc, puzderie, stol, seamă, serie, sfert, treime*) chiar dacă S este determinat de un atribut substantival prepozițional la pl.:

Un stol **de păsări a trecut** pe deasupra cîmpiei.

b) Dacă substantivul exprimă o cantitate, acordul se poate face **prin atracție,** vorbitorul fiind singurul în măsură să aprecieze corect referentul esențial:

Un pîlc **de călăreți se apropiară.**
sg pl pl

Aceeași situație și dacă **S** la singular este determinat de un partitiv:

O mulțime **dintre noi au fugit.**

c) Precedat de locuțiunile adjectivale **tot soiul de, tot felul de,** subiect este substantivul determinat de acestea; el fiind la pl. impune **P** acordul la pl.:

Tot felul de *plante* **se cățărau** pe copaci.

Posibilitatea schimbării locului determinantului ne îndreptățește să-l socotim astfel, și nu centru al unui grup nominal:

Plante de tot felul se cățărau pe copaci.

* Acordul în număr al unui S exprimat printr-un nume propriu cu sens de singular și formă de plural ridică unele probleme:

a) Acordul se face după înțeles cu numele de persoane:

Șaptefrați m-a supărat. (de fapt este o apoziție, cu S neexprimat).

b) Dacă S capătă formă de plural articulat(cu sensul întreaga familie X) se face acord la pl.:

Ioneștii veneau spre casă.

c) Numele de localități cu formă de plural se folosesc în funcție de S articulate, acordul făcîndu-se după nr. articolului hotărît:

Bucureștii este o capitală veche.

este o formulare învechită, nerecomandată astăzi; forma corectă este:

Bucureștii sînt o capitală veche.

d) La titlurile de lucrări, denumirile de instituții sau de asociații și formații, acordul este mai puțin ferm. De obicei se acceptă acordul dat de articolul S (deci nu mai sînt resimțite ca apoziții):

Poezia "*Epigonii*" a apărut în "Convorbiri literare".

dar și: "Epigonii" a/au apărut în "Convorbiri literare".

în schimb, dacă verbul este la diateza pasivă, se impune utilizarea sg.:

"*Epigonii*" a fost scrisă la Viena.

în care acordul se face cu S in absentia, titlul fiind doar S aparent:

Poezia "Epigonii" a fost scrisă la Viena.

* Dacă S este la alt număr și la altă persoană decît numele predicativ al unui Pn, regula este ca verbul copulativ să se acorde cu S:

Tu pari de fier.
II II
sg sg

deci și: Trei *mii* de lei nu sînt o avere.

Existența acestui acord dă și posibilitatea identificării S cînd este așezat după verbul copulativ:

Țara sîntem *noi* toți.
Patria sînt *apele, munții, oamenii* aceștia.

* Dacă S este exprimat printr-unul din pronumele fiecare, nimeni, nici unul sau distributivul cîte unul urmate de A partitiv, se recomandă acordul la sg.:

Fiecare dintre noi va face exercițiul.

* Dacă avem un Sm cu termeni foarte apropiați, acordul se face la sg.:

Nimeni și nimic nu l-a clintit din hotărîrea luată.

- la fel dacă avem o identitate între cele două segmente ale Sm (cel de-al doilea fiind, de fapt, același referent căruia i se atribuie o nouă calitate):

Sora mamei și *profesoara* mea m-a ajutat la pregătire.
(= sora mamei îmi este și profesoară)

- la fel dacă termenii Sm sînt la sg., nearticulați:

Ou și brînză se mai găsește prin frigider.

* Dacă P (verbal sau nominal) este impersonal, el rămîne la sg. chiar în prezența unui Sm:

E ușor *a scrie și a citi.*

* Posibilitatea acordului de pl. cu S exclude confuzia Pv la diateza reflexiv-pasivă de Pv reflexiv impersonal:

Se vede[1]/ cum ați rezolvat problemele. (SB)[2]/

în care verbul regent este reflexiv impersonal, care cere o SB, față de:

Se vede *satul* în depărtare//Se văd *satele* în depărtare.

în care existența acordului permite identificarea unui reflexiv-pasiv. Ca o concluzie, se poate spune că dificultățile acordului în număr pot fi rezolvate prin folosirea unor verbe la care

formele de persoana a III-a, sg. şi pl. sînt omonime.

3. **Acordul în gen** apare în cazul **Pn** sau al **Pv** la diateza pasivă. Regula generală este că numele predicativ (exprimat prin adjectiv sau verbe cu valoare adjectivală - gerunzii şi participii) ca şi participiul verbului la diateza pasivă se acordă în gen şi număr:

Copiii **sînt cuminţi/suferinzi** (Pn).
pl pl pl pl
ms ms ms

Copiii **sînt lăudaţi**(Pv) de profesori.
pl pl pl
ms ms

* Dacă S este un pronume de politeţe la pers.a II-a, chiar dacă verbul copulativ/auxiliar se pune la plural, adjectivul/participiul se pune la sg., genul referentului:

Dumneavoastră, doamnă, **sînteţi foarte frumoasă** (Pn).

Dumneavoastră, domnule, **aţi fost chemat** (Pv) aici.

* Dacă S este un pronume demonstrativ sau relativ compus cu valoare neutră, chiar dacă are forma de feminin, acordul se face la ms. sg.:

Asta **e interesant.**

* Dacă S e un substantiv care are un anumit gen gramatical, dar sens opus, acordul corect este cel formal:

Vedeta fotbalului nostru, Hagi, **a fost aclamată** pe stadion.

* **Acordul numelui predicativ sau al participiului** cu S nume propriu nu urmează nişte reguli ferme;

a) Antroponimele (nume de persoane) se acordă după înţeles:

Ionescu **este silitoare.** (eleva I.)
fm

George **a fost lăudat** pentru succesul său.
(ms)

b) Toponimele şi hidronimele (nume de localităţi şi de ape) se acordă după formă:

Sibiul **este curat.**
ms ms

Dunărea **este cîntată** în poezia populară.
fm. fm.

c) Titlurile de lucrări, numele formaţiilor sau ale organizaţiilor cu funcţia de S se acordă mult mai dificil, de aceea este preferabil să se utilizeze substantivul comun fie ca S fie ca nume predicativ:

"*Lacul*" **este o poezie** importantă a lui Eminescu.

Echipa "Dinamo" **este neînvinsă** în campionat.

* Acordul în gen este perturbat uneori de caracterul oarecum stabil al unei formule fixe, cu caracter de interdicţie:

Este interzis *fumatul* în localurile publice.

Pot să apară şi construcţii greşite, în care nu se mai face acordul:

Este interzis *staţionarea*.

* Acordul în gen cu **Sm** ai cărui termeni sînt de genuri diferite ridică reale probleme:

a) nume de fiinţe de diferite genuri - are prioritate pentru acord genul masculin:

Tata şi mama **sînt căutaţi** de prietenii lor.
ms fm (ms)

b) nume de fiinţe şi lucruri - are prioritate genul fiinţei:

Eroarea şi autorul ei **au fost descoperiţi.**
fm ms ms

c) dacă numele de lucruri sînt masculine şi feminine, are prioritate numărul la care se găseşte substantivul masculin;dar:

- dacă masculinul este la singular, acordul se face la feminin:

Valea și muntele **sînt împădurite.**
fm ms fm

- dacă masculinul este la plural, acordul se face cu substantivul cel mai apropiat de predicat:

Munții și valea **sînt împădurite.**
ms fm fm
Valea și munții **sînt împăduriți.**
fm ms ms

Un mijloc de evitare a dificultăților pe care le pune acordul Sm cu P este utilizarea fie a unui adjectiv variabil cu o terminație, fie să se găsească sinonime ale substantivelor care alcătuiesc Sm:

Băieții și fetele **sînt mărunți./** dar: **sînt mici.**
Pereții și gardurile **sînt vopsite./**dar: *Zidurile și gardurile* **sînt vopsite.**

Se impune deci, în final, observația că însușirea exactă a regulilor acordului, cu toate detaliile și nuanțele lui, este o problemă de cultivare a limbii.

VII. În poziția subiectului poate să apară o întreagă propoziție care se va numi SUBIECTIVĂ (SB).

Relația pe care o stabilește cu propoziția regentă este discutată în literatura de specialitate, considerîndu-se, ca și în cazul PR, de către unii cercetători, că nu se poate vorbi de o relație de subordonare, deoarece, îndeplinind funcția de S, stabilind o relație de interdependență bilaterală cu un P, se află pe poziția unei părți principale.

Considerăm însă că este o propoziție secundară, deoarece are toate mărcile unei propoziții secundare (este introdusă prin elemente subordonatoare, depinde de un anumit regent, față de care se află în raport de subordonare).

1. SB este deci o propoziție echivalentă cu un S, rezultat al unei expansiuni propoziționale a acestuia prin apariția unui verb la un mod predicativ (sau nepredicativ, în anumite condiții sintactice) și a unui element de relație (relator) subordonator.
2. În calitatea de **regent** al unei propoziții SB sînt admise:

* **Verbe personale, predicative,** care intră în relație de interdependență bilaterală cu o întreagă propoziție:

Popor român, **nu greșește** (Pv)[1]/ *cine* **crede** (Pv) în tine!(SB)[2]/

în care SB este echivalentă subiectului "încrezătorul".

Model de analiză:

Cine-i harnic și muncește are tot ce vrea.

a) caut verbele la moduri personale: -i, muncește, are, vrea;
b) identific S acestor verbe: cine-, (cine), (el), (el);
c) verific valoarea verbului "a fi" -i =este(#există...), deci e copulativ, formează un Pn cu adjectivul variabil "harnic";
d) stabilesc felul P: Pn, Pv, Pv, Pv;
e) caut elementele de relație: cine, și, ce; rezultă că, avînd patru predicate și trei elemente de relație, am patru propoziții, pe care le numerotez;
f) delimitarea și numerotarea propozițiilor;

Cine-i **harnic** (Pn)[1]/ și **muncește** (Pv)[2]/ **are** (Pv) tot[3]/ ce **vrea.** (Pv)[4]/

g) analizînd felul elementelor de relație, observ că am două subordonatoare: cine și ce și una coordonatoare - și. Înseamnă că am cel puțin două propoziții subordonate și o propoziție principală.
h) stabilesc propoziția principală - cea care nu este marcată de un element de relație subordonator și care are un înțeles (limitat de context) - este propoziția (3): are tot. Ea nu este coordonată cu (2), propoziția care o precedă, pentru că nu am nici un element care să confirme acest lucru. Observ însă că nu are S (verbul fiind la persoana a III-a, s-ar putea considera că are S subînțeles, fapt care nu poate fi luat în considerare, deoarece Ssub trebuie să fie cunoscut dintr-o comunicare anterioară, or acest enunț are în mod evident carac-

ter unitar). La o analiză atentă, observ că verbul este tranzitiv, funcția de complement direct fiind îndeplinită de pronumele nehotărît **tot.** Punînd, din nou, întrebarea "despre cine se spune că are tot?", aflu că în poziția CINEVA are tot sînt acceptate cele două propoziții inițiale, echivalente ale unui S care ar putea fi: Omul harnic și muncitor are tot ce vrea.
i) stabilesc felul propozițiilor:

(3) - PPr; (1) și (2) = SB; (4) = AT
sau (SB 1) și (SB 2)+(PPr 3)+(AT 4)

deci: (1) = P interogativă indirectă, simplă, afirmativă, adj., bimembră, secundară, SB, subordonată regentei (3) prin pronumele relativ-interogativ "cine" (care este și S al propoziției), coordonată copulativ cu (2);

(2) = P interogativă indirectă verbală, bimembră (Ssub), simplă, afirmativă, secundară, SB, subordonată regentei (3), coordonată copulativ cu (1) prin conjuncția coordonatoare copulativă "și";

(3) = P enunțiativă propriu-zisă, verbală, bimembră (cu SB), dezvoltată, afirmativă, principală, regentă a propozițiilor (1), (2) și (4);

(4) = P enunțiativă propriu-zisă, verbală, bimembră (Ssub), dezvoltată, afirmativă, secundară, AT determinativă, subordonată regentei (3) prin pronumele relativ "ce" (cu funcția de Cd în propoziția secundară).

Că în acest caz nu avem de-a face cu un subiect subînțeles ne-o demonstrează faptul că prin contragerea propozițiilor SB rezultă un S care face față necesităților semantice. Remarcăm și faptul că propozițiile care îndeplinesc funcția de subiect nu se despart prin virgulă de regenta pe care o precedă.

Toate celelalte regente ale SB sînt specifice, nemaiexistînd posibilitatea unor confuzii - deci putem spune că regentele următoare cer SB:

* **verbe impersonale ca sens și unipersonale ca formă** (unele dintre ele fac parte din categoria verbelor semiauxiliare de aspect deci s-ar putea ca în unele lucrări să apară altfel): A TREBUI, A URMA, A REIEȘI, A REZULTA, A RĂMÎNE, A FI (ultimele verbe ridică probleme, întrucît știm că pot avea și valoare predicativă și valoare copulativă):

Trebuie (PPr) [1]/ **să învățăm.** (SB)[2]/

Este important să se observe faptul că, fiind impersonale, aceste verbe nu pot avea un S, deci nu pot stabili o relație de interdependență bilaterală cu un substantiv în cazul N; deci cuvîntul care este în N este subiectul celui de al doilea verb (P împletite):

Copiii sub paisprezece ani[2]/ **nu trebuie**[1]/ **să circule** cu bicicleta pe drumurile publice.[2]/

observă și situațiile:

El **urmează** un tratament,[1]/ **cum a fost sfătuit.**[2]/

dar: **Urmează** (PPr)[1]/ **să faci** un tratament .(SB)[2]/

* **verbe impersonale + pronume personale în dativ** (Ci) A-i PLĂCEA, A-i DISPLĂCEA, A-i VENI, A-i CONVENI
sau locuțiuni verbale de același tip: A-i TRECE PRIN MINTE, A-i DA PRIN GÎND, A-i FACE PLĂCERE, A-i VENI ÎN MINTE, A-i PRINDE BINE...

Mi-a plăcut (PPr)[1]/ **ce ați organizat.** (SB)[2]/

* **verbe impersonale + pronume personale în acuzativ** (Cd) obținute prin impersonalizarea unor verbe personale: mă INTERESEAZĂ, mă PRIVEȘTE, mă DOARE, mă BUCURĂ, mă SURPRINDE, mă SUPĂRĂ, mă MIRĂ, mă NELINIȘTEȘTE, mă PREOCUPĂ...

Mă bucură (PPr)[1]/, **ce mi-ai spus.** (SB)[2]/

* **Locuțiuni verbale impersonale** (mai ales la forma negativă): A NU AVEA ROST, A NU AVEA HAZ, A NU AVEA (NICI O) NOIMĂ...

Nu are rost (PPr)[1]/ **să mai insiști** .(SB)[2]/

* **verbe reflexive impersonale** (dar nu la diateza reflexiv-pasivă): SE AUDE, SE CREDE, SE CUVINE, SE BĂNUIEȘTE, SE ÎNTÎMPLĂ, SE ȘTIE, SE ZVONEȘTE...

Se aude (PPr)[1]/ **că examenul va fi foarte dificil.** (SB)[2]/

* **verbe pasive impersonale** (+ pronume personale în D - Ci): A-i FI DAT, A-i FI HĂRĂZIT, A-i FI SCRIS, A-i FI SORTIT...

Ţi-a fost scris (PPr)[1]/ **să ajungi vestit** .(SB)[2]/

* **Adverbe şi locuţiuni adverbiale predicative:** urmate de conjuncţiile subordonatoare că, să, (Pav) APROAPE, DESIGUR, FIREŞTE, NEGREŞIT, DESTUL, POATE, PESEMNE, PROBABIL, TOCMAI, MAI-MAI, CU SIGURANŢĂ, FĂRĂ ÎNDOIALĂ...:

Negreşit (PPr)[1]/ **că ai spus** adevărul. (SB)[2]/

* **Expresii verbale impersonale** (Pn) alcătuite din verbul copulativ impersonal "a fi" + numele predicativ exprimat prin adverbe, locuţiuni adverbiale, substantive cu val.adverbială: E BINE, E RĂU, E UŞOR, E GREU, E DE MIRARE, E LA ÎNŢELEGEREA..., (E) NOROC, (E) PĂCAT... Uneori, aceste adverbe pot să apară neînsoţite de adverbul copulativ, ceea ce nu modifică statutul predicatului (Pn cu verb copulativ neexprimat):

E bine (Pn)[1]/ **să perseverezi.** (SB)[2]/

Bine (Pn)[1]/ **că m-ai aşteptat.** (SB)[2]/

OBS. În legătură cu verbele regente trebuie să facem precizarea că toate acestea sînt impersonale din punctul de vedere al conţinutului şi unipersonale în ceea ce priveşte forma.

* În calitatea de regent al unei propoziţii SB poate să apară şi un **verb la mod nepersonal:**

a) la *infinitiv*:

A te *interesa*[2]/ **ce se petrece** (Pv) **în jurul tău**[1]/ **este o atitudine** (Pn) laudabilă.[2]/ (2)PPr; (1)SB

b) la *gerunziu*:

Trebuind (Ccz)[2]/ **să înveţi,**[1]/ **nu ai mai plecat** în oraş.[2]/ (2)PPr; (1)SB

* În calitatea de regent al unei SB poate să apară şi un verb copulativ (mai ales a **însemna**), care să fie, în acelaşi timp, şi punctul de plecare al unei PR (deci PPr să fie, în acelaşi timp, insuficientă):

Să înveţi (Pv)[1]/ **înseamnă** (Pni)[2]/ **să citeşti** (Pv)[3]/ **şi să exersezi** (Pv) zilnic.[4]/

în care (1)SB; (2)PPri; (3) şi (4)PR

Se observă deci că recunoaşterea SB depinde în primul rînd de o bună cunoaştere a verbelor, a capacităţii acestora de a-şi schimba caracterul personal, devenind impersonale. Cunoaşterea inventarului (aproximativ) de regente conduce la posibilitatea de identificare fără probleme a SB. Contribuie, de asemenea, şi posibilitatea de contragere a SB în S corespunzător (vezi **infra**).

3. SB se pot introduce prin diverse **elemente joncţionale,** relatorii aparţinînd atît conjuncţiilor, cît şi pronumelor sau adverbelor relative. Repartiţia acestora este legată atît de verbul regent, cît şi de tipul de propoziţie (mai ales după scopul comunicării) al SB.

* **Conjuncţii subordonatoare: că, să, ca (...) să, dacă, de(=dacă), cum că;**

a) conjuncţia "că" introduce, în general, toate tipurile de SB; **restricţii** - nu se construiesc SB introduse prin "că" punînd verbul la modul conjunctiv şi, de asemenea, cele care au un regent impersonal la forma negativă:

Se ştie[1]/ **că va ploua** (SB).[2]/ dar: **Nu se ştie**[1]/ dacă **va ploua.** (SB)[2]/

În general conjuncţia introduce SB dependente de adverbe predicative, de expresiile impersonale, verbe impersonale:

Reiese (Pv)[1]/ **că ai dreptate** (Pv) (SB)[2]/

Îmi place (Pv)[1]/ **că ai recunoscut** (Pv)(SB)[2]/

Mi-a trecut prin minte (Pv)[1]/ **că ai putea** (Pv) trece pe la noi. (SB)[2]/

Mă bucură (Pv)[1]/ **că ai rezolvat** (Pv) problema. (SB)[2]/

Se bănuieşte (Pv)[1]/ **că** examenul **va fi dificil.** (Pn) (SB)[2]/

De bună seamă (Pav)[1]/ **că te voi aştepta,** (Pv)(SB)[2]/

E sigur (Pn)[1]/ **că voi fi** (Pv) acolo. (SB)[2]/

După cum se poate observa, SB introdusă prin că poate avea verbul predicat la indicativ, condiţional-optativ, prezumtiv (mai rar). Ea precedă regenta dacă se insistă în mod

deosebit asupra ei.

b) "să" introduce SB cu verbul la conjunctiv. Este cerută de aproximativ aceleași elemente regente:

Trebuie (Pv)[1]/ **să plecăm.** (Pv) (SB)[2]/
Îți convine (Pv)[1]/ **să vorbești** .(Pv)(SB)[2]/
Nu are rost (Pv)[1]/ **să mai insistați.** (Pv)(SB)[2]/
Se cuvine (Pv)[1]/ **să așteptăm**(Pv) un sfert de oră. (SB)[2]/
I-a fost sortit (Pv)[1]/ **să ajungă cel mai mare poet** (Pn)al românilor. (SB)[2]/
Mai-mai (Pav)[1]/ **să nu-l recunosc.** (Pv)(SB)[2]/
E firesc (Pn)[1]/ **să fie** (Pv) frig. (SB)[2]/

c) "ca (...)să", conjuncție compusă considerată "mai literară", apare în aceleași condiții ca și "să". Dificultatea constă în faptul că, adeseori, între cei doi termeni ai conjuncției compuse se intercalează alte părți de propoziție (uneori chiar propoziții întregi), ceea ce sporește dificultatea izolării elementului joncțional; o altă dificultate constă în faptul că prezența adverbului de mod comparativ cu valoare prepozițională ca duce, adeseori, la izolarea acestuia și confundarea lui cu partea componentă a conjuncției compuse. De aceea este necesară o atenție sporită la identificarea relatorilor:

Nu are haz (Pv) că atunci cînd cineva **se împiedică** (Py) **să-ți bați joc** (Pv).= **Nu are haz**[1]/(ca atunci(...) **să**)-**ți bați joc**[3]/ cînd cineva **se împiedică.**[2]/ (1)PPr; (3)SB r; (2)CT

d) "**dacă**" și "**de**" (=dacă) apar ca elemente joncționale în SB interogative indirecte (transpunerea unor interogative directe totale) în dependență de verbe care înseamnă **a se interesa, a se gîndi, a cunoaște** sau de predicate nominale care au acest sens informativ:

Se află (Pv) repede[1]/ dacă **ai spus**(Pv) adevărul. (SB)[2]/
Este de mirare (Pn)[1]/ dacă **nu vom pleca**(Pv) în excursie. (SB)[2]/

"De" caracterizează enunțurile neliterare:

E bine(Pn)[1]/ de vă **găsește**(Pv) acasă. (SB)[2]/

Pronumele și adjectivele pronominale relative apar ca elemente de relație în special în SB interogative indirecte parțiale; ele sînt însă și cele care apar ca elemente joncționale ale unor SB care determină regente cu verbe personale (mai ales în construcțiile fixe, de tipul proverbelor).

Principalele pronume relative sînt: **cine, care, ce, cît, cîtă, cîți, cîte, ceea ce**. Mai rar apar ca elemente joncționale și unele **pronume sau adjective pronominale nehotărîte: oricine, orice, oricîți**...

Sînt întotdeauna pronume: **cine, ceea ce, oricine.** Celelalte pot, prin conversiune, să devină adjective pronominale.

a) Ca părți de vorbire capabile să îndeplinească o funcție sintactică, pronumele și adjectivele pronominale îndeplinesc, pe lîngă rolul lor de relatori, o funcție sintactică în propoziția secundară, independentă de aceea a propoziției respective; identificarea funcției sintactice a acestora se face avînd în vedere propoziția interogativă directă în care acestea apar ca independente.

Se știe (Pv)[1]/ **cine a venit** (Pv) la voi. (SB)[2]/

propoziția SB este o interogativă indirectă parțială provenită din interogativa directă: "Cine vine la voi?", în care S este exprimat prin pronumele interogativ **cine** în cazul N. Aceeași funcție o va îndeplini și în SB. Deci, pentru a identifica funcția sintactică a pronumelui, vă propunem să încercați să reconstituiți interogativa directă inițială.

Ex.: Cui plac eu nu-mi place mie.

a) identific verbele la moduri personale; totodată stabilesc și principalele caracte-ristici ale acestora: **plac** (pred.,personal,intranzitiv) și **place** (pred.,impersonal ca sens și unipersonal ca formă);

b) identific subiectele: plac eu; place (fiind impersonal+pronume pers. în D, Ci, presupune un S postpus - nu este cazul - sau o SB)

c) identific elementele de relație: cui -pron.relativ în D

d) împart textul în propoziții:

Cui **plac** (Pv) *eu*[1]/ **nu-mi place** (Pv) **mie.**[2]/

e) stabilesc propoziția principală (2)

f) propoziția (1) îndeplinește funcția de SB, pe lîngă verbul impersonal ca sens și unipersonal ca formă **nu place** (pot să o contrag în CINEVA)

g) stabilesc funcția sintactică a elementului de relație transformînd SB interogativă indirectă în interogativă directă:

Cui **plac** *eu*? - Cuiva = Ci în D,

deci pronumele relativ este Ci în subordonată.

OBS. Funcția sintactică de S a SB este dată nu de forma relatorului, ci este cerută de verbul (sau adverbul) regent.

b) Rezultă deci că pronumele relativ poate îndeplini orice funcție sintactică în SB:

S - **S-a aflat** (Pv)[1]/ cine (S) **a spart** (Pv) geamul. (SB)[2]/

Np - Mă **surprinde** (Pv)(PPr)[1]/ **ce ai devenit.** (Pn)(SB)[2]/

Cd - **Ți-a dat prin gînd** (Pv)[1]/ pe cine **să întrebi.** (Pv)[2]/

Ci - Mă **interesează** (Pv)(PPr)[1]/ cui (Ci) **i-ai cerut** (Pv) sfatul. (SB)[2]/

Cag - **S-a descoperit** (Pv)(PPr)[1]/ de cine (Cag) **a fost răpit** (Pv) diplomatul.(SB)[2]/

Apg - Mă **preocupă** (Pv)[1]/ ale cui (Apg) caiete **sînt mai îngrijite.** (Pn)(SB)[2]/

Ccl - **Se vede** (Pv)[1]/ spre care (Ccl) **s-a îndreptat.**(Pv)(SB)[2]/

c) Adjectivele pronominale relative vor îndeplini funcția de atribut adjectival, acordîndu-se în gen, număr și caz cu cuvîntul regent din SB:

E vădit (Pn)(PPr)[1]/ ce (Aaj) eroare (Cd) **ai făcut.** (Pv)(SB)[2]/

în care adjectivul pronominal "ce" determină substantivul cu funcție de Cd **eroare,** cu care se acordă în gen, număr și caz (fm.,sg.,Ac); de notat că adjectivul pronominal ce este invariabil.

În situația ca, prin conversiune, să-și schimbe valoarea gramaticală și să devină adjective pronominale se află relativele **care, ce, cît, cîtă, cîți, cîte** și nehotărîtele **orice, oricare, oricîți, oricîte...**

Se află (Pv) repede (PPr)[1]/ orice (Aaj) *probleme* (S) **se discută** (Pv) în clasă. (SB)[2]/

d) O problemă deosebită o reprezintă ceea ce **Gramatica Academiei** consideră a fi pronumele relativ compus **cel ce, cei ce, cele ce,** al căror statut a fost viu dezbătut în literatura de specialitate. Considerăm că nu se poate vorbi de un pronume relativ compus cu excepția lui **ceea ce,** din mai multe motive:

- structura poate fi înlocuită cu *cel care, cei care* etc., or un pronume relativ **cel care** nu se discută în literatura de specialitate;
- pronumele **cel, cea, cei, cele,** este un pronume demonstrativ de depărtare, formaă prescurtată (acela, aceea, aceia, acelea);
- trebuie să considerăm în cazul de față un pronume demonstrativ care are o **autonomie sintactică limitată,** el fiind obligatoriu însoțit de un determinant (atribut adjectival sau AT), situație în care nu apare **ceea ce** (unde, de altfel, nu se poate face substituția lui ce cu care)

Deci, în fraza: Cel ce **vine este prietenul** tău.

vom considera:

Cel[2]/ *ce* **vine** (Pv)[1]/ **este prietenul** (Pn) tău.[2]/ (2)PPr; (1)AT

în care **cel** este S predicatului nominal este prietenul (=acela), iar (2) este atributul propozițional al pronumelui demonstrativ, care poate fi contrasă într-un Averbal (Acela venind), și nu:

Cel ce **vine**[1]/ **este prietenul** tău.[2]/ (1)SB; (2)PPr

în care **cel ce** este S al SB, iar (1) subordonată SB față de (2).

e) În unele cazuri, SB introdusă prin pronume relativ poate fi **coordonată** cu o altă SB, introdusă fie printr-un pronume, fie printr-un adverb relativ, dar cu un singur predicat (deci

o propoziție cu predicat subînțeles); în fraza:

S-a aflat /cine și unde te-a întîlnit.

se observă că avem doar două verbe predicative, dar trei elemente de relație, dintre care unul coordonator, despre care știm că relaționează două propoziții de același fel. Observînd și caracterul impersonal prin sens și unipersonal ca formă al verbului regent, rezultă că avem o regentă care cere SB.

S-a aflat /cine și unde te-a întîlnit./

Existența celor două elemente joncționale **cine** și **unde**, care nu pot fi considerate Sm, atestă că avem, de fapt, două propoziții secundare subordonate regentei, rezultate din transpunerea a două interogative, directe parțiale: Cine te-a întîlnit? Unde te-a întîlnit?

Deci segmentarea corectă a textului este:

S-a aflat (Pv)(PPr)[1]/ *cine* (S) (te-a întîlnit) (SB)[2]/ și **unde** (Ccl) **te-a întîlnit** (Pv) (*cineva*).(SB)[3]/

f) În legătură cu modul verbelor din SB pronominale, trebuie menționat faptul că acestea au cele mai multe posibilități (indicativ, conjunctiv, condițional-optativ și prezumtiv):

- indicativ: Mi-a **făcut plăcere** (Pv)(PPr)[1]/ ce **mi-ai spus.** (Pv)(SB)[2]/
- conjunctiv: **S-a stabilit** (Pv)[1]/ cine **să plece** (Pv) în tabără. (SB)[2]/
- cond.-opt: **Nu se știe / ce ai fi spus** atunci. (SB)[2]/
- prezumtiv: Cine **va fi fiind vinovat** (SB)[1]/ **nu mă interesează** (PPr)[2]/

* **Adverbele relative** introduc SB interogative indirecte, ca și pronumele discutate mai înainte. Între acestea notăm, ca foarte frecvente, **unde, cînd, cum, cît** dar și **încotro, oriunde** etc.(adverbe nehotărîte) sau **de ce** (loc. adv.):

Ți **s-a spus** [1]/**unde să pleci.**(SB)[2]/

Se **bănuiește**[1]/ **de ce a plecat.**(SB)[2]/

a) Ca și pronumele, adverbele, care sînt părți de vorbire capabile să îndeplinească o funcție sintactică într-o propoziție, vor putea îndeplini funcții sintactice în SB, în special aceea de complemente circumstanțiale, dar și nume predicative sau elemente predicative suplimentare:

Ccl - **Mi-a trecut prin gînd** (PPr)(Pv)[1]/ unde (Ccl) **am putea** (Pv) pleca. (SB)[2]/

Np - Mă **neliniștește** (Pv)[1]/ **cum a ajuns** (Pn)(SB)[2]/

Eps- **S-a aflat** (Pv) repede[1]/ cum (Eps) **a venit** (Pv) el la noi după vestea proastă.(SB)[2]/ (el a venit trist)

b)Și SB adverbiale pot să aibă verbele predicate la toate modurile predicative (cu excepția imperativului):

ind.- Lui **i-a displăcut** (Pv)[1]/ unde **l-a trimis** (Pv) notarul. (SB)[2]/

conj.- Mă **preocupă** (Pv)[1]/ cînd **să plecăm.** (Pv)(SB)[2]/

c.-op.- **Era rău** (Pv)[1]/ oricum **ar fi procedat.** (Pv)(SB)[2]/

prz. - Cum **va fi făcînd** (Pv)(SB)[1]/ **nu se știe.** (Pv)[2]/

4. O problemă importantă, care poate duce la concluzii eronate, este aceea a posibilității **reluării SB** printr-un S în cadrul regentei:

Dacă oamenii **merg** pe fața pămîntului cîntînd[1]/ și vocea lor e **profundă**(...)[2]/ [5]- totul se **petrece,**[3]/ **poate,**[4]/ pentru că în ei mai **dăinuie** forța nestăvilită și generoasă(...)[5]/ în care avem: (1) și (2) SB, (3)PPr, (4) PP incidentă, (5)CZ. Această interpretare (vezi și Theodor Hristea, **Sinteze** ...), pare la prima vedere, eronată, deoarece verbul regent impersonal se **petrece** pare a avea un S -pronumele **totul**, deci ar trebui să considerăm primele două propoziții AT față de acest regent (sau apozitive, dată fiind existența pauzei). De fapt, avem de-a face cu un S reluat.

5. Fenomenul reluării trebuie considerat ca atare, în strînsă legătură cu **corelativele** (facultative) ale SB. Corelatorii îndeplinesc în frază roluri: *structural* (procedeu de construcție facultativ la SB, dar necesar la alte subordonate), *semantic* (mijloc de dezambiguizare a mesajului), *stilistic* (procedeu de reliefare) și *metodologic* (indice în definirea unor funcții sintactice). Avem de-a face, prin urmare, cu un fenomen de reluare la nivelul propoziției regente,

a unei funcții sintactice exprimată printr-o propoziție.

Întîlnim mai multe tipuri de distribuție a corelatorilor SB:(apud I.Diaconescu):

* cine, care, ce.../*acela, aceea* cînd SB se realizează ca substitut de persoană sau obiect; în general, corelatorul reia SB antepusă și se acomodează, prin flexiune, la poziția sintactică a relatorului cu care se acordă în gen, nr. și caz:

Cine **fuge,** (SB)[1]/ *acela*-**i hoțul.** (PPr)[2]/

Cînd SB este postpusă, acomodarea corelatorului nu se mai face:

Acela te **urăște** mai tare, (PPr)[1]/ pe care **l-ai ajutat.** (SB)[2]/

* cît, cîtă, cîți, cîte.../*atîta, atîți, atîtea, tot, toată...*

Cîți **au venit** (SB)[1]/ *toți* **au vrut** (PPr)[2]/ **să participe** la concurs. (CD)[3]/

* cine, care, ce, cît, ceea ce, unde, cînd, cum, că, să, dacă.../ *aceasta, asta...,* cînd în regentă apare un verb de declarație sau de interogație care participă la transpunerea vorbirii directe în vorbire indirectă; în acest caz, pronumele demonstrativ capătă valoare neutră, substituind întreaga subordonată:

Dacă **va fi premiată** (SB)[1]/ *asta* **nu se știa.** (PPr)[2]/

Se observă că în majoritatea cazurilor SB reluată prin corelativ se desparte prin virgulă de regentă, tocmai pentru a marca reliefarea, importanța acesteia.

6. **Topica:** locul SB nu este fix, ci depinde de natura elementului regent și de existența corelatorului. Putem înregistra următoarele situații:

* SB precedă regenta în construcțiile fixe prin uz(proverbe):

Ce **e val** (Pn)(SB)[1]/ ca valul **trece.** (Pv)(PPr)[2]/

sau dacă SB este reluată prin corelativ:

Că **nu recunoști,**(Pv)(SB)[1]/, asta mă **neliniștește.** (Pv)[2]/

* SB urmează regenta (dacă nu este reluată prin corelativ):

- după adverbe predicative: **Desigur** (Pav)[1]/ că așa **vom proceda.**(Pv)(SB)[2]/
- după expresii impersonale: **Ar fi fost cuminte** (Pn)(PPr)[1]/ **să se abată** (Pv) la dreapta (SB)...[2]/
- în general, după verbele impersonale: **Trebuia** (Pv)[1]/ **să urce.**(Pv)(SB)[2]/

* Modificarea topicii capătă mai ales o funcție expresivă, prin sublinierea, accentuarea SB:

Ceea ce **bănuiți** (Pv)(SB)[1]/ **e foarte adevărat.** (Pn)(PPr)[2]/

7. **Punctuația:** în general, SB nu se desparte prin virgulă de regentă, prezența ei fiind de natură a crea dificultăți în identificarea (la analiză, desigur) a acesteia. Folosirea virgulei sau a liniei de pauză este admisă doar ca mijloc de dezambiguizare (atunci cînd apar în regentă și alte părți de propoziție secundare antepuse:

Ce ți-e scris în frunte ți-e pus.- trebuie să apară, firesc, marcat prin virgulă:

Ce ți-e scris, (Pv)(SB)[1]/ în frunte (Ccl) ți-e pus(Pv)(PPr).[2]/

8. SB pot să apară în **raport de coordonare** față de o regentă unică:

Se știe (Pv)[1]/ ce **ați făcut** (Pv)(SB)[2]/ și unde **ați mai fost** (Pv) pe urmă. (SB)[2]/

Existența a două sau mai multe SB coordonate nu impune acordul verbului regent, așa cum este obligatoriu în cazul Sm. El este posibil(facultativ) la SB pronominale:

Cine **a furat** (Pv)(SB)[1]/ și cine **l-a ajutat**(Pv)(SB)[2]/ **vor(va)avea** (Pv) de suferit .(PPr)[3]/

dar este exclus la cele conjuncționale sau adverbiale.

9. **Contragerea** propozițiilor SB este o problemă care poate ridica unele dificultăți.

* SB dependente de un adverb predicativ nu pot fi contrase.

* SB unor verbe personale (introduse prin relatorI pronominali) se pot contrage prin echivalarea propozițiilor subordonate printr-un substantiv(contragere semantică):

Cine **se scoală** de dimineață[1]/ departe **ajunge.**[2]/

- se echivalează SB inițial, cu ajutorul unui Pn:

Cine se scoală de dimineață=cine **e harnic**

- iar apoi se substantivizează adjectivul:

Harnicul departe **ajunge.**

- sau se introduce un substantiv în locul pronumelui, determinat de adjectivul res- pectiv:

Omul **harnic** departe **ajunge.**

* Pe lîngă substantivizare, se poate recurge, în alte cazuri, la transformarea P propoziției SB prin trecerea acestuia la un mod nepersonal(infinitiv, supin):

Femeilor **le-a plăcut**[1]/ **să-și împodobească iile...**(SB)[2]/

Femeilor **le-a plăcut** a-și *împodobi* iile. (infinitiv)

sau Femeilor **le-a plăcut** *împodobirea* iilor.

prin utilizarea substantivului de origine verbală.

E ușor[1]/ **să rezolvi** probleme. (SB)[2]/

poate deveni fie: **E ușor** *de rezolvat* probleme. (supin)

fie : **E ușoară** *rezolvarea* problemelor.

situație în care, însă, se modifică statutul Pn regent, în care adverbul nume predicativ redevine, prin conversiune ,adjectiv care se acordă cu S nominal.

10. **Alte nuanțe ale SB.** Propozițiile SB pot avea unele nuanțe secundare, de natură semantică, evidențiate de obicei prin intonație. Ceea ce este, însă, important în identificarea corectă a felului propozițiilor este tocmai cunoașterea regentelor SB, singura modalitate reală de stabilire a felului lor:

* Nuanțe circumstanțiale:

- **condițională:**

Compară: Dacă **nu muncește,**[1]/ **nu greșește.**[2]/

și Cine **nu muncește,**[1]/ **nu greșește.**[2]/

Este evident faptul că în prima frază accentul cade pe condiția înfăptuirii unei acțiuni, efectuată de un S subînțeles: (El) nu greșește doar dacă nu muncește (nemuncind). Deci avem (1) CȚ, (2)PPr. În schimb, în cel de-al doilea exemplu, este evident faptul că a doua propoziție are S exprimat printr-o întreagă propoziție, care poate fi contrasă în "omul leneș". Deci (1) SB, (2)PPr. Cea mai simplă probă este, însă, încercarea de a trece predicatul regentei la o altă persoană, știut fiind faptul că predicatul regent al SB este la persoana a III-a: este deci posibil să spunem:

Dacă **nu muncești**[1]/ **nu greșești.**[2]/ în care (1)CȚ, (2)PPr

dar nu și:

Cine **nu muncești**/ **nu greșești.**/

deoarece pronumele "cine" stabilește o relație de interdependență bilaterală cu un verb la persoana a III-a.

- **cauzală:**

compară: Dacă **s-a fript** cu ciorbă,[1]/ **suflă** și-n iaurt.[2]/(1)CZ, (2)PPr

Cine **s-a fript** cu ciorbă,[1]/**suflă** și-n iaurt.[2]/ (1)SB, (2)PPr

6. ADRESAREA. (Ad)

Reprezintă o unitate componentă a structurii enunțului a cărei poziție în sistemul sintactic al limbii române nu și-a găsit, încă, locul meritat (cu excepția discuțiilor referitoare la aceasta în **Limba română contemporană** de Iorgu Iordan și Vladimir Robu).

I. **Adresarea** reprezintă o poziție sintactică în care pot să apară numai **nume de persoane** (sau asimilate ca atare), **în cazul vocativ,** cerute de un Pv la modul imperativ ori la forma de persoana a II-a a altor moduri: **Codrule, Măria-Ta, Lasă-mă** la poala ta...

1. Relația dintre adresare și verb este o **relație de interdependență** similară celei între S și Pv, cu anumite restricții:

- **Adresarea cere Pv persoana a II-a**, nr. pe care îl are cuvîntul în poziția sintactică respectivă;
- **verbul cere adresării cazul vocativ:**

Deșteaptă-te, române, din somnul cel de moarte!
p.a II-a
sg. sg.
V(=tu)

În exemplele date, relația de interdependență dintre **Ad** și **Pv** este **imediată,** presupunînd și posibila prezență în enunț a **S** propoziției, inclus în desinența verbului predicat, și care poate fi explicit: tu/voi.

2. În anumite enunțuri, **Ad.** poate să apară și în condiția existenței unui **S** care trimite la altă referință sau este un pronume de persoanele I sau a II-a plural, situație în care **relația de interdependență** este **mediată,** presupunînd o construcție **in absentia:**
Astfel, enunțul: **Ioane,** *eu* **nu mai aștept!**
poate fi reconstruit: **Ioane, (află că)***eu* **nu mai aștept!**
II I I
sg sg sg sg
V N

La fel și în cazul: **Copii, mîine plecăm la munte!**
putem identifica o construcție inițială.
Copii (Ad),(aflați că *eu și voi*) mîine plecăm la munte!
(voi) II I I
pl pl pl pl
V N

3. Din cele arătate mai sus rezultă că **adresarea** reprezintă o funcție sintactică distinctă care nu poate fi considerată **S** unui verb la modul imperativ, ea, de fapt, dublînd **S** exprimat sau inclus al acestuia, dar și alte părți de propoziție:

Cd: "Acolo, **mamă,** (Ad) te **zăresc**/ *Pe tine*-ntr-o căscioară."
(II) II I II
sg sg sg sg
V Ac ind. Ac

Ci: *Ție îți* **vorbesc,** copile! (Ad)
II II I (II)
sg sg sg sg
D D Ind. V

Cag: **Ioane,** (Ad) *de tine* **a fost spart** geamul!
(II) II III
sg sg
V Ac

II. **Adresarea** este deci o categorie sintactică specifică unui anumit tip de enunț care trimite nu la mesaj, ci la interlocutor, la cel cu care se vorbește, numit direct prin cazul vocativ. Ea reprezintă o caracteristică a vorbirii directe.

1. În poziția sintactică a adresării apar, în general, **substantive în cazul vocativ,** prin intermediul cărora se realizează un contact de comunicare. Există o mare varietate a formulelor de adresare, în funcție de relațiile dintre colocutori (persoanele angajate direct în actul comunicării: I și a II-a, cea care vorbește și cea cu care se vorbește):

* În primul rînd, apar **substantive nume de persoane** (proprii sau comune), însoțite, de cele mai multe ori, de alți indici ai oralității (în special dependente de situațiile de comunicare):

a) **cu interjecții alocutive** (în limbaj popular sau familiar), care apar ca dublete (substitute) ale numelor: **bia, bre, fa, fă, mă, măi:**

- Du-te, măi băiete, de-aici!
- Na, făi fată, cartea.

b) în limbajul protocolar (oficial) adresarea se realizează prin formule de politeţe, construite după un tipar relativ obligatoriu: Ad+Ap: numele/funcţia/titlul+restul enunţului:

- Ionescule, (Ad) iar ai întîrziat!
- Domnule (Ad) profesor, (Ap) vă rog!
- Domnule (Ad) director, (Ap) ajutaţi-mă!

Ca alocutive se folosesc, de obicei, substantivele: domnule, cetăţene, stimabile (nuanţă ironică)//doamnă, cetăţeană

- distincţia se face în funcţie de gradul de apropiere:
  - *intime*: -Iubito, te aştept la ora şase!
  - *familiare*: -Mamiţo, ia vezi/ ce face *băiatul* afară./
  - *oficiale*: -*Onoraţi* concetăţeni, aveţi răbdare!
  - *respectuoase*: - *Stimate* domnule profesor, vă aşteptam!
  - *admirative*: -*Dulcea* mea minune, unde eşti?!
  - *prieteneşti*: - Băi fraţilor, mai staţi puţin!
  - *indiferente*: - Ionescule, aşteaptă-mă!
  - *particulare*: - *Draga mea* prietenă, de ce te-ai grăbit?
  - *oficiale*: - *Stimaţi* domni, nu mai putem aştepta prea mult decizia!
  - *adulative*: - Luminăţia ta, apleacă-ţi privirea!
  - *depreciative*: - Stimabililor, asta-i treaba făcută de voi?

* În creaţiile literare, adresarea este şi o marcă distinctivă a personificării:
  - Dunăre, Dunăre, drum fără pulbere, încotro mergi?
  - Tu, Oltule, să ne răzbuni!

• Vocativul este deci cazul alocutivului interdependent cu verbul predicat la persoana a II-a. Datorită expresivităţii lui, V apare mai ales în enunţuri imperative şi emfatice.

În ceea ce priveşte formele substantivelor în V, se poate afirma că acestea sînt neunitare, tendinţa limbii române actuale fiind aceea de a înlocui formele marcate ale V cu cele ale cazului nominativ, ceea ce le diferenţiază fiind intonaţia specifică şi, desigur, funcţia în enunţ. Vom încerca însă să prezentăm un inventar de forme (paralel cu N):

a) masculine, singular:

- terminate în consoană	+-e	: bărbat/bărbate; Ion/Ioane
- terminat în -e	-e	frate/frate; Gheorghe/Gheorghe
- terminate în -u	- u/-e	cumătru/cumetre; Petru/Petre
	+ule	socru/socrule; codru/codrule
		Barbu/Barbule; Ionescu/Ionescule

tot în -ule fac V masculinele terminate în: -ău, -eu, -iu, -ou, -aş, -eţ, -ist, -or, masculinele provenite din adjective substantivizate, majoritatea substantivelor care denumesc apartenenţa: flăcăule, zmeule, puiule, băieţaşule, drumeţule, idealistule, învăţătorule, profesorule, frumosule, francezule (cu excepţia numelor ca român/române, oltean/oltene) sau unele nume de rudenie: bunicule, tăticule, naşule, omule.

b) masculine, plural:
- au fie formă omonimă cu G-D pl.: Bărbaţilor! Românilor!
- fie formă omonimă cu N pl.nearticulat: Bărbaţi! Români!

c) feminine, singular:
- majoritatea femininelor au V identic cu N sg. nearticulat:
  mamă! soră! femeie!
- numele proprii în -a/-ă Ana/Ană! Ileana/Ileană
  ia-/-ie Maria/Marie
- unele feminine fac V în -o: soro!, fato! Mario! Ioneasco!

d) feminine, plural - ca şi masculinele, fie cu formă omonimă cu N pl. nearticulat, fie omonime cu D pl. articulat: Femei! Femeilor!

* Vocativele, pe lîngă interjecţiile alocutive, mai pot să apară **însoţite de adjective calificative** (drag, iubit, onorabil, stimat, scump) sau de adjective posesive;
- adjectivul calificativ se acordă în gen, nr.şi caz cu substantivul V
Iubite **prietene**/dragă **fată** (ambele nearticulate)
Iubite **domnule** /dragă **Mario** (substantiv articulat)
- cu adjectivul posesiv, substantivul în V are forma identică cu N iar adjectivul antepus primeşte articol:
Iubitul meu prieten/Iubita mea prietenă

III. O caracteristică esenţială a Ad este faptul că **se izolează prin virgulă** de restul comunicării, încă un argument pentru a-l putea diferenţia de S, care nu se desparte niciodată prin virgulă de P.

IV. Ad apare în enunţuri exclamative, fie enunţiative, fie interogative (adeseori, enunţul emfatic exclamativ nu este marcat grafic):
Frumoasă eşti, patrie română!
Dunăre, Dunăre, încotro te **îndrepţi?**

7. APOZIŢIA

Reprezintă o poziţie sintactică al cărei statut a început să fie tot mai mult discutat în ultima vreme, pe baza identificării raportului de adordonare şi a relaţiei de echivalenţă pe care se sprijină în realizarea ei lingvistică. A fost (şi mai este încă) considerată o parte secundară de propoziţie, mai bine zis o variantă a atributului substantival în N, deşi încă din cele mai vechi studii de gramatică era sesizată diferenţa faţă de poziţia atributului substantival. Un studiu mai amplu asupra problemei se găseşte la Ion Diaconescu (**Probleme de sintaxă...**- 1989), a cărui poziţie o adoptăm.

I. Ap apare în condiţiile unui raport de **adordonare** - expansiune poziţională a unei unităţi printr-o unitate similară. Acesta prezintă caracteristici comune atît cu coordonarea ,cît şi cu subordonarea (relaţionează două unităţi distincte semantic, dar cu aceeaşi funcţie, ambele avînd acelaşi regent), dar şi caracteristici proprii, care îi proiectează o poziţie aparte în sintaxă. Apoziţionarea reprezintă o modalitate distinctă în cadrul adordonării, operînd cu termeni echivalenţi:
Am cumpărat *o floare*, **un dar** (Ap) **preţios.** (Aaj).

Principalele modalităţi de actualizare a relaţiei apozitive sînt: apoziţia, reluarea şi repetiţia.

II. **Ap.** - termenul prin care se realizează relaţia de echivalenţă - se exprimă întotdeauna printr-un cuvînt distinct de bază, căruia îi aduce o explicaţie suplimentară:
Mă duc la moş **Vasile,**(Ap) **fratele tatei cel mai mare.**(Apd)

Ap îndeplineşte o funcţie semantică, explicînd, identificînd sau calificînd baza:
Voi, **cei mai buni copii ai firii.**(Ap)

Ca semn de recunoaştere a Ap avem faptul că baza poate fi trecută pe poziţia apoziţiei şi invers, fără a modifica sensul enunţului; mai mult chiar, Ap poate fi omisă, fără a modifica sensul.

1. Ca **bază** a unei Ap poate să apară orice parte de propoziţie, cu condiţia de a avea o calitate sintactică de unitate aflată într-un anume tip de raport:
S : *Aceasta*, **soţia de-a doua, este tînără şi frumoasă.**
Np : Niculae **devenise grădinar, mai bine zis muncitor într-o seră.**
Cd : *Pe fratele* lui, **pe Nilă,** îl **iubise** cel mai mult.
Ci : *Ţie*, **prietenei mele,** îţi **doresc** numai bine.
Cag : Niculae **fu chemat** *de prietenul* său, **notarul.**
Ccl : **Am trecut** *pe strada* aceea, **pe Mîntuleasa,** de multe ori. etc.

2. Ca bază a **Ap** poate să apară o sintagmă:

Doi *indivizi*, **unul gras și unul slab, îl opriră.**

3. Ca bază a unei apoziții poate să apară și o propoziție:

PP: Substantivul este o parte de vorbire flexibilă, **adică modificabilă.**

PS: De cînd **a plecat,** (CT)/**adică de trei ani,/n-a mai trecut** (PPr) prin sat.

4. Ca **bază** a unei apoziții poate să apară și o frază:

Cine **știe** (SBr)/**să mintă** (CD) /**și să tragă chiulul,**(CD)/**adică omul de nimic,** (Ap)/**își va primi** răsplata. (PPr)/

III. Apoziția poate fi exprimată prin toate tipurile de unități sintactice (parte de propoziție, sintagmă, propoziție, frază), fără restricții de ordin semantic. O clasificare a Ap trebuie să țină cont, în primul rînd, de **structura acesteia:**

1. Apoziția simplă corespunde unei părți de propoziție, fără însă a îndeplini o funcție (exprimă o relație de echivalență) și se poate exprima prin:

*** substantiv - Ap. nominală:**

a) -substantive autonome, care nu reproduc forma cazuală a bazei. Din punct de vedere formal, se recunoaște un caz nominativ, care este însă nespecific. În această categorie se încadrează numele proprii și comune prin care se specifică genul, specia (apelative):

Orașul **Sibiu are** un aer medieval.

La fel sînt și situațiile: fluviul **Dunărea,** munții **Carpați,** moș **Alecu,** familia **Popescu,** doctorul **Davilla,** luna **noiembrie,** cazul **nominativ** etc. În aceeași situație se află și apozițiile nominale în care se recunoaște formal cazul genitiv: Piața **Revoluției,** Calea **Victoriei,** Cornul **lui Sas,** Calea **Călărașilor** etc. În legătură cu aceste forme de genitiv, se poate remarca faptul că există tendința de a elimina articolul: Calea **Călărași,** șoseaua **Panduri(lor),** Calea **Dorobanți(lor).**

Acest tip de apoziție se caracterizează printr-o legătură directă cu baza, nemarcată prin mijloace grafice. Acestea apar doar dacă se inversează construcția, baza devenind Ap: Dunărea, **fluviul;** Davilla, **doctorul;** Nottara, **actorul.**

b) substantive care repoziționează forma cauzală și funcția sintactică a bazei:

N : *Vecinii* (S), **mai ales femeile, se uitau** de la porți.

Ajunsese om mare, **adică ministru.**

Ac: Îi **privea** *pe ceilalți*, **pe copii,** cu bucurie.

D : Îi vorbise *lui frate-său*, **medicului.**

G : **A lui a fost** vina, **a colegului.**

V : Codrule(Ad), **codruțule,**

Ce mai **faci,** drăguțule?

c) **Ap.indirectă** este rezultatul unei inversiuni sintactice a unei construcții apozitive (marcată stilistic):

/Costică, **pungașul**/ devine /**pungașul de Costică**/

la fel și ziua **de duminică,** noțiunea **de substantiv, numele de Georgeta.** Deși formal, prin relatorii prepoziționali, ar trebui încadrate între atributele substantivale prepoziționale, existența relației de echivalență le identifică drept apoziții.

O tendință actuală a limbii este **extinderea formei de N pentru Ap.**

*** pronume - Ap.pronominală** are o distribuție limitată, putînd servi ca identificator al bazei:

Poezia va fi recitată *de eleva* **Maria Bumbaru, adică ea.** (Ap)

Îi dau caietul *prietenului* **meu, adică aceluia.**(Ap)

Plecăm **toți.**(Ap)

*** adjectiv - Ap.adjectivală** repoziționează o bază adjectivală sau nominală pe care o explică:

Colega mea **nu e nici grasă, nici slabă,** potrivită.(Ap)

Toți îl **știau** *un zgîrie-brînză,* (Eps) **adică zgîrcit.**(Ap)

*** numeral - Ap.** explicitează o bază al cărei conținut, sub aspect cantitativ, este general

sau nedefinit:

Au venit cîțiva, **cam douăzeci.**

* **verb** la moduri nepersonale - **Ap.**verbală (baza este verbală):

A persevera, **adică a nu renunța, a fost** principala lui **dorință.**

Rămîne *de studiat*, **cu alte cuvinte de analizat,** acest fapt.

Evadînd din realitate, **adică fugind, nu vei rezolva nimic.**

* **adverb - Ap.** adverbială (baza nominală, verbală, adverbială sau pronominală):

S-a dus tocmai *la Paris*, **cam departe.**(Ap)

Pleacă *joi*, **adică mîine.**(Ap)

* **interjecție - Ap.** interjecțională se referă de obicei la o bază nominală pe care o concretizează:

A rostit fericit: **bravo.**

2. **Ap. simplă** poate fi amplificată, rezultînd o **apoziție dezvoltată** în centrul căreia se află **Ap.** propriu-zisă, care devine centru al unei expansiuni interioare:

Ștefan cel Mare, **domnitorul (Ap) venerat (Aaj) al Moldovei** ,(Asg) ne **tutelează** și astăzi existența.

3. **Ap.** bazată pe un raport de coordonare este o **Ap. multiplă:**

Amîndouă, **mama și fiica**(Ap m), **se îndreptară** spre mine.

Un tip special de **Ap. multiplă** îl reprezintă aceea realizată cu ajutorul relatorilor corelativi: de la - pînă la: Tuturor copiilor, **de la cei mai mici pînă la cei de vîrsta maturității** (Apm), li se **acordă** sprijin.

4. **Ap. complexă** reprezintă o structură mai complicată, în care o apoziție servește drept bază alteia: O pupăză își făcea cuib într-un tei...la moș **Andrei** (Aps), **fratele**(Ap) **tatei**(Asg) **cel mai mic.**(Aaj)

IV. În funcție de modul în care se realizează legătura cu baza, Ap poate fi neizolată sau izolată.

1. **Apoziția neizolată** este întotdeauna așezată după bază, cu care formează o unitate. Discuțiile sînt numeroase, acceptîndu-se ca situații necontroversabile Ap simple nominale care nu pot fi întrerupte:

Orașul **București** (Ap) **este capitala** României.

Poemul "**Dan, căpitan de plai**" (Ap) **a fost scris** de Vasile Alecsandri.

Articolul "**-i**" (Ap) **este un articol hotărît** enclitic.

2. **Apoziția izolată** poate sta atît înaintea, cît și în urma bazei, fiind izolată de aceasta prin semne grafice în scris (virgulă, paranteze, două puncte, pauze) și prin pauză și intonație specifică în limba vorbită:

* **Apoziția izolată postpusă** D-apoi *cu moș* (Ci)**Chiorpec** (Ap) **ciubotarul** (Ap), **megieșul** (Ap) **nostru,**(Aaj) ce necaz aveam!

în care distingem o apoziție complexă, al cărei centru îl reprezintă numele propriu, în dependență de care apare Ap s neizolată **ciubotarul** și apoi Ap izolată dezvoltată **megieșul nostru**, alcătuită din Ap s izolată nominală + Aaj.

* **Apoziția izolată antepusă:** servește ca modalitate de calificare a bazei: **Eveniment** (Ap) **epocal** (Aaj) **al istoriei**(Asg) **României** (Asg), Marea Unire din 1918 **a reprezentat momentul** de cumpănă al devenirii noastre.

V. O altă clasificare a apozițiilor se face în funcție de sensurile distincte exprimate. Identificăm, deci, Ap.denominative, calificative și explicative:

1. **Apozițiile denominative** desemnează numele specific al unității bază sau identifică o persoană sau un obiect dintr-o clasă; baza acestui tip de apoziții poate fi un substantiv (apelativ) sau substitut, în calitatea de **Ap** apărînd substantive comune sau proprii, capabile să identifice sau să individualizeze baza:

Baza este un nume de filiație sau de rudenie: mama Anghelușa, mătușa **Marioara,** finul **Gheorghe** (Ap.s.neizolată);

Tatăl său, **medicul Carol Davilla,** participase la război.(Ap. complexă izolată)

* Baza este un nume de adresare familiară sau oficială: domnul **Bucurescu**, cetățeanul **Georgescu**, badea **Vasile**, tanti **Geta** etc.;

* Baza este un nume de profesiune (în vorbirea oficială, protocolară, Ap va fi un nume de familie, iar în cea familiară prenume sau poreclă); în cazul domnitorilor, al personalităților, se preferă utilizarea numelui încetățenit prin uz (de obicei nume și supranume): inspectorul **Popescu**, profesorul **Gheorghe Stan**, cizmarul **Vasile**, poetul **Mihai Eminescu**, domnitorul **Ștefan cel Mare**, voievodul **Vlad Țepeș**;

* Baza este un nume geografic sau administrativ (toponime, hidronime etc.): planeta **Pămînt**, continentul **Africa**, regiunea **Oltenia**, județul **Vlașca**, orașul **Cîmpina**, lacul **Sfînta Ana**, parcul **Herăstrău**;

* Baza este numele unei instituții sau organizații: Facultatea **Nicolae Iorga**, Editura **Recif**, Clubul **Dinamo**, Partidul **Conservator**;

* Baza este operă literară sau științifică, artistică sau nume de obiecte desemnate prin nume propriu: elegia **Mai am un singur dor**, opera **Oedip**, revista **Convorbiri literare**, ziarul **Sportul**, țigări **Tomis**, autoturism **Oltcit**;

* Nume care desemnează diviziuni temporale: secolul **al nouăsprezecelea**, deceniul **nouă**, **luna decembrie**, ora **șase**, anul **1951**;

* Nume care desemnează genul, clasa sau specia în limbajele specializate: vocala **e**, **modul infinitiv**, adverbul **astfel**, razele **X**, punctul **C**, latura **AB**, cheia **sol**, triunghiul **ABC**;

* În limba vorbită, apoziția denominativă poate apărea pentru o identificare a unei baze pronominale (pronume personal, posesiv, demonstrativ sau nehotărît):

Și cine era ea, **Maria**?
A trecut pe la noi unul **Florescu**.
Fata era a lui, **a lui Ghiță**.
Cine-i asta, **Gheorghița**?

2. **Apoziția descriptivă** desemnează o trăsătură sau o caracteristică menită să întregească sau să limiteze semnificația bazei. Ea poate fi de calificare sau de identificare.

* **Apoziția descriptivă de calificare** (prin referința la o calitate, o însușire sau o caracteristică), apoziția fiind absolut necesară:

a) Calificarea prin referință la un obiect a cărui bază semantică reprezintă o calitate, o însușire sau o caracteristică (caracterizează nivelul expresiv al limbii):

Caut o căciulă, **o ruptură**, o pun pe cap.
"Pajul Cupidon, **vicleanul**/Mult e rău și alintat".

b) Calificarea prin referința la un obiect determinat de un atribut de calificare sau de identificare:

În vremea asta Cătălin,
Viclean (Aaj) **copil** (Ap) **de casă**... (Asp)

c) Calificarea prin metaforă răspunde nevoilor expresive ale limbajului poetic:

Lună, tu, **stăpînă-a**(Ap) **nopții** (Aaj)...
Liră (Ap) **de argint** (Asp) Sihleanu, Donici **cuib** (Ap) **de- nțelepciune** (Asp)...

* **Apoziția descriptivă de identificare** se poate realiza prin referința la un obiect, la conținutul obiectului, la funcția socială și la relația filială:

a) Identificarea prin referința directă la un obiect, caracterizînd limba vorbită, se referă la o bază pronominală sau adverbială:

Îi conducea pe acolo, **pe dealurile** (Ap) **acelea**. (Aaj)
Mi-e frică de cineva, **de profesorul** (Ap) **de matematică**. (Asp)

b) Identificarea prin referință la conținutul bazei (pronume nehotărît - una, alta; adverb - așa; substantiv însoțit de determinantul adjectival, singur:

Avea un singur cusur: **privirea** (Ap) **crucișă** .(Aaj)

c) Identificarea prin referirea la rangul sau funcția socială se referă la o bază nume de persoană sau substitut:

Și omul, **vînător** (Ap) **priceput**,(Aaj), venea spre capătul pădurii.
Iorga, Nicolae (1871-1940), **istoric** (Ap) **român, om** (Ap) **politic, scriitor** (Ap),

personalitate (Ap) emblematică a culturii noastre

d) Identificarea bazei prin referirea la filiație:

Acesta-i vestitul Păsări-Lăți-Lungilă, **fiul (Ap) săgetătorului...**

Acelea erau surorile tatei, **mătușile (Ap) mele.**

*** Apoziția descriptivă analitică** (elementele componente ale apoziției sînt distincte):

a) **Apoziția descriptivă analitică** se combină cu aceea cu valoare calificativă:

Dogaru își chemase rudele de la Obor: **o liotă de oameni cu copii și cumnați, veniți cu nevestele...**

b) Apoziția descriptivă analitică asociativă (doi sau mai mulți termeni coordonați prin juxtapunere sau copulativ):

Amîndoi, **tatăl și fiul,** se îndreptară spre poartă.

c) Apoziția analitică descriptivă de disociere (perechi coordonate adversativ):

Pleacă toți în concediu: **unii la munte, alții la mare.**

Ar mînca orice: **sau varză, sau prăjituri.**

d) Apoziția descriptivă analitică exemplificatoare (bazată pe o enumerare). Sînt marcate inițial prin apozemele: **adică, bunăoară, ca, de pildă, de exemplu** sau prin două puncte în stilul științific:

Cuvinte **ca mulți, puțini, cîțiva** au caracteristici comune.

e) Apoziția descriptivă analitică reprezentată de seria coordonată prin corelativele **de la - pînă la:**

Au luptat toți, **de la vlădică pînă la opincă.**

*** Apoziția descriptivă de tip definiție:**

Modul supin - **mod nepersonal** - poate avea diferite funcții.

*** Apoziția sintetică** (sumativă) reunește părțile unui întreg: Au venit și Ion, și Costel, și Dragoș, **în sfîrșit toți amicii.**

3. **Funcția explicativă** stabilește echivalența semantică între doi termeni care se distribuie la nivele diferite (stilistice și lingvistice):

* explicație în limbaj comun:

Clorura de sodiu sau **sarea de bucătărie** are întrebuințări multiple.

* explicație în limbaj specializat:

Pronunțarea corectă (**ortoepia**) este o problemă de cultivarea limbii.

* explicație în limbaj comun a unui regionalism:

Culeseseră barabule (**adică cartofi**).

* explicație regională a unui termen comun:

Au adus varză (**mai bine zis curechi**).

* explicație în limba actuală a unui arhaism:

Venise aga (**comisarul de poliție adică**).

* Baza și apoziția aparțin aceluiași registru, Ap introducînd o precizare în plus:

a) Apoziția aduce o restricție (+ **mai exact, mai degrabă, mai ales**): Avea aerul unui intelectual, **mai degrabă al unui medic.**

b) Apoziția aduce o corecție (+**adică**): Am fost profesor universitar, **adică lector.**

c) Precizarea (+**adică**): Coaptă (**adică în vîrstă**), voia să pară încă tînără.

d) O nouă conotație anulează sensul primar, denotativ: Lupul devine cioban (**adică gestionar**) la oi.

* Traducerea unui cuvînt străin: "Pseudokineghetikos" (**sau Fals tratat de vînătoare**)

* Apoziția este un cuvînt străin (care se încearcă a fi acreditat în limbă): Vom pleca la sfîrșitul săptămînii - **adică în week-end** - la mare.

VI. **Mărcile grafice** ale apoziției sînt diverse:

1. **Virgula** marchează apozițiile izolate explicative de identificare și de calificare:

Luca Mișneagu, **însurățel de-al doilea,..se și aude strigînd.**

Ap. izolată de calificare

Profesorul, **Ionescu, nu se opri.**

Ap. izolată explicativă de identificare

2. **Două puncte** marchează apoziția analitică, enumerativă sau de identificare:

Am cumpărat mai multe cadouri: **cărți, discuri, flori.**
Ap. m enumerativă

Avea o mare calitate: **zîmbetul.**
Ap. s de identificare

3. **Ghilimelele** marchează apoziția care desemnează titluri, traduceri, conotații noi:

Elegia "**Mai am un singur dor**" **este o capodoperă** a lui Eminescu
Mihai Eminescu a debutat la revista "**Familia**" din Oradea.

4. **Parantezele** marchează și ele o apoziție explicativă:

Substantivul (**numele**) **este o parte de vorbire** flexibilă.

5. **Liniile de pauză** izolează o apoziție explicativă:

"L-am chemat în somn pe Kama -
Kamadeva, zeul indic"

6. **Punctele de suspensie** marchează o pauză mai mare între apoziție și bază, caracterizînd reproducerea vorbirii directe:

Pot cita o altă glumă...**serioasă.**

7. **Semnul egalității** este folosit ca expresie a identității în literatura științifică (limbaje speciale, tehnico-științifice, lucrări lexicografice):

măsluitor = **falsificator**

VII. Apoziția poate fi marcată printr-o serie de **mărci semantice,** care contribuie la realizarea funcției apoziției de explicitare a bazei. Nu le putem considera chiar relatori obișnuiți, deoarece au o poziție incidentă atît față de bază cît și față de apoziție. Inventarul **apozemelor** este limitat (deși destul de consistent). Adoptăm clasificarea făcută de Ion Diaconescu (**op.cit**):

1. **Apozeme adverbiale** - se exprimă prin adverbe și locuțiuni adverbiale, fiind selectate în funcție de semnificațiile modale ale apoziției în raport cu baza. Ele constituie, de altfel, și o marcă distinctivă a apoziției.

* **Adică (adecă, adicălea, adicătelea)** are cea mai largă întrebuințare, în apoziții explicative de identificare sau de precizare:

Substantivul denumește obiecte, **adică lucruri, ființe...**

* **Anume, și anume, pe nume** - apoziție de identificare:

Și-a înțeles rostul în viață, **anume menirea.**
Am cunoscut un inginer, **pe nume Constantin.**

* **Bunăoară, ca, de exemplu, de pildă, precum** marchează o apoziție analitică:

Părțile de vorbire flexibile, **bunăoară substantivul,** au o funcție.

* **Cu alte cuvinte, cu un cuvînt, altfel spus/zis, mai bine-zis, mai exact (spus), pe românește, vrasăzică** marchează apoziția de identificare, introducînd o notă interpretativă din partea vorbitorului:

Absența ta la oră, mai bine-zis absenteismul, l-au supărat.

* **De obicei, de regulă, în general, în particular** se întrebuințează ca marcă de specificare:

La noi vine multă lume, **de obicei colegi de-ai părinților.**

* **De fapt, în fond, în realitate, în speță** precizează perspectiva din care este calificată baza:

Afirmația ta, **de fapt o simplă părere,**(Ap) m-a uimit.

* **Mai ales, mai cu seamă, mai exact, mai precis, îndeosebi, în special** subliniază o nuanță restrictivă sau de specializare a Ap:

Mulți cărturari, **îndeosebi pașoptiștii,** au militat pentru unire.

* **Respectiv** are valoare explicativă:

Cultura, **respectiv creația spirituală,** este o caracteristică a configurației ființei naționale.

* **Sau,** prin conversiunea în adverb, marchează identitatea semantică dintre apoziție și

bază:

Sulfatul de cupru **sau piatra vînătă** are întrebuinţaări multiple.

* O serie de adverbe şi locuţiuni adverbiale de mod marchează o apoziţie care se modalizează în raport cu baza: **poate, probabil, cu siguranţă, în mod sigur, desigur, posibil:**

Femeia, **desigur o mamă exemplară,** a luptat pentru salvarea lor.

În legătură cu aceste adverbe, este de menţionat faptul că trebuie analizat statutul lor gramatical cu multă atenţie, deoarece, aşa cum s-a mai spus (vezi supra) pot avea valoare predicativă, fiind fie propoziţii incidente (izolate între virgule), fie regente predicative ale unor SB (urmate de **că** sau **să**).

2. **Apozeme propoziţionale** - apar ca propoziţii principale sau secundare, în poziţie incidentă atît faţă de bază cît şi faţă de **Ap : aş zice, aş fi zis, aş spune, s-ar putea spune, cum se zice, cum s-ar spune, ca să zic aşa** (caracterizează limba vorbită):

El părea schimbat,[1]/ (Pinc) **ca să zic aşa** *altul.*(Ap)[2]/

3. **Apozeme frastice** - se exprimă prin fraze incidente (construite de obicei dintr-o regentă al cărei predicat este un verb care exprimă voinţa, posibilitatea sau necesitatea şi o subordonată al cărei predicat este un verb dicendi):

Firea lui echilibrată,[3]/**ar trebui**[1]/**să spun echilibrul sufletesc**,[2]/ **m-a umplut** de admiraţie.[3]/

Ca şi apozemele propoziţionale, acestea caracterizează limba vorbită.

VIII. Apoziţia poate fi exprimată şi printr-o unitate sintactică de tip propoziţional sau frastic (propoziţii şi fraze **APOZITIVE - AP**)

1. Propoziţiile APOZITIVE, care explică, determină sau califică baza (cuvînt sau propoziţie), pot fi principale sau secundare.

* **Popoziţiile AP principale** repoziţionează, în mod obişnuit, verbul predicativ dintr-o PP, al cărei sens îl explicitează sau îl corectează, sau explicitează un adjectiv (nume predicativ):

Vorbea tot timpul,[1]/ **adică pălăvrăgea** cu oricine.(AP)[2]/

Nu era frumos,[1]/ **mai bine-zis era urît.**(AP)[2]/

* **Propoziţiile AP secundare** repoziţionează fie o propoziţie secundară, fie părţi secundare de propoziţie, pe care le explică:

Să fie trădare,[1]/ dacă o **cer** interesele partidului,(AP)[2]/ dar **să ştim** şi noi.[3]/

În general, deci, repoziţionează mai ales părţi secundare de propoziţie:

Cd : **Trebuie**[1]/ **să alegi** *una* din două: [2]/ori **vii,** (AP)[3]/ ori **pleci.** (AP)[4]/

în care: (1)PPr, (2)SBr, (3), (4)AP secundare subordonate cu valoare de CD, coodonate disjunctiv.

Ci : **Au venit** *cu noi,*[1]/ anume care **eram** acolo.[2]/ (1)PPr, (2)APsCI

Cag: Geamul **a fost spart** *de voi,*[1]/ **mai bine-zis** de cine **era** în curte.[2]/ etc.

2. **Indicii** propoziţiilor apozitive sînt, în general, aceiaşi cu ai apoziţiilor.

* **Indici grafematici,** dintre care unii indică în mod indubitabil existenţa AP (**parantezele, două puncte, linii de pauză**):

Avea un singur cusur:[1]/ **vorbea** prea mult.[2]/(1)PP (2) AP cu nuanţă AT

Întrebarea lui **era:**[1]/ unde **plecase** tata?[2]/ (1)PPi; (2)AP cu nuanţă PR

Titi şi Anişoara[2]/(care erau copiii lor)[1]/ nu semănau.[2]/(2)PP, (1)AP cu nuanţă AT

* **Apozemele** menţionate mai sus:

Soţul,[2]/ adică cel devenit soţ (AP) prin forţa împrejurărilor,[1]/ **era liniştit.**[2]/

Cumpărătorii, **de regulă** cei[2]/ care **locuiau** în jur,[1]/ îi **aşteptau.**[2]/

* **Elemente joncţionale subordonatoare (conjuncţii, pronume şi adverbe relative)** apar în propoziţiile AP ca urmare a faptului că apozitivele repoziţionează (explicînd, calificînd sau identificînd) baza, deci în condiţiile funcţiei sintactice a acesteia. Ele contribuie la reproducerea formală a trăsăturilor acesteia (şi considerăm că ar trebui să acceptăm faptul că propoziţiile AP - principale sau secundare - păstrează o nuanţă în plus, aceea a funcţiei bazei, ele nefiind o funcţie, ci o repoziţionare a unei funcţii). Sursa de bază a AP este, în esenţă, transpoziţia unui plan subordonat într-unul apozitiv. Acestea pot fi demonstrate de

fapte:

a) **AP repoziționează baza reluînd toate funcțiile sintactice ale acesteia și implicit mijloacele de expresie specifice:**

Gîndul[3]/că **nu va reuși,**[1]/ că **nu va intra** adică la facultate,[2]/ îl preocupa.[3]/

(3)PPr; (1)AT; (2)AP (repoziționează AT, o precizează)

Se temea[1]/ că **va întîrzia,**[2]/ că **nu va ajunge** la timp.[3]/

(1)PPr; (2)CI; (3)AP

Se observă cu ușurință faptul că introducerea unui apozem subliniază caracterul apozitiv al acestor propoziții (s-ar putea însă preciza și funcția bazei). O altă observație (valabilă și în cazul Ap nepropoziționale) este aceea că prin schimbarea locului, propoziția bază devine AP și invers; de asemenea, eliminarea AP nu alte-rează cu nimic sensul enunțului:

de ex.: **Se temea**[1]/ că **nu va ajunge** la timp, (CI)[2]/ că **va întîrzia.**(AP)[3]/

sau: **Se temea** (PPr)[1]/ că **va întîrzia.** (CI)[2]/

b) AP reprezintă transpoziția unui plan subordonat într-unul apozitiv:

De exemplu, fraza:

Avea convingerea[1]/ că **va birui.**[2]/

poate deveni, prin transpoziție:

Avea o convingere:[1]/ că **va birui.**[2]/ în care (2) a devenit AP. Pentru confirmare, putem încerca introducerea unui apozem, care va preciza calitatea de apozitivă a frazei (propunem **și anume**):

Avea o convingere, (PP)[1]/ **și anume** că **va birui.**(AP)[2]/

3. **Frazele apozitive** repoziționează o bază predicativă al cărei înțeles îl explică printr-un comentariu sau o interpretare.

E un cîine bun,[1]/ **adică nu mușcă,** (AP)[2]/ **nu latră** (AP)[3]/ **și-și recunoaște** stăpînii. (AP)[4]/

Se observă că avem o primă propoziție, principală, independentă, care este completată de o altă comunicare, alcătuită din trei propoziții AP aflate în raport de coordonare, în care este explicitat conținutul numelui predicativ. Această situație ar putea fi transpusă în construcții aflate în raport de subordonare, cele trei apozitive putînd deveni AT explicative prin introducerea relatorului subordonator "care". Absența acestuia, pe de o parte, și prezența indicelui apozitiv-apozemul "adică", precum și despărțirea prin virgulă a frazei de propoziția (1) ne îndreptățesc să afirmăm că avem de-a face cu o frază apozitivă.

* Frazele apozitive fac parte, aparent, din nucleul bazei, fiind în general postpuse:

Nu erau așa buni prieteni,[1]/ **adică se cunoșteau** de puțin timp,[2]/ abia **făcuseră** cîteva excursii împreună.[3]/ (1)PP, (2) și (3)AP

* Frazele apozitive apar ca niște comunicări independente:

Am hotărît[1]/ **să plecăm** la munte.[2]/ **Adică voi ați hotărît**[1]/ **și ne-ați comunicat** decizia,[2]/ pe care **am îmbrățișat**-o cu bucurie.[3]/

Prima frază alcătuită din 2 propoziții este explicată de cea de-a doua alcătuită din trei propoziții apozitive.

* După cum se observă din exemplele anterioare, propozițiile AP din cadrul unei fraze apozitive se pot afla fie în raport de coordonare una față de alta, fie în raport de subordonare:

* AP aflate în raport de coordonare:

El **zîmbea** în sine,[1]/ **adică** pe față **nu i se citea** nimic[2]/ și **părea foarte serios.**[3]/ în care propozițiile (2) și (3) sînt AP față de baza (1), aflate între elE în raport de coordonare copulativă realizat prin conjuncția coordonatoare copulativă "și".

* AP aflate în raport de subordonare:

Ne-ați dat o veste bună,[1]/ **mai bine zis ne-ați comunicat** ceva[2]/ ce **așteptam**[3]/ de **cînd ați plecat** în excursie.[4]/ în care (1) este PP bază, iar (2-4) sînt propoziții AP constituite într-o frază bazată pe raport de subordonare: (2) este AP principală regentă, (3) AP CD și (4) AP CT, subordonarea realizîndu-se pe baza acelorași elemente joncționale (pronume

relativ "ce" şi adverb relativ "de cînd"), iar relaţia apozitivă fiind marcată de apozemul "mai bine zis" (marcă semantică în poziţie incidentă).

IX. Printre mijloace de exprimare a raportului apozitiv este menţionat şi **acordul,** fie ca procedeu arhaic şi popular, fie ca normă impusă de statutul gramatical al bazei. Acesta presupune reluarea aceloraşi elemente joncţionale existente şi la termenul bază, atît la Ap cît şi la AP:

Îl cunoştea pe el, **pe Gheorghe,** de multă vreme.

în care Ap apare în cazul Ac, ca şi baza, marcat prin prepoziţia "de";

Se gîndea la ei, [1]/ adică la cine **plecase** mai devreme. [2]/

în care AP (2) explică baza pronominală în Ac, precedată de prepoziţia "la". Se observă că şi pronumele relativ "cine" din AP este în Ac, repetînd forma bazei, deşi în propoziţie este S.

8. RELUAREA (R)

Reprezintă una din posibilităţile de realizare distinctă a raportului de adordonare, în cadrul relaţiei de apoziţionare. Deşi evidenţiată în lucrările de gramatică, nu a fost analizată pe larg, ba chiar a fost confundată (sau asimilată) fie cu apoziţia, fie cu repetiţia. Ea are însă un statut distinct, pe care ni-l propunem să-l evidenţiem în continuare (cf.Ion Diaconescu, **op.cit.**).

I. Apariţia unei unităţi de reluare este condiţionată de existenţa unei baze, pe care o repoziţionează prin acelaşi segment lexical sau printr-unul diferit, însă apropiat (mai ales pronume). În ex.:

Agripina **ştia** [1]/ că mai **erau** pe acasă şi alte *gospodine*, [2]/ care **trebuie** [3]/ să **fi fugit**, [4]/ cum **fugise** şi *ea*, [5]/ prin pădure... [4]/

avem: (1)PPr; (2)CDr; (3)ATr; (4)SBr; (5)CM, fiecare propoziţie fiind regenta celei care urmează. O situaţie aparte descoperim în cadrul propoziţiei (3), regentă a unei SB datorită verbului unipersonal ca formă şi impersonal din punctul de vedere al conţinutului "trebuie". În această propoziţie apare pronumele relativ "care", S însă al propoziţiei (4)SB, în fond o reluare a S "gospodine" din (2). Apariţia lui în (3) se datorează nevoii de realizare a raportului de subordonare atributiv. Este însă un S reluat.

II. Ca trăsături proprii, care o diferenţiază de apoziţie şi de repetiţie, menţionăm:

1. **Reluarea** (sau **anticiparea,** dacă este aşezată înaintea bazei) poate fi reali-zată fie prin acelaşi cuvînt prin care se exprimă baza, fie printr-unul diferit, care prin conţinutul său implică baza:

Îmi **veni** *o idee* ,(S) *o idee* (Sr) genială.

în care apare acelaşi cuvînt în poziţia reluare (ceea ce face să nu poată fi confundat cu apoziţia, obligatoriu diferită de bază)

dar şi:

M-a **bucurat** *epuizarea* (S) rapidă a cărţilor, *lucru* (Sr) foarte bun.

în care substantivul "*lucru*" reia S "*epuizarea*".

2. Relaţia de echivalenţă realizată diferă atît de cea a apoziţiei (determinare de ordin semantic), cît şi de cea a repetiţiei (determinare de ordin stilistic).

3. Reluarea îndeplineşte un rol structural, servind ca bază la dezvoltarea unui supliment de informaţie sau ca mijloc de dezambiguizare a mesajului; astfel, într-un enunţ de tipul:

Am primit de ziua mea un tablou de la o colegă, [1]/ care îmi place foarte mult. [2]/ (1)PPr; (2)AT

dezambiguizarea mesajului se impune, deoarece nu se ştie **cine** îmi place, tabloul sau colega (pronumele relativ care neputînd explica):

Am primit de ziua mea *un tablou*(Cd) de la o colegă, **tablou** (Cdrel) [1]/ *care* îmi **place** foarte mult. [2]/
sau: **Am primit** de ziua mea un tablou *de la o colegă* (Ci), *colegă* (Cirel) [1]/ care îmi **place** foarte mult. [2]/

4. Reluarea poate ajuta la corectarea unui anacolut:

Obsesia (Ci) **n-are să scape** *de ea.*(Cirel)

în care reluarea prin pronume în Ac marcat de preopoziție corectează anacolutul: De obsesie (Ci) **n-are să scape.**

- evitîndu-se aprecierea drept S a substantivului, posibilă datorită omonimiei N-Ac.

III. Ca **unitate de reluare** pot să apară toate părțile de vorbire cu o semnificație, dar și unități propoziționale marcate prin indici specifici.

1. **Baza poate fi reluată prin aceeași unitate lexicală:**

* *substantiv*: **Am rezolvat** *o problemă,*(CD) *problemă*(Cdrel) [1]/ care mă preocupase. [2]/
* *pronume*: **A reîntîlnit-***o* (Cda) *pe ea*, (Cd) *pe ea* (Cdrel) [1]/ care îl preocupase atît. [2]/
* *adjectiv*: Îl **privea** *supărată*(Eps), *supărată*(Epsr) [1]/ că **nu o înțelege.** [2]/

2. **Baza este reluată prin aceeași unitate lexicală, derivată** însă de la o bază verbală sau adjectivală:

M-a **întrebat** ceva, *întrebare* [1]/ care **m-a uimit.** [2]/
Era bucuroasă, *bucurie* [1]/ care i **se citea** în ochi. [2]/

3. **Baza este reluată printr-un element de substituție:**

- *pronume accentuat:*

Mama îl **privi** și *ea* zîmbind.

- *pronume neaccentuat:*

Lacul codrilor albastru/Nuferi galbeni *îl* **încarcă.** [1]/

necesare precizării funcției sintactice a bazei.

4. **Baza este reluată printr-o altă unitate lexicală** (substantiv, pronume demonstrativ sau nehotărît, adverb sau locuțiune adverbială):

* Reluarea printr-unul din *substantivele*: **act, adevăr, chestiune, dovadă, fapt, lucru, motiv, ocazie, prilej, problemă, semn, situație, timp, vreme:**

Am discutat acea problemă, **fapt** [1]/ care **m-a bucurat.** [2]/

în care substantivul **fapt** nu este decît o reluare a conținutului propoziției bază, prin nominalizarea verbului - am discutat = discuția - și apoi reluarea acestuia printr-un sinonim parțial.

* Reluarea prin *pronume* sau *adverbe* asigură interpretarea sintactică a bazei în raport cu o unitate regentă. În acest caz discutăm despre **corelative**, adică despre unități care participă la exprimarea aceleiași relații ca și a unității reluate. Ele reactualizează dependența bazei de un regent, de multe ori îndeplinind și rolul de a regla poziții sintactice aparent deviante. Acest tip de reluare caracterizează mai ales nivelul frastic:

a) **Corelative la nivel propozițional** apar cînd baza este antepusă regentului, vorbitorul dorind să insiste asupra ei. Pot fi reluate:
subiectul: *Subiectul și predicatul, astea* **sînt părțile** principale de propoziție.
numele predicativ: Cuminte și serioasă, *așa* **a fost** tot timpul.
elementul predicativ secundar: *Harnică și serioasă, așa* **am cunoscut-o.**
complementul direct: Și *lectura și muzica, pe toate* **le-a apreciat.**
complementul indirect: *La prietenele și prietenii* săi, *la aceștia* **se gîndea** în spital.

b) **Corelativele la nivel frastic** participă decisiv la organizarea unităților sintactice, adesea ori prezența lor fiind obligatorie și contribuind la identificarea subordonatei. De altfel, în prezentarea noastră, pentru fiecare tip de subordonată există o mențiune specială referitoare la corelativi. Nu este însă inutilă o prezentare succintă a acestei probleme acum:

* **Subordonatele SB, PR, AT, CD, CI, CAG** folosesc în comun aceiași relatori, deci și corelativii vor fi aceiași, distribuiți însă în funcție de relatorii specifici și de modalitatea subordonatei:

- **cine, care,** (relatori, substituți de persoană) - **acela, aceea,** (ăla, ăia) (corelativi)

Cine s-a ars cu supă (SB), [1]/ acela suflă și-n iaurt.(PPr) [2]/

în care **acela** nu este S al propoziției principale, ci corelativ al SB;

- **ce, care,** (substituți de lucruri, relatori)/ - **aceea, aia** (corelativi)

Ce-ai cumpărat,(CD) [1]/ aia să folosești.(PPr) [2]/

- **cît, / atît, tot**

Cîte poezii mi-a cerut, (CD) [1]/ pe toate le-am învățat.(PPr) [2]/

* **în propozițiile interogative indirecte,** relatorii au ca element corelativ pronumele demonstrativ neutru **asta** (aceasta)

Unde este ea acum, (CD) [1]/ asta nu știu. (PPr) [2]/

* **Subordonatele circumstanțiale** își distribuie corelatorii în raport cu funcția sintactică pe care o actualizează:

- CT : **cînd / atunci**
- CL : **unde / acolo**
- CM : **cum /așa**
- CZ : **fiindcă / de aceea**
- CS : **ca să / de aceea**
- CT : **dacă / atunci , în acest caz**
- CV : **deși / totuși, tot**
- CNS: **încît / așa de, atît de**
- CUM: **pe lîngă că / mai și**

* cînd apare un lanț de subordonate în raport de coordonare, corelativul exprimă o valoare sumativă (de obicei exprimat prin pronumele nehotărît **tot** substantivizat sau nu):

Unde ai fost, (SB) [1]/ cît ai stat,(SB) [2]/ cum ai călătorit, (SB) [3]/ **totul** m-a interesat.(PPr) [4]/

în care **totul** este corelativul sumativ al celor trei SB coordonate.

* corelativul nu apare numai ca reluare a bazei, ci și ca o anticipare a acesteia, mijlocul cel mai sigur, de altfel, de identificare a relatorilor și corelatorilor, dar și de stabilire a funcției sintactice a subordonatelor. Astfel, fraza:

Cînd l-am chemat, (CT) [1]/ atunci a venit.(PPr) [2]/

poate fi repoziționată:

Atunci a venit, (PPr) [1]/ cînd l-am chemat. (CT) [2]/

sau chiar și:

Atunci [2]/ cînd l-am chemat (CT) [1]/ a venit.(PPr) [2]/

Se observă că grupurile adverbiale **atunci cînd, acolo unde, așa cum** sînt alcătuite dintr-un relator și un corelativ, ceea ce impune segmentarea lor, corelativul integrîndu-se propoziției regente, fapt demonstrabil și prin posibilitatea repoziționării acestora. Astfel, fraza:

A procedat așa cum a crezut.

trebuie împărțită: **A procedat** așa (PPr) [1]/ cum **a crezut.** (CM) [2]/

fapt subliniat și de posibilitatea repoziționării: Așa a procedat, [1]/ cum a crezut. [2]/

în care corelativul anticipă baza, fiind antepus.

* **Reluarea prin pronume sau adverbe relative** în calitate de relatori ai unei propoziții subordonate **AT** asigură interpretarea bazei sub aspectul trăsăturilor sale esențiale (AT de calificare/de identificare) sau ca mărci ale unei propoziții **CM** de identificare; selecția relatorilor este condiționată de unele caracteristici ale bazei:

a) **care** reia, în special, o bază pronominală:

Acela [2]/ *care* **vorbește** (AT) [1]/ **este prietenul** tău. (PPr) [2]/

pronumele relativ îndeplinind, în general, aceeași funcție sintactică pe care o îndeplinește baza (în cazul nostru S), dar și:

Cd : *Pe aceea* [2]/ *pe care* **mi-ai arătat**-o (AT) [1]/ **nu o cunosc.**(PPr) [2]/

Ci : *Cu aceea* [2]/ *cu care* **m-am întîlnit** (AT)[1]/ **nu am mai vorbit** de mult. (PPr) [2]/

sau, alteori, în funcție de referenții fiecărei propoziții, funcții diferite:

Despre acela [2]/ *care* a **ajuns premiant** (AT) [1]/ **nu ştiu** nimic.(PPr) [2]/
în care verbul regentei este la persoana I (S inclus) iar cel al AT la persoana a III-a, fixat prin *care*.

Pronumele **care** poate substitui şi un adverb precedat de prepoziţia "în", pe lîngă un nume exprimînd circumstanţe locale, temporale sau modale:

Îmi amintesc *locul* (Cd) [1]/ în care (Ccl) **ne-am cunoscut**. (AT) [2]/ (=unde)
M-**a fascinat** *felul* (S) [1]/ în care **a recitat**.(AT) [2]/ (=cum)

b. Aceeaşi funcţie de reluare este pusă în valoare de **cum** şi **ce** adverbial în structura propoziţiilor subordonate CM de identificare pe lîngă o bază adjectivală sau adverbială:

De frumoasă (Ccz) [2]/ **ce era**,(CMid) [1]/ toată lumea o **îndrăgea**. (PPr) [2]/
Încet (Ccz) [2]/ cum **vorbea**, (CMid) [1]/ nimeni **nu**-l **auzea**.(PPr) [2]/

* Baza poate fi reluată printr-o **propoziţie apoziţională de reluare (APr)** cu ajutorul pronumelor relative **ceea ce, (drept/după/la/pentru) care** şi **de unde**, avînd un sens nedefinit, a căror selecţie este determinată de funcţia sintactică a bazei:

SB :Mi **se părea** (PPr) [1]/ că **nu vine**,(SB) [2]/ ceea ce **nu s-a întîmplat**.(APr)(SB)[3]/
CZ : **Mă temeam**(PPr) [1]/că **va ninge**, (CI) [2]/drept pentru care **m-am întors** acasă.(APr)(CZ) [3]/
CS : **A plecat** în oraş (PPr) [1]/ **să cumpere** daruri, (CS) [2]/ drept care **m-a luat** şi pe mine.(APr)(CS) [3]/
CT : Mi-**am scris** temele, (PPr) [1]/după care **am plecat** la joacă.(APr)(CT) [2]/
CI : **Am vorbit** despre mai multe lucruri (PPr) [1]/ la care **nu mi-a dat dreptate**.(APr)(CI) [2]/
CL: **Părea foarte cuminte**,(PPr) [1]/ de unde **am dedus**(APr)(CL) [2]/ că o **înţelesese**. (CD) [3]/

5. Baza poate fi reluată printr-un **articol posesiv sau demonstrativ** (cînd substantivul este fie nearticulat, fie determinat de un Aaj).

Să se compare: *Cartea prietenului*(Asg) meu **este nouă**.
dar: *Cartea* **de acolo** (Aav) **a** *prietenului* (Asg) meu **este nouă**.
sau: Această carte **a** *prietenului* (Asg) meu **este nouă**.
De asemenea: Prinţul *cel mic* (Aaj) **porni** la drum.

6. Baza poate fi reluată (obligatoriu) prin **pronume neaccentuat în cazurile Ac sau D**, situaţie în care forma accentuată devine o prezenţă emfatică:

L-**am văzut** *pe tatăl* tău. (în care *L* anticipă Cd nominal)
I-**am vorbit** *mamei* tale. (în care *I* anticipă Ci nominal)

IV. Apoziţionarea prin reluare este realizată în mai multe situaţii:

1. **Baza este reluată printr-un lexem pivot** (Ion Diaconescu) care poate fi de acelaşi fel (dacă baza este un cuvînt) sau diferit (dacă baza este unitate propoziţională sau frază), lexem care serveşte el însuşi drept regent al unităţii care urmează; este o caracteristică a literaturii artistice, dar şi a limbii vorbite sau a literaturii de specialitate, tinzînd spre dezambiguizarea mesajului:

Au înflorit din nou trandafirii, **semn** de toamnă lungă.

2. **Baza este repoziţionată prin pronume şi adverbe pronominale relative**, integrate structural fie în propoziţii subordonate AT sau CM, fie în AP de reluare.

Fiinţa [2]/ care **vorbeşte** (AT) [1]/ **se numeşte om**.(PPr) [2]/
De leneş (Ccz) [2]/ ce **era**, (CMid) [1]/ nici îmbucătura din gură **nu** şi-o **mesteca**. (PPr)[1]/

3. **Baza este repoziţionată** 9prin **anticipare sau reluare**, cu aceeaşi funcţie sintactică), vorbind de diverse părţi de propoziţie reluate (S reluat, C reluat etc.). În acest caz se vorbeşte, la nivel frastic, de **corelativi**, iar la nivel propoziţional de Ci sau Cd reluate sau anticipate prin formele neaccentuate ale pronumelui personal. De remarcat este şi caracterul facultativ al unora, dar şi obligativitatea altora.
Sînt obligatorii, deci:

* **Pronumele personale formă neaccentuată în acuzativ sau dativ:**

L-**am reîntîlnit** (*pe el*) la teatru.
I-**am înmînat** (*lui*) cererea mea.

* **Corelativii în regentă ai propoziţiilor secundare** (mai rar ai părţilor secundare de propoziţie):

Ccum : *Pe lîngă bani* îţi *mai* trebuie *şi* inteligenţă.
CUM : Pe lîngă că **este frumoasă**,(CUM) [1]/ *mai* **este** *şi* **deşteaptă**. (PPr) [2]/
Cexc : **Nu am dat** *altceva* decît flori.(Cex)
CNS : **Vorbea** *aşa de* tare, [1]/ încît mă **asurzise**.(CNS) [2]/
CV : Deşi **scrisese** mult,(cv) [1]/ *tot* **nu epuizase** subiectul. [2]/

9. REPETIŢIA (RP)

Reprezintă atît un **fenomen sintactic** (rezultat al raportului de adordonare) cît şi un **procedeu stilistic**, caracteristic vorbirii populare, dar mai ales ca **mijloc artistic de insistenţă**. Ea dispune de o mare varietate de resurse lexicale şi gramaticale, conducînd la reliefarea prin insistenţă a semnificaţiei termenului repetat (cf.Ion Diaconescu, **op.cit.**)

I. **Repetiţia lexicală** (fie prin acelaşi lexem, fie printr-unul derivat) presupune repoziţionarea unei baze, cuvîntul repetat avînd o funcţie sintactică distinctă de a bazei:
S : în relaţie cu P: *Croitorul*(S) **croieşte**(Pv) cu îndemînare. (S repetat - repetă P)
P : "...care **vine**, (Pv) [1]/ **vine**, (Pv) [2]/ **vine**, (Pv) [3]/ **calcă** totul **în picioare**. [4]/" (Pv RP)
Np : *Deştepţii* **au rămas deştepţi**. (Np repetă S substantivizat)
Eps: Dumnezeu *l*-**a făcut** *pe om* (Cd) *om.*(Eps) (Eps repetă Cd)
Cd : **Vom visa** *un vis* ferice. (Cd repetă sub formă nominală Pv)
Ci : Corb *la corb* **nu-şi scoate** ochii. (Ci repetă S)
Ccl : **Coborau** *din stîncă*-**n stîncă**.(Ccl repetă un Ccl cu altă prepoziţie)
Cct : **Treceau** pe la noi *din an* **în an**. (Cct repetă un Cct)

Acelaşi lucru este valabil şi în cazul subordonatelor:
SB : Bine-**a zis** (PPr)[1]/ cine-**a zis**...(SB) [2]/ (SB repetă P regentei)
PR : **Te-ai făcut** (PPr) [1]/ ce **te-ai făcut** .(PR)[2]/
AT : Cei [2]/ *care* **au fost oameni** (AT) [1]/ **oameni au rămas**. (AT) [2]/ (AT are numele predicativ identic cu cel al regentei)
CD : Eu **fac** [1]/ ce **am făcut** şi ieri. (CD) [2]/
CI : **Mă tem** şi eu [1]/ de ce **te temi** şi tu. (CI) [2]/
CM : **A aşteptat** (PPr)[1]/ cît **a aşteptat**, (CM) [2]/ dar apoi **a plecat**.(PP) [3]/ etc.

II. Repetiţia lexicală se poate realiza prin :
1. **acelaşi cuvînt: Priveam** [1]/cum **trec rînduri, rînduri** (Eps) copii spre casă.(CM) [2]/
2. **derivat de la acelaşi radical**:
- *lexical*: **Era** *plin-plinuţ* paharul lui.
- *gramatical* (ca grad al intensităţii); prin repetarea unor forme morfologice diferite ale aceluiaşi cuvînt: Greuceanu **era voinicul-voinicilor**. (N+G)
- *lexico-gramatical* (repetiţia unui derivat nominal): **Vom visa un vis** ferice.
3. **sinonim** (mai ales parţial): **Se sucеşte** zmeul,/**se învîrteşte**,/**se răsuceşte** el./
4. **antonim**: Aşa **vine**, (PPr) [1]/ încît crezi (CNS) [2]/ că **pleacă**. (CD) [3]/
aflîndu-se fie în raport de coordonare (cel mai adesea prin juxtapunere), fie de subordonare.

III. **Sub raport structural**, repetiţia poate să apară:
1. **Fenomen sintactic neintegrat** (fără funcţie sintactică):
Era un om **sărac, sărac.**
(unde poate fi considerat doar marcă a intensităţii).
2. **Fenomen sintactic integrat** într-o structură sintactică pe baza unei relaţii de subordonare, cu o funcţie faţă de bază:
Aţi luptat *luptă*(Cdi) deşartă.

De cuminte (Crel), **e cuminte** fata.

3. Repetiția se poate integra într-o **altă structură sintactică**, diferită de cea în care apare baza:

Și **să dorm**, [1]/ *dormire-aș* dus! [2]/

IV. Din punctul de vedere al dispunerii în cadrul enunțului, repetiția poate fi:

1. **Repetiția imediată**, realizată prin:

*** Reluarea aceluiași cuvînt în aceeași formă:**

a) exprimînd *intensitatea maximă*:

Femeia **era** *bătrînă, bătrînă*, ca lumea de bătrînă.

integrată superlativului absolut.

b) exprimînd *durata*:

"Mircea însuși mînă-n luptă vijelia-ngrozitoare,
Care **vine, vine, vine**, calcă totul în picioare."

*** Cuvîntul reluat este în cazul genitiv** (tot ca marcă a intensității maxime):

Tu **ești** *floarea-florilor*.

*** Repetiția printr-un derivat: Floricică**, floare-albastră...

2. **Repetiția la distanță:**

*** Reluarea cuvîntului sau a propoziției**, fără elemente joncționale, dar cu interpunerea unui vocativ, marchează nerăbdarea:

- Ia stai, măi omule, **ia stai** puțin!

- în general, acest tip de repetiții arată o stare sufletească a vorbitorului (teamă, reproș, neliniște, supărare).

*** Reluarea elementelor repetiției angajate într-o relație de subordonare**, exprimînd:

a) *cantitatea*: Prin minte îi **treceau** *fel și fel de* amintiri.

b) *progresia*: **Vorbea** *din ce în ce* mai mult.

c) *comparația*: Iar mama, *ca mama*, îl **apăra**.

*** Repetiția cuvintelor prin coordonare:**

a) *ca aspect al verbelor*: **Merseră** [1]/ și iar **merseră**... [2]/

b) *exprimînd calitatea*: Gospodari **tot unul și unul**...

3. O mare parte din aceste repetiții au devenit locuțiuni adjectivale sau adverbiale: **fel de fel, din cînd în cînd, din vreme în vreme, zi de zi, ceas de ceas, tot unul și unul** etc.

4. Un tip special de repetiție este **tautologia**, constînd în repetarea unui cuvînt cu funcție sintactică diferită:

*** Repetiția subiectului în numele predicativ** (care este de obicei nearticulat):

Vorba-**i vorbă**.

sau cu determinanți diferiți: *Fata* găsită **era** chiar **fata** lui!

*** Repetiția cu complement de relație** (de obicei a numelui pred.):

a) *adjectiv* : *De harnică*, **e harnică** fata.

b) *adverb* : *De greu*, **e greu**...

c) *verb la supin* (repetă verbul predicat): *De muncit*,(Crel) **a muncit** destul.

*** Repetiția în frază** apare, mai frecvent, **prin subordonare:**

a) Repetiția regentei printr-o subiectivă:

Nu-i frumos (PPr) [1]/ ce-i frumos,(SB) [2]/ **e frumos** (PPr)[3]/ *ce*-ți **place** ție. (SB) [4]/

b) Repetiția regentei printr-o **completivă directă:**

Va fi știind el (PPr)[1]/ ce **va fi știind**. (CD) [2]/

c) Repetiția regentei printr-o temporală:

Moșneagul meu [2]/ cînd **se supără** (CT) [1]/ apoi **se supără** rău! (PPr) [2]/

d) Repetiția regentei printr-o modală:

Rîde și el (PPr)[1]/ cum **rîde** prostu-n tîrg. (CM) [2]/

e) Repetiția regentei printr-o **finală:**

Vorbești și tu (PPr) [1]/ ca **să vorbești**! (CS) [2]/

f) Frecventă este repetiția în exprimarea paratactică a subordonatelor **condiționale:**

Ai carte, (CȚ) [1]/ **ai** parte!(PPr) [2]/
sau concesive (cu verbul la o formă opusă regentului):
Voi **nu** mă **vreți**, (CV) [1]/ eu vă **vreau**. (Pr) [2]/

V. Urmărind motivația fenomenelor de apoziționare prin repetiție, se pot identifica trei tipuri importante, din punctul de vedere al vorbitorului:

1. **Repetiția de intensitate** subliniază angajarea afectivă a vorbitorului, prezentînd mai multe trăsături:

- evaluarea bazei prin prisma atitudinii afective a vorbitorului;
- constituie un mijloc analitic de exprimare a unor categorii gramaticale (grade de comparație și de intensitate, aspect verbal, circumstanțe)

Ea presupune mai multe valori (nuanțe distincte de interpretare afectivă a bazei):

* *Calitatea* unui nume, a unei acțiuni sau a unei însușiri se exprimă printr-un **adjectiv** sau printr-un **adverb**:

Fața ei **deveni albă, albă** ca hîrtia. (adjectiv cu valoarea unui superlativ absolut, intensitate maximă).

Era gol pușcă, pușcă. (substantiv adverbializat prin conversiune, cu valoarea unui superlativ absolut, intensitate maximă)

Vorbea *mult*, **mult.** (adverb cu funcți.e de Ccm, cu valoarea unui superlativ absolut).

* *Cantitatea* exprimată prin **adjective, numerale sau substantive** precedate de adverbele intensive **iar, numai, tot** (uneori):

Cît vezi cu ochii,/**numai munți și iar munți**./

* *Gradația* prin amplificare se poate realiza prin:

a) **adjectiv**, cînd antecedentul este substantiv:

Era păcat, mare păcat!

b) **adverb de intensitate**, dacă antecedentul este adjectiv:

Era frumoasă, prea frumoasă pentru mine.

c) **substantiv**, cînd antecedentul este un diminutiv (în vocativ)

Mîndruliță, **mîndra** mea/Iară mi-ai frînt inima!/

* *Evaluează baza* la modul absolut:

Nu-i mai rămăsese *nimic*, **nimic** de făcut.

* *Accentuarea tensiunii* unei baze verbale:

Fugiți! **Fugiți**! **Vin** turcii!

- amenințarea (repetiția unui verb, adverb, interjecție):

Lasă tu, numai, **lasă**! (verb)

Bine, **bine**, jupîne! (adverb)

- atenuarea prin negație a unei acțiuni intensive:

Unchesul **se bucura, nu se bucura**, dar baba nu mai putea!

- bucuria: *Soarele*! A ieșit **soarele**!
- compasiunea: Sărăcuța de tine, **sărăcuță**!
- condescendența: Salutare, prieteni, **salutare**!
- deliberarea: Să rămînă, **să nu rămînă**...
- dorința: Să dorm! **Să dorm**!
- imprecația: Mînca-l-ar lupii **să-l mănînce**!
- indecizia: Să vină? **Să mai vină**?
- invocația: Stăpîne, **stăpîne**// Îți cheamă și-un cîne!
- îndemnul: Să cînți cobzar din cobza ta//**Să cînți** ce știi mai bine!
- motivația: Dacă văzu și **văzu** că nu pleacă, se supără!
- regretul: De ce nu-mi vii, **de ce nu-mi vii**?
- reprosul: De ce-ai întîrziat? **De ce**?
- rugămintea: O, rămîi, **rămîi** la mine!

* *Evaluarea bazei din perspectiva duratei* (modalitate de exprimare a aspectului verbal -

Valeria Guțu Romalo)
- verbe la indicativ, imperativ sau gerunziu:
Și rîzi, **și rîzi**, pînă nu mai putu!
Vorbind **și iar vorbind**, se făcu ziuă mare.
- interjecții onomatopeice: Și caii **tropa, tropa, tropa, tropa!**
* *Valori circumstanțiale*:
- continuitatea: O să-l văd **mereu-mereu.**
- succesiunea: "Flori de tei deasupra noastră//Or să cadă **rînduri-rînduri**".
- alternanța: Dă-i cu bere, dă-i cu vin, și apoi **dă-i cu vin, dă-i cu bere!**
- distribuția: Porniră cîte doi, **cîte trei**, cum puteau.
- progresia: Și scorpia suflă, **suflă**, pînă plesni.
- concesia (prin repetiție lexicală negativă): Cuminte, **necuminte**, tot l-au certat.

2. **Repetiția prin insistență** urmărește modalitatea de receptare a mesajului. Ea poate fi:
* **Enunțiativă**, frecventă în limbajul popular (și deci marcă a oralității stilului), putînd fi obținută și prin repetiție cu variații morfo-sintactice (de obicei se angajează verbul ca bază):
Merge **și iar merge.**
Prinde-l-voi, **prinde** eu pe hoțul acela...
* **Exclamativă: Nani, nani**, puiul mamii!
* **Imperativă**: Nu mai da! **Nu mai da**, omule!
* **Optativă**: Duce-m-aș și **m-aș tot duce**...
* **Interogativă** (insistență asupra răspunsului, de altfel cunoscut dinainte): Cît vei mai insista? **Cît vei mai insista**, știind răspunsul meu?

3. Funcția **prozodică** a repetiției constituie o trăsătură esențială a poeziei populare sau a celei culte de factură folclorică, îndeplinind atît rolul de "sprijin prozodic", cît și acela de reliefare. Apare ori de cîte ori nevoile **ritmice** sau de **rimă** o impun:
Frunză verde, frunzuliță,//Am avut o mîndruliță.
Repetiția apare și în **refren**, fie ca refren obișnuit, fie ca refren **encomiastic** (în colinde - **Lerui, ler**, Florile dalbe...)
ornamental (**tra la la, Țura-ța,**) sau ca refren **tematic** (de obicei repetîndu-se substantive în vocativ): **Ioane, Ioane**//Toată lumea doarme...
În jocurile de copii, fie prin repetarea unei silabe (sau grup de silabe) accentuate: **Paparudă, rudă,**
fie prin repetarea anticipativă a părții finale a cuvîntului: **Rică, rică,** turturică
fie prin repetarea, cu un prefix fără vreo semnificație, a cuvîntului bază: Melc, melc, **codobelc.**

4. Funcția **stilistică** a repetiției este foarte importantă, aceasta reprezentînd, cum subliniază Gh.N.Dragomirescu, o importanță cardinală pentru stilistica figurilor. Vom face o scurtă prezentare a principalelor figuri de repetiție, prezente în textele avute în vedere:
* **Repetiția fonologică:**
a) **aliterație** (repetiția unor consoane):
"Venea cu părul **rîurind**//**Rîu** galben de mătase"
b) **asonanță** (repetiția vocalei accentuate):
"Unde-ajunge **nu**-i hotar..."
* **Repetiția lexicală:**
a) *Prin topică*:
- **anaforă** (repetiția primului cuvînt din mai multe unități):
"**Patria** este țărîna pe care o calc,
Patria este văzduhul pe care îl respir".
- **epiforă** (repetiția aceluiași cuvînt -grup- la sfîrșitul mai multor unități):Bani **am,** casă **am,** nevastă bună **am**...
- **metafrază** (repetarea cuvîntului printr-un sinonim):"**Străină** pentru mine, **necunoscută** ție."
- **disjuncție:** Voi **acuzați,** voi **acuzatori,** voi **judecători.**

- **simplocă:** "**Mănînc** și plîng. **Mănînc.**"
- **epizeuxis:** "(...) Care **vine, vine, vine,** calcă totul în picioare..."

b) Prin *topică și funcție gramaticală*:
- **anadiploză:** Cine face **bine, bine** găsește.
- **climax anaforic:** Nu numai că am vorbit, **dar am și scris; nu numai că am scris,** dar **am și trimis** scrisoarea; **nu numai că am trimis-o,** dar mi-am și luat măsuri de precauție...
- **concatenație:** Întîmplarea am aflat-o de la **bunicul** meu, care și el o știa de la **bunicul** lui, care și el o aflase în vremuri de demult de la **bunicul** lui...
- **epanadiploză** (combinație de anaforă și epiforă):

"(...)**Mereu** se vor tot bate, tu vei dormi **mereu**(...)
Mereu va crește umbra, eu voi dormi **mereu**...
Mereu va plînge apa, noi vom dormi **mereu**".

c) *Diversificată flexionar*:
- **poliptoton** - vezi exemplul de mai sus, repetiția verbului "**a dormi**" la diverse persoane.

d) *Diversificată prin derivație*:
- **parigmenon:** "Și se apuca
Zidul de zidit"

e) *Diversificată prin opoziție* (valorificarea polisemiei sau a omonimiei lexicale):
- **antanaclază :** "Omenești**le fumuri** ca **fumurile** pier."
- **diaforă :** Mai bine tu **singur** decît **singur** în doi.
- **anominație** (repetarea numelui propriu prin apelativul comun):

"Ce te pleci, **Arbore? arborii** se pleacă numai de vijelie..."

* **Repetiție gramaticală** (diversificată prin topica fixă și prin opoziție lexicală) - **chiasm** (repetarea inversă a două funcții gramaticale)

Cine **face bine,/ bine găsește.**

Se poate observa din această prezentare că, în stilistică, repetiția asigură simetria discursului. Este însă adevărat și faptul că utilizarea în exces, mai ales în vorbirea curentă, este supărătoare. Simetria, paralelismul, rima interioară însă își găsesc în repetiție un suport de bază, ca și, pe plan gramatical, punerea în valoare a noi unități lexicale sub forma locuțiunilor sau a formării gradelor de comparație și de intensitate. (Ion Diaconescu **op.cit.**)

10. ATRIBUTUL

Este **partea secundară de propoziție care determină un substantiv sau un substitut al acestuia** (termen regent). În general A este unilateral dependent de regent. Există însă situații în care acesta nu poate fi omis, ceea ce duce la concluzia că, relația atributivă fiind una de vecinătate, A poate impune numelui regent un anumit statut structural de determinare minimală.

Rolul semantic al A este actualizarea regentului prin **calificare, identificare, clasificare și descriere.**

Din legătura puternică a A cu regentul, rezultă multe formații discutabile (unele considerate locuțiuni substantivale, altele substantive compuse) al căror statut nu este încă acceptat în mod unitar. În această categorie sînt incluse, mai ales, sintagmele legate de tipul:

s.Ac+ "de" + v.la supin (mașină de scris/găurit/măcinat/spălat/etc.).

I. **Clasificarea atributelor,** făcută atît după criterii morfologice cît și după acordul cu numele regent duce la soluții diferite:

1. Din punct de vedere semantic, A pot fi:

* **A calificative** - exprimate prin adjective, participii și gerunzii cu valoare adjectivală,

verbe la supin cu prepoziții:

Casa **mare** este a ta.

* **A descriptive** se exprimă prin adjective:

Avea părul **blond,** ochii **albaștri** și o gură **mică.**

* **A de identificare** se exprimă prin adjective pronominale, substantive cu prepoziții, gerunzii:

Acest *copil* **e cuminte.**

* **A de clasare** se exprimă prin substantive cu prepoziții sau adjective (considerăm că în acest caz avem substantive compuse):

Trenul **de marfă circulă** mai încet.

2. **Din punct de vedere gramatical, A** pot fi:

* **A izolate:** sînt mai slab legate de regent, aducînd o informație suplimentară, dar nu indispensabilă; se despart prin virgulă:

Omul, **mai răbdător, s-a oprit.**

* **A neizolate** - A este indispensabil pentru înțelegerea comunicării:

Programul **stabilit este mai bun.**

3. **După caracterul pur atributiv sau mixt, A** pot fi:

* **A izolate descriptive** - se referă exclusiv la regent, prezentîndu-l:

În depărtare se văd *munții*, **cu vîrfurile** ascunse în nori.

* **A (izolate) circumstanțiale** - caracterizarea termenului regent implică o nuanță circumstanțială (cauzală, temporală, condițională sau concesivă) referitoare la predicat

- nuanță cauzală:

Bolnavă, *ea* **nu a** mai **stat.**

- nuanță concesivă:

Bolnavă, *mama* **a venit** totuși.

- nuanță temporală:

Mă gîndeam *la* acele *întîmplări*, **de demult.**

- nuanță condițională:

Bolnavă ieri, *ea* **nu** mai **vine.**

- nuanță de relație:

Observațiile lui, **privind raportul, nu** m-**au impresionat.**

II. **După partea de vorbire prin care se exprimă, A** pot fi:

1. **Atribute adjectivale (Aaj):** se exprimă printr-un adjectiv dependent de un regent prezent (obligatoriu), care impune adjectivului acordul de gen, număr și caz).

* **Adjective propriu-zise** - cu valori semantice de:

- **posesiea**(dependență, apartenență): *Moșia* **boierească este întinsă.**
- **subiectul(agentul) acțiunii:** *Acțiunile* **sindicaliste s-au intensificat.**
- **autorul:** *Creația* **eminesciană este fascinantă.**
- **acțiunea:** *Zgomotul* **enervant s-a terminat.**
- **scopul:** *Cutia* **poștală este roșie.**
- **relația:** Terminologia **lingvistică nu este lipsită** de logică.
- **materia:** *Pastele* **făinoase se recomandă** bolnavilor.
- **originea:** *Poporul* **român a trăit** aici.
- **calitatea:** *Teoriile* **filosofice** despre originea lumii **sînt** viu **discutate.**
- **cantitatea:** **Bea mai multă** *apă.*
- **locul:** *Satul* **ardelean a fost cîntat** de Octavian Goga.
- **timpul:** *Fructele* **timpurii sînt apreciate.**

a) **Adjectivele propriu-zise se acordă în gen, număr și caz,** cu **substantivele** (substitutele) **regente. Ca elemente regente** pot deci să apară:

- **substantive:** *Copacii* **înfloriți păreau acoperiți** cu o horbotă.
- **cuvinte substantivizate:** "A" **mare** de tipar **este o majusculă.**

- **părți de vorbire cu valoare substantivală** (numerale):
Trei **mai silitori** și-**au făcut** tema.
- **pronume:**
Altul **mai harnic nu este.**

b) Adjectivele propriu-zise realizează funcția de Aaj sub toate aspectele morfologice și sintactice:

- **dacă adjectivul precedă** substantivul determinat, el preia articolele (hotărît și nehotărît), indicînd astfel și cazul substantivului regent (masculin, deoarece femininul are forma de plural nearticulat):
Frumoasei *fete* i-**am oferit** flori.
Zilele **noului** *an* **s-au scurs** pe nesimțite.
- **dacă adjectivul este precedat de articolul adjectival "cel"** (care este și substitut separativ), regentul trebuie să fie articulat hotărît:
Zilele **cele frumoase s-au terminat** pe neașteptate.
- **adjectivul poate să apară la orice grad de comparație sau de intensitate:**
- **gradele de comparație** presupun compararea însușirii exprimate de adjectivul res- pectiv; ele se realizează cu ajutorul unor *adverbe:*
pozitiv: *Rîuri* **frumoase se despletesc** în cărări de argint.

comparativul:
- *de superioritate*: *Fete* **mai frumoase** *ca acestea* **nu există.**
- *de egalitate*: **Am cumpărat** *niște mere* **la fel de frumoase** *ca ale tale.*
- *de inferioritate*: *Lucrările* **mai puțin frumoase nu se premiază.**
- *superlativul*:
- *relativ de superioritate*:
Fetele **cele mai frumoase au fost selectate** pentru concurs.
- *relativ de inferioritate*:
Tablourile **cele mai puțin frumoase nu au fost achiziționate.**
- *absolut*:
Poeziile **foarte frumoase au intrat** în patrimoniul literaturii.

- **gradele de intensitate** se suprapun, parțial, cu cele de comparație, cel puțin prin aceea că se construiesc cu același tip de morfeme.
- **intensitatea maximă** (sau maximă depășită) se construiește cu adverbele: **foarte, admirabil de, colosal de, extraordinar de, extrem de, grozav de, îngrozitor de, uluitor de** etc. Aceeași funcție morfematică poate fi îndeplinită de locuțiunile adverbiale **din cale-afară, cu totul și cu totul de, de tot:**
Frumoasă din cale-afară, prințesa **a fost peţită** des.
- tot ca elemente de subliniere a intensității maxime sau depășite se utilizează adverbe de proveniență substantivală sau adjectivală, care semnifică nuanțe extreme ale calității: **crunt (de), putred, rău, catran, foc, tun, cobză, puşcă, buştean** etc.
Fata, **răcită cobză, nu se scula** din pat.
- tot ca elemente morfematice de marcare a intensității maxime se utilizează **repetiția adjectivului (frumoasă-frumoasă), prelungirea unor sunete (masare), repetarea substantivului centru prin forma de genitiv (floarea-florilor),** pronumele **ce (de), adverbele cît (de), așa (de), prea:**
Acolo **trăia** *o* **prea frumoasă** fată.
- **intensitatea crescîndă** se marchează prin **tot mai, mereu mai, din ce în ce mai, și mai:**
Merele **din ce în ce mai coapte, atrăgeau** copiii.
- **intensitatea descrescîndă:** se marchează cu morfemele **tot mai puțin, mereu mai puțin, din ce în ce mai puțin, și mai puțin:**

Grădina, **din ce în ce mai puțin îngrijită, se părăginea.**

- **intensitatea suficientă** se marchează prin **deajuns de, suficient de, destul de:**

Lucrarea ta, **destul de bună, va fi propusă** pentru lectură.

- **intensitatea insuficientă** se marchează prin: **nu deajuns de, insuficient de, nu prea:**

Rochia, **nu prea lungă, trebuie** retușată.

* În categoria adjectivelor propriu-zise se încadrează și adjectivele **provenite din verbe la participiu sau la gerunziu acordate** care se comportă la fel ca și adjectivele:

Rufele **spălate sînt** în uscătorie.

Oamenii **suferinzi se tratează** în spitale.

* **Numeralele cu valoare adjectivală** se comportă ca niște adjective:

a) **numeral cardinal cu valoare adjectivală** (numeralele de la unu la nouăsprezece);

- precedă regentul nearticulat: **Am cumpărat trei** *cărți.*

- este adeseori precedat de articolul adjectival, cu ajutorul căruia marchează și cazul (dativ sau genitiv) al regentului:

Cele două *fete* **zîmbiră.**

Am cerut lucrările **celor trei** (Aaj) **elevi.**(Asg)

- pentru a exprima valoarea de genitiv sau de dativ, se utilizează adeseori prepozițiile **a** sau **la** + forma de acuzativ atît a numeralului cît și a substantivului regent:

Cad pe creștetele *a* **doi** (Aaj) *copii* (Asg) cu plete lungi.

Au dat premii *la* **trei** (Aaj) *copiii.*(Ci) Ac (val.D)

b) **numeral ordinal cu valoare adjectivală:**

- poate sta atît înaintea, cît și în urma regentului:

Clasa **a doua este** *la* **a doua** *ușă* pe stînga.

- poate fi însoțit de articolul adjectival, cu ajutorul căruia se marchează și cazurile dativ sau genitiv:

Cea dintîi școlăriță ai fost *tu.*

Am luat caietele **celui de-al doilea** (Aaj) *elev.*(Asg)

- cînd precedă regentul, numeralul **întîi** poate fi articulat, nu însă cînd stă după regent:

Întîia *casă* **este a părinților** mei.

dar: *Clasa* **întîi este foarte grea.**

- precedat de numeral, regentul nu se articulează; dacă însă numeralul cu valoare adjectivală este postpus, regentul se articulează;

- cazurile genitiv sau dativ pot fi marcate și prin utilizarea prepozițiilor **a** sau **la** (formă de acuzativ, dar valoarea de G/D).

c) **numeralul colectiv cu valoare adjectivală** nu poate fi însoțit de articolul adjectival;

- de obicei precedă regentul care nu este articulat hotărît enclitic:

Ambii *elevi* **se întoarseră.**

- are forme diferite (la cîteva numerale) în funcție de genul substantivului regent (ambii/ambele; amîndoi/amîndouă; tustrei/tustrele; cîteșitrei/cîteșitrele);

- cu excepția numeralelor ambii și amîndoi (cu formele ambilor/ambelor sau amîndurora), genitiv-dativul (valoarea) se realizează cu ajutorul prepozițiilor **a** și **la:**

Ambilor *elevi* le-**am oferit** premii.

La **toți trei** *participanții* le-**am oferit** premii.

- are forme aglutinate (tustrei, cîteșipatru) dar și perifrastice (toți cinci, toate șapte).

d) **numeralul aproximativ** se comportă la fel cu cel cardinal propriu-zis, diferența fiind dată de morfemul care arată aproximarea (**cam, aproximativ, circa** sau de repetarea numeralelor distanțate, legate prin liniuță de unire):

Vor găsi vreo trei *copii* dornici de excursie.

Acolo **erau zece-douăzeci** *muncitori.*

e) **numeralul distributiv** are forme perifrastice, și se utilizează mai rar cu valoare adjectivală:

Cîte doi *elevi* **se ridică** din bănci.

f) **numeralul multiplicativ** are valoare preponderent adjectivală; cînd precedă regentul este articulat (preia articolul substantivului):

Întreitul *cîștig* **m-a bucurat.**

Se poate constata și acordul în gen și număr cu substantivul:

Sponsorizarea **întreită a contribuit** la premierea tuturor.

* **Adjectivele pronominale** rezultă prin conversiunea pronumelor care apar în poziția specifică adjectivelor, realizînd acordul în gen, număr și caz cu substantivele regente; sînt determinante de identificare.

a) **adjectivul pronominal de întărire** poate sta atît înaintea, cît și în urma regentului:

Mircea **însuși mînă**-n luptă vijelia-ngrozitoare.

-are forme distincte de gen (însumi, însuți, însuși, înșine, înșivă, înșiși -ms; însămi, însăți, însăși, însene, însevă, înseși-însele fm), dar și de caz (la fm.sg.: însemi, înseți, înseși);

Fetei **înseși i-a oferit** flori.

nu implică în mod necesar vecinătatea imediată cu regentul:

Însuși marele și viteazul *conducător* Sinan **a căzut.**

b) **adjectivul pronominal posesiv** stă de obicei după regent:

Caietul **tău este mai ordonat.**

poate fi disociat de regent, dar atunci primește articolul posesiv

Ai noștri *tineri* la Paris **învață.**

Caietul acesta **al tău este mai puțin ordonat.**

acordul se face în gen, număr și caz cu regentul:

Fetele **noastre au cîștigat** meciul.

Fotbaliștii **noștri au pierdut** un meci important.

c) **adjectivul pronominal demonstrativ** nu are o poziție fixă:

- dacă precedă regentul apare fără particulă deictică:

Acest *copil* **este silitor.**

dar: *Copilul* **acesta a devenit mai leneș.**

- cînd precedă regentul, indică și cazul acestuia:

Acelui *om* i **s-a dat** sacul.

- poate fi disociat de regent cînd îl precedă:

Aceleiași neîntrecute *sportive* i **s-a oferit** premiul fair-play.

d) **adjectivul pronominal nehotărît** comportă mai multe observații, deoarece nu toate pronumele nehotărîte pot avea valoare adjectivală. În această poziție pot fi întîlnite, pe lîngă regente nearticulate:

un/o; alt/altă; oricare; orice; fiecare; fiece; cutare; vreun/vreo

- apar numai antepuse, acordîndu-se cu regentul în gen, număr și caz:

Altei imagini i **s-a suprapus** aceasta.

atît/atîta, cîtva, ceva stau numai înaintea regentului nearticulat, pe care îl determină ca totalitate:

A cumpărat atîta *carne.*

destul/destulă, mult/multă, puțin/puțină stau înaintea sau în urma determinatului nearticulat:

Ai cumpărat *caiete* **puține.**

locuțiunile adjectivale invariabile **tot soiul de, tot felul de** precedă, de cele mai multe ori, regentul, dar pot să stea și după regent, modificîndu-se parțial:

A cumpărat tot soiul de *legume.*

A citit *cărți* **de tot soiul.**

cu aceeași valoare pot fi folosite cuvintele **ce de, la:**(=multe)

A venit la *lume*!

Ce de *caiete* **ai consumat** în acest trimestru!

semnificînd, în același timp, gradul intensității maxime; apar, de obicei, în enunțuri exclama-

tive.

e) **Adjectivele pronominale interogative** apar în propoziții interogative directe parțiale: **care, ce, cît, cîtă, cîți, cîte,** fiind antepuse regentului:

Care *elev* **a lipsit**?
Cîtă *făină* **ai pus**?
Ce *carte* **citești**?

ce este invariabil; celelalte își pot modifica forma:

Al cărei fete este *caietul*?

f) **Adjectivele pronominale relative** apar în propoziții secundare, de obicei interogative indirecte parțiale, fiind identice cu cele interogative. Ele, însă, pe lîngă funcția în cadrul propoziției, îndeplinesc și rolul de relatori (elemente joncționale prin care se realizează subordonarea):

Se știe (PPr) [1]/ **care** (Aaj) *elev* **a lipsit.**(SB) [2]/

adjectivele pronominale relative se acordă în gen, număr și caz cu elementul regent din propoziția secundară, căreia îi aparțin.

g) **Adjectivul pronominal negativ** apare de obicei în propoziții negative: **nici un/unui, nici o/unei;**

substantivul regent este întotdeauna nearticulat:

Nu am cumpărat nici o *carte.*

precedă regentul, căruia îi indică și cazul (D-G):

Nici unei *eleve* **nu** *i* **s-au oferit** mărțișoare.

h) Dată fiind asemănarea (uneori pînă la identitate) dintre pronume și adjectivele pronominale, trebuie să se acorde mare atenție stabilirii identității corecte a acestora, principalul mijloc fiind tocmai faptul că adjectivele apar, obligatoriu, pe lîngă un substantiv sau substitut cu care se acordă în gen, număr și caz. Compară:

Nici unui *băiat* **nu** *i*-**am cerut** mingea.
Nici unuia **nu** *i*-**am cerut** mingea.

2. **Atributul substantival** (As): se exprimă prin substantive sau prin cuvinte cu valoare substantivală (locuțiuni substantivale, substantive rezultate prin conversiune), dependente de un nume sau de un substitut al acestuia:

Copilul **de la fereastră este fratele** meu.
Aceea **de la fereastră** este sora mea.

- este deci un determinant neacordat cu regentul;
- regentul impune **As** unul din cazurile nonautonome (acuzativ, genitiv sau dativ);
- poate fi precedat de prepoziții.

* **Atributul substantival prepozițional** stă în cazul cerut de prepoziția cu care se construiește (regimul prepozițiilor) sau de locuțiunea prepozițională:

a) **Atributul substantival prepozițional în acuzativ** este construit cu prepoziții cu regim de acuzativ, dintre care cele mai frecvente sînt: **de, la, în, cu, spre, din, dintre, de pe, de la** etc.

Florile **din grădină se usucă** toamna.

- substantivul regent este articulat doar dacă nu este precedat de un atribut adjectival:

Aceste *flori* **din grădină se usucă** prematur.

- **Asp** este articulat dacă este el însuși regent al unui atribut:

Florile **din grădina** (Asp) **de la țară (Asp) nu s-au uscat.**

dar: *Florile* **din această (Aaj) grădină (Asp) frumoasă (Aaj)** mă **impresionează.**

- **Asp** poate determina un substantiv de origine verbală:

Plecarea **cu mașina a fost stabilită** din vreme.

- **Asp** poate determina și un numeral cu valoare substantivală:

Doi **dintre elevi au plecat.**
N Ac

- **Asp** poate determina un pronume:

Acesta **din banca** a doua **este prietenul** meu.

- Ca o excepție trebuie înregistrată situația în care **As** apare în cazul **acuzativ fără prepoziție** (exprimă valori temporale, fiind el însuși regent al unor **Aaj**):

Statul în picioare **cîteva (Aaj) ore (As) e obositor.**

- prezența **locuțiunilor prepoziționale cu regim de acuzativ** ridică unele probleme de interpretare, dat fiind faptul că acestea au în componența lor substantive; în această categorie trebuie avute în vedere locuțiunile: **din motive de, în materie de, în conformitate cu, în loc de, din cauză de** etc.(au nuanță circumstanțială):

Absențele **din motive de sănătate se motivează.**

b) **Asp în dativ** sînt mai reduse, construindu-se cu prepoziții cu regim de dativ: **contrar, conform, potrivit, asemenea, datorită, grație, mulțumită:**

Rezolvarea problemei **conform sugestiilor a fost ușoară.**

- și în cazul dativ pot apărea **As** fără prepoziții (de regulă articulate):

Conferirea de medalii **unor veterani** ne-**a impresionat.**

Alexandra, **nepoata (Aaj) mamei** (Asd) mele, **a plecat.**

c) **Asp în genitiv** sînt mai puține, numărul substantivelor care intră în relație cu un determinant prin relatori prepoziționali fiind mai redus. Prepozițiile și locuțiunile prepoziționale cu regim de genitiv sînt: **asupra, contra, împotriva, din cauza, de dinaintea, de dinapoia, de-a lungul, de-a latul, în curmezișul, din fața, din spatele, din mijlocul, de pe marginea** etc.

Casa **de pe marginea drumului este foarte veche.**

- prezența unui numeral cardinal impune, în cazul genitivului, utilizarea prepoziției **a** care conferă construcției valoare de genitiv, deși forma este de acuzativ (după cum se folosește **la** pentru valoarea de dativ). Sub influența acestuia, construcția se extinde și la alte **As** determinate de adjective cantitative (mulți, puțini, numeroși, diverși):

Perspectiva **a** numeroase (Aaj) **dispute** (Asg) **nu** mă **încîntă.**

* **Atributul substantival genitival** identifică, de obicei, posesorul obiectului denumit prin cuvîntul regent, apartenența, originea, subiectul, obiectul:

Aceasta **este casa prietenilor** noștri.

Am luat *caietul* **fetei.**

Am zărit *grupul* **elevilor** în curte.

Suflarea nemiloasă **a crivățului a hotărît**-o.

Pentru înțelegerea **procesului a avut nevoie** de mai multe zile.

a) **Asg** se poate construi **cu ajutorul articolului genitival,** în următoarele condiții (articolul se acordă în gen și număr cu regentul):

regent nearticulat hotărît:

Un băiat **al prietenilor** noștri **s-a făcut profesor.**

Această *istorisire* **a vremurilor** de demult m-**a impresionat.**

regent articulat, însă determinat de un alt atribut:

Caietul **curat (Aaj) al colegului este** pe catedră.

două Asg coordonate:

Casa **părinților și a bunicilor este** la țară.

b) Repetarea unui substantiv prin genitivul acestuia capătă valori stilistice, exprimînd, în același timp, superlativul: **Zmeul zmeilor, floarea florilor, voinicul voinicilor, minunea minunilor.**

3. **Atributul numeral** (asimilat de obicei, **As**) se exprimă prin numeral cu valoare substantivală, în aceleași cazuri, deci, în care apar și substantivele. Preferăm această denumire, mai exactă, considerăm:

* **Atributul numeral prepozițional** se exprimă prin numerale de toate tipurile, în cazurile:

a) **Acuzativ cu prepoziție** (+/- articol demonstrativ):

- **numeral cardinal propriu-zis:** *Florile* **de la cei trei** le-**am primit** cu bucurie.

- **numeral aproximativ:** *Cărțile* **pentru vreo patru** <u>**nu sînt noi**</u>.
- **numeral colectiv:** *Fotografia* **cu amîndoi** <u>**era făcută**</u> la munte.
- **numeral fracționar:** *Plecarea* **după o treime** din clasă <u>**este nepotrivită**</u>.
- **numeral distributiv:** *Cărțile* **pentru cîte doi** <u>**sînt noi**</u>.
- **numeral ordinal:** *Discuția* **despre cea de-a doua** m-<u>**a amuzat**</u>.

b) **Dativ cu prepoziție** (uneori, cu valoare de dativ, se utilizează construcția de acuzativ cu prepoziția **la**):

Discutarea **asemenea celor trei** <u>**este nepotrivită**</u>.
Rezolvarea **conform la patru** dintre voi <u>**nu era bună**</u>.

c) **Genitiv cu prepoziție** (uneori, cu valoare de genitiv, se folosește acuzativul cu prepoziția **a**):

Trecerea prin **spatele a patru** dintre ei i-<u>**a speriat**</u>.
Scrisoarea **din fața amîndurora** mă <u>**surprinde**</u>.

* **Atributul numeral genitival** este însoțit, adeseori, de articolul demonstrativ și de articolul genitival, acordat cu regentul în gen, număr și caz. Mult mai des apare însă genitivul cu **a**:

- **numeral cardinal propriu-zis:**
  Cărțile noi **ale celor trei** <u>**nu sînt**</u> la mine.
- **numeral aproximativ:** *Părerea* **a vreo trei** <u>**nu contează**</u>.
- **numeral colectiv:** *Lucrările* **amîndurora** <u>**au fost bune**</u>.
  Desenele **a tustrei** mi-<u>**au plăcut**</u>.
- **numeral fracționar:**
  Absența **unei jumătăți** dintre voi m-<u>**a impresionat**</u> neplăcut.
  Corectarea **a două treimi** din lucrare mi-<u>**a luat**</u> mult **timp**.
- **numeral distributiv:** *Plecarea* **a cîte patru** <u>**era neașteptată**</u>.
- **numeral ordinal:** *Cartea* **celei dintîi** <u>**a fost interesantă**</u>.

4. **Atributul pronominal** este paralel celui substantival, pronumele ocurente în această poziție fiind substitute ale unor substantive prezente în context sau avînd referință la situația de comunicare dată.

* **Atributul pronominal prepozițional** (App) apare cu prepozițiile (locuțiunile prepoziționale) cu regim cazual de:

a) **Acuzativ** (cu: **de, de la, de lîngă, dintre, despre, în, pentru, spre, ca, față de**):
- **pronume personal propriu-zis:** *Încrederea* **în mine** <u>**nu**</u> mă <u>**părăsește**</u>.
- **pronume personal de politețe:** *Părerea* **lui despre dumneata** <u>**este bună**</u>.
- **pronume reflexiv:** *Iubirea* **de sine** <u>**înseamnă egoism**</u>.
- **pronume posesiv:** *Doi* **dintre ai noștri** <u>**au fost**</u> la adunare.
- **pronume de întărire** (învechit): *Părerea* noastră **despre însene** <u>**nu este cea mai bună**</u>.
- **pronume demonstrativ:** *Calea* **spre aceia** <u>**părea lungă**</u>.
- **pronume nehotărît:** *Atitudinea* **lui față de alții** <u>**nu este potrivită**</u>.
- **pronume negativ:** *Scrisoarea* **de la nimeni** <u>**nu**</u> m-<u>**a impresionat**</u> ca aceea de la ea.
- **pronume interogativ:** *Cartea* **de la cine** <u>**este**</u> pe noptieră?
- **pronume relativ** (în același timp și relator al unei subordonate):
  Am aflat (PPr)[1]/ *cartea* **de la cine este** pe masă.(CD)[2]/

b) **Dativ prepozițional +** (**datorită, grație, mulțumită, conform, contrar, potrivit, asemnea**):
- **pronume personal:** *Reușita* **datorită ție** <u>**era sigură**</u>.
- **pronume personal de politețe:** *Planul* **conform dumitale** <u>**nu s-a dovedit**</u> prea <u>**bun**</u>. etc.

c) **Genitiv prepozițional** (cu prepoziții și locuțiuni prepoziționale cu regim de genitiv):
- **pronume personal** (numai pentru persoana a III-a): *Lupta* **contra lor** <u>**s-a prelungit**</u>.
- **pronume personal de politețe:** *Trecerea* **prin fața dumitale** <u>**este neașteptată**</u>.
- **pronume posesiv:** *Discuția* **asupra alor voștri** <u>**s-a prelungit**</u>.
- **pronume demonstrativ:** *Blocul* **din fața acelora** <u>**este vechi**</u>.

- **pronume nehotărît:** *Casele* **din jurul altcuiva** <u>**s-au stricat**</u>**.**
- **pronume negativ:** *Mașinile* **din fața nici unuia** <u>**nu s-au oprit**</u>**.**
- **pronume interogativ:** *Discuțiile* **contra căruia te** <u>**interesează**</u>**?**
- **pronume relativ: Se știe** (PPr)[1]/ *discuțiile* **contra căruia te** <u>**interesează**</u>.(SB) [2]/

După cum se poate observa, cel mai dificil este nu stabilirea App, ci identificarea bornei propoziționale în cazul pronumelui relativ, care se află așezat după regent. Regentul, însă, face parte din propoziția secundară.

* **Atributul pronominal genitival** (Apg) este similar celui substantival și se exprimă prin toate pronumele care au în paradigmă forme proprii de genitiv:

- **pronume personal** (numai la persoana a III-a): *Discuția* **lor** <u>**devenise pasionantă**</u>**.**
- **pronume personal de politețe:** *Părerea* **dumitale** <u>**nu**</u> **mă** <u>**interesează**</u>**.**
- **pronume posesiv** (numai pentru situația în care arată mai multe obiecte posedate, fiind marcat de forma de genitiv a posesivului **alor**):*Jocul* **alor noștri** <u>**a fost bun**</u>**.**
- **pronume demonstrativ:** Părerea bună **a acestora** despre noi <u>**trebuie**</u> *confirmată*.
- **pronume nehotărît:** *Caietele* **altora** <u>**au fost mai curate**</u>**.**
- **pronume negativ:** *Scrisoarea* **nici unuia** <u>**nu**</u> m-<u>**a surprins**</u>**.**
- **pronume interogativ: A cui** *rezolvare* ți-<u>**a plăcut**</u>**?**
- **pronume relativ:** Întrebarea <u>**a fost**</u> (Pni) (PPri) [1]/ **a cui** *rezolvare* ți-<u>a plăcut?</u>(PR) (Pv) [2]/

Cîteva observații se impun:

- lipsa articolului hotărît enclitic al regentului implică, în aceeași măsură ca la substantive, prezența articolului genitival (acordat cu R):

Acest *meci* **al alor noștri** <u>**a fost pierdut**</u> la limită.

- o atenție deosebită trebuie acordată pronumelui posesiv care, la persoana a III-a (mai mulți posesori - un obiect/mai multe obiecte posedate), utilizează pronumele personal în genitiv:

Acest *caiet* **al lor (ppG)** <u>**nu este edificator**</u>**.**

* **Atributul pronominal datival** poate să apară:

- **pronume personal:** Nepot **mie,** acest copil <u>**nu**</u> mă mai <u>**ascultă**</u>**.**

Vitele-**i** <u>**par de piatră**</u>**.** (dativul posesiv)

- **pronume reflexiv: Își** <u>**scoate**</u> *șapca* din cap. (=scoate șapca sa)
- **pronume demonstrativ:** *Conferirea* de medalii **acestora** <u>**este impresionantă**</u>**.**
- **pronume nehotărît:** *Atribuirea* de noi loturi **altora** i-<u>**a supărat**</u>**.**

5. **Atributul verbal** apare destul de frecvent, fiind exprimat prin:

* **Verbe la infinitiv** precedate de prepoziția **de:**

Plăcerea de **a citi** <u>**este foarte mare**</u>**.**

a) este echivalentul unui Asg (=plăcerea **cititului**) sau al unei AT cu verbul la conjunctiv (Plăcerea [2]/**să citesc** [1]/ **este mare.**(AT) [2]/)

b) verbul își păstrează caracterul verbal, putînd primi compliniri specifice:

Plăcerea **de a citi** *poezii*(Cd) <u>**este mare**</u>**.**

* **Verbe la supin** legate de regent prin prepozițiile **de, pentru:**

Problemele **de rezolvat** în vacanță <u>**sînt mai dificile**</u>**.**

a) verbul își păstrează capacitatea de a fi centru al unei sintagme verbale:

Cărțile **pentru conspectat** repede (Ccm) <u>**au fost indicate**</u> la începutul anului.

b) verbul poate fi la forma negativă (propoziția rămîne afirmativă):

Idei **de neconceput** <u>**au fost puse în circulație**</u>**.**

* **Verbe la gerunziu** neacordat, așezate în imediata apropiere a regentului:

Cu steagurile **fîlfîind** în vînt, <u>**se îndreptau**</u> spre Televiziune.

a) Verbul la gerunziu poate primi un **S** (unii vorbesc în această situație de construcții absolute gerunziale):

Soldații (S1) **vibrîndu**-le *inimile* (S2) <u>**se avîntară**</u> spre redută a patra oară.

6. **Atributul adverbial (Aav)** se exprimă prin adverbe sau prin locuțiuni adverbiale, de

cele mai multe ori precedate de prepoziții:

Casa **de acolo** <u>**este a bunicilor**</u> mei.

Oamenii **de demult** <u>**erau mai viteji**</u>.

* uneori, Aav poate să apară fără prepoziții:

- pe lîngă substantive de origine verbală:

Staționarea **acolo** <u>**nu este permisă**</u>.

- pe lîngă substantive nearticulate (antepuse):

Așa *film* <u>**nu am**</u> mai <u>**văzut**</u>.

* dată fiind asemănarea unor locuțiuni adverbiale cu locuțiunile prepoziționale cu regim de genitiv, trebuie acordată multă atenție:

Casa **din dreapta** (Aav) <u>**este nouă**</u>.

dar: *Casa* **din dreapta străzii** (Asp) <u>**este nouă**</u>.

7. **Atributul interjecțional** (Aij) este întotdeauna așezat după regent (de obicei fiind urmat de semnul exclamării):

Sunetul **clings! clings!** <u>**nu se**</u> mai <u>**auzea**</u>.

III. Uneori, substantivele regente pot fi determinate de mai multe feluri de atribute. Există și unele restricții:

- de obicei, se asociază mai ușor atribute de același fel:

<u>**Sorbeau**</u> *picăturile* **de viață, (Asp) umede** (Aaj) **și vii.** (Aaj)

- nu e posibilă coordonarea a două dative posesive;
- nu se recomandă folosirea mai multor Asg.

IV. **Topica A** este specifică:

1. **Sînt întotdeauna postpuse Av, Aav, Aij:**

Plăcerea **de a admira** natura <u>**este mare**</u>.

Banca **din față** <u>**s-a stricat**</u>.

Sunetul **miau!** <u>**s-a auzit**</u> de sub pat.

2. Sînt, de obicei, **antepuse unele subspecii ale Aaj** (anumite numerale sau adjective pronominale):

Două *fete* <u>**se ridică**</u> din bancă.

Ambele *lucrări* <u>**au fost bune**</u>.

Care *caiet* <u>**a fost dat**</u> profesorului?

3. **Topica Aaj propiu-zis** prezintă unele aspecte interesante.

De obicei, **Aaj** este așezat **după regent,** cînd îl precedă el preluînd și articolul acestuia. Dar:

* unele adjective pot sta numai în fața regentului:

Am văzut *un* **biet** *om* pe stradă.

* unele adjective **își modifică sensul în funcție de topică:**

- diferit - **diferite** păreri (=variate)/# păreri **diferite** (= care diferă)
- nou - un **nou** prieten (alt) /# un pricten **nou** (care nu e vechi)
- pur - **pură** naivitate (adevărată) /# o credință **pură** (curată)
- sărac - **săracul** cărăbuș (bietul) /# un om **sărac** (sărman)

La fel se comportă și **distins, sărman, simplu, adevărat, anumit, bun, înalt, puțin, vechi, asemenea, oarecare,** etc.

V. **Acordul A** se face în funcție de categoriile gramaticale ale părții de vorbire acordate. Se face deci acordul tuturor părților de vorbire flexibile (în afară de **Aav, Aij, Av** - care nu cunoaște modificări în funcție de gen și număr la modurile nepersonale).

VI. Pentru a evita confuzia **A** cu alte părți de propoziție trebuie să se aibă în vedere identificarea sintagmelor nominale/pronominale, în centrul cărora se află, ca regent, nume sau cuvinte asimilate acestora.

1. **Elipsa termenului regent** poate duce la confuzia A cu acesta:

Mai <u>sînt</u> **dintre aceștia.** (S neexprimat *unii, oameni*)

<u>Se vede</u> **ca un fum** în depărtare. (S neexprimat *ceva*)

<u>Au venit</u> **cu toții.** (S neexprimat - inclus *noi*)

Am mai auzit **de astea.** (Cd neexprimat - *vorbe*)

2. **Pronumele ai, al, a(ale)** poate fi centru al unei sintagme nominale:

I-**am văzut** *pe ai* **lui.** (lui este Apg exprimat prin pronume pers.)

3. **Pronumele cel...** poate fi centru al unei sintagme nominale:

Cel **de acolo este colegul** tău.

VII. **ATRIBUTIVA (AT)** este propoziția secundară subordonată care determină un substantiv sau un cuvînt asimilat acestuia din propoziția regentă, fiind echivalenta la nivel frastic a atributului:

Plăcerea **de a citi**(Av) **este mare.**

Plăcerea [2]/ **să citeasc** (AT) [1]/ **este mare.** (PPr)[2]/

1. În calitatea de **regent** al AT se poate afla:

* **Un substantiv** (inclusiv cele provenite prin conversiune):

Cartea [2]/ despre care **mi-ai vorbit** (AT) [1]/ **mă interesează.** (PPr) [2]/

"A"-ul [2]/ *pe care* **l-ai scris** (AT) [1]/ **este deformat.** (PPr) [2]/

* **Un numeral** cu valoare substantivală:

Cei trei [2]/ *cu care* **ai vorbit** (AT) [1]/ **s-au întors.**(PPr) [2]/

* **Un pronume:**

Aceia [2]/ *pe care* **i-ai văzut** acolo (AT) [1]/ **pleacă** la munte.(PPr) [2]/

2. **Clasificarea AT:**

* **AT determinative** sînt cele absolut necesare pentru înțelegerea comunicării. Fiind strîns legate de regentă, ATd nu se despart de aceasta prin virgulă, și de aceea sînt și **neizolate.** AT determinativă identifică sau califică termenul regent:

a) **de identificare** (regent de obicei determinat hotărît):

Tu **ești omul** (PPr)[1]/ pe care **l-am visat.**(AT) [2]/

b) **de calificare** (au ca regent un termen nearticulat sau articulat proclitic):

Era o femeie (PPr) [1]/ **cum** alta **nu-i.**(AT) [2]/

* **AT explicative** aduc un element nou în comunicare, însă nu absolut necesar înțelegerii acesteia. Ele se despart de obicei prin virgulă de regentă, de aceea se mai numesc și **izolate.**

Gîndul, [2]/*pe care* **mi l-a mărturisit,** (AT) [1]/ **o obseda.** [2]/

La rîndul lor, acestea pot fi:

a) **descriptive:**

Casa, [2]/ *care* **se ridica** văzînd cu ochii, (AT) [1]/ **părea un palat.** (PPr) [2]/

b) **circumstanțiale** (această valoare pot să o aibă și AT determinative) cu nuanțe (date în primul rînd de termenul regent, dar și de relator):

locală: *Locul* acela, [2]/ *unde* **ne-am cunoscut,** (AT)[1]/ **mi-este foarte drag.** [2]/

temporală: *Ziua* [2]/ *cînd* **am plecat** de acasă (AT) [1]/ **a fost nefericită.** [2]/

cauzală: El **face** *semne* [1]/ **că nu a înțeles.** (AT) [2]/

3. AT pot fi construite cu toate modurile personale, cu excepția imperativului:

- **indicativul:** *Vestea* [2]/ **că vom veni** (AT) [1]/ **l-a bucurat.** [2]/
- **conjunctivul:** **Îi plăcea** *ideea* [1]/ **să plece** la munte. (AT) [2]/ –
- **condițional-optativul:** *Părerea* [2]/**că ai fi avut** și o altă soluție (AT) [1]/ **nu ți-a convenit.** [2]/
- **prezumtivul:** *Bănuiala* [2]/ **că va fi avînd** și altă opțiune (AT) [1]/ **se strecură.** [2]/

4. **Relatorii AT:**

* **Conjuncții subordonatoare: că, să, dacă, de, ca(...)să:**

a) **că** - introduce AT pe lîngă un substantiv deverbativ, abstract sau pe lîngă un pronume demonstrativ de depărtare (termen de identificare a unui substantiv abstract); AT poate fi inclusă în regentă; de obicei sînt AT determinative:

Gîndul [2]/**că va merge** la mare (AT) [1]/ **îi preocupa.** [2]/

Greșeala lui **este aceea,** [1]/ **că pune** prea multe întrebări.(AT) [2]/

b) **să** - introduce AT pe lîngă substantive deverbative sau pronume demonstrative de depărtare (cu rol de identificare):

Ideea [2]/ **să plece** la țară (AT) [1]/ **nu-l mai părăsea.** [2]/

Rostul omului **este acela** [1]/ **să muncească.**(AT) [2]/

AT introdusă prin să apare de multe ori, în limba vorbită, pe lîngă substantive care nu îndeplinesc condiția menționată, ele fiind rezultatul fie al omisiunii unui pronume relativ, fie **ca urmare a** transformării unei CNS în AT prin eliminarea determinantului nominal (adjectiv):

N-a fost *clipă* [1]/ **să stau.**(AT) [2]/ (în care să stau)
Era o fată [1]/ **să nu stai** cu ea.(AT) [2]/ (rea,/să nu stai CNS)

c) **ca (...) să** - apare cînd între unitatea regentă (substantiv sau pronume) și verbul la conjunctiv se interpune o altă unitate:

Va afla *puterea* [1]/ **ca** întotdeauna **să reziste** ispitelor. (AT) [2]/

d) **dacă** - apare ca marcă a unor interogative indirecte totale care se referă la un substantiv abstract sau pe lîngă demonstrativul **aceea** ca substitut al numelor (întrebarea, problema, chestiunea) fie ca **Np**, fie ca **Aaj:**

Îl **preocupa** *gîndul* [1]/ dacă **va reuși** (AT) [2]/ sau **nu.** (AT) [3]/
Ideea aceea [2]/ dacă mai **are** vreo șansă (AT) [1]/ **nu era nouă.** [2]/
Întrebarea lui **rămăsese aceea** [1]/ dacă **vă mai întoarceți.**(AT) [2]/

e) **de** (=care) - apare în vorbirea populară fie pe lîngă un nume, fie pe lîngă un pronume demonstrativ, fie pe lîngă un numeral; adeseori poate avea și o nuanță circumstanțială (mai ales CNS):

Ia *hainele* [1]/ de le-**am purtat** eu. (AT) [2]/ (.../pe care le-am ...)
Avea *o mașină* [1]/ de **mînca pămîntul.** (AT) [2]/

* **Pronume relative și nehotărîte: care, cine, ce, cît..., ceea ce, oricine...;** pe lîngă rolul lor de elemente joncționale, acestea au și o funcție sintactică în propoziția **AT:**

a) **care** - are cea mai largă sferă de întrebuințare, putînd introduce atît AT determinative, cît și explicative. Determină nume, pronume sau numerale; pot avea nuanțe circumstanțiale:

Fata, [2]/ *care* (S) **se sculase** devreme, (AT) [1]/ **plecă** spre casa bunicii. [2]/
Vai *de acela*(Pn) [1]/ *căruia* (Ci) *nimic* **nu-i place.** (AT) [2]/
Cei patru [2]/ *care* (S) **au fost selecționați** (AT) [1]/ **pleacă** la concurs. [2]/

b) **cine** - se utilizează numai ca substitut de persoană, pe lîngă substantive; uneori forma cazuală este cerută de regent:

Lasă-mă, Doamne, [1]/ **să zac**
În brațele [2]/ cui (S) mi-**e drag.** (AT) [3]/ (cui=omului-G)

Poate să apară și ca marcă a unei interogative indirecte parțiale (avînd ca regent substantivul întrebarea):

Mi-**au pus** *întrebarea* [1]/ *cine* (S) **va veni** la școală. (AT) [2]/

c) **ce** - se folosește în condiții similare cu **care;** în contexte proprii, este mijloc de identificare a unei calități; ca determinant pe lîngă pronumele nehotărîte **tot, mult, puțin** sau negativul **nimic:**

Oamenii [2]/ ce (S) **se îndreptau** spre piață (AT) [1]/ **erau hotărîți.** [2]/
Se bucură și ei, *ca niște absolvenți* [1]/ **ce sînt.** (AT) [2]/
Nu tot [2]/ ce (Cd) **ai spus** (AT) [1]/ **este adevărat.** [2]/
Nimic [2]/ din ce (A) **mi-ai promis** (AT) [1]/ **n-ai făcut.** [2]/(A față de un Cd elidat în P1)

d) **cît, cîtă, cîți, cîte** - apar pe lîngă nume cărora li se poate atribui o determinare cantitativă, pe lîngă pronume personale, posesive, demonstrative, nehotărîte și negative sau pe lîngă numerale:

Din atîtea *caiete* [2]/ *cîte* (Cd) **ai avut** (AT) [1]/ **nu mai ai** nici unul. [2]/
Noi, *toți* [2]/ *cîți* (S) **am fost,** (AT) [1]/ **am văzut** [2]/ ce **s-a întîmplat.** [3]/
O pătrime [2]/ din cîte **ai rezolvat** (AT) [1]/ **este greșită.** [2]/

e) **ceea ce** - apare pe lîngă regente abstracte sau în variație liberă cu **ce** sau pe lîngă pronumele **tot, mult, puțin, nimic:**

Gîndul [2]/ la *ceea ce* (S) **se va întîmpla** (AT) [1]/ ne **preocupa** pe toți. [2]/

Nimic [2]/ din *ceea ce* (S) **a devenit frumos** (AT) [1]/ **nu** mă mai **impresionează.** [2]/
O problemă importantă o reprezintă așa-zisele pronume relative compuse, dintre care se distinge **cel ce.** Considerăm că, în situațiile în care **ce** poate fi substituit cu **care,** avem posibilitatea de a despărți acest termen, avînd deci o AT pe lîngă pronumele demonstrativ **cel,** care este însă incapabil să apară singur, avînd nevoie de o determinare:

Cei [2]/ *ce* (S) **vin** spre noi (AT) [1]/ **sînt prietenii** noștri. [2]/
Cel [2]/ *ce* (S) **gîndește** singur (AT) [1]/ **a născocit** mașina. [2]/

* **Adjectivele pronominale relative: care, ce, cît...** apar în aceleași condiții ca și pronumele pe lîngă regente, numai că în subordonata AT determină un substantiv, față de care sînt Aaj:

Mi-a **pus** *întrebarea* [1]/ care copil **lipsește.** (AT) [2]/
Problema [2]/ ce carte **să citesc** (AT) [1]/ **mă preocupă.** [2]/
Întrebarea [2]/ cîți copii **au venit** (AT) [1]/ **mi-a pus**-o diriginta. [2]/

* **Adverbele pronominale relative: unde, cînd, cum, cît:** cu funcții distincte în AT, apar:

a) **unde** - pe lîngă substantive care arată locul (nuanță circumstanțială locală):
Locul [2]/ *unde*(Ccl)**ne-am întîlnit** (AT) [1]/ **mi-a rămas** în amintire. [2]/
b) **cînd** - pe lîngă substantive care denumesc timpul (nuanță circumstanțială temporală):
Îmi amintesc bine *ziua* [1]/ *cînd* (Cct) **am plecat** de acasă. (AT) [2]/
c) **cum** - pe lîngă substantive care arată modul (nuanță circumstanțială modală):
Mă **preocupă** *felul* [1]/ *cum* (Ccm) **rezolvi** problema. (AT) [2]/

* AT introdusă prin **cum** are valoare comparativă sau calificativă:
A făcut *o casă* [1]/ *cum* (Ccmc) **n-am** mai **văzut** prin părțile noastre.(AT) [2]/

* AT introduse prin **unde, cînd, cum** pot fi introduse și prin pronumele **care** precedat de prepoziția **în:**

Locul [2]/ unde **ne-am întîlnit** (AT) [1]/ **era** departe de casă. [2]/
.../în care **ne-am întîlnit** (AT) [1]/...
Îmi amintesc *ziua* [1]/ cînd **ne-am cunoscut.** (AT) [2]/
/în care **ne-am cunoscut,** (AT) [2]/
Nu-mi place *modul* [1]/ cum **vorbește.** (AT) [2]/
/ în care **vorbește.** (AT) [2]/

d) **cît** - determină substantive abstracte; AT are nuanță circumstanțială;
Am luat *hotărîrea* [1]/ cît (Ccm) **să stau.**(AT) [2]/

5. **Topica AT** este fixă - ele stau lîngă substantivele regente, de aceea pot fi incluse în propoziția regentă (sînt posibile, însă, și alte A ale aceluiași regent).

6. **Punctuația AT** depinde de caracterul acestora:

* **AT determinative** sînt, în general, neizolate, indiferent de locul pe care îl ocupă:
Îl **preocupa** *gîndul* [1]/ că **va întîrzia.** (AT) [2]/
Gîndul [2]/ că **va întîrzia** (AT) [1]/ îl **preocupa.** [2]/

* **AT explicative** sînt, în general, izolate prin virgulă:
Preocuparea aceasta, [1]/ **să plece,** (AT) [2]/ **devenise o obsesie.** [1]/

7. **AT** se pot afla în relație de coordonare stabilită prin joncțiune sau prin juxtapunere:
O **preocupa** *gîndul* [1]/ cînd (Cct) **să vorbească** (AT) [2]/ și ce (Cd) **să spună.** (AT) [3]/
Uneori, **AT** coordonate disjunctiv nu sînt complete:
Întrebarea [3]/ dacă **vine** (AT) [1]/ sau **nu** (AT) [2]/ **se repeta.** [3]/
AT pot fi ele însele regente ale altor propoziții, inclusiv **AT:**
Felul [3]/ cum **ai rezolvat** *problema* (ATr) [1]/ pe care **ai primit**-o (AT) [2]/ **e nou.** [3]/

8. **Contragerea AT** nu este dificilă, ea putîndu-se realiza:
prin transformarea acesteia într-un **Av** (verbul la infinitiv, supin sau gerunziu neacordat):

Graba [2]/ **să pleci** (AT) [1]/ **e mare.** [2]/
Graba **de a pleca** (AV) **e mare.**
Problemele [2]/ pe care le **vei rezolva** (AT) [1]/ **sînt acestea.** [2]/
Problemele **de rezolvat** (AV) **sînt acestea.**

Omul [2]/ care **rîdea** (AT) [1]/ **este tatăl** meu. [2]/
Omul **rîzînd** (AV) **este tatăl** meu.
prin transformarea acesteia într-un **Asg:**
Ideea [2]/ **să pleci** (AT) [1]/ **nu este nouă.** [2]/
Ideea **plecării**(Asg) **nu este nouă.**
prin transformarea acesteia într-un **Asp:**
Fata [2]/ care **poartă** codițe (AT) [1]/ **este prietena** ta. [2]/
Fata **cu codițe** (Asp) **este prietena** ta.
prin transformarea într-un **Aaj:**
Am admirat *tabloul* [1]/ pe care mi l-**ai dăruit.**(AT) [2]/
Am admirat *tabloul* **dăruit.** (Aaj)
interogativele indirecte parțiale sau totale se contrag mai greu, presupunîndu-se un proces de transformare (ținînd cont de sens):
Întrebarea [2]/ cine **a spart** geamul (AT) [1]/ **a pus**-o diriginta. [2]/
Întrebarea **despre autorul** spargerii geamului **a pus**-o diriginta.

9. **Expansiunea** (dezvoltarea A) presupune:
- introducerea unui relator
- introducerea unui verb la un mod personal (predicativ sau copulativ)

Aaj - *Fata* **frumoasă învață** bine.
Fata [2]/ care **este frumoasă** (AT) [1]/ **învață** bine. [2]/(**Aaj** devine **Np**)
Asp - *Blocul* **din fața școlii are** patru etaje.
Blocul [2]/ care **se înalță** în fața școlii (AT) [1]/ **are** patru etaje. [2]/
Asg - *Ideea* **retragerii nu-i părăsea.**
Ideea [2]/ **să se retragă** (AT) [1]/ **nu-i părăsea.** [2]/
Av - *Plăcerea* **de a mă plimba este mare.**
Plăcerea [2]/ **să mă plimb** (AT) [1]/ **este mare.** [2]/
Aav - *Cartea* **de acolo am citit**-o.
Cartea [2]/ pe care **am pus**-o acolo (AT) [1]/ **am citit**-o. [2]/

11. COMPLEMENTUL (OBIECTUL) DIRECT

Este o parte de propoziție secundară care reprezintă o implicație sintactică structurală, făcînd parte (implicit) din nucleul propozițional al construcției. Elementul regent al **Cd** este un **verb tranzitiv** (sau tranzitivizat dinmotive stilistice), care **cere** prin definiție un complement care să arate asupra cui se răsfrînge (în mod direct) acțiunea.
Structura de bază a **Cd** în funcție de care se poate identifica este:

CINEVA + Verb tranzitiv + /pe cineva
/ceva

I. Ca **element regent** al **Cd** se pot admite:
1. **Verbe monotranzitive** (acceptă un singur **Cd**): **a face, a ști, a crea, a da, a nota, a alcătui, a comporta, a detesta** etc.:
Am dat un dar prietenilor mei.
2. **Verbe bitranzitive** (acceptă două **Cd**): **a anunța, a asculta, a examina, a îndemna, a întreba, a înștiința, a învăța, a obliga, a sfătui:**
I-**am anunțat pe prietenii** noștri **vestea** bună.
3. **Verbe intranzitive** (care însă se pot pasiviza): **a bîlbîi, a cînta, a dansa, a juca, a fugi, a suferi, a mormăi, a trăi. Cd** care determină aceste verbe se numește **complement direct intern,** exprimîndu-se printr-un substantiv provenit din aceeași familie lexicală cu verbul sau

printr-un sinonim:

A cîntat un cîntec nou.
Am trăit o viaţă chinuită.

4. **Verbe intranzitive eventive: a adormi, a ameţi, a îmbolnăvi, a încărunţi, a întrista, a înverzi, a înmuguri, a creşte** (care au un agent cauzativ sau factitiv):

El **creşte** bine **copiii.**
Soarele **înverzeşte cîmpiile** [1]/ şi **înmugureşte copacii.** [2]/

5. **Verbe impersonale intranzitive** care capătă contextual (prin personificare) valoare tranzitivă:

Te **fulger** cu privirea.
L-**ai trăznit** bine.

6. **Interjecţii predicative sau onomatopee: iată, na, poftim, haţ, pleosc, trosc, zdrang:**

Iată *casa* noastră.
Eu **haţ!** *pe moşneag* de suman.

7. **Adjectivul dator** în **Pn a fi dator** (= a datora)

Îmi **eşti dator** această **carte.**

II. **Cd se poate exprima prin:**

1. **Substantive** comune sau proprii, locuţiuni substantivale, substantive obţinute prin conversiune în cazul acuzativ, +/- **pe**

* Se construiesc obligatoriu cu **pe:**

a) *substantivele proprii nume de persoane sau de animale*:

L-**am văzut pe Ionel.**
Am strigat-*o* **pe Miţa.**

b) *substantive comune generice urmate de a poziţii de identificare:*

L-**am întîlnit pe profesorul** Georgescu. (Ap)

c) *substantive nume de persoane considerate unice*:

O **iubesc pe mama** mai mult decît orice pe lume.

d) *substantive comune identificate* (la plural sau la singular) care exprimă nume de persoane, articulate hotărît (cînd mai au anumite determinări) sau nearticulate:

Îi îngrijeşte pe copiii sărmani.
Îngrijeşte pe copii.

e) *substantive comune* nume de persoane, însoţite de un *adjectiv posesiv sau de unul demonstrativ*:

Îl cunosc pe acest (Aaj) **om.**

f) *cuvinte substantivizate cu ajutorul articolului demonstrativ*:

Îi sprijină pe cei sărmani.

(este, de altfel, unul din argumentele care pledează în favoarea genului personal).

* Cu **pe** facultativ:

a) *substantive comune nume de persoane* însoţite de Aaj *vreun* sau de articolul nehotărît:

Caut un profesor bun.
- **Ai întîlnit** vreo (Aaj) **fată?**

b) *cuvintele substantivizate* (nume de litere, cifre, sunete muzicale):

L-**ai omis pe "i".**
Pronunţă "e", nu "ie"!

* Se construiesc obligatoriu fără **pe:**

a) **Cd** exprimate prin substantive comune sau proprii *nume de inanimate articulabile*: **Citesc cartea** primită de ziua mea.

Privesc Oltul.

b) *nume de animale nepersonificate*:

Am găsit pisica în dulap.

c) *nume comune de persoane neidentificate*:

Cunosc oameni mai harnici şi mai devotaţi.

d) *substantive comune determinate cu un Ap în D* (dativul posesiv)

(Apd) **Ți-am cunoscut prietenii.**

* **Cd** poate fi dublat (prin anticipare sau reluare) de pronumele personal formă neaccentuată; este, de altfel, un criteriu care ajută la diferențierea cazurilor omonime (N-Ac). Sînt reluate sau anticipate:

a) *toate substantivele articulate hotărît*:

Tabloul l-am admirat în expoziție.

b) *Cd construite cu pe*:

Le-am întîlnit pe prietenele tale la teatru.

c) *substantive precedate de adjective demonstrative, posesive, nehotărîtul* **fiecare**, *genitive cu articol genitival, numerale ordinale, numerale cardinale cu articol adjectival, adjective la superlativ*:

I-am întîlnit pe *aceiași* **oameni.**
Am felicitat-o pe *fiecare* **elevă.**
A treia **mașină am pierdut-o.**

2. **Cd** se poate exprima prin aproape toate **numeralele** în Ac:

Numeral cardinal +/-art.dem., +/- pe(+/- reluare):

Am întîlnit trei pe stradă.
Pe cele patru le cunoșteam din copilărie.

Numeral aproximativ:

Am văzut în curtea școlii **vreo trei-patru** din clasă.

Numeral colectiv: + pe (+ reluare):

Le cunoșteam bine **pe amîndouă.**

Numeral fracționar +/- pe, (+/- reluare):

Această **treime** din problemă **am rezolvat-o** ușor.

Numeral ordinal + pe (+reluare):

Pe a doua nu am mai **văzut-o** de mult.

3. **Cd** se poate exprima prin toate tipurile de **pronume**, în Ac:

Pronume personal (inclusiv formele accentuate, suplimentar):

Îi văd zilnic la școală (**pe ei**).

- sînt precedate de **pe** doar formele accentuate:

Pe ele le-au felicitat.

Pronume personal de politețe + pe + reluare:

Pe dumneavoastră nu vă așteptam astăzi.

Pronume reflexiv (formă accentuată -p.a III-a) + pe:

Se laudă totdeauna numai **pe sine.**

Pronume posesiv + pe, + reluare(formele proprii):

Pe ai voștri i-am întîlnit după meci.

- cînd avem situații de tipul:

Pe ai *lor* (Apg) **nu-i cunosc.** (**Cd** este pronumele substitut **ai, lor** fiind un Apg (p.pers.în G).

Pronumele demonstrativ +-pe (+-reluare):

Pe acelea le-am citit de mult.
Asta nu am știut.

Pronume nehotărît +/- pe, +/- reluare:

Eu **cunosc pe altcineva** de la voi din clasă.
Pe fiecare l-am întrebat.

Pronume negativ +/- pe, +/- reluare:

Nu am văzut pe nimeni. (pe obligatoriu, reluare exclusă)
Nu i-am văzut pe nici unii.
Nu am cumpărat nimic. (reluare exclusă, pe exclus)

Pronume interogativ +/- pe, +/- reluare:

Pe cine ai lovit? (reluare exclusă)
Pe care le-ai lăudat? (reluare obligatorie)
Ce ai cumpărat? (reluare exclusă, pe exclus)

Pronume relativ +/- pe, +/- reluare:

Se știe [1]/ **pe cine ai certat.** (SB) [2]/
Problema **este** [1]/ **pe care o vor premia.** (PR) [2]/
Mama mi-**a pus** *întrebarea* [1]/ **ce am citit** în vacanță. (AT) [2]/

O excepție o constituie **Cd** în alt caz decît **Ac**, cerut de verbul regent din propoziția regentă:

Cartea o **dau** [1]/ **cui(îl) știu** eu mai bine. (CI) [2]/(cui=celui pe care)

O altă excepție o constituie Cd aparente, de fapt atribute ale unor Cd absente (mai ales demonstrativele astea, acestea):

De astea (App) **am** mai **auzit** noi. (=vorbe de astea)

4. În poziția Cd pot să apară **verbe la moduri nepersonale:**

Verbe la infinitiv, de obicei precedate de prepoziția specifică **a,** cu excepția cazului în care avem regent verbul **a putea:**

Am învățat a scrie și a desena cu plăcere.
Poate scrie și desena cu mîna stîngă.

Considerăm construcțiile infinitivale relative drept propoziții CD cu predicat la infinitiv (din cauza relatorului subordonator):

Nu am [1]/ **ce spune.**(CD) [2]/

Verbe la supin cu prepoziția **de:**

A terminat de scris.

Mai rar, **verbe la gerunziu** așezate în imediata vecinătate a regentului:

Aud colindînd afară *băieții* (S) mai mari. (S al Cd)

5. Și **interjecțiile** pot îndeplini funcția de **Cd:**

Cînd **auzeam trosc!,/ auzeam** și **aoleu!/**

6. O problemă o constituie **numele de materie sau de mulțimi** care apar în poziția **Cd** precedate de **la, ce de, tot felul de,** care trebuie considerate determinante cantitative autonome (cu valoare adjectivală, marcă a intensității sau cantității nedeterminate):

A cumpărat *la* **cărți!** (la=multe)
Ce de **mere ai mîncat!** (ce de = foarte multe)
Cumpără zilnic *tot felul de* **ziare.** (tot felul de=diferite)

III. Și în cazul Cd se poate pune problema **acordului,** însă între pronumele neaccentuat (reluat sau anticipat) și Cd propriu-zis. Acordul se face **în persoană, în gen, în număr și în caz:**

1. Cu un **Cd** unic, acordul este simplu:

L-am văzut **pe tatăl** tău aseară.
Pe voi v-au chemat la spectacol.

Se poate face **acord după înțeles** (uneori combinat cu cel prin atracție) în cazurile:

a) **acord în persoană** (cu pronume personal neexprimat, toți apoziție):

Ne-a convins **pe toți.** (=pe noi toți)
V-a lăudat **pe fiecare.** (dintre voi)

b) **acord în număr și în gen** (substantive colective):

Majoritatea exercițiilor **le**-am rezolvat. (pe ele, exercițiile)

2. Cu **Cd** coordonate, acordul este mai dificil:

Acordul în persoană și în număr se face ținîndu-se cont de anumite priorități:

a) *a persoanei I* asupra celorlalte, a persoanei a II-a asupra pers. a III-a

Ne-au chemat **pe mine, pe tine și pe fetele** de acolo.
Pe tine și pe fratele tău nu v-am mai văzut de mult.

b) **acordul în număr** se face, de regulă, *prin însumarea Cd coordonate*:

Le-am întîlnit pe Ancuța și pe Iuliana.

IV. Complementul direct nu poate fi confundat cu alte părți de propoziție, dacă se au în vedere criteriile gramaticale explicite, enumerate pînă acum.

1. **reluarea prin forma neaccentuată:**

Bucuria de a trăi ți-o dă *lectura*.

Controlul se poate face și prin pasivizarea construcției, **Cd** inițial devenind **S** (iar **S** devenind complement de agent):

Bucuria (S) de a citi ți-**a fost dată** *de lectură*.(Cag)

2. Un alt criteriu îl constituie **stabilirea caracterului tranzitiv al verbelor regente.** (Cineva face ceva)

3. **Confuzii** apar:

în cazul substantivelor care sînt determinate de Aaj care exprimă cantitatea:

Biletul de tren costă *mulți* **bani** astăzi.

de asemenea, apar confuzii cu S în cazul verbelor a plăcea, a durea:

Mă (Cd) doare *capul*.(S)

Îmi place *cartea* (S) aceasta.

Îmi trebuie *bani* (S) mulți pentru excursie.

confuzia cu numele predicativ este imposibilă, cunoscîndu-se caracterul intranzitiv al verbelor copulative;

confuzia cu Ci este posibilă, datorită faptului că unele dintre acestea se construiesc cu prepoziția **pe:**

Contez *pe ajutorul* (Ci) tău.

Evitarea confuziei se face prin stabilirea caracterului tranzitiv/intranzitiv al verbelor. De asemenea, majoritatea verbelor reflexive (cu Ac) sînt intranzitive.

V. **Topica** este, în general, fixă, **Cd** stînd de regulă după verbul regent. Dacă verbul are și un determinant Ci în D, acesta se așază înaintea **Cd,** pentru a evita confuzia cu Asg:

compară: **Am dat** *copilului* (Ci) **caietul.**(Cd)

dar: **Am dat caietul** *copilului*.

în care este greu de stabilit ce funcție îndeplinește substantivul **copilului** - Asg sau Ci.

VI. În general, **punctuația Cd** este clară - nu se desparte prin virgulă de verbul regent, decît dacă este antepus acestuia și se subliniază emfatic:

Cartea, **ai adus**-o?

VII. **COMPLETIVA DIRECTĂ (CD)** este propoziția secundară subordonată care îndeplinește funcția unui Cd, fiind echivalenta la nivel frastic a acestuia:

Am învățat [1]/ **să desenez** copaci. (CD) [2]/

1. În calitatea de **regent** al CD se pot afla:

* **Verbe tranzitive,** la moduri personale sau nepersonale:

a) **Verbe monotranzitive:**

Știu [1]/ cu cine **ai vorbit.** (CD) [2]/

Aflînd [2]/ ce **ați stabilit,** (CD) [1]/ **m-am bucurat.** [2]/

b) **Verbe bitranzitive:**

Pe cine **a venit** (CD) [1]/ **am anunțat** [2]/ ce **ne-ați spus.** (CD) [3]/

* **Verbe intranzitive** care acceptă complement direct intern: (a bîlbîi, a cînta, a desena, a juca, a fugi, a suferi, a trăi, etc.):

A dansat [1]/ ce **l-ai învățat.** (CD) [2]/

* **Verbe intranzitive eventive:**

Crește [1]/ pe cine **iubește.** (CD) [2]/

* **Interjecții predicative:**

Iată [1]/ pe cine **ai încălzit** la sîn. (CD) [2]/

Poftim [1]/ ce **ți-ai dorit.** (CD) [2]/

2. CD se utilizează cu verbele la modurile:

indicativ: Am aflat [1]/ **ce a făcut.** (CD)[2]/

conjunctiv: Știe [1]/ **să recite** frumos poezii. (CD)[2]/

condiţional-optativ: Credea [1]/ **că i-ar fi lipsit ceva din zestre.** (CD)[2]/
prezumtiv: Nu-mi imaginez [1]/ **că nu va fi existînd o altă viaţă.** (CD)[2]/
infinitiv (construcţii infinitivale relative):

Nu ştie [1]/ **ce cînta.** (CD)[2]/
Nu are [1]/ **unde arunca** deşeurile. (CD)[2]/

Argumente în sprijinul acestei opţiuni sînt: pe de o parte, prezenţa **elementului de relaţie subordonator la nivel frastic** (pronumele relativ **ce**) şi, pe de altă parte, **structurarea termenilor componenţi ai CD** în funcţie de verbul regent la infinitiv. (În al doilea exemplu, **unde** este Ccl pe lîngă verbul la infinitiv, iar **deşeurile** este Cd pe lîngă acelaşi verb).

3. **CD se introduce prin:**

*** Conjuncţii subordonatoare: că, să, ca (...) să, dacă, de, cum că:**

a) **că** - este selectat de o serie de verbe din regentă:

verbe ca **a auzi, a şti, a vedea, a simţi:**

Eu **ştiu** [1]/ că veşnicia **s-a născut** la sat. (CD)[2]/

verbe tranzitive, în condiţiile transpunerii în vorbire indirectă a propoziţiilor enunţiative propriu-zise, optative şi exclamative (verbe de declaraţie):

El **a afirmat** [1]/ **că nu se mai întoarce.** (CD)[2]/
Ea **a spus** [1]/ că **ar pleca** la munte. (CD)[2]/
Noi **strigam** [1]/ că **sîntem bucuroşi.** (CD)[2]/

în cazul modalizării:

Toţi **au considerat** [1]/ că efectele medicamentului **sînt benefice.** (CD)[2]/

b) **să** = este selectat de:

verbe care exprimă aspectul, posibilitatea, dorinţa, cererea (nu avem Pvc):

A început [1]/ **să vorbească.** (CD)[2]/
Pot [1]/ **să vorbesc.** (CD)[2]/
Doresc [1]/ **să mai cumpăr** şi această carte. (CD)[2]/
Rog [1]/ **să mi se aprobe** această cerere. (CD)[2]/

transpunerea în vorbirea indirectă a imperativelor din vorbirea directă:

Mi-**a spus** [1]/ **să merg** la mare. (CD)[2]/

în cazul modalizării:

Continua [1]/ **să plouă.** (CD)[2]/

c) **dacă, de** (**de** în limbajul nonliterar) - sînt selectate de:

verbe tranzitive de tipul **a şti, a vedea, a constata:**

Ştie el [1]/ dacă **vrea** ceva. (CD)[2]/
Văd eu [1]/ de **nu m-ai minţit.** (CD)[2]/

transpunerea în vorbire indirectă a interogativelor directe totale (CD interogative indirecte totale):

Tu **m-ai întrebat** [1]/ dacă **plec** la munte. (CD)[2]/

În această situaţie se află şi interogativele indirecte totale care nu se află în relaţie directă cu verbul interogativ:

El **nu ştie** [1]/ dacă **va pleca** în excursie. (CD)[2]/

d) **ca (...)să** - apare în aceleaşi condiţii cu **să**, cînd se intercalează alte părţi de propoziţie aparţinînd subordonatei sau chiar altei propoziţii:

Mi-**a cerut** [1]/ ca întotdeauna **să-i spun** adevărul. (CD)[2]/
M-**a sfătuit** [1]/ ca [3]/, dacă mîine **va ploua,** (CŢ)[2]/ **să nu plec** la mare. (CD)[3]/

e) **(pre)cum că** - în aspectele învechite ale limbii:

Au aflat [1]/ cum că împăratul **va da** fata de soţie învingătorului. (CD)[2]/

*** Pronume şi adjective pronominale relative şi nehotărîte +/- prepoziţii** (au funcţie sintactică în subordonată):

a) **cine** - selectat de verbe care exprimă posibilitatea, aspectul, dorinţa, cererea, dacă complinirea se face printr-un obiect (în aceste condiţii, de obicei pronumele apare cu o formă diferită de cea cerută de funcţia sa în CD):

Rog [1]/ pe **cine** (S) **a venit** acum (CD)[2]/ **să mai aştepte.** (CD)[3]/

- toate verbele bitranzitive:

Am anunţat [1]/ pe **cine** (S) **lipsise** (CD)[2]/ **ce să pregătească.** (CD)[3]/

- transpunerea în vorbirea indirectă a interogativelor directe parţiale:

A întrebat [1]/ **cine** (S) **a lipsit** ieri. (CD)[2]/

b) **care** - în aceleaşi condiţii; în plus, **care** poate avea şi valoare adjectivală; ca substitut de persoană, primeşte obligatoriu prepoziţia **pe** dacă îndeplineşte în subordonată funcţia de Cd:

Ştiu [1]/ **pe care** (Cd) **l-ai chemat.** (CD)[2]/

Am aflat [1]/ **care** (Aaj) *elev* **a lipsit** ieri. (CD)[2]/

c) **ce** - în aceleaşi condiţii:

Mănîncă [1]/ **ce**(S)-i **place.** (CD)[2]/

Am ştiut [1]/ **ce** (Aaj) film **au văzut.** (CD)[2]/

d) **cît, cîtă, cîţi, cîte** - în aceleaşi condiţii:

Colegul meu **a aflat** [1]/ **cîţi sînt** în comisie. (CD)[2]/

e) **oricine** : **Întreabă** [1]/ pe **oricine** (S) **se opreşte.** (CD)[2]/

f) **orice: Citesc** [1]/ **orice** (Aaj) *carte* îmi **cade în mînă.** (CD)[2]/

g) **oricare:** Tu **opreşti** [1]/ pe **oricare** (Cd) **îl cunoşti.** (CD)[2]/

h) **oricîţi: Roagă** [1]/ **pe oricîţi** (CD) **întîlneşte.** (CD)[2]/

* **Adverbe relative** +/- prepoziţii:

a) **unde** - verbe regente de tipul a auzi, a simţi, a vedea:

A aflat [1]/ unde **veţi pleca** în vacanţă. (CD)[2]/(unde=Ccl)

- la transpunerea în vorbire indirectă a interogativelor directe parţiale (rezultă interogative indirecte parţiale):

M-**a întrebat** [1]/ pe unde **să plece.** (CD)[2]/ (unde=Ccl)

b) **cînd - Nu ştia** [1]/ cînd îi **sosesc** prietenii. (CD)[2]/ (cînd=Cct)

c) **cum - Nu aflase** [1]/ cum **soseşte** trenul. (CD)[2]/ (cum=Ccm)

d) **cît - A întrebat** [1]/ cît **costă** cartea. (CD)[2]/ (cît=Ccm)

4. CD poate fi **reluată sau anticipată** în regentă prin formele neaccentuate ale pronumelui personal, atunci cînd este introdusă printr-un pronume (adjectiv pronominal) relativ în acuzativ, precedat de prepoziţia **pe** (pronumele avînd funcţia de Cd, iar adjectivul de Aaj pe lîngă un Cd):

I-**a întrebat** [1]/ pe cîţi **i-a găsit.** (CD)[2]//ce **fac** acolo. (CD)[3]/

Pe cine a venit (CD)[1]/ **l-a sfătuit** [2]/**să reflecteze** la altă soluţie. (CD)[3]/

Poate fi reluată şi o CD introdusă prin conjuncţie subordonatoare, prin pronumele feminin cu valoare neutră **o** :

Că **nu munceşti** suficient (CD)[1]/ mi-**au** mai **spus-o** şi alţii. [2]/

5. **Verbele bitranzitive** pot avea, ca regente, mai multe situaţii:

La diateza activă, pot primi un CD (substitut al numelui şi alta al obiectului):

Te-am sfătuit [1]/ *pe cine* **să chemi.** (CD)[2]/

La diateza activă pot primi două CD (una substitut al numelui, cealaltă a obiectului):

I-**am învăţat** [1]/ pe *care* (S) **au fost** acolo (CD)[2]/ cum **să procedeze.** (CD)[3]/

(observă că propoziţia CD substitut al numelui este anticipată prin pronumele neaccentuat, deşi pronumele relativ este S).

La diateza pasivă pot primi o CD (substitut al obiectului). Propoziţia substitut al numelui devine SB:

El **a fost întrebat** [1]/ dacă **a lucrat** bine. (CD)[2]/

Cine(S) **nu a fost** în clasă (SB)[1]/ **este sfătuit** (PPr)[2]/ **să vină** la pregătire. (CD) [3]/

6. **Corelativele** CD sînt facultative, mijloace de dezambiguizare a mesajului, contribuind la interpretarea corectă a propoziţiei subordonate. Ele apar în prezenţa, în subordonată, a relatorilor:

pronume relativ care introduce o CD antepusă regentei:

cine, care, ce.../acela, aceea, asta...

Cine **va veni,** (CD)[1]/ asta **nu știu.** [2]/

Pe *care* **a spart** geamul, (CD)[1]/ pe acela **să-l** cerți. [2]/

cît, cîtă, cîți, cîte.../atîta, atîția, tot, toată, toți, toate

Pe *cîți* (S) **au venit,** (CD)[1]/ pe toți îi **cunoșteai.** [2]/

Se observă că, în aceste condiții, de multe ori relatorul are formă de acuzativ, deși în CD îndeplinește funcția de S.

7. **Topica** propozițiilor CD este relativ fixă: de obicei stau după regent. Cînd sînt subliniate sau cînd sînt reluate prin corelator stau de obicei înaintea regentei:

Știu [1]/ ce **voi face** la vară. (CD)[2]/

Că nu m-ai înțeles, (CD)[1]/ asta **regret.** [2]/

În cazul verbelor bitranzitive regente, CD substitut de persoană precedă pe acela substitut de obiect (fără a fi însă o regulă restrictivă):

A întrebat [1]/ pe *cine* **a ajuns primul** (CD)[2]/ *ce* **au făcut** [3]/

dar și:

Pe *cine* **a devenit inginer** (CD)[1]/ l-**a sfătuit** [2]/ **să persevereze.** (CD)[3]/

sau: **I-a învățat** [1]/ *cum* **să procedeze** (CD)[2]/ pe *care* **nu se descurcau.** (CD)[3]/

8. **Punctuația CD** nu ridică probleme deosebite. În general, CD postpuse nu se despart prin virgulă de regentă:

Știu [1]/ ce **trebuie** (CD)[2]/ **să fac.** (SB)[3]/

Se despart prin virgulă de regentă:

CD antepuse, mai ales dacă în regentă apare un corelativ:

Că nu mai așteaptă, (CD)[1]/ asta **nu bănuiai.** [2]/

CD postpuse, dacă în regentă apare un corelativ:

Asta **nu știa,** [1]/ cum **să rezolve** problema. (CD)[2]/

9. CD se pot afla în raport de coordonare:

prin juxtapunere:

Am aflat [1]/ unde, (CD)[2]/ cînd (CD)[3]/ și cum **ai plecat.** (CD)[4]/

se observă că cele două CD coordonate prin juxtapunere nu au decît mărcile relaționale, pentru a nu se repeta verbul prezent doar în ultima.

prin joncțiune (conjuncții coordonatoare):

Spune-i [1]/ că **nu mai vin** eu, (CD)[2]/ ci ea. (CD)[3]/

se observă că a doua CD are predicatul neexprimat (vine).

CD dependente de verbe bitranzitive nu se află în raport de coordonare.

10. **Contragerea** CD nu este o operațiune dificilă:

* se elimină relatorul;

* se elimină verbul predicat;

a) se menține sub forma unui mod nepersonal;

b) se găsește un derivat verbal;

c) se găsesc substitute verbale (substantive, adjective substantivizate);

d) CD nume de persoană se contrage prin cuvîntul corespunzător:

A început [1]/ **să deseneze.** (CD)[2]/

A început a desena.(Cd)

Învăț [1]/ cum **se rezolvă** problemele de geometrie. (CD)[2]/

Învăț rezolvarea (Cd) problemelor de geometrie.

I-am dat [1]/ ce i **se cuvenea.** (CD)[2]/

I-am dat cele cuvenite.(Cd)

Îi saluta pe toți [1]/ cîți îi **cunoștea.** (CD)[2]/

Îi saluta pe toți cunoscuții.(Cd)

I-au felicitat [1]/ *pe care* **au învins.** (CD)[2]/

I-au felicitat pe învingători.(Cd)

11. **Expansiunea** Cd în CD se face prin:

* introducerea unui relator
* introducerea unui verb la un mod personal

Am aflat vestea bună.
Am aflat [1]/ **că ai adus** *o veste* (Cd) **bună.** (CD)[2]/
I-am salutat pe cei sosiți la noi.
I-am salutat [1]/ pe *care* (S) **au sosit la noi.** (CD)[2]/
Profesorul îi **învață pe elevi poezii.**
Profesorul îi **învață** [1]/ pe care(S) **sînt în clasă** [2]/ **să spună** poezii. [3]/

Se observă că, de cele mai multe ori, Cd nume de persoană devine S în CD, chiar dacă este precedat de prepoziția pe, prezența acesteia depinzînd de verbul regent.

12. COMPLEMENTUL INDIRECT (Ci)

Este partea secundară de propoziție care indică, în general, cui i se atribuie o acțiune, o caracteristică sau o însușire.

Structura de bază pentru identificarea sau construcția Ci este:

Cineva + Verb/adjectiv/adverb + CUIVA

I. **Elementele regente** ale **Ci** sînt locuțiuni verbale și verbe, adjective și locuțiuni adjectivale, adverbe sau interjecții.

1. **Ci** poate avea ca regente *verbe intranzitive* din seria: **a se cădea, a trebui, a aparține, a reveni, a se conforma, a se alătura, a se atașa, a ceda, a se dărui, a se dedica, a se închina, a se întîmpla, a mulțumi, a se ralia, a se opune, a rezista, a prii, a semăna, a se spovedi...**

Ei **se opun războiului.**

2. *Verbe tranzitive* care pot avea sensul **a transmite, a da, a adresa, a atribui, a ierta:**

Au atribuit moștenitorilor cele cuvenite.

3. *Locuțiuni verbale* tranzitive sau intranzitive: **a da de știre, a da ordin, a face cunoscut, a face servicii** etc.

Le-**a dat poruncă celor prezenți** de a lupta.

4. *Adjective*, în general de origine verbală, derivate din verbele amintite cu ajutorul sufixelor **-bil, -or, -tor, -ar, -elnic:**

E un om *capabil* **de orice.**

5. *Adverbe* (mai ales cele care intră în componența expresiilor impersonale):

E rău de voi.

6. *Interjecții*: **halal, vai, bravo, na, poftim: Halal de ei!**

II. **Se poate exprima prin:**

1. **Substantive** și cuvinte cu valoare substantivală în cazurile:

Dativ reluat sau anticipat prin formele neaccentuate ale pronumelui personal în dativ:

I-am transmis prietenei tale scrisoarea.

- substantivele pot fi articulate hotărît sau nehotărît, sau nearticulate, precedate de atribute adjectivale care marchează cazul regentului:

I-am cerut *acestui* **elev** caietul.

Acuzativ cu prepoziții (**cu, de, despre, față de, între, pentru**):

Mă pregătesc de plecare.

Cu prepoziția **la**, substantivele în Ac au valoare de dativ:

Am dat la copii caietele.

Genitiv cu prepoziţiile **asupra, contra, împotriva:**

Toţi **luptă contra războiului.**

2. **Numerale cu valoare substantivală,** în cazurile:

Dativ +/- pronume neaccentuat +/- articol demonstrativ (în D):

a) *numeral cardinal*: **Le-am oferit celor trei flori de ziua lor.**

b) *numeral colectiv*: **Am cerut amîndurora o informaţie.**

c) *numeral fracţionar*: **Am destinat unei treimi** dintre elevi ora de pregătire.

d) *numeral ordinal*: **Dădu de ştire celui de-al treilea** de venirea turcilor.

e) Cu valoare de dativ se foloseşte acuzativul construit cu prepoziţia **la:**

Am telegrafiat la trei dintre cunoscuţi.

Acuzativ +/- articol demonstrativ + prepoziţie:

a) *numeral cardinal*: **Am raportat despre cei trei.**

b) *numeral aproximativ*: **S-a îndatorat faţă de vreo doi-trei** dintre colegi.

c) *numeral colectiv*: **Nu**-mi mai **pasă de tustrei.**

d) *numeral fracţionar*: **Vom discuta** doar despre **două treimi** dintre lucrări.

e) *numeral distributiv*: **Ne preocupăm de cîte trei** dintre copiii din clasa a V-a.

f) *numeral ordinal*: **Se gîndea la a treia** dintre cărţile parcurse în vacanţă.

Genitiv prepoziţional:

a) *numeral cardinal*+ articol demonstrativ: **Au luptat împotriva celor patru.**

b) *numeral colectiv*: **S-au coalizat contra ambelor.**

c) *numeral fracţionar*: **Au complotat împotriva unei treimi** dintre colegi.

d) *numeral ordinal*: **S-au năpustit asupra celei de-a doua** cu reproşurile.

Un aspect important este legat de utilizarea prepoziţiei **a cu formă de acuzativ a numeralului, dar cu valoare de genitiv:**

S-au coalizat împotriva a patru dintre voi.

3. **Pronume** în cazurile:

Dativ

a) *pronume personal propriu-zis* +/- pronume personal formă neaccentuată:

Le-am mărturisit lor dorinţa ta.

b) *pronume personal de politeţe*: **Dumnealui i-am vorbit.**

c) *pronume posesiv*: **Alor voştri le-au oferit** bilete la premieră.

d) *pronume reflexiv*: **Îşi vorbea sieşi** seri de-a rîndul.

e) *pronume demonstrativ*: **Le-am pus în vedere acelora** [1]/ **să mă aştepte.** (CD)[2]/

f) *pronume nehotărît*: **Altora le-au fost oferite cărţile cuvenite.**

g) *pronume negativ*: **N-am cerut nimic nimănui.**

h) *pronume interogativ*: **Cui i-ai raportat** evenimentul rutier?

i) *pronume relativ*: **Am aflat** [1]/ **cui i-ai raportat** evenimentul rutier. (CD)[2]/

Acuzativ cu prepoziţie:

a) *pronume personal*: **Nu mă tem de ei.**

b) *pronume reflexiv*: **Se gîndeşte** permanent **la sine.**

c) *pronume personal de politeţe*: **Halal de dumneata!**

d) *pronume posesiv*: **Am discutat despre ai voştri.**

e) *pronume demonstrativ*: **Sînt sigură de acestea.**

f) *pronume nehotărît*: Îmi **pare rău de unii** dintre voi.

g) *pronume negativ*: **Nu mă încred în nici unul.**

h) *pronume interogativ*: **La cine te gîndeşti?**

i) *pronume relativ*: **Se ştie** [1]/ **de care te temi.** (SB)[2]/

Genitiv prepoziţional:

a) *pronume personal* (numai la persoana a III-a): **S-au coalizat toţi împotriva lui.**

b) *pronume personal de politeţe*: **Vor lupta contra dumitale.**

c) *pronume posesiv*: **Va fi singur contra alor tăi.**

d) *pronume demonstrativ*: **Au complotat împotriva aceloraşi.**

e) *pronume nehotărît*: **Acum luptă împotriva altora.**
f) *pronume negativ*: **Nu s-au coalizat împotriva nimănui.**
g) *pronume interogativ*: **Contra cui luptați** voi?
h) *pronume relativ*: Mi-**a pus** întrebarea [1]/**contra cui luptăm** noi acum. (AT) [2]/

4. **Adjective** propriu-zise și cele provenite din participii se construiesc cu prepozițiile **de, din, în:**

Adjective propriu-zise: Din alb s-a făcut roșu.

Adjective pronominale posesive - se construiesc numai cu prepoziții specifice genitivului (substituie pronumele personale de pers.I sau a II-a):

Vor lupta întotdeauna **contra mea.**

În această situație se află adjectivele pronominale posesive care exprimă un posesor, un obiect posedat sau un posesor, mai multe obiecte posedate.

5. **Verbe** la moduri nepersonale:

Infinitiv cu prepoziție: **a, de, din, în, la, pentru:**

Nu este aptă pentru a distinge culorile.

Supin cu prepozițiile **de, pentru, la:**

S-a apucat de fabricat nasturi.

Gerunziu: Nu se mai **satură lucrînd.**

III. **Ci** poate să apară în construcții nonpropoziționale (aparent), în absența regentului:

Glorie **luptătorilor** din Revoluție!
Cinste **eroilor** neamului nostru!

IV. **Valorile Ci**

1. Principala valoare a **Ci** este **atribuirea sau adresarea:**

Ție îți **vorbesc,** Ioane!

În cadrul acesteia distingem:

- *obiectul la care se referă o acțiune, o însușire, o caracteristică*: **Este vorba despre ai voștri.** Ei **păreau nepăsători la suferințele** poporului.
- *obiectul atașării sau al separării*: Pe atunci **te dădeai în vînt** după mine. **Se bizuia** pe **ajutorul** lor. **Discutară între dînșii. Dintre noi nu plecară** toți.
- *obiectul cu care se face o asemănare*: O acțiune **similară cu aceea** din primăvară **pare surprinzătoare.** Cînele **se aseamănă cu lupul.**
- *obiectul destinației*: **A scris** mai ales **pentru cei mici.**
- *obiectul atitudinii*: **Luptăm contra moralei** învechite.
- *obiectul interiorizării*: **Pare cufundat în gînduri.**
- *obiectul orientării*: **Înclină spre răzbunare.**

2. Poate semnifica **originea:** în cadrul acestei valori distingem:

- *proveniența propriu-zisă*: **Se trage dintr-o familie** simplă. **Din cele descoperite** ulterior **rezultă** o altă explicație.
- *punctul de plecare sau de sosire al unei transformări*: **Face din noapte** zi.

S-a preschimbat într-un porumbel.

- *cadrul unei selecții*: **Dintre toți** te-**am ales** pe tine.

V. O atenție deosebită trebuie să se acorde **verbelor unipersonale** sau **formelor unipersonale** ale unor verbe care se construiesc cu dativul, (adesea considerat **S** sau pronume înglobat predicatului). În această situație pronumele personale în dativ (forme neaccentuate) sînt **Ci** (așa-numitele subiecte logice - **Gramatica Academiei**), verbele respective avînd fie un **S** postpus, fie fiind regente ale unor SB. În aceeași situație se află și unele **pasive cu valoare impersonală:**

Îmi trebuie *niște bani.*
I se părea [1]/ că te-**a recunoscut.** (SB)[2]/
Ți-a fost scris [1]/ **să lupți** toată viața inutil. (SB)[2]/

În aceeași situație se află și construcțiile cu verbul **a fi** (Pv) cînd arată existența unei senzații, a unui sentiment: - **Nu** ți-**este** *foame*?

Mi-este *dor* de satul meu.

În acest caz se poate constata că, deşi analizăm construcţia separat, aceasta, în întregime, devine regentă a unui Ci: **Mi-e** *sete* **de repaos.** (**de repaos** este Ci faţă de întreaga construcţie, iar **mi** este Ci faţă de verbul regent **e**)

VI. Ci în dativ sau cel în acuzativ cu **la** (cu valoare dativală) este **reluat sau anticipat** prin formele neaccentuate ale pronumelui personal).

1. **Reluarea este obligatorie** la Ci exprimate prin nume sau substitute ale acestora (inclusiv cuvinte cu valoare substantivală), iar **anticiparea** la construcţiile de tipul (mi-e *somn*), la Ci exprimate prin pronume personale: **Copilului i-am oferit** bomboane [1]/ iar **mamei i-am oferit** flori. [2]/ **Celor trei le-am obţinut** bilete. **La toţi patru le-am dat** notă mare.

2. **Reluarea sau anticiparea nu sînt posibile:**
- la pronumele negativ nimeni (în Ac),
- imposibilitatea alăturării unor forme neaccentuate de D şi Ac,
- la Ci exprimate prin nume de inanimate.

Şi-**a dăruit bibliotecii** colecţia de manuscrise.

VII. **Acordul Ci** reluat sau anticipat este identic cu cel al **Cd;** în general este formal şi nu ridică probleme; pot fi menţionate şi cîteva situaţii mai dificile, însă:

1. **Acord după înţeles** (uneori combinat cu cel prin atracţie):

Ne-**a confirmat la toţi** spusele. (**la toţi** este de fapt apoziţia Ci pronominal **nouă**). **Le-a oferit** flori **la fiecare.** (dintre ele)

2. Acordul în persoană şi în număr se face ţinînd cont de priorităţile cunoscute (a persoanei I, a II-a...): Ne-au cerut **mie** şi **ţie** răspunsurile.
sau prin însumarea Ci coordonate: **Mie** şi **Iulianei ne-au dăruit** cărţile.

VIII. **Topica Ci** este, în general, fixă, prin definiţie complementele stau după regent. Ele însă pot sta şi înaintea acestuia, dacă se subliniază. Dacă avem două complemente, unul direct şi unul indirect, se preferă antepunerea indirectului, pentru a se evita confuzia cu alte părţi de propoziţie. Dacă avem formele neaccentuate, regula este clară - Ci precedă Cd: **Mi**(Ci) (Cd) *l*-**a trimis** mie.
Ca şi Cd, Ci stau după verbele la gerunziu: Vînzîndu-**mi**-*l*, **nu** mai **are** acum nici un drept.

IX. **Punctuaţia. Ci** nu se desparte prin virgulă de regent.

X. **COMPLETIVA INDIRECTĂ** (CI) este propoziţia secundară subordonată care îndeplineşte funcţia unui **Ci:**

Mă gîndesc (PPr)[1]/ la cine m-**a învăţat** carte. (CI)[2]/

1. În calitatea de **elemente regente** ale CI, se pot afla:

* **Verbele regente ale Ci,** la moduri personale sau nepersonale:

a) **intranzitive: S-a dedicat** [1]/ cui **a crezut** ea. (CI)[2]/
b) **tranzitive de atribuire:** *Transmiţînd* [2]/ cui **trebuia** (CI)[1]/ cererea, **a rezolvat**-o repede. (PPr)[2]/
c) **locuţiuni verbale: Dădură de ştire** (PPr)[1]/ cui **se apropia** (Ci) [2]/ **să aştepte.** (CD)[3]/

* **Adjective,** în general de origine verbală:

E sătulă [1]/ de cine tot **insistă.** (CI)[2]/
Părea dornic [1]/ **să se amestece** în treburile celorlalţi.(CI)[2]/

* **Adverbe** (mult mai rar): **Se angajase** *independent* [1]/ de cine îi **promisese** (CI)[2]/ că o **ajută.** (CD)[3]/

* **Interjecţii: Halal** [1]/ de cine te-**a născut.** (CI)[2]/

2. CI se construieşte cu verbe la modurile:
indicativ: **Vorbeau** [1]/ despre cine **cîştigase** întrecerea. (CI)[2]/
conjunctiv: **Se dovedise capabil** [1]/ **să ajungă un bun conducător.** (CI)[2]/
condiţional-optativ: Mi-**e** teamă [1]/ de ce **s-ar întîmpla** la plecarea mea. (CI)[2]/
prezumtiv: **Nu mă mir** [1]/ de ce **va fi cîntînd.** (CI)[2]/

3. **CI se introduce prin:**

* **Conjuncţii subordonatoare:** că, să, ca...să, dacă, de,cum că:

a) **că** - este selectată mai ales de *adjective* regente:

Sînt sigură [1]/ că **nu te mai gîndești** la mine. (CI)[2]/
- *verbe intranzitive*: **Mă tem** [1]/ că **nu ai dreptate.** (CI)[2]/
b) **să** - este selectată de *verbe intranzitive*: **Mă** gîndesc [1]/ să mai **aștept** cîteva zile. (CI)[2]/
- expresiile cu verbul **a fi** + Ci: Mi-e *teamă* [1]/ să mai **stau.** (CI)[2]/
c) **ca (...) să** - apare în aceleași condiții ca și să, verbul din CI fiind precedat de alte părți de propoziție: **Mă gîndesc** [1]/ ca mîine **să te iau** cu mine. (CI)[2]/
sau de *adjective*: **Era incapabilă** [1]/ ca vara **să se pregătească** pentru iarnă. (CI)[2]/
d) **să** și **ca (...) să** în propozițiile CI negative pot apărea în îmbinările **nu cumva să, ca nu cumva să, să nu cumva să, nu care cumva să** etc:
Se gîndea [1]/ ca nu care cumva **să nu** o mai **aștepte.** (CI)[2]/
e) **dacă /de** - este selectată mai ales de *verbe intranzitive*:
Se gîndea [1]/ dacă **să mai aștepte** (CI)[2]/ sau **nu.** (CI)[3]/
f) **pentru că** - *verbe* care exprimă mulțumirea sau regretul: **Îți mulțumesc** [1]/ pentru că **te-ai gîndit** la mine. (CI)[2]/
(nuanța cauzală posibilă este invalidată de schimbarea sensului construcției prin substituția cu conjuncții specifice CZ).

* **Pronume sau adjective pronominale relative sau nehotărîte,** în cazurile dativ, acuzativ sau genitiv prepozițional: **cine, care, ce, ceea ce, oricine, oricare, orice, oricîți** etc.
a) În general, pronumele capătă forma cerută de funcția pe care o îndeplinește în propoziția CI:
Se gîndea [1]/ cui (Ci) **să-*i* ceară** părerea. (CI)[2]/
b) De foarte multe ori însă, pronumele capătă cazul pe care îl cere verbul regent, chiar dacă acesta nu corespunde cazului necesar în propoziția CI:
Se temea [1]/ de *cine*(S) **l-a așteptat.** (CI)[2]/
(forma pronumelui este condiționată de regimul prepoziției cu care se construiește): **Au luptat** [1]/ împotriva *cui* (S) **a asuprit** poporul. (CI) [2]/
Această situație apare mai ales în cadrul CI interogative indirecte parțiale (care se construiesc, de regulă, cu pronume relative).
c) Pronumele și adjectivele pronominale sînt selectate de:
- **verbe** tranzitive sau intranzitive: **Transmit** scrisoarea [1]/ *cui* (CI) *i*-**a fost destinată.**(CI) [2]/
Mă tem [1]/ de *cine* (S) **nu rîde.** (CI) [2]/
- **adjective:** Îl **știam** *devotat* (Eps) [1]/ *cui* (S) **l-a ajutat** odată. (CI) [2]/
- **interjecții: E vai** [1]/ de *care* (S) **a încercat** (CI) [2]/ **să copieze.** (CD) [3]/

* **Adverbe relative: unde, cînd, cum, cît,** mai ales în CI interogative indirecte parțiale: **Mă gîndesc** [1]/ *unde* (Ccl) **să plec în vacanță.** (CI) [2]/
În general sînt selectate de **verbe care exprimă îndoiala sau transmit o informație: Mă mir** [1]/ *cum* **ai reușit.** (CI) [2]/

4. **CI poate fi reluată sau anticipată** în regentă prin formele neaccentuate ale pronumelui personal în dativ (CI introduse prin pronume relative sau nehotărîte în D sau Ac +**la**):
Le-am dat daruri [1]/ la *cîți* (S) **au fost prezenți.** (CI) [2]/
Cui (S) **nu a fost** acasă (CI) [1]/ **nu i-au lăsat** telegrama. [2]/

5. CI pot fi reluate printr-un **corelativ,** atunci cînd se subliniază ideea exprimată:
cine, care, ce,.../ acela, aceea
Cui **a lipsit** (CI) [1]/ aceluia *i*-**a pus** absență. [2]/
cît, cîtă, cîți, cîte.../ tot, toată...
La *cîți* **au murit** (CI) [1]/ la toți **mă gîndeam** acum. [2]/
că, dacă, să./ la asta ...(are valoare neutră)
Că nu mai am timp, (CI) [1]/ la asta **mă gîndeam.** [2]/
Să nu întîrzie prea mult, (CI) [1]/ de asta **mă tem.** [2]/
Dacă nu mă mai iubești, (CI) [1]/ la asta **mă gîndesc** mereu. [2]/

6. **Topica.** Propozițiile CI stau după regentă de regulă, dar pot sta și înaintea acesteia

dacă se insistă asupra lor. În aceste condiții sînt, de regulă, prezente în regentă corelativele:

Cui te-a **ajutat,** (CI) [1]/ aceleia **să-i mulțumești.** [2]/

7. **Punctuația.** Se desparte prin virgulă de regentă CI antepusă, dacă în regentă apare corelativul (vezi exemplele anterioare).

8. CI pot avea și **nuanțe circumstanțiale:**

finală (de scop): Îl **ajut** [1]/ **să se pregătească** pentru examene. (CI) [2]/ (= îl ajut la pregătire, nu în scopul pregătirii)

cauzală: Se bucura [1]/ de ce **a văzut.** (CI) [2]/ (=se bucura pentru ce a văzut; nu din cauză că a văzut ceva)

9. **Contragerea** se realizează prin:

- eliminarea relatorului;
- eliminarea predicatului:

a) se menține sub forma unui mod nepersonal;

b) se caută substitute nominale, menținîndu-se cazul relatorului (și eventualele prepoziții);

c) se vor avea în vedere și corelativele, care pot transmite unele informații (sau chiar să preia funcția respectivă, devenind centre ale unor sintagme nominale):

Mă gîndeam [1]/ **să plec** la munte. (CI) [2]/

va deveni: **Mă gîndeam la plecarea** (Ci) la munte.

- se observă că, în afara nominalizării verbului, Ccl din CI a devenit Asp pe lîngă substantivul rezultat.

sau: **Să nu întîrzie** prea mult, (CI) [1]/ de asta **mă tem.** [2]/

De întîrzierea (Ci) prea mare, de asta **mă tem.**

- se observă că adverbul Ccm în CI a fost înlocuit de un adjectiv (Aaj).

sau: La cine **a suferit,** (CI) [1]/ la aceea **mă gîndesc.** [2]/

Mă gîndesc la aceea (Ci) suferindă.

- se observă că centrul sintagmei nominale devine pronumele demonstrativ care preia funcția Ci, determinat de un Aaj realizat prin adjectivizarea gerunziului verbal.

10. **Expansiunea unui Ci** în CI se realizează prin:

- introducerea unui nou predicat;
- introducerea unui nou element de relație, adaptat verbului regent:

ex. *Profesorul* (S) **pune** (Pv) absențe (Cd) **chiulangiilor.** (Ci)

- se observă cazul D al Ci exprimat prin substantiv, deci voi folosi ca element de relație pronumele **cine** în - D:cui:

Profesorul **pune** absențe /cui... .

- ca predicat voi folosi fie verbul din aceeași familie lexicală **-chiulește-**, fie un verb sinonim **-lipsește-:**

Profesorul **pune** absențe [1]/ cui **au lipsit** de la școală. (Ci) [2]/

- se observă că verbul predicat din CI este la plural, încercînd să se adapteze astfel la forma Ci din structura de bază.

Alte exemple:

Au fost înmînate premiile **celor merituoși.** (Ci)
Au fost înmînate premiile [1]/ cui **merita.** (CI) [2]/
Se gîndea la locul (Ci) plasării casei noi.
Se gîndea [1]/ unde **să plaseze** casa nouă. (CI) [2]/
Am transmis scrisoarea **destinatarului.** (Ci)
Am transmis scrisoarea [1]/ cui **i-a fost destinată.** (CI) [2]/

13. COMPLEMENTUL DE AGENT (Cag)

Este partea secundară de propoziție care arată autorul (agentul) unei acțiuni exprimate prin verb la diateza pasivă, reprezentînd autorul real al unei acțiuni. Apare în structura specifică:

Ceva (cineva) N + (a fi) + PART. + de (către) CINEVA

I. Ca **elemente regente** ale **Cag** amintim:

1. **Verbe tranzitive la diateza pasivă** (moduri personale)- Pv

Casa **a fost construită** (Pv) **de bunicul.** (Cag)

Reamintim faptul că diateza pasivă este o caracteristică a verbelor tranzitive, fiind construită cu ajutorul verbului auxiliar A FI la orice mod + participiul verbului de conjugat, acordat în gen și număr cu **S** (se comportă în această situație ca un adjectiv, ceea ce face posibilă confuzia **Pv** la diateza pasivă cu un **Pn**; evitarea confuziei se face tocmai prin identificarea **Cag** sau prin posibilitatea incluziunii acestuia sau, mai bine, a construcției de bază - DE CĂTRE CINEVA). Verificarea caracterului pasiv se face prin transformarea propoziției în felul următor:

- **Cag** în Ac devine **S** în N prin eliminarea relatorului prepozițional și prin repoziționarea acestuia;
- S devine Cd în acuzativ, fiind la rîndul său repoziționat,
- în sfîrșit, se elimină verbul auxiliar, și participiul se pune la modul și timpul indicate de auxiliar, fiind atenți la realizarea relației de determinare bilaterală, care presupune acordul Pv cu S și în număr (sg/pl) și în persoană (I, a II-a sau a III-a, dacă S este substantiv sau orice altă parte de vorbire în afara pronumelor personale):

Casa (S) **a fost construită** *de bunicul* -(Cag)

devine: *Bunicul* (S) **a construit** *casa.* (Cd)

Verbul la diateza pasivă poate fi și la un mod nepersonal, îndeplinind o funcție sintactică secundară în propoziție:

Fiind lăudați (Ccz) **de profesori,** (Cag) **ne-am bucurat.**

2. **Verbe la diateza reflexiv-pasivă** (cu formă doar pentru persoana a III-a singular și plural):

O cercetare completă **nu s-a făcut** (Pv) **de nimeni** (Cag) pînă acum.

sau la un mod nepersonal (gerunziu):

Cercetîndu-se (Ccz) **de către cei pricepuți,** (Cag) faptele **au fost descoperite.** (Pv).

3. Poate determina **verbe la participiu sau supin cu valoare pasivă** care, la forma negativă se construiesc cu prefixul **ne-**; în propoziție, acestea pot îndeplini diferite funcții sintactice:

Casa ridicată (Aaj) cu sacrificii **de părinții** (Cag) noștri **s-a dărîmat.**

Problema **pare de nerezolvat** (Pn) **de către cei mai puțin pregătiți** .(Cag)

4. Poate determina unele **adjective** derivate cu sufixul **-bil** (de proveniență verbală); forma negativă a acestora se realizează fie cu prefixul **ne-**, fie cu **in- :**

Performanțele Nadiei **sînt inatacabile** (Pn) **de** alte **gimnaste** .(Cag)

Creditele *rambursabile* (Aaj) **de cei tineri** pe termen lung **sînt mari**.(Pn)

II. Complementele de agent **se exprimă prin:**

1. **Substantive sau cuvinte cu valoare substantivală,** în general nume de persoane, dar și de lucruri, în cazul acuzativ cu prepoziția **de** sau prepoziția compusă **de către** (care are mai mare putere de dezambiguizare, de evitare a confuziei cu alte complemente). Aceasta din urmă se utilizează și ca marcă a genului personal al unor substantive nume de persoană sau asimilate acestora:

Constituția **a fost elaborată** (Pv) **de Constituantă** .(Cag)
Libertatea **a fost cîștigată de către luptătorii** (Cag) neînfricați.
Premiul **a fost cîștigat de cel mai bun.** (Cag)
Am fost cuprinși de indignare (Cag) auzindu-l vorbind.
Verbele *însoțite* **de pronume** (Cag) reflexiv **sînt puțin numeroase.**

2. **Numerale cu valoare substantivală** în cazul Ac cu prepozițiile **de** sau **de către:**
numeral cardinal propriu-zis (+/- cel, cei):Fiind cîștigată **de cei trei,** lupta **a părut** tuturor **cinstită.**
numeral aproximativ: **Lozincile erau strigate doar de vreo treizeci-patruzeci** de bătrîni.
numeral colectiv: Geamul **a fost deschis de cîteșitrei.**
numeral fracționar: *Problema* rezolvată **de o treime** dintre candidați **nu era grea.**
numeral distributiv: Alocuțiunile rostite de cîte doi din fiecare partid ne-**au lămurit.**
numeral ordinal: Regula **a fost aplicată doar de al treilea.**

3. **Pronume** în Ac cu prepozițiile **de, de către:**
pronume personal: Terenul **a fost defrișat de ei.**
pronume personal de politețe: Teza **a fost hotărîtă de către dumneaei.**
pronume posesiv: Meciul **a fost cîștigat de ai noștri.**
pronume demonstrativ: Cartea de istorie **a fost pierdută de aceia.**
pronume nehotărît: Nefiind combătută **de alții,** părerea lor **s-a impus.**
pronume negativ: Neîndrumată **de nimeni,** mulțimea **se năpusti** asupra celor vinovați.
pronume interogativ: **De cine a fost alungată?**
pronume relativ: **Nu se știe** [1]/ **de cine a fost luată** această decizie.(SB) [2]/

III. Prepozițiile cu care se construiește **Cag** sînt **de** și **de către.** Dacă prima are o utilizare generală, **de către** apare numai pe lîngă nume de persoană sau de colectivități:
Toate aspectele anotimpurilor **sînt zugrăvite de (către) Coșbuc.**

IV. **Topica.** De obicei, **Cag** stă după verbul (adjectivul) determinat. El poate să-și preceadă regentul în propozițiile interogative sau pentru reliefarea acestuia:
Chiar **de ai noștri a fost stins** incendiul din strada vecină.
-De voi a fost adus acest pisic?

V. **Punctuația. Cag** nu se desparte niciodată prin virgulă de regent.

VI. Alte **nuanțe** ale **Cag** pot fi:
1) *nuanță cauzală*: Poarta **a fost trîntită de vînt.**
2) *nuanță indirectă*: **Sînt intrigată de atitudinea** ta.
3) *nuanță instrumentală*: **Era stropit de noroi.**

După cum se observă, decizia este dificil de stabilit, deoarece nuanțele se întrepătrund. Considerăm că aceasta depinde de felul în care se stabilește felul predicatului: verbal la diateza pasivă sau nominal. Contează, de aceea, foarte mult contextul, deoarece acesta precizează dacă vom avea în vedere o acțiune pe care o suportă S (unui Pv la diateza pasivă) sau vom avea în vedere o însușire a acestuia (Pn):
Alimentele **au fost alterate** (Pv) **de căldură.** (Cag)
Alimentele **au fost alterate** (Pn) *din cauza căldurii.* (Ccz)

VII. **COMPLETIVA DE AGENT (CAG)** este propoziția secundară subordonată care îndeplinește funcția unui **Cag,** fiind echivalenta la nivel frastic a acestuia:
Geamul **a fost spart** [1]/ *de cine* **a aruncat** piatra. (CAG) [2]/

1. În calitatea de **regent** se pot afla:
Verbe la diateza pasivă (moduri personale sau nepersonale):
Propunerea **a fost făcută** (Pv) [1]/ *de care* **au muncit** în acest domeniu. (CAG)[2]/
Nefiind însușită (Ccz) [2]/ *de cine* **putea** decide (CAG) [1]/ propunerea **s-a respins.** [2]/
Verbe la diateza reflexiv-pasivă:
O analiză complexă **nu s-a făcut** [1]/ *de cine* **fusese însărcinat** . (CAG) [2]/
Verbe la participiu (cu valoare adjectivală) **sau supin** cu valoare pasivă:
Problema **pare de nerezolvat** [1]/ de *cine* **nu s-a pregătit** suficient. (CAG)[2]/

Adjective derivate cu sufixul - bil:

Creditele *rambursabile* [2]/ de *cine* **are** bani (CAG) [1]/ **par mari.** [2]/

2. **CAG se construiesc cu verbe la modurile:**

indicativ: Măsurile **trebuie** stabilite [1]/ de cine **a mai lucrat** în domeniu. (CAG) [2]/

condițional-optativ: Cartea **ar putea** fi cumpărată [1]/ de cine **ar dori** (CAG)[2]/ **să se informeze.** (CD) [3]/

prezumtiv: Va fi fost lăudat [1]/ de cine-l **va fi auzit** cîntînd. (CAG) [2]/

3. **CAG se introduce prin:**

* **Pronume și adjective pronominale relative și nehotărîte;** acestea vor îndeplini în propoziția CAG funcția de S, deși sînt construite cu ajutorul prepozițiilor **de, de către** (cerute de funcția propoziției); adjectivele pronominale (**care, oricare**) vor fi Aaj:

Premiile **au fost acordate** [1]/ de *cine* (S) **a sponsorizat** concursul. (CAG) [2]/

Vor fi lăudate [1]/ de *oricine* (S) le **ascultă** . (CAG) [2]/

În cazul apariției grupurilor **cel ce, cel care** etc. ,considerăm că nu putem vorbi de **CAG** (cum consideră, de ex. V. Șerban), ci vom identifica un Cag de care depinde o AT:

Geamul **a fost trîntit de cel** (Cag) [1]/ *care* (S) **a intrat** la început .(AT)[2]/

4. **Corelativele** CAG sînt facultative, contribuind la reliefarea funcției:

de (către) cine.../ de acela, aceea...

De acela **a fost stabilit** contractul, [1]/ de *care* **deținea** acțiunile. (CAG) [2]/

5. **Topica.** În general, CAG stau după elementul regent. Pentru sublinierea lor, însă, pot preceda elementul regent. Ele pot fi și intercalate în regentă, în funcție de locul termenului regent:

Am fost condusă [1]/ de *cine* **cunoștea** drumul. (CAG) [2]/

Întîmpinați [3]/ de *oricine* **dorea** (CAG) [1]/ **să-i vadă,** (CD) [2]/ luptătorii **cîntau.** (PPr) [3]/

6. **Punctuația.** CAG se desparte de regentă prin virgulă doar în cazul reluării sale printr-un corelativ.

7. **Contragerea** CAG se realizează prin:

- înlăturarea relatorului, cu menținerea, însă, a prepoziției;
- eliminarea predicatului, care se realizează prin nominalizarea acestuia sau prin introducerea unui substantiv (substitut) sinonim:

Am fost condusă/ de *cine* **cunoștea** drumul. (CAG)/

de cunoscătorul drumului

= de călăuză

Am fost condusă de călăuză - (Cag)

8. **Expansiunea** Cag în CAG se face prin **introducerea relatorului** și a unui **verb la un mod personal:**

Salariile **sînt stabilite de către muncitori.**

Salariile **sînt stabilite** [1]/ de *cine* **muncește.** [2]/

9. Evitarea confuziei cu alte subordonate se face prin transformarea construcției. Ele devin subiecte pe lîngă verbele trecute la diateza activă:

El **a fost impresionat** [1]/ de *ceea ce* **a văzut.** (CAG) [2]/

Ceea ce (Cd) **a văzut** (SB) [1]/ **l-a impresionat.** [2]/

14. ELEMENTUL PREDICATIV SUPLIMENTAR (Eps)

Este partea secundară de propoziție cu dublă subordonare, care însoțește un verb sau o interjecție predicativă, exprimînd o caracteristică sau o acțiune - simultană sau posterioară - referitoare la un substantiv sau un substitut care se află în diverse relații cu P propoziției:

Să *te* găsesc sănătoasă. (Eps).

I. Conținutul Eps privește numele, dar se exprimă prin intermediul verbului (predicativ, nu copulativ). Rezultă de aici o dublă subordonare, care face adeseori posibilă confuzia fie cu un A, fie cu un Ccm:

Am văzut-*o* supărată.

Adjectivul supărată se referă, pe de o parte, la Cd - ea era supărată - dar prin intermediul verbului predicativ - cînd am văzut-o era supărată. Rezultă deci acea dublă subordonare de care aminteam.

1. Ca **regent** inițial menționăm întîi **verbele predicative.** În această poziție pot fi admise:

- fie verbe întotdeauna predicative:

Izvoarele saltă zglobii peste pietre.

(= izvoarele sînt zglobii și saltă zglobii)

- fie verbe care au și valoare copulativă în unele situații:

El se numește Popescu. (Pn)

dar: El se numește(Pv) director(Eps) la Combinatul Chimic.

2. **Caracteristica se poate referi la:**

* **Subiect:** *Ea* se plimba supărată.

Tu ai fost poreclit Apu.

în care identificăm structura de bază cu Eps ca Np - Tu ești Apu. - la care s-a renunțat prin eliminarea verbului copulativ.

* **Complementul direct:**

Văzîndu-l supărat, am încercat [1]/ să-l consolez, (CD) [2]/

(=El era supărat, am văzut supărarea lui)

Pe verișoara mea o cheamă Daniela.

* **Complementul indirect :** M-am întîlnit *cu ea* supărată.

* **Complementul de agent:** Era o întîmplare povestită *de ea* suspinînd.

II. **Eps se exprimă prin:**

1. **Substantive** în cazurile:

- *nominativ* (de cele mai multe ori nearticulate):

Mă cheamă *Maria*. L-au angajat antrenor al echipei de baschet.

- *genitiv*(cu articol genitival acordat cu numele regent): *O* știam a dracului.

- **acuzativ** cu prepoziții:

- **ca** (= în calitate de), **drept, de:** L-am luat drept avocat.

- **cu, fără, pentru:** *Îl* zărisem fără palton și fără pălărie, iarna, pe stradă.

O știam cu zîmbet în obraji.

- **ca, cît** (adverbe de comparație): În copilărie îl cunoscusem cît un munte,/însă acum părea mic./

După verbele **a alege, a delega, a numi, a promova, a propune**+Cd sau la diateza pasivă se preferă utilizarea nominativului nearticulat:

deci: *Îl* cunoscusem ca profesor.

dar: *L*-au numit profesor după terminarea facultății.

sau: A fost numit profesor de către inspectorul de specialitate.

2. **Adjective** (de regulă în cazul nominativ) : *Copiii* vin zgomotoși în clasă. *O* văzusem veselă. Trebuie stabilite *măsuri* urgente. Vă facem cunoscută *opțiunea* noastră.

3. **Verbe** la moduri nepersonale:

- gerunziu (cel mai frecvent): *L*-am întîlnit alergînd. *O* consideram ca aparținînd altei categorii.

- *infinitiv:* Acum vedem ideile de libertate a se arăta.

- *supin: Temele* suplimentare sînt considerate de rezolvat în vacanță.

4. **Adverbe:** Eu *o* cunoscusem altfel.

5. **Interjecții:** *M*-ai făcut paf!

III. În privința **acordului Eps**, se pot face cîteva observații:

1. Eps exprimat prin nume sau substitut și prin adjectiv se acordă cu numele regent în gen și în număr:

El **a fost numit director.** *Ea* **a fost numită directoare.**

Ei **veneau zîmbitori.** *Ele* **se întorceau întristate.**

2. Eps însă, spre deosebire de Np sau de A, **nu se acordă în caz:**

- numele regent în Ac: *Pe ea o* **strigăm Pușa.**
- numele regent în dativ: *Colegei* noastre *îi* **spunem Pușa.**
- verbul regent la participiu cu valoare adjectivală (deci acordat):

Am găsit o persoană considerată **competentă.**

M-am adresat unei persoane considerate **competentă.**

IV. Elementul predicativ suplimentar, clasă sintactică destul de controversată, pe care, de altfel, gramatica școlară nu o discută, este confundată adesea cu diverse alte părți de propoziție, deoarece nu se ține seama de dubla relație pe care o angajează, subordonîndu-se atît unui nume, cît și unui verb. Confuziile pot fi:

1. Cu **numele predicativ** în primul rînd, confuzie datorată fie necunoașterii caracterului copulativ sau noncopulativ al unor verbe, fie extinderii categoriei verbelor copulative. Ceea ce trebuie deci reținut este faptul că Eps nu apare pe lîngă verbe copulative a căror identitate se stabilește cu ajutorul substituției cu verbele copulative esențiale (a fi, a părea, a însemna):

Ea **este zîmbitoare.** (Pn)

dar: Ea **vine** (Pv) **zîmbitoare.** (Eps)

2. Cu **atributul** confuzia este posibilă datorită acordului în gen și în număr. Ceea ce le diferențiază este tocmai lipsa acordului în caz pentru Eps adjectival, ca și, de altfel, posibilitatea ca Eps aflat în vecinătatea substantivului regent articulat să nu preia articolul acestuia cînd îl precedă:

Frumoși, (Eps)*copiii* **se îndreaptă** spre Moș Crăciun.

dar: Frumoșii(Adj) *copii* **se îndreaptă** spre Moș Crăciun.

3. Cu **complementul circumstanțial de mod** este posibilă confuzia, pe de o parte datorită ignorării relației cu un nume, dar și datorită ignorării faptului că Ccm nu presupune acordul, pe de altă parte:

Fata **vine zîmbind.** (Eps)(Ea vine, vine zîmbind, ea zîmbește)

Izvoarele **saltă voioase.** (Eps) dar: *Izvoarele* **saltă voios.** (Ccm)

4. Cu **complementul direct** este posibilă confuzia dacă se ignoră fie necesitatea de a avea un verb tranzitiv ca regent al Cd, fie pierderea valenței tranzitivității prin pasivizare sau prin existența altui Cd: *Ea* **a venit directoare.** (a veni este verb intranzitiv) *Ea* **a fost numită directoare.** (verbul a numi, tranzitiv, este la diateza pasivă, deci nu mai poate primi un Cd).

Pe voi **vă vedem** miniștri. (verbul tranzitiv a vedea are Cd)

V. **Aspectul** elementului predicativ suplimentar se referă la modalitatea de selectare a părților de vorbire care îndeplinesc această funcție.

1. **Aspectul nominal** al **Eps** se realizează prin substantive, pronume, numerale și adjective acordate cu regentul nominal:

Zîmbitoare venea *fata*, /**trist** o **privea** băiatul. - / **Plecat-am** nouă din Vaslui. *Eu* **am intrat a doua** la examen, [1]/ iar *el* **al treilea.** [2]/

2. **Aspectul verbal** se exprimă prin verbe (în special la gerunziu). Pentru a fi Eps, acesta va îndeplini următoarele condiții: topică adverbială, sens lexical diferit de cel al verbului regent și să exprime o acțiune referitoare la numele regent. Astfel, în exemplul: Ea **vorbea** *poticnindu-se* la fiecare cuvînt.

gerunziul este un Ccm deoarece caracterizează acțiunea verbului regent (vorbirea se face cu poticneli).

Dar: Ea **vorbea** zîmbind. - gerunziul este **Eps** deoarece exprimă o acțiune simultană celei regente, a cărei modalitate nu interesează.

Identificarea Eps în aceste cazuri este mai simplă dacă se introduce în construcție un Eps adjectival coordonat: Ea vorbea **(fericită)** și **zîmbind.**
în care tocmai acordul adjectivului cu numele regent îi dă funcția Eps.

VI. **Topica.** În general, **Eps** stă în imediata vecinătate a verbului regent. El poate să și precedă construcția, însă fără a prelua articolul substantivului:

Fetele apărură **surîzătoare. Surîzătoare,** fetele apărură.

VII. **Punctuația.** Se desparte prin virgulă doar **Eps** antepus regentului:

Bucuroase, *fetițele* se îngrămădiră în jurul învățătoarei.

În acest fel se realizează, de fapt, și reliefarea Eps.

VIII. **PREDICATIVA SUPLIMENTARĂ (PS)** este propoziția secundară dublu subordonată care îndeplinește la nivel frastic funcția unui **Eps:**

Îl **cunoscusem** [1]/că **zîmbește** tuturor.(PS) [2]/

1. Ca **regente** ale PS, trebuie avute în vedere, pe lîngă verbele necopulative, intranzitive sau tranzitive pasivizate, și nume:

* Cu referire la **subiectul** regentei:

Am plecat [1]/ cum mă **găsise** la sosirea ei.(PS) [2]/

Se vedeau *plăieșii* [1]/ cum **coborau** din stîncă-n stîncă. /(PS)[2]/

* Cu referire la **complementul direct** din regentă: *O* **vedeam** printre gene [1]/ cum **zîmbește.** (PS) [2]/ **Nu** *te* **mai cred** (PPr) [1]/ că **ești aproape** de mine.(PS) [2]/ și nici(PPr) [3]/ că **vii.** (PS) [4]/

* Cu referire la un **complement indirect: M-am pomenit** *cu el* [1]/ că **nu mă susține.** (PS) [2]/ **Mă gîndeam** *la ei,* [1]/ cît **păreau de fericiți.** (PS) [2]/

* Cu referire la un **complement de agent: A fost condusă** *de el* [1]/ cum îl găsise. (PS) [2]/

2. **PS** se construiește cu verbe la modurile:

indicativ: Acea idee mi-**am păstrat**-o [1]/ **cum fusese.** (PS)[2]/

condițional-optativ: Ea **nu** *mă* **crede** [1]/ că **aș fi sătulă** de atîtea vorbe.(PS) [2]/

prezumtiv: Am crezut-*o* [1]/ că te **va fi așteptat** oricît. (PS) [2]/

conjunctiv: Își **lasă** *animalele* [1]/ **să se prăpădească.** (PS) [2]/

3. **PS se introduce prin:**

*** Conjuncții subordonatoare:**

că, să: Doar *mă* **vezi** [1]/ că **sînt un om sărman.** (PS) [2]/

Ea își **lasă** *copiii* [1]/ **să se joace** toată ziua. (PS) [2]/

*** Pronume și adjective pronominale relative și nehotărîte:**

Te **știam** eu [1]/ **cine ești.** (PS) [2]/

Îl **văzusem** eu [1]/ ce **om** deosebit **era.** (PS) [2]/

*** Adverbe relative: (ori)cum, (ori)cît, precum, ce:**

Le **voi păstra** [1]/ cum **au fost.** (PS) [2]/

O **vedeam** acum [1]/ ce **frumoasă se făcuse.** (PS) [2]/

* PS interogative indirecte parțiale (introduse prin pronume și adverbe) sau totale (introduse prin dacă) sînt legate de un verb din sfera informației: M-**a întrebat** [1]/ dacă îl **descoperisem** (CD) [2]/ **cine era** cu adevărat. (PS) [3]/

Pronumele relative au forma pe care o impune funcția lor în PS.

4. În calitatea de **corelative** ale PS pot să apară:

așa.../ (pre)cum...: *Îl* **cunoscusem** așa [1]/ cum mi l-**ai prezentat.** (PS) [2]/

asta.../cine...: Asta *îl* **descoperisem,** [1]/ cine **fusese** el odinioară. (PS) [2]/

5. **Topica.** PS stau de obicei după regentă. Uneori, pentru subliniere, pot sta și înaintea acesteia:

Cum l-**am văzut** în vis, (PS) [1]/ așa mi-**a apărut** el a doua zi. [2]/

6.**Punctuația.** De obicei, **PS** nu se desparte prin virgulă de regentă sau prin alt semn de punctuație. **PS** se izolează prin virgulă dacă este reliefată prin corelativ (dacă este antepusă) sau dacă se insistă deosebit asupra ei (postpusă).

Așa o **văd** și acum pe mama, [1]/ **cum era** în tinerețe. (PS) [2]/

7. **Contragerea** se realizează înlăturînd și relatorul și verbul predicat (prin trecerea la un mod nepersonal sau prin introducerea unui sinonim adjectival sau nominal):

L-**am văzut** [1]/ că **vine supărat.** [2]/

-înlătur verbul copulativ și conjuncția: L-**am văzut supărat.**

Cum l-**am văzut** în vis, [1]/ așa mi-**a apărut** a doua zi. [2]/

-înlocuiesc verbul predicativ printr-un copulativ și elimin adverbul:

Cum era în vis = ca în vis

iar adverbul relativ modal îl înlocuiesc cu adverbul de mod comparativ cu valoare prepozițională **ca: Ca în vis,** așa mi-**a apărut** a doua zi.

Îi **văd** pe copii [1]/ cum **vin** spre casă. (PS) [2]/

-elimin adverbul relativ și pun verbul la gerunziu:

Îi **văd** pe copii **venind** spre casă.

8.**Expansiunea Eps** se realizează prin:

- introducerea unui predicat - verbal, dacă Eps are aspect verbal, nominal, dacă Eps are aspect nominal și apoi introducerea relatorului;

O **vedeam zîmbind.** = O **vedeam** [1]/ că **zîmbește.** (PS) [2]/

O **cunoscusem alta.** = O **cunoscusem** [1]/ **cum fusese** în tinerețe. (PS) [2]/

În general, toate expansiunile și contragerile antrenează și modificări secundare, fie de ordin funcțional, fie formal.

15. COMPLEMENTUL CIRCUMSTANȚIAL DE LOC (Ccl)

Este partea secundară de propoziție care arată locul acțiunii.

Contextul specific este: Cineva + verb predicativ + UNDEVA.

I. **Regentele Ccl sînt:**

1. **Verbe predicative** la orice mod: **M-am îndreptat spre poartă.** *Privind* **afară, am văzut** lumea adunată.
2. **Locuțiuni verbale: Au luat-o la sănătoasa prin spatele curții.**
3. **Interjecție predicativă: Hai la ștrand!**
4. **Adjective:** Echipa *victorioasă* **acasă primește** două puncte.

II. Din punct de vedere semantic, **Ccl identifică:**

1. **Locul acțiunii: Mergem pe stradă. Stăm în grădina școlii.**
2. **Punctul de plecare sau de sosire: De la școală a plecat** devreme, ajungînd **acasă** tîrziu.
3. **Direcția: Se îndrepta cînd încolo, cînd încoace. O luase la fugă către ai voștri.**
4. **Limita** dintre două puncte: **De la Iași pînă la Neamț e multă cale.**

III. **Ccl se exprimă prin:**

1. Substantive sau substitute **în cazurile:**

Acuzativ cu prepozițiile: **către, de la, de pe, de peste, de lîngă, de sub, de pe sub, din, dintre, după, în, înspre, dinspre, între, la, lîngă, pe, peste, pînă, pînă la, printre, spre, sub** sau locuțiuni prepoziționale **aproape de, departe de, dincolo de** etc.: **Vin de la o serată.**

Unii lingviști nu recunosc și capacitatea pronumelor de a exprima locul. Considerăm însă că aceasta ar însemna o limitare absurdă a capacității de exprimare a raportului local prin trecerea Ccl pronominale în categoria Ci:

- *pronume personal*: **Către ei s-au îndreptat** dușmanii.
- *pronume posesiv*: **Am plecat** tîrziu **de la ai voștri.**
- *pronume demonstrativ*: **De lîngă acesta s-a smuls.**
- *pronume nehotărît*: Avionul **se îndrepta** vertiginos acum **spre altul.**
- *pronume negativ*: **N-am stat** acolo **lîngă nimeni.**
- *pronume interogativ*: **Către cine ați plecat?**

- *pronume relativ*: **Am aflat** [1]/ **către cine <u>aţi plecat</u>**. (CD) [2]/

La fel şi **numeralele** cu valoare substantivală:

- *numeral cardinal*: **<u>S-a smuls</u> dintre cei trei.**
- *numeral colectiv*: **<u>Mă duceau</u> înspre toţi patru.**
- *numeral ordinal*: **<u>M-am aşezat</u> într-a treia** dintre băncile clasei noi.

Există însă şi Ccl în acuzativ fără prepoziţii, de obicei însoţite de atribute cu sens cantitativ: **<u>Au mers</u>** aşa **kilometri** (Ccl) **întregi.** (Aaj)

dativ(dativul locativ) pe lîngă verbele: **a sta, a rămîne, a se aşterne, a pironi:**

<u>S-a pironit</u> locului.
<u>Aşterne-te</u> drumului.

genitiv cu prepoziţii şi locuţiuni prepoziţionale: **asupra, contra, înaintea, înapoia, deasupra, dedesubtul, în faţa, în spatele, în mijlocul, în jurul, de-a lungul, de-a latul, de-a curmezişul, de jur-împrejurul** etc.: **<u>Porniră</u> de-a lungul drumului.**

2. **Adverbe sau locuţiuni adverbiale de loc: acasă, acolo, aici, alături, dedesubt, deasupra, de-a dreapta, la stînga, jur-împrejur** etc.

<u>Locuieşte</u> departe. Îşi **<u>roti</u>** ochii **jur-împrejur.**

O construcţie discutabilă o reprezintă cea alcătuită dintr-un adverb şi un substantiv precedat de prepoziţia **de:**

<u>Locuieşte</u> aproape de şcoală.

poate fi interpretată fie ca un grup de două Ccl, fie ca un Ccl cu locuţiune prepoziţională. Optăm pentru cea de-a doua soluţie, considerînd că şi în acest caz avem de-a face cu o conversiune a adverbului de loc. Deci: **aproape de şcoală.**(Ccl).

3. Cu funcţie de Ccl pot să apară şi **verbe la supin:**

<u>Se întorc</u> de la arat.

IV. Ccl poate avea şi alte nuanţe:

- temporală: **<u>Merseră</u> cale lungă.**
- finală : **<u>Au plecat</u> la petrecere.**
- indirectă: **<u>Privea</u> la ea.**

V. Ccl poate să apară în serii coordonate: **<u>Mergem</u> la ţară, la bunici.**

VI. **Topica.** De obicei, Ccl stă după elementul regent, dar poate să stea şi înaintea acestuia.

VII. **Punctuaţia.** Ccl se desparte prin virgulă de regent cînd îl precedă, dacă există şi intenţia reliefării acestuia.

VIII. **CIRCUMSTANŢIALA DE LOC - LOCALA (CL)** este propoziţia secundară care îndeplineşte funcţia unui Ccl la nivel frastic.

1. **Regente** ale CL sînt verbe (la moduri personale sau nepredicative) şi interjecţii:

Plec [1]/ **unde văd** cu ochii. (CL) [2]/
Întorcîndu-se [2]/ de unde **au plecat** (CL) [1]/ **au descoperit** adevărul. [2]/
Hai [1]/ unde ne-au chemat. (CL) [2]/

2. **CL se construiesc** cu modurile:

indicativ: **Le-a poruncit** [1]/ **să se întoarcă** (CD) [2]/ de unde **au venit.** (CL) [3]/
condiţional-optativ: Oriîncotro **m-aş duce,** (CL) [1]/ **nu văd** decît locuri frumoase. [2]/
prezumtiv: **Va fi ajuns** [1]/ unde **va fi dorit?** (CL) [2]/

3. **CL se introduce prin:**

* **Adverbe relative şi nehotărîte +/-prepoziţii: unde, (de, pe, de pe, pînă) unde, încotro, dincotro, oriîncotro, oridincotro, oriunde, orişiunde:** Mă **vei găsi** [1]/ oriunde **m-aş ascunde.** (CL) [2]/ **Am trecut** [1]/ pe unde **m-ai sfătuit.** (CL) [2]/

În propoziţia CL, adverbele îndeplinesc, în general, funcţia sintactică de Ccl:

Încotro(Ccl) **priveşti** (CL) [1]/ **vezi** dealuri blînde. [2]/

* **Pronume relative sau nehotărîte** +/- prepoziţii (CL cu elemente joncţionale pronominale au, de multe ori, şi o valoare de CI, locul constituind, adeseori, şi obiectul la care se referă acţiunea): **cine, care, oricine, oricare.** Acestea îndeplinesc în CL o funcţie sintactică

raportată la conținutul secundarei:

Am plecat [1]/ spre *cine* (S) **m-a invitat.** (CL) [2]/

Prezența prepozițiilor este cerută de verbele de mișcare, dar nu alterează funcția sintactică a pronumelui: **Au trecut** [1]/ prin fața *cui* (Ci) **nu îi aștepta.** (CL) [2]/

4. CL poate să fie reluată sau anticipată în regentă prin **corelative** - cel mai frecvent fiind **acolo**. Prezența acestuia permite și identificarea CL pronominale (evitîndu-se astfel confuzia cu CI):

Te-**am întîlnit** acolo [1]/ *unde* **mi-ai spus** (CL) [2]/

Am văzut-o acolo, [1]/ la *cine* **ne-a invitat.** (CL) [2]/

Este o greșeală considerarea grupului **acolo unde** drept un element compus, integrarea corelativului în CL fiind eronată. O dovadă este și posibilitatea disocierii acestui grup: Acolo **am întîlnit**-o, [1]/ *unde* **am stabilit.** (CL) [2]/

Situația de relație apozitivă care caracterizează raportul relator-corelator este demonstrată și de posibilitatea construirii acestuia din urmă cu aceleași prepoziții prezente la adverbe: Pe acolo **am trecut,** [1]/ *pe unde* **ne sfătuiseră** sfetnicii săi.(CL) [2]/

5. **Contragerea** CL comportă nu doar eliminarea relatorului și a verbului predicativ, ci și modificări structurale (nominalizarea verbului, introducerea unui substantiv care să arate locul ,sau a unui adverb):

S-a întors [1]/ *de unde* **a plecat** .(CL) [2]/

S-a întors la locul plecării. (verbul a fost înlocuit cu substantivul coresspunzător, în dependență de un substantiv care denumește locul). Se poate contrage și: **S-a întors la punctul** de plecare.

sau: **S-a întors acolo.**

6. **Expansiunea** Ccl în CL se face prin transpunerea verbală a numelui și apoi prin introducerea relatorului:

Am ajuns la locul întîlnirii.

Am ajuns acolo [1]/ unde **era** întîlnirea. (CL) [2]/

16. COMPLEMENTUL CIRCUMSTANȚIAL DE TIMP (Cct)

Este partea secundară de propoziție care arată timpul unei acțiuni sau al unei însușiri. Structura de bază este: Cineva+verb+CÎNDVA.

I. **Cct determină:**

1.**Verbe** la moduri personale și nepersonale:

Odată o dusese și mai bine.

Plecînd (Ccz) **înaintea părinților, a ajuns mai devreme** la teatru.

2. **Interjecții predicative: Haidem acum** la mătușa!

3. **Adjective:** Echipa *înfrîntă* **a doua oară** pe teren propriu **este ultima.**

II. **Cct poate arăta:**

1. **Momentul sau perioada** acțiunii: **Vei pleca acum. Vom sta** acolo **două săptămîni.**

2. **Intervalul temporal** (declanșare-încheiere): **Așteptam** momentul acesta **de cincizeci** de ani. **Nu voi pleca** de acasă **pînă a nu răsări** soarele.

3. **Periodicitatea sau frecvența** acțiunii: Aceste medicamente **se iau săptămînal.**

4. **Durata măsurată** (este o situație controversată): **A așteptat toată ziua** în ploaie.

III. **Se exprimă** prin:

1. **Substantive (sau substitute)** în cazurile:

* **acuzativ neprepozițional** (numai substantivele); sînt întotdeauna precedate de atribute cu sens cantitativ, fără A dacă avem două Cct coordonate: **Luna** *aceasta* **împlinește** patruzeci de ani. **A mers** așa **zile** și **nopți.**

* **acuzativ prepoziţional** - cu prepoziţiile sau locuţiunile prepoziţionale: **către, de, de la, din, dinspre, după, în,. înspre, între, la, pe, peste, pînă, pînă la, pînă în, prin, înainte de, în timp de, în jur de, aproape de** etc.:

Vom pleca la munte **după sărbători.** Multe a descoperit **la bătrîneţe.** Vom mai discuta **înainte de plecarea** voastră la mare.

- mai rar, se exprimă prin **pronume** în Ac cu prepoziţie sau prin **numerale cu valoare substantivală** (mai ales după verbe care exprimă mişcarea):

Vom pleca de la şcoală *după el.* (după plecarea lui)
Am ajuns la teatru *după cei trei.* (după sosirea celor trei)

Identificarea funcţiei de Cct a acestora se face mai ales contextual, avîndu-se în vedere sfera largă de cuprindere semantică a prepoziţiilor utilizate (mai ales după).

* Substantive (sau substitute) în cazul **genitiv prepoziţional:**

- cu prepoziţiile şi locuţiunile prepoziţionale: **înaintea, în urma, în timpul, în cursul, în vremea, de-a lungul, în mijlocul** etc.:

Platon a trăit **înaintea erei** noastre.
În timpul zaverei s-au petrecut multe întîmplări tragice.
De-a lungul vremii multe nenorociri s-au abătut peste noi.

* În ceea ce priveşte pronumele, o problemă importantă este aceea legată de **utilizarea pronumelui posesiv.** Avîndu-se în vedere faptul că are o paradigmă incompletă, la persoana a treia se foloseşte pronumele personal:

A sosit **înaintea alor mei.** (p.pos. în cazul G)
A sosit **înaintea alor** lui. (pronumele substitut alor + Apg)
A sosit **înaintea lui.** (p.pers.în G)

De asemenea, pentru persoanele întîi şi a doua ale pronumelui personal în cazul genitiv (pronumele personal neavînd aceste forme) se va utiliza adjectivul pronominal posesiv în cazul Ac+prepoziţia cu regim G:

A sosit **înaintea noastră** la şcoală. (adj.posesiv cu valoarea pronumelui personal de persoana I pl. în genitiv).

De altfel, aceste probleme au fost prezentate la atribut pe larg.

Se observă necesitatea înţelegerii exacte a sensului enunţului pentru identificarea circumstanţialelor, mai ales a celor exprimate prin substantive sau substitute.

2. **Adverbe şi locuţiuni adverbiale de timp (propriu-zise sau pronominale): abia, actualmente, acum, acuşi, ades, adeseori, adineaori, anţărţi, apoi, aseară, astăzi, atunci, cînd, cînd şi cînd, cîndva, cîteodată, curînd, de-acum, deja, deocamdată, demult, devreme, dimineaţa, din cînd în cînd, din clipă în clipă, din timp în timp, din vreme în vreme, iar(ăşi), ieri, îndată, încăodată, joia, mereu, mîine, niciodată, nicicînd, noaptea, odată, odinioară, pururi, rar(eori), seara, tîrziu, totdeauna, permanent, veşnic, şi, uneori, ziua** etc.:

Te-am visat **aseară.**
Zîmbeşte doar **din cînd în cînd.**

* **În categoria adverbelor se integrează, prin conversiune,** o serie de **substantive care denumesc unităţi temporale:** numele zilelor săptămînii, momente ale zilei, anotimpuri etc., cînd îndeplinesc funcţia de Cct, avînd o formă identică cu aceea a nominativului singular articulat:

Vine *primăvara* cu alaiul ei de flori şi păsările. (subst.-S)
Primăvara se întorc *păsărelele* călătoare. (adverb-Cct)

* Cu valoare adverbială temporală se utilizează sintagmele pronominale stabile: **după aceea, după asta, după toate acestea:**

Am plecat după aceea la expoziţie.

3. **Verbe** la moduri nepersonale:

infinitiv prepoziţional + înainte de a, pînă a, pînă a nu:

Au plecat **înainte de a se termina** meciul. Ne vom întoarce **pînă a nu apune** soarele.

* **supin** cu prepoziţiile **pînă la, după:** Vor veni acasă **după cules.**

Se odihnesc pînă la arat.

* **gerunziu** - cel mai frecvent, adeseori corelat cu adverbul şi:

Ajungînd acasă, s-a şi culcat.

Pornind spre casă, te-am văzut în staţie.

4. **Adjective** referitoare la vîrstă + **de:**

O cunoscusem de tînără.

IV. **Întrebuinţarea relatorilor prepoziţionali** este condiţionată de semnificaţia circumstanţei temporale amintite anterior - momentul, durata, limita, frecvenţa, anterioritatea, simultaneitatea, posterioritatea, aproximaţia etc.:

- *anterioritatea* : **A venit acum trei zile.**
- *simultaneitatea*: **A ajuns acasă odată cu tine.**
- *posterioritatea*: **A plecat după cules** din sat.
- *aproximaţia* : **A sosit pe la asfinţit.**

V. În felul acesta se pot evita confuziile cu alte complemente circumstanţiale, deoarece uneori Cct poate cumula mai multe nuanţe:

- **locală** **Ne-am văzut la teatru.**
- **cauzală:** Venind acasă, ne-**a privit** supărat.
- **finală:** **A plecat după tine.**

VI. Ca şi Ccl, Cct poate să se afle în **raport de coordonare** cu alte Cct, în dependenţă de acelaşi regent:

Cultura românească **a înflorit sub Matei Basarab, în timpul Evului Mediu.**

Mihai Eminescu **s-a născut în anul 1850, în luna** ianuarie, **în 15.**

VII. Unele complemente apar **corelate:**

Vom veni de azi în trei zile. (de...în)

Acum se lucrează de luni pînă vineri. (de...pînă)

A stat în casă de la venire pînă la plecare. (de la...pînă la)

Magazinul **se deschide de la 10 la 18.** (de la...la)

Preţurile **scad între noiembrie şi februarie.** (între...şi)

Au luptat la Grivita, în Bulgaria, **din primăvară pînă în toamnă.** (din...pînă în)

VIII. **Topica.** Pot sta şi după regentă, dar şi înaintea acesteia.

IX. **Punctuaţia.** De obicei se despart prin virgulă Cct antepuse, mai ales cele verbale.

X. **CIRCUMSTANŢIALA DE TIMP - TEMPORALA (CT)** este propoziţia secundară subordonată care îndeplineşte rolul unui Cct la nivel frastic. CT arată timpul cînd se petrece acţiunea verbului din regentă.

1. **Regente** ale CT pot fi :

* **Verbe** la moduri personale sau nepersonale: **Veţi pleca atunci**[1]/ **cînd veţi dori.** (CT)[2]/ Ajungînd la gară[2]/ cînd trenul **nu era** la peron,(CT)[1]/ **a dat telefon.**[2]/

* **Interjecţii predicative: Hai**[1]/ cînd **ne cheamă.** (CT)[2]/

* **Adjective:** *Pricepută*[2]/ de cînd **era mică,** (CT)[1]/ **s-a afirmat** apoi ca un talent.[2]/

2. **În funcţie de raportul cu verbul regent,** distingem:

* **Raportul temporal de anterioritate** - acţiunea din regentă se petrece înaintea celei din temporală. Distingem o **anterioritate nedeterminată** şi o **anterioritate imediată.**

a) **Se introduc** prin:

* **CT de anterioritate nedeterminată:**

- **conjuncţii şi locuţiuni conjuncţionale:** (mai) înainte(ca) să..., pînă, pînă să, pînă ce, înainte să:

Am sosit acasă[1]/ mai înainte ca **să înceapă** ploaia. (CT)[2]/

A zăbovit la noi[1]/ pînă **a început** programul. (CT)[2]/

- **pronume relative sau nehotărîte** precedate de prepoziţia **înaintea** sau de locuţiunea prepoziţională **înainte de:**

Am ajuns acasă[1]/ înaintea cui **m-a aşteptat.** (CT)[2]/

(forma de genitiv a pronumelui relativ subiect este regimul prepoziţiei **înaintea**);

- **adverbul relativ cînd + pe:**

Pe cînd am început povestea, [1]/ copilul adormise. [2]/

* **CT de anterioritate imediată** se introduc prin:

- **conjuncţii şi locuţiuni conjuncţionale:** pînă (nu), pentru cînd:

Am amînat plecarea [1]/ pentru cînd vine sora mea.(CT) [2]/

CT construite cu prepoziţia **înainte** sau cu conjuncţia **pînă**, cu verbe la forma negativă, au o valoare afirmativă (aşa-numita negaţie expletivă): **Pleacă [1]/ pînă nu se întunecă.** (CT) [2]/ (=înainte de a se întuneca)

b) **Se construiesc cu verbe la modurile:**

indicativ: L-a aşteptat [1]/ **pînă** a adormit. (CT) [2]/

conjunctiv: Pînă să vină, (CT) [1]/ **a dat** trei telefoane. [2]/

condiţional-optativ: L-aş **aştepta** [1]/ pînă mi-ar **aduce** (CT) [2]/ ce i-am **cerut.** (CD) [3]/

* **Raportul temporal de posterioritate** - acţiunea din regentă se petrece după acţiunea din CT:

a) **Se introduc prin:**

* **CT de posterioritate nedeterminată:**

- **conjuncţiile dacă, de şi locuţiunile conjuncţionale după ce, după ce că, o dată ce: O dată ce a început ninsoarea,** (CT) [1]/ **nu mai merge cu maşina.** [2]/

Dacă a ajuns acasă, (CT) [1]/ **s-a şi pus la masă.** [2]/

- **pronume sau adjective pronominale relative sau nehotărîte** + prepoziţia **după** sau locuţiunea prepoziţională **în urma:**

Am ajuns la întîlnire [1]/ după cine **fusese trimis** de ai tăi. (CT) [2]/

M-am întors la gară [1]/ în urma cui îi **dăduseşi** biletele. (CT) [2]/

* **CT de posterioritate imediată:**

- adverbul **cînd + de: De cînd** a venit, (CT) [1]/ **n-a stat o clipă.** [2]/

- **conjuncţii sau locuţiuni conjuncţionale: cum, imediat ce, (de)îndată ce, pe dată ce, unde, cît, cît ce:**

A intrat în casă [1]/ de cum **s-a întunecat.** (CT) [2]/

De cum **a venit** ea, (CT) [1]/ toate **s-au aranjat.** [2]/

Cît ce stă ploaia, (CT) [1]/ **pornim** la cîmp. [2]/

b) **Se construiesc cu verbe la modul:** indicativ:

A sosit [1]/ **tocmai cînd** pornise **maşina.** (CT) [2]/

* **Raportul temporal de simultaneitate** arată că acţiunea regentei este simultană cu aceea a subordonatei temporale.

a) **Se introduc prin:**

* **CT de simultaneitate durativă** (acţiune în desfăşurare, nelimitată în timp):

- **conjuncţii şi locuţiuni conjuncţionale: în timp ce, în vreme ce, cîtă vreme, cît timp, pînă, pînă ce, pînă cît, pe măsură ce:**

Cît timp **străbat** Ţara de Sus, (CT) [1]/ călătorii **privesc** pe fereastră.[2]/

Ne **lua** lucrările [1]/ pe măsură ce le **terminam.**(CT) [2]/

În timp ce eu **vorbeam,** (CT) [1]/, el **nu-şi lua ochii** de la televizor. [2]/

- **pronume şi adjective pronominale relative şi nehotărîte + în, la:**

Ne **întîlnim**[1]/ la orice oră vrei. (CT)[2]/ Nu te **iert** [1]/ cîte zile **oi avea.** (CT)[2]/

- **adverbe: (pe)cînd, cît, ce:**

Pe cînd **vorbea,** (CT) [1]/ **privea** în jos. [2]/ **A aşteptat** [1]/ ce **a aşteptat,** (CT) [2]/ dar pe urmă **a plecat** supărată. [3]/

* **CT de simultaneitate momentană:**

- adverbul **cînd+(tocmai, chiar)** corelat adesea în regentă prin **atunci:**

Ai ajuns [1]/ tocmai cînd **plecam.** (CT)[2] / **Să vii atunci** [1]/ cînd **te-oi chema** eu! (CT) [2]/

* **CT de simultaneitate iterativă** (de repetiţie):

- **adverbul nehotărît oricînd: Eşti binevenită** [1]/ oricînd **vii** pe la noi.(CT) [2]/

- **locuțiuni conjuncționale: (ori) de cîte ori:** De cîte ori o **văd,** (CT) [1]/ **îmi amintesc** de anii tinereții. [2]/

- **conjuncțiile și locuțiunile conjuncționale: cînd, după ce, îndată ce, dacă, pînă, înainte ca** să construite cu prezentul sau imperfectul.

* **Temporala inversă** este o construcție caracteristică limbii vorbite, care constă în inversarea raporturilor, astfel încît principala conține ideea de temporalitate, iar secundara ideea centrală.

a) Se introduce prin:

conjuncții: că, că...și: Nici **n-am ajuns** acasă [1]/ **că a și început** ploaia. (CT) [2]/

- **adverbul cînd: Era frumoasă** [1]/ cînd **ai cunoscut-o.** (CT) [2]/

3. Corelativele temporalei sînt destul de multe:

- că, că...și/abia, doar, nici nu, numai ce, doar ce...:

Abia **sosisem,** [1]/ că **m-a și chemat** afară. (CTi) [2]/

Doar ce **începuse** [1]/ **să cînte,**(CD) [2]/ că **s-a luat** curentul. (CT) [3]/

- cînd.../ atunci...: Cînd **ți-e lumea mai dragă,**(CT) [1]/ atunci **hop** și ea! [2]/-

- cînd.../ numai(că) ce...: Cînd **sosirăm,**(CT) [1]/ numai ce **auzirăm** strigătele. [2]/

- de, pe, (pînă)cînd.../(de, pe, pînă) atunci...:-De cînd **am fost** la festivitate, (CT)[1]/ de atunci **ne cunoaștem.** [2]/

- după ce.../atunci, pe urmă...: După ce **rezolvi problema,** (CT) [1]/ pe urmă **ieși** în curte. [2]/

- de cîte ori.../de atîtea ori...: De cîte ori **intra** în casă, (CT) [1]/ de atîtea ori **se speria.** [2]/

- dacă.../apoi, și: Dacă **și-au terminat** treaba, (CT) [1]/ apoi **au intrat** în casă. [2]/

- cum.../ cum, și, îndată, numai iaca, pe loc, deodată: Cum **a intrat** în bazin, (CT) [1]/ pe loc **a început** [2]/ **să țipe.** (CD) [3]/

4. **Topica.** Locul temporalelor nu este, în general, fix, cu excepția temporalelor inverse, totdeauna postpuse. În general, sînt antepuse regentei temporalele reliefate.

5. **Punctuația.** Aceasta depinde de importanța circumstanței exprimate. Se desparte prin virgulă temporala al cărei conținut nu este deosebit de important pentru enunțul frastic. Se mai desparte prin virgulă de regentă temporala reluată printr-un corelativ.

6. **Contragerea** temporalei este o problemă destul de dificilă. În afara eliminării relatorului, se poate recurge, pentru înlăturarea predicației, fie la trecerea verbului la un mod nepersonal (cel mai adesea la gerunziu sau la infinitiv), fie la nominalizarea verbului. Se poate înlocui și printr-un adverb de timp, dar atunci transpunerea nu este completă:

Cînd **mă deșteptai** (CT) [1]/ **băgai de seamă** [2]/**că soarele fusese mai harnic.** (CD)[3]/

= **deșteptîndu-mă/la deșteptare/atunci**

Au plecat [1]/ înainte **să răsară** soarele. (CT)[2]/

înainte de a răsări/înaintea răsăritului/dis de dimineață

- la contragere, locuțiunile conjuncționale se convertesc în locuțiuni prepoziționale.

7. **Expansiunea** Cct în CT se realizează prin introducerea predicației și prin identificarea celui mai potrivit relator pentru exprimarea raportului dorit:

La sosire, nimeni **nu** mă **aștepta.**

sosire - verbul a sosi; raport de simultaneitate - cînd

Cînd **am sosit,** (CT) [1]/ nimeni **nu** mă **aștepta.** [2]/

O **cunoșteam de mică.**

O cunoșteam [1]/ de cînd **era mică.** (CT) [2]/ (introducerea verbului copulativ)

8. **CT poate avea și alte nuanțe:**

- *cauzală* : **Nu mă îmbrac** prea gros [1]/cînd afară **e** frig. (CT) [2]/
- *condițională*: Pînă **nu** te **văd,** (CT) [1]/ **nu plec.** [2]/
- *concesivă* : Cînd eu îți **spun adevărul** (CT) [1]/**tu te superi.** [2]/
- *consecutivă*: **A** tot **citit-o** [1]/ pînă **s-a rupt.**(CT) [2]/
- *opozițională:* Pe cînd tu **te distrai,** (CT) [1]/**el muncea.** [2]/
- *sociativă* : **A ajuns** [1]/ odată cu cine **plecase** înaintea lui. (CT) [2]/

17. COMPLEMENTUL CIRCUMSTANȚIAL DE MOD (Ccm)

Este partea secundară de propoziție care arată modul (felul) în care se desfășoară o acțiune sau se prezintă o însușire. Reprezintă clasa sintactică a unităților ocurente în poziția CUMVA. (Cineva+verb predicativ+CUMVA/CÎTVA).

I. Determinarea circumstanțială modală se face direct sau prin comparație cu alte obiecte sau acțiuni reale sau ireale, în funcție de care distingem:

1. **Complementul circumstanțial de mod propriu-zis** arată direct cum se prezintă o acțiune sau o însușire. Conținutul determinării modale directe este dat de diversele aspecte sub care este înfățișată acțiunea sau însușirea de către locutor:

*** Modalitatea propriu-zisă:**

a) Determină **(are ca regente):**

verbe la moduri personale sau nepersonale: **Scrie cu atenție sporită.** *Intrînd* **repede, a trîntit ușa.**

interjecții predicative: Hai fără frică!

adjective: E adormită(Pn) **buștean. (Ccm)**

Pe lîngă adjective și adverbe, Ccm capătă capacitatea de a exprima gradul superlativ al acestora, în special prin intermediul adverbelor provenite din substantive prin conversiune (vezi exemplul de mai sus).

b) **Se exprimă prin:**

substantive în acuzativ cu prepoziții: **a, cu, după, din, dintru, fără(de), în, întru, pe, la, prin: Miroase a busuioc. Devenind întru ființă, poporul și-a asumat destinul.**

numerale cu valoare adverbială: **A frînt pîinea în două. Aici se mănîncă antîia.**

verbe la moduri nepersonale:

- **infinitiv** cu prepoziție: **Vorbești fără a te gîndi.**
- **gerunziu** (cînd se referă la modalitatea acțiunii, excluzîndu-se posibilitatea de a fi un Eps): **Călca poticnindu-se la fiecare pas.**

adverbe și locuțiuni adverbiale, *numerale* cu valoare adverbială: **abia, alene, anevoie, bine, rău, greu, ușor, degrabă, voinicește, vulturește, tîrîș, pieptiș, grăpiș etc.; pe din două, de bine, de rău, de silă, de milă, picior peste picior, nas în nas, față în față, de-a valma, pe de rost, întreit...: A învățat poeziile pe de rost. Stă toată ziua picior peste picior. Veți cîștiga înzecit cu această carte.**

interjecții: **O porni** *boca-boc* **cu botforii lui potcoviții.**

c) **Ccm** poate fi confundat cu:

- elementul predicativ suplimentar (acesta arată o acțiune simultană verbului regent, nu o caracteristică a acesteia): Ea **vine** *plîngînd*. (Eps)

dar: Ea **vine alergînd.**

- complementul sociativ: Au venit *fără tine*. (Csoc)

dar: **Au venit fără tragere de inimă.**

- complement instrumental: Scrie *cu stiloul*. (Cins)

dar: **Scrie cu plăcere.**

- atributul verbal: *Copilul* **cîntînd** (Av) **se opri.**

dar: Copilul **se opri împiedicîndu-se.**

2. **Măsura** - determinare cantitativă a unei acțiuni sau a unei însușiri.

a) **Determină:**

verbe la moduri personale sau nepersonale

A cumpărat cartofi de o mie de lei.

Temperatura *crescînd* **pînă la douăzeci** de grade, **a ieşit** afară.
adjective: Geamul **era gros de trei milimetri**
b) **Exprimă** unităţi de măsură pentru diverse stări ale obiectelor sau fenomenelor, ale acţiunilor: dimensiune, greutate, temperatură, preţ, capacitate.
c) **Se exprimă** prin:
substantive în cazul acuzativ, nume de unităţi de măsură, determinate de numerale cu valoare adjectivală, Aaj; se construiesc cu prepoziţiile **de, cu, pînă(la):** Preţurile **au crescut cu cinci procente. Cărarea era lungă de zece metri. Voi plăti pînă la unsprezece lei** mai mult.
numerale cu valoare substantivală în cazul acuzativ, cu prepoziţiile **de, cu, pînă la:** Avionul **este lung de douăzeci şi cinci de metri.**
numerale cu valoare adverbială:
- *numeral multiplicativ*: **Munceşte întreit.**
- *numeral adverbial*: L-**a plătit triplu.**
pronume nehotărîte: L-**a răsplătit cu atîtea.**
adverbe nehotărîte: **L-ai plătit cam mult.**
d) **Se poate confunda cu:**
- **Complementul circumstanţial de loc: A mers** *pe un drum* **(Ccl) lung.**
dar: **A mers vreo trei metri în picioare.**
- **complementul direct:** Cărţile **costă cinci** (Cd) *lei.*
dar: **A cumpărat** flori **de cinci lei.**
- **complementul indirect:** *De banii* (Ci) avuţi **am cumpărat** numai cărţi.
dar: **Am cumpărat foarte mult.**
3. **Conformitatea** - arată felul acţiunii sau al însuşirii.
* **Se exprimă** prin: **substantive, numerale sau pronume în cazurile:**
a) **dativ** cu prepoziţiile **conform, contrar, potrivit,** la(+Ac)
substantive: Lucrarea **a fost executată conform proiectului.**
numerale: **Am procedat conform celor trei.** Cerinţele **au fost satisfăcute conform amîndurora.**
pronume: **Am acţionat potrivit lui. Contrar cui au procedat?**
b) **acuzativ** cu prepoziţiile şi locuţiunile prepoziţionale: **după, în conformitate cu, potrivit cu, în raport cu:**
substantive: **Au cîntat după ureche.**
numerale cu valoare substantivală: **Vor acţiona în conformitate cu cei patru.**
pronume: Proiectul lui **a fost elaborat în raport cu al vostru.**
c) **genitiv** cu locuţiunile prepoziţionale **în baza, în lumina, în temeiul:**
- *substantive*: Hotărîrea **a fost adoptată în temeiul articolului** de lege. **Au discutat în baza celor afirmate** de ei.
4. **Proporţia**
* **Se exprimă** prin **substantive, numerale, pronume în cazurile:**
a) **acuzativ** cu prepoziţiile şi locuţiunile prepoziţionale **după, în raport cu(de), în funcţie de:**
Pe omul cinstit îl **apreciezi după fapte.**
A fost promovat în funcţie de cel de-al doilea **dintre ei.**
L-**au retribuit în raport cu voi.**
b) **genitiv** cu locuţiunea prepoziţională **pe măsura:**
Vei reuşi doar pe măsura eforturilor depuse.
5. **Progresia**
* Se exprimă prin **substantive în cazul genitiv** cu locuţiunea **pe măsura,** corelată cu adverbul **tot** sau **din ce în ce** care semnifică intensitatea crescîndă(Ccm de măsură): **Pe măsura pregătirii** permanente, **devenea** tot **mai bună. Pe măsura înaintării în vîrstă, părea** din ce în ce **mai cuminte.**

6. **Frecvența** - variantă a Ccm de măsură, referindu-se și la modalitate și la timp.

* **Se exprimă prin substantive sau locuțiuni adverbiale, prin numerale:** Trenurile **pleacă din zece în zece minute. Numără din trei în trei. Mă verifică zi de zi. Cînd și cînd mai deschide** cîte o carte.

II. **Complementul circumstanțial de mod comparativ** desemnează obiectul, acțiunea sau însușirea cu care se face comparația. Construcția comparativă presu-pune un termen determinat cu care se compară ceva și o calitate sau o însușire care reprezintă un etalon al comparației (Ccmc). În această structură complexă, **Ccmc** se integrează în dependență directă de trăsăturile adjectivului sau ale adverbului determinat și în corelație cu termenul comparat, a cărui poziție sintactică va condiționa construcția comparativului: *Viața* noastră **a trecut ca un vis.**

1. **Comparația se poate referi la:**

- **Subiectul** propoziției:

Vacanța **a trecut ca o părere.**

- **Numele predicativ:** Luna **pare gînditoare ca o frunte** de poet.
- **Complement direct:** *Pe ea* o **iubește mai mult decît pe tine.**
- **Complement indirect:** **E mai sigur** *de străini* **decît de ai săi.**
- **Complement circumstanțial:** *Acasă* **e mai bine decît la străini.**

2. **Raportul** dintre cei doi termeni de comparat poate fi:

* **De egalitate** - termenului comparat i se atribuie aceeași însușire și în același grad cu al comparantului: **E vicleană ca o pisică.**

a) **Determină** (deși referirea se face la o persoană sau obiect):

verbe la moduri personale sau nepersonale: **Vorbește ca un bătrîn.** *Comportîndu-se* **ca un om mare, a fost apreciat** pentru precocitate.

adjective: Fata **era frumoasă ca o icoană.**

adverbe: **Alerga** *repede* **ca vîntul.**

b) **Se exprimă prin:**

părți de vorbire precedate de prepozițiile **ca(și), cît(și), asemenea sau de locuțiunile prepoziționale :în chip de, la fel ca(cu):**

substantive în cazurile:

- **acuzativ:** **Se învîrtește ca peștele** pe uscat.
- **dativ** cu prepoziția **asemenea:** **A procedat asemenea prietenilor săi.**

pronume în cazurile:

- **acuzativ:** Prietena ta **este la fel de mare cît tine.** Copii înțelepți **ca ai voștri nu am** mai **văzut.**
- **dativ** cu prepoziție: M-**a ajutat asemenea aceluia** de la etajul patru.

numerale cu valoare substantivală în cazurile:

- **acuzativ:** **A vorbit la fel ca cei trei.**
- **dativ prepozițional:** **A vorbit asemenea unei treimi** dintre participanți.

adjective: Mobila **strălucește ca dată** cu lac.

verbe la moduri nepersonale:

- **infinitiv** prepozițional: A dansa **este la fel de plăcut ca a cînta.**
- **participiu:** **Căzu** la pămînt **ca lovită** de cineva.

adverbe: Astăzi **este la fel de plăcut ca ieri.**

- părți de propoziție fără relatori (**juxtapuse**) - adverbe **provenite prin conversiu- nea substantivelor, realizată prin înlăturarea prepoziției. Majoritatea acestor construcții care caracterizează vorbirea populară au căpătat valoarea unor superlative absolute:**

Inima ei **părea uscată lemn** și **acră oțet. A plecat glonț. (= foarte repede). Era goală pușcă.** (=goală de tot). **Doarme buștean.** (=foarte profund) Niculae **era îndrăgostit lulea.** (=foarte îndrăgostit)

c) **Poate fi confundat cu:**

- **elementul predicativ suplimentar:** **M-a ajutat** *ca frate.*(Eps)

dar: M-a ajutat ca un frate bun.

- **atributul:** Fată *ca tine* (App) nu se mai află.

dar: Frumoasă ca tine nu mai este nici o fată.

* De inegalitate - termenului comparat i se atribuie aceeași însușire, însă într-un grad mai mare sau mai mic: Fata părea mai înaltă decît fratele ei.

a) Determină, fiind condiționat de termenul regent:

verbe: Fusese mai apreciată de profesori decît prietena ei.

adjective: Părea mai atentă decît colega ei de bancă.

adverbe: Aici este mai bine decît afară.

b) Se exprimă prin:

substantive în cazurile:

- **acuzativ** cu prepoziții și locuțiuni prepoziționale: **ca, decît, de, față de, pe lîngă, în comparație cu, în raport cu, spre deosebire de:**

Se comportă *mai elegant* **în comparație cu prietenii** săi.

- **dativ** (cînd se află în dependență cu adjectivele sau adverbele *inferior, superior, anterior, posterior, ulterior)*: Viitorul reprezintă o acțiune *posterioară* **momentului** vorbirii.

numerale în cazurile:

- **acuzativ** prepozițional: Părea mai cumsecade **față de cîteșitrei.**
- **dativ**: Jocul lor părea inferior celor trei **anterioare.**

pronume în cazurile:

- **acuzativ** prepozițional: Ea **a fost cea mai bună dintre voi.**
- **dativ: Această hotărîre** a fost ulterioară celorlalte.

adjective: **Era mai mult beat decît treaz.**

verbe la moduri nepersonale:

- **infinitiv** prepozițional: A mînca **nu este mai important decît a învăța.**
- **adverbe: Se simțea mai fericită ca oricînd.**

c) **Poate fi confundat cu:**

complementul de excepție: Nu am cumpărat *decît cărți.* (Cex)

dar: Nimic nu e mai plăcut **decît lectura** cărților.

- **complement indirect** cu valoare partitivă: Au venit *dintre ei* (Ci) cîțiva.

dar: Cîțiva sînt cei mai buni **dintre ei.**

atribut cu valoare partitivă: Cîțiva *dintre ei* au zîmbit.

dar: A devenit cel mai silitor **dintre ei.**

III. **Topica.** În general, Ccm stă după termenul regent, fără ca aceasta să constituie, însă, o regulă obligatorie. El poate sta și înaintea acestuia, cînd este reliefat.

IV. **Punctuația.** Se desparte prin virgulă Ccm reliefat.

V **CIRCUMSTANȚIALA DE MOD - MODALA (CM)** este propoziția secundară subordonată care îndeplinește funcția unui Ccm la nivel frastic:

Să trăiești [1]/ **cum dorești.** (CM) [2]/

După raporturile stabilite. cu regentul, poate fi:

1. **Modală propriu-zisă;** exprimă mai multe aspecte, în funcție de care apar și relatorii:

* **Conformitatea calitativă, cu relatorii:**

a) **locuțiunea conjuncțională** după cum:

A procedat [1]/ după cum **l-a îndemnat inima.** (CM) [2]/

b) **adverbele** cum, precum: **Citește** [1]/ **cum poate.** (CM) [2]/

* **Explicarea și sublinierea unei calificări** desemnate printr-un adjectiv sau un adverb (CM de identificare); se introduce prin:

a) adverbul **cum:** Vitează [2]/ **cum era,** (CM) [2]/ **s-a avîntat** în luptă. [2]/

b) pronumele relativ **ce:** De leneș [2]/**ce era,** (CM) [1]/ nici mîncarea **nu și-o mesteca.** [2]/

* **Conformitatea cantitativă:**

a) adverbul **cît** +-prepozițiile **după, din:** L-**au răsplătit** [1]/după cît **a muncit.** (CM) [2]/

b) pronumele **cîte**+prepozițiile **din, după:** Eforturile, grele [2]/ cîte **au fost** (CM) [1]/ **nu**

l-au speriat. [2]/

* **Proporţia statică** în care se desfăşoară acţiunea din regentă se introduce prin:

a) adverbul **cu cît** (+corelativul **cu atît**): **Munceşte** cu atît mai mult, [1]/ cu cît aşteaptă cîştiguri mai mari. (CM) [2]/

* **Lipsa unei acţiuni secundare** însoţitoare a acţiunii din regentă:

a) locuţiuni conjuncţionale **fără(ca) să sau să nu:**

L-a privit [1]/ **fără ca să-l recunoască.** (CM) [2]/

Nu cîntă ea [1]/ **să nu se ducă** pe acolo. (CM) [2]/

2. **Modala de măsură progresivă** arată că acţiunea din regentă progresează proporţional (calitativ sau cantitativ) cu progresul acţiunii din subordonată. De obicei, în propoziţie apare un comparativ de inegalitate sau un verb care exprimă o acţiune progresivă: **Cu cît o privea** *mai mult,* (CM)[1]/ **cu atît o găsea mai interesantă.**[2]/

* **Se introduce prin:**

a) *locuţiunile conjuncţionale*: **cu cît, pe cît, de ce, pe măsură ce:**

Pe cît era de mic, (CM) [2]/ **pe atît de descurcăreţ părea.** [1]/

Pe măsură ce creştea, (CM) [1]/**se făcea tot mai cuminte.** [2]/

3. **Modala comparativă** exprimă al doilea termen al unei comparaţii de egalitate sau de inegalitate. De aceea pot fi:

* **Modale comparative de egalitate** - exprimă o comparaţie calitativă sau cantitativă:

a) **Se introduce prin:**

- *adverbele* **cum, precum**(calitativă), **cît, ca şi, cît şi:**

Cum îţi aşterni, (CM) [1]/ **aşa vei dormi.** [2]/

Feciorul **creşte** într-o lună [1]/ **cît creşte** alţii într-un an. (CM) [2]/

- *locuţiuni conjuncţionale*: **după cum, cu cît, pe cît:**

Se poartă [1]/ după cum îi e portul. (CM) [2]/

- pronume şi adjective pronominale relative şi nehotărîte precedate de adverbul de mod comparativ cu valoare prepoziţională **ca(şi):**

A aruncat greutatea la fel de bine [1]/ **ca şi** *cine* **a învins-o.** (CM) [2]/

- *adverbe relative şi nehotărîte* precedate de adverbul de mod comparativ cu valoare prepoziţională **cît şi:**

Aici **am adunat** la fel de mult [1]/ cît şi *unde* **am fost** ieri.(CM) [2]/

* **Modale comparative de inegalitate** - sînt legate de prezenţa în regentă a unui adjectiv sau a unui adverb la gradul comparativ de superioritate, comparativ de inferioritate, a unui numeral multiplicativ sau adverbial sau a unui adverb de tipul **altfel,** putînd exprima şi o acţiune nedorită; poate fi dependentă şi de un superlativ relativ.

a) **Se introduce prin:**

- *adverbele*: **decît, din cît: Am aflat** *mai multe* [1]/**decît ştiu** ceilalţi. (CM) [2]/

- *locuţiunile conjuncţionale*: **pe lîngă ce(cît), faţă de ce/cum/cît:**

Ţie ţi-au dat *mai mult* [1]/ **faţă de cît au primit** alţii. (CM) [2]/

- *pronumele sau adjectivul pronominal nehotărît* **oricît + pe, din** sau *relativul* **cît: A fost cel mai bun** [1]/ din *oricîţi* **au participat.** (CM) [2]/

Cîtă jale **fusese** la despărţire,(CM)[1]/ pe atît de mult **s-au bucurat** la revedere.[2]/

4. **Modala comparativă condiţională** (ireală, ipotetică) exprimă comparaţia cu o acţiune considerată ca presupusă:

Se uita la noi [1]/ **ca şi cum nu s-ar fi petrecut** nimic. (CM) [2]/

* **Se introduce prin:**

- *adverbul* **(de) parcă:**

Te **priveşte** [1]/ de parcă **nu te-ar vedea.** (CM) [2]/

- *locuţiunile conjuncţionale* **ca şi cînd, ca şi cum, (cu) chip că:**

Se comportă [1]/ ca şi cînd **ar fi singură.** (CM) [2]/

5. **CM se construieşte cu verbe la modurile:**

- *indicativ* - toate timpurile:

Faci [1]/ cum **doreşti.** (CM) [2]/ (CM propriu-zisă)

l-au speriat. [2]/

* **Proporţia statică** în care se desfăşoară acţiunea din regentă se introduce prin:

a) adverbul **cu cît** (+corelativul **cu atît**): **Mănîncă** cu atît mai mult, [1]/ **cu cît aşteaptă** cîştiguri mai mari. (CM) [2]/

* **Lipsa unei acţiuni secundare** însoţitoare a acţiunii din regentă:

a) locuţiuni conjuncţionale **fără(că) să** sau **să nu:**

L-a privit [1]/ **fără ca să-l recunoască.** (CM) [2]/

Nu cîntă ea [1]/ **să nu se ducă** pe acolo. (CM) [2]/

2. **Modala de măsură progresivă** arată că acţiunea din regentă progresează proporţional (calitativ sau cantitativ) cu progresul acţiunii din subordonată. De obicei, în propoziţie apare un comparativ de inegalitate sau un verb care exprimă o acţiune progresivă: **Cu cît o privea** *mai mult,* (CM)[1]/ **cu atît o găsea** mai interesantă.[2]/

* **Se introduce** prin:

a) *locuţiunile conjuncţionale*: **cu cît, pe cît, de ce, pe măsură ce:**

Pe cît era de mic, (CM) [2]/ **pe atît de descurcăreţ părea.** [1]/

Pe măsură ce creştea, (CM) [1]/**se făcea tot mai cuminte.** [2]/

3. **Modala comparativă** exprimă al doilea termen al unei comparaţii de egalitate sau de inegalitate. De aceea pot fi:

* **Modale comparative de egalitate** - exprimă o comparaţie calitativă sau cantitativă:

a) **Se introduce** prin:

- *adverbele* **cum, precum**(calitativă), **cît, ca şi, cît şi:**

Cum îţi aşterni, (CM) [1]/ **aşa vei dormi.** [2]/

Feciorul crescu într-o lună [1]/ **cît cresc** alţii într-un an. (CM) [2]/

- *locuţiuni conjuncţionale*: **după cum, cu cît, pe cît:**

Se poartă [1]/ după cum îi e portul. (CM) [2]/

- pronume şi adjective pronominale relative şi nehotărîte precedate de adverbul de mod comparativ cu valoare prepoziţională **ca(şi):**

A aruncat greutatea la fel de bine [1]/ **ca şi** *cine* **a învins-o.** (CM) [2]/

- *adverbe relative şi nehotărîte* precedate de adverbul de mod comparativ cu valoare prepoziţională **cît şi:**

Aici **am adunat** la fel de mult [1]/ cît şi *unde* **am fost** ieri.(CM) [2]/

* **Modale comparative de inegalitate** - sînt legate de prezenţa în regentă a unui adjectiv sau a unui adverb la gradul comparativ de superioritate, comparativ de inferioritate, a unui numeral multiplicativ sau adverbial sau a unui adverb de tipul **altfel,** putînd exprima şi o acţiune nedorită; poate fi dependentă şi de un superlativ relativ.

a) **Se introduce** prin:

- *adverbele*: **decît, din cît: Am aflat** *mai multe* [1]/**decît ştiu** ceilalţi. (CM) [2]/

- *locuţiunile conjuncţionale*: **pe lîngă ce(cît), faţă de ce/cum/cît:**

Ţie ţi-au dat *mai mult* [1]/ faţă de cît **au primit** alţii. (CM) [2]/

- *pronumele sau adjectivul pronominal nehotărît* **oricît + pe, din** sau *relativul* **cît: A fost cel mai bun** [1]/ din *oricîţi* **au participat.** (CM) [2]/

Cîtă jale **fusese** la despărţire,(CM)[1]/ pe atît de mult **s-au bucurat** la revedere.[2]/

4. **Modala comparativă condiţională** (ireală, ipotetică) exprimă comparaţia cu o acţiune considerată ca presupusă:

Se uita la noi [1]/ **ca şi cum nu s-ar fi petrecut** nimic. (CM) [2]/

* **Se introduce** prin:

- *adverbul* **(de) parcă:**

Te priveşte [1]/ de parcă **nu te-ar vedea.** (CM) [2]/

- *locuţiunile conjuncţionale* **ca şi cînd, ca şi cum, (cu) chip că:**

Se comportă [1]/ ca şi cînd **ar fi singură.** (CM) [2]/

5. **CM se construieşte cu verbe la modurile:**

- *indicativ* - toate timpurile:

Faci [1]/ cum **doreşti.** (CM) [2]/ (CM propriu-zisă)

Cu cît **vorbea,** (CM) [1]/ cu atît **se enerva.** [2]/(CM de măsură progresivă)
Ți-am **cerut** *mai puțin* [1]/ față de ce **cer** altora. (CM) [2]/(Cm comparativă)
Dansează [1]/ca și cînd **plutește.** (CM) [2]/ (Cm comparativă condițională)

- **conjunctiv:** modala propriu-zisă și comparativa de inegalitate:
Ai vorbit [1]/ fără **să știi** toate lucrurile. (CM) [2]/
Preferă [1]/ **să se retragă** (CM) [2]/ decît **să accepte** compromisuri. (CM) [3]/
- **condițional-optativul** este preferat în Cm comparativă condițională: **Vorbea** [1]/ de parcă **n-ar fi auzit** nimic. (CM) [2]/
- **prezumtivul: Nu lucrează** [1]/ cum **va fi dorind.** (CM)[2]/ (Modală propriu-zisă)

6. **Corelativele** CM sînt într-un număr foarte mare. Ele pot fi:

* *obligatorii* - CM de măsură progresivă:
a) cu cît.../cu atît...:Cu cît **mă gîndesc** mai mult, (CM)[1]/cu atît **văd** mai precis. [2]/
b) pe cît.../pe atît..: Pe cît **părea de cinstită,** (CM)[1]/ pe atît **era de ascunsă.**[2]/
c) de ce, din ce.../de aia...: De ce **creștea,** (CM) [1]/ de aia **devenea** tot **mai harnică.** [2]/
d) de ce.../de ce...:De ce **vorbea,** (CM) [1]/ de ce **se întrista** văzînd cu ochii. [2]/

* *facultativi*:
a)cum, după cum, precum.../așa, astfel, asemenea, la fel:
Cum **vei munci,** (CM) [1]/așa **vei fi răsplătit,** [2]/
b)cît.../atît: Cît **dai,** (CM) [1]/ atît **primești.** [2]/

7. Unele CM au **nuanțe secundare:**
nuanță cauzală: **Sînt fericită** acum, [1]/ cu cît **nu mă așteptam** la asta. (CM) [2]/
nuanță consecutivă: **Vorbește** încet [1]/ de parcă **ar murmura.** (CM) [2]/
nuanță temporală: **Am cîntat** la fel de mult [1]/ cît **ai dansat** și tu. (CM) [2]/
nuanță de excepție: Nimic **nu e mai plăcut** [1]/ decît **să citești.** (CM) [2]/
nuanță locală: Aici **e mai cald** [1]/ decît unde **stau** ei. (CM) [2]/

8. **Topica** propozițiilor CM este, în general, liberă. Au topică fixă:
- după regentă = CM comparative introduse prin **de cum;**
- CM comparative condiționale introduse prin **de parcă**
- înaintea regentei stau de obicei CM de măsură progresivă.

9. **Punctuația** - folosirea virgulei depinde de gradul de legătură cu regenta și de prezența și locul unor corelative:
A răspuns așa [1]/ cum **învățase.** (CM) [2]/
Așa **a răspuns,** [1]/ cum **învățase.** (CM) [2]/

10. **Contragerea CM** se realizează prin:
- **eliminarea relatorului** - se înlocuiește cu un relator prepozițional
- **eliminarea predicației** -nominalizarea verbului
-numele predicativ devine Ccm sau chiar Np

A răspuns așa [1]/ cum **învățase.** (CM) [2]/
(învățase - învățătură - știință - cunoștințe):**A răspuns după cunoștințele** sale.
și **Venea** repede [1]/ cum **vine** *furtuna.* [2]/
Venea repede **ca furtuna.**
și **Era roșie** [1]/ **cum este** bujorul. [2]/
Era roșie ca bujorul. sau chiar: **Era ca bujorul.**

11. **Expansiunea** - dezvoltarea se realizează prin introducerea predicației (fie verb predicativ, fie un verb copulativ care formează un Pn cu Ccm) și prin adăugarea relatorului, eventual a corelativului, acolo unde este obligatoriu:
Vorbești fără a te gîndi la consecințe.
Vorbești [1]/ **fără să te gîndești** la consecințe.(CM) [2]/
S-a pregătit după posibilitățile sale.
S-a pregătit[1]/după cum **a putut.**(CM) [2]/
Părea mai harnică decît sora ei.
Părea mai harnică [1]/ decît **era** sora ei.(CM) [2]/

18. COMPLEMENTUL CIRCUMSTANȚIAL CONSECUTIV (Cns)

Arată consecința unei acțiuni sau a unei însușiri la care se referă.

I. **Determină:**

1. **Verbe** la moduri personale sau nepersonale: **Bea de speriat.** *Înțelegîndu-se* **de minune s-au căsătorit.**

2. **adjective: Părea bolnavă de moarte.**

3. **adverbe:** Rezolvase *suficient* (Ccm) **pentru a căpăta** deprinderi de lucru.

II. **Se exprimă** prin:

1. **substantive** - de obicei **abstracte** - în cazul acuzativ, cu prepozițiile **de, pînă la, spre;** de obicei, acestea sînt corelate cu adverbele *prea, destul de, atît* sau prin adjective (adverbe) de tipul *destul*, suficient (mijloc sigur de identificare a Cns): **A citit pînă la epuizare.**

O serie de substantive cu prepoziția **de** au devenit construcții stabile, avînd și sensul unui superlativ absolut pe lîngă adjective:

Era bolnavă de moarte. (= foarte bolnavă)
Se comportase de minune la concurs. (= foarte bine)
Gerul l-**a pătruns pînă la os.** (= foarte mult)

2. **verbe** la moduri nepersonale:

- *infinitiv* cu prepozițiile **pentru, spre, pînă la** cu corelativele amintite *prea, destul de, atît, suficient, destul:*

Problema **este** prea **importantă pentru a o ignora.**
E destul de **deșteaptă spre a ști** [1]/ **ce are** de făcut.(CD) [2]/

- *gerunziu*: **S-au îndrăgit** așa de tare, **ajungînd** [1]/ să se căsătorească.[2]/
- *supin*: **E frumoasă de nespus.**

3. **locuțiuni adverbiale: A muncit de mai mare dragul.**

III. De obicei, este **confundat** (sau asimilat) cu **Ccm,** de care îl apropie faptul că desemnează modalitatea acțiunii sau a însușirii. Se deosebește de acesta prin faptul că exprimă **urmarea, consecința** acțiunii. La identificarea lui contribuie existența corelativelor, ca și transformarea construcției în propoziția corespunzătoare.

Bea de speriat. (Cns) = **Bea** [1]/ **încît te sperie.** (CNS) [2]/

Poate fi confundat și cu :

- **complementul circumstanțial de loc:** Frigul l-**a pătruns pînă-n măduvă.**
- **complementul circumstanțial de timp: A fugit pînă la epuizare.**

VI. **Topica.** De obicei, Cns stă după elementul regent.

V. **Punctuația.** De obicei nu se desparte prin virgulă de termenul regent, decît dacă se dorește reliefarea, și atunci se antepune regentului, fiind reluat prin corelativ: **De minune, așa a vorbit.**

VI. **CIRCUMSTANȚIALA CONSECUTIVĂ (CNS)** este propoziția secundară subordonată care îndeplinește funcția unui Cns la nivel frastic, arătînd consecința (urmarea) unei acțiuni sau a unei însușiri. Aceasta este mult mai frecvent utilizată decît complementul corespunzător.

1. **Regente** ale CNS pot fi:

- **verbe** la moduri personale și nepersonale:

Astfel **explica,** [1]/ **încît era imposibil** (CNSr) [2]/ **să nu-l înțelegi** (SB) [3]/
Comportîndu-se astfel [2]/ **de nu-l înțelegea** nimeni, (CNS) [1]/ **nu a mai fost reales.** [2]/

- **adjective: Era** prea **cuminte** [1]/ **ca să nu fie apreciat** de toți. (CNS) [2]/ (propoziția are valoare afirmativă, deși aspectul este negativ.)
- **adverbe: Scria** așa de *repede*, 1/ **încît nu o puteam** controla. (CNS) [2]/

2. CNS pot exprima consecințe reale sau posibile, astfel încît putem distinge:

* **Consecutive reale** - exprimă rezultatul cert al unei acțiuni sau al unei însușiri: **A muncit** atît de mult, [1]/ **încît s-a îmbolnăvit.** (CNS) [2]/

a) Se introduc prin:

- **conjuncțiile: încît** (specifică), **că, de**(=încît)

A citit atît, [1]/ **încît nu mai vede bine.** (CNS) [2]/
A muncit [1]/ **de s-a spetit** .(CNS) [2]/
A vorbit atît, [1]/ **că m-a obosit.** (CNS) [2]/

- **Consecutivele finale** - exprimă consecința ca posibilă, ca un scop eventual:

L-am ascuns astfel, [1]/ **să nu se vadă** de nicăieri. (CNS) [2]/

a) Se introduc prin:

- **conjuncțiile și locuțiunile conjuncționale: să, ca să, de să, încît să, astfel ca(...)să, de parcă să:**

Dulăul **se repezi** la el, [1]/ de parcă **să-l sfîșie.** (CNS) [2]/

- uneori conjuncția relatoare se unește cu corelativul, dînd naștere unei locuțiuni conjuncționale a cărei identitate este certificată de faptul că virgula apare înaintea ei: **așa că, așa încît:**

A mîncat prea mult, [1]/ **așa că nu mă miră** (CNS) [2]/ **că nu s-a simțit bine.** (SB)[3]/

CNS introduse prin acești relatori au și o nuanță cauzală.

3. **Corelativele CNS** sînt, în general, **obligatorii** (antepuse):

a) așa de, atît de.../**încît, că, de...**

S-a încălzit atît de tare, [1]/ **încît am renunțat** la palton. (CNS) [2]/

b) destul de, prea.../**ca(...)să, să...:**

Acum e prea **cuminte** [1]/ **ca să nu fie acceptată.** (CNS) [2]/

c) în așa fel, pînă într-atît, pînă acolo.../**încît, că, de...:**

A mers pînă acolo, [1]/ **încît s-a făcut** (CNS)[2]/ **ce nu ți-ai fi imaginat.** (PR)[3]/

4. **Se construiesc** cu modurile:

- **indicativ:** Mi-a **oferit** atîtea daruri, [1]/ **încît nu știu** (CNS) [2]/**ce să fac cu ele.** (CD)[3]/
- **condițional-optativ:** Mi-a **plăcut** atît de mult, [1]/ **că aș fi citit**-o zilnic. (CNS)[2]/
- **prezumtiv: Părea** așa de **nouă,** [1]/ **că se va fi mirînd**(CNS) [2]/ de **ce nu o iau.** (CI)[3]/
- **imperativul** apare foarte rar, în CNS cu **încît sau că:**

Așa m-ai **plictisit,** [1]/ **încît pleacă** de aici! (CNS) [2]/

- în această situație, pot să apară și CNS cu predicat interjecțional:

Atîta m-ai **rugat,** [1]/ **că hai!** (CNS) [2]/

- **conjunctivul** este o marcă a CNS finale:

Vestea **fusese** prea **neașteptată,** [1]/ **încît să-mi iau măsurile.** (CNS)[2]/

- CNS construite cu conjunctivul negativ care au în regentă corelativul *prea* sînt sinonime cu CNS afirmative cu indicativul:

Era prea **muncitoare** [1]/ **ca să nu fie apreciată.**(CNS) [2]/

este echivalentă cu: **Era** atît de **muncitoare,** [1]/ **încît** toată lumea o **aprecia.** (CNS) [2]/

5. **Topica** propoziției CNS este fixă - ea este așezată numai după regentă.

6. **Punctuația.** Marea majoritate a CNS se despart prin virgulă de regentă, cu cîteva excepții:

- CNS construite cu **conjunctivul,** avînd corelativul *prea:*

Era prea **deștept** [1]/ **ca să facă** (CNS) [2]/ **ce-i spun** alții.(CD) [3]/

- CNS introduse prin **de,** așezate imediat după predicatul regentei:

A vorbit [1]/ **de ne-a adormit.** (CNS) [2]/

7. **Contragerea** se realizează prin înlăturarea relatorului și a predicației.

- relatorul conjuncțional se înlocuiește cu o prepoziție.;
- verbul se trece la un mod nepersonal sau se găsește un substitut nominal:

E prea **isteață** [1]/ **ca să nu înțeleagă** sensul vorbelor tale. (CNS) [2]/
E prea **isteață pentru a nu pricepe** sensul vorbelor tale.
Vorbește atîta, [1]/ de te **sperie.** (CNS) [2]/

Vorbește de speriat.

8. Expansiunea Cns este mult mai frecventă, tocmai pentru că duce la evitarea confuziei cu Ccm:

- verbele la moduri nepersonale devin predicate ale CNS,
- relatorii prepoziționali sînt înlocuiți cu cei conjuncționali,
- se introduc corelativele,
- Cns nominali se înlocuiesc cu sinonime verbale:

A învățat de speriat.
A învățat, [1]/ încît ne-a speriat. [2]/ (ne-a uimit)
Problema este prea importantă pentru a fi ignorată.
Problema este prea importantă [1]/ ca s-o ignorăm. (CNS) [2]/

9. CNS poate fi confundată cu:

- modalele comparative de inegalitate(neliterar)

Era cu mult mai deștept [1]/ decît să nu înțeleagă. (CNS) [2]/

- circumstanțialele de scop (finale):

Am ascuns-o așa de bine, [1]/ de să nu o mai găsesc. (CNS) [2]/

19. COMPLEMENTUL CIRCUMSTANȚIAL DE CAUZĂ (Ccz)

Este partea secundară de propoziție care arată cauza (motivul) unei acțiuni sau a(al) unei însușiri. Sînt ocurente în poziția: Cineva+V/Aj + DIN CAUZA CUIVA

I. **Ccz determină:**

1. **Verbe** la moduri personale sau nepersonale:

La vederea (Ccz) ei, s-a fîstîcit. L-am văzut speriindu-se de cîini. (Ccz)

2. **Adjective:** Era bucuroasă de întîlnirea planificată.

II. **Ccz se exprimă prin:**

1. **Substantive** în cazurile:

- *acuzativ* cu prepozițiile și locuțiunile prepoziționale **de, din, din cauză de, dintru, pentru, cu, sub, la, în, pe:**

A stat acasă din cauză de boală. Tremură de frig. A avut de tras cu boala ei.

- *dativ* cu prepoziția **datorită** (efect favorabil mai adesea):

A suferit datorită dușmanilor neștiuți.

- *genitiv* cu locuțiunile prepoziționale **din cauza, din pricina:** Meciul s-a întrerupt din cauza ploii.

2. **Numerale** cu valoare substantivală în cazurile:

- *acuzativ* cu prepoziție sau locuțiune prepozițională: Nu s-a înspăimîntat de cei trei.
- *dativ* + **datorită** (sau **la + Ac cu valoare dativală**): S-a întors datorită amîndurora. S-a îmbolnăvit datorită la cei trei.
- *genitiv* +**locuțiunile prepoziționale din cauza, din pricina:**

A suferit mult din cauza celui dintîi.

3. **Pronumele** în cazurile:

- *acuzativ*: De ei s-au speriat.

- în această categorie se integrează grupările pronominale neutre **de aceea, pentru aceea, de asta, pentru asta,** care apar de obicei în calitate de corelative ale propozițiilor CZ, dar și în interogative sau enunțiative propriu-zise independente; pot să apară și în interogative indirecte:

- De asta nu ai venit?
M-a întrebat [1]/ dacă de asta (Ccz) nu am venit. (CD) [2]/
De asta nu a venit, [1]/ pentru că s-a supărat pe noi. (CZ) [2]/

- *dativ* cu prepoziția **datorită:** S-a înveselit datorită nouă.

- *genitiv* cu locuţiunile prepoziţionale: din cauza, din pricina, din vina: A fost pedepsit din vina lui.

- pentru pronumele personal, cu paradigmă incompletă în gentiv, se foloseşte adjectivul pronominal posesiv în acuzativ: Din cauza mea te-au certat?

4. Adjective cu prepoziţia de (de obicei urmate de o modală introdusă prin ce sau cum): Am plîns de bucuroasă.

Toată lumea o lăuda de silitoare [1]/ ce era. (CM) [2]/

(de fapt o inversiune a construcţiei cu CZ) =Toată lumea o lăuda [1]/ pentru că era harnică. (CZ) [2]/

5. Adverbe cu prepoziţia de (+/-CM): Mă doare gîtul de tare [1]/ ce-am vorbit. (CM)[2]/

6. Verbe la moduri nepersonale:

- infinitiv cu prepoziţia pentru: L-au sancţionat pentru a nu-şi fi respectat angajamentul.
- gerunziu: Pierzînd bile ul, a plătit amenda.

III. Poate avea i nuanţe secundare:

- de timp: S-a îmbolnăvit după atîta efort.
- de loc: Părul se decolorează sub acţiunea soarelui.
- de mod: În disperare a recurs la tratamentul vracilor.
- instrumental: A cîştigat datorită perseverenţei sale.
- condiţional: Numai exersînd zilnic a ajuns cîştigătoarea concursului.
- indirect: S-a bucurat din cauza veştilor primite.
- de agent: Copilul ars de soare a făcut insolaţie.

IV. Topica. În general, Ccz nu are o topică fixă. Precedă de regulă regentul Ccz exprimat prin adjective sau adverbe subliniate prin CM.

V. Punctuaţia. Se desparte prin virgulă de regent Ccz antepus, fără a fi o regulă obligatorie. De asemenea, Ccz reluat printr-un corelativ adverbial:

De teamă, de asta nu a venit.

De asta nu a venit, de teamă.

VI. CIRCUMSTANŢIALA DE CAUZĂ - CAUZALA (CZ) este propoziţia secundară subordonată care îndeplineşte funcţia unui Ccz la nivel frastic, arătînd cauza acţiunii sau a însuşirii, explicînd sau motivînd conţinutul regentei. De aceea, cauzalele pot fi:

1. Cauzale directe - exprimă cauza propriu-zisă.

* Se introduc prin:

- *conjuncţii*:

a) specifice: căci, deoarece, fiindcă, întrucît

b) nespecifice: că, dacă, unde, cum:

Am venit la voi [1]/ fiindcă m-aţi invitat. (CZ) [2]/

Unde a fost prea ocupat, (CZ) [1]/ de asta a întîrziat. [2]/

- *locuţiuni conjuncţionale*: din cauză că, din pricină că, pentru că:

Din cauză că a vorbit cam mult, (CZ) [1]/ nimeni nu l-a mai ascultat. [2]/

- *pronume relative* cu prepoziţiile de, din, pentru(rar):

Nu m-am supărat [1]/ pentru ce crezi tu. (CZ) [2]/

Selecţia relatorilor este determinată atît de stilul adoptat, stilurile ştiinţific, oficial-administrativ, preprecum şi de punerea în valoare a unor nuanţe implicate:

a) - deoarece dă o nuanţă explicativă cauzalei: Se utilizează corelativi, [1]/ deoarece ajută la identificare. (CZ) [2]/

b) - fiindcă, din cauză că - explicitează cauza propriu-zisă:

Am adăugat acid, [1]/ fiindcă era necesar reacţiei. (CZ) [2]/

c) - întrucît nuanţează ideea de motivaţie:

Întrucît s-au stabilit cauzele, (CZ) [1]/ se poate definitiva dosarul. [2]/

2. Cauzele indirecte - nu exprimă cauza acţiunii din regentă, aceasta fiind implicată într-o propoziţie neexprimată:

Unde pleci, [1]/ că abia ai venit? (CZ) [2]/

* Se introduc prin:

- *conjuncţia* **că** +/- **doar, pasămite,** în dependenţă de o propoziţie imperativă sau interogativă.

Lasă-l în pace, [1]/ **că mă superi.** (CZ) [2]/
Unde fugi, [1]/ **că doar ai mîncat?** (CZ) [2]/

Uneori, CZ indirecte pot fi rezultatul unei inversiuni la nivel frastic, regenta fiind aceea care conţine ideea de cauză:

Unde a plecat, [1]/ **că nu am mai văzut-o de mult?** (CZ) [2]/

înseamnă: **Nu am mai văzut-o de mult** [1]/ pentru că **a plecat** undeva. (CZ) [2]/

CZ indirecte caracterizează aspectul vorbit al limbii - vorbirea directă.

3. **CZ argumentativă** reprezintă o subdiviziune a CZ indirecte, arătînd premisa pentru care vorbitorului îi apare ca necesară realizarea acţiunii din regentă (se mai numeşte şi CZ condiţională): Dacă **vorbeşti,** (CZ) [1]/ cum **să aud?** [2]/

În această situaţie regenta este o interogativă sau o exclamativă.

* **Se introduc** prin:

- *conjuncţiile*: **dacă, de, cînd, cum:**

Cînd te-am rugat (CZ)[1]/ **să taci,** (CD) [2]/ **de ce nu m-ai ascultat?** [3]/

Cum tu pari (CZ) [1]/ **că le ştii** pe toate, (PR) [2]/ de ce **nu participi** la concursul organizat de direcţiune? [3]/

- *locuţiuni conjuncţionale*: **de vreme ce, din moment ce, o dată ce, cîtă vreme:**

Cîtă vreme e cuminte, (CZ) [1]/ de ce **să nu o apreciem?** [2]/
O dată ce ai venit, (CZ) [1]/ **intră!** [2]/

4. **Corelativele** cauzalei:

* **Sînt obligatorii** corelativele cauzalei condiţionale:

a) **dacă, de, cînd, cum, de vreme ce.../de ce...**

Dacă nu doreai(CZ) [1]/ **să vii,** (CD) [2]/ de ce **ai mai promis?** [3]/

b) **cînd, că, dacă.../cine, care, ce, cît, unde, cînd, cum...**

De unde să mai dau, [1]/ **dacă nu am?** (CZ) [2]/
Pe cine să mai cred, [1]/ **dacă toată lumea spune** (CZ)[2]/ **că ai mînţit?** (CD) [3]/

* **Sînt facultative** corelativele cauzalelor introduse prin relatori specifici:

a) fiindcă, pentru că, din cauză că.../ de aia, de aceasta, de aceea...

De asta sînt bucuroasă, [1]/ fiindcă **mi-am văzut** visul împlinit. (CZ) [2]/

b) dacă.../apoi, atunci...

Dacă nu ţi-a plăcut, (CZ) [1]/ apoi de ce **ai mîncat-o?** [2]/

5. **Se construieşte cu modurile:**

- *indicativ*: **A venit** la noi [1]/ deoarece **l-am rugat** eu. (CZ) [2]/
- *condiţional-optativ*: **Te-am aşteptat,** [1]/ fiindcă **aş fi vrut** (CZ) [2]/ să te **rog** ceva. (CD) [3]/
- *prezumtiv*: **Lipseşte,**[1]/ **că nu va fi avînd** (CZ)[2]/ cu cine **lăsa** copilul. (CD) [3]/

6. **Topica.** Locul obişnuit al CZ este după regentă. Sînt întotdeauna antepuse cauzalele introduse prin **cum.** Celelalte pot fi antepuse doar cînd există intenţia reliefării lor: Că **lipseşte** prea des, (CZ) [1]/ de aceea **mă supără.** [2]/

7. **Punctuaţia.** CZ se desparte prin virgulă de regentă în funcţie de importanţa acordată de vorbitor cauzei exprimate. De asemenea, prezenţa corelativului impune folosirea virgulei: Din moment ce **avem** bilete, (CZ) [1]/ de ce **nu intrăm?** [2]/

8. **Alte nuanţe ale CZ:**

- *temporală*: Acum, [2]/ că **ne-am cunoscut,** (CZ) [1]/ **să facem conversaţie.** [2]/
- *condiţională*: Dacă **ai venit** cu mine, (CZ) [1]/ **ne vom descurca.** [2]/
- *concesivă*: De ce **nu m-ai aşteptat,** [1]/ că **aveai vreme?** (CZ) [2]/
- *indirectă*: De aia **mă bucur,** [1]/ că **ai ajuns** acasă. (CZ) [2]/

O atenţie deosebită trebuie să se acorde construcţiilor analizabile, greşit interpretate drept propoziţii cauzale:

S-a supărat, dat fiind (Ccz) [1]/ că **nu l-am aşteptat.** (SB) [2]/
L-a certat din cauza faptului (Ccz) [1]/ că **a întîrziat.** (AT) [2]/

Va veni, avînd în vedere (Ccz) [1]/ că îl **aşteptaţi.** (CD) [2]/
Ţinînd cont (Ccz) [2]/că nu ai intenţionat **asta,** (CI)[1]/ nu mă supăr **azi.** [2]/

9. **Contragerea** se realizează prin:
- înlăturarea relatorului conjuncţional,
- eliminarea predicaţiei - prin trecerea verbului la mod nepersonal
- prin nominalizarea acestuia

Pentru că **nu l-am aşteptat,** (CZ) [1]/ **a plecat** supărat. [2]/
Neaşteptîndu-l, (Ccz) **a plecat** supărat.
Din cauză că **a întîrziat** autobuzul, (CZ) [1]/**am pierdut** trenul. [2]/
Din cauza întîrzierii (Ccz) autobuzului, **am pierdut** trenul.
Întîrziind (Ccz) autobuzul, **am pierdut** trenul.

10. **Expansiunea Ccz** se realizează prin introducerea predicaţiei şi a unui relator conjuncţional, apropiat de cel al complementului:

De harnică, (Ccz) toată lumea o **admira.**
Pentru că **era harnică,** (CZ) [1]/ toată lumea o **admira.** [2]/
A stat acasă **din cauză de boală.** (Ccz)
A stat acasă [1]/ din cauză că **era bolnavă.** (CZ) [2]/

20. COMPLEMENTUL CIRCUMSTANŢIAL DE SCOP (Ccs)

Arată scopul unei acţiuni. Se deosebeşte de **Ccz** prin faptul că acţiunea (motivul) exprimat prin Ccs este posterior acţiunii verbului regent, în schimb a Ccz este anterior acesteia:

Din cauza ploii (Ccz) **m-am întors** acasă **spre a-mi lua** (Ccs) umbrela.

înseamnă: întîi a început ploaia, care mi-a determinat acţiunea - m-am întors - şi apoi am luat umbrela (acesta fiind scopul acţiunii).

I. **Determină:**

1. **Verbe** la moduri personale sau nepersonale:

Se pregătiră pentru a traversa rîul înspumat.
Plecînd (Cct) **la semănat, cîntau.**

2. **Interjecţii predicative: Hai la cules** fragi.

II. **Se exprimă** prin:

1. **Substantive** (în general abstracte, nume de acţiuni - de proveniență verbală) în cazurile:
- *acuzativ* cu prepoziţiile: **după, spre, pentru, la, întru, în:**

A plecat după cumpărături. Au venit pentru instruire. Se pregătea temeinic **spre satisfacţia** tatălui său.

- *genitiv* cu locuţiunile prepoziţionale **în scopul, cu scopul, în vederea, în intenţia, în ideea:** Venise la noi **în intenţia continuării** anchetei. **Se pregăteşte** zilnic **în vederea** examenelor de capacitate.

2. **pronume** în cazul *acuzativ*, cu prepoziţiile **pentru, spre, după:**

Părinţii **fac** totul **pentru noi.** De aceea **m-am întors, după ai noştri.**

3. **Grupări adverbiale** rezultate din pronume interogative sau demonstrative cu sens neutru, precedate de prepoziţiile **de, pentru, la,** funcţionînd în unele cazuri (vezi exemplul anterior) drept corelative ale Ccs, ceea ce permite identificarea corectă a acestuia:

De aceea am revenit, după materialele (Ccs) necesare expoziţiei.

4. **Verbe** la moduri nepersonale:
- *infinitiv* cu prepoziţiile **pentru, spre** şi locuţiunea prepoziţională **cu(în) scopul de, în ideea de, în intenţia de:**

Muncise pentru a-şi agonisi (Ccs) cele necesare. **Venise** la noi **cu scopul de a participa** la concursul anunţat. **Pentru ei** (Ccs) **muncise, în intenţia de a le face** (Ccs) o viaţă mai bună.

- *supin* cu prepozițiile **la, după, pentru, spre, de:**

S-au pregătit toți **pentru rezolvat** probleme dificile.

Au plecat la adunat spicele căzute în urma combinei.

III. **Falsul Ccs** (sau scopul aparent) apare în anumite construcții cu infinitivul precedat de prepozițiile **pentru, spre,** în care se realizează, de fapt, o coordonare copulativă sau adversativă a celor două acțiuni. De aceea este necesară verificarea intenției vorbitorului, prin introducerea locuțiunii prepoziționale cu **scopul de:**

A încetat acum lectura, spre a o relua după film.

(a încetat lectura cu scopul de a o relua după film? NU)

A încetat acum lectura, dar **o va relua** după film(=coordonare adversativă).

A dispărut de aici, pentru a apărea dincolo.

(A dispărut de aici cu scopul de a apărea dincolo? NU)

A dispărut de aici, și **va apărea** dincolo. (= coordonare copulativă)

IV. **Alte nuanțe ale Ccs:**

1 *de loc*: **A plecat la vînătoare.**

2 *indirect*: **S-a pregătit de luptă.**

V. **Topica.** În general stă după termenul regent. Îl precedă doar cînd există intenția reliefării.

VI. **Punctuația.** Cînd este postpus, se desparte prin virgulă doar dacă este anticipat printr-un corelativ.

VII. **CIRCUMSTANȚIALA DE SCOP - FINALA (CS)** este propoziția secundară subordonată care îndeplinește rolul unui Ccs la nivel frastic, exprimînd scopul în vederea căruia se îndeplinește acțiunea din regentă.

1. **Regente** ale CS:

* **Verbe la moduri personale sau nepersonale:**

Martirii din decembrie **s-au jertfit** [1]/ ca să ne **aducă** libertatea. (CS) [2]/

Luptînd [2]/ ca **să-și apere** pămîntul, (CS) [1]/ poporul nostru **a durat** o casă a veșniciei noastre. [2]/

* **Interjecții predicative: Hai** [1]/ **să plecăm.** (CS) [2]/

2. **Se introduc prin:**

* **Finalele afirmative** se introduc prin **conjuncții și locuțiuni conjuncționale: să, ca să, de (=să), pentru ca(...), (că)doar:**

Se grăbeau [1]/ să **ajungă** noaptea în oraș. (CS) [2]/

Hai mai repede, [1]/ca **să prindem** trenul. (CS) [2]/

Vino [1]/ de-l **ajută!** (CS) [2]/ Pentru ca **să se bucure,** (CS) [1]/ i-am **dat** cartea dorită. [2]/

* **Finalele negative** se construiesc cu ajutorul acelorași **conjuncții și locuțiuni conjuncționale,** cel mai adesea însă în îmbinări de tipul: **nu cumva să, ca nu cumva să, pentru ca nu cumva să, nu care cumva: Grăbiți-vă,** [1]/ **nu** care cumva **să** vă **apuce** ploaia în pădure! (CS) [2]/

* **Pronume și adjective pronominale relative** cu prepozițiile **după, pentru:**

S-a dus [1]/ după ce **trebuia** (CS)[2]/**să cumpere** pentru sărbători. (SB) [3]/(Ce=S_3 prop.3)

S-a întors [1]/ pentru care îi **promisese** (CS) [2]/ că **va fi** acasă. (CD) [3]/

3. **CS se construiesc cu modurile:**

- *conjunctiv*, cel mai frecvent:

I-a cumpărat jucării [1]/ ca **să-i facă** o bucurie de ziua lui. (CS) [2]/

- *indicativul* - CS introduse prin **de** sau **doar:**

A fost la pădure [1]/ de-**a adunat** bureți. (CS) [2]/

Îl **urmăreau,** [1]/ că doar îl **vor prinde** cu ocaua mică. (CS) [2]/

- *imperativul* - la CS introduse prin **de,** cu imperativ și în regentă: **Du-te** [1]/ de **te spală!** (CS) [2]/

- *condiționalul* - la CS introduse prin **doar:**

Vorbea tot timpul, [1]/ doar-doar **ar fi băgată în seamă** de cineva.(CS) [2]/

4. **Corelativele CS** sînt identice cu cele ale cauzalelor. Sînt facultative, anticipînd de obicei finalele:
a) de aceea, de aia, pentru aceea, pentru asta.../ca să...
De aceea învață, [1]/ ca să reușească. (CS) [2]/
b) anume, într-adins, expre.../ ca să...
Într-adins stăteau acolo, [1]/ **să audă** (CS) [2]/ **ce vorbim.**(CD) [3]/
5. **Topica** propoziției finale depinde de elementul introductiv:
Majoritatea CS stau după regentă.
Pot sta înaintea regentei, pentru reliefare, CS introduse prin **ca să** (nedisociat), **pentru ca(...)să, ca nu care cumva să** și reluate prin corelativ:
Ca **să nu pierd** trenul, (CS) [1]/ de aia **mă grăbesc.** [2]/
6. **Punctuația** propoziției finale depinde atît de prezența relatorilor și a corelatorilor, cît și de gradul de legătură cu regenta.
Nu se despart prin virgulă finalele introduse prin **de:**
Vino [1]/ de **mă ajută.** (CS) [2]/
De obicei, finalele antepuse se despart prin virgulă de regentă. Se despart și finalele postpuse anticipate de un corelativ distanțat de CS:
Te-am chemat anume [1]/ **să te verific** înainte de angajare. (CS) [2]/
Expre **nu ți-am spus** nimic, [1]/ **să-ți văd** reacția. (CS) [2]/
7. **Alte nuanțe ale CS:**
- **locală:** S-a dus [1]/ **să aducă** zarzavaturi. (CS) [2]/
- **indirectă: S-a pregătit** [1]/ **să te primească** bine. (CS) [2]/
- **consecutivă:** De aia o **ascunsesem,** [1]/ **să nu fie văzută** de ceilalți. (CS) [2]/
8. O altă problemă o reprezintă delimitarea finalelor. Dacă se acceptă locuțiunile prepoziționale **cu scopul, în scopul, în vederea, în ideea, în intenția** + substantive în genitiv cu funcția de Ccs, acestea nu se transformă în locuțiuni conjuncționale prin conversiune. De aceea se analizează:
Am venit la voi **în intenția** (Ccs) [1]/ **să mai discutăm** despre ea. (AT) [2]/
9. **Contragerea CS** se realizează, de cele mai multe ori, prin trecerea verbului de la un mod personal, predicativ la unul nepersonal, la care se adaugă modificarea relatorului:
A luat cu el busola [1]/ **ca nu care cumva să se rătăcească.** (CS) [2]/
A luat cu el busola **pentru a nu se rătăci.**
Plecase [1]/ **să pescuiască.** (CS) [2]/
Plecase la pescuit.
10. **Expansiunea Ccs** în CS se realizează prin introducerea predicației (verbalizarea numelui, trecerea modurilor nepersonale la moduri predicative) și prin introducerea relatorului caracteristic:
A plecat la piață **după cumpărături.** (Ccs) = pentru a cumpăra ceva
A plecat la piață [1]/ **ca să cumpere** zarzavaturi. (CS) [2]/
I-au chemat la adunat (Ccs) spicele din urma batozei.
I-au chemat [1]/ **să adune** spicele din urma batozei. (CS) [2]/
S-au pregătit temeinic **în vederea examenelor.** (Ccs)
S-au pregătit temeinic [1]/ **ca să reușească** la examene. (CS) [2]/

21. COMPLEMENTUL CIRCUMSTANȚIAL CONDIȚIONAL (Cc̦)

Este partea secundară de propoziție care arată condiția îndeplinirii unei acțiuni sau a unei însușiri.

I. **Regente:**

* **Verbe** la modurile:

- *condițional-optativ*: **Aș obține** orice **cu eforturi** mari.

- *indicativ*:
a) **imperfect cu valoare condiţională: În locul lui, cu nici nu-i mai judecam!**
b) **prezent** cu valoare de viitor: **Numai muncind ajungi vestit.**
c) **viitor: Cu stăruinţă, vom obţine** totul.
- *imperativ:* **În caz de pericol, fugi!**
* **Adjective** (mult mai rar): Acest echipament este utilizabil **în caz de ploaie.**

II. **Se exprimă prin:**

1. **Substantive:**

- *substantivele care exprimă lexical ideea de condiţie*: **caz, condiţie, ipoteză, eventualitate,** de obicei precedate de prepoziţiile **în, cu;** articulate hotărît, sînt urmate de un Asg; nearticulate, sînt precedate de un **Aaj** (de obicei de **acest, această**); stau în Ac:

În cazul acesta, (Aaj) ia-ţi busola cu tine.
În eventualitatea plecării, (Asg) **pregăteşte**-ţi bagajele.
În această (Aaj) **ipoteză,** totul **este perfectibil.**

- *substantive abstracte* în cazul acuzativ cu locuţiunea prepoziţională **în caz de** (**la caz de** - neliterar): **În caz de pericol, trageţi** de mîner.

2. **Substantive şi substitute în cazul genitiv** cu locuţiunile prepoziţionale **în locul, în cazul, cu ajutorul, prin intermediul:**

În locul colegilor, nu te-**aş fi ajutat.**
Prin intermediul alor tăi, aş putea primi ajutorul promis.
În locul celui de-al treilea, eu **nu** te-**aş fi lăsat** în faţă.

- pentru pronumele personal în genitiv, persoanele I şi a II-a, se foloseşte adjectivul posesiv în acuzativ: **În locul tău,** el **nu ar fi făcut** asta.

3. **Adverbele astfel, aşa** (precedate uneori de **numai, doar**) în prezenţa verbelor la forma afirmativă, sau **altfel, altminteri** cu verbe la forma negativă. Adeseori acestea sînt integrate într-o propoziţie cauzală, avînd ca regent predicatul acesteia: **Învaţă**, [1]/ căci **astfel** îţi **asiguri** reuşita în viaţă .(CZ) [2]/

Numai aşa vei reuşi.

Acestea pot să apară şi ca reluări-anticipări ale unui **Ccţ:**

Învăţînd., *numai aşa* **vei putea** ajunge ceva în viaţă.

4. **Verbe la modul gerunziu:**

Scriind zilnic, *doar aşa* **te perfecţionezi.**

5. **Adjective** (rezultate prin contragerea unor propoziţii)

Singură, *aşa* **nu vei putea** pleca.

III. **Ccţ** poate fi confundat cu numeroase alte complemente, cînd acestea apar în propoziţii cu predicatul la un mod ipotetic:

- **complementul indirect: S-ar bucura de venirea** voastră.
- **instrumental: Doar cu sacrificii,** *numai aşa* **s-ar îmbunătăţi** viaţa noastră.
- **complementul sociativ: Doar fără tine viaţa nu ar mai avea nici un rost.**
- **temporal: Văzîndu-se** în metrou, *numai aşa* **s-au cunoscut.**

IV. **Topica.** De obicei **Ccţ** stă înaintea regentului.

V. **Punctuaţia.** În general, **Ccţ** se desparte prin virgulă de regent indiferent de locul pe care-l ocupă. Este şi un mijloc, de altfel, de identificare corectă a acestuia, avîndu-se în vedere numeroasele părţi de propoziţie cu nuanţe condiţionale.

VI. **CIRCUMSTANŢIALA CONDIŢIONALĂ -(CŢ)** îndeplineşte, la nivel frastic, funcţia sintactică a Ccţ, fiind mult mai frecventă în vorbire. Arată condiţia sau ipoteza de a cărei îndeplinire depinde realizarea acţiunii sau a însuşirii.

1. **Regente** ale CŢ:

* **Verbe** la moduri personale şi nepersonale:

Dacă **aţi hotărît** plecarea, (CŢ) [1]/ **vin** şi eu cu voi. [2]/

* **Adjective:**

Banii **sînt rambursabili**[1]/ dacă **se achită** datoriile contractate. (CŢ) [2]/

2. **Se introduce** prin:
Conjuncțiile: dacă, de, să, cînd:

Dacă **muncești,** (CȚ) [1]/ **vei cîștiga** experiența necesară. [2]/
De **apare** pe la voi, (CȚ) [1]/ **întreabă-l** de spectacol. [2]/
Să fi bănuit adevărul, (CȚ) [1]/ **nu-l mai sprijineam.** [2]/

O situație aparte se înregistrează în cazul conjuncției **de cînd** apare în propoziții negative. De regulă, acestea sînt eliptice, reducîndu-se la conjuncție și la adverbul negativ:

Ia-ți umbrela, [1]/ că [3]/ de **nu** (CȚ) [2]/ **are să te ude** pînă la piele. (CZ)[3]/

de nu = dacă nu îți iei umbrela.

* **Locuțiuni conjuncționale: în caz că, de unde nu, numai dacă, numai să** (dacă sînt separate prin virgulă). Nu sînt acceptate încă drept locuțiuni conjuncționale **în ipoteza că, cu condiția să,** preferîndu-se segmentarea acestora:

În caz că **nu** mă **găsești** acasă, (CȚ) [1]/ **așteaptă-mă.** [2]/
dar: **În ipoteza** (Cct) [2]/ că **nu sînt** acasă, (AT) [1]/ **așteaptă-mă.** [2]/

* Foarte rar, prin **pronume relative în genitiv** cu locuțiunea **în locul:** În locul cui a **vorbit**(CȚ) [1]/ eu **n-aș fi afirmat** asta. [2]/

* Mai ales în vorbirea populară, CȚ poate fi juxtapusă regentei (deci fără relator): **Ai** carte, (CȚ) [1]/ **ai** parte. [2]/

Muncești, (CȚ) [1]/ **ai** de toate. [2]/

3. **Valorile** exprimate prin CȚ pot fi:

* **Condiția reală,** subliniată de prezența în regentă, adesea, a adverbelor restrictive **numai, doar, decît: Vin** *numai* 1/ dacă **insiști.** (CȚ) [2]/

* **Condiția ireală,** ipotetică, accentuată prin prezența adverbului **cumva** sau a adjectivelor pronominale nehotărîte **vreun, vreo:**

Dacă **ai** *cumva* **timp,** (CȚ) [1]/ **treci** pe la noi. [2]/

4. CȚ se construiesc cu **modurile:**
- *indicativ*: În caz că mai **stă** pe la voi, (CȚ) [1]/ eu **nu** o mai **aștept** azi. [2]/
- *condițional*: Dacă **aș nenoroci** pe cineva,(CȚ) [1]/ **mi-aș pune capăt zilelor.** [2]/
- *prezumtivul*: Și **poate**[1]/ că **va** mai **fi trăind,** (SB)[2]/ dacă **n-a fi murit.** (CȚ)[3]/
- *conjunctivul*: **Să fi știut** (CȚ) [1]/ că **sînt** aici, (CD) [2]/ **ar fi venit** pe dată. [3]/

5. **Corelativele** CȚ apar mai ales atunci cînd aceasta este izolată de regentă prin alte subordonate.
dacă.../în acest caz, atunci, apoi, altfel...

Dacă **vine** pe la voi (CȚr) [1]/ cînd eu **sînt plecată,** (CT) [2]/ **spuneți**-i *atunci* (PPr)[3]/ că o **aștept.** (CD) [4]/

În calitate de corelatori pot să apară și unele **Cct:**

Dacă **insistă,** (CȚ) [1]/ **numai în** această (Aaj) **eventualitate** (Cct) acceptăm.[2]/

6. **Topica** propozițiilor CȚ este în general liberă. Cele mai multe apar însă înaintea regentei. Sînt întotdeauna antepuse CȚ juxtapuse sau cele introduse prin **de unde.** Cele eliptice apar de obicei integrate în structura cauzalei:

Îmbracă-te bine, [1]/ că [3]/de **nu** (CȚ)[2]/ **răcești.** (CZ) [3]/

7. **Punctuația** propozițiilor CȚ depinde de gradul legăturii cu regenta. Se despart obligatoriu prin virgulă CȚ juxtapuse și cele reluate prin corelative.

8. **Alte nuanțe ale CȚ:**
- *concesivă* (cînd cele două subordonate sînt coordonate):

Dacă-i **bună** (CȚ) [1]/ sau e **rea,** (CV) [2]/ eu *tot* o iau. [3]/

(este evident că este vorba de o concesie doar în cea de-a doua subordonată, care are corelativul obligatoriu în regent).
- *temporală*: Dacă-s **bolnav** (CȚ) [1]/ eu **nu merg** astăzi la școală. [2]/
- *completivă indirectă*: **S-ar bucura** [1]/ să te **vadă** astăzi lîngă noi. (CȚ) [2]/

9. **Contragerea** CȚ se realizează, cel mai adesea, prin introducerea unui relator prepozițional specific și prin nominalizarea predicatului:

În caz că **plouă** (CȚ) [1]/ **nu mai plecăm la munte.** [2]/
În caz de ploaie, nu mai plecăm la munte.

- prin utilizarea unui substantiv din seria celor condiționale+verbul nominalizat în genitiv (sau un sinonim substantival):

În eventualitatea ploii...

Dacă **muncești** permanent,(CȚ) [1]/ doar așa **cîștigi** experiență. [2]/
Doar muncind permanent, *așa* **cîștigi** experiență.

10. **Expansiunea** se realizează mult mai ușor, CȚ fiind mai des utilizată în vorbire:

În caz de incendiu, trageți mînerul.
În caz că **apare** un incendiu, (CȚ) [1]/ **trageți** mînerul. [2]/

22. COMPLEMENTUL CIRCUMSTANȚIAL CONCESIV (Ccv)

Este partea secundară de propoziție care exprimă concesia sau faptul care ar fi trebuit să împiedice realizarea unei acțiuni sau a unei însușiri (o circumstanță opusă atît condiției, cît și cauzei).

I. **Determină:**

1. **Verbe** la moduri personale sau nepersonale: **Cu tot frigul, a ieșit** la joacă.
Nereușind (Ccz) **cu tot efortul, a plîns.**
2. **Interjecții predicative: Cu** toată **supărarea** mea, **poftim** o înghețată.
3. **Adjective:** Echipa **a devenit cîștigătoare în pofida jocului** din finală.

II. **Se exprimă** prin:

1. **Substantive** în cazurile:

- *acuzativ*+prepoziția **cu**+adjectivele pronominale nehotărîte **tot, toată, toți, toate** (Aaj) sau cu prepoziția **fără:**

Cu *toate* **străduințele, nu a reușit. Cu** *toată* **dragostea** ei, tot **nu** l-**a putut** ajuta.

- *genitiv*+prepozițiile și locuțiunile prepoziționale: **împotriva, în ciuda, în contra, în pofida: În ciuda insistențelor** sale, **nu au ascultat**-o. **Împotriva așteptărilor** noastre, **nu s-a vindecat** complet.

- *dativ*+**contrar: Contrar aparențelor,** *tot* mai **păstrează** o speranță.

2. **Pronume sau numerale cu valoare substantivală,** în cazurile:

- *acuzativ*+**chiar fără: Chiar fără ei,** noi *tot* **plecăm. Chiar fără cei trei,** noi *tot* **am rezolvat** problema.

- *genitiv*+locuțiunile **în ciuda, în contra, în pofida: În ciuda alor mei,** *tot* mi-**am cumpărat** caseta dorită. **Am acționat** după puterile mele, **în pofida amîndurora.**

3. **Adverbe și locuțiuni adverbiale** (construcții eliptice, presupunînd corelative corespunzătoare) **încă, tot, totuși, cu toate acestea: Încă este cald** (cu toată ploaia). **A suferit** mult, [1]/ însă **cu toate acestea** și-**a păstrat** speranța. [2]/

4. **Verbe** la moduri nepersonale:

- **infinitiv** cu prepoziția **fără +/- chiar, nici: Chiar fără a înțelege** întrebarea, *tot* **a încercat** un răspuns.

- **gerunziu +/- chiar, nici: Chiar văzînd** [2]/ **ce mi-ai arătat,** (CD) [1]/ eu *tot* **nu cred** asta. [2]/

III. Raportul de subordonare concesivă este subliniat prin prezența adverbelor **chiar, nici** ca însoțitoare ale unor **Ccv** sau prin corelativele *tot, totuși* pe lîngă regent.

IV. **Nuanțe concesive** pot să apară la multe alte complemente. Se identifică prin prezența corelativelor și prin transformarea construcției în propoziția corepunzătoare.

V. **Topica.** De obicei, **Ccv** precedă regentul.

VI. **Punctuația.** În general, **Ccv** se desparte prin virgulă de regent, mai ales atunci cînd este reluat prin corelativ.

VII. **CIRCUMSTANȚIALA CONCESIVĂ** (CV) este propoziția secundară subordonată care corespunde, la nivel frastic, Ccv, exprimînd faptul care ar putea împiedica realizarea acțiunii sau însușirii din regentă.

1. **Determină:**

* **Verbe** la moduri personale sau nepersonale:

Deși **este** frig, (CV) [1]/ **a ieșit** în curte la joacă. [2]/

Nereușind(Ccz) prăjitura, [2]/ deși **a respectat** rețeta, (CV) [1]/ **s-a supărat.** [2]/

* **Adjective: Părea tînără,** [1]/ cu toate că **îndurase** multe. (CV) [2]/

2. **Clasificarea concesivelor** este determinată de caracterul real sau ipotetic al piedicii care se opune realizării acțiunii sau însușirii din regentă:

* **Concesiva propriu-zisă (reală)** desemnează un fapt sau o împrejurare care se opune realizării acțiunii din regentă, fără a o putea însă împiedica.

Deși **a plouat,** (CV) [1]/ tot **am plecat** în excursie. [2]/

a) **Se introduc prin:**

- conjuncții și locuțiuni conjuncționale specifice: **deși, batîr că, cu toate că, chit că, fără ca să, măcar că, de bine ce, indiferent că, indiferent dacă, cînd de fapt, cînd dimpotrivă, de unde, după ce, în timp ce, în vreme ce, pe cînd, pe cîtă vreme:**

De bine ce **am venit,** (Cv) [1]/ tot **trebuie** (PPr) [2]/ **să mă întorc** în oraș. (SB)[3]/

Vorbește într-una, [1]/ cînd dimpotrivă **trebuie**(CV) [2]/ **să tacă.** (SB) [3]/

- conjuncții nespecifice: **că, dacă, de:** Dunărea, [1]/ că-i **Dunăre,** (CV) [2]/ și tot mai **scade.** [1]/

b) **Se construiesc** cu modul: *indicativ* - cel caracteristic propozițiilor CV reale - obligatoriu după conjuncția că și după locuțiunile care o conțin: Chit că **nu are vreme,** (CV) [1]/ *și tot* **mă ajută.** [2]/

* **Concesiva ipotetică** (condițională) desemnează o împrejurare numai presupusă, care s-ar putea opune realizării acțiunii sau însușirii din regentă.

a) **Se introduce** prin:

- **conjuncții și locuțiuni conjuncționale: dacă, de, să, chiar de/să/dacă, nici de/să/dacă, și de/să/dacă, chiar fără ca să, și fără ca să, măcar dacă/de/să, batîr de/să, tocmai de:**

De mi-ai **aduce** soarele și luna, (CV) [1]/ tot **nu pot** [2]/ să te **iubesc.** (CD) [3]/

- **pronume și adjective pronominale relative și nehotărîte,** precedate uneori de adjectivul **indiferent:** Indiferent cine **vine** în locul lui, (CV) [1]/ tot **nu-ți place** alesul. [2]/

- **adverbe nehotărîte sau relative +/- indiferent:**

Oricît **ar mînca,** (CV) [1]/tot **nu se satură.** [2]/

Indiferent unde **ar sta,** (CV) [1]/ tot **nu este** ca acasă. [2]/

b) **Poate fi întărită** prin adverbe care accentuează caracterul ipotetic al propoziției: **cumva, încă și, pînă și, tocmai** sau adjective și pronume nehotărîte:

Chiar de **ai să auzi** cumva zgomot, (CV) [1]/ **să nu te sperii.** [2]/

c) **Se construiește cu modurile:**

- *conjunctiv*: Măcar **să-mi vorbească** o zi întreagă, (CV)[1]/ tot **nu mă convinge.**
- *condiționalul* (modul preferat în Cv ipotetice): Orice **ar vorbi,** (CV) [1]/ **nu mă privește.** [2]/

d) CV ipotetice pot fi **juxtapuse** unor condiționale, precedînd regenta: De **e bună,** (CȚ) [1]/ sau **e rea,** (CV) [2]/ eu tot o **iau.**

e) CV cu verbul **fie** regent al unor SB sau PR sau alte impersonale sau copulative, fără relator (deci prin juxtapunere):

Fie (CV) [1]/ ce-**o fi,** (SB) [2]/ eu tot **plec.** [3]/

Fie (CV) [1]/ **cum o fi,** (PR) [2]/ îl **cumpăr.** [3]/

3. **Corelativele** pot fi:

- **obligatorii,** dacă relatorii sînt nespecifici:

că, dacă, de.../(și)tot...

Soarele, [2]/ că **e soare,** (CV) [1]/ și tot **nu încălzește** lumea toată. [2]/

- **facultativi,** în prezența relatorilor specifici: deși, cu toate că, chit că.../totuși, tot, cu toate acestea, dar...

Cu toate că o **cunosc**, (CV) [1]/ tot **nu** o **cred** incapabilă. [2]/
Deși **nu era** soare, (CV) [1]/ dar frig tot **nu se făcea.** [2]/

- **pronume, adjective și adverbe relative sau nehotărîte**/tot...

Orice **ar face**, (CV) [1]/ tot **nu-l iartă.** [2]/

4. **Topica.** Fără a avea un loc fix, CV stă de obicei înaintea regentului. Poate să apară și după acesta, în funcție de intenția vorbitorului.

5. **Punctuația.** CV se desparte prin virgulă de regentă.

6. **Contragerea.** CV se face renunțîndu-se la predicație și înlocuindu-se relatorul conjuncțional printr-unul prepozițional. Se adaugă la aceste reguli obligatorii și necesitatea de a se recurge uneori, la construcțiile corespunzătoare (locuțiuni). Se păstrează și corelativele specifice atunci cînd se trece verbul la o formă nepersonală:

Orice **ar face**, (CV) [1]/ tot **nu-l iartă.** [2]/ -
Chiar făcînd orice, tot **nu-l iartă.**

- Dacă nu apare predicația, dar apar elemente conjuncționale specifice (deși, cu toate că, măcar că), trebuie să considerăm propoziție eliptică (de verbul copulativ subînțeles): Deși **bolnavă**, (CV) [1]/ tot **muncea.** [2]/ (= era bolnavă),

așa încît contragerea trebuie făcută prin renunțarea la conjuncție:

Chiar bolnavă, tot **muncea.**

7. **Expansiunea.** Ccv este mult mai firească, deoarece se utilizează mult mai adesea CV decît complementul corespunzător. Se realizează prin introducerea relatorului specific și a predicației - verb predicativ sau verb copulativ pe lîngă un adjectiv:

Cu toată **supărarea**, (Ccv) tot **vine** la noi.
Deși **era supărat**, (CV) [1]/ tot **vine** la noi.[2]/
Chiar **fără cei trei**, (Ccv) noi tot **plecăm.**
Chiar dacă **nu vin** cei trei, (CV) [1]/ noi tot **plecăm.** [2]/

23. COMPLEMENTUL DE MATERIE

Este partea secundară de propoziție prin care se desemnează materia din care se realizează un obiect. (cf.Iordan Robu, **op.cit.**)

I. **Determină:**

1. **Verbe** ca: **a clădi, a confecționa, a construi, a dura, a crea, a extrage, a face, a fabrica, a împleti, a înălța, a monta, a realiza, a reconstrui, a țese** etc.:

"Din bube, mucigaiuri și noroi
Ivit-am frumusețI și prețuri noi".

2. **Adjective** de origine verbală (provenite din participii):

Construită **din lemn**, casa **este** mult **mai călduroasă.**

II. **Se exprimă** prin:

1. **Substantive** în **acuzativ** cu prepoziția **din**, mai rar **cu:**

Casa *reconstruită* **din beton pare mai rezistentă.**

2. **Pronume** în acuzativ cu prepoziția **din: Din voi pot** ieși istorici de seamă.

Echipa *constituită* **din ai noștri este cea mai puternică.**

3. **Numerale** cu valoare substantivală: Colectivul vostru **este format din trei.**

III. Unii îl încadrează la complementul indirect, alții la cel de agent, iar alții la cel instrumental. Se individualizează tocmai prin aceea că desemnează materia. De asemenea, prin faptul că domină două elemente - atît obiectul acțiunii, a cărui materie o exprimă, cît și acțiunea în sine.

IV. **Topica.** Stă de obicei după verbul regent, dar poate sta și înaintea acestuia, în funcție de importanța care i se acordă.

V. **Punctuația.** Cmat nu se desparte prin virgulă de regent.

VI. **PROPOZIȚIA DE MATERIE (MAT)** reprezintă expansiunea la nivel frastic a Cmat, arătînd materia din care se realizează un obiect. Are deci o dublă dominare, pe de o parte regentul obișnuit completivelor, pe de altă parte referentul:

1. **Determină:**

* **verbe** la moduri personale sau nepersonale din categoria: **a clădi, a confecționa, a dura, a crea, a extrage, a face, a fabrica, a împleti, a înălța, a monta, a realiza, a reconstrui, a țese** etc.

Am făcut o bluză [1]/ din ce mi-a **rămas.** (MAT) [2]/
Înălțîndu-și casa [2]/ din ce **a găsit,** (MAT) [1]/ **a continuat** [2]/ **să trăiască.** (CD) [3]/

* **adjective** de origine verbală: *Realizată* [2]/ cu ce **i-ai dat** tu, (MAT) [1]/ casa **pare rezistentă.** [2]/

2. **Se referă la:**

* **subiect:** *Cartea* creată [2]/ din ce **adunase** pe parcurs (MAT) [1]/ **a fost un succes.** [2]/

* **nume predicativ:** Aceasta **este o rochie** *tricotată* [1]/ din ce mi-a **rămas.** (MAT) [2]/

* **complement direct: Am înălțat** un dig [1]/ din ce **am scos** din albia rîului. (MAT) [2]/

3. **Se introduce** prin:

* **pronume sau adjective pronominale relative și nehotărîte** precedate de prepozițiile **din, cu** (au funcție sintactică autonomă în MAT);

Am organizat o echipă de control [1]/ din cine (S) **era mai pregătit.** (MAT) [2]/
Din ceea ce (Cd) **mi-ai dat** (MAT) [1]/ **nu pot** face mare lucru. [2]/
Din ce (Aaj) **făină mi-ai dat** (MAT) [1]/ **nu pot** face un cozonac bun. [2]/
Din oricine (S) **este pregătit** (MAT) [1]/ **pot** realiza un guvern bun. [2]/

4. **Se construiește** cu modurile:

- **indicativ: Am pregătit** masa [1]/ din ce **am avut** în casă. (MAT) [2]/
- **condițional-optativ:** Cu ce **mi-ar da** ei, (MAT) [1]/ **aș putea** confecționa fața. [2]/

5. **Topica.** MAT nu are o topică fixă, putînd sta atît înaintea, cît și în urma regentei.

6. **Punctuația.** În general, MAT nu se desparte prin virgulă de regentă.

7. **Contragerea** MAT este o problemă care comportă anume dificultăți, deoarece trebuie să se aibă în vedere faptul că exprimă materialul din care se creează ceva. De aceea se presupun și modificări secundare, pe lîngă renunțarea la predicat și la relatorul frastic. Se păstrează deci prepoziția și se introduce un nume care să desemneze materia; în legătură semantică cu elementul la care se face referirea; verbul, uneori, se transformă în A (aj, v):

Din ce făină **mi-ai dat** (MAT) [1]/ **nu pot** face un cozonac bun. [2]/
Din făina *dată* **nu pot** face un cozonac bun.
Aceasta **este o rochie** confecționată [1]/ din ce mi-a **rămas.** (MAT) [2]/
Aceasta **este o rochie** confecționată **din rămășițe/resturi.**

8. **Expansiunea Cmat** se realizează prin introducerea relatorului frastic și a unui predicat:

Din voi pot ieși istorici de seamă.
Din cine **cunoaște** istorie (MAT) [1]/ **pot** ieși savanți de seamă. [2]/
Am făcut rochia **din lîna** cumpărată anul trecut.
Am făcut rochia [1]/ din **ce lînă am cumpărat** anul trecut. (MAT) [2]/

(Aaj - provenite din verbe - pot deveni predicate).

24. COMPLEMENTUL SEPARATIV SELECTIV

Desemnează obiectul care se separă dintr-un întreg (cf.Iordan Robu, **op.cit.**)

I. **Regent** - de bază este un verb din seria: **a alege, a despărți, a distinge, a divorța, a scădea, a selecta, a selecționa, a separa** etc.

Șeful îl alegem dintre noi.

II. Se exprimă prin:

1. Substantive în acuzativ cu prepozițiile de, din, dintre:

A se distinge de B. Se separă neghina din grîu.

2. Pronume în acuzativ cu prepozițiile de, din, dintre: Înaintașul a fost ales dintre ai noștri. Oamenii buni se disting de aceștia. - De cine s-a despărțit colegul nostru la gară?

3. Numeral în acuzativ cu prepoziție: Scădem trei din zece. Primul se alege dintre toți șase.

III. Și complementul separativ are o dublă dominare, de obicei verbul predicat și subiectul (de care se face separarea).

IV. Topica. Stă, de obicei, după verbul regent (cu excepția interogativelor directe).

V. Punctuația. Nu se desparte prin virgulă de regent.

Se alege uleiul din apă. Plantele selecționate dintre cele productive sînt utile.

VI. Se confundă adesea cu Ci, de care îl distingem atît prin dubla dominare, cît și prin semnificația lui (selecția sau separarea).

Compară:

Am vorbit mult de voi.(Ci)

dar: S-au despărțit de voi (Csep) prin opțiunea lor.

VII. PROPOZIȚIA SEPARATIVĂ (SEP) reprezintă expansiunea la nivel frastic a Csep, desemnînd obiectul care se separă dintr-un întreg. Are o dublă dominare, pe de o parte regentul verbal, pe de altă parte întregul:

1. Determină:

* verbe la moduri personale sau nepersonale din seria a alege, a distinge, a scădea, a selecta, a selecționa, a separa etc.:

Am scos o parte [1]/ din ce îmi prisosea. (SEP) [2]/

Despărțindu-se [2]/ de cine nu-i mai era drag, (SEP) [1]/ a rămas singură. [2]/

* Adjective (mai ales de origine verbală):

Cuvintele *selectate* [2]/ din ce materiale adunase (SEP) [1]/ păreau bune. [2]/

2. Se referă de obicei la:

* Subiect: Cel mai bun se alege [1]/ dintre cine participă la concurs. (SEP) [2]/

* Complement direct: Directorul îl alegem [1]/ dintre care sînt mai competenți. (SEP)[2]/

3. Se introduce prin:

* pronume și adjective pronominale relative și nehotărîte + prepozițiile din, de, dintre: Ionescu se distinge [1]/ dintre cîți au venit la concurs. (SEP) [2]/ Colega mea s-a despărțit [1]/ de cine a fost la ea. (SEP) [2]/

În general, pronumele îndeplinesc funcția de S în SEP, iar adjectivele pe aceea de Aaj.

4. Se construiește cu modurile:

* indicativ: Această idee se distinge [1]/ din ce este comun. (SEP) [2]/

* condițional-optativ: Din ce mi-ai oferi, (SEP) [1]/ asta aș alege. [2]/

5. Topica. SEP nu are o topică fixă, putînd sta atît înaintea, cît și în urma regentei.

6. Punctuația. SEP care precedă regenta se desparte de obicei prin virgulă de aceasta.

7. Contragerea se realizează prin renunțarea la predicație și la relatorul frastic. Se păstrează prepoziția. Verbul se trece fie la participiu, substantivizîndu-se, fie se renunță total la el căutîndu-se un sinonim nominal:

Plantele alese [2]/ din care produc mai mult (SEP) [1]/ sînt selecționate. [2]/

Plantele alese dintre cele productive sînt selecționate.

Ionescu se distinge [1]/ dintre cîți au participat la concurs. (SEP) [2]/

Ionescu se distinge dintre participanții la concurs.

dintre concurenți.

8. Expansiunea se realizează prin introducerea unui verb predicat și a unui relator frastic. Ea nu este însă posibilă întotdeauna:

Înaintarea a fost aleasă dintre acei.

Înaintarea a fost aleasă [1]/ dintre care erau mai buni. (SEP) [2]/

25. COMPLEMENTUL INSTRUMENTAL (Cins)

Este o parte secundară de propoziție cu dublă dominare, desemnînd instrumentul cu care se realizează un proces sau obiectul cu care se realizează o însușire.

I. **Determină:**

1. **Verbe** factitive (cauzative) din seria: **a acoperi, a ara, a astupa, a bara, a baricada, a bloca, a bate, a colora, a coase, a desena, a iriga, a linia, a mușca, a netezi, a pătrunde, a rade, a scrie, a uda, a vărui, a vopsi** etc. Poate să apară și pe lîngă verbe de mișcare:

Se apărau cu ghiarele (Cins) **și cu dinții.** (Cins)

Scrie cu stiloul [1]/ **și șterge cu guma.** [2]/

2. **Interjecții predicative: Hai cu autobuzul** la gară! **Poc cu ciocanul** în perete!

3. **Adjective:** *Blocată* **cu zăvorul,** ușa **nu se deschidea.**

Frumusețea fetei, *inexprimabilă* **prin cuvinte,** l-**a uimit.**

II. **Se exprimă prin:**

1. **Substantive** în cazurile:

- *acuzativ* cu prepozițiile: **cu, din, dintru, după, fără, în, la, prin, printru:**

Îl **cunoaștem după vorbă. A trimis** cartea **prin poștă.**

- *dativ* cu prepozițiile **datorită, grație, mulțumită:**

Mulțumită colegilor se bucură de atenția superiorilor.

- *genitiv* cu locuțiunile prepoziționale: **pe baza, de pe urma, cu ajutorul, prin intermediul, prin mijlocirea:**

Netezește materialul **cu ajutorul fierului de călcat.**

Trăia de pe urma beneficiilor.

2. **Pronume** în cazurile:

- *acuzativ* cu prepozițiile **cu, din, prin** etc.: **Voi trimite** scrisoarea **cu ei.**

- *dativ* cu prepozițiile: **datorită, grație, mulțumită:**

A reușit datorită vouă.

Am rezolvat problema **mulțumită** aceloraș dintre ei.

- *genitiv* cu locuțiuni prepoziționale **pe baza, cu ajutorul, de pe urma, prin intermediul, prin mijlocirea: Cu ajutorul cui** l-**ai oprit?**

S-a ridicat pe baza alor noștri.

3. **Numerale cu valoare substantivală** în cazurile:

- *acuzativ* cu prepoziție: **cu, din, dintru, fără, prin: Voi trimite** vești despre mine **cu cei trei.**

- *dativ* cu prepozițiile **datorită, grație, mulțumită: A blocat** drumul **mulțumită unei treimi** din săteni.

- *genitiv* cu locuțiuni prepoziționale: **pe baza, de pe urma, cu ajutorul, prin intermediul, prin mijlocirea: Și-a acoperit** greșelile **cu ajutorul amîndurora.**

4. **Verbe** la modurile:

- *infinitiv* cu prepoziția **prin: A început** o carieră importantă **prin a corecta** articole;

- *gerunziu*: Mașina **pornește apăsînd** pe accelerație.

III. **Cins** poate avea și alte **nuanțe:**

. **de cauză:** Toate **s-au petrecut datorită lor.**

. **condițională: Lenevind i-aș da apă la moară.**

. **modală: Vorbind a declanșat** reacții neașteptate.

. **sociativă: Trimit** scrisoarea **cu ai mei.**

. **de agent: E stropit cu noroi.**

IV. **Topica.** De obicei stă după regent, antepunerea fiind emfatică.

V. **Punctuația.** Nu se desparte prin virgulă de regent.

VI. **INSTRUMENTALA** (INS) reprezintă expansiunea la nivel frastic a complementului

instrumental, arătînd mijlocul prin care se săvîrșește o acțiune sau se manifestă o însușire (lucru = instrument, ființă = intermediar). Și INS stabilește relații de dublă dominare.

1. **Determină:**

* **Verbe** la moduri personale și nepersonale din seria celor factitive (cauzative), de mișcare, de expediție: **A scris** [1]/ cu ce **a putut.** (INS) [2]/

Salutînd (Ccm) [2]/ fără **să-și scoată** pălăria (INS) [1]/ **și-a dovedit** mițocănia. [2]/

* **Interjecții predicative:** Și mama **zvrr!**[1]/ cu ce **a avut** la îndemînă.(INS) [2]/

* **Adjective:** Viața *trăită* [2]/ cu ce **aduni** de la alții (INS) [1]/ **nu mai e viață.** [2]/

2. **Se introduce** prin:

* **Pronume sau adjective pronominale sau nehotărîte** precedate de prepozițiile specifice **Cins:** cine, ce, care, cît...ceea ce, oricine, oricare, orice, oricîți **+cu, din, prin, datorită, grație, mulțumită, pe baza, de pe urma;** funcția pron melor sau a adjectivelor pronominale este dependentă de propoziția INS:

Am trimis pachetul [1]/ prin cine (S) **a venit** acasă. (INS) [2]/ Cu cîte (Aaj) bunuri **a adunat**(INS) [1]/ **poate** trăi mult și bine. [2]/ Cu ceea ce (Cd) **a adunat** de la alții (INS) [1]/ **poate** [2]/ **să-și ridice** casa. (CDr) [3]/(are nuanță de MAT)

* **locuțiunea conjuncțională fără(ca)să:**

L-a bărbierit [1]/ fără ca să-și **ascută** briciul. (INS) [2]/

3. **Se construiește cu modurile** (identice în propoziția independentă)

* **indicativ** (cel mai frecvent):

Cu cîtă carte **știu,** (INS) [1]/ peste cîțiva ani **pot** [2]/ **să ajung dichiu.** (CD) [3]/

* **condițional-optativ: Nu aș putea** trăi [1]/ cu ce **mi-ar da** ei. (INS) [2]/

* **prezumtiv: O fi dat** [1]/ cu ce **va fi apucînd.** (INS) [2]/

4. **Corelativele INS** sînt facultative, fiind pronumele demonstrativ **aceea, aia, acela** precedate de prepozițiile cu care se construiesc relatorii propoziționali: cu/prin/ce, cine.../cu aia, prin ăla...

Cu ce **a apucat,** (INS) [1]/ cu aia **a dat.** [2]/

5. **INS pot avea nuanțe secundare**

- **nuanță cauzală** (cea mai frecventă): Toate **s-au întîmplat** [1]/ datorită cui **a lăsat** poarta deschisă. (INS) [2]/
- **nuanță modală: A început** construcția [1]/ fără **să aibă** toate cele necesare. (INS)[2]/
- **nuanță condițională: A greșit** [1]/ de **n-a spus** adevărul. (INS) [2]/
- **nuanță de materie: A muncit** [1]/ cu ce **a putut.** (INS) [2]/

Nu trebuie să fie interpretate drept INS propozițiile construite cu locuțiuni analizabile:

A făcut totul **cu ajutorul** (Cins)[1]/ cui **s-a dovedit prieten** bun. (AT) [2]/

6. **Topica.** Este liberă la INS pronominale, dar de obicei stau după regentă, antepunerea fiind emfatică. Stau numai după regentă INS conjuncționale.

7. **Punctuația.** De obicei nu se despart prin virgulă de regentă. Se despart doar în prezența corelativului.

8. **Contragerea** se realizează prin renunțarea la predicație și la relatorii frastici; adeseori este necesară introducerea unui sinonim nominal al instrumentului; se păstrează prepoziția:

Scrie [1]/ cu ce **vrei.** (INS) [2]/;= **Scrie cu orice.**

9. **Expansiunea** se realizează prin introducerea relatorului pronominal sau a conjuncției (forma negativă) și a unui predicat.

Pictează cu acuarelele primite de la Moș Crăciun.

Pictează [1]/ cu ce **a primit** de la Moș Crăciun. (INS) [2]/

26. COMPLEMENTUL SOCIATIV (Csoc)

Este partea secundară de propoziție care angajează o relație de dublă dominare, desemnînd ființa sau lucrul care însoțește subiectul sau unele complemente în realizarea unei acțiuni sau în suportarea efectelor acesteia.

I. **Se poate referi:**

1. **subiect:** *Zilele* de iarnă au venit cu ninsori mari și geruri cumplite. *Mama* a plecat la țară împreună cu sora mea cea mică.

2. **obiect:** Te-am văzut ieri în oraș cu prietena ta.

II. **Determină:**

1. **Verbe** la moduri personale sau nepersonale, cu predilecție cele care denumesc reciprocitatea sau asocierea: M-am întîlnit cu niște prieteni de demult. Ion s-a căsătorit cu Maria. *Asociindu-se* (Cins) cu prietenul (Csoc) său, a devenit mai puternic.

2. **Interjecții predicative:** Hai cu noi!

3. **Adjective** de origine verbală: Casa este disponibilă cu dependințe.

III. **Se exprimă** prin:

1. **Substantive în acuzativ,** construite cu prepozițiile și locuțiunile prepoziționale **cu, fără, împreună cu, laolaltă cu, la un loc cu, cu tot cu, cu...cu tot:** Mama a plecat în oraș fără sora mea. Au distrus casa cu fundație cu tot.

2. **Pronume în acuzativ** cu prepozițiile și locuțiunile prepoziționale specifice: Noi venim cu toții la serbare. De ce ați plecat fără mine la teatru? Au locuit laolaltă cu noi mulți ani.

3. **Numerale cu valoare substantivală în acuzativ** cu prepoziții:

Ne-am întîlnit cu cei trei aseară.

IV. **Topica.** Csoc stă de obicei după regent. Antepunerea se utilizează pentru reliefare:

Cu rădăcini cu tot a scos din pămînt copacul.

V. **Punctuația.** Csoc nu se desparte prin virgulă de regent.

VI. **Poate fi confundat cu:**

1. **un subiect multiplu** construit cu locuțiuni conjuncționale copulative **împreună cu, laolaltă cu** sau cu conjuncția **cu.** Recunoașterea se face prin observarea numărului predicatului, a persoanei acestuia și a topicii:

Mama (S) a plecat cu sora (Csoc) mea.

dar: *Mama cu sora* (Sm) mea au plecat la țară.

și : Vom pleca cu toții. (Csoc) (S inclus)

2. **complement circumstanțial de mod** exprimat prin substantive abstracte (**alianță, asociere, tovărășie**) sau locuțiuni adverbiale (**cot la cot, umăr la umăr**):

Munceau *cot la cot*. (Ccm)

3. **complemente indirecte:** A vorbit *cu noi*. (Ci)

dar: A stat cu noi (Csoc) la masă. (= împreună cu)

4. **complement instrumental:** A cîntat *cu fluierul* (Cins) tău.

dar: A cîntat cu noi. (Csoc) (= împreună)

VII. **SOCIATIVA (SOC)** este propoziția secundară subordonată care îndeplinește funcția unui Csoc la nivel frastic, indicînd ființa sau lucrul care participă la săvîrșirea unei acțiuni sau la suportarea efectelor acesteia (însoțește obiectul sau subiectul regentei):

Am venit [1]/ împreună cu cine mai era la școală. (SOC) [2]/

1. **Determină:**

- **verbe** la moduri personale sau nepersonale:

Plecînd (Ccv) [2]/ cu ce avea pe ea, (SOC) [1]/ a ajuns bogată. [2]/

S-a însurat [1]/ cu cine și-a dorit. (SOC) [2]/

Interjecții predicative: Hai [1]/ cu cine ne cheamă. (SOC) [2]/

Adjective: Casa este disponibilă [1]/ împreună cu ce am adăugat după mutare. (SOC)[2]/

2. **Se introduce prin:**

* **Pronume și adjective pronominale relative sau nehotărîte** precedate de prepoziții sau locuțiuni prepoziționale: **cu, împreună cu, laolaltă cu, fără** (au funcție în SOC):

S-a întors [1]/ fără ceea ce promisese. (SOC) [2]/

Vorbea [1]/ cu orice om se întîlnea. (SOC) [2]/

* **Adverbele cît, oricît** precedate de prepoziția **cu:**

A venit acasă[1]/cu cît cîştigase. (SOC) [2]/

3. Se construieşte cu modurile:

- indicativ: A lunat-o [1]/ cu ce haine avea pe ea. (SOC) [2]/
- condiţional-optativ: Mergem [1]/ cu oricine ar veni. (SOC) [2]/
- prezumtiv: Va veni [1]/ cu cine îl va fi aşteptat? (SOC) [2]/

4. Se poate confunda cu:

- instrumentala:

Vine [1]/ cu ce poate. (SOC)[2]/

dar: Scrie [1]/ cu ce poate. (INS)[2]/

- temporala:

A sosit [1]/ odată cu cine plecase înainte. (CT)[2]/

dar: A sosit [1]/ împreună cu cine plecase înainte. (SOC)[2]/

Se impune segmentarea atentă în prezenţa unor locuţiuni discutabile:

A construit casa în colaborare [1]/ cu cine dorise. (AT)[2]/

5. Corelativele sînt facultative, apărînd de obicei cînd SOC este antepusă: cu cine/ce.../cu aia, şi...

Cu cine a venit (SOC)[1]/ a şi plecat înapoi. [2]/

Cu ce a avut, (SOC)[1]/ cu aia s-a întors. [2]/

6. Topica. SOC stă de obicei după regentă, antepunerea avînd ca scop reliefarea.

7. Punctuaţia. În general nu se desparte prin virgulă de regentă, decît în prezenţa corelativelor.

8. Contragerea se face prin renunţarea la predicaţie şi la relatorii frastici, păstrîndu-se prepoziţiile:

A venit [1]/ cu cine îl aşteptase. (SOC)[2]/

A venit cu cel răbdător. (cu acela)

9. Expansiunea Csoc se realizează prin introducerea predicaţiei şi a unui relator frastic, acesta fiind corespunzător semantic:

Au plecat cu toţi banii avuţi în casă.

Au plecat [1]/ cu cîţi bani aveau în casă. (SOC) [2]/

S-a asociat cu prietenul său.

S-a asociat [1]/ cu cine îi era prieten. (SOC) [2]/

27. COMPLEMENTUL DE RELAŢIE (Crel)

Este partea secundară a propoziţiei care angajează o relaţie de dublă dominare, arătînd obiectul la care se referă (se limitează) o acţiune ori existenţa unei însuşiri, sau obiectul din al cărui punct de vedere este emisă comunicarea.

De cuminte, nimeni nu o întrece. (în privinţa cumînţeniei...)

I. Relaţia pe care o angajează se referă, pe de o parte, la verbul sau adjectivul regent, iar pe de altă parte la determinatul restrictiv:

Cît despre Ion, el nu este aici.

- Crel se referă atît la S - el -, pe care îl identifică, cît şi la acţiune (verbul nu este).

II. Determină:

1. Verbe - indicînd obiectul la care se referă acţiunea:

Asupra acestei probleme, nu putem lua hotărîrea acum.

2. Adjective, indicînd obiectul la care se referă însuşirea sau calitatea:

Este prea roşu în obraji.

3. Adverbe, indicînd acţiuni sau însuşiri la care se referă anumite caracteristici:

Scrierea cuneiformă a fost dificil de descifrat.

III. Se exprimă prin:

1. Substantive în cazurile:

- *acuzativ*+ prepoziții sau locuțiuni prepoziționale: **ca, de, la, în, cu, despre, după, despre, cît despre, cît pentru, privitor la, cu privire la, apropo de, în legătură cu, legat de, referitor la, relativ la:**

El e ager la minte și profund în gîndire.

- în această categorie se integrează și grupul stabil **în această privință, în ceea ce privește:**

Referitor la industrie, nu putem afirma deocamdată nimic.

- *genitiv* cu prepoziții și locuțiuni prepoziționale: **asupra, în privința, din punctul de vedere, din partea, sub raportul, în problema, sub aspectul, în cazul:**

Despre partea închinării însă, Doamne, să ne ierți.

Asupra acestor **păreri** voi mai **reflecta.**

2. Numerale cu valoare substantivală în cazurile:

- *acuzativ* cu prepoziții și locuțiuni prepoziționale: **Cu privire la cei trei,** nu mai am nimic de spus.

- *genitiv* cu prepoziții și locuțiuni prepoziționale: **În cazul celor trei,** mai avem și alte păreri.

Vom mai discuta **asupra amîndurora.**

3. Pronume în cazurile:

- *acuzativ* cu prepoziție: **Cu tine,** lucrurile sînt clare. Nu am discutat **despre nimeni** dintre cei absenți.

- *genitiv* cu prepoziții și locuțiuni prepoziționale: **În privința alor voștri,** părerile sînt indecise. **Asupra cui** nu ați căzut de acord?

4. Adjective cu prepoziția **de,** reluînd de obicei numele predicativ:

De frumoasă, e frumoasă.

sau precizînd însușirea: E cît muntele **de înalt.**

5. Verbe la moduri nepersonale:

- *infinitiv* cu prepozițiile **de, în:** Era interesat **în a cîștiga** adeziunile tuturor.

- *supin* cu prepozițiile **de, la,** fie reluînd verbul predicativ, fie cu referire directă la acesta:

De studiat, a studiat tot timpul. Elevul era priceput **la redactat** compuneri.

6. Adverbe +/- prepoziții și locuțiuni prepoziționale **de, din punct de vedere, sub raport:**

Analizăm **sintactic și morfologic** cuvintele subliniate.

De greu, e greu. **Sub raport economic,** mai sînt multe de făcut.

IV. Se apropie prin formă, de mai multe părți de propoziție:

1. **complementul indirect:** Nimic nu are importanță **pentru el.** (în ceea ce-l privește). E un om **bun de gură.**

2. **complement circumstanțial de loc:** E palid **la față.**

3. **complement circumstanțial de mod: După mine,** nu are dreptate.

V. **Topica. Crel** nu are o topică fixă.

VI. **Punctuația. Crel** se desparte obligatoriu prin virgulă de elementul regent atunci cînd îl precedă.

VII. **PROPOZIȚIA DE RELAȚIE (REL)** este propoziția secundară subordonată care îndeplinește funcția unui **Crel** la nivel frastic, mai puțin întrebuințată decît complementul corespunzător; arată la ce se limitează acțiunea sau existența unei însușiri sau din ce punct de vedere este emisă comunicarea:

S-a evidențiat [1]/ în ceea ce ține de politică. (REL)[2]/

1. **Determină:**

- **Verbe** la moduri personale sau nepersonale:

În ceea ce-l interesează pe Costel, (REL)[1]/ el **nu poate** face nimic. [2]/

- **Adjective:** Articolul **este interesant** [1]/ în ce ține de practică. (REL)[2]/

- **Adverbe:** Pentru cine privește de la Cotă, (REL)[1]/ Sinaia e jos. [2]/

2. **Se introduce** prin:

- **Pronume relative sau nehotărîte,** precedate de prepozițiile **în, la, pentru** sau de

locuțiuni prepoziționale specifice (vezi Crel):

Pentru care **este decis,** (REL)[1]/ **nimic nu este imposibil.** [2]/

Apropo de cine **a lipsit,** (REL)[1]/ **nu am nimic de adăugat.** [2]/

- **Conjuncțiile** că, dacă, să, de, ca să:

Că **a greșit,** (REL)[1]/ **a greșit.** [2]/

Dacă **trebuie** (REL)[1]/ **să plec,** (SB)[2]/ **plec chiar acum.** [3]/

Să probăm pantofii [1]/ **de-s buni.** (REL)[2]/

- Adverbul **cît** precedat de prepozițiile **în, întru, cu:**

Greșește [1]/ **cu cît o laudă.** (REL)[2]/

Structurile stabile de tipul **în ceea ce privește, cît privește, cît despre ceea ce s-a spus** trebuie considerate drept **Crel,** traducere a locuțiunii franțuzești "en ce qui concerne=quant a":

În ceea ce privește eroarea (Crel) **lui, vom mai discuta.**

Cît privește cele afirmate, (Crel) **mi se pare** [1]/ **că nu este drept.** (SB)[2]/

3. **Se construiește cu modurile:**

- **indicativ (cel mai frecvent): Știința nu poate da lămuriri satisfăcătoare** [1]/ **privitor la ceea ce reprezintă viața.** (REL)[2]/
- **condițional-optativ:** Că **ar putea** eșua, (REL)[1]/ **nu este greu** [2]/ **să stabilești.** (SB)[3]/
- **prezumtiv:** Că **va fi citit,** (REL)[1]/ **va fi citit.** [2]/
- **conjunctiv:** Iar [2]/ **să citești,** (REL)[1]/ **nu ai** [2]/ **ce citi.** (CD)[3]/

4. **Topica.** Propozițiile **REL** au o topică liberă, cu excepția celor conjuncționa-le, întotdeauna antepuse. Antepunerea este, totuși, o poziție preferată:

Referitor la cine **a întîrziat,** (REL)[1]/ **nu pot** adăuga nimic. [2]/

După regentă stă **REL** introdusă prin **de: Să vedem** *cartofii* prăjiți [1]/ de-ți **plac.** (REL)[2]/

(cu topica schimbată, trecînd **Cd** din propoziția regentă în subordonată, aceasta devine CD):

Să vedem [1]/ de-ți **plac** *cartofii* prăjiți. (CD)[2]/

5. **Punctuația.** De obicei, se despart prin virgulă de regentă **REL** antepuse. Totuși, punctuația este o problemă care ține de intenția vorbitorului.

6. **Contragerea** se realizează prin eliminarea predicației și a relatorilor frastici:

S-a evidențiat [1]/ în ceea ce **ține** de literatură. (REL)[2]/

S-a evidențiat în legătură cu literatura.

7. **Expansiunea** se realizează prin introducerea relatorilor frastici și a predicației:

- adjectivul devine nume predicativ:

De frumoasă, e frumoasă.

Că **e frumoasă,** (REL) [1]/ **e frumoasă.**[2]/

- verbul la mod nepersonal se trece la un mod personal:

De citit, a citit tot timpul.

Să citească, (REL)[1]/ **a citit** tot timpul. [2]/

28. COMPLEMENTUL OPOZIȚIONAL (Cop)

Este partea secundară de propoziție care se opune, structural și semantic, termenului aflat în poziția de **S, Cd, Ci, Cag** sau a predicatului.

I. **Se referă la:**

1. *Subiect*: **În locul colegei** (Cop) tale, **am venit** *eu*. (S)
2. *Complement direct*: **În loc de poezii, citește** *romane*. (Cd)
3. *Complement indirect*: **Se teme** *de prieteni* (Ci) **în loc de dușmani.**
4. *Complement de agent*: **În locul tău,** poezia **a fost recitată** *de el.* (Cag)
5. *Complement circumstanțial*: **În loc de azi, a venit** *de ieri*. (Cct)

6.*Atribut*: **În loc de cinci, a făcut** *zece* (Aaj) **exerciţii.**
7.*Predicat verbal*: **În loc de a vorbi, a tăcut** (Pv) **tot timpul.**
8.*Nume predicativ*: **În loc de inginer, a ajuns profesor.** (Pn)
9.*Element predicativ suplimentar*: **În loc de director, a fost numit** *inspector.* (Eps)

II.**Determină:**

1. **Verbe** la moduri personale sau nepersonale:

În loc de mere, a pus pere în salata de fructe.
Pălăvrăgind în loc de a fi atentă, i-a dezamăgit.

2. **Interjecţie predicativă:**

Hai tu în locul ei.

3. **Adjective:**

În loc de a se face mai cuminte, s-a făcut mai rău. (Pn)

III. **Se exprimă prin:**

1. **Substantive în cazurile:**

- *acuzativ* cu prepoziţii şi locuţiuni prepoziţionale: **decît, în loc de, drept** (mai rar):

Am pornit mai repede *la plimbare* **decît la cumpărături.**

(**decît** apare, de obicei, în prezenţa unei comparaţii).

În loc de pălărie, îşi **trîntise** pe cap o *şapcă.*

- *dativ*: **Preferă** *excursia* **vizitei** *la* bunici.
- *genitiv* cu locuţiunea prepoziţională în locul: **În locul mamei, a venit** *tata* la şedinţă.

2. **Numerale cu valoare substantivală** în cazurile:

- *acuzativ* cu prepoziţii şi locuţiuni prepoziţionale: **În loc de şase, au ajuns** *doar patru* acasă.
- *genitiv* prepoziţional: **Au încercat** *ei* **în locul amîndurora.**

3. **Pronume** în cazurile:

- *acuzativ* prepoziţional: **În loc de tine, am fost aşteptată** de verişoara ta.
- *genitiv* prepoziţional (cu adjectiv posesiv pentru pronumele personal de persoanele I şi a II-a): **În locul lui, a venit** ea la spectacol. **În locul tău,** (adj.pos) **s-a aşezat** altul acolo.

4. **Adjective** cu locuţiunea prepoziţională **în loc de:** În loc de natural, **îşi vopseşte** părul. **În loc de albă,** rochia ei pentru cunună **este roz** .

5. **Adverbe + în loc de, decît: Decît acolo, pare mai bine** *aici*. **Am primit** scrisoarea *doar acum*, **în loc de alaltăieri.**

6. **Verbe** la moduri nepersonale:

- *infinitiv* + **fără, pentru, spre, în loc de, departe de:**

În loc de a pleca de îndată, **s-a oprit** pe la ai mei. **Fără a pierde** meciul, **a făcut** seturi egale. **Au cîştigat** meciurile în grupă, **pentru a pierde** semifinala.

IV. **Identificarea** se face cu dificultate, la construcţiile care se aseamănă cu alte complemente, dacă se are în vedere că:

1. intensitatea opoziţiei nefiind identică în toate cazurile, se poate face echivalarea apelîndu-se la construcţii realizate prin coordonare adversativă, fără a modifica aspectul (afirmativ sau negativ), în ciuda asemănărilor cu alte complemente:

cu Ccm: **A cîştigat** experienţă, **fără a o valorifica** suficient.
adică: **A cîştigat** experienţă [1]/ dar **nu a valorificat**-o. [2]/
(cele două propoziţii se află în raport de coordonare adversativă).
cu Ccs: **A cîştigat** toate medaliile, **pentru a o pierde** pe cea decisivă.
adică: **A cîştigat** toate medaliile,/ dar **a pierdut**-o pe cea decisivă./

2. În cazul elementelor relaţionale nespecifice (**departe de**) se apelează la substituţia cu locuţiunea **în loc de:**

Departe de a pleca, a mai **stat** cîteva zile la noi.
În loc de a pleca, a mai **stat** cîteva zile la noi.

V. **Se poate confunda cu:**

1. **complementul indirect: Au preferat** moartea **unei vieţi** lipsite de libertate. (=în loc de o viaţă...)

2. **complementul circumstanţial de mod comparativ de inegalitate:**

E mai bine [1]/ să vii cu el decît cu celălalt. [2]/ (= în locul celuilalt)

3. **elementul predicativ suplimentar: Drept minte, are un balon gol.** (în loc de minte...)

VI. **Topica.** În general, Cop precedă elementul regent, dar poate sta şi în urma acestuia.

VII. **Punctuaţia.** Cop care precedă regentul se desparte de acesta prin virgulă. Cel care este exprimat prin verb la infinitiv se desparte prin virgulă indiferent de locul pe care-l ocupă: **În loc de a învăţa, se distrează toată ziua. S-a plimbat toată vacanţa, în loc de a repeta pentru examen.**

VIII. **OPOZIŢIONALA (OP)** este propoziţia secundară subordonată cu dublă dominare care îndeplineşte la nivel frastic rolul unui **Cop,** arătînd opoziţia faţă de un termen din regentă.

1. **Termenul căruia i se opune** poate fi:

- **Subiectul regentei: În loc să vină el,** (OP)[1]/ **ai venit** *tu.* [2]/
- **Nume predicativ:** Unde pînă mai ieri **nu era nimic,** (OP)[1]/ astăzi **a devenit** *celebru.* [2]/
- **Element predicativ suplimentar: În loc să fie profesor,** (OP)[1]/ **a fost numit** *inspector.* [2]/
- **Atribut: A cumpărat** *cinci* caiete, [1]/ în loc **să cumpere** mai multe. (OP)[2]/
- **Complement: În loc să vină** ieri, (OP)[1]/ **a venit** *doar astăzi.* (Cct)[2]/

2. **Determină:**

- **Verbe la moduri personale sau nepersonale: Tăceai,** [1]/ **în loc să vorbeşti.** (OP)[2]/ *Jucîndu-te,* [2]/ în loc **să studiezi,** (OP)[1]/ **ai pierdut examenul.** [2]/
- **Interjecţii predicative: Hai mai bine cu noi,** [1]/ **decît să stai aici.** (OP) [2]/
- **Adjective:** În timp ce tu **nu te-ai schimbat,** (OP) [1]/ ea **a devenit mai bună.** (OP) [2]/

3. **Clasificare.** După conţinutul raportului de opoziţie, ele pot fi:

* **opoziţionale ireale:** faptul exprimat nu se realizează:

Apele **s-au revărsat** cu furie, [1]/ **fără să se mai poată** opri. (OP)[2]/

a) **Se introduc prin: locuţiunile conjuncţionale în loc să, fără(ca)să; decît să:**

În loc să vină cu noi, (OP)[1]/ **a rămas** acasă. [2]/

Decît să muncească, (OP)[1]/ mai bine **leneveşte.** [2]/

Tinerii au pornit la luptă, [1]/ **fără ca cineva să poată** (OP)[2]/ **să le stea în cale.** (CD)[3]/

dacă opoziţia se face între două obiecte sau însuşiri, de obicei OP reia predicatul regentei (sau verbul copulativ):

În loc să cumpere *mere,* (OP)[1]/ **a cumpărat** *pere.* [2]/

În loc să fie *cuminte,* (OP)[1]/ **este** *mai rău.* [2]/

b) Se construiesc cu **modul conjunctiv:**

Decît să citească, (OP)[1]/ **preferă** [2]/ **să se joace.** (CD)[3]/

* **Opoziţionale reale** - faptul exprimat se realizează în opoziţie cu cel din regentă:

a) **Se introduc** prin:

- *conjuncţii:* dacă, unde, cînd+/-prepoziţii(de, pe)+corelative:

Dacă ieri **păreai cinstit,** (OP)[1]/ astăzi, dimpotrivă, **pari rău.** [2]/

De unde pînă ieri **speram,** (OP)[1]/ astăzi, din contră, **nu mai pot.** [2]/

Pe cînd unii **munceau,** (OP)[1]/ apoi alţii **huzureau.** [2]/

- *locuţiuni conjuncţionale:* în timp ce, în vreme ce, cîtă vreme, pentru ca să: +/-corelative:

În timp ce noi te **credeam** prieten, (OP)[1]/ apoi tu ne **trădai.** [2]/

Cîtă vreme eu **învăţam,** (OP)[1]/ tu, dimpotrivă, **te distrai.** [2]/

Am făcut bine toate exerciţiile, [1]/ pentru ca **să greşesc** la transcrierea de pe ciornă. (OP) [2]/

- *pronume şi adjective pronominale relative* + **decît, în loc de:**

A venit *altcineva* [1]/ decît cine **m-am aşteptat.** (OP)[2]/

A devenit altceva [1]/ decît ce **îmi imaginasem.** (OP)[2]/

- *adverbe relative* + **decît, în loc de:**

A plecat *altundeva* [1]/ decît unde **spusese.** (OP)[2]/

A venit *altădată* [1]/ decît cînd **promisese.** (OP)[2]/

b) **Se construiesc** cu modurile:

- *indicativ* - cel mai frecvent: În timp ce unii **munceau,** [1]/ ceilalți **se odihneau.** (OP) [2]/
- *condițional-optativ*: **S-a făcut** altceva [1]/ decît ce **m-aș fi așteptat.** (OP)[2]/
- *prezumtiv*: Pe cînd noi **vom fi cîntat,** (OP)[1]/ apoi voi **dormeați.** [2]/
- *conjunctiv* - numai cu locuțiunea conjuncțională **pentru ca să:**

Te-**am admirat** mult, [1]/ pentru ca acum **să văd** (OP)[2]/ că **am greșit.** (CD)[3]/

O altă clasificare, ținînd cont atît de elementele joncționale, cît și de ideea exprimată, pune în valoare OP:

a) **OP false condiționale:** introduse prin **dacă** și avînd în regentă corelativele apoi, dimpotrivă, din contră, în schimb:

Dacă **ai făcut** tu mult bine, (OP) [2]/ în schimb ea **nu te-a răsplătit.** [1]/

b) **OP false temporale:** introduse prin cînd, pe cînd, cîtă vreme, în timp ce, în vreme ce cu corelativele dimpotrivă, din contră...

Pe cînd noi **încercam** (OP)[1]/ **să aflăm** adevărul, (CD)[2]/ ei, dimpotrivă, îl **escamotau.** [3]/

c) **OP false locale:** introduse prin **unde** sau **de unde,** cu corelativele dimpotrivă, apoi, în schimb...

De unde pînă acum **fuseseră bogați,** (OP)[1]/ apoi acum **ajunseseră** [2]/ cum îi **mai rău.**(PR) [3]/

d) **OP false finale:** se introduc prin **ca să, pentru ca să:**

Am scăpat de unii răi, [1]/ **ca să dăm** de alții și mai și! (OP)[2]/

- În locul raportului de subordonare opozițional, poate să apară unul de coordonare adversativă.

e) **OP false modale:** introduse prin **fără(ca) să;** exprimă o acțiune a cărei realizare lipsește acțiunii din regentă (GA, II) sau prin **decît** + pronume, adverbe relative, conjuncții:

Citește într-una, [1]/ fără **să înțeleagă** vreodată ceva. (OP)[2]/

M-am pregătit pentru altceva [1]/**decît să fac** gospodărie. (OP)[2]/

f) **OP propriu-zise:** introduse prin **în loc să:**

Au preferat [1]/ **să plece** (CD)[2]/ în loc **să muncească.** (OP)[3]/

4. **Corelativele** nu sînt obligatorii, ci facultative. Cele mai frecvente, apărînd în corelație cu diversele elemente joncționale, sînt deci:

dacă, de unde.../apoi, dimpotrivă, din contră, în schimb

decît, decît să.../mai bine, mai degrabă, mai mult...

5. **Topica OP** diferă după tipurile de construcție.

- stau **după regentă** OP false finale, false modale, false temporale (introduse prin cînd);
- stau **înaintea** regentei OP false condiționale și false locale;
- celelalte au topica liberă, cu preferință, însă, pentru antepunere.

6. **Punctuația.** În general, OP se desparte prin virgulă de regentă, fiind posibilă absența acesteia doar în cazul falselor modale comparative.

7. **Contragerea** se realizează prin:

- eliminarea predicației (de obicei trecerea verbului la un mod nepersonal);
- eliminarea elementului joncțional frastic (înlocuirea cu cel propozițional):

În loc să citească, (OP)[1]/ **se distrează.** [2]/

În loc de a citi, ei <u>se distrează</u>.

În loc de a discuta, alții **<u>acționau</u>.**

Pe cînd unii **discutau,** (OP)[1]/ alții, dimpotrivă, **acționau.** [2]/

8. **Expansiunea** se realizează prin introducerea predicației și a elementului joncțional specific, antrenînd și unele modificări secundare:

- **Cop** substantival devine fie **S,** fie **C,** în funcție și de termenul determinat:

În loc de poezii, <u>citește</u> romane.

În loc **să citească** *poezii*, (OP)(Cd)[1]/ **citește** romane. [2]/

În locul fratelui tău, <u>a venit</u> ea.

În loc **să vină** *fratele* tău, (OP)[1]/ **a venit** ea. [2]/

29. COMPLEMENTUL CUMULATIV (Ccum)

Este partea secundară de propoziție cu dublă dominare, arătînd faptul sau situația care se adaugă celei exprimate prin alte părți de propoziție:

Afară de cărți, (Ccum) mi-**am cumpărat** și ziare.

I. **Determină**

1. **Verbe** la moduri personale sau nepersonale: **În afara pisicii,** mai **are** și un cîine. Adăugînd (Ccz) și altele **pe lîngă cele spuse, i-a supărat.**
2. **interjecții predicative: Poftim** și cartea **pe lîngă diplomă.**

II. **Se referă la:**

1. **Subiect: Pe lîngă mama a venit** și *tata* la serbare.
2. **Predicat: Pe lîngă învățat, se** și **distrează.**
3. **Nume predicativ: Pe lîngă poet,** Lucian Blaga **a fost** și **un** remarcabil **filosof.**
4. **Element predicativ suplimentar: În afară de director, va fi numit** și *inspector.*
5. **Atribut: Pe lîngă cele cinci, au venit** și *zece* telegrame.
6. **Complemente: Pe lîngă minte, are** și frumusețe. (Cd)
   Afară de șerpi, mă tem și de șoareci. (Ci)
   Afară de părinți, este apreciată și de colaboratori. (Cag)
   Pe lîngă bunătate, mai **vorbește** și cu blîndețe. (Ccm)

III. **Se exprimă prin:**

1. **Substantive** în cazurile:

- *acuzativ* cu prepoziții: **între, printre, peste și locuțiuni prepoziționale: (în) afară de, dincolo de, pe lîngă** sau adverbul **decît** sau **nu numai; nu doar :**
  Va veni și tata, **nu numai mama.**
- *genitiv* + locuțiunea prepozițională **în afara :**
  În afara trenului, poți circula și cu autobuzul.

2. **Pronume** în cazurile:

- *acuzativ* cu prepoziții și locuțiuni prepoziționale sau cu adverbe:
  Pe lîngă tine, l-a mai **chemat** și pe el.
  În afară de dumneata, a fost numit inspector și colegul meu.
  Nu doar ai noștri, ci și ai voștri **au ajuns miniștri.**
- *genitiv* cu locuțiunea prepozițională **în afara**
  În afara acestora, au venit și alții.

3. **Numerale** în cazurile:

- *acuzativ* cu prepoziții și locuțiuni prepoziționale:
  Nu doar zece, ci încă douăzeci de copii **au plecat** în tabără.
  Pe lîngă al treilea, a venit și al patrulea.
- *genitiv* cu locuțiunea prepozițională **în afara**
  În afara celor patru, au mai **vorbit** încă trei neînscriși.

4. **Adjective** + locuțiunile prepoziționale **pe lîngă, în afară de:**
   Pe lîngă albe, a cumpărat și lalele negre.
5. **Verbe la infinitiv** + locuțiunile prepoziționale **în afară de, pe lîngă:**
   În afară de a chiuli de la ore, mai **este** și **obraznic.**
6. **Adverbe** și **locuțiuni adverbiale:**

- *adverbe* cu locuțiuni prepoziționale:
  În afară de astăzi, mai **trecem** și mîine pe la voi.
- *locuțiuni adverbiale* în centrul cărora se află pronumele demonstrativ aceasta/asta cu va-

loare neutră:

Pe lîngă aceasta, a mai și **adormit** la film.
Afară de asta, a mai și **șoptit** la teză.
Pe lîngă toate acestea, mai **este** și **frumoasă.**
Pe deasupra, mai **vorbea** și incorect.
În plus, a mai **cumpărat** și pantofi.

IV. **Se construiește cu corelative adverbiale:** *și, mai, mai și, mai(...)și, încă,* pe lîngă predicat sau pe lîngă elementul la care se referă cumulul: **În afară de pantofi, a** *mai* **cumpărat** *și* o rochie. **Dincolo de bunătate,** *mai* **dovedește** *și* seriozitate.

V. **Topica. Ccum** stă, de obicei, în fața regentului.

VI. **Punctuația. Ccum** se desparte de regent prin virgulă, obligatoriu cînd îl precedă, facultativ cînd stă după acesta.

VII. **Poate fi confundat cu:**

- **Complementul sociativ,** de care îl deosebesc, însă, mijloacele de relație:

A venit mama *împreună cu tata.*(Csoc)

dar: **Pe lîngă mama, a venit** și *tata.*

- **Complementul de excepție:**

Afară de el (Cex) **n-a** mai **venit** *nimeni.*

dar: **Afară de el** (Ccum) **au mai venit** și *alții.*

VIII. **CUMULATIVA** (CUM) este propoziția secundară subordonată care îndeplinește rolul unui **Ccum** la nivel frastic, arătînd faptul care cumulează ideea exprimată de regentă referitoare la un obiect, la o acțiune sau la o însușire:

După ce că **nu e** prea **deștept,** (CUM)[1]/ **mai are** și pretenții. [2]/

1. **Se referă la:**
   - *un obiect* din regentă:
     După ce că și-**a irosit** banii, (CUM)[1]/ acum își **vinde** și *hainele.* [2]/
   - *o acțiune*:
     Pe lîngă că **nu citește,** (CUM)[1]/ **se** și **joacă** tot timpul. [2]/
   - *o însușire*
     Afară că **este frumoasă,** (CUM)[1]/ **mai este** și **deșteaptă.** [2]/
2. **Determină:**
   - **Verbe** la moduri personale sau nepersonale:
     Las'că **nu a venit,** (CUM)[1]/ însă nici **nu ne-a anunțat.** [2]/
     Vorbind, [1]/ pe lîngă că **nu este atent,**(CUM) [2]/ **a scăpat** esențialul. [1]/
   - **Interjecții predicative: Poftim** și banii, [1]/ pe lîngă ce ți- **am mai dat.** (CUM)[2]/
   - **Adjective:** În afară că **este harnică,** (CUM)[1]/ **mai este** și **corectă.** [2]/
3. **Se introduce prin:**

- *locuțiuni conjuncționale*: **după ce că, în afară că, nu numai că, pe lîngă că, plus că, las'că, necum să:**

Nici **nu a plecat** de acasă, [1]/ necum **să fi fost** pe la tine. (CUM)[2]/

- *pronume și adjective pronominale relative* precedate de prepoziții și locuțiuni prepoziționale: **pe lîngă, peste, bașca, bez, în afară de, dincolo de, decît:**

Au venit o mulțime de tineri, [1]/ bașca *cine* **fusese invitat.** (CUM)[2]/
Pe lîngă ce cadouri **primise,** (CUM)[1]/ **și-a mai** și **cumpărat** altele. [2]/

- *adverbe relative* + prepoziții sau locuțiuni prepoziționale:

În afară de unde **a fost invitat,** (CUM)[1]/ **a mai trecut** și pe la noi. [2]/

4. **Corelativele** propoziției CUM sînt din categoria celor **obligatorii.** Ele se distribuie și în funcție de forma afirmativă sau negativă a propoziției regente:

pe lîngă că.../mai, și, mai(...)și, apoi, încă și
pe lîngă că nu,/nici nu
las'că(nu).../dar și, însă și, (nici nu)

În afară de cînd **l-au chemat,** (CUM)[1]/**a mai venit** și astăzi. [2]/

Pe lîngă că **desenează** bine, (CUM)[1]/ și **cîntă** frumos. [2]/
(virgula dintre cele două propoziții atrage atenția asupra faptului că nu avem două principale corelate copulativ).

5. **Se construiește** cu modurile:
- **indicativ** (cel mai frecvent): După ce că **a lipsit,** (CUM)[1]/ apoi **se mai** și **distrează** acum. [2]/
- **condițional-optativ:** În afară că **ar fi citit,** (CUM)[1]/ **ar fi plecat** și la plimbare. [2]/
- **prezumtiv:** Pe lîngă că-și **va fi cheltuit** toți banii, (CUM)[1]/ își **va fi vîndut** și casa. [2]/
- **conjunctiv** (cu relatorii **necum să, nu tocmai să**):

Nu a făcut nimic, [1]/ necum **să scrie.** (CUM)[2]/

6. **Topica.** Este, în general, liberă. Poziția preferată este antepusă regentei.

În afară de ce **i-ai adus,** (CUM)[1]/ **a cumpărat** și alte obiecte. [2]/

Stau numai după regentă CUM introduse prin **plus că, decît, necum să:**

A venit la revelion, [1]/ plus că **a mai adus** niște prietene. (CUM)[2]/

7. **Punctuația:**
- se despart obligatoriu prin virgulă cumulativele conjuncționale;
-nu se despart prin virgulă de regentă CUM introduse prin **decît;**
- CUM pronominale sau adverbiale se despart prin virgulă de regentă în funcție de gradul legăturii cu aceasta.

8. **Contragerea** se realizează prin eliminarea predicației și a relatorului conjuncțional; pe lîngă aceasta, se mai petrec unele modificări ale celorlalți termeni:
- numele predicativ se substantivizează:

Pe lîngă că **este harnică,** (CUM)[1]/ mai și **citește** mult. [2]/
Pe lîngă hărnicie, mai și **citește** mult.

- subiectul devine fie A al substitutului nominal al P, fie Ccum:

Afară **e** *frig,* [1]/ plus că **bate** *vîntul* tare. (CUM)[2]/
Pe lîngă vîntul puternic, mai **este** și *frig.*

9. **Expansiunea** se realizează prin introducerea predicației și adaptarea elementului jonctional nivelului frastic. La aceasta se adaugă și introducerea corelatorilor obligatorii pentru CUM.
- predicația se realizează fie prin introducerea unui verb, sinonim cu substantivul prin care s-a exprimat **Ccum,** fie prin introducerea unui verb copulativ și transformarea în adjectiv a substantivului:

Pe lîngă cumințenie, îi **trebuie** și *minte.*
Pe lîngă că **e cuminte,**(CUM) [1]/ îi mai **trebuie** și minte. [2]/
Adăugînd și altele **pe lîngă cele spuse, i-a supărat.**
Adăugînd și altele [2]/ pe lîngă ce **spusese,**(CUM) [1]/ **i-a supărat.** [2]/

30. COMPLEMENTUL DE EXCEPȚIE (Cex)

Este partea secundară de propoziție cu dublă dominare, care desemnează obiectul sau faptul care se exceptează în raport cu un alt termen.

I. **Determină verbe: În afară de tine,** (Cex) **au venit** toți *musafirii.*

II. **Se referă la:**

1. **subiect: Cu excepția ta, nu a** mai **vorbit** *nimeni.*
În afară de părerea ta, toate *celelalte* **au fost aprobate.**
2. **nume predicativ: Este orice în afară de un bun scriitor.**
3. **element predicativ suplimentar: Poate** fi numit *orice* **în afară de ministru.**
4. **atribut: A ales** soluția *cea mai convenabilă,* **cu excepția unor** mici **dezavantaje.**
5. **complemente: Nu a cumpărat** *altceva*(Cd) **decît niște** mici **cadouri** de Crăciun.

Ci : **În afara lui,** *altcuiva* (Ci) nu i-a povestit întîmplarea.
Cag; **În afara voastră,** *de altcineva*(Cag) n-a fost ascultată.
Ccl: **În afară de mare,** *în* altă *parte*(Ccl) nu merg în vacanță.
De obicei, părțile de propoziție la care se referă Cex sînt sau conțin pronume, adjective pronominale sau adverbe nehotărîte, care pot fi considerate și corelatori ai acestuia.

III. **Se exprimă prin:**

1. **Substantive în cazurile:**

- *acuzativ* cu locuțiunile prepoziționale **(în) afară de** sau cu adverbul **decît** (acesta în propoziții negative, corelat cu pronume sau adverbe negative): **În afară de fratele** tău, toată lumea este prezentă. Nu a mai plecat nimeni **decît elevul** Ionescu.
- *genitiv* cu locuțiunile prepoziționale **în afara, cu excepția:**

În afara părerilor **tale,** acceptăm **orice!**
Cu excepția prăjiturilor, altceva nu am mîncat.

2. **Pronume** în cazurile:

- *acuzativ* + **decît, în afară de**

În afară de tine, toată lumea a plecat la teatru.
Nu mai vine nimeni la petrecere **decît ai noștri.**

- *genitiv* + **în afara, cu excepția:**

În afara celorlalți, toți păreau fericiți.
Cu excepția uneia, **toate** citeau **romane de dragoste.**

3. **Numerale cu valoare substantivală** în cazurile:

- *acuzativ* + **decît, în afară de (+/- cei):**

În afară de o treime din probleme, altceva nu am făcut azi.
Nu s-a prezentat nimeni **decît al doilea** dintre cei înscriși.

- *genitiv* + **în afara, cu excepția:**

În afara celor trei de la urmă, le-am rezolvat pe toate.
Cu excepția amîndurora, toți s-au bucurat.

4. **Adjective** + locuțiune prepozițională **în afară de:**

În afară de gri, am pantofi de toate culorile.

5. **Verbe:**

- la *infinitiv* + **(în) afară de, decît de:**

În afară de a zîmbi, altceva nu știe.

- *gerunziu*: **Ignorîndu-mă** pe mine, toți ceilalți sînt acolo.

6. **Adverbe + (în) afară de: În afară de joia,** [1]/ **putem** [2]/ **să ne întîlnim** oricînd. (CD)[1]/

În afară de acolo, merg oriunde.

IV. **Corelative** ale **Cex** pot fi socotite cuvintele care apar drept termeni față de care se exceptează Cex. Acestea pot fi:

1. **În propoziția afirmativă: pronume și adjective pronominale nehotărîte:** oricine, oricare, orice, fiecare, tot, toată...sau **adverbe nehotărîte:** oricînd, oriunde, oriîncotro.

În afară de tine, acceptăm *pe oricine.*
Cu excepția părerii tale, *oricare* este bună.
În afară de Sinaia, merg *oriunde.*

2. **În propoziția negativă: pronume și adjective negative sau nehotărîte** nimeni, nimic, nici un alt, altcineva, altceva, precum și **adverbe negative sau nehotărîte:** niciodată, nicicînd, nicăieri, altundeva.

În afară de cărți, n-am mai cumpărat nimic.

Alături de acestea, se mai folosește drept corelativ adverbul mai.

V. **Se poate confunda cu:** diverse părți de propoziție însoțite de adverbul restrictiv **decît:**

1. **complementul direct:** N-am cumpărat **decît cărți.**
2. **complement indirect:** Nu i-am spus **decît lui.**
3. **complement de agent:** Nu este apreciat **decît de ai lui.**

etc. Confuzia este exclusă dacă avem în vedere faptul că acest complement are o dublă dominare - regentul și termenul exceptat.

VI. **Topica** este relativ liberă - cu preferință, totuși, pentru antepunerea **Cex.**

VII. **Punctuația. Cex** se desparte prin virgulă de termenul regent cînd îl precedă.

VIII. **PROPOZIȚIA DE EXCEPȚIE (EX)** este propoziția secundară subordonată care îndeplinește la nivel frastic funcția unui Cex, exprimînd faptul care se exceptează în raport cu o parte de propoziție din regentă.

1. **Se referă la:**

- *Subiect*: În afară că **este un om** serios, (EX)[1]/ el **nu** mai **știe** nimic. [2]/
- *Predicat*: **Nu vreau** altceva, [1]/ decît **să citesc.** (EX)[2]/
- *Complement direct*: **Nu a spus** altceva [1]/ în afară că **nu este fericit.** (EX)[2]/
- *Complement indirect*: **N-am dat** nimănui [1]/ decît cui **mi-ai spus tu.** (EX)[2]/ etc.

2. **Determină**

- verbe **la moduri personale sau nepersonale:**

Nemairugîndu-mă altceva [3]/decît **să-l anunț** (EX)[1]/ cînd plec, (CD)[2]/ **m-am grăbit** [3]/ **să-i fac pe plac.** (CI)[4]/

Nu am mai vorbit altădată [1]/ decît cînd **știi** și tu. (EX)[2]/

3. **Se introduce prin:**

- **conjuncțiile că, să, dacă + decît:**

Altceva **nu l-a întrebat** [1]/ decît dacă **poate** traduce cartea. (EX)[2]/
Nu le-am spus altceva [1]/ decît că **nu mai trecem** pe la ei. (EX)[2]/
Nu v-am spus altceva [1]/ decît **să învățați.** (EX)[2]/

- **locuțiunile conjuncționale** în afară că, cu excepția că:

În afară că **citește** într-una, (EX)[1]/ *altceva* **nu mai știe.** [2]/
Cu excepția că **zîmbește,** (EX)[1]/ *altceva* **nu se poate** spune despre ea. [2]/

- **pronume și adjective pronominale relative** precedate de prepoziții și locuțiuni prepoziționale specifice **Cex,** referitoare la termenul exceptat:

În afara cui **mi-ai spus,** (EX)[1]/ *altcuiva* **nu i-am oferit** nimic. [2]/
În afară de care copil ne-a **invitat,** (EX)[1]/ *altul* **nu** mai **cunosc.** [2]/

- **adverbe relative + în afară de, decît**

În afară de unde **m-ai sfătuit,** (EX)[1]/ *altundeva* **nu** mai **merg.** [2]/

4. **Corelative. EX** se construiește cu corelatori obligatorii: forma negativă a verbului din regentă + un pronume negativ sau nehotărît sau adverb negativ sau nehotărît; uneori se adaugă și adverbul mai:

decît dacă/să/că.../altceva, nu(mai)...
în afară că, cu excepția că.../altceva nu (mai)...
În afară de cine... /altcineva (altul) nu (mai)...
decît unde/cînd/cum... /altundeva/altcîndva/altfel nu (mai)...

5. **Se construiește cu modurile:**

- *indicativ* (cel mai frecvent): **Nu face** *altfel* [1]/ decît cum **l-am sfătuit.** (EX)[2]/
- *condițional-optativ*: În afară că **ar ploua,** (EX)[1]/ *altceva* **nu s-ar** mai **putea** întîmpla. [2]/
- *conjunctiv*: *Altceva* **nu a făcut** [1]/ decît **să se ducă** la plimbare. (EX)[2]/

6. **Topica** depinde de construcția propozițiilor **EX.** Obligatoriu postpuse sînt EX construite cu **decît.**

7. **Punctuația** depinde de gradul de legătură cu regenta. EX antepuse se despart, de obicei, prin virgulă de regentă. Nu este exclusă folosirea virgulei nici la EX construite cu **decît,** dacă se insistă în mod deosebit asupra acestora.

8. **Contragerea** se realizează prin nominalizarea verbului predicat și prin înlocuirea relatorului frastic cu cel propozițional:

În afară că **citește,** (EX)[1]/*altceva* **nu mai face.**[2]/
În afară de citit, *altceva* **nu** mai **face.**

9. **Expansiunea** se realizează prin introducerea relatorului și a predicației:

În afara voastră, de *altcineva* **nu a fost acceptată.**
În afara cui o **aprecia,** (EX)[1]/ **nu a fost acceptată** *de altcineva.* [2]/

31. CUVINTE ŞI CONSTRUCŢII INCIDENTE.

Arată atitudinea vorbitorului sau a autorului faţă de cele exprimate; aduc precizări suplimentare în legătură cu ceea ce nu pare exprimat prea clar. Acestea sînt intercalate între părţile unei propoziţii sau în frază în locuri neaşteptate, nerecunoaşterea lor ducînd la greşeli în identificarea părţilor de propoziţie sau a propoziţiilor.

I. Sînt considerate **incidente** (cf.**Gramatica Academiei,** Mioara Avram - **op.cit.,** Vasile Şerban, **op.cit.**):

1. **Vocativele** (Adresarea directă la interlocutor) - de obicei însoţite de interjecţii (nu sîntem de acord):

- **Ionel!** yin' la mama!
- **Poi dă, măi femeie,** tot eşti tu **bisericoasă...**

2. **Apozemele** cu ajutorul cărora se construiesc apoziţiile: **adică, anume, bunăoară, de exemplu, de pildă, cu alte cuvinte, altfel spus, de obicei, în fond, mai ales, îndeosebi, respectiv** etc. (Vezi cap.7): Acestea sînt, **de obicei,** cele mai frecvente incidente (Pn). Aceste apozeme - adverbe, locuţiuni adverbiale, expresii verbale devenite locuţiuni - pot exprima:

- *apreciere*: **din fericire, din păcate, cu părere de rău, cu satisfacţie, cu mîhnire:**

Îţi mărturisesc, *cu mîhnire*, cauzele tristeţii prietenului tău.

- *siguranţa*: **pe drept cuvînt, de netăgăduit, în adevăr, desigur, firește, negreşit** etc.; neizolate între virgule, rămîn simple mărci incidente care exprimă siguranţa celui care vorbeşte; izolate între bórne propoziţionale (virgula, linia de pauză, paranteza) pot constitui propoziţii incidente.

Am aflat *cu satisfacţie* de noile voastre intenţii. **Vorbeam,** [1]**/desigur,** (PI)[2]/ cu oricine **trecea** pe acolo. (CI)[3]/

- *îndoiala*: **poate, mai ştii, se pare, se vede, posibil** etc.:

Hotărîrea voastră [2]/ - **mai ştii?!** (PI) [1]/ **ar putea** fi bună. [2]/

- *punctul de vedere* al vorbitorului: **la urma urmei/urmelor, în fond, dimpotrivă** etc. *Dimpotrivă,* **nu asta doream.**
- *apartenenţa ideii*: **se zice, cică, după mine, după părerea...**

Aceasta **era,** *după mine,* **vina** voastră.

- *modalitatea de exprimare* a ideilor: **în general, pe scurt, mai pe larg** etc.: **Vom prezenta** astăzi, *mai pe larg,* cauzele modificărilor fonetice.

3. **Propoziţiile incidente** care, la rîndul lor, pot fi:

- PI care exprimă anumite atitudini ale vorbitorului (vezi supra)

Punctul lor de vedere, [2]**/desigur** (PI), [1]**/ mă interesa.** [2]/

- Un fapt important şi care trebuie reţinut (cf.Mioara Avram) este acela că prezenţa unei PI prin care se exprimă atitudinea vorbitorului (cu adverbe predicative, locuţiuni adverbiale predicative sau expresii izolate între virgule) nu conferă enunţului statutul de frază; deci în exemplele de mai sus, avem două propoziţii independente, dintre care una incidentă, şi nu o frază bazată pe raporturi explicite între propoziţiile componente.
- PI care constituie un alt plan al expunerii narative - apar de obicei în continuarea unui enunţ în vorbire directă, reprezentînd planul autorului, ca un comentariu al acestuia (indicaţii suplimentare privind vorbitorul, atitudinea acestuia etc.):

"Ea **pleacă** fruntea-n pace, (PPr)[1]/ **răspunde căpitanul,** (PI)[2]/
Căci **are să renască** mai fragedă la anul! (CZ)[3]/"
- **Aşa e,** dragul mamei, [1]/ **zîmbi femeia.** (PI)[2]/

PI care constituie explicaţii suplimentare (aici sînt încadrate):

- **apozitivele explicative:**

Cumpărătorii [2]/ -**mai exact spus cei dornici să cumpere** (PI- AP) [1]/ **nu se prea îngrămădeau.** [2]/

- **subordonate diferite:**

a) *atributivă explicativă*: "Neamul Şoimăreştilor", [2]/ care **este un** roman istoric, (AT)[1]/ constituie o capodoperă sadoveniană. (PPr)[3]/

b) *condiţională ipotetică*: Ideea aceasta -[2]/ dacă **este a ta** -(PI-CŢ) [1]/ poate fi valorificată. [2]/

c) *concesivă condiţională*: Sau, [2]/ de mai **sta,**(PI-CV) [1]/ **va plînge.** [2]/

II. **Se exprimă prin:**

1. **Substantive sau substitute,** cuvinte cu valoare substantivală în cazul vocativ, (cînd sînt fără relevanţă în comunicare): Tu, **ăla** de colo, **vino** mai repede!

2. **Interjecţii: zău, vai, aoleu,** etc.: **Zău, nu am** nici o explicaţie!

3. **Adverbe** (mai ales cele modale, cu valori semantice de confirmare sau de infirmare, privativă, de echivalenţă, de probabilitate, de ordine, de periodicitate):

Acum, mai ales, nu mai pot adăuga nimic.

Vom face, [1]/ **evident,** (PI) [2]/ multe completări. [1]/

4. **Construcţii exclamative** (expresii): **bată-l norocul, bată-l pustia, lua-l-ar naiba** etc.

-Ţie, omule,/- **zise** mama- (PI) [1]/ aşa ţi-i a zice, (PPr) [2]/ că **nu şezi** cu dînşii în casă toată ziulica, (CZ) [3]/ **să-ţi scoată** peri albi(CNS) [4]/ **mînca-i-ar** pămîntul (PI) [5]/ **să-i mănînce,** (PI) [6]/ doamne **fereşte !** (PI)[7]/

5. **Propoziţii incidente** (în centrul cărora se află adverbe sau locuţiuni adverbiale predicative - Pav şi expresii impersonale, verbe impersonale): **Evident, desigur, neîndoielnic, de bună seamă, e drept, e firesc, e la înţelegerea oricui, se zice, se ştie** etc.

- cînd nu sînt urmate de elemente joncţionale subordonatoare, caz în care ele devin regente ale unor propoziţii SB:

S-a întors, (PPr) [1]/ **pesemne,** (PI) [2]/ **să-l cheme** şi pe el. (CS) [3]/

dar: **Pesemne** (PPr) [1]/ că **s-a întors** (SB) [2]/ **să-l cheme.** (CS) [3]/

În aceeaşi situaţie apar şi incidentele care exprimă planul autorului (în vorbirea directă, sînt incidente; la transpunerea în vorbirea indirectă, devin regente, de obicei ale unor CD):

- Mie, [2]/ **adăugă** prietena mea, (PI) [1]/ **nu-mi place** nimic. (PP) [2]/

dar: Prietena mea **adăugă** (PPr) [1]/ că ei **nu-i place** nimic. (CD) [2]/

6. **Fraze incidente** care se pot realiza fie pe baza unui raport de coordonare, fie pe baza unuia de subordonare:

-Draga mea, [3]/ **spuse** el (PPI) [1]/ şi **zîmbi,** (PPI) [2]/ **nu vreau** nimic. (PP)[3]/

şi -Părerea mea,[3]/ **continuă** el (PPI)[1]/după ce îşi **aprinse** o altă ţigară, (CTi) [2]/ **este** (PPri) [3]/ că **nu poţi** culege roadele acum.(PR) [4]/

Schema acestei fraze se face astfel:

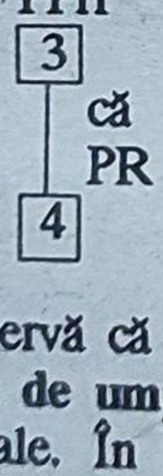

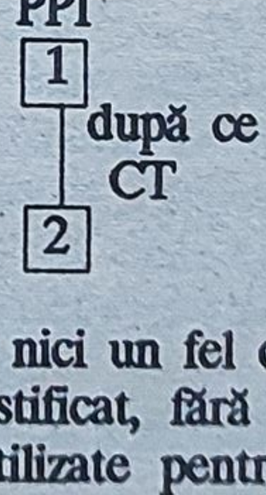

Se observă că între cele două fraze nu există nici un fel de relaţie.

7. **Cuvinte de umplutură** - folosite în mod nejustificat, fără a comunica ceva, reprezentînd ticuri verbale. În lucrările de beletristică, sînt utilizate pentru a contribui la caracterizarea personajelor (Ghiţă Pristanda repetă **curat,** ajungînd la construcţii aberante de tipul **curat murdar,** Zaharia Trahanache repetă, în orice împrejurare, **ai puţintică răbdare,** Dandanache - **mă-nţeledzi** etc.). În aceeaşi situaţie se află apelativele adresate unor locutori diferiţi prin număr sau gen de acesta: **frate, domnule** - adresate unei femei, de exemplu.

III. **Topica.** Cuvintele incidente nu au o topică fixă. Propoziţiile sau frazele incidente

care aparțin planului autorului stau însă după cel puțin un vocativ care aparține propoziției principale din planul vorbirii directe:

- Oameni buni, [3]/ **adăugă** el, convins (PPI) [1]/ că îi **va speria,** (CII) [2]/ **nu uitați** (PPr) [3]/ că voi l-**ați ajutat** pe dușmanul meu. (CD) [4]/

IV. **Punctuația.** De obicei, incidentele de orice fel (cuvinte sau construcții) se despart prin virgulă, linii de pauză, paranteze de restul comunicării:

E adevărat, (PPr) [1]/ **nu-i așa,** (PI) [2]/ că **nu am avut timp.** (SB) [3]/

PARTEA A DOUA

ALGORITMUL ANALIZEI SINTACTICE

Sintetizînd aspectele descrise pînă acum, cînd vom efectua analiza sintactică a unui text, trebuie să ținem cont de o seamă de etape obligatorii, urmărind deci:

1. CĂRUI MOD DE EXPRESIE LINGVISTICĂ ȘI STILISTICĂ ÎI APARȚINE TEXTUL, știut fiind faptul că poezia, de exemplu, organizîndu-se nu pe baza respectării ordinii canonice a discursului, ci printr-una discontinuă, poate să determine anumite dificultăți în analiză.

2. STABILIREA MODULUI DE EXPUNERE (monolog, dialog, narațiune, descriere) și a stilurilor funcționale (beletristic, științific, familiar, administrativ, publicistic) cu relevanță pentru punerea în valoare a principalelor modalități de organizare a enunțului.

3. DETERMINAREA UNITĂȚILOR CONSTITUTIVE ALE ENUNȚULUI FRASTIC presupune parcurgerea mai multor etape:

A. Identificarea predicatelor (și numerotarea acestora, în ordinea în care apar în frază). Nu trebuie să uităm că predicatul nu se exprimă doar printr-un verb (de obicei la un mod personal), ci și prin interjecții sau prin adverbe predicative; de aceea, identificarea acestuia presupune:

a) *identificarea unităților capabile să exprime predicația* (verbe la moduri personale, interjecții predicative și adverbe predicative);

b) *stabilirea subiectelor* acestora (punem întrebarea: DESPRE CINE SE SPUNE CĂ + verb);

c) *stabilirea felului predicatelor* (verbal, nominal, adverbial sau interjecțional, nominal incomplet); în acest moment, trebuie să avem în vedere și aspecte de ordin morfologic, și anume cele legate de caracterul predicativ/copulativ, tranzitiv/intranzitiv, personal/impersonal al verbelor, ca și de diateza acestora (activă, pasivă, reflexivă);

d) faptul că nu am putut identifica toate S trebuie să atragă atenția asupra posibilității existenței unor SB, dacă în frază avem Pav; de asemenea, *nu trebuie să ne grăbim să stabilim existența unor S subînțelese*, pînă nu identificăm toate unitățile.

B) **Identificarea elementelor relaționale** (conjuncții, pronume și adjective pronominale relative sau nehotărîte, adverbe relative sau nehotărîte);

a) *încercuim relatorii subordonatori* (conjuncții subordonatoare, pronume și adverbe relative); nu trebuie să uităm că, uneori, pronumele sau adverbele pot fi precedate de prepoziții, care se iau împreună cu acestea;

b) *încadrăm în dreptunghi conjuncțiile coordonatoare*, avînd în vedere ca acestea să nu coordoneze două părți de propoziție;

c) *numărăm elementele de relație* - numărul acestora trebuie să fie **mai mic cu unu decît al predicatelor;**

- *în cazul egalității*, este posibil ca:

- *să avem o conjuncție coordonatoare* la nivel textual, care să lege fraza respectivă de una anterioară (aceasta va fi legată, de obicei, de propoziția principală);

- să fi considerat conjuncție subordonatoare conjucția să, marcă a conjunctivu-

lui unei propoziţii principale cu caracater imperativ;
- *în cazul unui număr mai mic*, va trebui:
- să verificăm elementele de relaţie, pentru ca nu cumva să fi luat două conjuncţii subordonatoare împreună (că dacă);
- să urmărim şi punctuaţia, ştiind că virgula, punctul şi virgula, linia de pauză sau parantezele pot îndeplini rolul de relatori (coordonatori şi subordonatori).

C) **Delimitarea propoziţiilor**

a) *tragem bare verticale în faţa relatorilor* (atenţie, uneori relatorul adjectival poate urma regentului cu care se încadrează în aceeaşi propoziţie);

b) *numerotăm propoziţiile*, începînd numerotarea cu propoziţia care are cel dintîi predicat (predicat 1 - propoziţia 1, predicat 2 - propoziţia 2), chiar dacă pînă acolo avem mai multe borne propoziţionale sau relatori;

c) *recitim fiecare propoziţie* în parte, astfel încît aceasta să aibă o unitate semantică, să aibă un înţeles.

D) **Identificarea propoziţiilor sub raportul funcţiei sintactice în frază**

a) *căutăm propoziţia (propoziţiile) principale* - care au un înţeles de sine stătător, nefiind introduse printr-un relator subordonator;

b) *căutăm conjuncţiile şi locuţiunile conjuncţionale specializate* pentru anumite subordonate (CZ, CV, CNS); notăm felul acestora, căutînd şi regenta lor;

c) în cazul relatorilor nespecializaţi, va trebui să urmărim cu atenţie *regentul* - care poate fi în imediata apropiere (de obicei la AT) sau la distanţă;

d) *contragem* propoziţiile în partea de propoziţie corespunzătoare, ceea ce va confirma sau va infirma justeţea opţiunii noastre;

e) în această etapă, un rol important îl joacă şi *cunoştinţele de morfologie*, mai ales în cazul existenţei unor *verbe copulative care cer o PR sau al impersonalelor, adverbelor predicative şi al expresiilor impersonale care cer o SB*;

f) *căutăm corelativele* propoziţiilor subordonate (pe cele obligatorii, în primul rînd); să nu uităm posibilitatea elementelor reluate - mai ales S;

g) recitim fiecare propoziţie împreună cu regenta acesteia, pentru a verifica gradul de sudură de natură semantică.

E) **Schema frazei** reprezintă un alt moment important, care poate să ducă şi la realizarea unor anumite corecţii ale primei identificări:

a) *la primul nivel vom aşeza propoziţiile principale* (dacă avem mai multe PP coordonate, acestea vor fi relaţionate printr-o linie orizontală, pe care se va nota modalitatea de realizare a raportului coordonator);

b) *la nivelul inferior*, printr-o linie verticală, se vor aşeza *subordonatele* acestora, menţionîndu-se şi relatorul;

c) şi *unele subordonate pot fi regente* ale altor subordonate, de aceea schema poate continua pe verticală, în acelaşi mod;

d) dacă *acelaşi regent are 2 (sau mai multe) propoziţii coordonate* (de acelaşi fel), acestea se vor uni printr-o linie orizontală, cu menţionarea felului coordonării;

e) dacă *acelaşi regent are mai multe subordonate diferite*, ele se vor aşeza la acelaşi nivel, fără însă a fi legate între ele;

f) *recitim* fraza, urmărind înţelesul ei;

g) *incidentele nu se încadrează în fraza primară*, ci în afara ei.

F) **Stabilirea felului propoziţiilor** în funcţie de caracterul acestora:

a) analizabile/nonanalizabile;
b) simplă/dezvoltată (după prezenţa elementelor principale/secundare);
c) verbală/nominală/adverbială/interjecţională (după caracterul predicatului);
d) afirmativă/negativă (după aspectul predicatului);
e) monomembră/bimembră (specificînd, în cazul bimembrelor cu S neexprimat,

existența S inclus sau subînțeles);

f) enunțiativă/interogativă (după scopul comunicării);

g) specificarea tipului de propoziție, după opozițiile realizate pe baza modului predicatului și a celorlalte elemente caracteristice (potențială, dubitativă, imperativă, propriu-zisă etc.)

h) precizarea felului lor după funcția principală/secundară în frază;

g) precizarea caracterului incident al unor propoziții sau fraze;

h) precizarea funcției sintactice (principală - subordonată...)

i) precizarea modului de realizare a raportului subordonator, și a funcției relatorului nonconjuncțional în subordonată);

j) precizarea caracterului regent al unor propoziții;

k) precizarea raportului de coordonare (dacă există).

4) **DETERMINAREA UNITĂȚILOR CONSTITUTIVE ALE ENUNULUI PROPOZIȚIONAL** presupune:

A) **Stabilirea părților principale de propoziție** - predicatul și subiectul;

a) *identificarea verbului* (sau a cuvîntului) capabil să îndeplinească funcția de P sau de indice al predicației - prin descoperirea celui aflat la un mod personal;

b) *verificarea caracterului propoziției*, după scopul comunicării, în condițiile existenței unui verb la un mod nepersonal (care poate îndeplini funcția de predicat doar dacă propoziția este enunțiativă imperativă);

c) *verificarea modului* - știut fiind faptul că, uneori, în vorbirea populară, viitorul are un aspect identic cu al infinitivului;

d) *identificarea S* - cu ajutorul întrebării - *DESPRE CINE SE SPUNE CĂ + verb*? - răspunsul trebuie să fie S, respectîndu-se acordul (în persoană și în număr);

e) *nu vom căuta* S unor verbe impersonale sau al adverbelor predicative;

f) în cazul *S neexprimate*, verificăm persoana verbului, pentru a stabili dacă avem subiect inclus sau subînțeles;

g) *stabilim predicatul*, punînd subiectului întrebarea *CE SE SPUNE DEȘPRE + S*, răspunsul fiind P complet - dar atenție, dacă avem un verb predicativ, acesta nu se ia împreună cu un cuvînt care îi urmează, completîndu-i, firesc, înțelesul (verbele tranzitive, în special);

h) *stabilim felul predicatului*, avînd în vedere distincția Pv/Pn; acest lucru devine dificil doar dacă avem un Pv la diateza pasivă, existînd posibilitatea confuziei verbului auxiliar "a fi" cu copulativul; de aceea nu uita că Pv arată o acțiune care presupune un agent (S) activ sau pasiv, pe cînd Pn arată o însușire; la fel, Pav, Pij (după partea de vorbire care îndeplinește funcția de predicat);

i) urmărim dacă nu cumva avem o *locuțiune verbală* (și-i căutăm sinonimul - dar nu uităm că adeseori locuțiunea se deosebește de sinonim prin anumite caracteristici - tranzitivitate, diateză);

j) *trecem părțile principale în schemă la același nivel*, marcînd relația de interdependență bilaterală printr-o linie orizontală (S incluse sau subînțelese vor fi trecute în paranteză).

B) **Stabilim părțile secundare de propoziție, după ce delimităm sintagmele**, ținînd cont de faptul că:

a) *substantivul și substitutele lui*, cuvintele cu valoare substantivală (obținută prin conversiune) **sînt regente ale atributelor;**

b) *verbul, adverbul, interjecția predicativă și adjectivul* **sînt regente ale complementelor;**

c) *întrebarea este de prisos*, dacă reușim să determinăm structura sintagmelor nominale sau verbale, citind cuvintele două cîte două, astfel încît acestea să păstreze un sens;

d) nu ignorăm *rolul pe care-l joacă anumite instrumente gramaticale* - **prepoziții și locuțiuni prepoziționale, diferite articole;**

e) atenție *la polifuncționalitatea anumitor relatori prepoziționali* - nu toate cuvintele legate de regent verbal prin prepoziția **pe**, de ex., sînt Cd - de aceea trebuie avut în vedere permanent **regentul** și caracteristicile tipului de relații pe care le poate stabili;

f) *stabilirea funcției sintactice a complementelor se face* nu prin utilizarea întrebărilor, ci *prin substituție* și prin argumente de natură semantică (loc, timp, mod, cauză, scop etc.) sau cu ajutorul relatorilor;

g) *dispunerea în schemă se face pe verticală*, la nivele inferioare;

h) o *parte de propoziție secundară poate fi ea însăși regentă* a unei alte părți secundare;

i) existența unor *părți de propoziție cu dublă dominare* impune selectarea riguroasă a regentului (de obicei un verb) dar și a elementului la care se referă (excepția, cumulul, opoziția, relația, instrumentul etc.);

j) în aceeași situație se află *părțile de propoziție cu dublă subordonare* (elementul predicativ suplimentar - nume predicativ secundar);

k) *apozițiile* (relația de echivalență) *se dispun la același nivel cu partea de propoziție echivalată* (baza) printr-o linie dublă (egal); Ap dezvoltată nu va fi dispusă în întregime la același nivel, ci elementele subordonate acesteia vor fi așezate la nivele inferioare;

l) *elementele reluate vor fi dispuse la același nivel cu baza* (S rel, Cd sau Ci rel);

m) nu se va ignora *rolul semnelor de punctuație* (fie izolează, fie subliniază partea respectivă de propoziție).

Dacă ținem cont de toate aceste aspecte, dacă ne-am însușit noțiunile teoretice, atunci existența greșelilor în analizele efectuate este exclusă; dacă am efectuat un exercițiu și la verificarea acestuia descoperim unele greșeli, este foarte indicat să reluăm lectura primei părți a volumului, pentru o lămurire suplimentară.

SUCCES!

1. ENUNȚUL SINTACTIC

I. Identifică părțile de propoziție din textele următoare, evidențiind și sintagmele care se pot pune în evidență; fă schema:

1. "Mare foc și potop a căzut pe capul nostru!" (*Ion Creangă*)

2. "- Sărmane omule, rău drum ai apucat!" (*Ion Creangă*)

3. "Deodată o lumină fantastic izbucnește
Din zece nalți mesteacăni cu fruntea-nflăcărată." (*Vasile Alecsandri*)

4. "Pe falnicii săi umeri, cu anii, sînt clădite
Nepieritoare sarcini de fapte strălucite." (*Vasile Alecsandri*)

5. "Pe-atunci eram falnic avînt..." (*Alexandru Macedonski*)

6. "Pe Argeș în gios,
Pe un mal frumos,
Negru vodă trece
Cu tovarăși zece:
Nouă meșteri mari,
Calfe și zidari..." (*Monastirea Argeșului*)

7. "Bunicuța era o ființă mititică și blîndă." (*Mihail Sadoveanu*)

8. "Codrul răsună de vuietul undelor călătoare." (*Alexandru Vlahuță*)

9. "Iată-l tolănit, într-un larg boschet de plute". (*Al.Vlahuță*)

II. Identifică propozițiile (principale/secundare) din textele următoare, evidențiindu-le trăsăturile:

10. "Pe drumul ce duce către cetatea Neamțu, pe la sfîrșitul lui septembrie 1686, se vedea o oaste mergînd." (*Costache Negruzzi*)

7. "Bunicuța era o ființă mititică și blîndă." (*Mihail Sadoveanu*)

8. "Codrul răsună de vuietul undelor călătoare." (*Alexandru Vlahuță*)

9. "Iată-l tolănit, într-un larg boschet de plute". (*Al. Vlahuță*)

II. **Identifică propozițiile (principale/secundare) din textele următoare, evidențiindu-le trăsăturile:**

10. "Pe drumul ce duce către cetatea Neamțu, pe la sfîrșitul lui septembrie 1686, se vedea o oaste mergînd." (*Costache Negruzzi*)

11. "Intră în coridorul școlii și se apropie de fiu-său atît de repede, încît copiii din sală se speriară și crezură că omul vrea să bată pe vreunul dintre ei." (*Marin Preda*)

12. "Bănică nu înțelegea nimic din acest cîntec vechi, privea pe fereastră, atras de jocul fulgilor care se roteau și cădeau pe sania lui rezemată de salcîmul gros în trunchiul căruia bunicul a înfipt două inele de fier pentru legat caii." (*Fănuș Neagu*)

13. "Visează, gîndi mama, apoi stinse lumina şi trecu alături în odaie lăsîndu-l pe băiat singur cu visul acela în care se făcea că el are un munte de colaci şi doi saci de nuci poleite şi-au venit să-i cînte sub geam o căprioară şi patru iepuri." (*Fănuş Neagu*)

14. "Chiar dacă tu, Dunăre, te-ai face neagră cerneală, cum spune vechiul cîntec, şi eu, ca un vrăjitor dintr-o necrezută poveste, aş avea putere să strîng nesfîrşita pînză albastră a cerului şi s-o schimb în fîşii de hîrtie şi să mă aşez aici, pe malul tău, şi aş şti să scriu, şi aş scrie întruna o mie şi mai bine de ani, întingîndu-mi pana în cerneala ta, tot n-aş izbuti să povestesc oamenilor ce am de povestit." (*Zaharia Stancu*)

15. Jupîneasa este salvată; dar madam Popescu, deoarece a avut imprudența să iasă din neutralitate şi să intervie în război, primește, în obraz, dedesubtul ochiului drept, o puternică lovitură de spadă." (*I.L.Caragiale*)

16. "Cum venea vuind, Făt-Frumos o apucă de mijloc și o trînti cu toată puterea într-o piuă mare de piatră; peste piuă prăvăli o bucată de stîncă, pe care-o legă din toate părțile cu șapte lanțuri de fier." (*Mihai Eminescu*)

17. "El vine, se înalță, în cercuri line zboară
Și, răpide ca gîndul, la cuibu-i se coboară;
Iar copilașii veseli, cu peptul dezgolit,
Aleargă, sar în cale-i și-i zic: <<Bine-ai sosit!>>
(*Vasile Alecsandri*)

18. "Sfinţise soarele în dosul piscului Coziei, cînd el poposi la pacinica vîlcea, unde sta pitită mînăstirea ca un cuib între munţi." (*Alexandru Odobescu*)

19. "Cîteodată ţi se părea că au pierit, că nu le mai zăreşti, că apa de un verde întunecat ce se umbrea spre adîncimi a rămas pustie." (*Petre Dumitriu*)

2. RAPORTURI SINTACTICE

I. Evidenţiază raporturile stabilite între părţile de propoziţie din textele următoare; fă schema propoziţiilor:

20. "Cerul era înalt şi albastru." (*D. R. Popescu*)

21. "Bunicul era un bătrînic voinic, roş la obraz, cu plete albe." (*Mihail Sadoveanu*)

22. "Aici stejarii, brazii și fagii trufași înalță capul lor spre cer." (*Nicolae Bălcescu*)

23. "De prin adîncul văilor, de peste înălțimea coamelor codrului, de pe întinderea scînteietoare a smidurilor înflorite, valuri străvezii de aburi sclipitori se ridicau în unde crețe." (*Calistrat Hogaș*)

24. "De sub marginile îndepărtate ale văzduhului de pretutindeni, nenumărate grămezi vinete de nouri posomorîți, cu frunți îndrăznețe și amenințătoare, se iviră fără de veste." (*Calistrat Hogaș*)

25. "Dragi-mi erau tata și mama, frații și surorile și băieții satului, tovarășii mei din copilărie, cu cari, în zile geroase de iarnă, mă desfătam pe gheață și la săniuș, iar vara, în zile frumoase de sărbători, cîntînd și chiuind, cutreieram dumbrăvile și luncile frumoase, prundul cu știoalnele, țarinile cu holdele, cîmpul cu florile și mîndrele dealuri..." (*Ion Creangă*)

26. "Atunci îl văzură întîi neamurile, turbat ca fiara, cu ochii crunți și cu obrazul ca de var." (*Mihail Sadoveanu*)

27. "Blîndu-i sunet se împarte
Peste văi împrăștiet
Mai încet, tot mai încet,
Mai departe...mai departe..." (*Mihai Eminescu*)

28. "Depărtarea de sat, de lume, de-ai lui i-a pus în ochi o dulce melancolie, iubire și cîntec în suflet." (*Al. Vlahuță*)

29. "...Toată lighioana, măcar și cea mai proastă,
Cîne sadea îmi zice, iar nu domnia-voastră." (*Grigore Alexandrescu*)

II. Evidențiază tipurile de raporturi de coordonare în frazele următoare:

30. "Nu-mi trebuie flamuri
Nu voi sicriu bogat,
Ci-mi împletiți un pat
Din tinere ramuri." (*Mihai Eminescu*)

31. "Patria este înlăuntrul nostru și o ducem cu noi peste mări și peste țări, și numai cînd sîntem departe și în singurătate ne trec fiori amintindu-ne de unde ne-am rupt, și nu găsim mîngîiere decît în restriște și lacrimi."(*Barbu Ștefănescu Delavrancea*)

32. "Patria este mormîntul bunicilor, este lumina amiezii, patria este pîinea noastră cea de toate zilele, este flamura dorobanților ridicată peste turcime acum o sută de ani, este sîngele lui Horia și al lui Doja vărsat pentru a lumina istoria noastră..." (*Dumitru Radu Popescu*)

33. "Tu la Ludovic vei merge; îi vei spune craiului
Că n-a fost - și nu e - vodă Vlad vasalul lui;
Că nu mai domnește sluga lui în Țara Românească,
Ci eu, care-am ars, în vremuri, Alba-Iulia crăiască;
C-amîndoi ne-om înțelege după placul meu și-al lui." (*Alexandru Davila*)

34. "Spune-mi dacă mai rămîi sau dorești să pleci."

35. "O luptă-i viața; deci te luptă
Cu dragoste de ea, cu dor. " (*George Coșbuc*)

III. **Evidențiază mijloacele de realizare a raporturilor de subordonare în frazele următoare:**

36. "Ăsta e obiectivul, încheie el, și nu e cazul să vă mai aduc aminte că la nevoie artileristul trebuie să lupte și cu pușca, grenada și arma albă dacă nu-i vin întăriri și bateria e atacată de forțe de infanterie." (*Marin Preda*)

37. "Dacă ajunge la stînă poate să cadă și să moară."(*Gala Galaction*)

38. "Pe urmă, cei ce-au venit după ei au fost călcați și supuși de alții; și vremea necontenit i-a lovit pînă ce le-a plecat frunțile adînc spre pămînt." (*Mihail Sadoveanu*)

39. "Cînd mă deșteptai a doua zi, numai după o clipă, parcă, de somn, băgai de seamă că soarele fusese cu mult mai harnic decît mine, căci se părea că se înălțase pe ceruri, în vîrful degetelor, și, de peste întărituri, se uita furiș la mine, tocmai în fundul peșterii." (*Calistrat Hogaș*)

40. "Maică, mulți te-au dușmănit
Că ești neam blagoslovit.
Unde sapă sapa locul
Sare din pămînt norocul." (*Tudor Arghezi*)

41. "Dragostea e aceeași pretutindeni ; și cînd ninge lumină argintie și cîntă o privighetoare într-un boschet negru de tamarix, se deșteaptă ceva supraomenesc și în sufletele barbarilor acestora din bălți..." (*Mihail Sadoveanu*)

42. "Nu-s morţi cei ce-au căzut pe cîmpul de onoare!"(*Zaharia Bârsan*)

43. "Iar atunci cînd veţi lăsa miazănoaptea, cotind spre apus, către ţinuturile păduroase ce se ridică în zare, către patria de demult a bourilor, atunci, pe măsură ce vă veţi afunda într-o lume de legende şi de miresme foarte tari ale trecutului, muntele acela se va ridica tot mai sus, iar numele lui îl veţi auzi tot mai des, ca pe al unei realităţi primordiale cu care toate celelalte intră în relaţie." (*Geo Bogza*)

IV. Completează punctele de suspensie cu conjuncţiile coordonatoare potrivite pentru a realiza relaţii de coordonare; fă schema, indică felul propoziţiilor sau al părţilor de propoziţie coordonate:

a) **copulativă**

44. "Noaptea era neagră...rece." (*Geo Bogza*)

45. "Împăraţi...-mpărătese au venit "(*Mihai Eminescu*)

46. "Acuma băieţii învaţă într-alt loc, într-o clădire nouă, naltă... frumoasă." (*Mihail Sadoveanu*)

47. "Nu-ţi vorbesc de gramatică...de aritmetică."(*M.Sadoveanu*)

48. "Şi iată-l că se scutură de fîn, trece înainte...pofteşte pe străini în casă."(*M.Sadoveanu*)

49. "Afară-i vînt...e-nnorat
...noaptea e tîrzie." (*George Coşbuc*)

b) **adversativă:**
50. Este un om binevoitor...nepriceput.

51. "Omul sfinţeşte locul...nu locul pe om."(*Anton Pann*)

c) **disjunctivă:**
52. Vine mama...tata?

53. "Soarele răsare...apune pe Rarău, norii se adună...se împrăştie de pe Rarău,(...)turmele urcă...coboară de pe Rarău."(*Geo Bogza*)

d) **conclusivă:**
54. "Logica tinde să se transforme într-o ştiinţă de tip matematic,... într-un sistem formal." (*Anton Dumitriu*)

e) **alternativă:**

55. "Îmi plutea pe dinainte cu al timpului amestec,
...un soare,...un rege,...alt animal domestic." (*Mihai Eminescu*)

56. "E vorba de fericire, care...este,...nu este." (*Nichita Stănescu*)

V.57. Alcătuiește propoziții în care să ai nume predicative, subiecte, atribute și complemente coordonate prin mijloacele cunoscute:

a) nume predicativ exprimate prin verbe la infinitiv:

b) subiecte exprimate prin pronume personale;

c) atribute adjectivale;

d) complemente directe exprimate prin substantive;

e) complemente circumstanțiale de loc exprimate prin adverbe.

VI. Arată valoarea cuvintelor subliniate:

58. Mama mi-a dat un dar, dar nu mi-a plăcut.

59. Azi i-ar da ceva, iar mîine i-ar cere totul înapoi.

3. PROPOZIŢIA ŞI FRAZA

I. **Caracterizează propoziţiile din textele următoare,** ţinînd cont de criteriile de analiză: numărul unităţilor, calitatea termenului predicativ, aspectul predicatului, prezenţa termenilor de bază, scopul comunicării, implicarea locutorului, capacitatea de a transmite o informaţie, funcţia în comunicare (analizabile/nonanalizabile; simple/dezvoltate; verbale/nominale/adverbiale/interjecţionale; afirmative/negative; bimembre/monomembre; enunţiative.../interogative...;independente/dependente; principale/secundare/incidente); **menţionează şi felul raporturilor; fă schema:**

60. "-Ba te înşeli amarnic, răspunse supărat fostul notar (era însă o supărare la fel de senină ca şi veselia celuilalt), ştiu, nu eşti vinovat de nimic, dar am vrut să te sperii ca să te fac să activezi din nou."(*Marin Preda*).

61. "Farmecul ambiguu şi interior al acestei poezii ne-ar face să credem că Eminescu era interior ca o inimă."(*Nichita Stănescu*)

62. "Cît de frumoasă te-ai gătit,
Naturo, tu! Ca o virgină
Cu umblet drag, cu chip iubit!
Aş vrea să plîng de fericit,
Că simt suflarea ta divină,
Că pot să văd ce-ai plăsmuit!
Mi-e inima de lacrimi plină;
Că-n ea s-au îngropat mereu
Ai mei, şi-o să mă-ngrop şi eu!
O mare e, dar mare lină -

Natură, în mormîntul meu,
E totul cald, că e lumină!" (*George Coşbuc*)

63. "N-aş trăi la cîmp, Doamne fereşte! Halal pe la noi! (*Ion Creangă*)

64. "Agripina n-avu vreme să răspundă...
- Ce e mamă? Cine ţipă? Cine dă cu pistolul?
Agripina le răspunse gîfîind.
- Turcii, dragii mamei, de care vă spunea bunicul! Să fugim cît om putea, pînă sus la stînă!" (*Gala Galaction*)

65. "Grue! Grue! ca pe veci să pomenească
Datina moșiei tale dragostea ce i-ai purtat,
Fi-vei la piciorul stranei domnilor înmormîntat,
Căci în tine, biet Române Grue, fost-au întrupate
Însușirile de suflet în popor adînc săpate!
Și prin tine-n el găsit-am, cînd restriștea mă lovea,
Singurul statornic reazăm ce-am avut în țara mea." (*Al. Davila*)

66. "Chinuri? Tu vorbești de chinuri? Chin, a inimii bătaie?
Chin? O clipă de nădejde, o-mboldire, o văpaie
Ce s-aprinde cu-o privire, ce cu-o lacrimă s-a stins
Și din care numai rodul fără vlagă iese-nvins!" (*Al. Davila*)

67. "-Cine eşti, măi băiete, şi ce vrei de la mine?" (*Nicolae Filimon*)

68. "Nu, hatmane! Niciodată!...Fie pîinea cît de rea,
Tot mai dulce mi se pare cînd o ştiu din ţara mea!" (*B.P.Haşdeu*)

69. "Ce-i, inimă? Mi-i foame! Vreau să trăiesc şi-aş vrea..." (*N.Labiş*)

70. **Alcătuieşte enunţuri în care să ai toate tipurile de propoziţii enunţiative, exclamative şi nonexclamative:**

71. Transpune următorul dialog în vorbire indirectă. Menţionează felul propoziţiilor rezultate:

"- Se vede că nu sînt bune mujdelele din această ştafetă, zise Neagu Rupe-Piele.

- Nicidecum, răspunse Păturică distrat. Îmi cere două sute de mii de lei.

- Dar bine, abia sunt trei zile de cînd i-am trimis bani.

- Îmi mai scrie iarăşi că turcii au intrat în ţară şi asta nu-mi place deloc.

- Şi mie asemenea!

- Ia spune, Neagule, cum am face noi să scăpăm aceste două sute de mii de lei din mîna lui Ipsilant?

- Să nu-i trimitem!

- Ba să-i trimitem, dar să găsim vreun tirtip ca să-i luăm înapoi; ia caută tu un marafet, de, să te văz!

La aceste cuvinte Neagu deveni palid; el înţelesese întunecoasa cugetare a lui Păturică, şi se înspăimîntă.

- Ai găsit mijlocul, Neagule?

- Da, cocoane Dinule.

- Ia să vedem!

- Pe de o parte numărăm banii în mîna trimisului şi luăm teşcherea de primire, iar e de alta doi flăcăi îl aşteaptă în pădure, îi dă...şi...

- Şi ne aduce banii înapoi. Aferim, Neagule!" (*Nicolae Filimon*)

II. Analizează tipurile de enunţuri din textele următoare:

72. "-Uite cum l-am dres de bine; noroc, zău, cu dumneata, că mi se pierdea, păcat, o grămadă de muncă."(*Ion Ghica*)

73. "Ce conace! Ce gospodării! Ce rost temeinic!" (*Gala Galaction*)

74. "Scumpe amice,

Iată cîteva aduceri-aminte din tinereţe, în cari vei găsi multe din viaţa unora din oamenii generaţiunii noastre cu cari în tinereţe te-ai găsit în conta t..." (*Ion Ghica*)

75. "Nu eşti frumoasă? nu eşti înavuţită?...N-ai ficiori mulţi care te iubesc? N-ai cartea de vitejie a trecutului, şi viitorul înaintea ta? Pentru ce curg lacrămile tale?" (*Alecu Russo*)

4. PREDICATUL ŞI PREDICATIVA

I. Identifică predicatele din textele următoare:

76. "La temelia luminii minunea doarme încă...
Mereu mă-ncercuieşte un orizont de dor.
Pe-un fraged ţărm de sunet apăs o umbră-adîncă,
Văd aurora morţii pe-un munte viitor.
Trec veacurile cete cu frunţile în tină
Rămîne-n mîni viaţa ca zdrenţe de tristeţe.
Cît nu vom smulge vremea din noi cu rădăcină,
Nu este mîntuire decît prin frumuseţe." (*Vasile Voiculescu*)

77. "Luna intrată în al doilea pătrar se ridicase pînă în culmea acoperită cu pădure şi se ivea, pe ici, pe colo, printre copacii deşi; peste puţin începură în satul de la poalele dealului să latre cîinii stîrniţi de dînsa..." (*Ion Slavici*)

78. "Nu mă lăsa, așează-mi-te-alături
Și ține-mi capul strîns să nu tresar
Cînd somnul bont la care-s condamnată
S-ascute, răsucindu-se-n coșmar." (*Ana Blandiana*)

79. "A fost odată ca-n povești,
A fost ca niciodată,
Din rude mari, împărătești
O preafrumoasă fată.
Și era una la părinți
Și mîndră-n toate cele,
Cum e fecioara între sfinți
Și luna între stele." (*Mihai Eminescu*)

80. "Era în vara anului 1916. " (*I. Agârbiceanu*)

81. "Acolo unde-s nalți stejari
Și cît stejarii nalți îmi cresc
Flăcăi cu piepturile tari
Ce moartea-n față o privesc,
Acolo unde-s stînci și munți
Și ca și munții nu clintesc
Voinicii cei cu peri cărunți
În dor de țară strămoșesc,
Acolo unde-i cer senin
Și ca seninul cer zîmbesc
Femei ce poartă l-al lor sîn
Copii ce pentru luptă cresc,
Acolo este țara mea
Și neamul meu cel românesc,
Acolo eu să mor aș vrea,
Acolo vreau eu să trăiesc! " (*Ioan Nenițescu*)

82. "Ea-i munții mei și codrii plini de vlagă
Și-a rîurilor mele legănare,
Tot ce-i pustiu cînd sînt în depărtare,
Cînd vin spre ea, începe să m-atragă!" (*Mihai Codreanu*)

83. "Cînd te-i face mare, o să faci cum ăi vrea tu, dar acum, că eşti mic, să nu ieşi niciodată din vorba mea, că poţi să păţeşti şi mai rău." (*Ioan Alexandru Brătescu-Voineşti*)

84. "Ziua era primejdios din pricina hereţilor, care dădeau tîrcoale pe deasupra miriştii." (*Ioan Alexandru Brătescu-Voineşti*)

85. Alcătuieşte propoziţii în care să ai Pn, cu Np exprimat prin substantivele: *elev, ţară, popor,* **în diferite cazuri,** după modelul:

Băiatul **va ajunge un elev** serios.

86. Alcătuiește propoziții cu Pn, al căror nume predicativ să fie exprimate prin toate tipurile de pronume în cazul gentiv:

87. Completează spațiile punctate cu cuvintele din paranteze, făcînd acordul; analizează predicatele:

a) Poporul e...(stîlp) țării...fiecare părticică de pămînt e...(văpsit) cu sîngele lui...(*Alecu Russo*)

b)Colo...în vale...colo...departe...unde soarele se vede așa frumos, unde cîmpiile sînt...(strălucit) și pîraiele...(răcoros)unde cerul e...(dulce), unde pămînturile sînt...(roditor) și giuncile...(alb), copii, acolo e țara!(*Alecu Russo*)

c) Holul era...(mare) și ferestrele...(luminos). (*Marin Preda*)

88. Precizează sensul verbelor din propoziţiile următoare:
a) Am luat o carte nouă.
b) Te-am luat cu mine drept răsplată.
c) Am luat bătaie în meciul de ieri.
d) Am luat medicamentele după sfatul medicului.
e) Nu am luat în seamă spusele lui.
f) Am luat cuvîntul plin de emoţie.
g) S-au luat de cîţiva ani, Ion şi Maria.
h) Am luat salariul cu două zile mai devreme.
i) Mi-au luat tot hoţii!
j) Am luat cetatea fără mari jertfe.
k) Ne-au luat pe nepusă masă.
l) Vopseaua s-a luat imediat.
ă) A luat-o la deal fugind.

89. Identifică situaţia în care verbul la infinitiv este predicat; precizează funcţiile sintactice ale infinitivului la celelalte exemple:
a) A nu rupe florile este datoria iubitorului naturii.
b) Plăcerea de a nu rupe florile este mare.
c) A nu rupe florile!
d) S-a stabilit a nu rupe florile.

90. Identifică situaţia în care verbul la participiu este Pv; precizează funcţiile sintactice ale participiului în celelalte exemple:
a) Plecat în concediu!
b) Gestionarul plecat în concediu s-a îmbolnăvit.
c) Gestionarul este plecat de ieri în concediu.
d) Plecat în concediu la mare, și-a întîlnit acolo prietenii.

91. Identifică situaţia în care verbul la supin este nume predicativ:
a) Problemele de rezolvat s-au înmulţit.
b) De rezolvat această cerere!
c) Chestiunea este de rezolvat rapid.
d) Mă preocup de rezolvat cuvinte încrucişate.

92. Alcătuieşte 10 enunţuri în care verbul "a fi" să aibă valoare predicativă. Precizează sensul acestuia în context.

93. Alcătuieşte 6 enunţuri în care verbul "a fi" să fie utilizat cu valorile: predicativ personal/impersonal; copulativ personal/impersonal; auxiliar-marcă a diatezei pasive/marcă a unui timp al indicativului.

94. Alcătuieşte exemple în care cuvintele *sigur, bun, noroc*, să îndeplinească funcţia sintactică de nume predicative, atît cu valoarea iniţială cît şi cu aceea rezultată prin conversiune; precizează partea de vorbire prin care sînt exprimate:

II. Desparte textul în propoziții și precizează felul acestora:

95. "Dorința mea nu este să jignesc, ci să le fiu recunoscător." (*Nichita Stănescu*)

96. Obiceiul lui
Era să nu șadă ziua niciodată. (*Grigore Alexandrescu*)

97. "Și-o fîntînă strîmbă pe lumina zării
Pare că sporește liniștea-nserării." (*George Topîrceanu*)

98. "Interesul tău este să te duci acolo unde te cheamă." (*M.Sadoveanu*)

99. "Dacă pe chitanță lipsește timbrul din ziua aceea, înseamnă că mașina nu ți-a prins degetele, nu te-a prins dedesubt, nu te-a omorît." (*Geo Bogza*)

100. "Faptul e că l-ați omorît." (*Marin Preda*)

101. "Chestia mai supărătoare e că, dacă aceştia distrug bateria, se duc pe urmă cu avioanele şi cine ştie ce fac cu ele, îneacă ţara în sînge." (*Marin Preda*)

102. "Fericirea mea e să fii tu liber." (*Camil Petrescu*)

103. Dorința noastră fusese ca pînă a doua zi materialul să fie redactat, să fie dat la tipografie şi să apară în ediţia specială.

104. El a devenit ce a putut să fie, nu ceea ce își doreau părinții săi.

105. Alcătuieşte propoziţii predicative dependente de verbele copulative cele mai frecvente: *a fi, a deveni, a însemna, a părea, a rămîne.*

III. **Înlocuiește numele predicative prin propoziții predicative:**

106. "Misiunea poeziei este de a întări sufletele, de a înălța adevărul, de a înnobila libertatea." (*Cezar Bolliac*)

107. "În păduri trosnesc stejarii! E un ger amar, cumplit!
Stelele par înghețate, cerul pare oțelit,
Iar zăpada cristalină, pe cîmpii strălucitoare
Pare-un lan de diamanturi ce scîrțîie sub picioare." (*V. Alecsandri*)

108. "Dacă sensul ultim nu este de a adăuga țării tale viața ta, atunci lasă-te de scris!" (*Nichita Stănescu*)

109. "Acum, Simina părea alta." (*Marin Preda*)

110. "Fața lui Florea era ca șofranul, iar ochii erau trişti." (*Mihail Sadoveanu*)

111. Alcătuiește fraze în care să ai propoziții PR introduse prin conjuncțiile subordonatoare: *că, să, dacă, de, ca(...)să*:

1.

2.

3.

4.

5.

112. Alcătuiește fraze în care să ai PR introduse prin pronumele relativ "cine" care să îndeplinească funcțiile sintactice de S, Np (G), Cd, Ci, Cag:,Apg.

1.

2.

3.

4.

5.

6.

113. Contrage propozițiile principale în partea de propoziție corespunzătoare:
a) Ea părea că nu mai este aceeași.
b) Tu ai devenit ce ți-ai propus.
c) Nu sînt ce par a fi.
d) Au slujit așa, pînă au ajuns de era pașă.

114. Identifică exemplele în care apar propoziții predicative:
a) "Părea că printre nouri s-a fost deschis o poartă.:" (*Eminescu*)
b) "Încă mai părea cum îl cunoscusem." (*Marin Preda*)
c) Rămîne să mai stăruim.
d) Rămîne și astăzi cum a fost.
e) A fost să se întîmple astfel.
f) Chestia a fost că nu am ajuns la vreme.
g) Ajunge cît ai vorbit.
h) Ajunge cum nici nu și-a închipuit.

5. SUBIECTUL ȘI SUBIECTIVA

I. **Identifică subiectele din textele următoare** (după ce ai aflat P):

115. "Cuvintele, în visul meu, erau ca un fel de umbră de aur în conștiință." (*Nichita Stănescu*)

116. "Dar noi, pătrunşi la suflet de sfînta libertate,
Jurăm că vom da mîna..." (*Andrei Mureşanu*)

117. "Cîntecul ce-ades ţi-l cînt
Cînd te-adorm în fapt de seară
Puiule, e-un cîntec sfînt,
Vechi şi simplu, de la ţară." (*Şt.O.Iosif*)

118. "A" este o literă a tuturor limbilor pămîntului.(*Nichita Stănescu*)

119. "În alte locuri pot fi munţi mult mai mari sau fluvii puternice, marea sau oceanul; aici Rarăul reprezintă dimensiunea fundamentală a lumii, latura cosmică a vieţii şi a istoriei." (*Geo Bogza*)

120. "După un trup de lănceri ce deschidea marşa, urmau douăsprezece tunuri mari trase de boi, apoi o ceată de ofiţeri călări în fruntea cărora erau trei(...)Tustrei în haine poloneze." (*Costache Negruzzi*)

121. "E uşor a scrie versuri" (*Mihai Eminescu*)

122. "Mi-e sete de repaos." (*M.Eminescu*)

123. "Iar apa vie, care ne învia şi pe noi ca pe Făt-Frumos, era iubirea de neam, de limbă, de lege şi de pămîntul acesta..."(*George Coşbuc*)

124. "Ai noştri sînt aceşti munţi
Pietroşi, mănoşi, cărunţi,
Căci noi ne-am căţărat pe ei spre cer,
Noi le-am deschis adîncurile de aur şi de fier(...)
Nimenea pe lume nu i-a cunoscut şi îndrăgit ca noi." (*Aron Cotruş*)

125. **Alcătuieşte propoziţii în care să ai subiecte exprimate prin toate tipurile de pronume** (personal, personal de politeţe, de întărire, posesiv, demonstrativ, nehotărît, negativ, interogativ şi relativ):

126. **Alcătuieşte propoziţii în care să ai subiecte exprimate prin toate tipurile de numerale cu valoare substantivală** (cardinal propriu-zis, colectiv, fracţionar, aproximativ, distributiv, ordinal).

127. Alcătuiește propoziții în care să ai subiecte exprimate prin substantive rezultate în urma conversiunii (din adjective, adverbe).

128. Arată valoarea morfologică și funcția sintactică a cuvintelor care se repetă în exemplele următoare:

a) Primăvara se numără bobocii.

b) A venit primăvara.

c) E bine de voi.

d) Bine este un adverb.

e) Mi-e teamă de cîini.

f) Nu de teamă a plecat.

129. Arată valoarea morfologică a cuvîntului: unu, alt, *o*, **în exemplele următoare; precizează și funcția sintactică:**

a) Unu este o cifră.

b) Unu rîde, doi plîng.

c) Unul rîde, altul desenează.

d) Alt elev a venit în clasă.

e) Altul nu mai este aici.

f) O carte valorează mai mult decît orice.

g) O fată scrie, alta pictează.

h) O! Ce frumos este caietul!

i) Am văzut-o ieri pe sora ta.

130. Identifică părțile principale de propoziție și analizează-le; explică în ce mod s-a făcut acordul:

"Ei erau străini și fuga nu le descoperea căminurile. Țăranii însă știau ce-i așteaptă pe dînșii și pe toți ai lor din neam în neam dacă se vor clinti dintre copacii aceștia ai codrului, dacă o spărtură se va face în zidul lor de piepturi goale. Topoarele, securile, ghioagele bătură turbat asupra haitei lupilor, coasele începură să taie holda cruntă a picioarelor cailor turcești. Cu cît ținea mai mult frămîntarea, cu atît amestecul se făcea mai strașnic în desișul zăpăcit al dușmanilor. Ei nu mai știau nici pe cine au în față, nici pentru ce se luptă. Sultanul nu era în mijlocul lor ca să strîngă pe toți în jurul lui și să-i îndrepte, pe cînd dincolo domnul călăuzea toate mișcările. Ziua nu se limpezise încă pe deplin cînd

toată puterea vrăjmașă - pedestrime, călări, salahori, tunuri - lăsă lunca sîngeroasă și fugi." (*Nicolae Iorga*)

II. Desparte textul în propoziţii, precizînd felul acestora:

131. "De-aceea una-mi este mie
De ar vorbi, de ar tăce. "(*Mihai Eminescu*)

132. "Se pare cum că alte valuri
Cobor mereu pe-acelaşi vad,
Se pare cum că-i altă toamnă..".(*Mihai Eminescu*)

133. "Dar, în cumpăna de faţă, cînd te bat aşa nevoi,
Nu se cade vrăjmăşia s-o lovim întîi la noi?" (*Alexandru Davila*)

134. "Urmează să declaraţi la cercetări de ce, fapt e că l-aţi omorît şi trebuie să fiţi judecaţi toţi." (*Marin Preda*)

135. "Mai bine să urce, să urce, să nu se lase pînă ce nu s-o vedea măcar în poieniţa de sub stînă... Ar fi fost cuminte să se abată la dreapta ori la stînga, şi să se ascundă în pădurea care stăpînea pretutindeni... Dar Păunaş se deşteptase şi începuse să plîngă, şi i se părea Agripinei că numai vuietul pîrîului acoperea destul de bine ţipetele lui," (*Gala Galaction*)

136. "Dacă o fi adevărat că toate vieţuitoarele de pe pămînt se trag dintr-o tulpină şi că s-au deosebit unele de altele numai silite de împrejurările deosebite prin care au trecut - ce fel de împrejurări au fost acelea care au pututsili privighetoarea să ajungă să cînte aşa, iar cîrsteiul, bunioară, să hîrîie, ca un ceasornic de buzunar?" (*Ioan Alexandru Brătescu-Voineşti*)

137. "Tot aşa de curînd se află că, deşi mic cum era, soldatul Vintilă era destul de rezistent, putea d ce liniştit pe umeripiese grele de mitralieră, ţinea foarte bine la marşuri, la sete şi la foame, nu se văita niciodată şi nu purta ură nimănui pentru instrucţia grea la care era supus." (*Marin Preda*)

138. "Cine pierde aşa cum a pierdut ciobanul "Mioriţei" este înstăpînit în sufletul pămîntului." (*Nichita Stănescu*)

139. "Ne e clar însă că scrisul a fost modul lui de a exista, că versul a fost modul şi acţiunea lui." (*Nichita Stănescu*)

140. Dar n-a fost cu putiinţă să-l întoarcă din hotărîrea sa.

141. Alcătuieşte enunţuri în care să ai propoziţii SB pe lîngă cele mai reprezentative tipuri de elemente regente (verbe şi expresii impersonale).

142. Alcătuieşte fraze în care să ai şi SB şi PR, avînd ca regente verbele: *a fi, a însemna, a deveni, rămîne, a se face.*

143. Alcătuieşte fraze în care să ai propoziţii SB introduse prin pronumele relativ *care* cu funcţiile sintactice de S, Np, A, C :

144. Transformă următoarele propoziţii în fraze în care să ai SB; explică în ce fel ai procedat:

a) E uşor a scrie versuri.

b) E imposibil a călători pe scări.

c) Trebuie refăcută problema.

d) De vorbit e uşor, de făcut e mai greu.

145. Identifică exemplele în care ai SB:

a) Rămîne unde l-ai pus.

b) Rămîne cum a fost şi anul trecut.

c) Rămîne să mai discutăm.

d) A însemnat cu ce a avut la îndemînă.

e) Patria a însemnat întotdeauna ceea ce a existat pe acest spaţiu divin.

f) Să-i fie călăuză în viaţă a însemnat foarte mult.

6. ADRESAREA

I. Identifică cuvintele (sintagmele) aflate în poziţia sintactică a adresării şi analizează-le:

146. Măi muntene, măi vecine,
Vină să te prinzi cu mine!" (*Vasile Alecsandri*)

147. "O, români! în faţa voastră, colo-n tainica cea zare
Vedeţi voi o rază vie care-ncet, încet răsare?" (*V.Alecsandri*)

148. "Cine eşti, măi băiete, şi ce voieşti de la mine?" (*N.Filimon*)

149. "A, polcovnice! Se poate să-mi faci astfel de dojene?" (*B.P.Haşdeu*)

150. "Ascultați acestea toate
Noroade, neamuri și gloate." (*Dosoftei*)

151. "Gîze! Flori întîrziate!
Muza mea satirică
V-a-nchinat cu drag la toate
Cîte-o strofă lirică." (*George Topîrceanu*)

152. "Părinte bun al neamurilor toate,
Fă geana ta de milă să tresară..." (*Octavian Goga*)

153. "Slavă vouă, amurguri de toamnă!" (*Ionel Teodoreanu*)

154. "- Negrule cireșule,
gîndul rău te-mprejmuie." (*Lucian Blaga*)

155. "Ce-ți doresc eu ție, dulce Românie!" (*Mihai Eminescu*)

156. "Aceasta este nunta, preaslăvite Crassus, pe care vreau s-o fac cu tine... " (*Al. Mitru*)

157. "Frați codri! tovarăși bătrîni
din falnica noastră mărire,
Voi singuri povestea ne-o știți." (*Corneliu Moldovan*)

158. "Iar de ne-om prăpădi cu toţii,
Tu, Oltule, să ne răzbuni!" (*Octavian Goga*)

159. "Sculaţi, sculaţi, boieri mari,
Florile dalbe,
Sculaţi voi, români plugari,
Florile dalbe." (*Folclor*)

7. APOZIŢIA ŞI APOZITIVA

I. Identifică apoziţiile din textele următoare:

160. "S-a ivit pe culme Toamna,
Zîna melopeelor,
Spaima florilor şi Doamna
Cucurbitaceelor." (*George Topîrceanu*)

161. Primăvara, muma noastră,
Suflă bruma din fereastră (*Folclor*)

162. "De la un timp veţi băga de seamă că se vorbeşte tot mai puţin despre Ceahlău, muntele venerat al Moldovei." (*Geo Bogza*)

163. "Ce-ţi doresc eu ţie, dulce Românie,
Tînără mireasă, mamă cu amor! " (*Mihai Eminescu*)

164. "Socrul roagă-n capul mesei să poftească să se pună
Nunul mare, mîndrul soare, şi pe lună, mîndra lună." (*Mihai Eminescu*)

165. "Le-am contemplat şi eu de multe ori - protagoniste de neuitat ale unui balet de calcar - mai ales în vremea cînd pădurile îngălbenesc". (*Geo Bogza*)

II. Corectaţi textele următoare, punînd virgulele acolo unde lipsesc; identificaţi apoziţiile:

166. "Mama Elenca Dudeasca sora bunică-mea văduva poetului Alecu Văcărescu și muma poetului Iancu Văcărescu avea sipeturi pline cu sineturi." (*Ion Ghica*)

167. "În vremea asta Cătălin
Viclean copil de casă
Ce împle cupele cu vin
Mesenilor la masă
Un paj ce poartă pas cu pas
A-mpărătesei rochii
Copil din flori şi de pripas
Dar îndrăzneţ cu ochii
Cu obrăjei ca doi bujori
de rumeni, bată-i vina
Se furişează pînditor
Privind la Cătălina." (*Mihai Eminescu*)

168. Alcătuiește enunțuri în care să ai apoziții nominale, adjectivale, numerale, pronominale, verbale, adverbiale și interjecționale.

169. Alcătuiește enunțuri în care să ai apoziții propoziționale.

8. RELUAREA

I. Identifică unitățile reluate și analizează-le:

170. "După mine, vorbirea scrisă nu este decît un act de memorie, act de mutare în posteritate a vorbirii vii." (*Nichita Stănescu*)

171. "Unitatea de timp, de loc și de acțiune și astăzi o simt ca pe un ce profund al existenței." (*Nichita Stănescu*)

172. "Dar munții unde-s? munții pe care să-i mut din cale cu credința mea?" (*Lucian Blaga*)

173. "Ea refuzase cu demnitate, fapt care îi sporise și mai mult reputația".

174. "Trandafirii au înflorit a doua oară - semn de toamnă lungă" (*Ion Diaconescu*)

175. "Avea în priviri și pe chip acea lumină ciudată pe care o dă numai durerea necontenită, lumină care semăna cu bucuria." (*Marin Preda*)

176. "În ele dăinuie ceva din marea alternanță a istoriei, cea care a adus părinților noștri și continuă să ne aducă și nouă, cînd zile senine, cînd lacrimi amare." (*Geo Bogza*)

177. "Fiii tăi trăiască în frăție
Ca a nopții stele, ca a zilei zori,
Viața în vecie, glorii, bucurie,
Arme cu tărie, suflet românesc,
Vis de vitejie, fală și mîndrie,
Dulce Românie, asta ți-o doresc. (*Mihai Eminescu*)

178. "Toată persoana lui inspira simpatie și dor de împrietenire, simțiri la care el răspundea printr-o frăție sinceră și statornică." (*Vasile Alecsandri*)

179. "Mi s-a părut că pot trăi şi în afara lumii, ceea ce este o eroare fatală." *(Ion Diaconescu)*

9. REPETIŢIA

I. Identifică repetiţiile din textele următoare şi menţionează rolul lor:

180. "Zărit-am astă noapte pe cer lumină mare!
Ard satele române, ard holdele-n cîmpii!
Ard codrii!" (*Vasile Alecsandri*)

181. "Cui place să roşească, roşească,...eu nu vreu
Nici pată pe-a mea armă, nici pe obrazul meu.
Alb am trăit un secul pe plaiul strămoşesc
Şi vreu cu faţa albă senin să mă sfîrşesc,
Ca dup-o viaţă lungă, ferită de ruşine,
Mormîntul meu să fie curat şi alb ca mine!" (*Vasile Alecsandri*)

182. "Flori de tei deasupra noastră
Or să cadă rînduri-rînduri." (*Mihai Eminescu*)

10. ATRIBUTUL ȘI ATRIBUTIVA

I. Identifică A din textele următoare; fă schema propozițiilor (și a frazelor eventuale), **analizînd A:**

183. "Am iubit mult drumurile de calcar ale Dobrogei, orbitoare în lumina soarelui, pline de vrajă sub razele lunii." (*Geo Bogza*)

184. "Pădurea întreagă avea o înfățișare neobișnuit de întortocheată, de răsucită." (*Traian Coșovei*)

185. "Am văzut iarăși întinsele zăvoaie de sălcii cenușii în care intram cu groază frică de bursuci." (*Mihail Sadoveanu*)

186. "Priveam scrisul lui prelung, apăsat, copiat parcă din abecedar, puțin pieziș, priveam și scrisul nostru..."(*Mircea Sîntimbreanu*)

187. "Peste cîmpuri s-a uitat,
Ca s-aleagă loc curat,
De arat și semănat." (*Pluguşorul*)

188. "M-am dus la Sf.Ion să fac o vizită doamnei Maria Popescu, o veche prietină, ca s-o felicit pentru onomastica unicului său fiu, Ionel Popescu, un copilaș foarte drăguț de vreo opt anișori." (*I.L.Caragiale*)

189. "În vaduri ape repezi curg
Și vuiet dau în cale,
Iar plopi în umedul amurg
Doinesc eterna jale." (*George Coșbuc*)

190. "Acum era o dimineață oarbă, cu neguri groase lăsate pe lumina ei." (*Nicolae Iorga*)

191. "Pe mii de viori mici își suspinau ultimele triluri privighetorile ascunse în plopi și-n sălcii." (*Zaharia Stancu*)

II. Completează spaţiile punctate cu adjectivele potrivite din paranteză, făcînd acordul; analizează textele, în schemă: pune şi gradul de comparaţie cel mai potrivit,unde este cazul:

192. "Trecea prin codri...(pustiu), prin munţi cu fruntea...(nins)şi, cînd răsărea dintre stînci...(bătrîn) luna cea...(palid) ca faţa unei fete (mort), atunci vedeam din cînd în cînd cîte o streanţă...(uriaş)...(atîrnat) de cer."(*Mihai Eminescu*)

193. "În ceasurile...(acel)de...(scump)nălucire, munţii...(nostru) ni se păreau cei...(înalt) şi...(pitoresc) de pe faţa pămîntului, văile...(ostru) cele...(îmbelşugat) cu holde şi cu flori; apele...(nostru) cele...(limpede), cerul...(nostru) cel...(senin)...; fraţii...(nostru) de la munte, cei...(voinic) şi copilele...(româncă), cele...(frumos) la privit."(*Vasile Alecsandri*)

194. "Prin gări, purtînd pieptare...(tivit) cu blană...(roșcat) de vulpe, forfotesc flăcăi andri...(subțire). Dar și mai mult uimesc puii de om, băieții și fetele în co-joacele și sub basmalele lor,...(serios)...(gingaș) ..(fermecător)." (*Geo Bogza*)

195. "Dimineaţa trecuse...(călduros) şi sosi de-amiaza ucigător de...(arzător). Soarele îşi ridicase de pe faţă zăbranicul...(său) de aburi...(roşietic) şi, ajuns în răscrucile cerurilor, îşi cumpănea, parcă...(neclintit), pe albastrul şters al adîncurilor, discul...(său)...(alb) de lumină...(topit); iar din ceruri peste pămînt, ca dintr-o sită...(imens), mîni...(colosal) şi... (nevăzut) cerneau o ploaie de foc...(mistuitor)." (*Calistrat Hogaş*)

196. Alcătuieşte propoziţii în care să foloseşti adjectivele *cuminte, silitor, ascuţit* la toate gradele de comparaţie, cu funcţia de Aaj.

197. Alcătuiește propoziții în care adjectivele *ajuns, adus, înfipt, legat, atacat, stătut, așezat, apăsat*, **să aibă mai multe sensuri și precizează-le** (după modelul):

Avea o **singură** fată. (singură = unică)

O privea pe fata **singură**. (singură = neînsoțită)

198. Alcătuiește propoziții în care să folosești, cu valoare de Aaj, următoarele locuțiuni adjectivale și explică sensul acestora: *de aur, de piatră, nelalocul ei, pusă la punct, de față, în chestie, de bani gata, fără pereche, de doamne-ajută, din topor, cu scaun la cap, dintr-o bucată, din cale-afară, lovit cu leuca, cum nu se mai află, ruptă din soare.*

199. Alcătuiește propoziții în care să ai A genitivale exprimate prin toate părțile de vorbire (substantiv, locuțiune substantivală, toate tipurile de pronume și numerale cu valoare substantivală):

200. Alcătuieşte propoziţii în care să ai toate tipurile de Aaj pronominale, posesive, demonstrative (de apropiere/depărtare/identitate); **nehotărîte;** (simple şi compuse); **negative; interogative; relative;**

201. Alcătuieşte propoziţii în care să ai Aaj exprimate prin toate tipurile de numerale cu valoare adjectivală (cardinal simplu/compus; aproximativ cu/fără adverb; colectiv simplu/compus-; prin contopire/prin juxtapunere-; distributiv; multiplicativ; ordinal):

202. Arată care este valoarea cuvintelor: *şi, cel, un, o, nişte, de, la* **în textele următoare şi analizează-le pe cele care au funcţia de A:**

şi: a) Mama şi tata sînt acasă.
b) Şi-amintea de anii copilăriei.
c) Şi-a luat şapca din cap.
d) A şi pornit la drum.
e) Ajungînd acasă, s-a şi culcat.

cel: a) Cel bun va învinge.
b) Elevul cel silitor este lăudat de profesori.
c) A sosit cel de-al treilea.
d) Cel de acolo este prietenul tău.
e) Să răspundă cel ce a fost întrebat.
f) Pe cel deal, pe cel colnic
Trece mîndru un voinic.

un: a) Azi am citit un articol interesant.
b) Am cumpărat un caiet şi o carte.
c) Un elev citeşte altul nu.
d) "Un" este articol nehotărît.

o: a) Am întîlnit o fată serioasă.
b) Am întîlnit-o ieri.
c) O dată a scris, de două ori nu.
d) O carte mi-a plăcut, alta nu.
e) O, ce veste minunată!
f) Am luat-o la fugă prin grădini.
g) Şi-a cumpărat o revistă şi două ziare.
nişte: a) Am vporbit cu nişte oameni cunoscuţi.
b) Am mîncat nişte pîine şi nişte brînză.
la: a) A mîncat la masă.
b) A mîncat la mere!
de: a) Ce de cărţi ai cumpărat!
b) A luat cartea de acolo.
c) Ia cărţile de pe masă!

203. În care din exemplele următoare verbele la moduri nepersonale sînt Av?; precizează celelalte funcţii sintactice:

1. a) A arunca resturi pe stradă e ruşinos.
b) Plăcerea de a arunca lucrurile nefolositoare e mare.
c) A se arunca după golire.
d) Mama m-a învăţat a arunca resturile animalelor părăsite.
2. a) Problema de refăcut mi-a luat mult timp.
b) De refăcut exerciţiul.
c) E dificil de refăcut un palton.
d) Analiza e de refăcut.
3. a) Aduşi aici de Traian, romanii s-au contopit cu dacii.
b) Strugurii aduşi la masă nu erau copţi.
c) Aduşi aici!
4. a) Omul suferind este tratat ambulatoriu.
b) Coşurile fumegînd se zăresc în depărtare.
c) L-am cunoscut suferind.
d) Fiind suferind, s-a internat în spital.
e) Făcînd o tumbă prin aer, a căzut.

III. **Identifică AT din textele următoare şi analizează-le; contrage-le:**

204. "Păcat că acest dar care era aşa cum era şi pe care fratele tău aud că-l primise de la bunii lui prieteni, l-ai pierdut cu atîta uşurinţă, ca şi cum ar fi fost un lucru care nu valora mai nimic." (*Sesiunea 1966*)

205. "Dedesubtul Brăcinelului era o poiană unde baciul aduna fînul cosit de pe culmi şi unde în fiecare vară mai rămîneau cîteva căpiţe din celălalt an." (*Gala Galaction*)

206. "Măgulită-i şi domniţa, sora mea, de-a se uni
Cu bărbatul care pune, pe-a ei frunte feciorească,
Cu cununa de soţie şi coroana sa domnească." (*Alexandru Davila*)

207. "Dragi-mi erau tata şi mama, fraţii şi surorile, şi băieţii satului, tovarăşii mei din copilărie, cu cari, în zile geroase de iarnă, mă desfătam pe gheaţă şi la săniuş, iar vara, în zile frumoase de sărbători, cîntînd şi chiuind, cutreieram dumbrăvile şi luncile umbroase, prundul cu ştioalnele, ţarinile cu holdele, cîmpul cu florile şi mîndrele dealuri, de după cari-mi zîmbeau zorile în zburdalnica vîrstă a tinereţii!" (*Ion Creangă*)

208. "Acel căpitan care umblă şi izbeşte cu iuţeala trăznetului, acei minunaţi ostaşi care suferă în tăcere marşurile cele mai repezi, osteneala şi foamea cumplită, trăind numai de entuziasm şi glorie, bătîndu-şi joc de puterile naturii ca şi de ale oamenilor, buna rînduială, disciplina şi jertfirea ce ei păstrară în această campanie, strălucitele triumfuri care încununară strădaniile lor, fură slăvite şi trîmbiţate în toate părţile." (*Nicolae Bălcescu*)

209. "Sărmanu-ngenunchiază pe iarba ce străluce,
Își pleacă fruntea albă, smerit își face cruce
Și pentru totdeauna sărută ca pe-o moaște
Pămîntul ce tresare și care-l recunoaște." (*Vasile Alecsandri*)

210. "De cînd și-a închis Dinu ochii, și ea a ieșit în curte și a strigat "Tulai!", de-atunci a simțit că nu oamenii aceia care vor veni să vadă pe mort îi vor fi sprijin de-acum înainte, ci calul acela mare, alb, care sta legat de-un pociumb și ronțăia liniștit la ograjji." (*Ion Agârbiceanu*)

211. "Duioșia ei, înțelepciunea ei și ceea ce era în sufletul ei vis parcă trecuseră în măruntul meu tovarăș de drum, în serile acelea singuratice de suferință, cînd amîndoi sfătuiau cu ochii în lacrimi, ș-afară bîntuiau, cu chinuite plîngeri, viforniţele iernii." (*Mihail Sadoveanu*)

212. "Şi cînd ridică zîmbind ochii spre mine, mă izbi deodată o amintire ce brusc izvora ca din negură, ş-o asemănare izbitoare cu ochii şi zîmbetul celei care odată, cu ani în urmă, înflorise ca o floare şi-mi fermecase c-un zîmbet şi c-o privire un trecător ceas al vieţii." (*M. Sadoveanu*)

213. "Trebuie să fac mărturisirea de credinţă că poporul este părintele meu literar, că trecutul pulsează în mine ca un sînge al celor dispăruţi, că mă simt ca un stejar vînjos cu mii şi mii de rădăcini înfipte în pămîntul neamului meu." (*M. Sadoveanu*)

214. "Cîteva minute mai tîrziu intră în camera de gardă soldatul care surîsese şi anunţă că la postul lui a apărut un om care nu s-a supus somaţiei şi nici n-a spus cine e şi atunci el l-a împuşcat." (*Marin Preda*)

215. Transformă A subliniate în AT:
a) "Pe-un pat alb...zace lebăda murindă." (*Eminescu*)
b) "Sînt cîntăreţul celor fără nume." (*Octavian Goga*)
c) "Calul de dar nu se caută în gură." (*Proverb*)

d) "Cine se lovește cu capul de pragul de sus îl vede și pe cel de jos". (*Proverb*)

e) "Aplicarea îmi lipsește și n-am darul însemnat
A strica și a preface cîte sînt de îndreptat." (*Grigore Alexandrescu*)

f) "Cei buni n-au vreme de gîndit." (*George Coșbuc*)

g) "În mintea lui, ca pe un război, stau însemnate zilele de muncă, fălcile de arătură, de prașilă, de cosit și de secerat." (*Al. Vlahuță*)

11. COMPLEMENTUL DIRECT ȘI COMPLETIVA DIRECTĂ

216. Alcătuiește propoziții cu Cd exprimate prin toate părțile de vorbire capabile să îndeplinească această funcție sintactică (substantiv, cuvînt substantivizat, locuțiune substantivală, pronume personal/de politețe/de întărire, posesiv/demonstrativ/nehotărît/negativ/interogativ/relativ/substitut) numeral (cardinal/aproximativ/colectiv/fracționar/distributiv/ordinal) + articol demonstrativ unde se poate, verb la moduri nepersonale (infinitiv, supin, gerunziu), interjecție.

I. Identifică Cd din textele următoare; analizează-le:

217. "Pentru mulțumirea ta, mă hotărăsc a-mi scutura lenea și a încăleca pe condei spre a întreprinde o primblare pitorească pe ulițele capitalei Moldovei." (*Vasile Alecsandri*)

218. "O, e-atît de bine cînd pe drumuri ninse
Întîlnești o casă cu lumini aprinse,
Un ogeac din care se ridică fum
Cînd te prinde noaptea călător pe drum". (*George Topîrceanu*)

219. "La care pușcă va fi mînînd întîmplarea pe dihăniile acestea mari, pe care toți ochii ațintiți le așteaptă?" (*Mihail Sadoveanu*)

220. "Negreșit, muncitorul e stîlpul României! De la dînsul să învățăm a ne iubi patria! Fiind în raport necontenit cu pămîntul țării noastre, el știe a-l iubi și a-l cinsti!" (*Alexandru Odobescu*)

221. "Dar precum fierul plugului trece prin inima mușuroiului de furnici, spintecînd într-o clipă cetatea harnicelor muncitoare, așa și fierul nenorocirii spintecase în trei rînduri rostul și viața românului Dănilă." (*Gala Galaction*)

222. "Nu mă tem, în mine, chinuri port cotropitoare,
Le-am căutat tămăduire-n răzbunare-asupra ta,
Dar de ele numai moartea, blînda moarte m-a ierta." (*Al. Davila*)

223. "Erau chipuri pe care le mai văzusem, pe care le uitasem de cînd m-am înstrăinat și pe care le regăseam aceleași în liniștea și în seninătatea lor." (*Mihail Sadoveanu*)

224. "Cînd îi văzură pe cei doi, rămaseră nemişcaţi." (*Titus Popovici*)

225. "Dar pînă atunci na-ţi o palmă, ca să ţii minte ce ţi-am spus." (*Ion Creangă*)

226. "Îi zărise pe ai lui acolo, departe." (*Fănuş Neagu*)

II. **Împarte textele următoare în propoziţii, identifică CD şi analizează-le; fă contragerea acestora:**

227. "Mititelul îşi retrage îngrozit capul gol înăuntru şi-ncepe să strige". (*I.L.Caragiale*)

228. "Spuie rîul cel oltean,
Spuie vadul dunărean
Și codrul călugărean
Cîte lupte a privit,
Cîte oști a mistuit,
Cîte oase a-nălbit." (*Folclor*)

229. "Am jurat ca peste dînșii să trec falnic, fără păs
Din pristolul de la Roma să dau calului ovăz." (*Mihai Eminescu*)

230. "El le zise încă să-şi aducă aminte de cruzimea vrăjmaşului, care nu iartă niciodată pe cei biruiţi, cu atît mai mult pe cei ce s-au revoltat, că nu estè destul că a scuturat jugul robiei, că a înnoit vechile legături cu împăratul şi că s-a pus sub o putere ardeleană, dacă prin faptă strălucită ei nu vor căuta a întemeia această vrednică hotărîre; iară mai cu seamă pentru cinstea legii, ca să dovedească turcilor că de le-a călcat ei mai înainte patria, a fost numai din pricina neunirii lor; dar că acum, cînd toate puterile vecine stau la bună înţelegere împreună, trebuie a dobîndi prin unire ceea ce a pierdut prin zavistie şi împărecheri şi a goni pe aceşti cruzi tirani dincolo de strîmtoarea lor, cînd bătîndu-i, cînd gonin-

du-i din cele mai bune cetăţi ale lor, astfel încît ei prăpădiră cea mai bună parte din acea armie ce Sinan adusese în Ungaria." (*Nicolae Bălcescu*)

231. "Socotesc că putem zice, fără să ne îndoim,
Că e prea bun pentru fabuli veacul în care trăim;
Măcar că se află oameni care nu pricep deloc
Cum a putut să vorbească un sălbatic dobitoc
Şi care vin să te întrebe dacă e adevărat
Că în vremea veche cîinii au vorbit aşa curat?..." (*Gr.Alexandrescu*)

232. "Hassan de mirare e negru-pămînt;
Nu ştie de-i vis ori aieve-i,
El vede cum zboară feciorii Sucevei,
El vede ghiaurul că-i suflet de vînt
Şi-n faţă-i puterile turcilor sînt
Tăriile plevei." (*George Coşbuc*)

233. "Copilul, încălecat pe bățul său, gîndește că se află călare pe un cal de cei mai straşnici pe care aleargă cu voie bună, şi-l bate cu biciul, şi-l strunește cu tot dinadinsul şi răcnește la el din toată inima, de-ți ie auzul; şi de cade jos, crede că l-a trîntit calul, şi pe băț îşi descarcă mînia în toată puterea cuvîntului..."(*Ion Creangă*)

234. Alcătuiește fraze în care să ai CD introduse prin toate tipurile de conectivi frastici (conjuncții, pronume şi adjective pronominale relative, adverbe relative):

235. Transformă CD interogative indirecte în interogative directe:

a) "Şi ducîndu-l pe acel om la Ştefan-vodă, l-au întrebat Ştefan-vodă de el au strigat aşa tare şi pentru ce ară dumineca?" (*Ion Neculce*)

b) "Se zice că intrînd Tăut în sala marelui vizir, îşi trase cizmele şi le dete slugei sale, poruncindu-i să le ție în sală, înaintea lui, de care lucru mirîndu-se vizirul, îl întrebă nu cumva îi e teamă să nu i le fure cineva." (*Nicolae Bălcescu*)

c) "Într-o poezie zicea că e scris să trecem prin lume "ca visul unei umbre şi umbra unui vis". (*C. Calmuschi*)

236. Transformă Cd în propozițiile CD corespunzătoare:

"Vru să-l piarză cu orice chip şi, neîndrăznind a-l prigoni pe față, trimise ucigaşi spre a-l prinde... Temîndu-se ca poporul să nu se ridice înfuriat şi să scape pe prinsul său, Alexandru-vodă hotărî a-i grăbi moartea...Gîdea...ridică satîrul, voieşte a izbi, dar mîna îi cade, puterile îi slăbesc, groaza îl stăpîneşte şi, trîntind la pămînt satîrul, fuge printre mulțimea adunată împrejur, strigînd în gura mare că el nu îndrăznește a ucide pe acest om." (*Nicolae Bălcescu*)

237. Alcătuieşte fraze în care propoziţia "că se apropie seara" să fie, pe rînd PR, SB, AT, CD, AP:

12. COMPLEMENTUL INDIRECT ŞI COMPLETIVA INDIRECTĂ

I. Identifică Ci din textele următoare, făcînd analiza acestora:

238. "Şi în ziua de Paşti am tras un "Îngerul a strigat" la biserică, de-au rămas toţi oamenii cu gurile căscate la mine. Şi mamei îi venea să mă înghită de bucurie. Şi părintele Ioan m-a pus la masă cu dînsul şi Smărăndiţa a ciocnit o mulţime de ouă cu mine." (*Ion Creangă*)

239. "Şi nime-n urma mea
Nu-mi plîngă la creştet,
Doar toamna glas să dea
Frunzişului veşted." (*Mihai Eminescu*)

240. "Tu, mioara mea,
Să te-nduri de ea
Şi-i spune curat
Că m-am însurat
Cu-o fată de crai
Pe-o gură de rai.
Iar la cea măicuţă
Să nu-i spui,drăguţă,
Că la nunta mea
A căzut o stea." (*Miorița*)

241. "Românul e născut poet! Înzestrat de natură cu o închipuire strălucită şi cu o inimă simţitoare, el îşi revarsă tainele sufletului în melodii armonioase şi în poezii improvizate."(*Vasile Alecsandri*)

242. "Atenţiunea mea a făcut mare plăcere amicei mele şi mai ales copilului." (*I.L.Caragiale*)

243. "Se vede în luptă cu ceilalţi: cu ucenicii, cu calfele, cu meşterii mărunţi şi cu toptangii. La unii surîde, unora le strînge mîna, cu alţii se ceartă, la urmă se împacă cu toţi, îi atrage, îi momeşte, îi înşală." (*Barbu Ştefănescu Delavrancea*)

244. "De aceste basne să dea seama ei şi de această ocară. Nici este şagă a scrie ocară veşnică unui neam, că scrisoarea este un lucru vecinic. Eu voi da seama de ale mele cîte scriu!" (*Miron Costin*)

245. "Şi din mînia stăpînită, din tulburarea lui, din ochii sticloşi ca de fiară, ea pricepu o parte de adevăr." (*Mihail Sadoveanu*)

246. "Ideea de singurătate şi sentimentul de singurătate provin din unicitatea individului, din totala neasemănare a omului cu el însuşi şi, generalizînd, din totala neasemănare a omului cu omul." (*Nichita Stănescu*)

247. "La cei ce acum îşi încep călătoria prin regnuri
În pîntecele mamelor lor. (Ah, viitorul!)
Sau poate nici n-au ajuns pînă acolo
Şi mamele lor sînt încă fetiţe jucîndu-se
Cu elementele chimice nedevenite sămînţă. (Ah, viitorul!)
La ei mă gîndesc,
La momentul în care vor vrea să afle
Cum am reuşit." (*Ana Blandiana*)

248. "Te-apropie, te-apropie de mine
Și-ascultă-mă, frumoasa mea minune." (*Octavian Goga*)

249. "Inima mi-e plină de-o suferință de poet." (*Alexandru Macedonski*)

250. Alcătuiește propoziții în care să ai Ci exprimate prin substantive, locuțiuni substantivale, numerale și pronume (de toate tipurile) în cazul dativ:

251. Alcătuiește propoziții în care să ai Cd și Ci determinante ale verbelor regente: *a ceda, a da, a închina, a opune.*

II. **Identifică propozițiile CI din textele următoare și contrage-le:**

252. "Ce-i pasă copilului, cînd mama și tata se gîndesc la neajunsurile vieții, la ce poate să le aducă ziua de mîine, sau că-i frămîntă alte gînduri pline de îngrijorare." (*Ion Creangă*)

253. "Mi s-a întîmplat să pierz un amic, un bun amic, și nu mă pot căi îndestul de această nereparabilă pierdere; de-aceea trebuie să spun oricui vrea să mă asculte, trista mea întîmplare." (*I.L.Caragiale*)

254. "Duduia Lizuca se minuna cum o ființă așa de închisă și de ursuză ca bursucul poate să joace și să fie veselă." (*Mihail Sadoveanu*)

255. "Rizea își dădu seama că fețele celor din grup nu erau îngălbenite și brăzdate de aceeași suferință ca ale oamenilor de la ei din sat." (*Petre Dumitriu*)

256. "Bologa avu aceeași impresie, vru să-i mulțumească, dar simți că de va rosti o singură vorbă nu-și va putea stăpîni lacrimile și se va face de rîsul soldatului care se apucase să-i descarce bagajele și să așeze toate cum au fost acum o lună." (*Liviu Rebreanu*)

257. "Încredințat că nimic din ce a făcut în anii pe care i-a petrecut în școală nu a fost de prisos, dar convins că mai are multe de învățat, chiar dacă rezultatele obținute par să fie destul de bune, tînărul, doritor cum era să se afirme cît mai repede, s-a prezentat la uzină, sigur fiind că ceea ce și-a propus, fără îndoială se va realiza." (*Marin Preda*)

258. "Cînd am sosit amorțit de frig la Cocorăști, îmi era frică să mă duc acasă; pentru aceea Huțu a venit cu mine, ca să spună că el e de vină, că m-a luat și pe mine, și toate au fost bine, fiindcă mama se bucura că n-am degerat pe drum, iar tata zicea că așa trebuie, ca voinicii să umble pe ger și pe frig." (*Ioan Slavici*)

259. "Mă mir că sînt de-atuncea tot pur, ca o oglindă
În care nu rămîne nimic din ce-a trecut,
C-am șters chip, umeri, brațe întinse să mă prindă,
Și negrii ei luceferi de dincolo de lut..." (*Vasile Voiculescu*)

260. "Cînd în fața mea culcat
Vițeluș fără păcate
Din copite m-a rugat
Ca să-l scarpin eu pe spate,
Mi-am dat seama că mințea,
C-avea crupa scărpinată
Dar că, dulcele, voia
Gîndurile să-mi abată." (*Leonid Dimov*)

261. "Nu mă putui totuși opri de a nu mă desfăta o clipă privind la lupta uriașă ce se încinsese între ea și o muscă cu spetele lucitoare și verzii, care năzuia, numaidecît, să se adăpostească de arșița dogoritoare a soarelui în umbra umedă a uneia din nările ei." (*Calistrat Hogaș*)

262. Transformați Ci din textele următoare în CI:
a) Se bucura de răbdarea mea.
b) Era convinsă de vina ta.
c) Mă gîndeam mereu la sosirea voastră.
d) Copiii dau respectul cuvenit oamenilor vîrstnici.
e) Smaranda era recunoscută pentru hărnicia și priceperea ei.
f) Ai ajuns demn de stima noastră.

263. Alcătuiţi CI introduse prin pronume relative în cazurile acuzativ şi dativ:

264. Identifică propoziţia CI din textele:
a) Se ştie/ unde veţi pleca./
b) Problema este/ unde veţi pleca./
c) Mă gîndesc/ unde veţi pleca./

13. COMPLEMENTUL DE AGENT ŞI COMPLETIVA DE AGENT

I. Identifică Cag din textele următoare; analizează-le:

265. "Zmeul, sforăind, purta acest blestem pe deasupra capului, fiind pîndit de toţi băieţii mahalalelor şi, cînd i se întîmpla să cadă din văzduh, devenea prada lor." (*Vasile Alecsandri*)

266. "Către asfinţit, sosirăm la Horaiţa, unde furăm primiţi cu oarecare răceală de către egumenul mînăstirii, care stetea în cerdac la aer curat." (*Al. Vlahuţă*)

267. "În zadar flamura verde o ridică înspre oaste,
Căci cuprinsă-i de pieire şi în faţă şi în coaste." (*Mihai Eminescu*)

268. "-O, ţara mea, tu culme-ncremenită,
De-atîta sînge roasă şi brăzdată,
Azi din adîncuri, grea şi neclintită
Te-nalţi în slăvi mai sus ca nic odată!" (*Vasile Voiculescu*)

269. "Obrazurile, cucerite cu totul de bărbi sălbatice, erau arse de soare şi de vînturi, şi ochii luceau albaştri, micşoraţi, ca în apropierea somnului." (*Mihail Sadoveanu*)

270. "O întreagă ţară de munţi împăduriţi, albaştri la culoare, este dominată de gestul cu care Pietrele Doamnei îşi leapădă de pe umeri cămaşa vegetaţiei alpine şi ţîşnesc spre cer, goale, albe, lunatece. " (*Geo Bogza*)

271. "Tu ştii că nici o stea
N-a fost făcută de mîna ta." (*Lucian Blaga*)

272. "Încetul cu încetul satul fu cuprins de indignare şi mînie." (*Liviu Rebreanu*)

273. "Iar tu, nărodul de noroc bătut
Ţi-ai strîns la piept enorma ta avere." (*George Coşbuc*)

274. "Şi, minunaţi, zărirăm icoana minunată,
De-un visător visată." (*Ion Pillat*)

275. Construiţi Cag exprimate prin toate tipurile de numerale cu valoare substantivală.

276. Identifică Cag din textele următoare:

a) Sînt mulţumit de tine.
b) Adusă de tine, cartea a fost acceptată.
c) Inima mea e plină de tine.
d) Stătea pe o bancă adusă de întîmplare acolo.

II. Identifică propoziţiile Cag din textele următoare şi contrage-le:

277. "Am procedat la examinarea resturilor de limbă tracă şi iliră, insistînd asupra precauţiunilor ce trebuie să fieluate de cine operează cu elemente de limbă nesigure." (*Alexandru Rosetti*)

278. "Aţi fost lăudaţi de cine v-a instalat în funcţii."

279. "Cucerită de cine luptase cu îndîrjire, reduta s-a predat."

280. "Hotărîrea luată de către cine conduce azi destinele noastre nu a fost acceptată în totalitate."

281. "Îmbrăcată de cine avusese ce să-i dea, ajutată de cine deţinea puterea, părea de nerecunoscut."

III. Alcătuieşte fraze în care să ai CAG, dezvoltînd Cag din propoziţii; analizează Cag:

282. "Luarea-aminte îmi fu chemată de strigăte."

283. "Scrisorile nu au mai ajuns la destinaţie, fiind interceptate de către cei însărcinaţi cu paza corespondenţei."

284. "Le-am pus în ghetele aşezate de ei cu grijă lucrurile trimise de prieteni."

285. "Clipa dorită de amîndoi sosise."

286. Alcătuieşte toate tipurile de propoziţii secundare subordonate necircumstanţiale introduse prin pronumele relativ *cine* cu funcţia sintactică de S (SB, PR, AT, AP, CD, CI, CAG).

14. ELEMENTUL PREDICATIV SUPLIMENTAR ŞI PREDICATIVA SUPLIMENTARĂ

I. Identifică Eps din propoziţiile şi frazele următoare şi analizează-le:

287. "Stăteau unii-într-alţii, căutînd parcă pe sus ochiul de-acasă al părinţilor, înecaţi între zidurile cu miros, pierduţi în mulţimea lor." (*Ionel Teodoreanu*)

288. "Nicăieri n-am văzut desfăşurate cu atîta măiestrie, în acelaşi cadru, cele trei mari podoabe ale pămîntului: munţii, pădurile şi apa." (*Al.Vlahuţă*)

289. "Cum am zis, mergea încet şi gînditor." (*Costache Negruzzi*)

290. "Vînătorul se trase ruşinat şi se sui pe ziduri." (*C.Negruzzi*)

291. "A patra zi căzu împuşcat însuşi comandantul artileriei leşeşti, dar mai pieriră trei dintre moldoveni." (*C.Negruzzi*)

292. "Fulgii zbor, plutesc în aer ca un roi de fluturi albi
Răspîndind fiori de ghiaţă pe ai ţării umeri dalbi." (*Vasile Alecsandri*)

293. "Din izvoare şi din gîrle
Apa sună somnoroasă" (*Mihai Eminescu*)

294. "Tăcută şi uşoară corabie de argint, alunecă peste culmi, abia atingînd valurile de piatră ce urcă spre ea de pretutindeni." (*Geo Bogza*)

295. "Niculae stătea rezemat de zid şi tremura; cu toate acestea, el zîmbea fericit, cu coroana într-o mînă şi cu cîteva cărţi mici şi subţiri sub braţ." (*Marin Preda*)

296. "Plecat-am nouă din Vaslui." (*Vasile Alecsandri*)

II. Identifică propoziţiile PS din textele următoare; fă contragerea acestora:

297. "Nu te sfii niciodată să pui în acţiune mijloacele pe care le-ai văzut că sînt osîndite în bibliotecă, spunîndu-le că mecanismul ipocriziei este cunoscut şi că mijloacele se văd."

298. "Că puteau să mă omoare în faţa primăriei, fiindcă vrusesem să-i fac să înţeleagă că nu-i bine să tragă foloase de pe urma nenorocirii altora, era posibil." (*Marin Preda*)

299. "S-ar fi spus că îl nemulţumea nenorocirea, ceea ce n-ar fi bănuit nimeni, chiar cei care n-aveau prea multă încredere în el, socotindu-l că nu-i decît bun de gură, şi că în tot ce face urmăreşte doar să se pună bine cu muncitorii." (*Radu Tudoran*)

300. "Şi parc-o văd cum sta bunica, plîngînd în colţu-i de năframă,
Cînd dascălul din sat şi popa deodată ne-au venit în casă." (*O. Goga*)

301. "Nu şi-ar fi putut închipui că infirmitatea îl va schimba atît, ar fi vrut să-l facă s-o uite şi de aceea se purta natural şi-l lăsa să s chinuie cu mîncarea, deşi îi venea să ţipe." (*Titus Popovici*)

302. "La căpătîiul lui, dincolo de peretele de cărămidă, începea cîmpia şi el o auzea în fiecare noapte cum se leagănă tăcută, aspră, închisă, simţea neliniştea vîntului şi grava aplecare a buruienilor frînte sub viscol şi toate-i plăceau." (*Fănuş Neagu*)

303. "Nu prea înţelegea, era adevărat, de ce Paraschiv, în loc să se bucure că grîul ieşise cum nu-şi aduceau ei aminte să se fi făcut vreodată, arăta mereu posomorît." (*Marin Preda*)

304. "Ipate se trezeşte într-o zi cu socru-său că vine şi-l cheamă la nunta unui frate al femeii sale." (*Ion Creangă*)

305. "Te cunosc eu cîte parale faci." (*Mihail Sadoveanu*)

306. Alcătuieşte fraze în care propoziţia "cum era în tinereţe" să fie SB, PR, CD, CI, PS.

307. Dezvoltă următoarele Eps în PS:
a) Să te găsesc sănătos.
b) Văzîndu-l supărat, l-am mîngîiat.
c) L-au angajat ca antrenor al echipei "Dinamo".
d) Am văzut-o plîngînd.

308. Alcătuiţi propoziţii în care substantivul *ingin r* să îndeplinească funcţiile sintactice de **S, Np, A, Ap, Cd, Ci, Cag, Eps.**

15. COMPLEMENTUL CIRCUMSTANȚIAL DE LOC ȘI LOCALA

I. Identifică Ccl din textele următoare și analizează-le:

309. "Războiul bîntuia de-atîta amar de vreme prin fundul Galiției, prin Polonia, în Italia. Din vreme-n vreme, își trimitea răniții și bolnavii pînă în satele noastre. Aduceau cu ei uniformele spălăcite și murdare, iar pe fețele supte și înnegrite de vînturile lui Dumnezeu și de uraganele mașinilor iscodite de oameni, mirosul, aerul războiului depărtat." (*Ioan Agârbiceanu*)

310. "Se tînguiesc
Tălăngi pe căi,
Și neguri cresc
Din negre văi,
Plutind pe munți..." (*Șt.O.Iosif*)

311. "Ziua, cînd era căldură mare, stau la umbră în lăstar; după-amiaza, cînd se potolea vipia, ieșeau cu toții pe miriște; iar în nopțile răcoroase se adunau grămadă, ca sub un cort, sub aripile ocrotitoare ale prepeliței." (*Ioan Al.Brătescu-Voinești*)

312. "De-aceea poate-n libertate să lucească,
Deasupra noastră, universala boltă-albastră." (*Nichita Stănescu*)

313. "De la arcul Carpaților
Am înțeles că putem visa
Pînă la luceafăr și chiar mai sus
Cu capul pe bogățiile noastre
De uraniu și aur." (*Marin Sorescu*)

314. "Cînd ajunse pe la mijlocul podului, Emil se opri și, mîncînd ciocolată, îi dădu și Lilei o bucățică." (*D.R.Popescu*)

315. "Voi grăi orișiunde și față cu oricine acest grai, care s-a arătat destoinic a exprima orice cugetare cît de înaltă, orice simțire cît de profundă." (*Andrei Bârseanu*)

316. "Le-arătam că dintr-o sferă
Se trag lucrurile toate,
Că-ntr-o clipă pasageră
Bate o eternitate
Cînd m-a prins în g eară teama
Că le zic povești știute
Și mi-am dat mai bine seama
Că plutește o virtute
Nesfîrșită-n încăpere." (*Leonid Dimov*)

317. "Sus în slăvi
Se vede un tron de argint
Cu o pernă cernită..." (*Adrian Maniu*)

318. "Mă-ntorc la tine, Argeș, o, rîu de-odinioară,
Pe drumul de fînețe ce fuge printre clăi,
Dar unde mai sînt astăzi, să ție-aceleași căi,
Tustrei copiii veseli, de-atunci, din cărioară?" (*Ion Pillat*)

319. Alcătuiește 10 propoziții în care să ai Ccl exprimate prin diverse părți de vorbire în cazul genitiv, cu diferite locuțiuni prepoziționale.

320. Alcătuiește 5 propoziții în care să ai Ccl exprimate prin locuțiuni adverbiale.

321. Analizează sintactic și morfologic cuvintele subliniate:
a) Pe <u>fața</u> lui se ivise o lumină.
b) În <u>fața</u> lui apăruse o mașină.
c) În <u>față</u> nu mai ajunsese nimeni.
a) Are un <u>mijloc</u> de viespe.
b) În <u>mijloc</u> se înălța un castel.
c) În <u>mijlocul</u> drumului căzuse sărmanul cărăbuș.

322. Alcătuiește propoziții în care să folosești cuvintele *spate, margine, dreapta* **cu valorile de substantiv, prepoziție și adverb.**

323. Alcătuiește propoziții în care să folosești cuvintele *asupra, deasupra* **cu valoare de prepoziție și cu valoare de adverb.**

II. Identifică propozițiile CL din textele următoare; contrage-le:
324. "De unde nu e, nu ai ce lua." (*Proverb*)

325. "Astăzi, capitala noastră, care-a stat pitită prin munți atîtea veacuri, sporește sigură și puternică în mijlocul cîmpiei dunărene, ridicînd palat lîngă palat, pe unde-și păștea odinioară turmele legendarul Bucur." (*Al. Vlahuță*)

326. "Nu știu cum se cheamă satul acesta, dar știu că pretutindeni pe unde m-ai dus, unde s-a vorbit românește, este pămîntul Patriei mele, este Patria mea." (*Barbu Ștefănescu Delavrancea*)

327. "Fănuță nu s-a sfiit să puie oul unde trebuie." (*Ionel Teodoreanu*)

328. "Cîți au vrut să ne-o răpească
Niciodată n-au putut,
A rămas aici de veacuri
Unde viața și-a-nceput." (*Andrei Bârseanu*)

329. "Încotro mă îndrept, mă așteaptă marea cea mare și amară, în care, totuși, voi căuta să nu mă pierd." (*Zaharia Stancu*)

330. "Acolo unde nu e lege, nu e nici slobozenie, și acolo unde legea e numai pentru unii și ceilalți sînt scutiți de sub ascultarea ei, slobozenia a pi rit." (*Alecu Russo*)

331. "Acolo unde întîlneşti
Cît ţine ţara-n lung şi-n lat
Bătrîne urme vitejeşti
Şi osul celor ce-au luptat,
Şi unde vezi mii de mormane
Sub care-adînc s-au îngropat
Mulţime de oştiri duşmane
Ce cu robia ne-au cercat,
Şi unde dorul de moşie
Întotdeauna drept a stat
Şi bărbătească vitejie
A-mpodobit orice bărbat,
Acolo este ţara mea
Şi neamul meu cel românesc..." (*Ioan Neniţescu*)

332. "Mă uitai cercetător spre unde-şi îndrepta Pisicuţa privirile." (*C. Hogaş*)

333. "Haiti! lipseşte dinaintea mea şi du-te unde-a dus surdul roata şi mutul iapa." (*Ion Creangă*)

334. **Identifică felul subordonatelor introduse prin adverbul relativ *unde*:**
a) Atunci ai să te poţi duce unde n-au putut merge fraţii tăi.
b) Nu ştiu dacă cunoaşte cineva unde a fost prisaca lui Buburuz.
c) S-a oprit lîngă locul unde se cunoscuseră.

335. Alcătuiește fraze în care să ai diferite tipuri de subordonate introduse prin adverbul relativ "*unde*" (SB, PR, AT, AP, CD, CI, CL)

336. Arată care este valoarea cuvîntului *unde* în exemplele următoare:

a) "Unde ai plecat?"
b) "Mihnea îi răspunse pe scurt, unde nu se pot înțelege de-a dreptul."
c) "Vor discuta toți unde se va pescui mîine".
d) "Și unde nu dă o căldură..."
e) "Unde te gîndești?"
f) "Da de unde!"
g) "Le vedeam răspîndite unde și unde."
h) "Unde soarele pătrunde
Printre ramuri a ei unde,
Ea în valuri sperioase
Se ascunde."

16. COMPLEMENTUL CIRCUMSTANȚIAL DE TIMP ȘI TEMPORALA

I. Identificați Cct din exemplele următoare; analizați-le:

337. "În vremea veche...de demult, demult...ceriul era limpede...soarele strălucea ca un fecior tînăr."(*Alecu Russo*)

338. "Credința lor, a noastră-i acum și-ntotdeauna!" (*Zaharia Bârsan*)

339. "Noaptea-l coace și ea, luna."(*Tudor Arghezi*)

340. "Să mă las iar în cea vale
Cu-o pereche de pistoale!" (*Folclor*)

341. "Jinduiesc la taine coapte
Guri sosite-n miez de noapte."(*Lucian Blaga*)

342. "După alte două ore de suiș, ei ajunseră pe vîrful Rarăului, unde domniț își îngropase comorile."(*Nicolae Gane*)

343. "În acel timp de chin și de jale, strălucea peste Olt, în Craiova, un bărbat ales și vestit și lăudat..."(*Nicolae Bălcescu*)

344. "Domnilor - ne zise el - vă mărturisesc cu rușine că pînă a nu veni în țările d-voastră nici nu prepuneam că se află în Europa o Moldavie și o Valahie." (*Vasile Alecsandri*)

345. "Fiul craiului încălecînd îl netezește pe coamă."(*I. Creangă*)

346. "Lasă șaua, sai, pe mine
Și de coamă ține-te bine,
Ca s-arăt la bătrînețe
Ce-am putut la tinerețe." (*Toma Alimoș*)

347. Alcătuiți propoziții în care cuvintele *dimineața, primăvara* să aibă, pe rînd valoare substantivală și valoare adverbială.

348. Arătați care este valoarea cuvîntului *înainte* în exemplele următoare:
a) Înainte!
b) Înainte de a pleca verific apa.
c) Înainte de casa ta se află o grădină.
d) Înaintea sosirii tale nu am dormit deloc.
e) S-au oprit înaintea casei.

349. Alcătuiește cinci propoziții în care să ai Ccl construite cu locuțiuni prepoziționale obținute prin conversiunea unor substantive.

II. **Identifică propozițiile CT din frazele următoare și contrage-le:**

350. "Cînd mă deșteptai a doua zi, numai după o clipă parcă de somn, băgai de seamă că soarele fusese cu mult mai harnic decît mine, căci se părea că se înălțase pe ceruri în vîrful degetelor și, de peste întărituri, se uita furiș la mine, tocmai în fundul peșterii." (*Calistrat Hogaș*)

351. "Cînd s-au apropiat răcnetele şi pocnetele pistoalelor, a fugit într-o pădurice de pe deal." (*Gala Galaction*)

352. "Şi una e să mori la datorie, cînd te izbeşte un glonţ sau o schijă, şi alta e să fii legat de stîlp şi să te execute plutonul de execuţie." (*Marin Preda*)

353. "Cînd m-am auzit vorbind, mi-am dat seama că, chiar dacă mă împuşcă, nu voi spune şi am simţit în acelaşi timp că nu mă vor împuşca, fiindcă mă auzeam cu urechile mele cum ştiu să mă apăr." (*Marin Preda*)

354. "Cînd tremurîndu-şi jalea şi sfiala
Un cînt pribeag îmbrăţişează firea,
Şi-un trandafir crescut în umbră moare
Şi soare nu-i să-i plîngă risipirea,
Eu plîng atunci, căci tu-mi răsai în zare..." (*Octavian Goga*)

355. "Cînd doarme plugul pe rotile
În pacea serilor de toamnă
La voi coboară Cosînzeana,
A visurilor noastre doamnă." (*O. Goga*)

356. "Peste o săptămînă, cînd gîndaci de care n-a văzut niciodată Niculăiţă îi vor mînca ochii lui negri, frumoşi şi iscoditori, se vor gîndi şi vor vorbi despre dînsul." (*Ioan Alexandru Brătescu- Voineşti*)

357. "Ce e regretabil pentru mine e că totdeauna, după ce am urmat pe unul departe pe o cărare, cînd mă uit înapoi, mă căiesc că n-am urmat povața celuilalt, de aceea trebuie să stau așteptînd singur, în zadar, o împăcare imposibilă."

358. "Nu știu alții cum sînt, dar eu, cînd mă gîndesc la locul nașterii mele, la casa părintească din Humulești, la stîlpul hornului unde lega mama o șfară cu motocei la capăt, de crăpau mîțele jucîndu-se cu ei, la prichiciul vetrei cel humuit, de care mă țineam cînd începusem a merge copăcel, la cuptiorul pe care mă ascundeam, cînd ne jucam noi, băieții, de-a mijoarca și la alte jocuri și jucării pline de hazul și farmecul copilăresc, parcă-mi saltă și acum inima de bucurie." (*Ion Creangă*)

359. "După ce strînse și pecetlui scrisoarea, chemă pe un fecior de aduse o căruță pe care o opri la portița din dos a grădinii."

360. Alcătuiți fraze în care să apară toate tipurile de propoziții subordonate care pot fi introduse prin *cînd*: (SB, PR, AT, AP, CD, CI, CT)

361. Dați cîte două exemple de fraze în care să apară CT de anterioritate (nedeterminată/imediată), CȚ de posterioritate (nedeterminată/imediată), CT de simultaneitate (durativă/momentană/iterativă) și CT inversă. Evidențiază și corelativele fiecăreia.

17. COMPLEMENTUL CIRCUMSTANȚIAL DE MOD ȘI MODALA

I. Identifică Ccm și analizează-le:

362. "Un grai vorbit de îngeri
Ca zestre eu v-am dat;
Vorbiți-l deci cu fală,
Păstrați-l neschimbat!" (*Andrei Bârseanu*)

363. "Ca trestia ne-am îndoit în vînt, dar nu ne-am rupt."(*Al. Vlahuță*)

364. "O puternică suflare de vînt, trecătoare și iute, ca un glas de pieire, strecurîndu-se printre frunzișuri, se stinse, tînguios și jalnic, în nesfîrșitul umbros al depărtărilor..."(*Calistrat Hogaș*)

365. "Nădejdea mea ascunsă nu mințise
Și nu-n zadar făcusem drumul lung."(*Alexandru Philippide*)

366. "Molifți, cîțiva, s-au întîlnit departe,
Pe cînd murmurul parcului se roagă...
Se-nchide înserarea ca o carte
Și sufletul în foi, ca o zăloagă." (*Tudor Arghezi*)

367. "Nu-mi presimți văpaia cînd în brațe
Îmi tremuri ca un picur
De rouă-mbrățișat
De raze de lumină?" (*Lucian Blaga*)

368. "Atunci eu iute mă dau pe-o creangă mai spre poale și odată fac: zup! în niște cînepă care se întindea de la cireș înainte." (*Ion Creangă*)

369. "Tot mai miroase via a tămîios și coarnă." (*Ion Pillat*)

370. Alcătuiește cinci propoziții în care să ai Ccm exprimate prin locuțiuni adverbiale. Precizează felul Ccm.

371. Identifică Ccmc din exemplele următoare; precizează funcția celorlalte părți de propoziție construite cu prepoziția *ca*:

a) El pare ca un om mare.
b) Mersul ca o pasăre o dezavantajează.
c) Zboară ca vîntul.

372. Arată semnificaţia cuvîntului *a* în exemplele următoare:
a) "A" este prima literă a alfabetului.
b) A scris mereu poezii.
c) A, asta nu pot face!
d) A învăţa este datoria oricărui om.
e) Miroase a parfum aici.
f) A doua nu a venit la vreme.
g) Cartea aceasta este a fetei.
h) A clasei noastre este la cancelarie.
i) Cărţile a doi copii sînt acolo.

II. Identifică CM din textele următoare; efectuează contragerile:

373. "Păcat că acest dar l-ai pierdut cu atîta uşurinţă, ca şi cum ar fi fost un lucru care nu valora mai nimic."

374. "Fără să se uite înapoi, ca să nu-i slăbească hotărîrea, a zburat cu puii zdraveni, pe cînd ăl rănit striga cu deznădejde."(*Ioan Alexandru Brătescu-Voineşti*)

375. "Şi s-aşază toţi la masă, cum li-s anii, cum li-i rangul,
Lin viorile răsună, iară cobza ţine hangul," (*Mihai Eminescu*)

376. "Numai iaca, fîntîna îngrijită de dînsa era plină pînă-n gură cu apă limpede cum îi lacrima, dulce şi rece cum îi gheaţa."(*Ion Creangă*)

377. "Şi apoi, cînd venea moşneagul de pe unde era dus, gura babei umbla cum umblă melița." (*Ion Creangă*)

378. "Cum a dat Dumnezeu, an,
Holde mîndre lui Troian,
Astfel să dea şi la voi
Ca s-avem parte şi noi." (*Plugușorul*)

379. Să vă ștergeți pre pămînt
Cum se șterg norii la vînt." (*Constàntin Brâncoveanul*)

380. "Cum o vede, maiorul se oprește o clipă, ca și cum ar vrea să se reculeagă, fiind surprins de inamic." (*I.L.Caragiale*)

381. "Cărăbușul se făcu mai mic decît era, ținîndu-și sufletul."(*E.Gîrleanu*)

382. "Copiii, așa săraci cum rămăseseră, creșteau cum crește răchita-n prundișul apătos, iară muma lor întinerea, parcă, adunînd creițarii la capul podului." (*Ioan Slavici*)

383. Alcătuiți fraze cu toate tipurile de subordonate introduse prin *cum*: (SB, PR, AT, AP, PS, CD, CI, CL, CM, CT).

384. Arătați valoarea și funcția sintactică a lui *cum* în exemplele următoare:
a) Cum ai procedat?
b) Așa vei face, cum vei dori.
c) E cam nu știu cum omul ăsta.
d) Cum nu m-ați anunțat?
e) Vine la voi cum ajunge.
f) Nu am aflat cum se cheamă medicamentul.
g) A rămas cum o știam.

385. Dezvoltă Ccm următoare, evidențiind și corelativele:
a) Miroase a flori.
b) Prețurile au crescut cu zece procente.
c) Au cîntat după ureche.
d) Pe omul cinstit îl apreciezi după munca sa.
e) Pe măsura pregătirii permanente, ajunsese tot mai vestit.
f) Bucuria mea a trecut repede ca un vis.
g) Ajunsese mai bună decît voi.

18. COMPLEMENTUL CIRCUMSTANȚIAL CONSECUTIV ȘI CONSECUTIVA

I. Identifică Cns din textele următoare:

386. "Căzu la pat bolnavă de moarte."(*Ion Creangă*)

387. "Tot mai port în viață ca la nuntă steagul
Și-l mai joc în aer, de-a mai mare dragul."(*Mihai Beniuc*)

388. "Era frumoasă de nespus."(*George Coșbuc*)

389. "Planul lui Cassian izbuti de minune."(*Alexandru Vlahuță*)

390. Alcătuiește propoziții în care substantivul *minune* să îndeplinească funcțiile sintactice de *S, Np, A, Ci, Cns*.

II. Identifică propozițiile CNS din textele următoare; încearcă să efectuezi contragerea acestora:

391. "Mă uitam la amîndoi și mi se păreau atît de nu știu cum, încît mă temeam să privesc lung la dînșii."(*Ioan Slavici*)

392. "Îi venea să se ducă, și tot să se ducă, încît să i se piardă urma și toată lumea să-l ite, numai ea singură să-și aducă în toată clipa aminte, că el a voit și a putut, dar s-a stăpînit fiindcă atît de mult a iubit-o, încît s-a dus pribeag în lume numai ca dînsa să poată trăi nesupărată."(*Ioan Slavici*)

393. "Ce sosiră asupra noastră cumplite aceste vremuri de acum, de nu stăm de scrisori, ce de griji și suspinuri."(*Miron Costin*)

394. "Era senin pe cer, şi aşa de frumos, că-ţi venea să te scalzi pe uscat, ca găinile."(*Ion Creangă*)

395. Şi clasa răspunde într-o adiere uşoară de glasuri tinere şi toţi cîntă, cîntă aşa de-i place şi lui domnu'Trandafir."(*Mihail Sadoveanu*)

396. "Avea Pisicuţa un aşa talent la ronţăit iarba şi la ucis între dinţi vîrfurile tinere şi fragede ale crengilor, încît îţi lăsa gura apă."(*Calistrat Hogaş*)

397. "Şi cea dintîi şcolăriţă a fost însăşi Smărăndiţa popii, o zgîtie de copilă ageră la minte şi aşa de silitoare, de întrecea mai pe toţi băieţii şi din carte, dar şi din nebunii." (*Ion Creangă*)

398. "Barem dacă muncim de ne zdrobim oasele, s-avem cu ce să ne ţinem zilele."(*Liviu Rebreanu*)

399. "S-ar fi trîntit întreagă în omătul ce fierbea la nodurile Iablanicioarei şi-ar fi secat şuvoiul dintr-o sorbire, dar mai avea atîta minte să cugete ă ar fi rămas pe loc trăsnită, copiii s-ar fi prăpădit şi toată osteneala ei de pînă atunci ar fi fost de prisos."(*Gala Galaction*)

400. "Şi-nălţînd a doua oară sabia răcni aşa de cumplit, încît mazurii, înfricoşaţi, smuciră frîiele şi se năpustiră pe poartă."(*Mihail Sadoveanu*)

401. Arată felul subordonatelor din frazele următoare:

a) Firește că m-a obosit.
b) Nenorocirea este că m-a obosit.
c) Aceasta este supărarea mea: că m-a obosit.
d) Constat că m-a obosit.
e) Se gîndea că m-a obosit.
f) Gîndul că m-a obosit îl preocupa.
g) Aşa de tare vorbea, că m-a obosit.

19. COMPLEMENTUL CIRCUMSTANȚIAL DE CAUZĂ ȘI CAUZALA:

I. Identifică Ccz din textele următoare; analizează-le:

402. "Mai bine ar fi pentru blîndețe să-l asculte și să-l iubească și cu dragoste să-l slujească, decît de frică și de groază să i se plece."(*Grigore Ureche*)

403. "De groază și durere, de muncă și bătaie
În jaf și umilință
Am tot strigat, dar glasul se-neacă și se taie
De-atîta suferință..."(*B.P.Hasdeu*)

404. "Codrul clocoti de zgomot și de arme și de bucium (...)
Urlă cîmpul și de tropot și de strigăt de bătaie."(*Mihai Eminescu*)

405. "Zi și noapte răsună văile de doinele plutașilor."(*Al. Vlahuță*)

406. "Din pricina plămînilor săi șubrezi nu se putuse dedica unei cariere militare."(*Nicolae Breban*)

407. "De ce nu pot fi Zeus, stăpîn pe slăvi?"(*Vasile Voiculescu*)

408. "Lucrînd săptămîna întreagă, înțelegîndu-se cu Bator, ca și cînd în el s-ar fi mutat sufletul bărbatului, al lui Dinu, Fefeleaga nu știa cum trece vremea."(*Ion Agârbiceanu*)

409. "Din pricinea dogoarei, mlaștinile sînt uscate."(*Emil Gârleanu*)

410. Alcătuiți propoziții în care să aveți Ccz exprimate prin diverse părți de vorbire (substantiv în Ac, pronume în D, numeral în G,verb la gerunziu):

II. Identifică propozițiile CZ din textele următoare; contrage-le:

411."Dar eu rîd, căci mi-am adus aminte de un prietin, carele mi-a spus că, dac-oi trece pe la Hanul Ancuței, să beau o oală de vin, să beau două, pîn'ce-oi vedea tulbure și să nu spun la nimeni ce i s-a întîmplat lui, într-o vreme, pe locurile aceste."(*Mihail Sadoveanu*)

412."Am tăcut și m-am rușinat că n-am priceput de la început ce-a vrut să-mi spună bunicul."(*Eugen Jianu*)

413. "Mi-e inima de lacrimi plină,
Că-n ea s-au îngropat mereu
Ai mei, și-o să-mă-ngrop și eu."(*George Coșbuc*)

414. "E nevoie să mai spunem că toți și-au scos pipele, pentru că nu se știa dacă fumează ori nu."(*Mihail Sadoveanu*)

415. "Nu încerca, mai ales dacă te vei ridica cu mult deasupra comunului, să înlături dușmăniile pe care le vei stîrni, făcînd pe placul fiecăruia, umilindu-te înaintea adversarilor: e o trudă zadarnică, deoarece mediocrii te urăsc nu fiindcă i-ai contrazis, ci pentru că i-ai întrecut."(*George Călinescu*)

416. "Nimeni nu-l văzuse vreodată întristat sau rîzînd în hohote, poate chiar nici nu rîdea, fiindcă în el bucuria de a trăi nu cobora și nu urca parcă deloc, ci se instalase undeva sus, în sufletul lui, ca o temperatură care nu mai scădea și unde era inutil să mai rîzi sau să te mai întristezi."(*Marin Preda*)

417. "Grue! Grue! ca pe veci să pomenească
Datina moşiei tale dragostea ce i-ai purtat,
Fi-vei la piciorul stranei domnilor înmormîntat,
Căci în tine, biet Române Grue, fost-aú întrupate
Însuşirile de suflet în popor adînc săpate!
Şi, prin tine,-n el găsit-am, cînd restriştea mă lovea,
Singurul statornic reazem ce-am avut în ţara mea."(*Alexandru Davila*)

418. "Iar atîta dragoste arăta împăratul către Dimitraşco-vodă, unde văzuse că s-au închinat de bună voia lui, că se tindea cu amîndouă mîinile şi coprindea pe Dumitraşco-vodă şi-l săruta pe faţă, pe cap şi pe ochi, ca un părinte pe un fiu al său."(*Ion Neculce*)

419. "Cum, acasă, nu se ocupa nimeni de mine, am rămas o vreme destul de îndelungată în sama monitorilor."(*Mihail Sadoveanu*)

420. "Vaca se va îmbarca pentru Malta, viţelul va rămîne pe loc, în ţară, întrucît nu are permis de export."(*Jean Bart*)

421. Alcătuieşte fraze în care să ai CZ introduse prin locuţiuni conjuncţionale.

422. Dezvoltă ur ătoarele Ccz în propoziţiile corespunzătoare:
a) Tremură de frig.
b) S-a întors acasă datorită ninsorii.
c) A suferit mult din cauza celor din jur.
d) Toată lumea o aprecia de harnică/ce era./
e) Pierzîndu-şi biletul, a plătit amenda.

20. COMPLEMENTUL CIRCUMSTANȚIAL DE SCOP ȘI FINALA

I. Identifică Ccs din textele următoare:

423. "Vru să-l piarză cu orice chip şi, neîndrăznind a-l prigoni pe față, trimise ucigaşi spre a-l prinde şi a-l aduce în București sau a-l ucide în taină."(*Nicolae Bălcescu*)

424. "Fiindcă tu însă n-ai fost poftit împreună cu mine, te las afară şi drept mîngîiere îți trimit de departe ca hrană spirituală, bună de rumegat, această poveste încurcată."(*Alexandru Odobescu*)

425. "Mă lungii pe iarba moale şi spre sărbătorirea deplinei mele biruințiaprinsei o țigară."(*Calistrat Hogaş*)

426. "El va putea influența spiritele sătenilor întru restabilirea liniştii şi a ordinii tradiționale."(*Liviu Rebreanu*)

427. "Acești comisari vor merge în județele respective, vor străbate orașele şi satele adunînd poporul, lămurindu-l, anunțînd măsurile bune pe car le vom lua."(*Camil Petrescu*)

428. "Socoteau că sînt puse pentru a serba, după obicei, ceremonia prin salve."(*Costache Negruzzi*)

429. "Se ducea cu tată-său, în munte la făcut ferestrea şi lucra toată săptămîna ca un bărbat pentru nimica toată."(*Ion Creangă*)

430. "Cînd deodată un erete
Polițai din naştere,
Peste baltă şi boschete
Vine-n recunoaştere
Cu poruncă de la centru
Contra vinovatului
Ca să-l aresteze pentru
Siguranța statului."(*George Topîrceanu*)

431. Arată care este funcţia sintactică a verbelor la supin din textele:
a) E uşor de vorbit.
b) Carte a este de conspectat.
c) Creionul de scris este ascuţit.
d) S-a plictisit de aşteptat.
e) Hîrtia nu e bună de scris.

432. Arată care este funcţia sintactică a substantivelor relaţionate de regent cu ajutorul prepoziţiei *după*:
a) Alergatul după iluzii este sancţionat de viaţă.
b) Cîntă după ureche.
c) A plecat după cumpărături.
d) S-a ascuns după dulap.
e) Vom pleca după întoarcerea voastră.

433. Arată care este valoarea cuvîntului *la* în exemplele următoare şi ce părţi de propoziţie introduce ca prepoziţie:
a) El nu se la toată săptămîna.
b) Nota "la" este a şasea în gama do major.
c) "La" este o prepoziţie simplă.
d) A plecat la piaţă.
e) Mă dusei la scăldat.
f) La ce i-ai dat drumul?
g) La ce să mai aşteptăm?
h) A venit la lume!
i) Cîntatul la pian nu este o joacă.

II. Identificaţi CS din textele următoare:
434. "Ca să-l scoată, ca să iasă,
Cîinii-l latră." (*Tudor Arghezi*)

435. "Din cîmp, de-acasă, de la plug
Plecat-am astă-vară
Ca să scăpăm de turci, de jug
Sărmana, scumpa ţară." (*Vasile Alecsandri*)

436. "Strada era pustie şi lumea părea adormită, fiindcă lămpile de prin case erau stinse sau ascunse sub globuri de sticlă mată, ca să nu dea căldură."

437. "Să-ţi mai scriu despre D mi-ar fi greu, căci îţi mărturisesc că el nu formează nici pe departe centrul preocupărilor mele de acum, iar efortul la care

mă supui este asemenea aceluia care e împus unui convoi, obligat să se abată ca să ia un trecător izolat."(*Camil Petrescu*)

438. "Eu îţi vorbesc ţie, ca să ai o idee, chiar aproximativă, de toate cîte s-au întîmplat atunci şi ca să-ţi aminteşti mereu că, de n-ar fi fost oameni ca acela de l-ai văzut vorbind sus despre drepturile noastre, lucrurile nu s-ar fi schimbat ci ar fi rămas cum au fost şi mai înainte."

439. "Cînd am sosit la Iaşi, cel dintîi gînd al lui a fost să mă ducă la Copou şi apoi la Socola, ca să-mi arate vederile ce se deschideau spre lunca Bahluiului, şi să mă plimbe prin crîngurile de prin prejurime, ca să mă încînt şi eu de frunzişul pişcat de brumă şi să iau parte la plăcerea lui de a călca pe frunzele scuturate de vînt, care fîşîie la tot pasul."(*Ioan Slavici*)

440. "Dacă e aşa - şi-a zis el - se vede că sînt rînduit să plec şi eu în drum lung, cum atîţia au plecat, ca s-o caut pe Alba-împărăteasa şi s-o aduc aici pentru ca lumea să se bucure de bunătatea ei."(*Ioan Slavici*)

441. "Deci împăratul nostru oblicind de această faptă, m-au ales pre mine cu această oaste să ies înainte, întru întîmpinarea măriei tale, ca să stau să vorovesc

cu măria-ta şi să punem la o cale pentru această pradă ce ne-aţi făcut, ca să facem pace."(*Ioan Neculce*)

442. "Pîrcălabe, vreau poporul meu să fie înştiinţat
De unirea şi-nrudirea care aci s-au încheiat,
Ca să pomenească ţara, ca pe o zi de praznic mare
Ziua cînd din letopiseţ şi-a şters anii de-nchinare,
Iar eu m-oi ruga la Domnul şi-i voi mulţumi, smerit,
Că de mîna ucigaşă astă-noapte m-a ferit."(*Alexandru Davila*)

443. "Din stînga, de sub curmătura unui deal, vine rîul Bahna să întîmpine, să salute sosirea marelui fluviu la pragul ţării, cu al cărui pămînt şi destin se leagă pentru totdeauna."(*Alexandru Vlahuţă*)

444. **Alcătuieşte fraze în care să apară toate tipurile de subordonate care pot fi introduse prin conjuncţia *să* (SB, PR, AP, AT, CD, CI, CM. CS)**

21. COMPLEMENTUL CIRCUMSTANŢIAL CONDIŢIONAL ŞI CONDIŢIONALA

I. Identifică în exemplele următoare Ccţ şi analizează-le:

445. "O roagă deci ca, primind avansul pe arenda anului viitor, să menţioneze că în cazul înstrăinării moşiei şi în cazul cînd, eventual, oferta lui ar fi mai avantajoasă şi acceptată, suma aceasta să fie socotită în arvuna preţului de cumpărare."(*Liviu Rebreanu*)

446. "Domnule, în caz de mobilizare, vă rugăm să vă prezentaţi în termen de 48 ore la biroul unde sînteţi repartizat."(*Cezar Petrescu*)

447. "Imediat să părăseşti primăria, altfel te arestez!" (*Liviu Rebreanu*)

448. "În locul spătarului Ghica, eu nu-ţi trăgeam palme, cum a făcut el."(*Camil Petrescu*)

449. "La un caz iar...pac! la "Războiul".(*I.L.Caragiale*)

450. "Cu pieptul gol, oricît ai fi de dîrz în luptă, cazi."(*Zaharia Stancu*)

II. **Identifică propoziţiile CŢ din frazele următoare şi contrage-le:**

451. "Cînd m-ar bate numai atîta grijă, măi femeie, ce mi-ar fi?"(*I.Creangă*)

452. "Să luminăm dar poporul, dacă vrem să fim liberi, dacă vrem să intrăm în solidaritatea naţiilor, dacă avem sentimentul datoriei, dacă vrem să împlinim în lume o misiune oarecare."(*Nicolae Bălcescu*)

453. "De treci codri de aramă, de departe vezi albind
Şi-auzi mîndra glăsuire a pădurii de argint."(*Mihai Eminescu*)

454. "Firește că ar trebui să știe oricine, domnule, dacă are minte și pricepe, suflet și simte, că nu-i ușor să sădești florile şi nici ușor să le iubești, pentru că ele nu sînt cum sînt celelalt plante care cresc fără mîna și inima omului, ci concentrarea miraculoasă a culorilor pe care le-a zămislit nesfîrșita natură și pe care noi, oricît ne-am eschiva, le asociem, dacă sîntem noi înșine naturi sensibile, la cele mai variate stări emoționale."

455. "Datoria noastră este să-i ferim, să-i apărăm, că dacă i-o prăpădi gerul cine o să mai lucreze mîine cînd s-o îmblînzi vremea?"(*Radu Tudoran*)

456. "Dar cum se vor petrece toate acestea, cine să aibă grijă ca lucrurile să iasă bine, cine să fie tras la răspundere dacă ceva are să iasă prost, toate acestea nu i se păreau lui Ilie niște lucruri la care să se gîndească în mod deosebit." (*Marin Preda*)

457. "Dar dacă acel om este lacom din fire şi mai ales dacă are gusturi răsfăţate, el o să se tot plîngă că nu i-ai dat mezelicuri şi trufandale, prăjituri şi zaharicale; o să pretindă că, în loc de carne de vacă, ar fi trebuit să-i prezinţi

dobe de mistreț și kebaburi de căprioară, în loc de pui de găină fripți, prepelițe tăvălite în mălai și bicăți prăjite în mustul lor."(*Alexandru Odobescu*)

458. "De ești om bun, aproape de chilioara mea; iară de ești om rău, departe de pe locurile aceste, că am o cățea cu dinți de oțel, și de i-oi da drumul, te face mii de fărîme."(*Ion Creangă*)

459. "...să-l văd venind
Aș mai trăi o viață."(*George Coșbuc*)

460. Transformă Ccţ următoare în CŢ:
a) În cazul acesta, ia-ți busola cu tine.
b) Cu ajutorul alor tăi, aș putea pleca devreme.
c) Învățînd zilnic, numai așa poți reuși.
d) Singură, așa nu poți pleca.

461. Identifică felul subordonatelor din frazele următoare:
a) Se află de vii mîine.
b) Întrebarea este de vii mîine.
c) De vii mîine, adu și cartea.
d) Nu mi-a spus de vii mîine.
e) Vine de- i ia cărțile.

22. COMPLEMENTUL CIRCUMSTANȚIAL CONCESIV ȘI CONCESIVA

I. Identifică Ccv din textele următoare și analizează-le:

462. "Îl urmăresc cu gîndul de-a lungul veacurilor, îl văd cu pieptul dezvăit în zloată și-n bătălii, muncind ca să plătească dările țării, luptînd ca să-și apere pămîntul, căzînd și ridicîndu-se iar, murind în șes și renăscînd în munți, pururea tînăr, pururea mîndru, cu toate nevoile ce-au dat să-l răpuie."(*Alexandru Vlahuță*)

463. "Nicolae Apostol, cu tot frigul și umezeala care-i încrîncenaseră carnea, mai găsi puterea să glumească."(*Cezar Petrescu*)

464. "În ciuda înălțimii sale, avea o voce puțin cam răgușită."(*Th. Constantin*)

465. "Eu însă, cu toată străşnicia împrejurărilor, făceam haz."(*C.Hogaş*)

466. "Nică era sfădit cu mine din pricina Smărăndiţei popii, căreia, cu toată părerea mea de rău, i-am tras într-o zi o bleandă, pentru că nu-mi da pace să prind muşte."(*Ion Creangă*)

467. "El o priveşte şi i se pare că acest chip, fără a fi frumos, are un farmec deosebit."(*I.Al.Brătescu-Voineşti*)

468. "Împotriva obiceiului său, Lăpuşneanul, în ziua aceea, era îmbrăcat cu toată pompa domnească."(*Costache Negruzzi*)

469. "Mai fericiţi erau sclavii odinioară, care erau hrăniţi în schimbul robiei, pe cînd ţăranii noştri, robotind mai rău ca robii, nu ajung să-şi cîştige măcar mîncarea omenească."(*Liviu Rebreanu*)

470. Identifică felul părţilor de propoziţie construite cu prepoziţia *împotriva*:

a) Această desfăşurare de forţe este împotriva cursului evenimentelor.
b) Lupta împotriva dictaturii a fost sublimă.
c) Toţi au luptat împotriva voastră.
d) O ştiam împotriva lui.
e) Au luat-o împotriva curentului apei.
f) Împotriva aşteptărilor, nu s-a comportat satisfăcător.

II.Identifică propoziţiile CV din textele următoare:

471 "N-am doborît nici un bombardier, cu toate că erau mari cît nişte case." (*Marin Preda*)

472. "Şi, deşi eram încredinţat că în cele din urmă biruinţa va cumpăni spre partea Pisicuţii, mă hotărîi totuşi să intru la mijloc în această epopee măreaţă şi crîncenă ce se desfăşura ochilor noştri şi, dezlegînd-o deci din pripon, o condusei, ca o altă zeitate antică, înlăuntrul sacrosant al întăriturilor mele."(*C.Hogaş*)

473."Şi cînd se gîndea cum s-ar bucura Safta, dac-ar afla că feciorul ei are să fie dascăl, ochii i se umpleau de lacrimi şi credea că moartă să fie, ar scoate-o din pămînt."(*Ioan Slavici*)

474. "Avea ochii cîrpiți de somn fiindcă, deși era trecut de amiază, abia se sculase din pat."(*Fănuș Neagu*)

475. "Încîntat că tot ce și-a pus în gînd i-a izbutit și încrezător că de acum înainte dorințele ce i se vor naște vor ajunge la îndeplinire, orice s-ar întîmpla, tînărul, despre care vi s-a spus că nu e cum sînt toți cei ce-s de-o seamă cu el, din prea multă încredere și-a neglijat obligațiile de muncă și, cu toate că i s-a atras mereu atenția, lui nu i s-a părut necesar să ia în seamă sfaturile colegilor lui." (*Marin Preda*).

476. "Dacă s-ar fi întîmplat să fie văzut de cineva, măcar și de-ai casei să fi fost, planurile lui ar fi fost descoperite și negreșit că ar fi pierdut tot ce agonisise."

477. "Se vede că vreun dușman, probabil chiar din cercul familiei, în sfîrșit cineva care nu avea curajul să atace pe față, dar îl ura atît de mult încît ar fi vrut să-l v dă prăbușit, fără ca măcar să țină să se știe că de la el îi vine, a trimis la redacție un dosar a cărui publicare scotea pe acest fruntaș nu numai din viața politică, ci și din cea publică."(*Camil Petrescu*)

478. "E neîndoielnic că oricare i-ar fi condiția și oricare situația cuvîntului, scriitorul nu trebuie să părăsească omul, chiar dacă omul, sătul de propriile sale fapte, n-ar dori să i se pună în față o oglindă și să-și vadă în ea chipul. Nu întotdeauna e plăcut să te vezi așa cum ești."(*Marin Preda*)

479. Realitatea de care nu mă îndoiesc este că dacă îţi scrie, fie şi din cînd în cînd, înseamnă că nu te-a uitat încă şi că i-ar face, poate, plăcere să vă revedeţi după o atît de lungă despărţire."

480. "Evident că pentru oricine ar privi patria poporului român, oricît ar fi de grăbit, ideea care se impune este aceea a asemănării cu o cetate, cu tot ceea ce putea fi ideal într-o asemenea construcţie, născută din dorinţa popoarelor de a-şi păstra fiinţa naţională."

481. Alcătuiţi fraze în care să aveţi diverse tipuri de subordonate introduse prin adjectivul pronominal nehotărît *orice* (SB, AT, CD, CI, CV):

23. COMPLEMENTUL DE MATERIE ŞI PROPOZIŢIA DE MATERIE

I. Identifică din exemplele următoare Cmat:

482. "Şi Irinuca avea o cocioabă veche de bîrne , cu ferestrele cît palma, acoperită cu scînduri, îngrădită cu răzlogi de brad şi aşezată chiar sub munte, pe malul stîng al Bistriţei."(*Ion Creangă*)

483. "Să ştii că la fabrică din sfeclă se scoate zahărul."(*Eugen Jianu*)

484. "Din lut acolo am zidit
Din stuful des şi mare,
Cetate mîndră la privit.
Din coji de nucă car cu boi
Făceam şi înhămam la el
Culbeci bătrîni cu coarne."(*Mihai Eminescu*)

485 ."Şi deodată, în cea mai lăuntrică urzeală a ei, lumea se dezvăluie ţesută din razele lunii ."(*Geo Bogza*)

486. "Al vostru-i plînsul strunei mele,
Creştini ce n-aveţi sărbătoare,
Voi, cei mai buni copii ai firii
Urziţi din lacrimi şi sudoare."(*Octavian Goga*)

II. Identifică propozițiile MAT din frazele următoare:
487. "Din ce apucase el, își făcuse averea de acum."(*Nicolae Filimon*)

488. "Și-a făcut rochia din ce i-a mai rămas."

489. "Casa și-a construit-o cu ce îi dăduseră părinții și din ce adunase el de prin maidan."

490. "Cu ce am avut, cu ce m-au mai ajutat părinții, mi-am ridicat această căsuță în care stau și acum, la bătrînețe.

24. COMPLEMENTUL SEPARATIV-SELECTIV ȘI PROPOZIȚIA SEPARATIVĂ

I. Identifică din exemplele următoare Csep; analizează-le:
491. " A se distinge de B".

492. "La vestea că va divorța de el, pictorul începu să răspîndească vorbe de tot felul, s-o jignească."(*Marin Preda*)

493. "Scădem trei din zece."

494. Alcătuiește cinci propoziții în care să ai Csep.

II. Identifică propozițiile SEP din frazele următoare și contrage-le:
495. I-au selecționat dintre care veniseră la concursul de preselecție.

496 Fata aceasta se distinge dintre cîte au participat.

497. Din ce îi prisosea, a scos o parte și mi-a dat și mie.

498. S-a despărțit cu ușurință de cine o înșelase și nu o mai respecta, preferînd să rămînă singură.

499. Prietenul meu s-a despărțit repede de cine îl incomoda și nu-l lăsa să lucreze cum vrea el.

500. Alcătuieşte fraze în care să ai propoziţii secundare introduse prin pronume relativ *ce*, precedat de prepoziţia *din* (SB, PR, AP, AT, CI, CM, MAT, SEP):

25. COMPLEMENTUL INSTRUMENTAL ŞI INSTRUMENTALA

I. Identifică Cins şi analizează-le:

501. "Românii scriseră cu sabie şi cu sînge pagina cea mai strălucită din analele lor."(*Nicolae Bălcescu*)

502. "Cu vreascuri uscate, puse mai dinainte la adăpost, aţîţai un foc uriaş şi întunecimile îngrozite fugiră să-şi adăpostească frica lor la marginile cele mai depărtate ale pămîntului."(*Calistrat Hogaş*)

503. "Pe ulița satului, din rîpa din dosul bisericii, se repeziră toți flăcăii Șoimăreștilor călări, cu săbiile și sulițele."(*M.Sadoveanu*)

504. "Rămîneţi în umbra sfîntă, Basarabi şi voi, Muşatini,
Descălecători de ţară, dătători de legi şi datini,
Ce cu plugul şi cu spada aţi întins moşia voastr
De la munte pîn-la mare şi la Dunărea albastră."(*Mihai Eminescu*)

505. "Ai fi zis că între timp artileriştii dormiseră, se odihniseră din gros, luaseră o masă bine pregătită şi acum, cu mare poftă de luptă şi cu manevre sigure şi de mare precizie, trăgeau cu cele trei tunuri mai bine decît cu patru."(*Marin Preda*)

506. "Pretutindeni întîlneau cete-cete de zăplani, tot oameni hotărîţi şi aspri, neştiutori de dor şi de păreri de rău, porniţi cu flinta, cu coasa ori cu furca la spinare spre steagul ridicat de Domnul Tudor."(*Gala Galaction*)

507. "Mureşan scutură lanţul cu a lui voce ruginită,,
Rumpe coarde de aramă cu o mînă amorţită."(*Mihai Eminescu*)

508. "Pe bădiţa Vasile îl prinsese la oaste cu arcanul, îl cetluiau acum zdravăn şi-l puneau în cătuşi, să-l trimită la Piatră..."(*Ion Creangă*)

509. "Și vin păstori cu gluga albă,
Din fluier povestindu-și dorul..."(*Octavian Goga*)

510. "Mă simt legat prin sete de vietatea care va muri
La ceas oprit de lege și de datini."(*Nicolae Labiș*)

II. Identifică propozițiile INS din textele următoare; fă contragerea:

511. "Apoi năpădiră asupra lui și-i mai trîntiră în cap cu bolovani și cu ce au apucat pînă-l omorîră de tot."(*Ion Creangă*)

512. "Parcă s-ar fi fălit cu ce-a pățit și ar fi vrut să dea de știre la tot satul."(*Liviu Rebreanu*)

513. "Cu ce mi-ai trimis tu, cu ce am mai avut și eu, am scos-o la capăt."(*Ion Diaconescu*)

514. "Trăia cu ce putea și din ceea ce rămînea de la alții."(*Pavel Dan*)

515. "Cu cîtă putere ai, poți astăzi să-ți ridici orice casă vrei."

516. Identifică părțile secundare de propoziție introduse prin prepoziția *din*:

a) Doinea din fluier.
b) Casa din vale este a bătrînilor tăi.
c) M-am aruncat din cireș.
d) Gardul este făcut din scînduri.
e) A ales boabele din cenușă.
f) Din ce v-ați luat?
g) Vorbea din vîrful buzelor.

26. COMPLEMENTUL SOCIATIV ȘI SOCIATIVA

I. Identifică Csoc din exemplele următoare; analizează-le:

517. "Colo jos, pe mlaștină
S-a-ntîlnit un pui de cioară
C-un bîtlan de baștină."(*George Topîrceanu*)

518. "Și Zaharia lui Gîtlan merge cu tine. Luca Moșneagu, megieșul nostru, vă duce cu căruța cu doi cai ca niște zmei... Numai eu cu Zaharia, ghemuiți în căruța lui moș Luca, ne duceam surgun dracului pomană."(*Ion Creangă*)

519. "Această scrisoare, pe o piele de miel, nu era lucru mare, dar cel ce o ducea era Păun Ozun, și cu el mai erau încă zece."(*Gala Galaction*)

520. "Foarte de dimineață, dumnealor, frumos gătite, împreună cu tînărul Goe, așteaptă cu multă nerăbdare, pe peronul din urbea X."(*I.L.Caragiale*)

521. "Și noi monahii trăim în prietenie cu dînșii."(Mihail Sadoveanu)

522. "Dar hai să mai mergem și pe acasă, mamă, că am zăbovit destul cu dumnealor."(*Liviu Rebreanu*)

523. "Am văzut la Siret locul unde mă scăldam cu dracii de seama mea." (*Mihail Sadoveanu*)

524. "Cu tine două fete stau."(*George Coșbuc*)

525."Greuceanu luă cu dînsul și pe frate-său."("*Greuceanu*")

526. "Tocmai atunci venea și Pițigoiul cu pietricica lui."(*Tudor Arghezi*)

527. "Ia te uită cum îți vin ostașii cu care vei învinge lifta păgînă."(*folclor*)

528. "Simți că nu va pu ea trăi fără dînsa."(*Ioan Slavici*)

II. Identifică propozițiile SOC din următoarele exemple:
529. "Nu m-am certat cu cine trebuia."(*Ion Dragoș*)

530. "Călătorește cu oricine este om de treabă."(*Ion Diaconescu*)

531. "Veniseră dimpreună cu cine îi așteptase."

532. "A rămas fără ce i-au dat părinții."

533. Identifică părțile de propoziție introduse prin *cu*:
a) Vine mama cu tata.
b) Vin mătușa cu surorile tatei.
c) Coșul cu flori este impresionant.
d) Cu ce ai dat?
e) Casa e acoperită cu șindrilă.
f) S-a discutat cu ei.

27.COMPLEMENTUL DE RELAȚIE ȘI PROPOZIȚIA DE RELAȚIE

I. Identifică Crel din exemplele următoare și analizează-le:
534. "Fost-au acest Ștefan-vodă om nu mare de stat..."(*Ion Neculce*)

535. "Cît despre mine unul, fieștecine știe
C-o am de bucurie
Cînd toată lighioana, măcar și cea mai proastă,

Cîine sadea îmi zice."(*Grigore Alexandrescu*)

536. "Pisicuța, nedumerită asupra gălăgiei ce se făcea îndărătul său, întorcea capul din cînd în cînd."(*Calistrat Hogaș*)

537. "Despre partea închinării, însă , Doamne, să ne ierți."(*Mihai Eminescu*)

538."Cît despre mine, lungit cum stăteam în fundul cel mai adînc al peșterii mele, fără teamă de priviri iscoditoare, îmi făceam socoteală cum aș putea împărtăși posterității depărtate deosebitele simțiri, pe care le încearcă cineva, cînd e aruncat de viu și fără pacate, în gurile de flăcări ale Tartarului." (*Calistrat Hogaș*)

539. "Mare de inimă iar de gură și mai mare, părintele Duhu nu se învrednicise de o viață mai bună;dar se vede că nici poftea el una ca asta, de vreme ce nu-și astîmpăra gura către mai-marii săi, măcar să-l fi picat cu lumînarea ."(*Ion Creangă*)

540. "Șade Toma Alimoș,
haiduc din Țara de jos
nalt la stat
mare la sfat." (*Toma Alimoș*)

541. "Fluieră pe drum și cîntă
Și e cel dintîi la trîntă."(*George Coșbuc*)

542."La un semn, deschisă-i calea, și s-apropie de cort
Un bătrîn atît de simplu după vorbă, după port."(*Mihai Eminescu*)

543."Și, tropotindu-și pe trotuare cizmele grele, umbla, frîntă de spate, să găsească vreun car de la ei."(*Ion Agârbiceanu*)

544. "Din punct de vedere literar, acest roman este o reușită."

545. "Felix dădu informații foarte deprimante asupra severității proverbiale a profesorului de specialitate de la universitate."(*George Călinescu*)

546. "Orice primiți de le Costică relativ la venirea lui, rog să- mi faceți și mie cunoscut."(*I.L.Caragiale*)

547."De răpit, nu mă poți răpi pînă ce nu-i ave un cal asemenea cu acela."(*Mihai Eminescu*)

548. "Ne-am înțeles din preț."(*Gh. Bulgăr*)

549. "În ceea ce privește afirmația ta, nu am nici o obiecție."(*I. Diaconescu*)

II. Identifică propozițiile REL din textele următoare:

550. "Cu atît mai bine pentru cine n-a văzut stele căzătoare în plin miez al zilelor de iulie."(*Calistrat Hogaș*)

551. "În ceea ce se referă la practică , s-a evidențiat prin metodele pe care le-a propus."

552. "Ce poți spune în privința cui a lipsit?"

553. "Să vedem vinul de-i bun."(*folclor*)

554. "Savanții nu pot da încă o lămurire satisfăcătoare asupra a ceea ce înseamnă frumos și a ceea ce înseamnă adevăr."(*Ion Diaconescu*)

555. Alcătuiește fraze în care să ai diverse subordonate introduse prin pronumele relativ compus *ceea ce* (SB, PR, AT, CD, CI, INS, SOC, REL)

28.COMPLEMENTUL OPOZIȚIONAL ȘI OPOZIȚIONALA

I. Identifică Cop din textele următoare:

556. "O beșică-n loc de sticlă e întinsă-n ferăstruie."(*Mihai Eminescu*)

557. "Și, în loc de înțelepciune, mă făceam tot mai neastîmpărat."(*Ion Creangă*)

558. "Pe piept, colac de grîu de-un an
Și-n loc de galben buzdugan."(*George Coșbuc*)

559. "Culmea e că regimentul care a plecat în locul nostru n-are nici un ofițer din Banat."(*Gh.Brăescu*)

560 ."În locul acestora trimitem pe alții."(*Gh.Bulgăr*)

561. "Tu, drept răspuns, îmi pui o întrebare."(*Ion Diaconescu*)

562. "În loc de a învăța, se plimbă toată ziua."(*Vasile Șerban*)

563. "Cartea i-am dat-o lui Ion, în locul Mariei."(*Vladimir Robu*)

II.Identifică OP din textele următoare; contrage-le:

564. "Poate că e greu de înțeles cît de mare a fost bucuria pe care a simțit-o în momentul cînd s-au văzut după o lungă despărțire care, în loc să-i înstrăineze, i-a unit pînă într-atît, încît au devenit ceea ce sînt, poate, și astăzi."

565. "Acum cînd chiar nici Pintea nu se sfia a-i spune că-l bănuiește, el se simțea mai bun decît cum îl credeau alții, prea bun pentru oamenii în mijlocul cărora se afla și, dacă mai înainte îl apăsa gîndul că nu mai poate umbla prin lume decît sub scutul cinstei altora și că în curînd va trebui, poate, să cază la închisoare, acum iar își ridică fruntea deoarece simțea că toți aceia care îl osîndeau, aflîndu-se la strîmtoarea în care se aflase el, s-ar fi dovedit mai slabi, mai nesocotiți ori mai răi decît dînsul."(*Ioan Slavici*)

566. "Dacă bacalaurea ul este un examen greu, apoi admiterea este și mai grea."

567. "În loc să vină acasă și să povestească ce i s-a întîmplat, a preferat să meargă pe la prieteni."

568. "În loc să-și vază popa de legea lui și ctitorii săi să se îngrijească de geamie, dumnealor se leagă de lume și nu o lasă să trăiască în bună pace." (*I.L.Caragiale*)

569. "Dar Rafirica, deși avea numai zece ani, în loc s-o asculte pe maică-sa, se apucase să-i spună lui Victor."(Marin Preda)

570. "Incai omorîţi-mă şi pe mine decît s-ajung zile amărîte."(*Gh.Brăescu*)

571. "M-am păcălit în socoteala mea: soarele, în loc ca să-mi ajungă pînă la ochi şi să mă trezească, a tras peste mine ţolul ist greoi."(*Gala Galaction*)

572. "Ea, în loc să stea în coteţ, sta afară în grîu."(*Brătescu Voineşti*)

573. Alcătuieşte exemple în care cuvîntul *loc* să aibă diferite valori (substantiv, element component al unei locuţiuni prepoziţionale şi al uneia conjuncţionale)

29.COMPLEMENTUL CUMULATIV ŞI CUMULATIVA

I. Identifică Ccum din exemplele următoare:

574. "În afară de tine, care ai meritat-o cu prisosinţă, au mai fost azvîrliţi afară şi alţii."(*Marin Preda*)

575. "Pe lîngă hrană au mai luat şi altele."(*Liviu Rebreanu*)

576. "Să se sfătuiască ce să ia afară de bani şi bijuterii."(*L.Rebreanu*)

577. "Cinstea profesională, afară de marele său har, a fost una din trăsăturile caracteristice ale maestrului Constantin Nottara."(*Gh.Ciprian*)

578. "Pe lîngă undiţă poate că ar fi bună şi o manta de ploaie."(*Mihail Sadoveanu*)

579. "În afară de cei cincisprezece se mai strînsese în ogradă un pîlc de oameni." (*L.Rebreanu*)

580. "A practicat şi alte meserii decît cea învăţată."(*Vasile Şerban*)

581. "Afară de asta, limba greacă modernă joacă un rol important în viaţa dialectelor aromân şi meglenoromân."(*Iorgu Iordan*)

582. "Pe deasupra, mai era şi surd. "(*Ion Diaconescu*)

583. "În afara prietenilor, mai sînt și rudele."(*Gh.Bulgăr*)

II. Identifică propoziţiile *CUM* din textele următoare; contrage-le:

584. "Pe lîngă că era curat spilcă, apoi obișnuia să se îmbrace foarte elegant." (*I.L.Caragiale*)

585. "După ce că ești chior, nici n-auzi bine."(*Marin Preda*)

586. "Mersul pe jos e plăcut, plus că e și folositor organismului."(*V.Șerban*)

587. "Las'că rudele mele nu mi-ar ierta un așa pas, dar apoi nici inima mea nu are plecare de a se robi."(*C.Negruzzi*)

588. "Nici oleacă de mîncare nu mi-a dat, necum să-mi dea ceva sîmbrie." (*Liviu Rebreanu*)

589. "Boierii mari și mici nu numai că nu plăteau nici o dare către stat, dar aveau și privilegiul de a scuti un număr de dajnici."(*I.Ghica*)

590. "Am constatat și altceva decît ce presupuneam."(*Mioara Avram*)

591. "Toată vreme la masă s-a vorbit rău de profesori, cari după ce că nu sînt buni de nimic, apoi sînt și brutali și mojici, mai ales cu copiii de familii bune." (*I.L.Caragiale*)

592. "Lasă că era tînără numai de vreo șaisprezece ani și că avea încă acea frăgezime copilărească atît de neprețuită în podoaba unei femei, dar apoi toate mișcările ei, căutătura sa, glasul său aveau un ce mai deosebit, un aer de sălbătăcime încîntătoare."(*Vasile Alecsandri*)

593. "După ce că e neagră o mai cheamă și Neaga."(*Anton Pann*)

594. Identifică felul părţilor de propoziţie introduse prin acelaşi element de relaţie:

a) Stai lîngă mine.
b) Pe lîngă mine, a venit și el.
c) Casa de lîngă noi este a bunicilor.
d) Nu vă aplecați în afară.
e) În afară de șerpi, mă tem și de șoareci.
f) Casa a fost construită în afara perimetrului stabilit.

30. COMPLEMENTUL DE EXCEPŢIE ŞI PROPOZIŢIA DE EXCEPŢIE

I. Identifică Cex din exemplele următoare:

595. "Afară de tîrgurile din Moldova, eu n-am mai cunoscut nimica!" (*Mihail Sadoveanu*)

596. "Nu-mi rămîne altceva decît supunerea."

597. "Nimic nu ţine mai strîns pe oameni decît respectul reciproc şi emulaţia în construcţie."(*George Călinescu*)

598. "Altcineva decît mine ar fi găsit tovărăşia veselă şi ar fi petrecut."(*Gala Galaction*)

599. "N-avea nici un viţiu, nici o pasiune, decît tutunul, pe care-l fuma." (*Gh. Brăescu*)

600. "Nimica, domniţă, nu dovedeşte mai bine că are cineva duh decît credinţa că nu are." (*I.L. Caragiale*)

601. "Morarul, cum văzu că toate apele au îngheţat, afară de apa de la moara lui, pe loc se gîndi că asta este o minune."(*B. Ştefănescu Delavrancea*)

602. "Nu dorea altceva fără numai o excursie în munţi."

603. "Toţi erau încîntaţi, afară de Gogu."(*Liviu Rebreanu*)

604. "Orice călătorie, afară de cea pe jos, e după mine o călătorie pe picioare străine." (*Calistrat Hogaş*).

II. Identifică EX din textele următoare; contrage-le:

605. "Ca să scapi de pedeapsă, alt chip nu e decît să te duci să-mi aduci pe fata lui Verdeş-împărat."(*Petre Ispirescu*)

606. "Boierul e un om care toată ziua nu lucră altceva decît mănîncă, bea, citeşte într-o carte, se culcă şi doarme, iar cînd se scoală le începe toate de la capăt."(*Mihail Sadoveanu*)

607. "Nu-mi rămîne altceva decît să cred orbeşte în fericirea mea."(*I. Vinea*)

608. "Mîine trebuia să-l ducă la ştreang, afară numai dacă domnitorul nu va fi schimbat osînda într-o pedeapsă mai grea: să fie legat de două cămile, pe care argaţii să le biciuiască, spre răsărit şi apus."(*A. Maniu*)

609. "În afară că am terminat ce mi-a dat să fac, n-am mai lucrat nimic astăzi."(*Vasile Şerban*)

610. "Nimeni nu suflase niciodată nici un cuvînt despre acest lucru, dar seara,

cînd Birică se întorcea de la lucru şi le găsea pe cele două surori în dosul porţii, înţelegea că ele au stat acolo tot timpul şi că nimic altceva n-au făcut decît să stea şi să se tot uite cum se scurg spre horă fetele de seama lor."(*Marin Preda*)

611. "Zmeul, de cînd rămăsese închis în ostrovul său ca leul în cuşca îmblînzitorului de dobitoace, nu făcea alt decît da ocol ostrovului şi cît îi ziulica de mare îl învîrtea şi iar îl învîrtea ca doar să găsească un locşor pe unde să treacă dincolo, dar pustiul de foc care giulea şi ustura nevoie mare îl făcea să se tragă înapoi şi să-şi rumege turbarea cu nădejdea d-a şi-o vărsa pe cineva, cînd va găsi vremea."(*Folclor*)

612. "Altă treabă n-a avut decît să se ducă să-i spună."(*Marin Preda*)

613. "N-am dat nimănui, în afara cui mi-ai spus tu."(*Mioara Avram*)

614. "În afară că este un om serios, altceva nu cred că se mai poate afirma în ceea ce-l priveşte."(*Ion Diaconescu*)

615. "Nu te-am chemat altădată decît cînd a fost necesar să fii aici."

31. CUVINTE ŞI CONSTRUCŢII INCIDENTE

616. Identifică incidentele din exemplele următoare, arătînd prin ce sînt exprimate:

a) Asta, zău, nu ştiu.

b) "Aici e, fără îndoială, paradisul pămîntesc al vremurilor noastre."(*Calistrat Hogaş*)

c) "Iar pe la capătul albiuţei am găsit cîteva rubiele, puse de turci, se vede, la capul copilei."(*Ion Creangă*)

II. Identifică propoziţiile şi frazele incidente şi fă schema:

617. "-Ne vom lupta pînă la moarte! rostiseră cu toţii într-un glas."(*Alexandru Mitru*)

618. "-Ce hotărîm să facem? întrebase Dapix într-o noapte la sfatul celor care mai erau în viaţă în cetate."(*Alexandru Mitru*)

619. "Na, Dănilă - zise el în gîndul său - aşa-i c-am sfeclit-o?"(*Ion Creangă*)

620. "-Venise să ne împuşte el pe noi, dacă, vedeţi dumneavoastră, n-am fi stat sub ploaia de bombe şi am fi luat-o la fugă." (*Marin Preda*)

PARTEA A III-A

1.

S — **foc şi potop** — loc, s. nenorocire

Pv — **a căzut** — vp, pers., tr,cj a II-a, act, ind,p.c.,III sg, af

N — **mare** — aj.var.1 term., se acordă în gen, nr,caz cu s.det (fm,sg,N), grad pozitiv

Ccl — **pe capul** — s.c.s., nt, sg, Ac, art., hot."-l" + prep. simplă "pe".

Aaj — **nostru** — aj.pron.pos.(m.mulţi pos, 1 ob.pos) nt, sg,caz Ac.

2.

Si — **tu**

Pv — **ai apucat** — v.p. pers., tr.cj.I, act, ind, p.c., a II-a.sg,sf

Ad — **omule** — s,c,s, ms,sg, V

Aaj — **sărmane** — aj, var., 2 term., se acordă (ms,sg,V) pozitiv

Cd — **drum** — s,c,s.nt, sg, Ac, neart.

Aaj — **rău** — aj.var, 2 term., se acordă cu s.(nt,sg., Ac) pozitiv

3.

S — **o lumină** — s,c,s,fm,sg, N+art neh,"o"

Pv — **izbucneşte**

Cct — **deodată** — adv.compus de timp fără grad de comp.

Ccm — **fantastic** — adv.simplu de mod pozitiv

Ccl — **din mesteacăni** — s., c., s., ms, pl,Ac,neart. + prep.s. "din"

Aaj — **zece** — nr.c.s. val.aj se ac.cu R (ms., Ac)

Aaj — **nalţi** — aj.var.2 term., se acordă cu s. (ms.,pl.Ac) pozitiv

Asp — **cu fruntea** — s.c.s.,fm, sg, Ac, art.hot. "-a" +prep.s. "cu"

4.

S — **sarcini** — s.c.s.fm, pl,N neart.

Pv — **sînt clădite** — v.pred.pers.tr,cj.a IV-a,diat.pasivă,ind., pz.,a III-a, pl, af

Aaj. — **nepieritoare** — aj.,var.2 term., (se ac.cus.) (fm,pl,N) fără grad de comp.

Aaj. — **de fapte** — s.c.s.fm pl, Ac., neart.

Aaj — **strălucite** — aj.var.,2 term., se acordă cu s. (fm.,pl,Ac) poz.

Ccl. — **pe umeri(i)** — s.c.s.ms,pl. Ac, art.hot. "-i" (la adj.)

Aaj — **săi** — aj.pos. (1 pos mai multe ob.) se acordă cu s. (fm,pl,Ac)

Cct — **cu anii** — s.c.c.,ms,pl,Ac,art.hot. "i" + prep.s. "cu"

Aaj — **falnici** — aj.var., 2 term., se acordă cu s. (ms., pl, Ac), pozitiv

5.

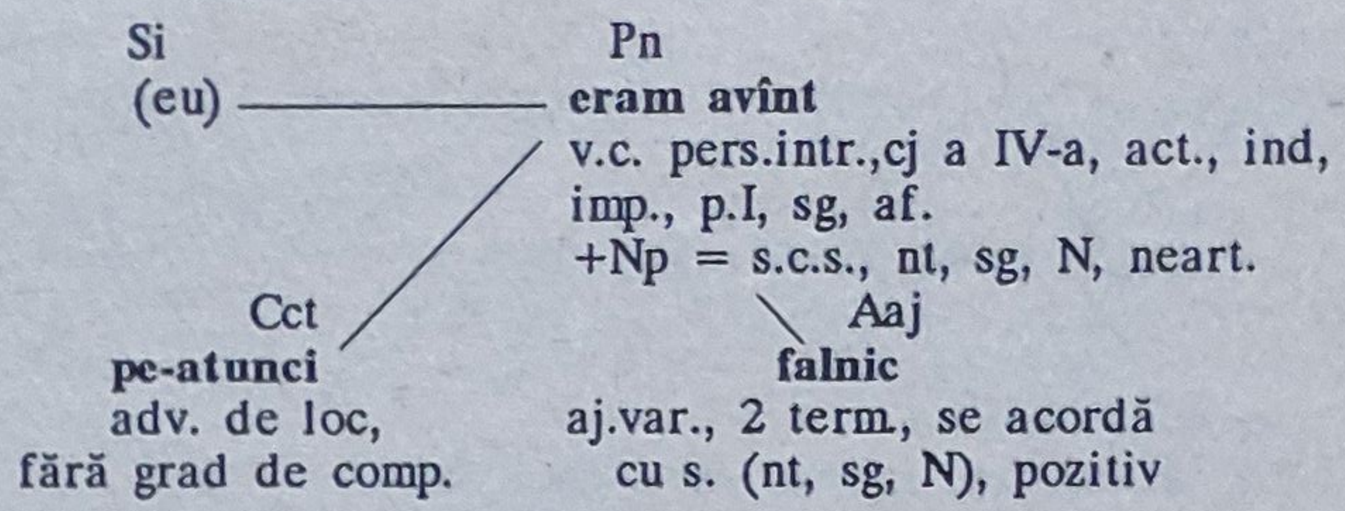
Si
(eu)
Pn
eram avînt
v.c. pers.intr.,cj a IV-a, act., ind,
imp., p.I, sg, af.
+Np = s.c.s., nt, sg, N, neart.
Aaj
falnic
aj.var., 2 term., se acordă
cu s. (nt, sg, N), pozitiv
Cct
pe-atunci
adv. de loc,
fără grad de comp.

6.

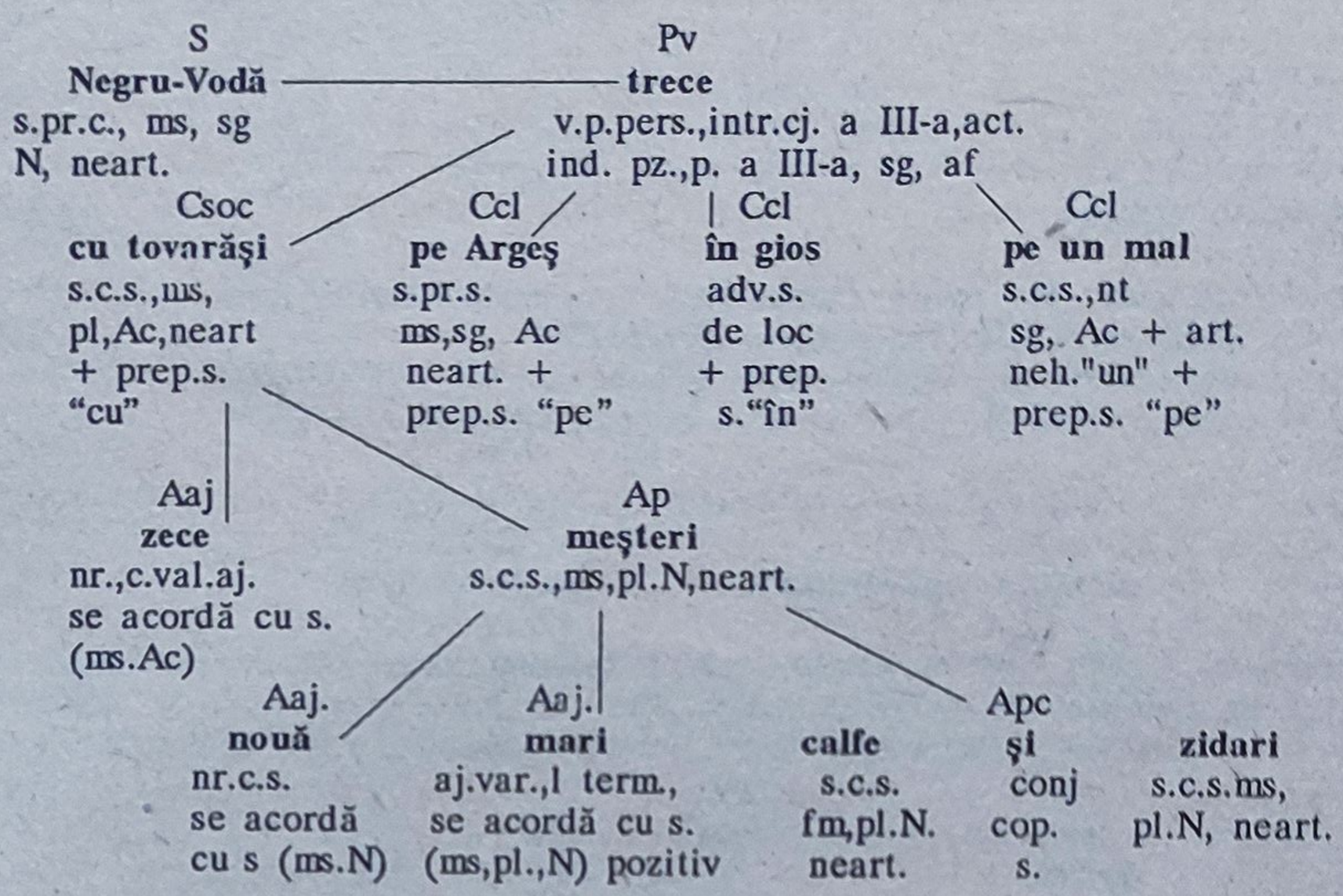
S
Negru-Vodă
s.pr.c., ms, sg
N, neart.
Pv
trece
v.p.pers.,intr.cj. a III-a,act.
ind. pz.,p. a III-a, sg, af
Csoc
cu tovarăşi
s.c.s.,ms,
pl,Ac,neart
+ prep.s.
"cu"
Ccl
pe Argeş
s.pr.s.
ms,sg, Ac
neart. +
prep.s. "pe"
Ccl
în gios
adv.s.
de loc
+ prep.
s."în"
Ccl
pe un mal
s.c.s.,nt
sg, Ac + art.
neh."un" +
prep.s. "pe"
Aaj
zece
nr.,c.val.aj.
se acordă cu s.
(ms.Ac)
Ap
meşteri
s.c.s.,ms,pl.N,neart.
Aaj.
nouă
nr.c.s.
se acordă
cu s (ms.N)
Aaj.
mari
aj.var.,l term.,
se acordă cu s.
(ms,pl.,N) pozitiv
Apc
calfe
s.c.s.
fm,pl.N.
neart.
şi
conj
cop.
s.
zidari
s.c.s.ms,
pl.N, neart.

7.

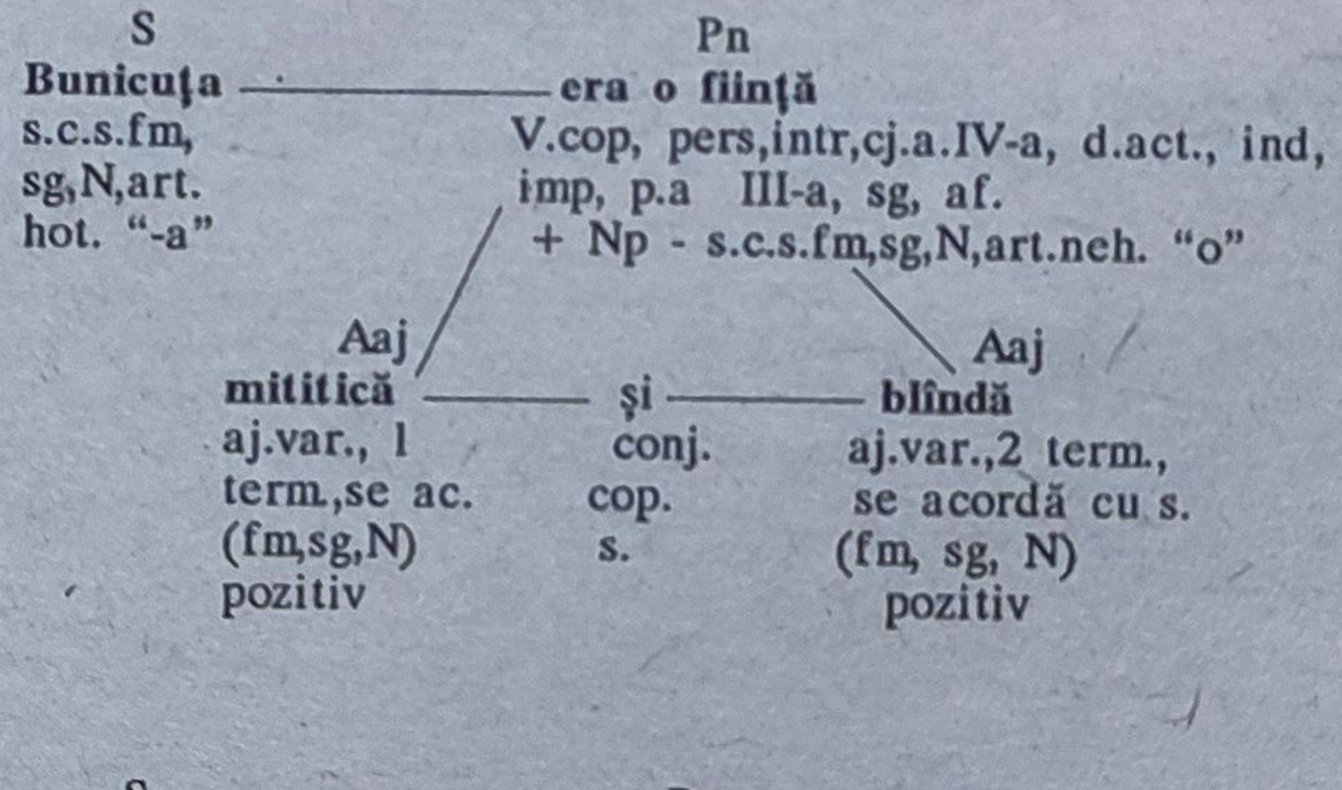
S
Bunicuţa
s.c.s.fm,
sg,N,art.
hot. "-a"
Pn
era o fiinţă
V.cop, pers,intr,cj.a.IV-a, d.act., ind,
imp, p.a III-a, sg, af.
+ Np - s.c.s.fm,sg,N,art.neh. "o"
Aaj
mititică
aj.var., l
term.,se ac.
(fm,sg,N)
pozitiv
şi
conj.
cop.
s.
Aaj
blîndă
aj.var.,2 term.,
se acordă cu s.
(fm, sg, N)
pozitiv

8.

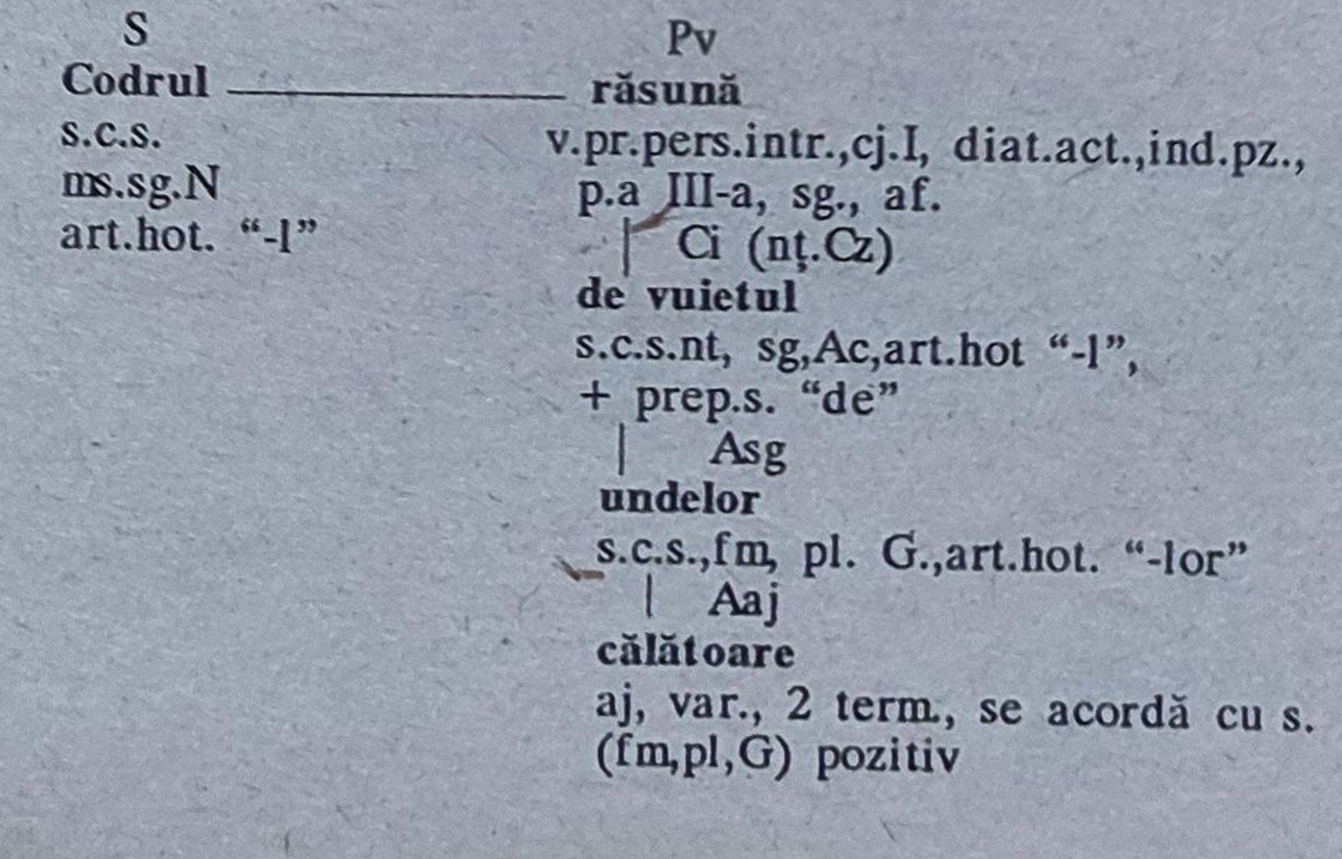
S
Codrul
s.c.s.
ms.sg.N
art.hot. "-l"
Pv
răsună
v.pr.pers.intr.,cj.I, diat.act.,ind.pz.,
p.a III-a, sg., af.
Ci (nţ.Cz)
de vuietul
s.c.s.nt, sg,Ac,art.hot "-l",
+ prep.s. "de"
Asg
undelor
s.c.s.,fm, pl. G.,art.hot. "-lor"
Aaj
călătoare
aj, var., 2 term., se acordă cu s.
(fm,pl,G) pozitiv

9.

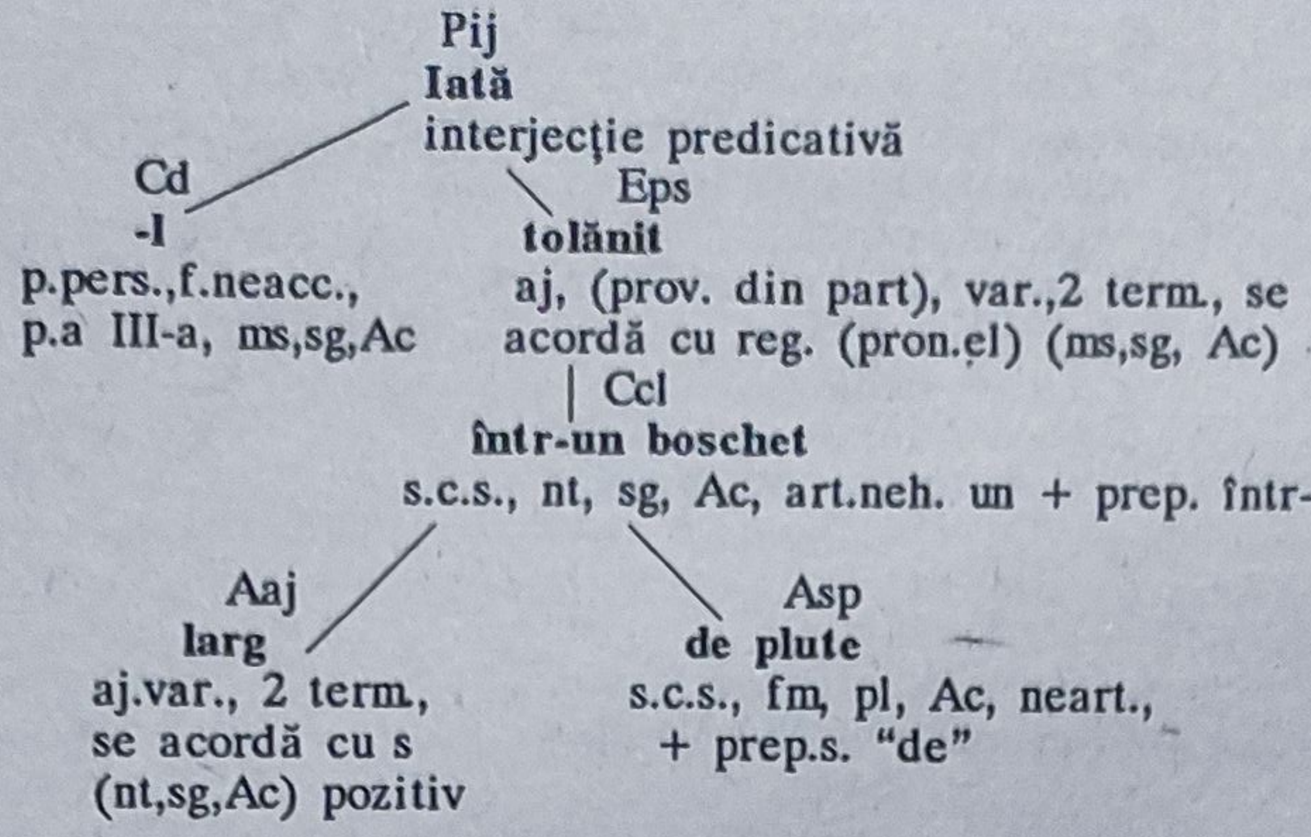

10. "Pe drumul[2]/ ce duce (Pv) către cetatea Neamţu[1]/, pe la sfîrşitul lui septembrie 1686, se vedea (Pv) o oaste mergînd[2]/".

1=P. dezv.,verb, af., bim.,en. pr-z, nonex, sec, sub. AT determ.
2=P. dezv., verb, af, bim, en, pr-z, nonex., PP, reg.

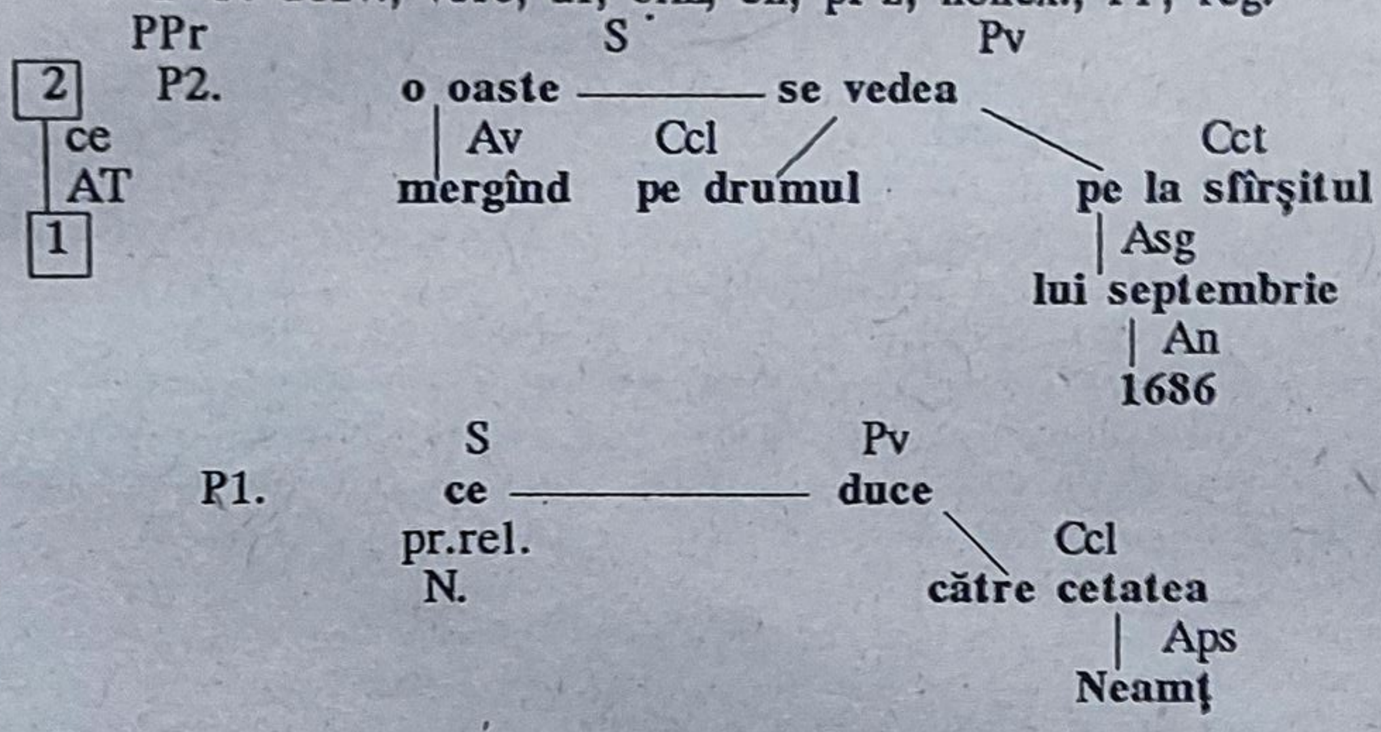

11. "Intră (Pv) în coridorul şcolii[1]/ şi se apropie (Pv) de fiu-său atît de repede[2]/, încît copiii se speriară (Pv)[3]/ şi crezură (Pv)[4]/ că omul vrea(Pv)[5]/ să bată (Pv) pe vreunul dintre ei[6]/".

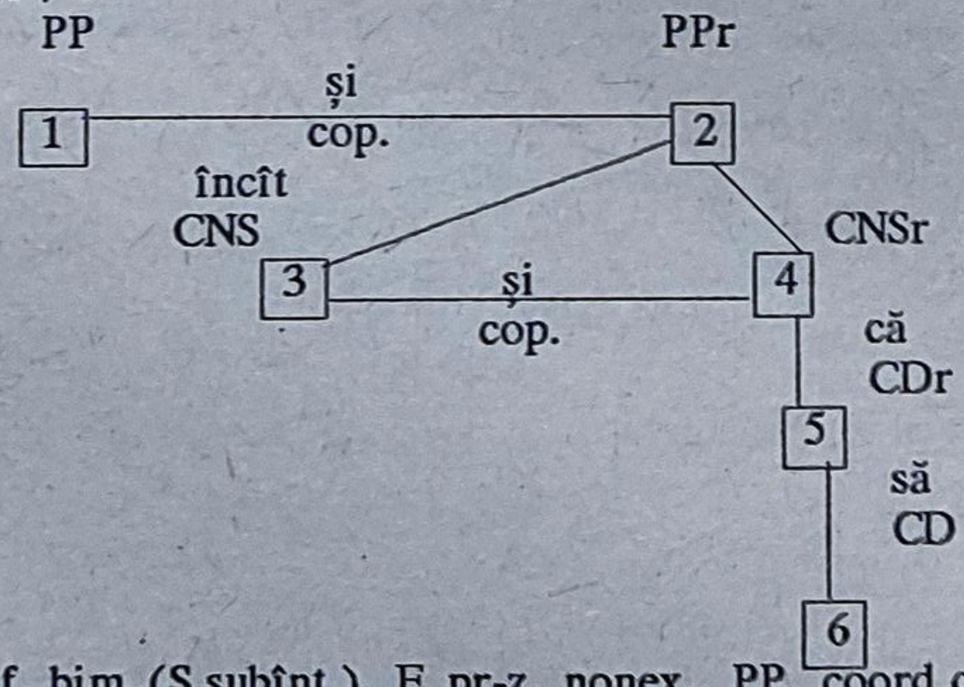

1.= P dezv.,verb, af.,bim.,(S.subînţ.), E pr-z, nonex., PP, coord.cop. cu P2
2.= P dezv, verb, af, bim.,(S sub.)E pr.z.nonex.coord.cu 1, reg
3.= P dezv,verb,af, bim, E pr-z, nonex,CNS(sub.lui2)
4.= P simplă,verb,af,bim,(S sub)E pr-z,nonex,CNS(sub. lui 2)reg.
5.= P simplă,verb,af,bim,E pr-z,nonex,CD(sub. lui 4) reg
6.= P dezv,verb,af,bim(S sub)E potenţială,nonex,CD, (sub. lui 5)

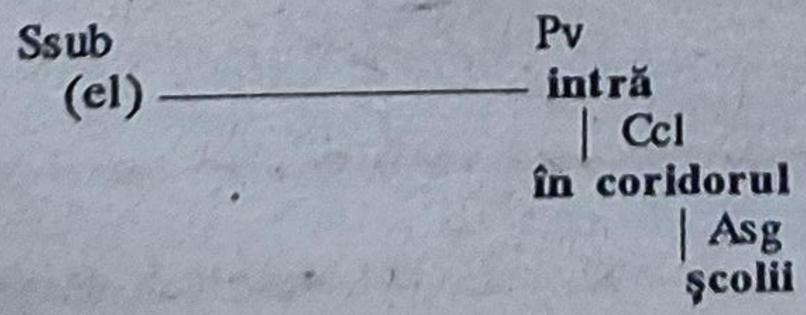

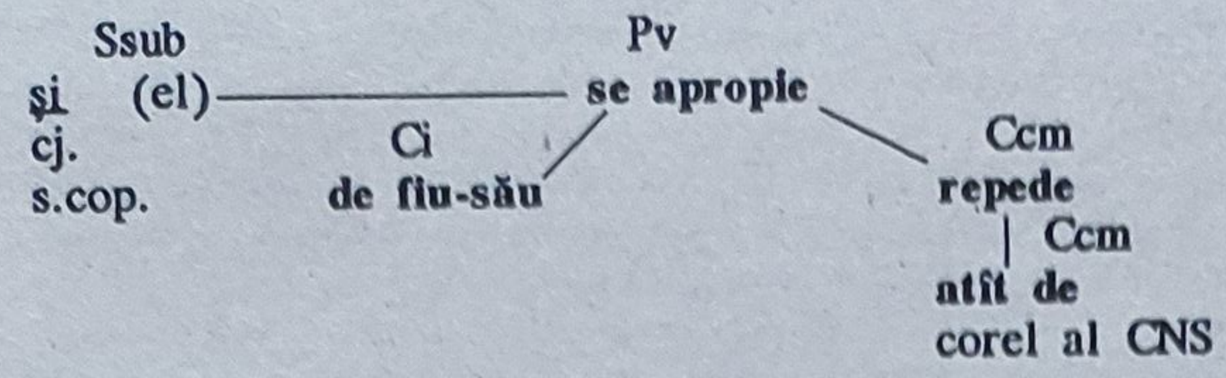

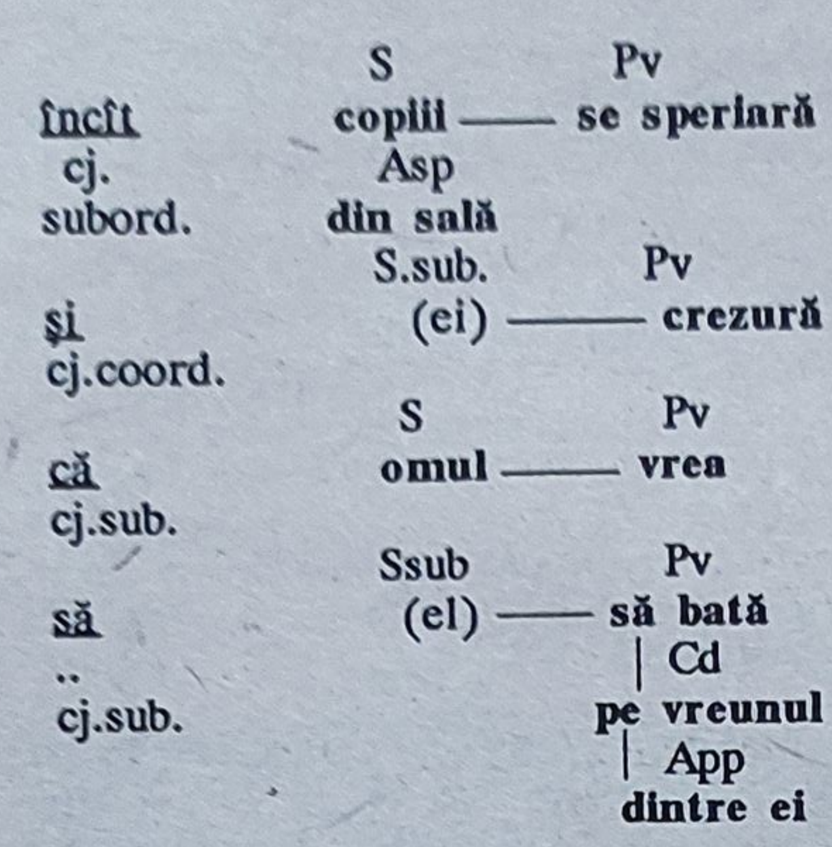

12. Bănică nu înţelegea (Pv) nimic din acest cîntec vechi,[1]/ privea (Pv) pe fereastră, atras de jocul fulgilor[2]/ care se roteau (Pv)[3]/ şi cădeau (Pv) pe sania lui rezemată de salcîmul gros[4]/ în trunchiul căruia bunicul a înfipt (Pv) două inele de fier pentru legat caii.[5]/"

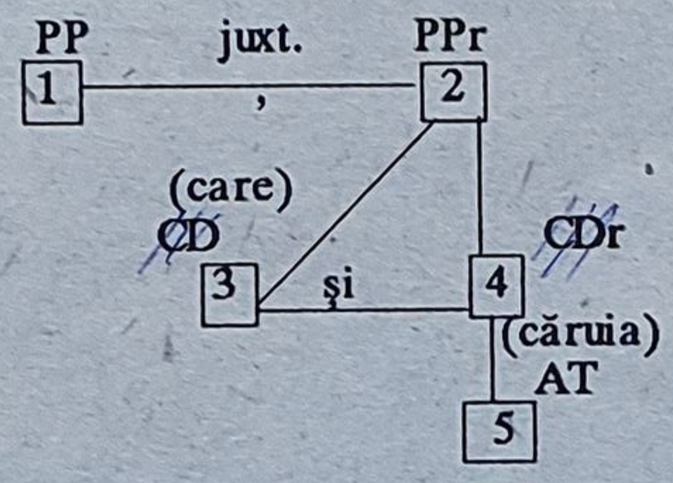

1.= P dezv,verb. neg,bim,E pr-z,nonex,indep,PP(coord.cop cu 2)
2.= P dezv,verb. af,bim,(S sub)E pr-z,nonex,PP(coord.cu 1), reg.
3.= P simplă,verb. af,bim,E pr-z,nonex. sub.CD(coord. cop. cu 4)
4.= P dezv. verb, af. bim. (S sub),E pr-z, subord,CD.(coord. cu 3), reg.
5.= P dezv.verb,bim,E pr-z,sub.AT

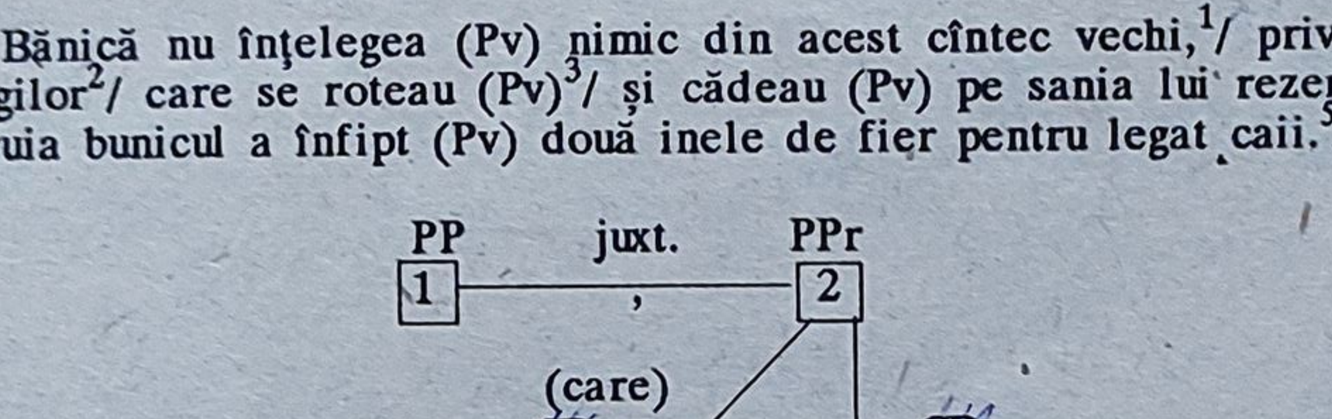

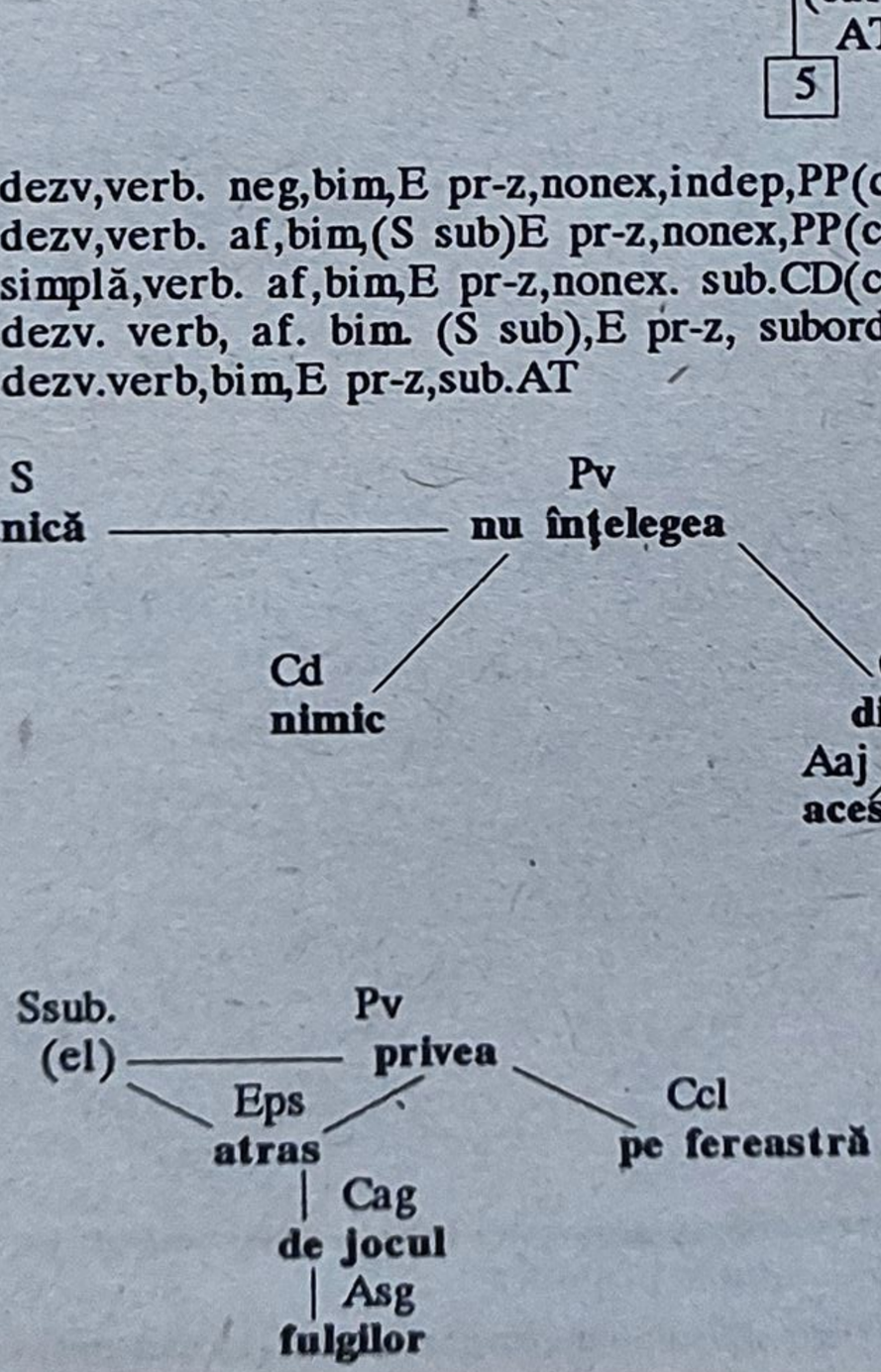

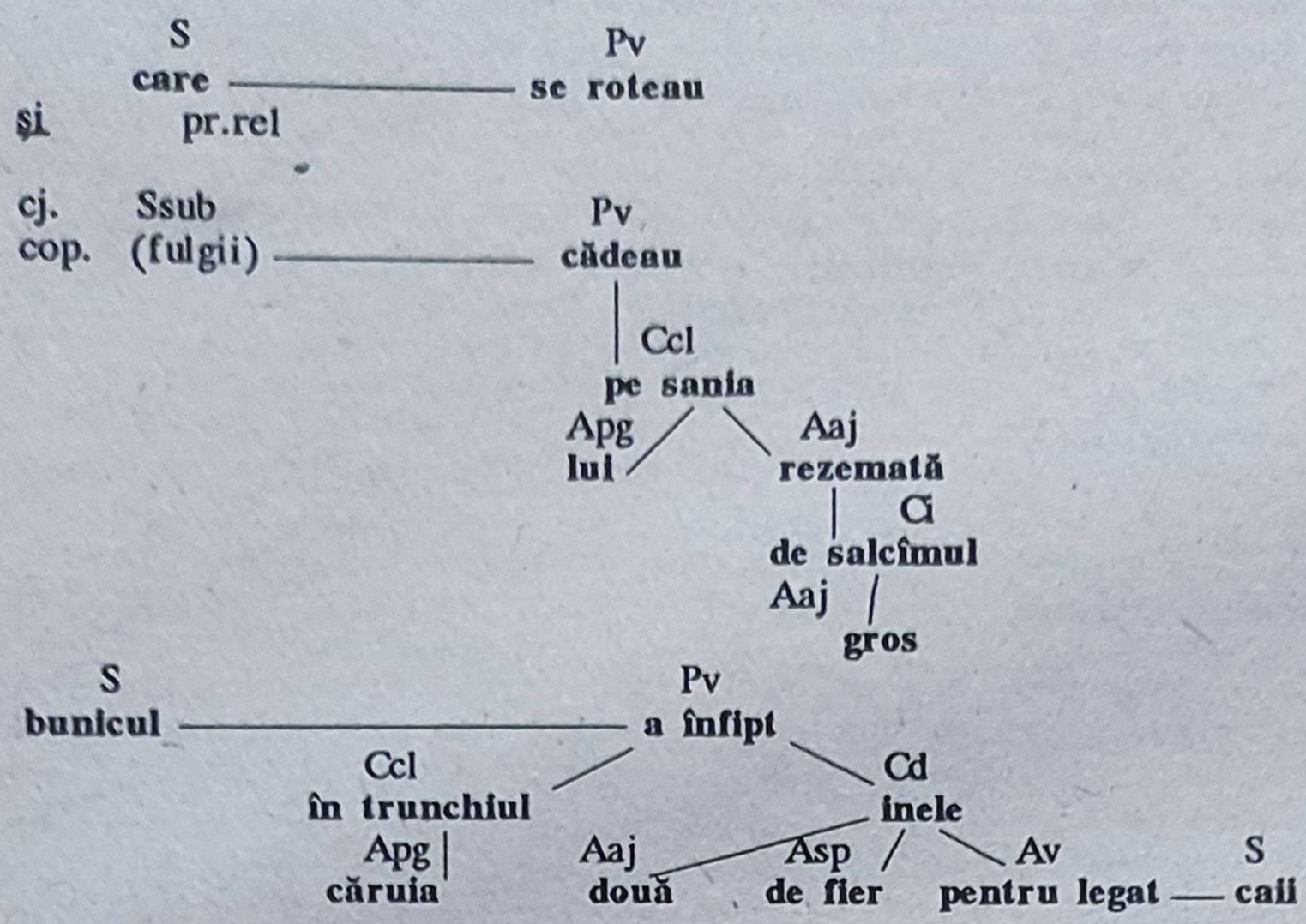

13. "Visează,(Pv)[1]/ gîndi(Pv) mama,[2]/ apoi stinse(Pv) lumina[3]/ şi trecu(Pv) alături în odaie, lăsîndu-l pe băiat singur cu visul acela[4]/ în care se făcea(Pv)[5]/ că el are(Pv) un munte de colaci şi doi saci cu nuci poleite[6]/ şi au venit(Pv)[7]/ să-i cînte(Pv) sub geam[8]/ o căprioară şi patru iepuri."[7]/

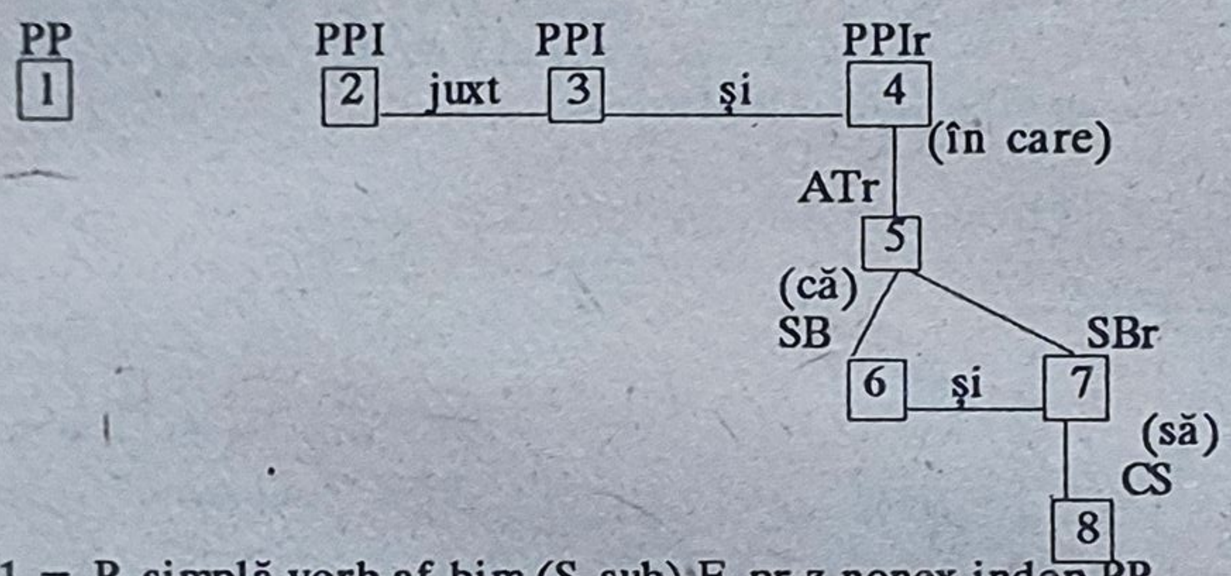

1.= P simplă,verb,af,bim,(S sub),E pr-z,nonex,indep,PP
2.= P simplă,verb,af,bim,E pr-z,nonex,indep,PP incidentă,coord. cu 3
3.= P dezv,verb,af,bim,(S sub) E pr-z, coord.cu 2 şi 4,PP I
4.= P dezv,verb af,bim(S sub)E pr-z,coord.,cu 3,PP I reg
5.= P dezv,verb,af bim(S=SB),E pr-z,sec, AT, sub lui 4
6.= P dezv,verb,af,bim,E pr-z,nonex,sec.sub.lui 5,SB,coord.cu 7
7.= P dezv,verb,af,bim,E pr-z,nonex,sec.sub lui 5,coord.cu7,reg
8.= P dezv.verb,af,bim(S sub)E potenţială,nonex,sec.sub lui 7-CS

14. "Chiar dacă tu, Dunăre, **te-ai face** neagră **cerneală**(Pn)[1]/ cum **spune** (Pv) vechiul cîntec,[2]/ şi eu, ca un vrăjitor dintr-o necrezută poveste, **aş avea** putere(Pv)[3]/ **să strîng**(Pv) nesfîrşita pînză albastră a cerului[4]/ şi **s-o schimb**(Pv) în fîşii de hîrtie[5]/ şi **să mă aşez**(Pv) aici, pe malul tău,[6]/ şi **aş şti** (Pv)[7]/ **să scriu** (Pv) [8]/ şi **aş scrie** (Pv) într-una o mie şi mai bine de ani, întingîndu-mi pana în cerneala ta,[9]/ tot **n-aş izbuti** (Pv)[10]/ **să povestesc**(Pv) oamenilor[11]/ ce **am** (Pv) de povestit.[12]/

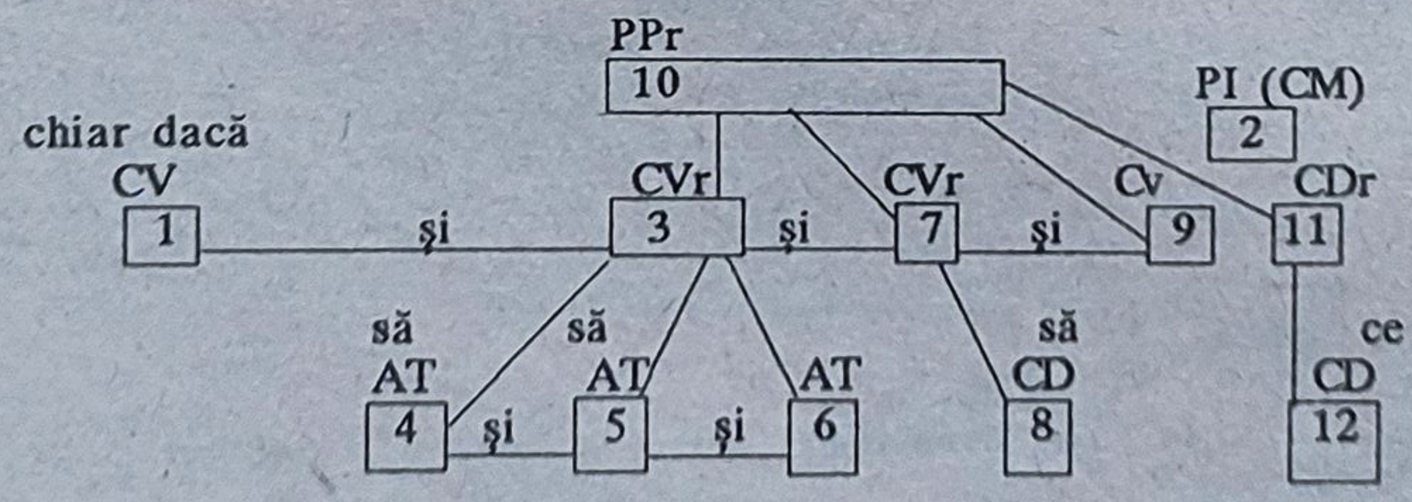

1.= P dezv,nomin,af,bim,E potenţială,nonex,sec.CV,sub lui 10
2.= P dezv,verb,af,bim,En pr-z,nonex,PI (cu aparenţă modală)
3.= P dezv,verb,af,bim,E potenţ,nonex,sec.Cv,sub lui 10,coord.cu 1

4.= P dezv,verb,af,bim, (S inclus)E potenţ,nonex,sec,AT,sub lui 3
5.= Idem
6.= Idem
7.= P simplă,verb,E potenţ,nonex,sec,CV,sub lui 10,coord.cu 3,reg.
8.= P simplă,verb,bim, (S inclus),af,E potenţ,nonex,sec,CD,sub lui 7
9.= P dezv,verb,bim ,(S incl,)af,E potenţ,nonex,sec,CV,sub lui 10,coord.cu 7
10.= P dezv,verb,bim ,(S incl)af,E potenţ,nonex, PP, regentă
11.= P dezv,verb,bim ,(S incl)af,E potenţ,nonex,sec.CD,sub lui 10,reg
12.= P dezv,verb,bim ,(S incl)af,E pr-z,nonex,sec CD,sub lui 11

15. "Jupîneasa **este salvată**(Pv)[1]/ dar madam Popescu,(Ap)[5]/ deoarece **a avut**(Pv) imprudenţa[2]/ să **lasă**(Pv) din neutralitate[3]/ şi să **intervie** în război,[4]/ **primeşte**,(Pv) în obraz, dedesubtul ochiului drept o puternică lovitură de spadă.[5]/"

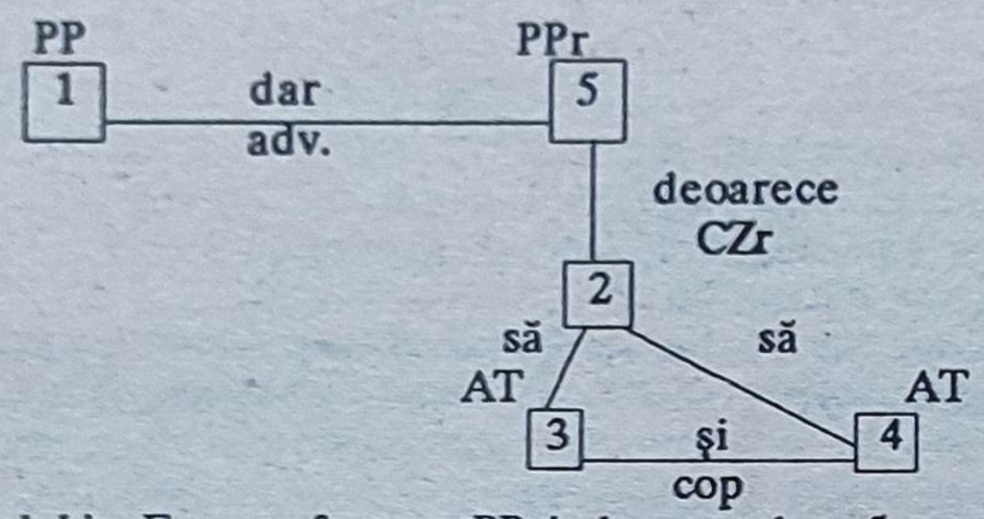

1.=P simplă,verb,bim,E pr-z,af,nonex,PP indep.coord.cu 5
2.=P dezv,verb,bim, (S sub)af,E pr-z,nonex,sec,CZ,sub lui 5,reg
3.=P dezv,verb,bim, (S sub)af,E opt, nonex,sec,AT,sub lui 2 coord.cu 4
4.=P dezv,verb,bim, (S sub)af,E opt,nonex,sec.AT,sub lui 2,coord.cu 3
5.=P dezv,verb,bim,af,E pr-z,nonex,PP coord.cu 1,regentă

16."Cum **venea** (Pv) vuind'[1]/ Făt-Frumos o **apucă** (Pv) de mijloc[2]/ şi o **trînti**(Pv) cu toată puterea într-o piuă mare de piatră,[3]/ peste piuă **prăvăli** (Pv) o bucată de stîncă,[4]/ pe care-o **legă** (Pv) din toate părţile cu şapte lanţuri de fier.[5]/"

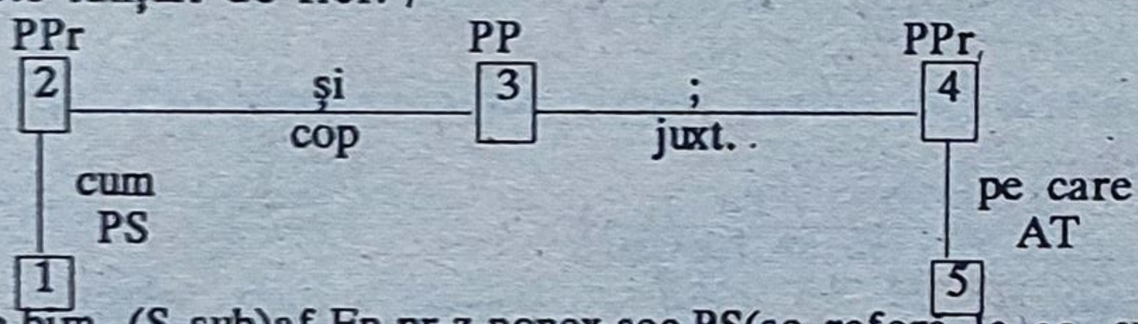

1.=P dezv,verb,bim ,(S sub)af,En,pr-z,nonex,sec.PS(se referă la **ea**, sub lui 2)
2.=P dezv,verb,bim,af,E pr-z,nonex,PP,coord,cu 3,regentă
3.=P dezv,verb,bim,af,E pr-z,nonex,PP,coord cu 2 şi 4
4.=P dezv,verb,bim, (S sub)af,E pr-z,nonex,PP,coord.cu 3,regentă
5.=P dezv,verb,bim, (S sub)af,E pr-z,nonex,sec,AT, sub lui 4

17."El **vine** (Pv)[1]/ **se înalţă** (Pv)[2]/ în cercuri line **zboară** (Pv)[3]/ Şi, răpide ca gîndul la cuibu-i **se coboară**,(Pv)[4]/ Iar copilaşii veseli, cu peptul dezgolit,/**aleargă** (Pv),[5]/ **sar**(Pv) în cale-i[6]/ şi-i **zic** (Pv)[7]/ "Bine-ai sosit! (Pv)[8]/"

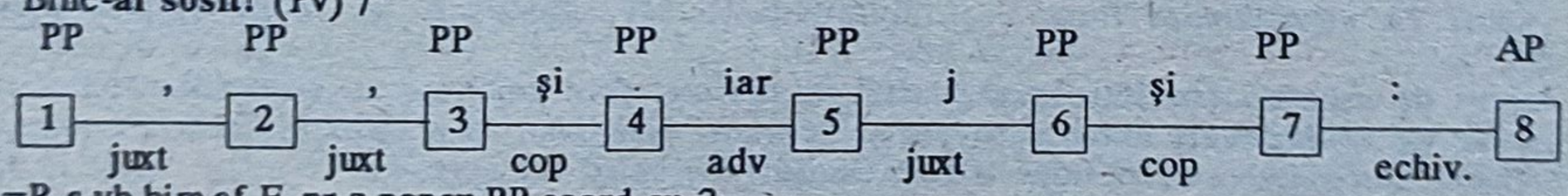

1.=P s,vb,bim,af,E pr-z,nonex,PP,coord.cu 2
2.=P s,vb,bim,(S sub)af,E pr-z,nonex,PP,coord,cu 1 şi 3
3.=P dezv,vb,bim,(S sub)af,E pr-z,nonex,PP,coord cu 2 şi 4
4.=P dezv,vb,bim,(S sub)af,E pr-z,nonex,PP,coord,cu 3 şi 5
5.=P dezv,vb,bim,af,E pr-z,nonex,PP coord.cu 4 şi 6
6.=P s,vb,bim,(S sub),E pr-z,nonex,PP,coord.cu 5 şi 7
7.=P dezv,vb,bim,(S sub)E pr-z,nonex,PP,coord.cu 6
8.=P dezv,vb,bim,(incl),E pr-z,excl,AP(în vorbire directă,enunţ de întîmpinare)

18."**Sfinţise** (Pv) soarele în dosul piscului Coziei,[1]/ cînd el **poposi** (Pv) la pacinica vîlcea'[2]/ unde **sta** (Pv) pitită mînăstirea ca un cuib între munţi.[3]/"

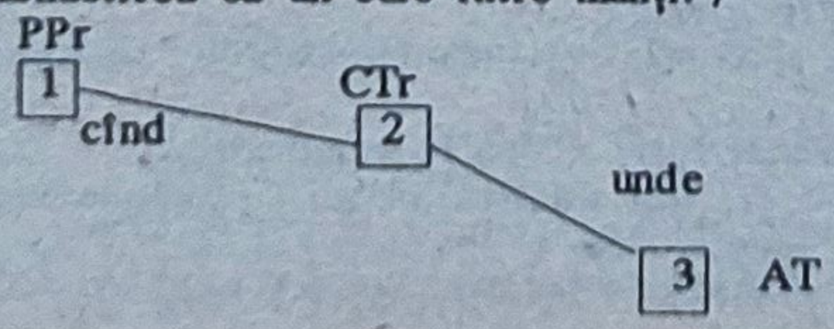

1.=P dezv,vb,bim,af.E pr-z,PP nonex.regentă
2.=P dezv,vb.bim,af,E pr-z,sub,CT, nonex.reg.
3.=P dezv,vb,bim,af,E pr-z,nonex,sec,AT,sub lui 2

19. "Cîteodată ţi **se părea** (Pv)[1]/ că **au pierit** (Pv)[2]/, că **nu le mai zăreşti** (Pv) [3]/, că apa de un verde întunecat[5]/ ce **se umbrea** (Pv) spre adîncimi[4]/ **a rămas pustie.** (Pn)[5]/"

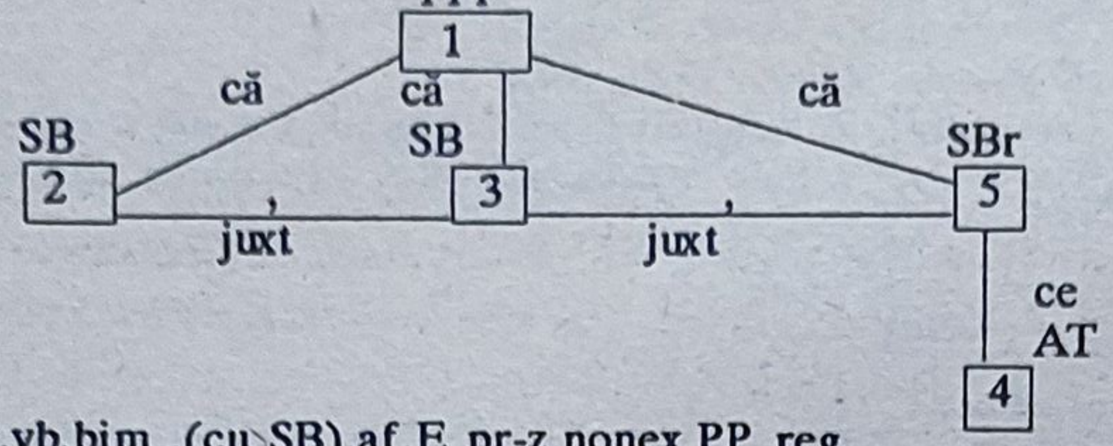

1.=P dezv,vb,bim ,(cu SB),af,E pr-z,nonex,PP reg.
2.=P s,vb,bim, (S sub),af,E pr-z,nonex,sec,SB,sub lui 1,coord.cu 3
3.=P dezv,vb,bim, (S incl),af,E pr-z,nonex,sec,SB,sub lui 1,coord.cu 2 şi 5
4.=P dezv,vb,bim,af,E pr-z,nonex,sec,AT,sub lui 5
5.=P dezv,vb,bim,af,E pr-z,nonex,sec SB,sub lui 1,coord,cu 3, reg.

20. "Cerul (S) **era înalt şi albastru.**(Pn)"

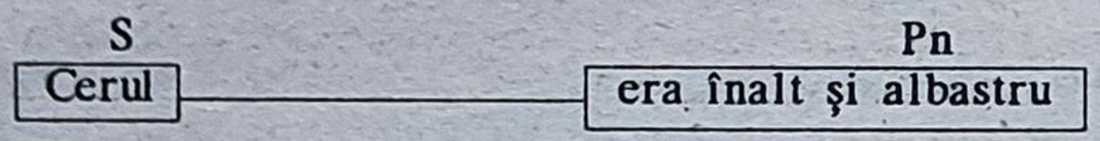

- P s,aj, (Np=aj) bim,af,E pr-z,indep,nonexclamativă
- raport de interdependenţă bilaterală între S şi P (prin Vc)
- raport de coordonare copulativă între cele două nume predicative acordate cu S

$$\frac{S}{\overline{s}}_{N} + \frac{Pn}{\overline{Vc} + Np\ (aj + aj)}_{N}$$

21. "Bunicul (S) **era un bătrîn** (Pn) voinic, roşu la obraz, cu plete albe."

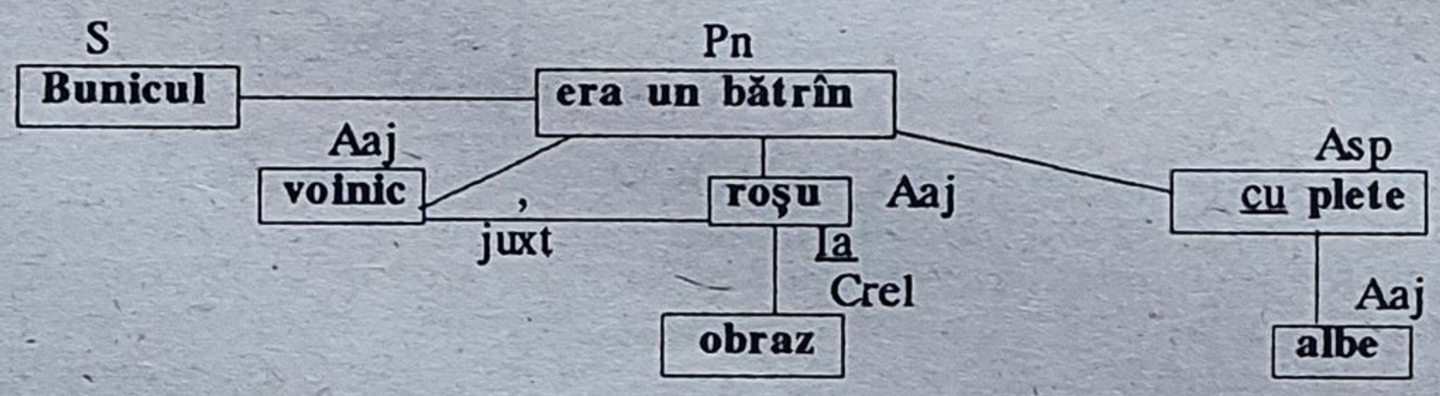

- P dezv,nominală,(Np=s.c.) bim,af,E pr-z,independentă,nonex
- raport de interdependenţă bilaterală între S şi Pn (prin Vc)
- raport de subordonare între S şi determinanţii săi adjectivali (şi acord în gen,nr,şi caz cu regentul)
- raport de subordonare între Asp şi s.regent,realizat prin joncţiune cu prepoziţia "cu"
- raport de subordonare între aj.regent şi Crel,prin joncţiune cu prepoziţia "la"

22. "Aici stejarii, brazii şi fagii trufaşi **înalţă** (Pv) capul lor spre cer."

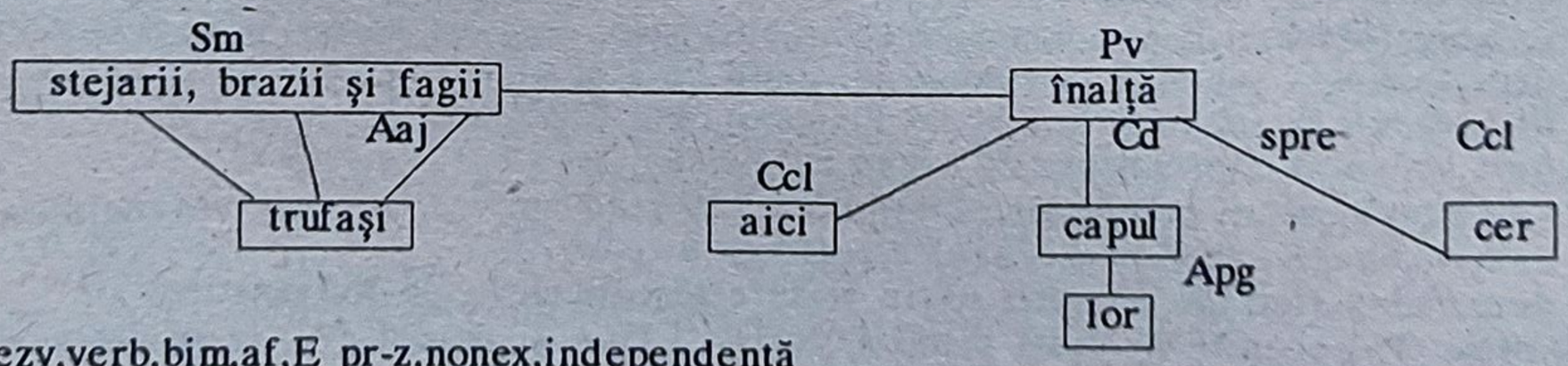

- P dezv,verb,bim,af,E pr-z,nonex,independentă
- raport de interdependenţă bilaterală între S şi P
- raport de coordonare (prin juxtapunere şi copulativ) între elementele alcătuitoare ale S multiplu
- raport de subordonare între s.regente şi Aaj (prin acord în gen,nr,caz,).
- raport de subordonare între v regent şi: Ccl adverbial prin juxtapunere, Cd prin flexiune(Ac),Ccl prin joncţiune cu prepoziţia "spre"(regim Ac)
- raport de subordonare prin juxtapunere şi flexiune între s.regent şi Apg

23. "De prin adîncul văilor, de peste înălţimea coamelor codrului, de pe întinderea scînteietoare a smidurilor înflorite, valuri străvezii de aburi sclipitori **se ridicau** (Pv) în unde creţe."

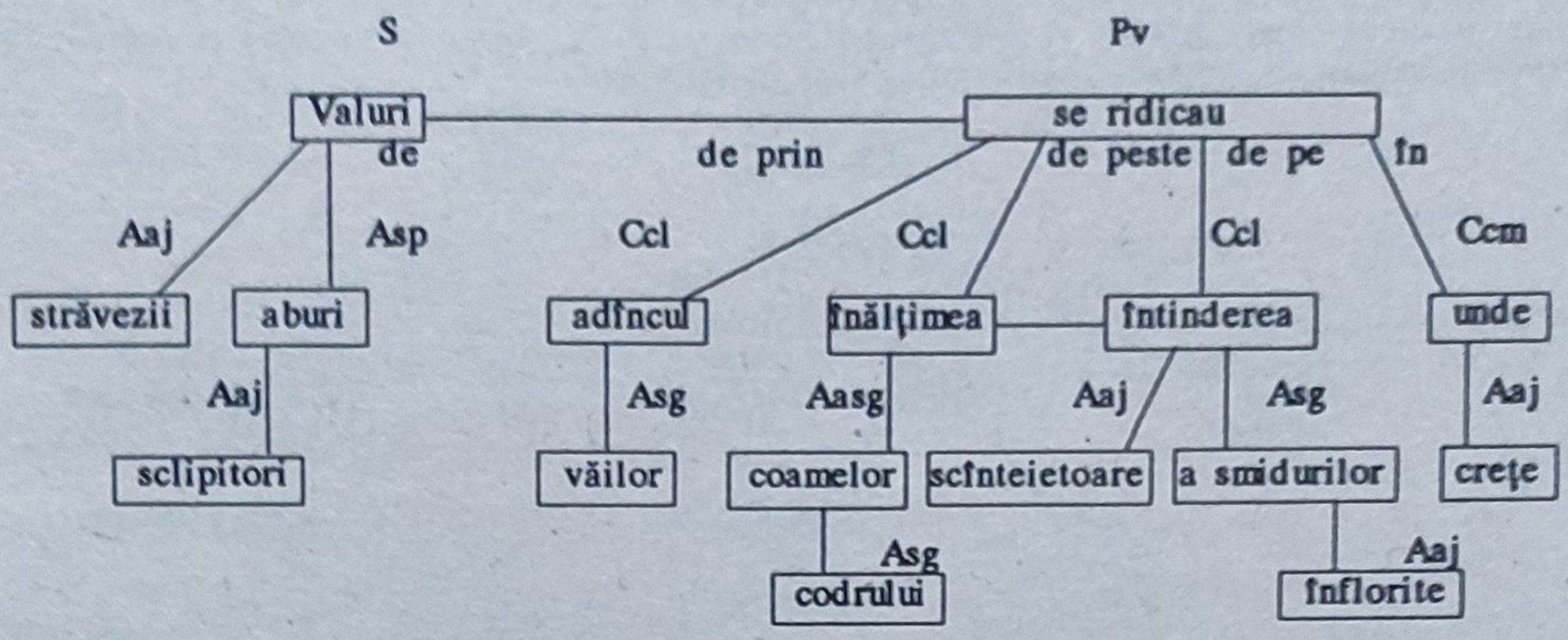

Pdezv,verbală,bim,af,E pr-z,nonex,independentă
- raport de interdependenţă bilaterală între S şi Pv (prin acord)
- raport de coordonare prin juxtapunere (,) între Ccl subordonate verbului
- raport de subordonare între:s.regent şi Aaj prin acord în gen,nr,caz,juxtapunere; între s.regent şi Asg prin flexiune (genitivul); între v regent şi Ccl/Ccm prin joncţiune cu ajutorul prepoziţiilor simple sau compuse (cu regim Ac)

24. "De sub marginile îndepărtate ale văzduhului de pretutindeni, nenumărate grămezi vinete de nouri posomorîţi, cu frunţi îndrăzneţe şi ameninţătoare, **se iviră** fără de veste."

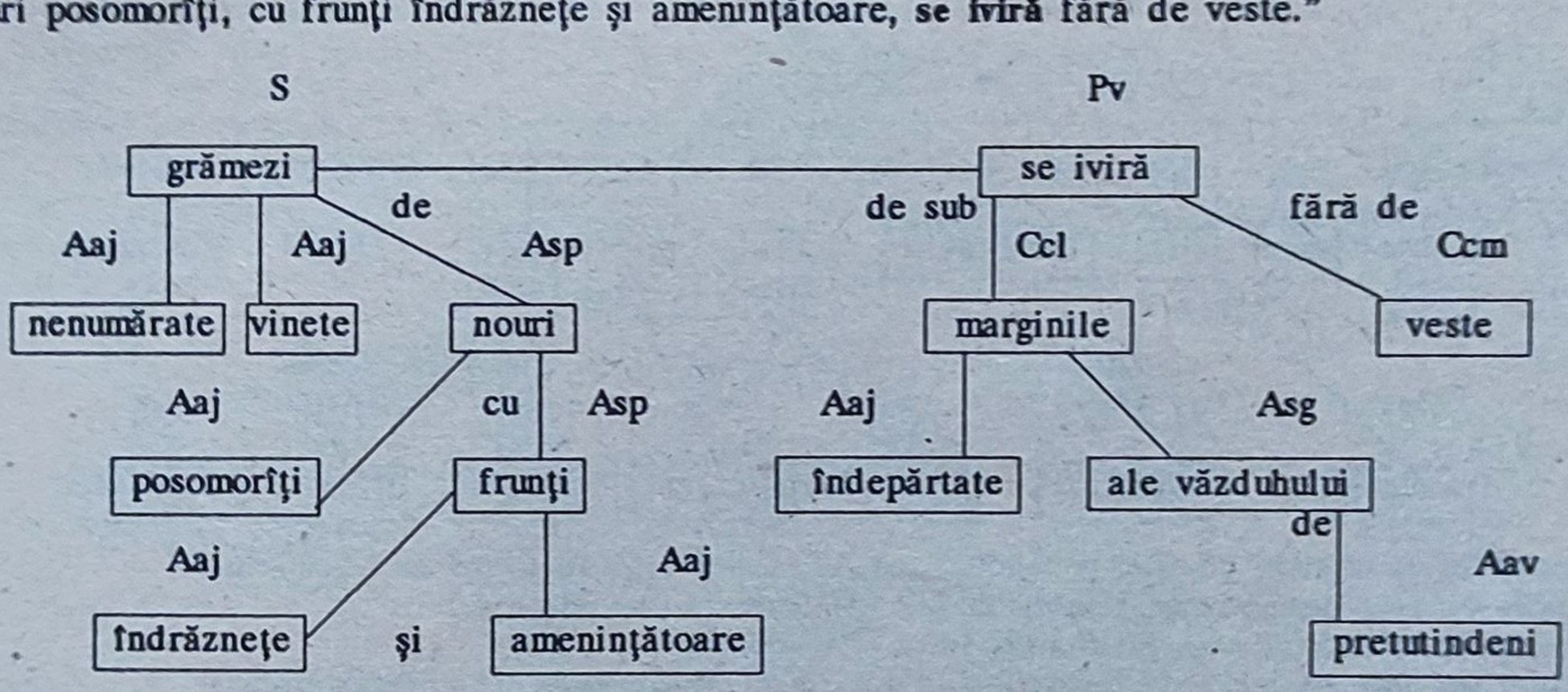

Pdezv.vb,bim,af,E pr-z,nonex,independentă
- raport de interdependenţă bilaterală între S şi P (prin acord)
- raport de coordonare copulativă între cele 2 Aaj subordonate s.**frunţi**
- raporturi de subordonare: Între s.regent şi Aaj - prin juxtapunere şi acord în gen,nr,caz; între s.regent şi Asp - prin joncţiune, cu prepoziţii (cu regim de Ac); între v regent şi Ccl/Ccm prin joncţiune cu prepoziţii compuse.

25. "**Dragi**-mi **erau** (Pn) tata şi mama, fraţii şi surorile, şi băieţii satului, tovarăşii mei din copilărie,[1]/ cu cari, în zilele geroase de iarnă, **mă desfătam** (Pv) pe ghiaţă şi la sănius, [2]/ iar vara, în zilele frumoase de sărbători, cîntînd şi chiuind, **cutreieram** (Pv) dumbrăvile şi luncile frumoase, prundul cu ştioalnele, ţarinile cu holdele, cîmpul cu florile şi mîndrele dealuri.[3]/"

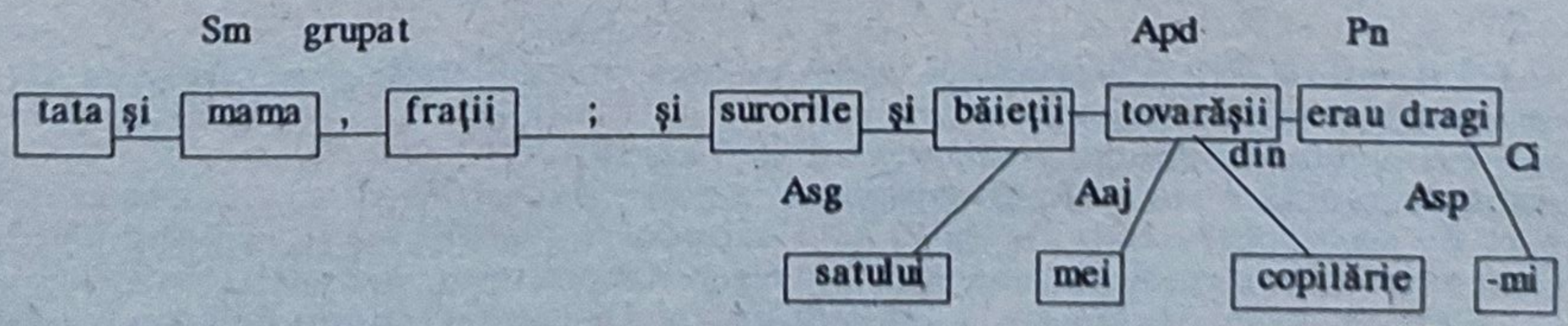

P dezv,bim,adjectivală, af, E pr-z,nonex,PP regentă
- raport de coordonare între membrii Sm grupat realizată prin coordonare copulativă

(și) și prin juxtapunere (,)
- raport de interdependență bilaterală între S și Pn (prin v.cop.)acord
- raport de adordonare (echivalență) între un element component al Smg și Ap propriu-zisă
- raport de subordonare între:s și Asg (prin flexiune);s și Aaj (prin juxtapunere și acord); între s.și Asp (prin joncțiune cu prepoziția din); între aj.și Cl. (flexiune)

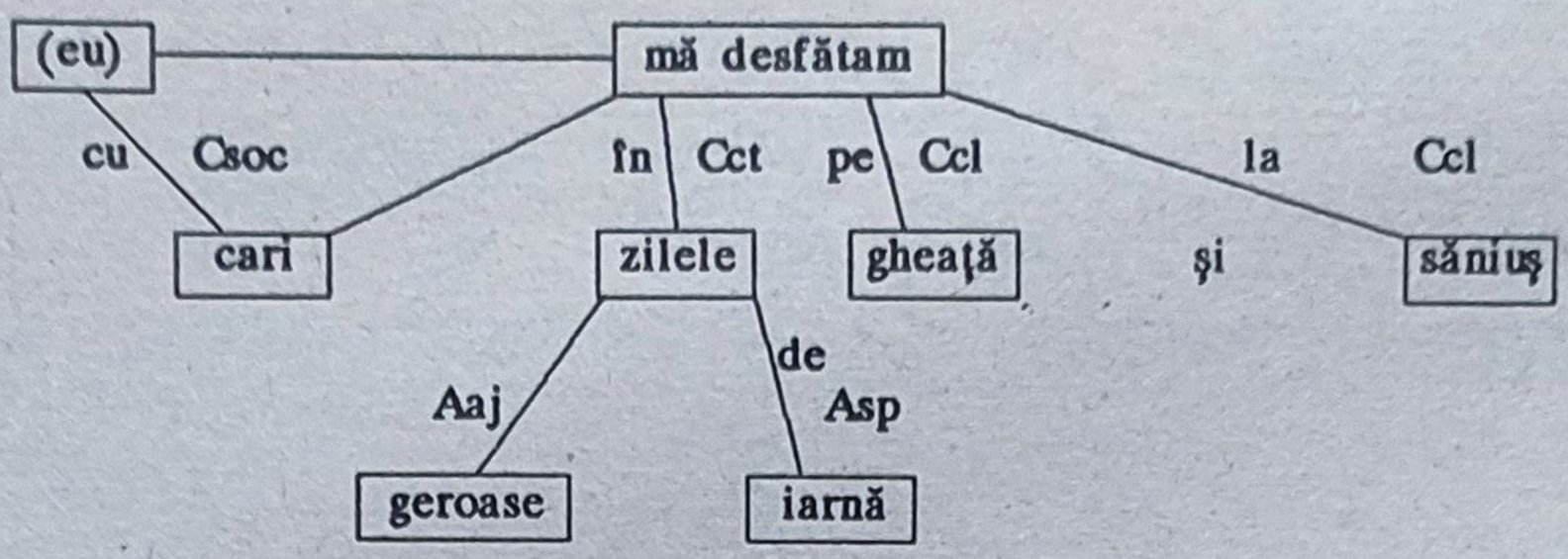

P.dezv,bim, (S inclus),verbală,af,E pr-z,nonex,sec,AT,sub lui 1 regentă
- raport de coordonare copulativă între cele două Ccl:
- raportul de interdependență bilaterală cu S inclus în desinența verbului;
- raport de subordonare între: s.și Asp (prin joncțiune cu prepoziții);între Aaj (prin juxtapunere, acord); V și Ccl-prin joncțiune cu prepoziții; V și Csoc (prin joncțiune cu prepoziția cu);V- și Cct (prin joncțiune cu prepoziția "în")

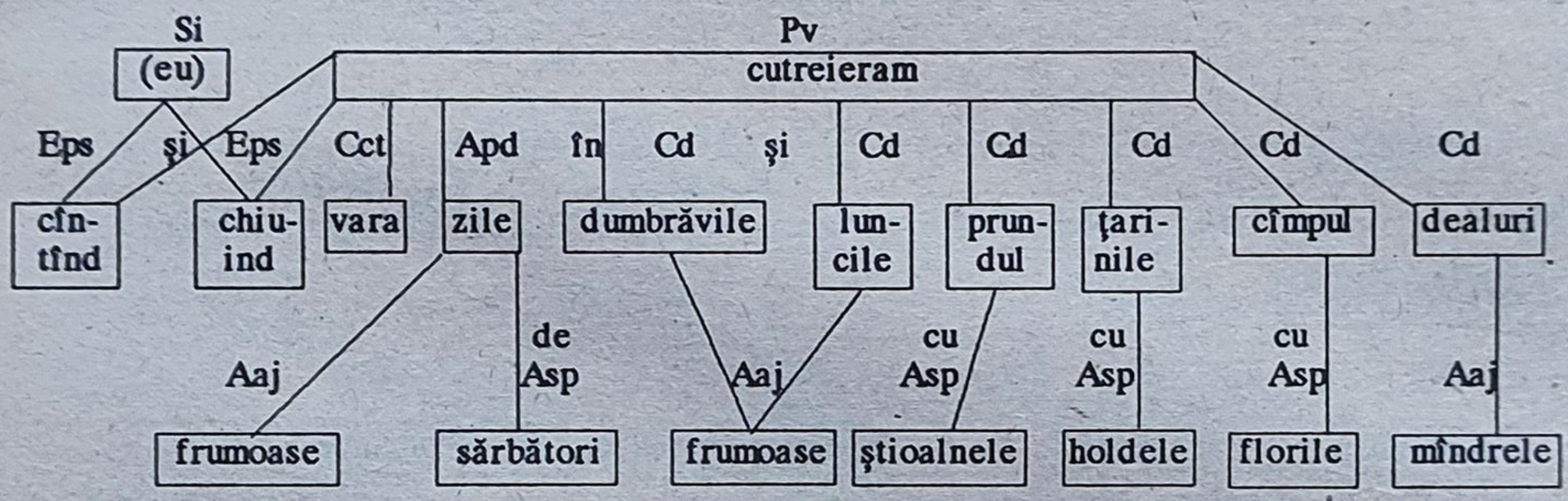

P dezv,bim, (S inclus) vb,af,E pr-z,nonex,sec,AT,sub.lui 1,coord.adversativ (iar) cu 2
- raport de interdependență bilaterală S-P (S inclus în desinența v.)
- raport de adordonare (echivalență) între Cct adverbial și Apd;
- raport de coordonare între Eps(copulativă); între Cd (juxtapunere și copulativă)
- raport de subordonare între:s.regent și Aaj (juxtapunere și acord) între s.reg.și Asp (joncțiune cu prepoziții); între V.reg.și Cd (prin recțiune); între v.reg.și Cct adverbial(prin juxtapunere)
- raport de dublă subordonare între Eps și regente S și Pv

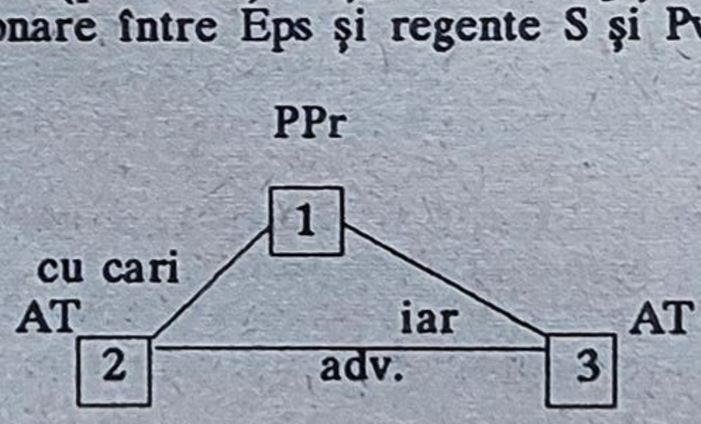

26."Atunci îl **văzură** (Pv) întîi neamurile, turbat ca fiara, cu ochii crunți și cu obrazul ca de var."
P dezv,v,bim,af,E pr-z,nonex,independentă
- raport de interdependență bilaterală între S și P (acord)
- raport de coordonare între Eps (juxtapunere și c.cop)
- raport de subordonare între: s.reg.și Aaj (juxtapunere,acord);s.reg.și Asp(prin joncțiune cu prepoziție);v.reg.și Cct.adverbial(juxtapunere); v.reg.și Cd(recțiune); aj.reg.și Ccm (joncțiune cu prepoziție) raport de dublă subordonare a Eps față de v.și Cd pronominal(prin juxtapunerea aj.și prin joncțiune cu prep.cu)

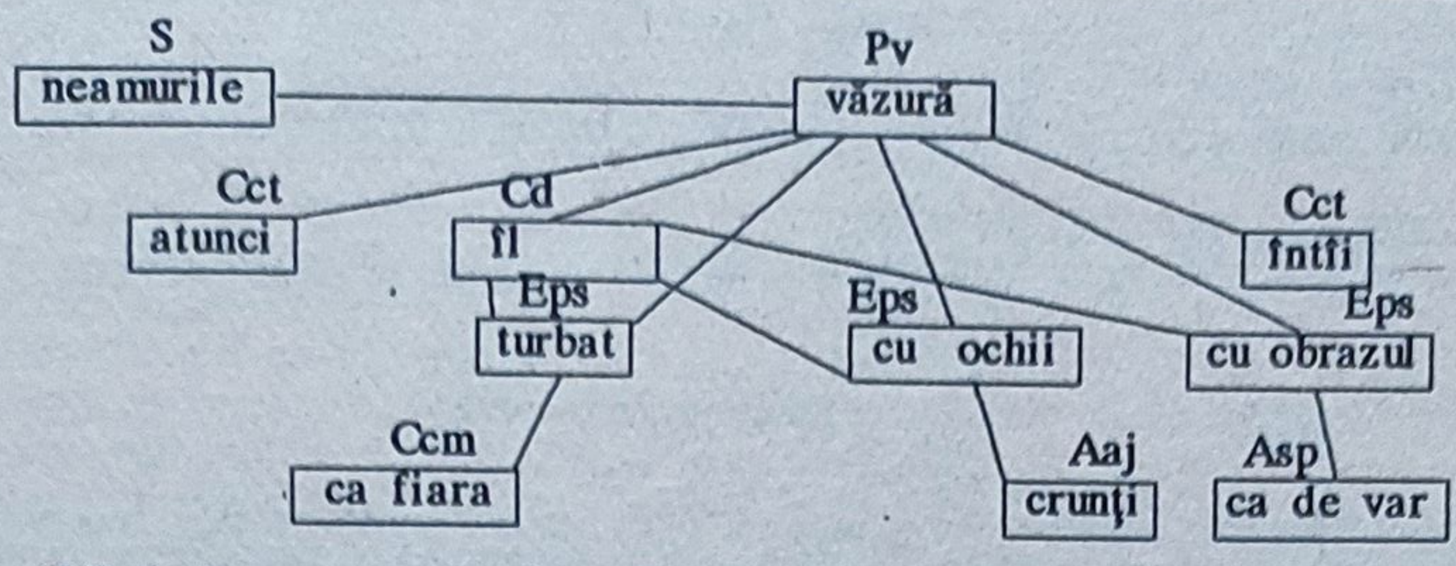

27. "Blîndu-i sunet **se împarte** (Pv)/ Peste văi împrăştiet/ Mai încet, tot mai încet,/ Mai departe...mai departe... [1]/"

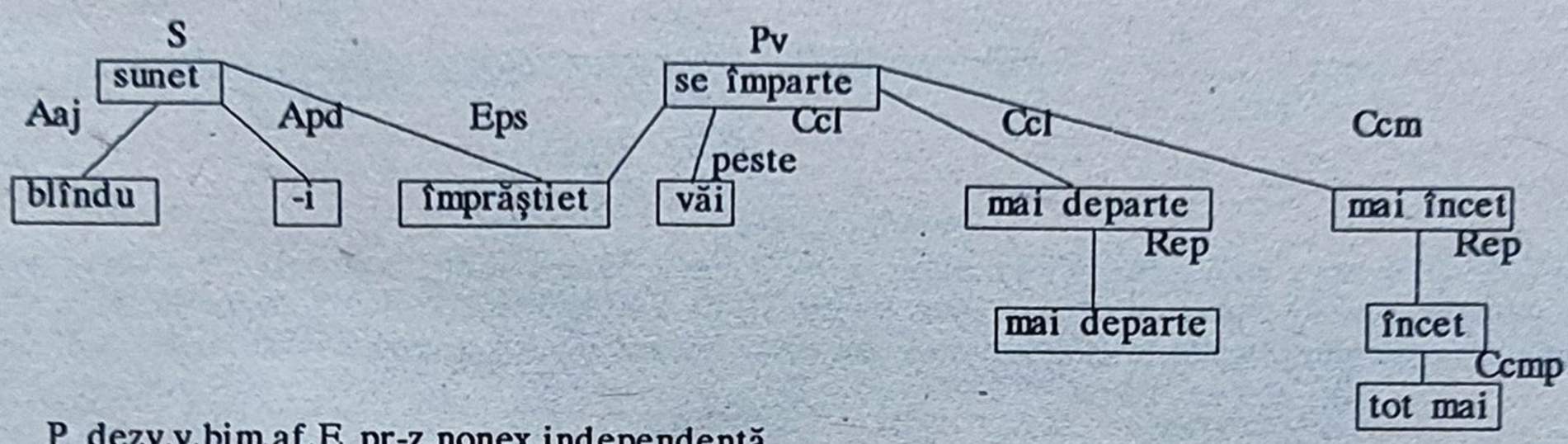

P dezv,v.bim,af,E pr-z,nonex,independentă
-raport de interdependenţă bilaterală între S şi Pv (acord):
- raport de subordonare între Ccl şi Cct - repetiţie;
- raport de subordonare între: s.şi Aaj (prin juxtapunere şi acord):
- raport de subordonare între s.şi Apd (prin juxtapunere şi flexiune) între v.şi Cclex. prin substantiv(prin joncţiune); între av.şi Ccmp(prin juxtapunere):
- raport de dublă subordonare a Eps faţă de S şi P

28. "Depărtarea de sat, de lume, de ai lui i-**a pus** (Pv) în ochi o dulce melancolie, iubire şi cîntec în suflet."

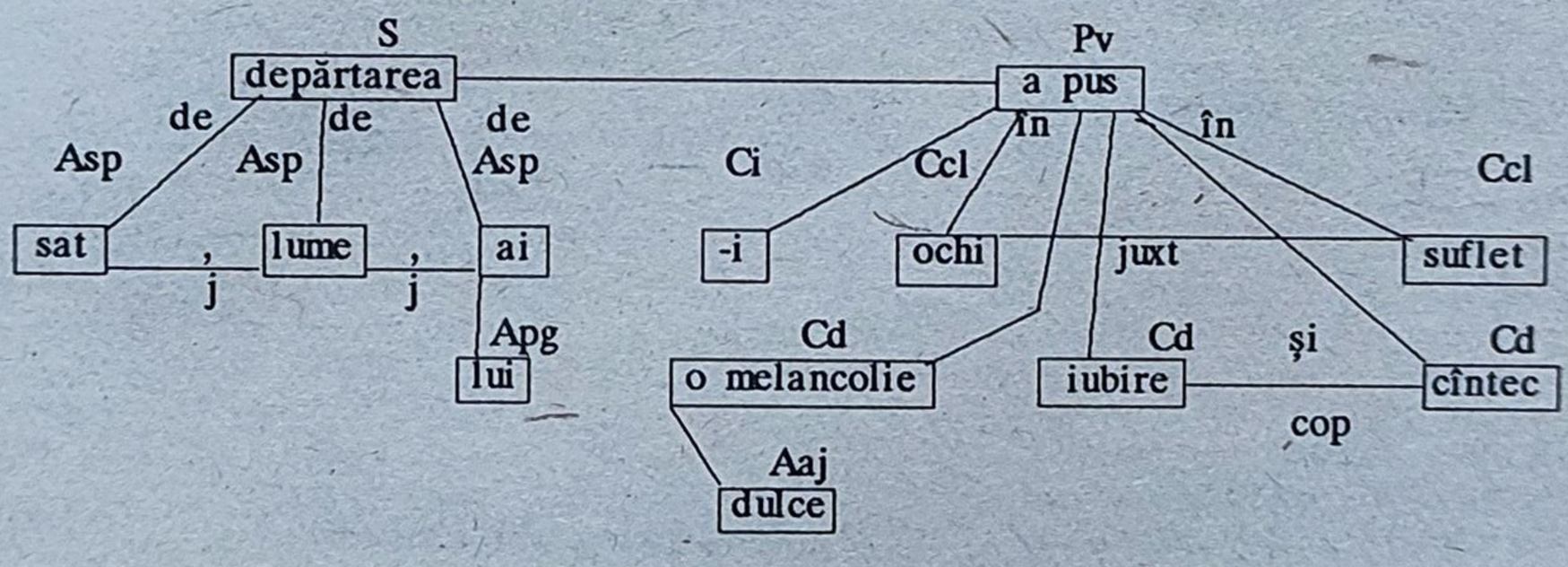

P dezv,v,bim,af,E pr-z,nonex.independentă
- raport de coordonare (prin juxtapunere între Asp), copulativă între Cd şi Ccl)
- raport de interdependenţă bilaterală între S şi P (acord)
- raport de subordonare între: s.reg.şi Asp (joncţiune cu prep."de"); s,reg.şi Aaj (juxtapunere); p.reg.şi Apg (flexiune); v.reg.şi Cd (prin recţiune); v.reg.şi Ci (prin flexiune); v.reg.şi Ccl (joncţiune cu "în");

29. "Toată lighioana, măcar şi cea mai proastă,/Cine sadea îmi **zice**, (Pv) iar nu domnia-voastră."

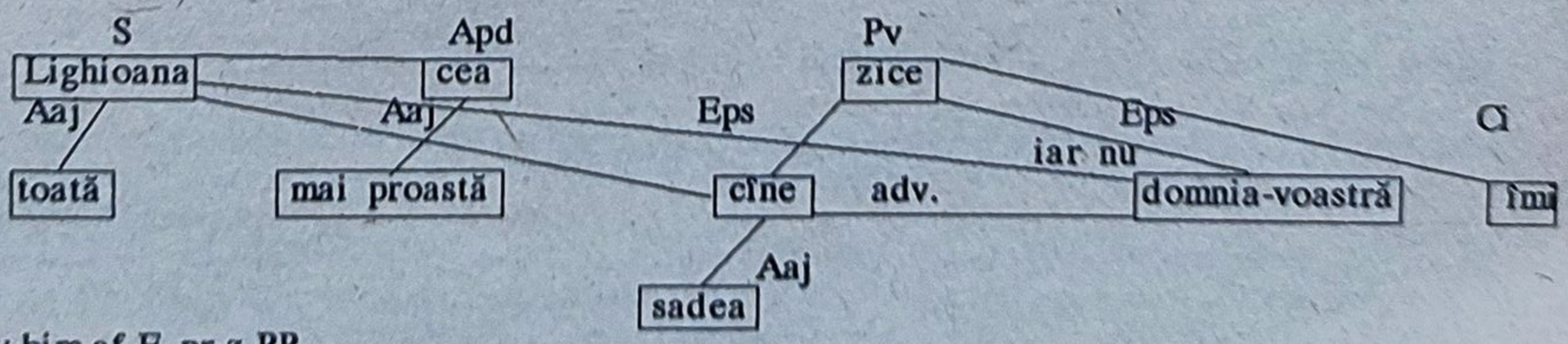

P dezv,v,bim,af,E pr-z,PP
- raport de interdependenţă bilaterală între S şi P(prin acord)

- raport de adordonare între App şi S(prin joncţiune "măcar şi")
- raport de coordonare adversativă între Eps
- raport de subordonare între s.reg.şi Aaj(juxtapunere); p.şi Aaj(juxtapunere); între v.reg.şi Cl(flexiune)
- raport de dublă subordonare a Eps faţă de S şi P

30. "**Nu-mi trebuie** (Pv) flamuri, [1]// **Nu voi** (Pv) sicriu bogat, [2]// Ci-mi **împletiţi** (Pv) un pat/ Din tinere ramuri. [3]/"

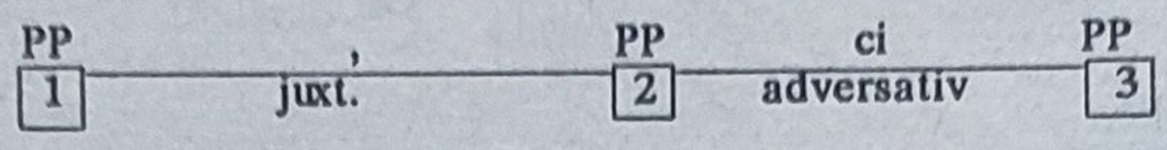

31. "**Patria este** (Pv) înlăuntrul nostru [1]/ şi o **ducem** (Pv) cu noi peste mări şi peste ţări, [2]/ şi [4]/ numai cînd **sîntem** (Pv) departe şi în singurătate [3]/ ne **trec** (Pv) fiori amintindu-ne [4]/ de unde **ne-am rupt** (Pv) [5]/ şi **nu găsim** (Pv) mîngîiere decît în restrişte şi lacrimi. [6]/"

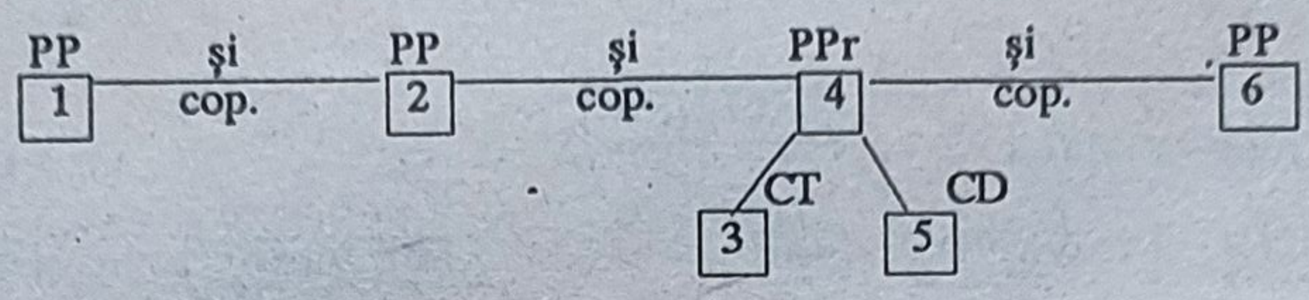

32."**Patria este mormîntul**(Pn) bunicilor, [1]/ **este lumina**(Pn) amiezii, [2]/ patria **este pîinea**(Pn) noastră cea de toate zilele, [3]/ **este flamura**(Pn) dorobanţilor ridicată peste turcime acum o sută de ani, [4]/ **este sîngele**(Pn) lui Horia şi al lui Doja vărsat pentru a lumina istoria noastră. [5]/"

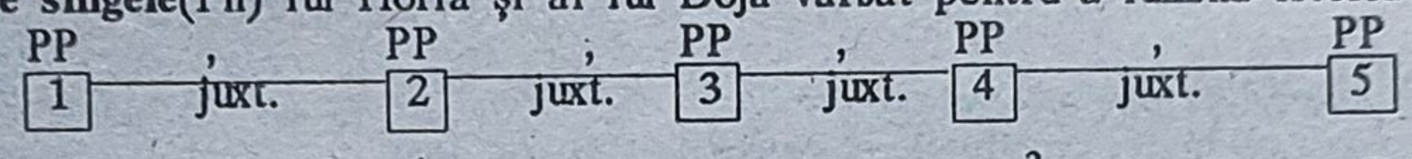

33."Tu la Ludovic **vei merge** (Pv), [1]/ îi **vei spune** (Pv) Craiului [2]/ Că **n-a fost** (Pn) [3]/ - şi **nu e** (Pn) [4]/ vodă Vlad **vasalul** lui, [3]/ Că **nu** mai **domneşte** (Pv) sluga lui în Ţara Românească,/ [5]/ Ci eu, [6]/ care- **am ars** (Pv), în vremuri, Alba-Iulia crăiască, [7]/ C-amîndoi **ne-om înţelege** (Pv) după placul meu şi-al lui. [8]/"

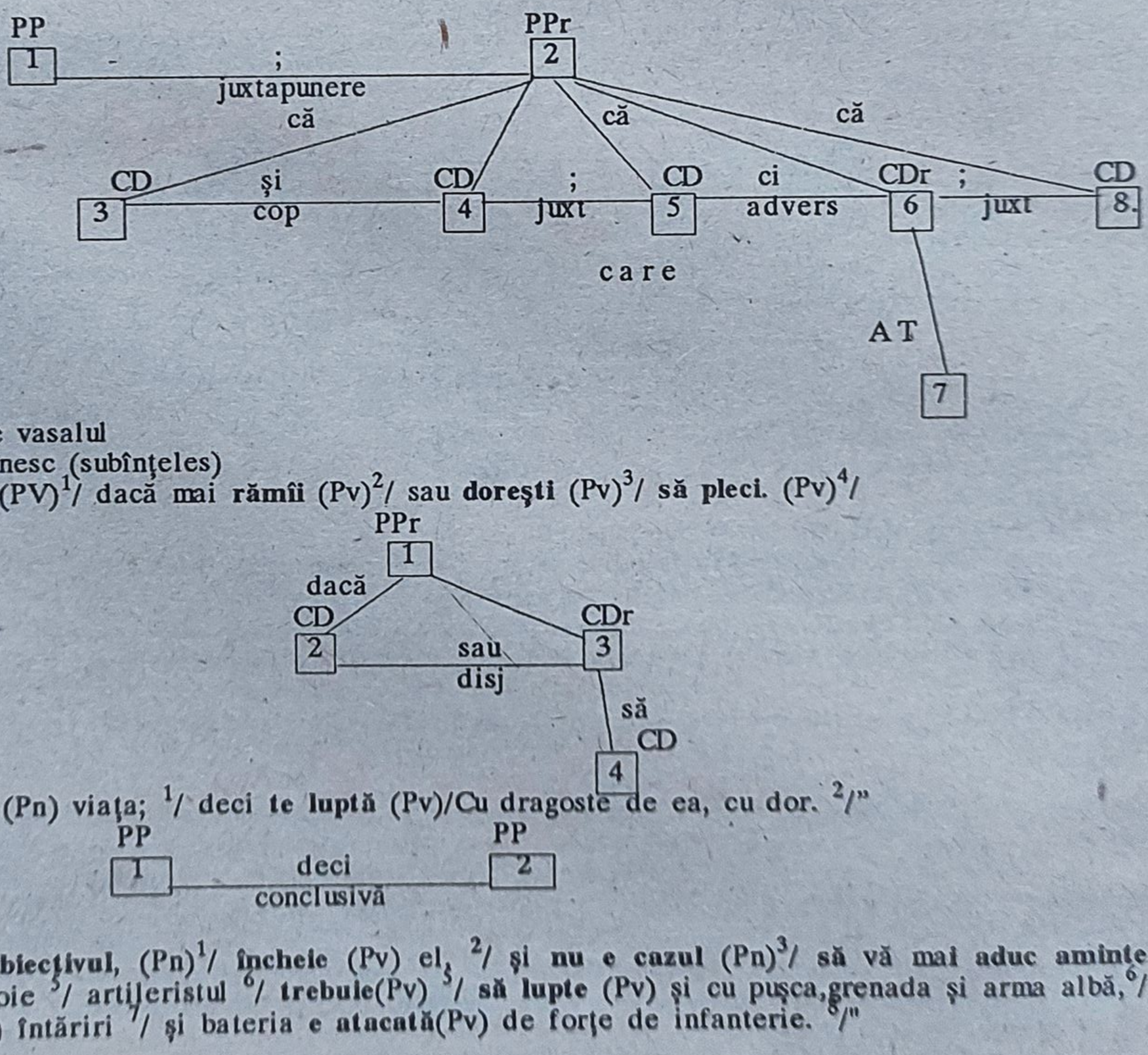

(4) Pn = nu e vasalul
(6) Pv = domnesc (subînţeles)

34."**Spune**-mi (PV)[1]/ dacă mai **rămîi** (Pv)[2]/ sau **doreşti** (Pv)[3]/ **să pleci.** (Pv)[4]/

35."**O luptă-i** (Pn) viaţa; [1]/ deci **te luptă** (Pv)/Cu dragoste de ea, cu dor. [2]/"

36."-Ăsta **e obiectivul**, (Pn)[1]/ **încheie** (Pv) el, [2]/ şi **nu e cazul** (Pn)[3]/ **să** vă **mai aduc aminte** (Pv)- [4]/ că la nevoie [5]/ artileristul [6]/ **trebuie**(Pv) [5]/ **să lupte** (Pv) şi cu puşca,grenada şi arma albă, [6]/ dacă **nu-i vin** (Pv) întăriri [7]/ şi bateria **e atacată**(Pv) de forţe de infanterie. [8]/"

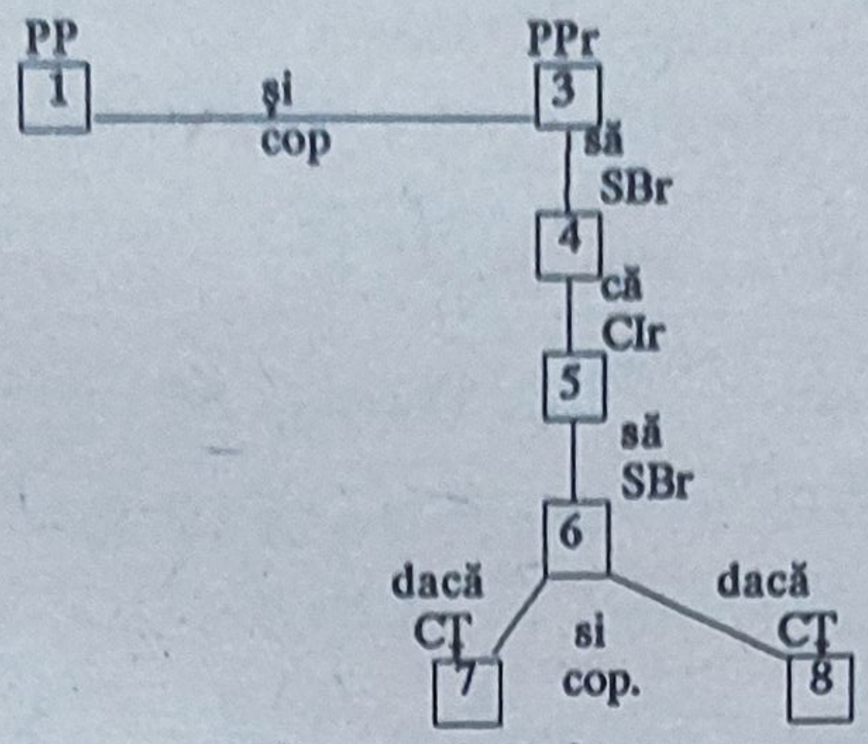

37."Dacă **ajunge** (Pv) la stînă [1]/ **poate** (Pv) [2]/ **să cadă** (Pv) [3]/ **şi să moară** (Pv). [4]/" .

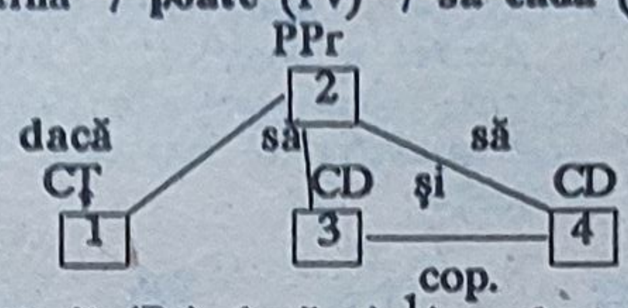

38."Pe urmă, cei [2]/ ce-au **venit** (Pv) după ei [1]/ **au fost călcaţi**(Pv) [2]/ **şi supuşi**(Pv) de alţii, [3]/ şi vremea necontenit i-a **lovit**(Pv) [4]/ pînă cè le-a **plecat**(Pv) frunţile adînc spre pămînt. [5]/"

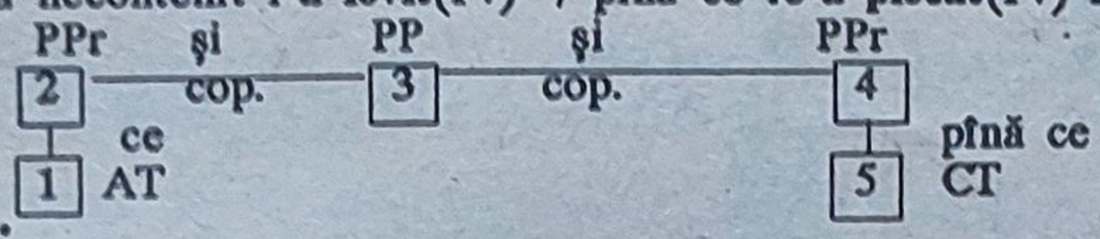

(3) - Pv - (au fost) **supuşi** (diateza pasivă)

39."Cînd **mă deşteptai**(Pv) a doua zi, [1]/ **numai** după o clipă, **parcă**(Pav), de somn [2]/ **băgai de seamă**(Pv) [3]/ că soarele **fusese** cu mult **mai harnic**(Pn) decît mine, [4]/căci se **părea**(Pv) [5]/ că se **înălţase**(Pv) pe ceruri, în vîrful degetelor, [6]/ şi, de peste întărituri, se **uita**(Pv) furiş la mine, tocmai în fundul peşterii. [7]/"

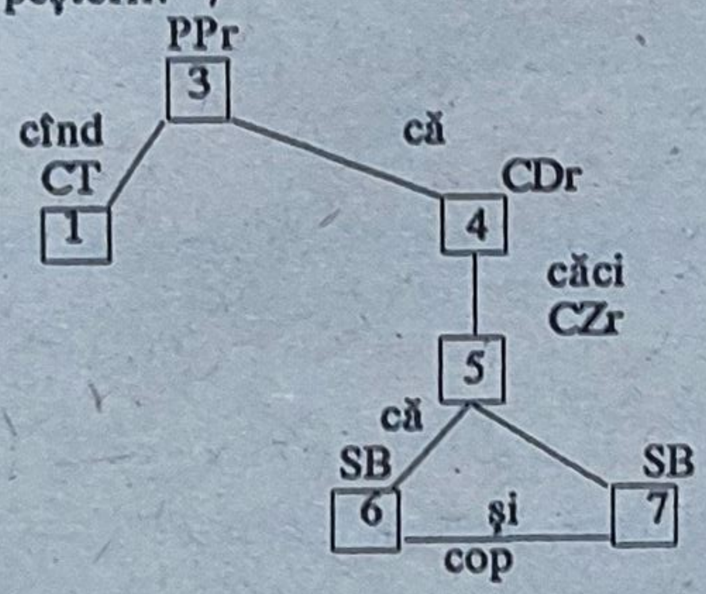

PPIncidentă
2 (adverb predicativ)

40. "**Maică, mulţi te-au duşmănit**(Pv), [1]// Că **eşti neam**(Pn) blagoslovit. [2]// Unde **sapă**(Pv) sapa locul [1]// **Sare**(Pv) din pămînt norocul. [2]// "

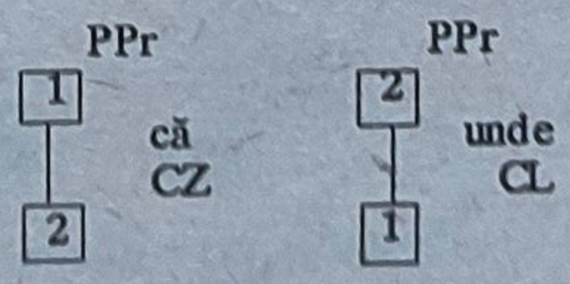

41. "Dragostea e **aceeaşi**(Pn) pretutindeni, [1]/ şi [4]/ cînd **ninge**(Pv) lumină argintie [2]/ şi **cîntă**(Pv) o privighetoare într-un boschet negru de tamarix, [3]/se **deşteaptă**(Pv) ceva supraomenesc şi în sufletele barbarilor acestora din bălţi... [4]/"

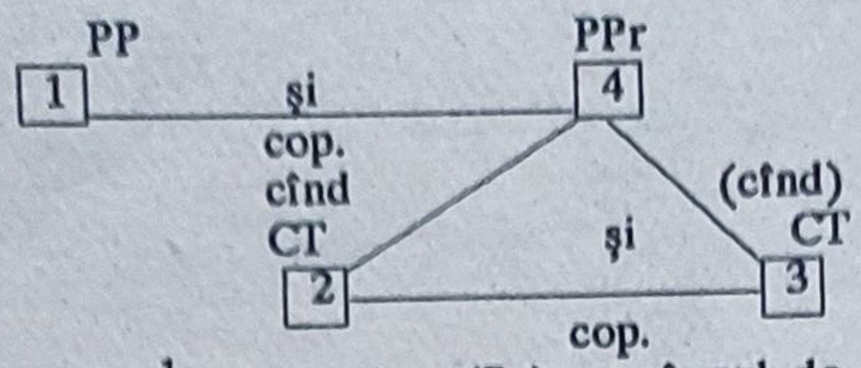

42."Nu-s morţi(Pn) cei [1]/ ce-au căzut(Pv) pe cîmpul de onoare. [2]/"

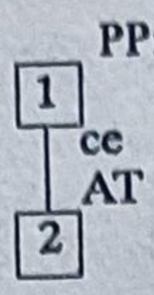

43."Iar atunci [4]/ cînd veţi lăsa(Pv) miazănoaptea, cotind spre apus, către ţinuturile păduroase [1]/ ce se ridică(Pv) în zare, [2]/ către patria de demult a bourilor, [1]/ atunci, [4]/ pe măsură ce vă veţi afunda(Pv) într-o lume de legende şi de miresme foarte tari ale trecutului, [3]/ muntele acela se va ridica(Pv) tot mai sus, [4]/ iar numele lui îl veţi auzi(Pv) tot mai des, ca pe al unei realităţi primordiale [5]/ cu care toate celelalte intră (Pv) în relaţie. [6]/"

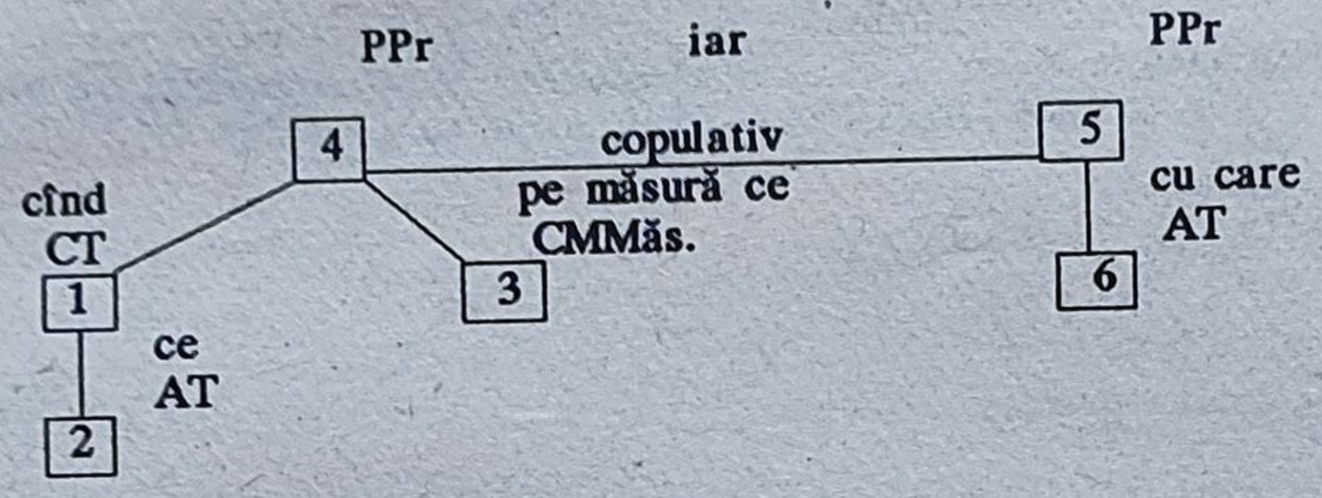

a)44."Noaptea era neagră şi rece"(Pn).

- neagră şi rece = nume predicativ multiplu (adjective coordonate copulativ; se acordă în gen,nr,caz cu S - fm,sg,N)

$$\frac{S}{s}_{N} + \frac{Pn}{Vc} + Npm\ (aj+aj)_{N\ \ N}$$

45."Împăraţi (Sm) şi-mpărătese (Sm) au venit.(Pv)"

- împăraţi şi împărătese = S multiplu (substantive coordonate copulativ; Pv este la plural, persoana a treia)

$$\frac{Sm}{s + s}_{N\ \ \ N} + \frac{Pv}{vp}$$

46. "Acuma băieţii învaţă(Pv), într-alt loc, într-o clădire nouă, naltă şi frumoasă."

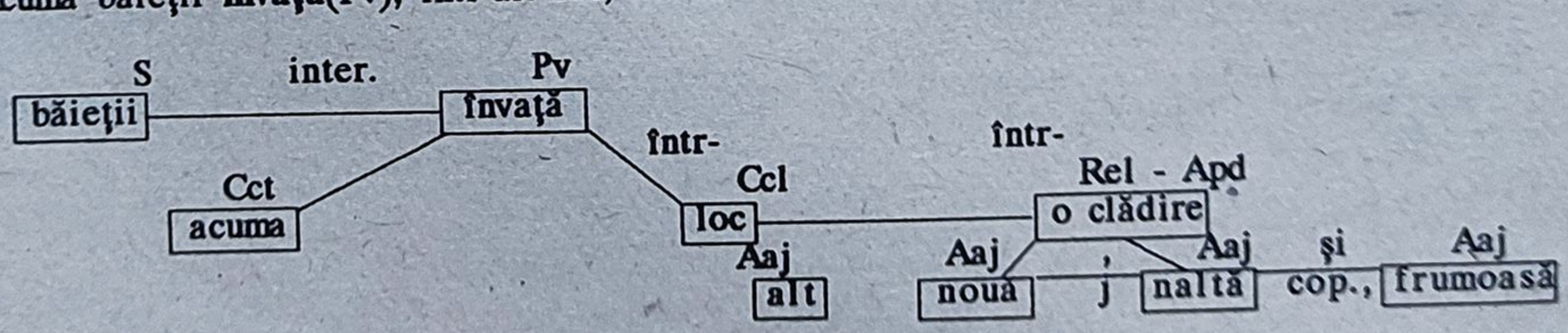

- nouă, naltă şi frumoasă = Aaj coordonate (prin juxtapunere şi copulativ) se acordă în gen,nr,caz cu s.regent, fm,sg,Ac

47."Nu-ţi vorbesc(Pv) de gramatică şi nici de aritmetică."

de gramatică şi nici de aritmetică=Ci coordonate copulativ

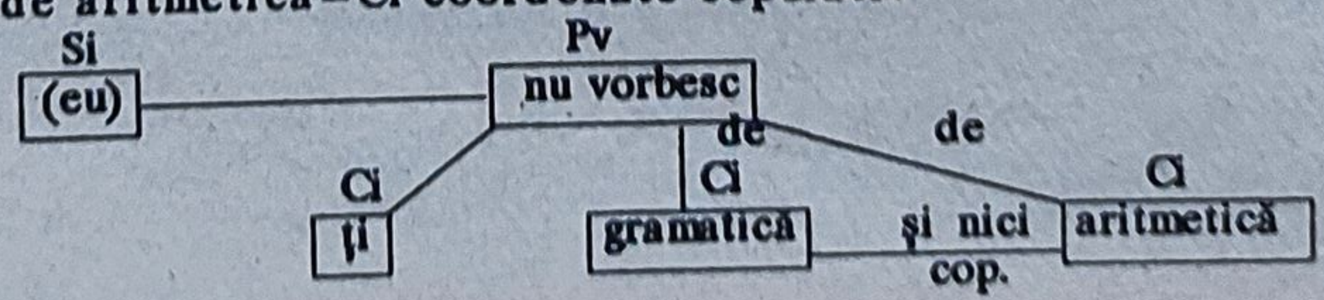

48."Şi **iată-l** (Pij)[1]/ **că se scutură**(Pv) de fîn, [2]/ **trece**(Pv) înainte [3]/ şi **pofteşte**(Pv) pe străini în clasă. [4]/"

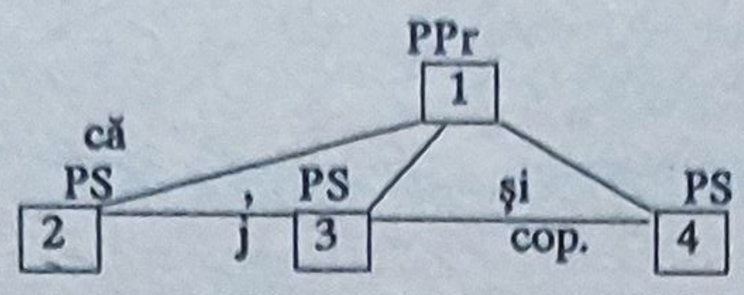

- propoziţiile PS sînt coordonate: 2 prin juxtapunere cu 3, 3 copulativ cu 4

49."Afară-**l**(Pv) vînt, [1]/ şi **e-nnorat**,(Pn) [2]/ Şi noaptea **e tîrzie**. (Pn) [3]/"

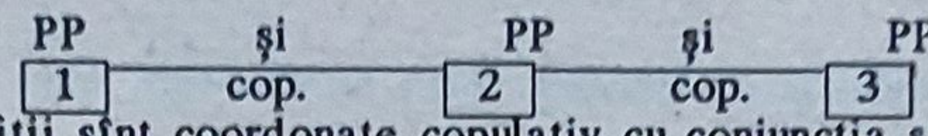

Cele trei propoziţii sînt coordonate copulativ cu conjuncţia simplă coordonatoare copulativă şi.

b)50."**Este un om**(Pn) binevoitor, dar nepriceput."

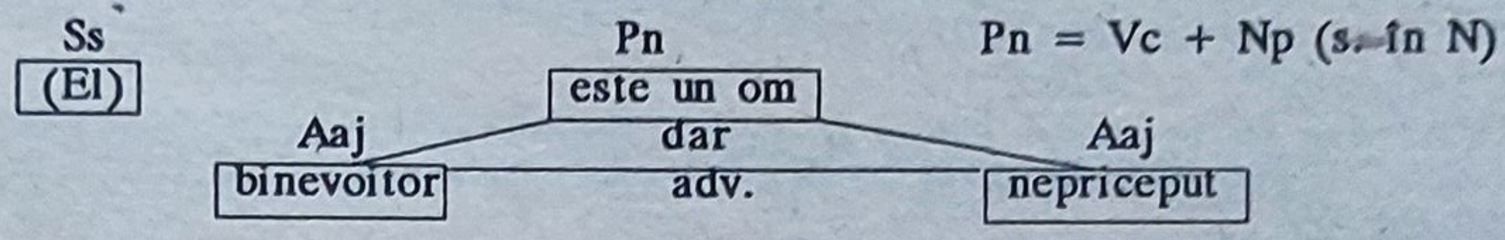

- cele două Aaj, subordonate numelui predicativ, sînt coordonate adversativ prin conjuncţia simplă coordonatoare adversativă **dar** (se acordă în gen,nr,caz cu s.regent - ms.sg.N)

51."Omul **sfinţeşte**(Pv) locul, [1]/ iar **nu**(Pv) locul pe om. [2]/"

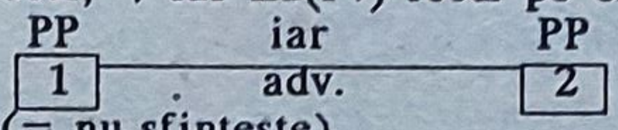

- P 2 are v neexprimat (= nu sfinţeşte)

Cele două propoziţii se află în raport de coordonare adversativă prin conjuncţia coordonatoare adversativă simplă iar.

c) 52. **Vine**(Pv) mama ori tata?

- mama ori tata = Sm alcătuit din două s. aflate în raport de coordonare disjunctivă prin conjuncţia simplă coordonatoare disjunctivă ori (Pv este la nr.singular)

$$\frac{\text{Sm}}{\text{s + s}}_{\text{N N}} \quad + \quad \frac{\text{Pv}}{\text{vp}}$$

53."Soarele **răsare**(Pv) [1]/ sau **apune**(Pv) pe Rarău, [2]/ norii se **adună**(Pv) [3]/ sau se **împrăştie**(Pv) de pe Rarău, [4]/ turmele **urcă**(Pv) [5]/ sau **coboară**(Pv) de pe Rarău. [6]/"

Propoziţiile sînt coordonate între ele grupat: 1 cu 2, 3 cu 4, 5 cu 6 disjunctiv, între cele trei grupe realizîndu-se coordonarea prin juxtapunere.

d) 54."Logica **tinde**(Pv) [1]/ **să se transforme** (Pv) într-o ştiinţă de tip matematic, deci într-un sistem formal. [2]/"

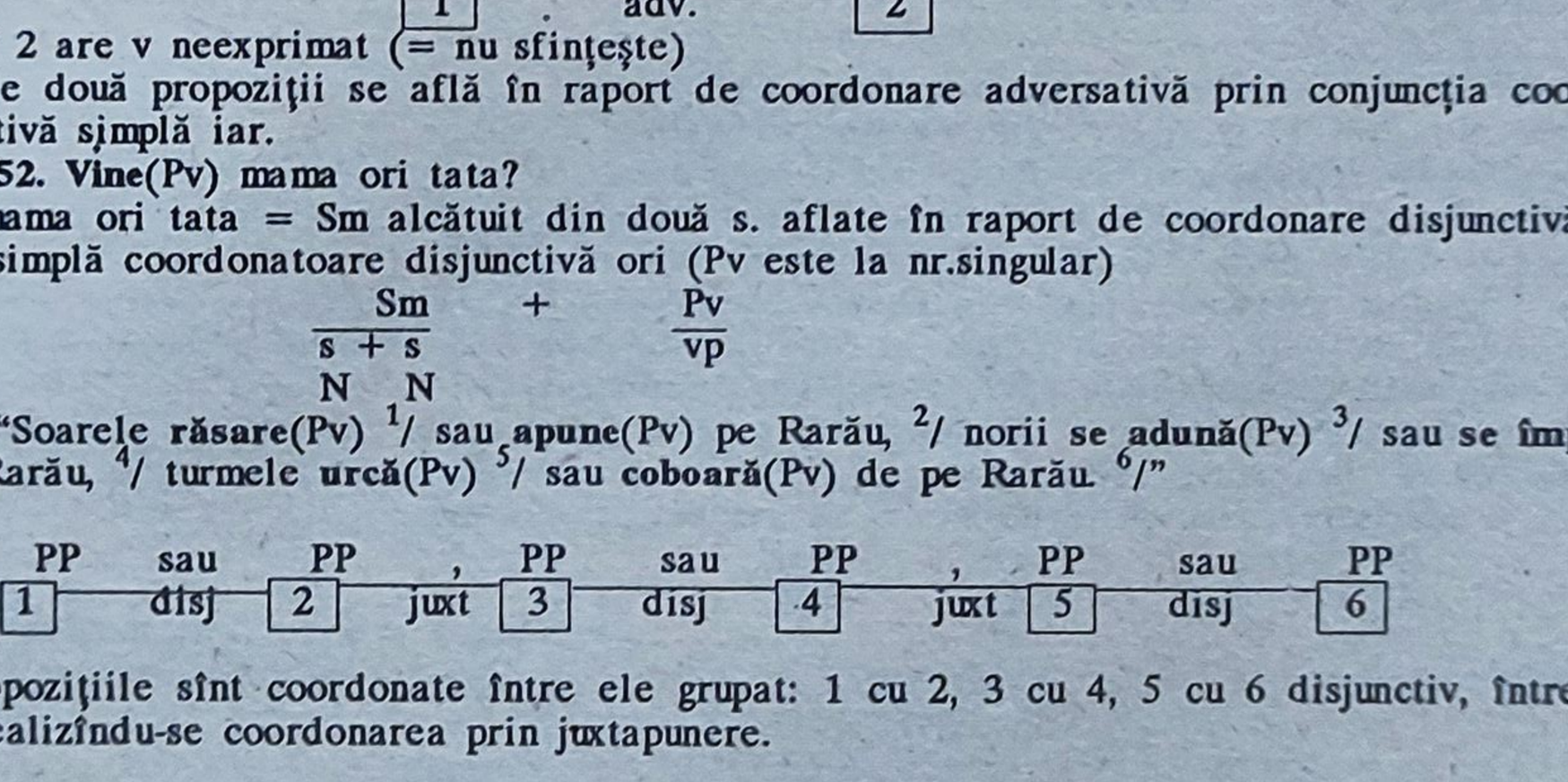

Cele două Ci sînt coordonate conclusiv

e) 55."**Îmi plutea** pe dinainte cu al timpului amestic,/Cînd un soare, cînd un rege, cînd alt animal domestic."

- Sînt coordonate alternativ elementele S multiplu, prin intermediul conjuncţiei cînd (adverbul şi-a pierdut prin conversiune calitatea)

$$\frac{\text{Sm}}{\text{s+s+s}}\ +\ \frac{\text{Pv}}{\text{Vp}}$$
N N N

56."**E vorba**(Pn) **de fericire** [1]/ **care acum este**(Pv), [2]/ **acum nu este.**(Pv) [3]/"

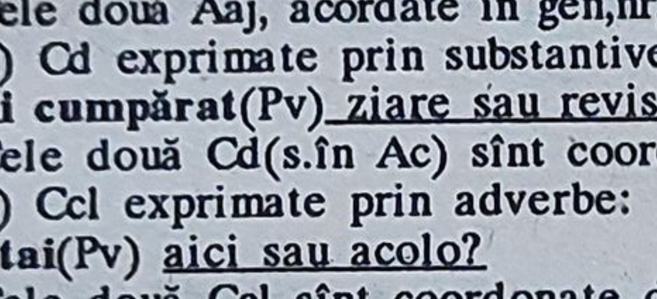

Cele două propoziţii AT sînt coordonate alternativ prin acum...acum, care prin conversiune au devenit conjuncţii coordonatoare.

57. a) nume predicative exprimate prin verbe la infinitiv:

Plăcerea ta **este de a schia sau de a patina?**(Pn)

Npm este alcătuit din verbe la infinitiv coordonate disjunctiv (prin conjuncţia sau)

b) S exprimate prin pronume personale:

Eu şi cu voi **mergem**(Pv) la teatru.

Sm este alcătuit din pp la pers.I sg+pp la pers.a II-a pl., coordonate copulativ prin conjuncţia coordonatoare compusă şi cu; observă că pp la pers.I impune Pv forma de pers. I, iar însumarea celor două S impune P forma de pl.

c) Aaj: **Primisem**(Pv) o carte nouă, bună.

Cele două Aaj, acordate în gen,nr,caz cu s.regent(fm.sg.Ac) sînt coordonate prin juxtapunere(virgulă)

d) Cd exprimate prin substantive:

Ai cumpărat(Pv) ziare sau reviste?

Cele două Cd(s.în Ac) sînt coordonate disjunctiv.

e) Ccl exprimate prin adverbe:

Stai(Pv) aici sau acolo?

Cele două Ccl sînt coordonate disjunctiv prin conjuncţia sau.

58."Mama **mi-a dat**(Pv) un dar, [1]/ dar nu **mi-a plăcut**(Pv) [2]/"

- **dar** în prima propoziţie este substantiv comun simplu,nt.sg.Ac+art.nehotărît "un",Cd;

- al doilea **dar** este conjuncţie coordonatoare adversativă,simplă care coordonează cele două PP.

59. "Azi **i-ar da**(Pv) ceva, [1]/ **iar mîine i-ar cere**(Pv) totul înapoi. [2]/"

- i-ar = sînt două cuvinte: i=p.p.formă neaccentuată,pers.a III- a,sg.D,Ci; ar= verbul auxiliar "a avea" care intră în alcătuirea formei compuse a condiţionalului-optativ, indicînd persoana a III-a,sg.;

- iar = conjuncţie coordonatoare adversativă care coordonează PP

60. "-Ba **te înşeli**(Pv) amarnic, [1]/ **răspunse**(Pv) supărat fostul notar, [2]/ **era** însă **o supărare**(Pn) la fel de senină ca şi veselia celuilalt, [3]/ **ştiu,**(Pv) [4]/ **nu eşti vinovat**(Pn) de nimic, [5]/ dar **am vrut**(Pv)[6]/ **să te sperii**(Pv) [7]/ ca **să te fac**(Pv) [8]/ **să activezi**(Pv) din nou. [9]/ "

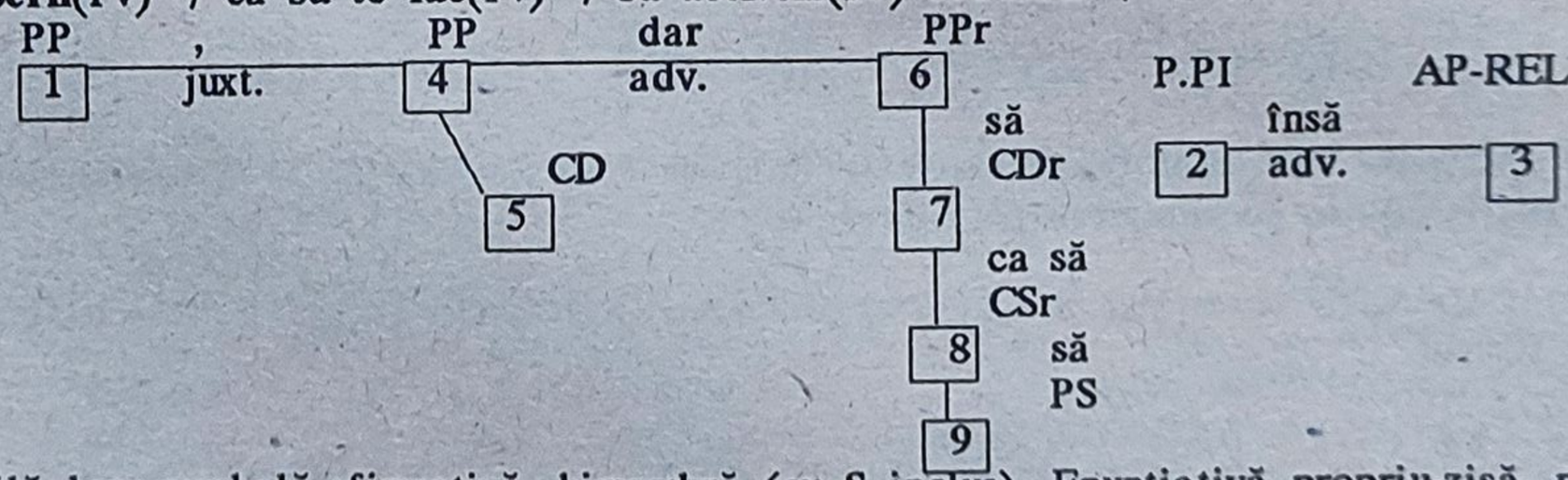

1=P analizabilă,dezv,,verbală,afirmativă, bimembră (cu S inclus), Enunţiativă propriu-zisă, nonexclamativă, independentă, coordonată prin juxtapunere cu 4, PP

2=P analizabilă, dezv.vb,af,bim,E pr-z,independentă, incidentă (este un alt plan al vorbirii)

3=P an,dezv,nom,afirmativă,bim,(S s,identic cu Np),E pr-z,nonex. reprezintă o reluare apozitivă a Eps adjectival din P2, cu care se coordonează adversativ;

4=P an,s,vb,bim,(S inclus eu),E pr-z,nonex,PP regentă

5=P an,dezv,adj,bim,(S inclus tu),E pr-z,nonex,dependentă de P4, secundară,subordonată CD(conjuncţia subordonatoare că substituită de virgulă)

6=P an,s,vb,bim, (S inclus eu),E pr-z,nonex,PP r,coordonată adversativ cu 4

7=P an,dezv,vb,bim,(S inclus eu),E potenţ,dependentă,secundară,sub,CD prin conjuncţia simplă subordonatoare să(marcă şi a conjunctivului)

8=P an,dezv,vb,bim,(Si eu)E potenţ,dep,sec,sub CS prin conj.comp,ca să(să este şi marcă pentru conjunctiv)

9=P an,dezv,vb,bim,(Si tu),E potenţ,dep,sec,sub.PS prin conj.să(marcă şi a conjunctivului)

61."Farmecul ambiguu şi interior al acestei poezii **ne-ar face**(Pv) [1]/ **să credem**(Pv) [2]/ că Eminescu **era interior**(Pn) ca o inimă. [3]/"

1=P an,dezv.vb,af.bim,E dubitativă,nonex,PP reg.

2=P an,dezv,vb,,bim,(Si noi),af,E potenţială,dep,sec,sub,PS prin conj.sub s.să(marcă şi pt.conjunctiv),reg.

3=P an,dezv,adj,bim,af,E pr-z,dep,sec,sub CD prin cj.s.sub că

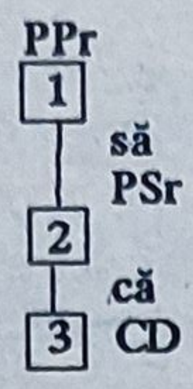

62."Cît de frumoasă **te-ai gătit**(Pv),/Naturo,tu! [1]/ Ca o virgină/Cu umblet drag, cu chip iubit! [2]/ **Aş vrea** (Pv)[1]/ **să plîng**(Pv) de fericit [2]/ că **simt**(Pv) suflarea ta divină [3]/ că **pot**(Pv) [4]/ **să văd**(Pv) [5]/ ce-**ai plăsmuit**!(Pv) [6]/ Mi-e inima de lacrimi **plină**(Pn), [1]/ Că-n ea **s-au îngropat**(Pv) mereu/Ai mei, [2]/ şi-o **să mă-ngrop**(Pv) şi eu! [3]/ O **mare e**(Pn)/ [4]/ dar **mare**(Pn) lină - [5]/Natură, în mormîntul meu/E totul **cald**(Pn), [6]/ că **e**(Pv) lumină! [7]/"

a) 1 = P an,dezv,vb,bim,E pr-z,excl,af,indep.

2 = P nean(cu P şi S subînţelese tu - te-ai gătit)dezv,enunţ,exclamativ af,nominal

b)

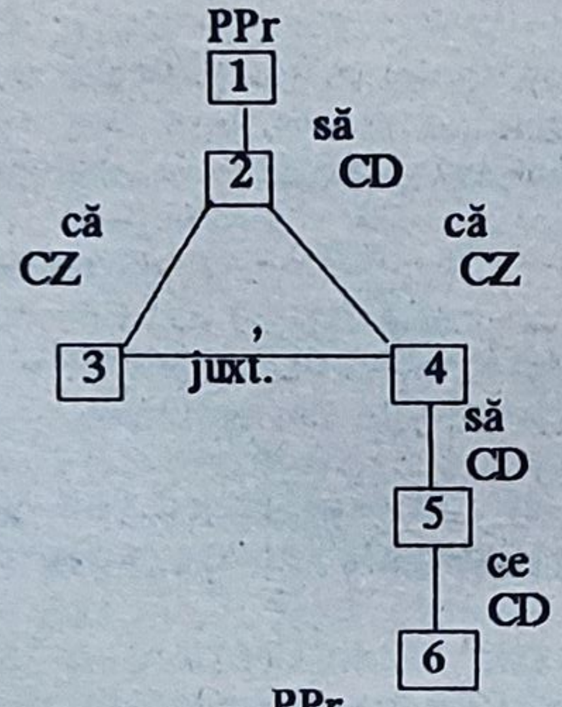

1=P an, s, vb, bim ,(Si eu), af, E opt. PP reg

2=P an, dezv.,vb,bim,(Si eu), af, E opt., dep, sec, sub CD cu ajut. cj s sub să (marcă a cj), reg

3= P an, dezv., vb, bim, (Si eu), af, E pr-z, dep, sec, sub CZ cu ajut. cj s sub că, coord. prin juxt. cu 4

4= P an, s, vb, bim, (Si eu), af, E pr-z, dep, sec. sub., CZ cu ajut. cj sub că, coord prin juxt cu 3, reg

5 = P an, s, vb, bim, (Si eu), af, E opt, dep, sec, sub CD cu ajut. cj să (marcă a cj), reg

6 = P an, dezv, bim, (Si tu), af, E pr-z, dep, sec. sub CD prin pron. rel ce (Cd în propoziţie)

Toate propoziţiile sînt exclamative.

c)

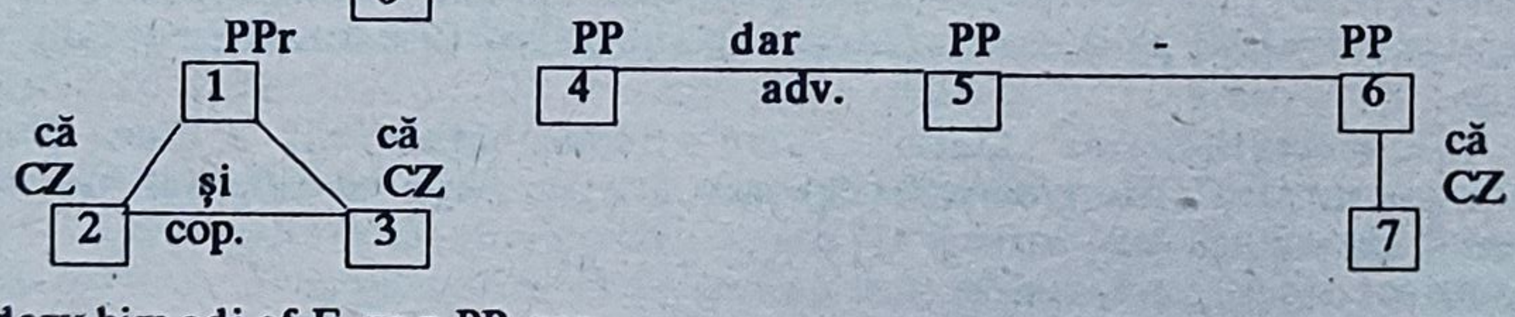

1=P an,dezv,bim,adj,af,E pr-z,PP reg

2=P an,dezv,bim,vb,af,E pr-z,dep,sec,sub CZ,prin cj s sub.că ,coord.cop. prin cj..coord.s.şi cu 3

3=P an,s,bim,vb,E pot,dep,sec,sub CZ,coord,cop prin cj. coord,s şi cu 2

4=P an,s,bim,(S sub inima)nom,af,PP,coord,adv,cu 5 prin cj.coord.s,adv,**dar**

5=P an,dezv,bim,(S sub **mare**,vcop neex **e**)nom,af,E pr-z,coord,adv.cu 4 prin cj.coord.**dar**, coord.prin juxtapunere(-)cu 6

6=P an,dezv,bim,adj,af,E pr-z,PP,coord.prin juxt,cu 5,reg.

7=P an,s,bim,vb,af,E pr-z,dep,sec,sub CZ prin cj.s sub **că**

Toate propoziţiile sînt şi exclamative

63."N-**aş trăl**(Pv) la cîmp, Doamne fereşte! [1]/ **Halal**(Pij) pe la noi! [2]/"

1=P an,dezv,bim,(Si eu),vb,neg,E opt,excl;sintagma **Doamne fereşte** este o construcţie nepropoziţională incidentă, întărind negaţia.

2=P an,dezv,monom,interj,E pr-z,excl,PP

64."Agripina **n-avu vreme**(Pv) [1]/ **să răspundă**.(Pv) [2]/"

1 = P an, s, bim, vb, neg, E pr-z, nonex, PP reg

2 = P an, s, bim, (S sub Agripina), af, E pr-z, dependentă (de substantivul care intră în componenţa locuţiunii vb), sec, sub AT prin cj s sub să (intră în alc.cj)

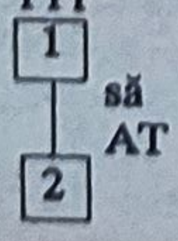

- Ce e,(Pv) mamă?[1]/ Cine ţipă(Pv)[2]/ Cine dă(Pv) cu pistolul?[3]/
1 = P an, s, bim, vb, af, inter.dir. parţială pr-z, indep.
2 = P an, s, bim, vb, af, inter.dir.parţială pr-z, indep.
3 = P an, dezv, bim, af, inter. dir. parţială pr-z, indep.
Agripina le **răspunse** (Pv) gîfîind : P an, dezv., bim, vb, af, E pr-z, indep.
"-Turcii, dragii mamei[1]/, de care vă **spunea** (Pv) bunicul.[2]/ **Să fugim** (Pv)[1]/ cît **om putea** (Pv)[2]/; pînă sus la stînă![1]/."

a) PPr
[1] — de care AT — [2]
1 = P an, dezv., vb (vb este subînţeles **dau**), bim, af, E pr-z excl. PP reg.
2 = P an, dezv., vb bim, af, E pr-z, excl, dep, sec, sub. AT prin pron. rel **de care** (Ci în proporţie)

b) PPr
[1] — cît CMm — [2]
1 = P an, dezv, vb, bim, (Si noi) af, E pot, excl, PPr
2 = P an, dezv, vb, bim, (Si noi) af, E pr-z, excl, dep, sec, sub, CM de măsură prin adv. rel **cît** (Ccm de măsură).

65."Grue! Grue [3]/ ca pe veci **să pomenească**(Pv)[1]/ Datină moşiei tale dragostea/ce **i-ai purtat**(Pv) [2]/ **Fi-vei** la piciorul stranei domnilor **înmormîntat**(Pv) [3]/ Căci în tine, biet Române Grue, **fost-au întrupate**(Pv)/Însuşirile de suflet în popor adînc săpate! [4]/ Şi prin tine-n el **găsit-am**,(Pv) [5]/ Cînd restriştea mă **lovea**(Pv), [6]/ Singurul statornic reazăm [5]/ ce-**am avut** în ţara mea! [7]/"

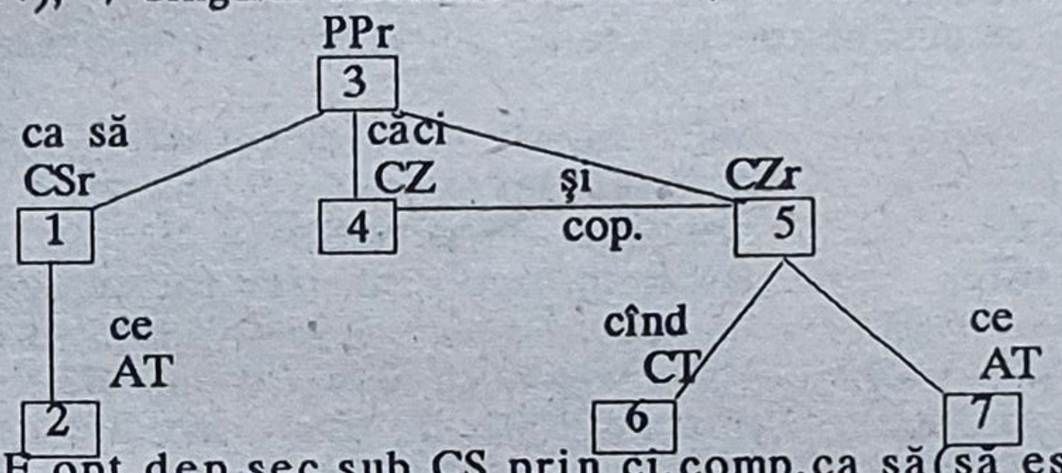

1=P an,dezv,vb,bim,af,E opt,dep,sec,sub CS prin cj,comp.ca să(să este şi marcă a cj), reg.
2=P an,dezv,vb,bim,(Si tu),E pr-z,sec,sub AT prin pron.rel.ce(Cd)
3=P an,dezv,vb,bim,(Si tu),E pr-z,excl,af,PP,reg.
4=P an,dezv,vb,bim,af,E pr-z,excl,af,dep,sec,sub CZ prin cj sub căci,coord.cop.prin şi cu 5
5=P an,dezv,vb,bim,(Si eu),E pr-z,excl,af,dep.sec,sub.CZ,coord,cop.cu 4 prin cj.coord.cop.şi, reg.
6=P an dezv,vb,bim,E pr-z,af,dep,sec,sub CT prin adv,relativ cînd (Cct)
7=P an,dezv,vb,bim,(Si eu)E pr-z,excl,af,dep,sec,sub,AT prin pron.rel,ce(Cd)

66."Chinuri? [1]/Tu **vorbeşti**(Pv) de chinuri? [1]/Chin a inimii **bătaie**(Pn)? [1]/ **Chin**? (Pn)[1]/ **O clipă** de nădejde, o-mboldire, o văpaie [2]/ Ce **s-aprinde**(Pv) cu-o privire, [3]/ ce cu-o lacrimă **s-a stins** (Pv) [4]/ Şi din care numai rodul fără vlagă **iese-nvins**(Pn)! [5]/"

1=E nonpr.,nominal interogativ, indep.
1=P an,dezv,vb,bim,af,Inter.dir.E pr-z,indep.
1=P an,dezv,nom,bim,(vc neex **este**),af,Inter,dir totală,indep.

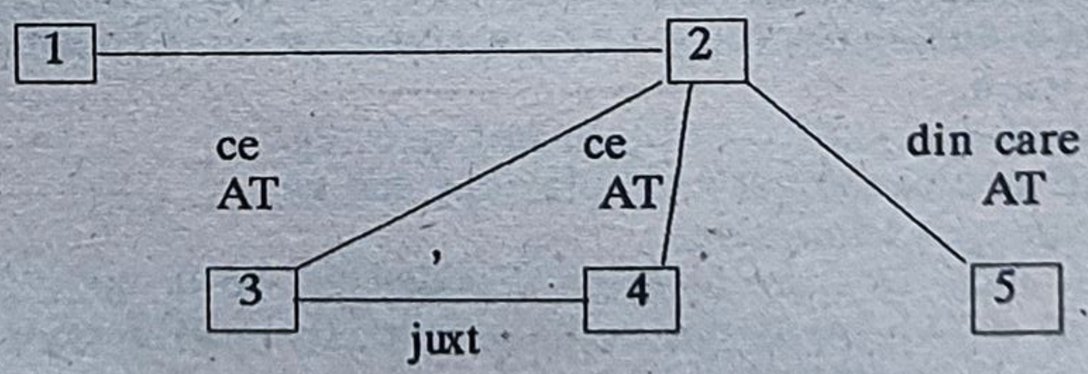

1=P an,s,nom,bim,(S sub acesta,vc neex.este),af,Inter.dir.tot.PP
2=P an,dezv,nom,bim,(S sub chinul,vc neex.este),af,Inter.dir totală pr-z, AP de reluare,reg.
3=P an,dezv,vb,bim,af,E pr-z,excl,dep,sec.sub,AT prin pron.rel.ce(S),coord.prin juxt.cu 4
4=P an,dezv,vb,bim,af,E pr-z,excl,dep,sec,sub AT prin pron.rel ce(S) coord.prin juxtapunere cu 3
5=P an,dezv,aj,bim,af,E pr-z,excl,dep,sec,sub AT,prin pron,rel,din care(Ci)
67."-**Cine eşti**(Pn), măi băiete, [1]/şi ce **vrei**(Pv) de la mine? [2]/"

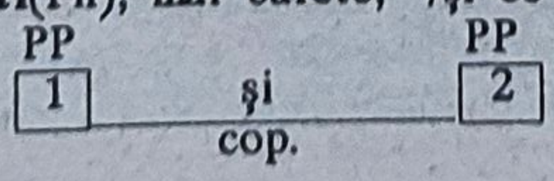

1=P an,s,nom,af.Inter.dir,parţială pr-z,PP,coord,cop.cu 2
2=P an,dezv,vb,(Şi tu),af,Inter.dir.parţială pr-z,PP,coord.cop.cu 1 prin conj.coord.s cop.şi
68."Nu, hatmane! [1]/ Niciodată! [1]/ **Fie** pîinea cît de **rea**(Pn), [1]/ Tot **mai dulce mi se pare**(Pn) [2]/ cînd o **ştiu**(Pv) din ţara mea! [3]/"

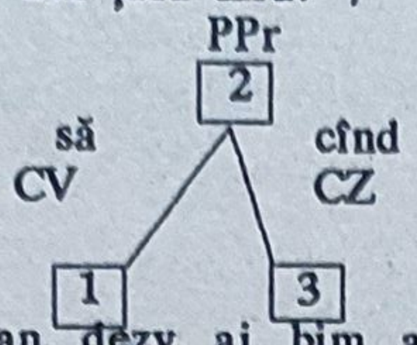

1=E nonanalizabil negativ(adv de negaţie nu); excl.
1=E nonanalizabil,negativ-adv.negativ de timp- în absenţa P **nu plec**

1 = P an, dezv, aj, bim, af, E pr-z, excl dep, sec, sub CV (lipseşte cj să, dar este prezent corelativul **tot** în regentă)
2 = P an, dezv, aj, af, bim, (Şi pîinea), E pr-z, PP, reg.
3 = P an, dezv, vb, bim, (Şi eu), E pr-z, dep af, excl, sec, sub CZ prin cj cînd (prin conversiune = pentru că) (cu nuanţă CT)
69."Ce-i,(Pv) inimă? [1]/Mi-i(Pv) foame! [2]/
1=P an,s,vb,bim,af,Inter.dir parţială,pr-z,indep.
2=P an,dezv,vb,bim,af,E pr-z,excl,indep.
Vreau (Pv)[1]/ **să trăiesc** [2]/ şi-**aş vrea**(Pv)... [3]/ "
1 = P an, s, vb, bim, (Şi eu), af, E pr-z, nonex, PP reg, coord. cop cu 3 prin conj coord. cop. şi

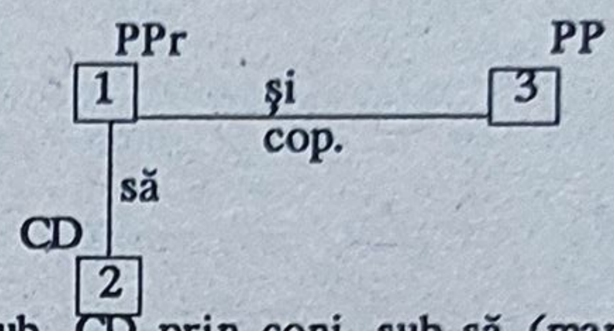

2 = P an, s, vb, bim, (Şi eu), af, E opt, nonex, dep, sec, sub, CD prin conj. sub să (marcă a cj)
3 = P an, s, vb, bim, (Şi eu), af, E opt, nonex, PP, coord cop cu 1
70. a) Nonexclamative
1.E pr-z: Icoane dragi îmi **apar** mereu înainte.
2.E opt : **Aş pleca** mîine la Sibiu.
3.E pot : Mai bine **ar sta** pe acasă.
4.E dub.: Doar o **presupuneam** adevărată.
5.E imp.: **Stai** acolo!
b) Exclamative
1.E pr-z.: **Nu voi** sicriu bogat!
2.E opt : **Să fi stat** acasă!
3.E pot. : Mai bine **ar sta** cu noi!
4.E dub. : **Nu mă îndoiesc** de bunătatea ta!
5.E imp. : **Cea**, Joiană!
71. "Neagu Rupe-Piele îşi **exprimă**(Pv) bănuiala(PP) [1]/ că **nu sînt bune**(Pn) mujdelele din această ştafetă(AT) [2]/. Dinu Păturică îi **răspunse**(Pv) distrat(PP) [1]/ că nicidecum,(CD) [2]/ dar că îi **cere**(Pv) două sute de mii de lei.(CD) [3]/ Mirat, Neagu îi **reaminti**(PP) [1]/ că **au trecut** (Pv) doar trei zile(CD) [2]/ de cînd i-**au trimis**(Pv) banii(CT). [3]/ Dinu îi **spuse**(Pv)(PP) [1]/ că îl **anunţă**(CD) [2]/ că **au intrat** (Pv) turcii în ţară, veste(CD) [3]/ care **nu-i place**(AT). [4]/ Neagu îşi **exprimă**(Pv) aceeaşi neplăcere. [1]/

Dinu îi **cere**(Pv) sfatul lui Neagu(PP) [1]/ cum **să facă**(Pv)(AT) [2]/ pentru ca **să scape** (Pv) de obligaţia de a-i trimite cele două sute de mii de lei lui Ipsilant(CS). [3]/ Acesta îl **sfătuieşte**(Pv)(PP)[1]/ **să nu-i trimită**(Pv)(CD) [2]/ Surprinzător, Dinu **subliniază**(Pv) necesitatea de a trimite banii, dar şi pe aceea de a găsi "vreun tirtip" [1]/ cu care **să ia**(Pv) banii înapoi.(AT) [2]/ Auzind spusele lui Dinu, Neagu **se îngălbeneşte**(Pv), înţelegînd(PP) [1]/ că Dinu **intenţionează**(Pv) o faptă necurată(CD) [2]/ şi **se înspăimîntă**(Pv), presimţind(PP) [3]/ că el **va fi alesul**(Pv) pentru o asemenea acţiune.(CD) [4]/

Dar, la întrebarea lui Dinu [2]/ dacă **a găsit**(Pv) mijlocul(AT), [1]/ Neagu **îi răspunde**(Pv) afirmativ, expunîndu-i planul de a număra banii trimisului, pe de o parte, dar şi de a-l prinde cu nişte flăcăi zdraveni şi a-l ucide(PP). [2]/ Soluţia lui Neagu **este primită**(Pv) cu satisfacţie de Dinu, [1]/ care îl **mulţumeşte**(Pv)(AT)[2]/"

72."**Uite**(Pij) [1]/ cum l-**am dres**(Pv) de bine [2]/, **noroc**(Pn) [3]/ **zău**, [4]/ cu dumneata, [3]/ că mi se **pierdea**(Pv), [5]/ **păcat**, [6]/ o grămadă de muncă. [5]/"
1=En an,P s,interj(aici=iată),bim,(Si=tu),E imper,PP,reg
2=P an,dezv,vb,bim,(Si=eu),af,E pr-z,dep,sec,sub CD prin adv.relativ cum
3=P an, dezv, nom, monom, af, E pr-z,excl,PP reg
4=En nean,interj,cu val,expresivă incidentă
5=P dezv,vb,bim,af,E pr-z,dep,sec,sub,CZ introdusă prin cj.s,sub.că;
6=Enunţ,neanalizabil cu val.expresivă,incident
73."Ce conace!/Ce gospodării!/Ce rost temeinic!/"
Sînt enunţuri aparent nonpropoziţionale exclamative, presupunîndu-se existenţa unui Pv subînţeles(avea). Sînt enunţuri nominale, deoarece accentul cade pe substantivele (Cd) ale enunţurilor, subliniate prin adj.,pron.ce
74."Scumpe amice. [1]/ **Iată**(Pij) cîteva aduceri-aminte din tinereţe, [2]/ în cari **vei găsi**(Pv) multe din viaţa unora din oamenii generaţiunii noastre [3]/ cu cari în tinereţe **te-ai găsit**(Pv) în contact. [4]/"

1=En.nonpropoziţional de adresare(titlul unei scrisori)
celelalte sînt En propoziţionale:

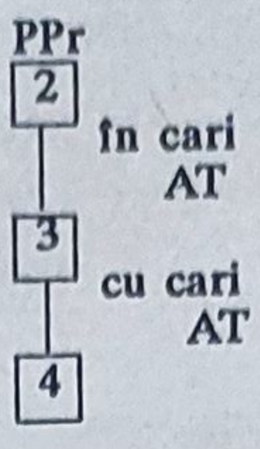

75."Nu eşti frumoasă(Pn)? [1]/ **nu eşti înavuţită**(Pn)?... [2]/ **N-ai**(Pv) ficiori mulţi [3]/ care te **iubesc**(Pv) [4]/ **N-ai**(Pv) cartea de vitejie a trecutului, şi viitorul înaintea ta? [5]/ Pentru ce **curg**(Pv) lacrimile tale? [6]/"

Cu excepţia propoziţiei 4,sec,sub.AT prin pron.rel.care(S), celelalte propoziţii sînt principale, independente, interogative retorice, şi, în ciuda aspectului negativ al verbelor, afirmative.

76. "La temelia lumii minunea **doarme** încă...(PP) [1]/ Mereu **mă-ncercuieşte** un orizont de dor.(PP) [1]/ Pe-un fraged ţărm de sunet **apăs** o umbră-adîncă,(PP) [1]/ **Văd** aurora morţii pe-un munte viitor.(PP) [2]/ **Trec** veacurile cete cu frunţile în tină(PP), [1]/ **Rămîne**-n mîini viaţa ca zdrenţe de tristeţe(PP). [2]/ Cît **nu vom smulge** vremea din noi cu rădăcină(CŢ), [1]/ **Nu este** mîntuire decît prin frumuseţe. [2]/

doarme=Pv,v,pr."a dormi",pers,într,cj.a IV-a,d,act,Ind.pz,p,a III-a,sg,af.
-ncercuieşte=Pv-v.pr."a încercui",pers.tranz,cj,a IV- a,diat.activă,Ind.pz,pers.a III-a sg,asp.af.
apăs=Pv-vb.pr."a apăsa",pers.tranz,cj.I,diat,activă,Ind.pz,p.I,sg.af.
văd=Pv-verb pr, "a vedea",pers.,tranz,cj.a II-a,diat,activă,Ind,pz.p.I.sg.af.
trec=Pv-v.pr."a trece",pers.intr.cj.a III-a,diat.activă,Ind,pz.p.a III-a pl.af.
rămîne=Pv-vb,pr."a rămîne",pers.intr.cj.a III-a,diat.activă,Ind,pz.p.a III-a,sg.af.
nu vom smulge=Pv-verb pr.,"a smulge",pers.tranz,cj.a III-a,diat,activă,Ind.viitor 1,p.I,pl,negativ.
nu este=Pv-v.pr."a fi"(=a exista),pers.intranz,cj.a IV-a,diat.activă,Ind.,pz.p.a III-a,sg.neg.
(verificarea valorii predicative a lui"a fi")

77."Luna intrată în al doilea pătrar **se ridicase** pînă în culmea acoperită cu pădure(PP) [1]/ şi **se ivea**, pe ici, pe colo, printre copacii deşi,(PP) [2]/ peste puţin **începură**(PP) [3]/ în satul de la poalele dealului **să latre** cîinii stîrniţi de dînsa(CD). [4]/

se ridicase= Pv - v.pr."a(se)ridica",pers.intr.cj.I,d.act.-pronominală.(pron.reflexiv poate fi înlocuit cu pr.pers. de pers. a III-a îl), Ind., m.m.,c.p,, p.a III-a, sg., af.

se ivea: Pv - v. pr. "a se ivi", pers., intr., cj. a IV, diat.reflexivă (pronumele reflexiv nu poate fi substituit) Ind., imp., p. a III-a, sg., af.

începură: Pv - v.p. "a începe", pers., tranz., cj. a III-a, diat.act., Ind., pf.s., p. a III-a, pl., af.

să latre: Pv-v.pr "a lătra",impers/unipers,cj.I,diat.act.,conjunctiv,pz.,pers a III-a,pl.af.

Dar după unii autori, am avea **începură să latre**: Pv compus, vb. pred. "a lătra", modalizat cu

semiauxiliarul de modalitate "a începe", impers. intr., cj. I, diat. act., ind., pf.s.,p. a III-a, pl., af. (categoriile gramaticale se stabilesc după verbul semiauxiliar de modalitate, celelalte aspecte de către vb. central), părere pe care nu o susţinem.

78. "**Nu mă lăsa.** (PP) [1]/ **aşază-mi-te** alături (PP) [2]/ Şi **ţine**-mi capul strîns (PPr) [3]/ **să nu tresar**(CSr) [4]/ Cînd somnul bont [6]/ la care-**s condamnată** (AT) [5]/ **S-ascute**, răsucindu-se-n coşmar. (CTr) [6]/

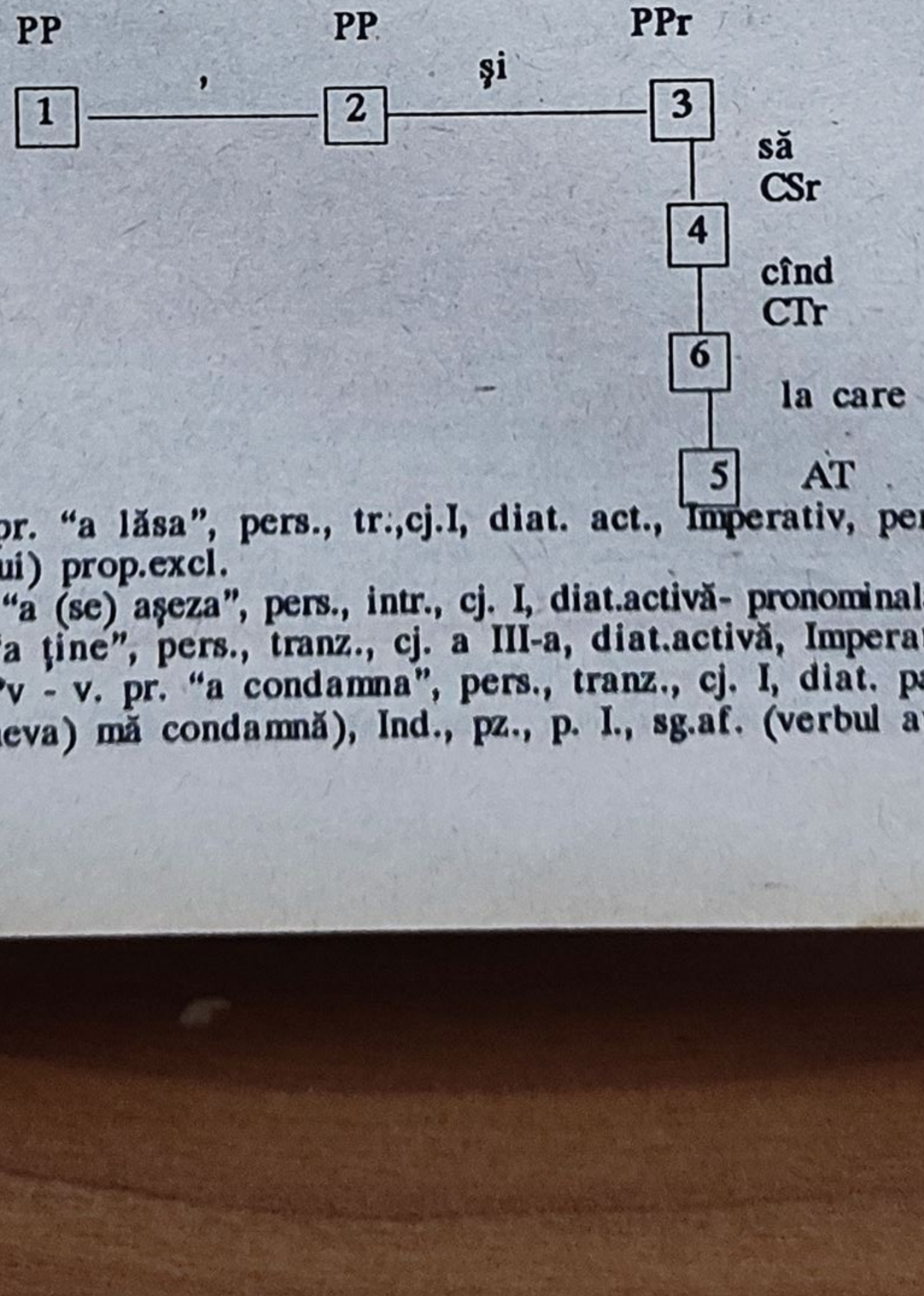

nu lăsa: Pv - v.pr. "a lăsa", pers., tr.,cj.I, diat. act., Imperativ, pers. a II-a, sg.,neg. (atenţie la stabilirea imperativului) prop.excl.

aşază-te: Pv v.pr. "a (se) aşeza", pers., intr., cj. I, diat.activă- pronominală, Imperativ, p. a II-a , sg., af.

ţine: Pv - v.pr. "a ţine", pers., tranz., cj. a III-a, diat.activă, Imperativ, p. a II-a, sg., af.

-s condamnată: Pv - v. pr. "a condamna", pers., tranz., cj. I, diat. pasivă (eu sînt condamnată (de cineva)=(cineva) mă condamnă), Ind., pz., p. I., sg.af. (verbul auxiliar a fi apare la o for-

mă prescurtată -s)

s-ascute: Pv - v. pr. "a se ascuți", pers., intr., cj. a IV-a, diat. reflexivă, Ind., pz., p. a III-a,sg.af. (s-este pronumele refl.).

79. "A fost odată ca-n poveşti.(PP) [1]/ A fost ca niciodată(PP) [2]/ Din rude mari, împărăteşti/ O preafrumoasă fată. [1]/ Şi era una la părinţi(PP) [1]/ Şi mîndră-n toate cele(PPr), [2]/ Cum e fecioara între sfinţi(CM) [3]/ Şi luna între stele(CM). [4]/"

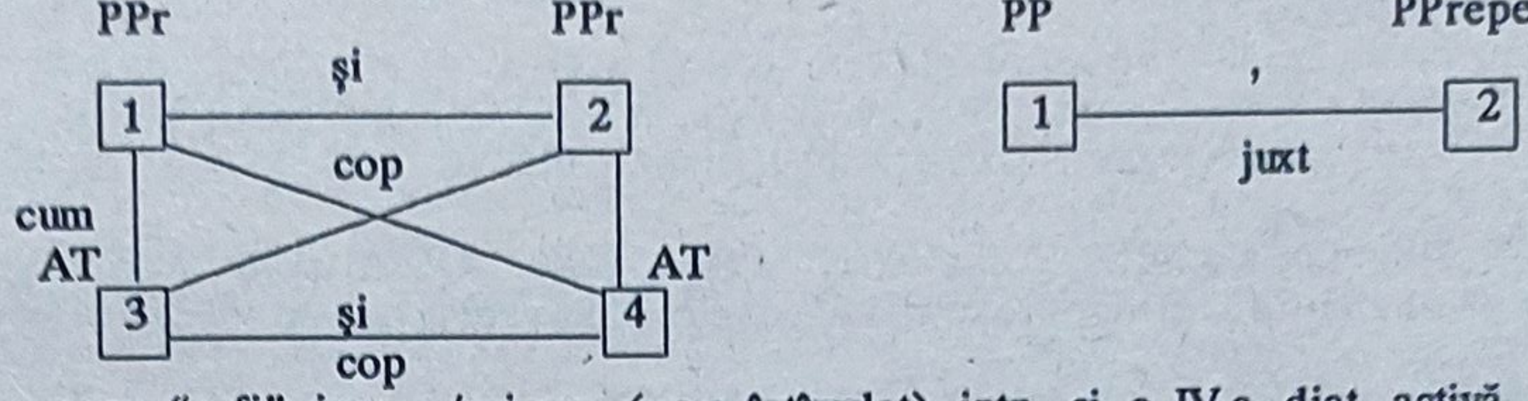

a fost: Pv - v. pr. "a fi", impers./unipers. (=s-a întîmplat), intr., cj. a IV-a, diat. activă, Ind.,timp pf.c., p.a III-a, sg., af.

a fost: Pv - v.pr., pers., intr. "a fi" ("a exista"), cj. a IV-a, diat. act., Ind., pf.c., p. a III-a,sg., af.

era una: Pn - v.cop. "a fi", pers., intr., cj. a IV-a, diat.act., Ind. imp., pers., a III-a sg., af.+numele pred. "una" - nr.card. cu valoare substantivală, fm, N

mîndră: Pn - v. cop. era subînţeles + Np adj. propriu-zis calificativ variabil, cu două terminaţii şi 4 forme, se acordă în gen, nr. şi caz cu S subînţeles "fata" (fm., sg.,N), grad de comparaţie pozitiv

cum e: Pn - v. cop. "a fi", pers., intr., cj. a IV-a, diat.activă, Ind. pz., pers. a III-a sg., af. +Np "cum" - adverb relativ de mod, care subordonează regentei propoziţia CM pe care o introduce.

80. Era în vara anului 1916.

era=Pv-v,pred,"a fi"(=a se întîmpla)impers/unip .intr,cj.a IV-a,diat.act.Ind,imp.p.a III-a,sg.af.

81. "Acolo [10]/ unde-s nalţi stejari (CL)[1]/ Şi cît stejarii nalţi îmi cresc/Flăcăi cu piepturile tari(CL) [2]/ Ce moartea-n faţă o privesc(AT), [3]/ Acolo [10]/ unde-s stînci şi munţi(CL) [4]/ Şi ca şi munţii nu clintesc/Voinicii cei cu peri cărunţi/În dor de ţară strămoşesc(CL) [5]/ Acolo [10]/ unde-i cer senin(CL) [6]/ Şi ca seninul cer zîmbesc Femei(CL) [7]/ ce poartă l-al lor sîn/ Copii(AT) [8]/ ce pentru luptă cresc(AT), [9]/ Acolo este ţara mea(PPr) [10]/ Şi neamul meu cel românesc(PPr) [11]/ Acolo eu [13]/ să mor(CD) [12]/ aş vrea, [13]/ Acolo vreau eu (PPr)[14]/ să trăiesc. (CD)[15]/

-s=Pv,v,pr,pers,intr.(formă presc.)cj.a IV-a,diat.activă,Ind.pz,p.a III-a,pl.af

cresc=Pv,v,pr."a creşte",pers.,intr,cj.a III-a,diat.activă,Ind,pz,p.a III-a,pl.af

OBS. verbul a creşte poate fi şi tranzitiv: Mama mă creşte.

privesc: Pv,v,pr.pers.tr.cj.a IV-a,diat.activă,Ind.pz,p.a III-a,pl.af.

-s=Pv,v,pr,pers,intr.(formă prescurtată),cj.a IV-a, diat.activă,Ind.pz,p.a III-a,pl.af.

nu clintesc=Pv,v,pr,"a se clinti",pers.intr.cj.a IV- a,diat.reflexivă(pr.refl.se este elidat din considerente de măsură a versurilor),Ind.pz,p.a III-a.pl.asp.neg.

-i=Pv,v,pr."a fi"(formă prescurtată populară)...

zîmbesc=Pv,v,pr,"a zîmbi",pers.intr,cj.a IV-a,diat.activă,Ind.pz,p.a III-a,pl,af.

poartă=Pv,v,pr,"a purta",pers,tr.cj.I,diat.act.,Ind,pz,p.a III- a,pl.af.

cresc=Pv,v,pr,"a creşte",pers.intr,cj.a III-a,diat.activă,Ind.pz,pers.aIII-a,pl.af.

este=Pv,v,pr."a fi"(vezi mai sus)

aş vrea=Pv,v,pr,"a vrea",pers,tr.cj.a II-a,diat.activă,mod condi.-opt.,pz.pers.I,sg.af(alcătuit cu ajutorul verbului auxiliar "a avea")

să mor=Pv-v,pr,"a muri",pers.intr.cj.a IV-a,diat.activă,cj.,pz.,p.I,sg,af(construit cu ajutorul conjuncţiei să, care are şi rolul de element subordonator al propoziţiei CD faţă de regenta ei. Acolo eu [1]/(să) mor [2]/ aş vrea [1]/ (1)=PPr; (2)=CD;

vreau=Pv,v,pr,pers,"a vrea",tr.,cj.a II-a,diat.act.Ind,pz,p.I,sg,af.

să trăiesc=Pv,v,pr."a trăi",pers.,intr.cj.a IV-a,diat.activă,conjunctiv,pz.,p.I.sg,af(construit cu ajutorul conjuncţiei să, care este şi element subordonator, introducînd o CD)

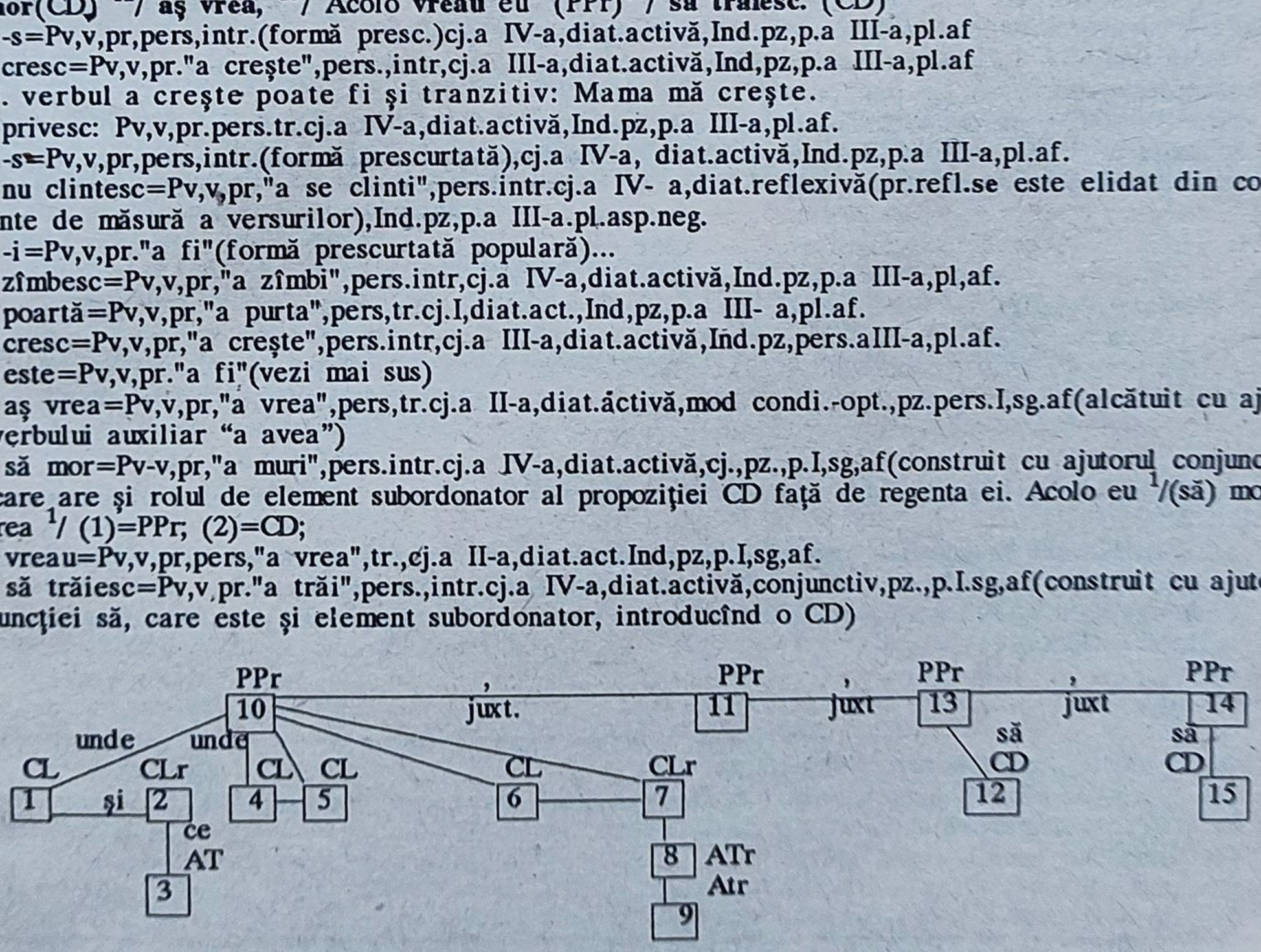

82. "Ea-i munţii mei şi codrii plini de vlagă / Şi-a rîurilor mele legănare.1/ Tot 4/ ce-i puştiu (AT) [1]/ cînd sînt în depărtare,(CT) [2]/ Cînd vin spre ea (CT) [3]/, începe (PPr)[4]/ să m-atragă!(CD) [5]/"

-i munţii şi codrii şi legănare = Pn alcătuit din: Vc "a fi" (formă prescurtată, populară) pers., intr., cj. a IV-a, d.act., Ind., pz, p. a III-a, sg., af + Npm realizat prin coordonare copulativă (cj.coord. cop. şi) ex.prin: munţii = s., c., s., ms, pl., N art. cu art. hot.encl. "-i"; codrii = s,c,s, ms, pl, N, art. cu art.hot. encl. "-i"; legănare = s, c,s,, fm,sg, N, neart.

-i pustiu = Pn alc. din: Vc "a fi" (formă prescurtată, pop.), pers.intr.cj. a IV-a, d.act., Ind.pz., p.a. III-a, sg., af +Np pustiu = aj.var., cu 2 term. şi 4 forme, se acordă în gen, nr. şi caz cu S (ms, sg, N) grad pozitiv

sînt = Pv-v. pred. "a fi" (=a se afla),pers. intr. cj a IV-a, d. act. Ind,pz.p. I, sg. af.

vin = Pv - v.pred., a veni, pers., intr., cj. a IV-a, d.act., Ind., pz, pers.I sg., af.

începe = Pv -v.p. a începe, pers., tr,cj a III-a, d.act., Ind, pz, pers. a III-a, sg, af, semiaux. de aspect faţă de P 5 (CD)

să atragă = Pv - v.p. a atrage, pers., tr, cj. a III-a, d.act., Cj, pz, pers. a III-a, sg, af (construit cu cj.să, care are şi rol de element de relaţie subordonator al prop. 5 CD faţă de regenta 4).

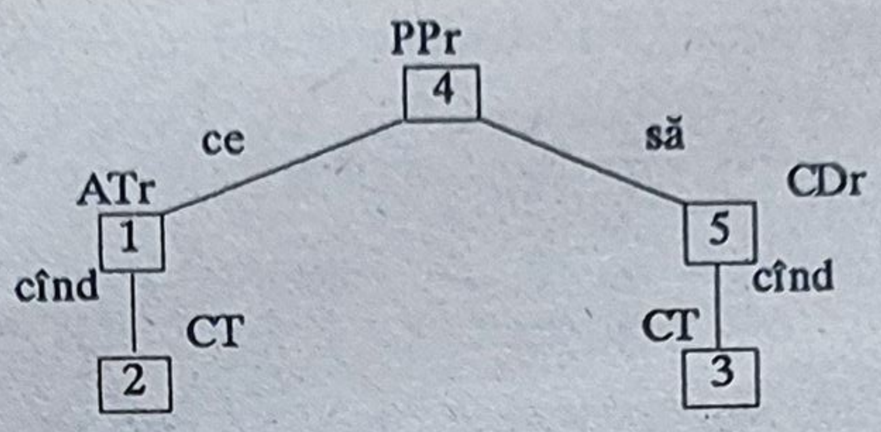

83. "Cînd **te-i face mare**,(CT)[1]/ **o să faci**(PPr)[2]/ **cum ăi vrea** tu; (CM)[3]/ dar acum [5]/ **că eşti mic**,(CT)[4]/ **să nu ieşi din vorba mea** (PPr) [5]/, **că poţi** (CZ)[6]/ **să păţeşti** şi mai rău (CD) [7]/"

.te-i face mare = Pv + loc. vb. "a se face mare" (= a creşte), pers., intr., d. refl., Ind., viitor 1 (formă populară a aux.), pers. a II-a, sg,, af; construită din vb. "a se face" + aj "mare" (var,1 term şi 2 forme, se acordă cu S- ms, sg.N, - pozitiv); datorită semnificaţiei unitare, nu se poate considera Pn cu Vc + Np-aj.

o să faci = Pv - v.pr. "a face", pers., tr, cj a III-a, d.act., Ind., viitor 1, pop,pers.a II-a,sg.af.

ăi vrea=Pv,pred,a vrea,pers.,tr,cj.a II-a,d.act.Ind,viitor 1(formă pop.a auxil.))p.a II-a,sg.af.

eşti mic=Pn-v.cop."a fi",pers,intr.cj.a IV-a,d.act.Ind.pz,pers.a II-a,sg.af,+Np.ex.prin aj."mic"-var.,2 term şi 4 forme, se acordă în gen,nr,caz cu Si(ms,sg,N) grad pozitiv

să nu ieşi din vorbă=Pv-loc.verbală(=a asculta),pers.intr,diat.act.Cj,pz.p.a II-a,sg.af(deşi aspectul e neg.înţelesul este af,cu val.imperativă)

poţi=Pv-v.pr."a putea",pers,tr.cj.a II-a,d.act.,Ind,pz.p.a II- a,sg.af(modalizează vb următor al CD)

să păţeşti = Pv. -v.pred."a păţi",pers,tr,cj,a IV-a,d,act.Cj,pz.pers.a II-a,sg.af(să este şi marcă a Cj,dar şi cj subord.care introduce CD)

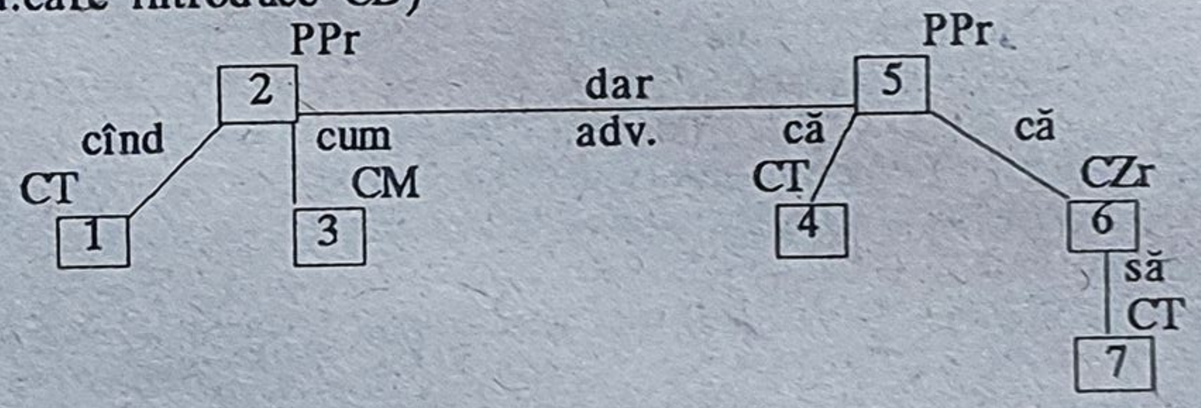

84."Ziua **era primejdios** din pricina hereţilor(PPr), [1]/ care **dădeau tîrcoale** pe deasupra miriştii(AT). [2]/"

era primejdios=Pn-expresie impersonală alcătuită din Vc "a fi",imp,intr,cj,a IV-a,d,act,Ind.imp.p. a III-a,sg,af+Np ex.prin adv.de mod(rezultat prin conversiunea aj),pozitiv

dădeau tîrcoale=Pv-loc.vb(=aprox.a pîndi),pers.intr,d.act,Ind,imp,p.a III-a,pl.af(alcătuită din vb.tr.a da+s.c.tîrcoale)

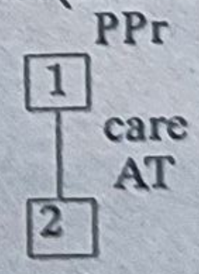

85.

elev

N - Ionel **era un elev** serios şi cuminte.
Ac - Laudele **sînt pentru** cel mai bun **elev** din clasa noastră.
D - Tu **eşti asemenea elevului** din clasa vecină.
G - Lucrarea **pare a** acelui **elev.**

ţară

N - Ţara noastră **a fost o ţară** de sate.
Ac - Jertfele date străbunilor **au fost pentru ţară.**
D - Harta **este conform ţării** noastre.
G - Eroii **sînt ai** întregii **ţări.**

popor
N - Românii au fost întotdeauna un popor viteaz.
Ac - Aceste mărturii sînt de la un popor plin de iubire pentru ţară.
D - Lumea furnicilor pare asemenea unui popor harnic.
G - Tot sufletul lui era al poporului făuritor al istoriei de veacuri.
86. Pronume în G
P personal - Cărţile acestea sînt ale lui.
P posesiv - Casa este a alor tăi.
P demonstrativ - Al acestuia este creionul?
P nehotărît - Lucrarea părea a altuia.
P negativ - Pămîntul nu este al nimănui.
P interogativ - Ale cui sînt florile?
P relativ - S-a constatat(PPr) [1]/ ale cui sînt acestre caiete.(SB) [2]/
87.a)Poporul e stîlpul ţării...(PP) [1]/ fiecare părticică de pămînt e văpsită cu sîngele lui.(PP) [2]/
e stîlpul= Pn alcătuit din Vc "a fi",pers.intr.cj.a IV-a,diat,act.,Ind,pz,p.a III-a,sg.af.+Np.ex.prin s.c.s,ms,sg,N,art,cu art.hot.encl."-l"
e văpsită=Pn.alc.din Vc."a fi",pers.intr,cj,.a IV-a,d.act.Ind.pz.pers.a III-a,sg,af,+Np.ex.prin adj.var.,(provenit din vb.la participiu),2 term.şi 4 forme,se acordă în gen,nr,caz cu S(părticică),fm,sg,N,grad pozitiv,
b) Colo...în vale...departe [1]/ unde soarele se vede aşa frumos(CL) [1]/, unde cîmpiile sînt strălucite(CL) [2]/ şi pîraiele răcoroase(CL), [3]/ unde aerul e dulce(CL),[4]/ unde pămînturile sînt roditoare [5]/ şi giuncile albe, [6]/ copii, acolo e ţara!" [7]/
se vede+Pv-v.pred."a(se)vedea", pers,intrazitivizat prin pron.,refl,cj.a II-a,d.reflexiv-pasivă,Ind,pz,pers.a III-a,sg.af,
sînt strălucite=Pn.alc.din Vc "a fi",pers.intr.cj.a IV-a,d.act.Ind.pz,pers.a III-a,pl,af+Np.ex.prin aj.var.cu 2 term,şi 4 forme, se acordă în gen,nr,caz cu S(s.cîmpiile),fm,pl,N,grad pozitiv.
(sînt) răcoroase=Pn cu v.cop.neexprimat+Np.ex.prin aj.var.cu 2 term.şi 3 forme,se acordă în gen,nr,.caz cu S(s.pîraiele),nt.pl,N.poz.
e dulce=Pn alc.din Vc "a fi",pers.intr.cj.a IV-a,d.act.Ind.pz.p.a III-a,sg.af+Np dulce expr.prin aj.var,cu 1 term şi 2 forme,se acordă în gen,nr,caz cu S(s.aerul),nt,sg,N,grad pozitiv.
(sînt) albe=Pn.cu v.cop.neexprimat+Np.ex.prin aj.var,cu 2 term.şi 4 forme,se acordă în gen,nr,caz cu S(s.giuncile),fm,pl,N,pozitiv
e=Pv.ex.prin v.pred."a fi"(=a exista,a se afla),pers.intr.cj.a IV-a,Ind.prez.,pers.a III-a,sg.af(formă prescurtată)
c) Holul era mare(PP) [1]/ şi ferestrele luminoase(PP). [2]/
era mare=Pn.alc.din vc."a fi",pers.intr.cj.a IV-a,d.act.Ind.imp.,p.a III-a,sg.af,+Np.mare ex.prin aj,var,cu 1 term.şi 2 forme,se acordă în gen,nr,caz cu S(s.c.holul),nt.sg.N,grad pozitiv
(erau)luminoase=Pn.cu vb.cop.neexprimat+Np.ex.prin aj.var.cu 2 term.şi 4 forme,se acordă în gen,nr,caz cu S(s.ferestrele),fm,pl,N,pozitiv
88.a) am luat= am cumpărat
b) te-am luat cu mine = a duce cu sine
c) am luat bătaie = am fost învinşi
d) am luat = am înghiţit
e) nu am luat în seamă (loc.vb.) = am ignorat
f) am luat cuvîntul = am vorbit
g) s-au luat = s-au căsătorit
h) am luat = am primit
i) au luat = au furat
j) am luat = am cucerit
k) au luat pe nepusă masă = au venit pe neaşteptate
l) s-a luat = s-a şters
m) a luat-o = a pornit
89. verbul la infinitiv este predicat; în c
a) a nu rupe = S
b) de a nu rupe = Np
c) A nu rupe = Pv cu valoare imperativă,prohibitivă
d) a nu rupe = S
90. verbul la participiu este Pv în a
a) plecat = Pv
b) plecat = Aaj(aj provenit din v la part.)
c) este plecat = Pn(vc+Np ex.prin vb.la part.,cu val.aj)
d) plecat = Aaj izolat, cu nuanţă circumstanţială temporală
91. verbul la supin este Np în c
a) de revolvat = Av

b) de rezolvat = Pv(cu valoare imperativă)
c) este de rezolvat = Pn(vc+Np ex.prin v la supin)
d) de rezolvat = Ci

92.a) România este în sud-estul Europei.(= se află)
b) Adunarea a fost ieri. (= a avut loc)
c) Aşa este de multă vreme. (= se întîmplă)
d) Tu eşti din Sibiu. (provii)
e) Fragmentul este din opera "Oedip".(aparţine)
f) Cît este kilogramul de mere?(costă)
g) Am fost la mare anul trecut.(m-am dus)
h) Aşa a fost/să fie/.(=aşa ţi-a fost scris/să se întîmple)
i) Este prin grădină.(se găseşte)
j) Dacă este(CŢ) [1]/ să pleci,(SB) [2]/ pleacă!(PP) [3]/ (= trebuie)

93.a) predicativ personal: Eu am fost(Pv) acasă.
b) predicativ impersonal:Asta era(Pv) pe vremea bunicilor.
c) copulativ personal:Ea este cuminte şi frumoasă(Pn)
d) copulativ impersonal:Este imposibil(Pn)(PPr) [1]/ să pleci(SB). [2]/ (expresie impersonală)
e) auxiliar-marcă a diatezei pasive: Ea este distinsă(Pv) de către juriu(Cag).
f) auxiliar marcă a condiţional-optativului perfect: Ar fi vrut(Pv) mai multe portocale.

94. sigur

a) Ea este sigură(Pn)(PPr) [1]/ că vom veni(CI) [2]/ (aj)
b) Este sigur(Pn)(PPr) [1]/ că vom veni(SB) [2]/ (expresie impersonală)

bun

a) Acest om pare bun.(Pn)(aj)
b) Acesta este un bun(Pn) al familiei mele.(s.c.s.)

noroc

a) Noroc(Pn) [1]/ că nu am fost acasă.(SB) [2]/ (expresie impersonală)
b) Acesta este un noroc mare.(s.c.s.)

95. "Dorinţa mea nu este(Pni) [1]/ să jignesc(Pv) [2]/ ci [3]/ să le fiu recunoscător(Pn) [4]/"

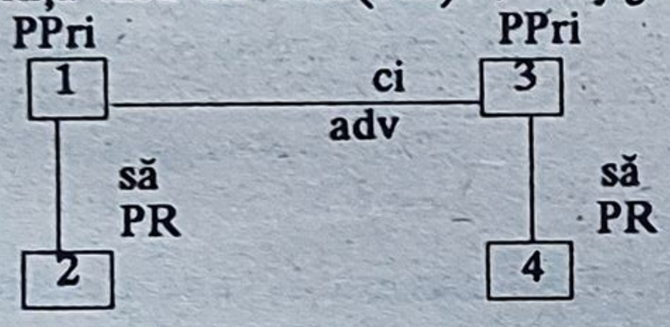

(3-Pni-Vc neexprimat - ci este)

96. "Obiceiul lui era(Pni) [1]/ să nu şadă(Pv) ziua niciodată(PR). [2]/"

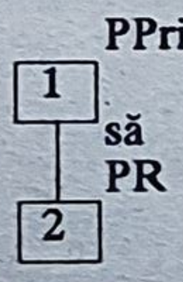

97. "Şi-o fîntînă strîmbă pe lumina zării pare(Pni) [1]/ că sporeşte(Pv) liniştea-nserării(PR). [2]/"

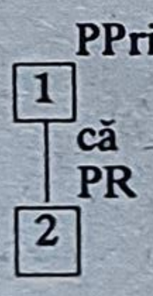

98. "Interesul tău e(Pni)[1]/ să te duci(Pv) acolo(PR) [2]/ unde te cheamă(Pv)(CL) [3]/"

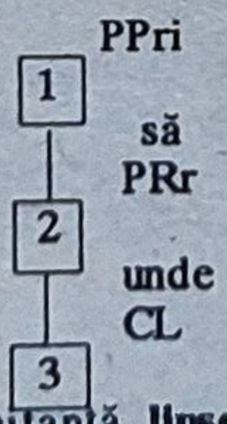

99. "Dacă pe chitanţă lipseşte(Pv) timbrul din ziua aceea, [1]/înseamnă(Pni) [2]/ că maşina nu ţi-a prins(Pv) degetele, [3]/ nu te-a prins(Pv) dedesubt, [4]/ nu te-a omorît.(Pv) [5]/"

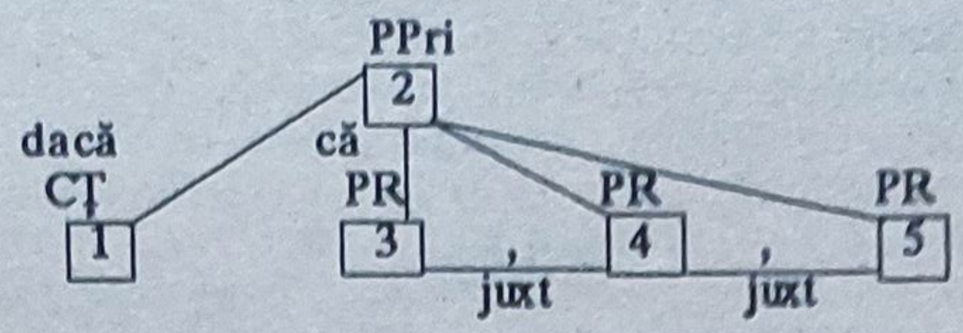

100. „Faptul e(Pni)[1]/ că l-aţi omorît.(Pv) [2]/"

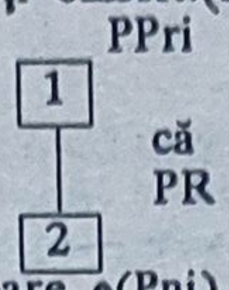

101. "Chestia mai supărătoare e(Pni) [1]/ că [3]/ dacă aceştia **distrug**(Pv) bateria [2]/ **se duc**(Pv) pe urmă cu avioanele [3]/ şi [5]/ cine ştie cc **fac** (Pv) cu ele, [4]/ **îneacă** (Pv) ţara în sînge. [5]/"
(În această frază "cine ştie" nu este o propoziţie, ci o construcţie incidentă nonpropoziţională, adverbială nehotărîtă)

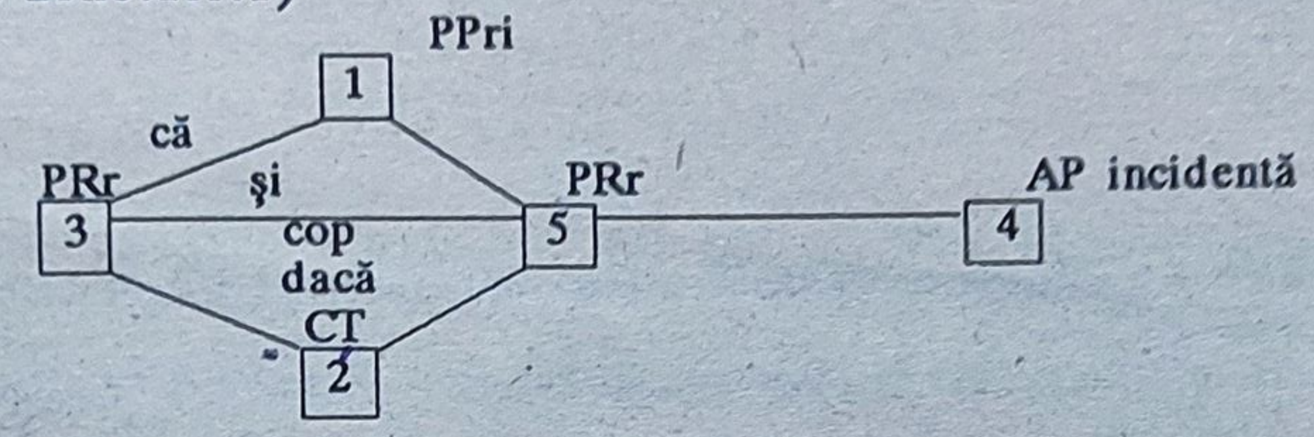

102. "Fericirea mea e(Pni) [1]/ să fii tu liber.(Pn) [2]/"

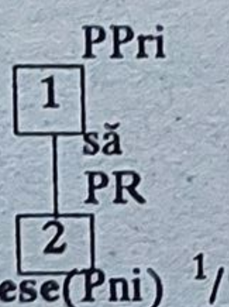

103. "Dorinţa noastră **fusese**(Pni) [1]/ ca pînă a doua zi materialul **să fie redactat**(Pv). [2]/ **să fie dat**(Pv) în tipografie [3]/ şi **să apară**(Pv) în ediţia specială. [4]/"

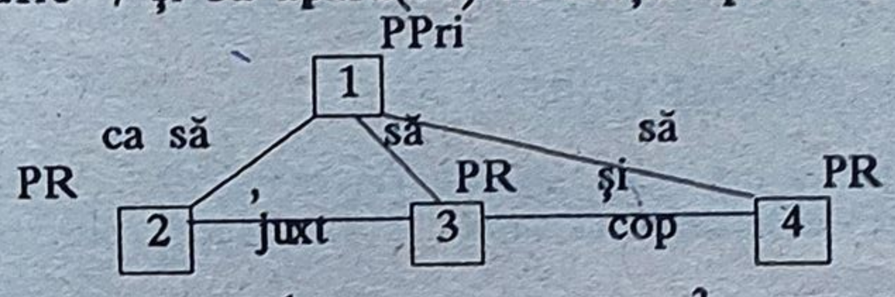

104. "El **a devenit**(Pni) [1]/ ce **a putut**(Pv) [2]/ **să fie**(Pn) [3]/ **nu** (Pni) [4]/ ceea ce **îşi doreau**(Pv) părinţii săi. [5]/"
(Pn al propoziţiei 3 este să fie ce - element de relaţie care apare în a doua propoziţie - un caz de împletire)

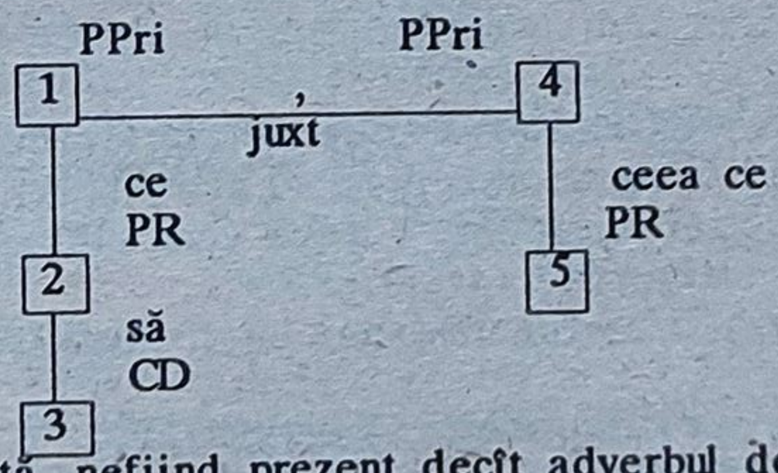

Propoziţia 4 este incompletă, nefiind prezent decît adverbul de negaţie a predicatului (= nu a devenit...)

105.
a fi: Trist lucru **este**(Pni)(PPri) [1]/ **să nu ai încredere**(Pv) în forţele tale(PR). [2]/
a deveni: Tînărul **a devenit**(Pni) prin muncă(PPri) [1]/ ce **visase**.(Pv)(PR). [2]/
a însemna: Zîmbetul lui **nu înseamnă**(Pni) totdeauna(PPri) [1]/ că **este bucuros**(Pn)(PR). [2]/
a părea: Ziua **părea**(Pni) [1]/ că **nu se mai sfîrşeşte**(Pv)(PR). [2]/
a rămîne: Tu **ai rămas**(PPri)(Pni) [1]/ cum **te-am cunoscut**(Pv)(PR). [2]/

106. este de a întări, de a înălţa, de a înnobila
Misiunea poeziei **este**(Pni) [1]/ **să întărească**(Pv) sufletele, [2]/ **să înalţe**(Pv) adevărul. [3]/ **să înnobileze**(Pv) libertatea. [4]/

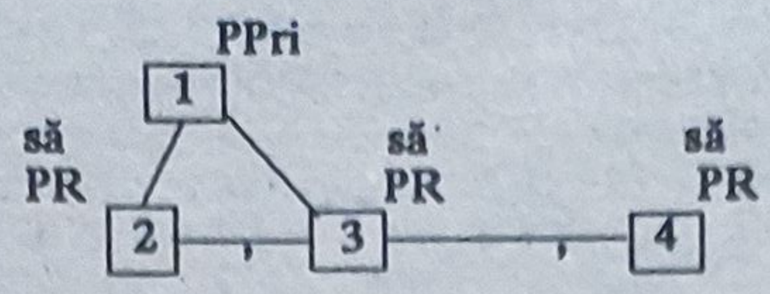

107.
În păduri trosnesc(Pv) stejarii! E(Pv) un ger amar, cumplit!/
Stelele par înghețate(Pn), [1]/ Cerul pare oțelit(Pn). [2]/
Iar zăpada cristalină, pe cîmpii strălucitoare
Pare-un lan(Pn) de diamanturi/ ce scîrțîie(Pv) sub picioare. [3]/
Stelele par(Pni) [1]/ să fi înghețat(Pv) [2]/ cerul pare(Pni) [3]/ să fie din oțel(Pn), [4]/ iar zăpada pare (Pni) [5]/ cum este(Pn) un lan de diamanturi [6]/ ce scîrțîie(Pv) sub picioare. [7]/

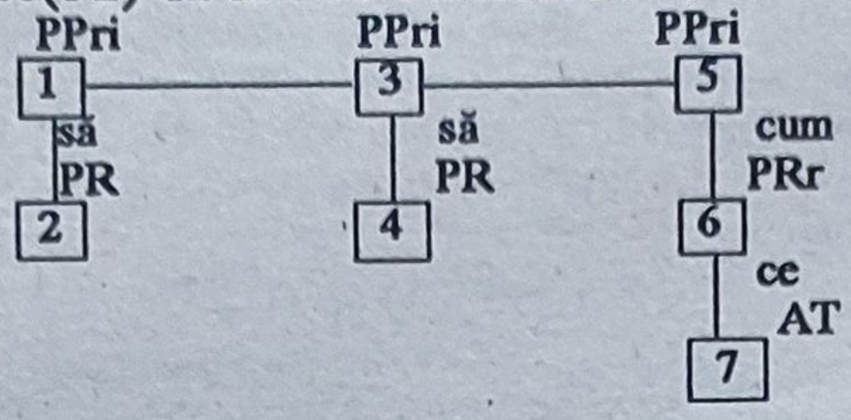

108. "Dacă sensul ultim nu este de a adăuga(Pn) țării tale viața ta(CT), [1]/ atunci lasă-te(Pv) de scris.(PPr) [2]/"
Dacă sensul ultim nu este(Pni)(CTi) [1]/ să-ți adaugi(Pv) țării viața,(PR) [2]/ atunci lasă-te(Pv) de scris.(PPr) [3]/

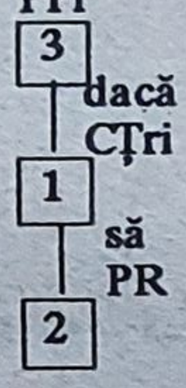

109. Acum Sinaia părea alta.
Acum, Sinaia părea(Pni) [1]/ să fi devenit alta.(Pn)(PR) [2]/

110. Fața lui Florea era ca șofranul,(Pn) [1]/ iar ochii păreau triști(Pn) [2]/
Fața lui Florea era (Pni)[1]/ cum este(Pn) șofranul, [2]/ iar ochii păreau(Pni) [3]/ să fie triști(Pn). [4]/

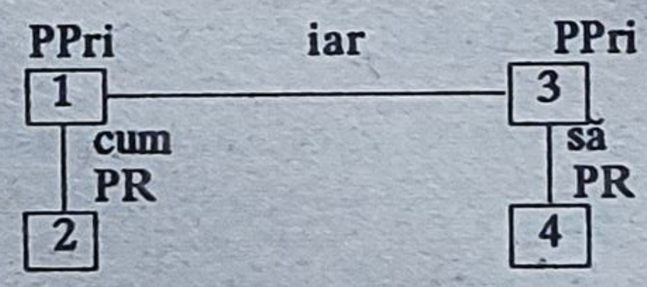

111.
că : Soarele părea(Pni)(PPri) [1]/ că venise(Pv) de pe alt tărîm(PR). [2]/
să : Sfatul meu este(Pni)(PPri) [1]/ să ne aștepți(Pv) acasă(PR) [2]/
dacă: Problema cea mai importantă este(Pni)[1]/ dacă vom pleca(Pv) în tabără(PR) [2]/
de : Chestia e(Pni)(PPri) [1]/ de vine(Pv) astăzi.(PR) [2]/
ca să: Rugămintea mea este(Pni) [1]/ ca întotdeauna să-ți anunți (Pv) sosirea(PR). [2]/

112.
s : Întrebarea este(Pni) [1]/ cine va răspunde(Pv) primul(PR). [2]/
Npg: Problema este(Pni)[1]/ al cui este(Pn) caietul(PR). [2]/
Cd: Întrebarea lui devenise(Pni) acum [1]/ pe cine ați invitat(Pv)(PR). [2]/
Ci : Chestiunea este(Pni) [1]/ cui i-ai dat(Pv) caietul(PR). [2]/
Cag: Întrebarea mamei a fost(Pni) [1]/ de cine au fost rupte(Pv) florile(PR). [2]/
Apg: Problema noastră rămîne(Pni)[1]/ al cui copil este mai harnic(Pn)(PR). [2]/

113.
a) Ea părea(Pni) [1]/ că nu mai este aceeași(Pn)(PR). [2]/ = Ea părea alta.(Pn)
b) Tu ai devenit(Pni) [1]/ ce ți-ai propus(Pv) (PR) [2]/ = Tu ai devenit inginer.
c) Nu sînt(Pni)(PPri) [1]/ ce par(Pn) a fi(PR). [2]/ = Nu sînt cel aparent.
d) Au slujit(Pv) așa,(PPr) [1]/ pînă au ajuns(Pni)(CTri) [2]/ de era pașă(Pn)(PR). [3]/ =...pînă a ajuns pașă (Pn).

114. PR-b,d,f,h.
a) **Părea**(Pv)[1]/ că printre nouri **s-a fost deschis**(Pv) o poartă(SB). [2]/
b) Încă mai **părea**(Pni) [1]/ cum îl **cunoscusem**(Pv)(PR). [2]/
c) **Rămîne**(Pv) [1]/ să mai **stăruim**(Pv)(SB). [2]/
d) **Rămîne**(Pni) şi astăzi [1]/ **cum a fost**(Pn)(PR). [2]/
e) **A fost**(Pv) [1]/ **să se întîmple**(Pv) astfel(SB). [2]/
f) **Ideea a fost**(Pni)[1]/ că **nu am ajuns**(Pv) la vreme(PR). [2]/
g) **Ajunge**(Pv) [1]/ cît **ai vorbit**(Pv)(SB). [2]/
h) **Ajunge**(Pni)[1]/ cum nici **nu şi-a închipuit**(Pv)(PR). [2]/

115. Cuvintele, în visul meu, **erau ca** un fel de **umbră**(Pn) de aur în conştiinţă.
cuvintele = S ex.prin s.c.s.nt,pl.N,art.cu art.hot.encl,"-le"

116. Dar noi, pătrunşi la suflet de sfînta libertate,(PPr) **jurăm**(Pv) [1]/ că **vom da mîna**(Pv)(CD) [2]/
P 1 - noi = S ex.prin pron.pers.pers.I, pl.N
P 2 - S inclus în forma vb(auxiliarul cu care se formează viitorul locuţiunii verbale) =noi

117. Cîntecul [3]/ ce-ades ţi-l **cînt**(Pv)(ATr) [1]/ cînd te-**adorm**(Pv) în fapt de seară(CT). [2]/ Puiule, **e-un cîntec**(Pn) sfînt, vechi şi simplu de la ţară(PPr). [3]/
P 1 - S inclus în forma verbului predicat (= eu)
P 2 = S inclus în forma verbului predicat (= eu)
P 3 = cîntecul = S ex.prin s.c.s,ms,sg,N,art.cu art.hot.encl."-l"

118. "**A este o literă**(Pn) a tuturor limbilor pămîntului.
"A" = S ex.prin s.c.s,obţinut prin conversiune, caz N

119. În alte locuri **pot**(Pv) fi munţi mult mai mari sau fluvii mai puternice, marea sau oceanul. [1]/ aici Rarăul **reprezintă dimensiunea** (Pn) fundamentală a lumii, latura cosmică a vieţii şi a istoriei. [2]/
munţi sau fluvii, marea sau oceanul = Sm grupat, realizat prin juxtapunerea celor două grupe de substantive aflate în raport de coordonare disjunctivă prin conj.coord."sau";
munţi= s.c.s,ms.pl,N,neart; fluvii=s.c.s.nt,pl,N,neart; marea=s.c.s.fm,sg.N,art.cu art.hot.encl."-a";
oceanul=s.c.s.,nt.sg.N,art.cu art.hot.encl."-l"
Rarăul=S ex.prin s.c.s.ms,sg,N,art,hot,"-l"

120. După un trup de lănceri [2]/ ce **deschidea**(Pv) marşa(AT) [1]/, **urmau**(Pv) douăsprezece tunuri mari trase de boi, (PPr) [2]/ apoi o ceată de ofiţeri călări (PPr) [3]/ în fruntea cărora **erau**(Pv) trei(AT) [4]/ Tustrei în haine poloneze. [5]/
P 1 - ce = S.ex.prin pronume relativ simplu,sg,N
P 2 - tunuri-S ex.prin s.c.s.,nt.pl.N.neart
P 3 - o ceată - S ex.prin substantiv colectiv,s,c,fm.sg,N+art.nehot."o"(P neexprimat - urma)
P 4 - trei - S ex.prin nr.card.simplu.ms.N
P 5 - tustrei = S ex.prin nr.colectiv,compus,ms.N(faţă de P neexprimat - erau îmbrăcaţi)

121. "**E uşor**(Pn) a scrie versuri."
a scrie = S ex.prin verb pred.pers.tr.cj.a III- a,diat,act,Infin.pz.

122. Mi-**e**(Pv) sete de repaos.
sete = S ex.prin s.c.s,fm.sg.N,neart.

123. Iar apa vie, [2]/ care ne **învia**(Pv)şi pe noi ca pe Făt-Frumos(AT) [1]/ **era iubirea**(Pn) de neam, de limbă, de lege şi de pămîntul acesta. [2]/
P 1 = care - S ex.prin pronume relativ, sg,N
P 2 = apa vie - S ex.prin s.c.compus,fm,sg,N,art.cu art,hot."-a"

124. "**Ai noştri sînt**(Pn) aceşti munţi pietroşi, mănoşi, cărunţi(PPr) [1]/ Căci noi **ne-am** **căţărat**(Pv) pe ei spre cer(CZ) [2]/ Noi le-**am deschis**(Pv) adîncurile de aur şi de fier... [3]/ Nimenea pe lume **nu** i-**a cunoscut**(Pv) [4]/ şi **îndrăgit**(Pv) ca noi. [5]/
P 1 - munţi = S - s.c.s.ms,sg,N neart.
P 2 - noi = S - p.pers. pers.I,pl.N
P 3 - noi - S - p.pers..pers.I,pl.N
P 4 - nimenea = S -p.negativ, numai cu formă de sg,N
P 5 - S subînţeles - nimenea(Pv al propoziţiei este lipsit de adverbul de negaţie şi de vb.auxiliar)

125.a) p.pers.: El **porni** spre casă.(p.a III-a,sg.N)
b) pp pol: Dumneata **ai citit** cartea aceasta?(p.a II-a,sg,N)
c) p înt.: Însuşi le **vorbea**.(p.a III-a,ms.sg,N)
d) p.dem: Aceasta **este prietena** mea.(dem.de aprop.fm,sg,N)
e) p neh: **Nu vorbeşte** altul.(neh.simplu,ms.sg,N)
f) p.neg: **Nu s-a întîmplat** nimic.(N)
g) p.int : Cine **fuge**? (N)
h) p rel.: Întrebarea lui **era**(Pni) [1]/ cine **fuge**(Pv) [2]/(P.2-p.rel,N)
i) p.pos:Ai noştri **au învins**.(m.mulţi pos.,m.multe obiecte posedate,p.l,pl,N)

126.
a) nr.card.pr-z.: Trei **au pornit** spre poiană.

b) nr.aprox.: Vreo patru nu au revenit la vreme.
c) nr.col: Cîteşipatru se opriră.
d) nr.fracţ: Două treimi dintre voi au răspuns bine.
e) nr.distr.: Cîte doi se ridicau pe rînd.
f) nr.ordinal: Cel de-al patrulea avea o rană profundă
127.
a) Romîna este o limbă de origine latină.(s.c.s.fm,sg.N)
Femeile romîne au fost sprijinul însemnat al ţării.(aj.var,fm,pl,N)
b) Un bine nu se plăteşte cu rău.(s.c.s.sg,N)
Aşa este bine.(Np - adv.de mod)
128.
a) Primăvara se numără bobocii.(primăvara=Cct=adv.de timp)
b) A venit primăvara.(S-s.c.s.fm.sg,N,art.hot.-a)
c) E bine de voi.(bine=Np-adverb de mod)
d) "Bine" este un adverb.(S-s.c.ms.sg,N)
e) Mi-e teamă de cîini.(teamă=S-s.c.s,fm,sg,N,neart)
f) Nu de teamă a plecat.(de teamă=Ccz-s.c.s.fm,sg,Ac,neart+prep)
129.
a) Unu este o cifră.(S-s.c.,N)
b) Unu rîde,/doi plîng/(S - nr.cardinal, N)
c) Unui rîde,/altul desenează./(S-pronume nehot.,N)
d) Alt elev a venit în clasă.(Aaj-aj.pron.nehot,ms,sg,N)
e) Altul nu mai este aici.(S-pron.nehot.ms,sg,N)
f) O carte valorează mai mult decît orice.(o=art.neh,fm,sg,N)
g) O fată scrie,/alta pictează./(Aaj-adj,pron.neh,fm,sg,N)
h) Oi ce frumos este caietul!(interjecţie)
i) Am văzut-o ieri pe sora ta.(Cd anticipat,p.a III- a,fm,sg,Ac.neacc)
130. "Ei erau străini(Pn) [1]/ şi fuga nu le descoperea(Pv) căminurile. [2]/
Ei=S ex.prin pron.pers.p.a III-a,ms.pl,N(cerut de P)
erau străini=Pn alc.din v.cop.a fi,pers.intr,cj.a IV-a,diat.act.Ind,imp,p.a III-a,pl,af(se acordă în pers.şi nr.cu S)+Np ex.prin aj.pr-z,var,cu 2 term.şi 4 forme, se acordă în gen,nr,caz cu S(ms,pl,N) grad pozitiv
fuga=S ex.prin s.c.s,fm,sg,N(cerut de rel.cu P) art.cu art.hot.enclitic "-a"
nu descoperea=Pv-v.pr."a descoperi",pers.tr.cj.a IV-a.d.act.Ind,imp.p.a III-a,sg.af,(se acordă în nr.şi pers.cu S)
Ţăranii însă ştiau(Pv)(PPr) [1]/ ce-i aşteaptă(Pv) pe dînşii şi pe toţi ai lor din neam în neam(CD) [2]/ dacă se vor clinti(Pv) dintre copacii aceştia ai codrului(CŢ), [3]/ dacă o spărtură se va face(Pv) în zidul lor de piepturi goale(CŢ). [4]/
P 1 - ţăranii=S ex.prin s.c.s,ms,pl,N,art.cu art.hot.encl."-i"
ştiau=Pv-v.pr."a şti",pers.tr,cj.a IV-a,d,act,Ind.imp.p.a III-a,pl,af(are acelaşi nr.şi aceeaşi pers.cu S)
P 2 - ce=S ex.prin pron.rel.simplu,sg,N(formă doar pentru p.a III-a)
aşteaptă = Pv-v.pr. a aştepta, folosit aici cu val. unipers.,tr.cj.I ,d,act,Ind,pz,p.a III-a, sg,af(acord în nr.şi p.cu S)
P 3 - S subînţeles (ţăranii)(se vor clinti) - Pv-v.pr."a(se)clinti",pers,intr.cj.a IV-a.,d.activă-pronominală(cu pron.reflexiv se-pers.a III-a,pl)Ind,viitor 1(cu auxiliarul a vrea, care indică şi viitorul,şi pers.şi nr.)pers.a III-a,pl,af,(are aceeaşi pers.şi acelaşi nr.cu S sub)
P4 - o spărtură=S-s.c.s,fm,sg,N+art.nehot.o
sé va face=Pv-v.pred."a se face",pers.intr.cj.a III-a,d.refl.pasivă(=va fi făcută)(cu pron.refl.se),Ind,viitor 1,p.a III-a,sg,af,(se acordă în pers.şi nr.cu S)
Topoarele, securile, ghioagele bătură(Pv) turbat asupra haitei lupilor(PP), [1]/ coasele începură(Pv)(PPr) [2]/ să taie(Pv) holda cruntă a picioarelor cailor turceşti(CD). [3]/
P1=topoarele, securile, ghioagele=Sm realizat prin juxtapunerea s;
topoarele=s.c.s.nt,pl,N,art.hot,encl.-le; securile- s.c.s,fm,pl,N.art.cu art.hot.encl."le"; ghioagele-s.c.s.,fm,pl.N.art cu art.hot.encl."le"
bătură=Pv-v.pred.pers.tr.cj.a III-a,d.act,Ind,perf.simplu,pers.a III- a(avem S ex.prin s),,pl(avem Sm),af
P2 - coasele-S ex.prin s.c.s.fm,pl,N,art,cu art,hot.encl."le"
începură-Pv-v.pr.pers.,tr,cj.a III-a,d,act,Ind,pf,s,pers.a III-a(S este s.)pl(S este la pl),af(fiind un-semiauxiliar de modalitate, modalizează verbul următor)
P3 - S subînţeles(coasele)
să taie=Pv-v.pr.pers.tr.cj.I,d.act.Cj,pz,pers.a III-a(S)pl(ca S),af
Cu cît ţinea mai mult frămîntarea(CM), [1]/ cu atît amestecul se făcea mai straşnic în desişul zăpăcit al duşmanilor(PPr). [2]/
P1=frămîntarea=S-s.c.s.,fm,sg,N,art.cu art.hot.encl."-a"

ţinea(dura)-Pv-v.pr.a ţine,pers.intr.cj,a III-a,d,act,Ind,imp.p.a III-a(S-s) sg(S la sg) af
P2=amestecul=S-s.c.s.nt.sg,N-art.hot.encl."-l"
se făcea mai straşnic=Pn alc.din v.cop."a se face",pers.intr,cj.a III-a,d.reflexivă(cu pron.refl.se-pers.a III-a-S-s)Ind,imp.p.a III-a(S-s)sg(S sg)af+Np-aj.pr-z,var,cu 2 term.şi 4 forme) se acordă în gen,nr,caz cu S(nt,sg,N)grad comparativ de superioritate.
Ei nu mai ştiau(PPr)[1]/ nici pe cine au în faţă(CD) [2]/ nici pentru ce se luptă(CD) [3]/
P1 - ei=S-p.pers,pers.a III-a,pl,N
nu ştiau=Pv-v.pr.a şti,pers,tr,cj.a IV-a,Ind.imp.pers.a III-a(S- pr.la pers.a III-a),pl(S-pl)negativ
P2 - S subînţeles(ei)
au-Pv-v.pr.pers.tr.cj.a II-a,d.act,Ind.pz,,p.a III-a,pl,af
P3 - S subînţeles(ei)
se luptă-Pv-v.pr."a se lupta",pers.intr,cj.I,d.refl.(cu pron.refl.se-p.a III-a,pl)Ind,pz,p.a III-a,pl.af
Sultanul nu era(Pv) în mijlocul lor(PPr) [1]/ ca să strîngă pe toţi în jurul lui(CNS) [2]/ şi să-i îndrepte(CNS) [3]/ pe cînd dincolo domnul călăuzea toate mişcările(OP). [4]/
P1 - sultanul-s.c.s.ms.sg,N,art.cu art.hot.encl."-l"
nu era-Pv-v.pred.pers.intr."a fi"(a se găsi),cj.a IV-a,d,act.Ind,imp.pers.a III-a(S-s),sg(S-sg)negativ.
P2 - S subînţeles (sultanul)
să strîngă-Pv-v.pr."a strînge",pers,tr.cj.a III-a,d.act.Cj,pz.p.a III-a(S-s)sg(S-sg),af.
P3 - S subînţeles (sultanul)
să îndrepte-Pv-v.pr.pers.tr,cj.I,d.act,Cj,pz,p.a III-a(S-s)sg(S-sg)af.
P4 - domnul-S-s.c.s.ms.sg,N,art.cu art.hot.encl."-l"
călăuzea-Pv-v.pred."a călăuzi",pers.tr.cj.a IV-a.d.act.Ind.,imp.p.a III-a(S-s)sg(S-sg)af.
Ziua nu se limpezise încă pe deplin (PPr)1/ cînd toată puterea vrăjmaşă - pedestrime, călări, salahori, tunuri - lasă lunca sîngeroasă (CT)[2]/ şi fugi (CT) [3]/.
P1 - ziua=S-s.c.s.fm,sg,N,art,cu art.hot.encl."-a"
nu se limpezise-Pv-v.pr.pers.intr.cj.a IV-a,d.refl.Ind.m.m.c.p. p.a III-a(S-s)sg(S-sg)negativ.
P2 - puterea-S-s.c.s.fm,sg,N,art,cu art.hot.encl."-a"
lăsă-Pv-v.pr."a lăsa",pers.tr.cj.I.d,act,Ind.pf.s.p.a III-a(S- s),nr.sg(s-sg),af
P3 -. fugi-Pv-v.pr.pers.intr..cj.a IV-a,Ind.pf.s.d.act.p.a III-a(S- s)nr.sg.(s-sg)af
131."De-aceea una-mi este(Pn) mie [1]/ de ar vorbi(Pv) [2]/ de ar tăcea(Pv) [3]/

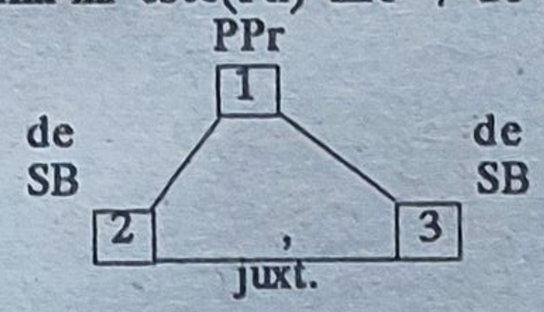

132. 'Se pare(Pv) [1]/ cum că alte valuri cobor(Pv) mereu pe-acelaşi vad, [2]/ Se pare(Pv) [3]/ cum că-i(Pv) altă toamnă. [4]/

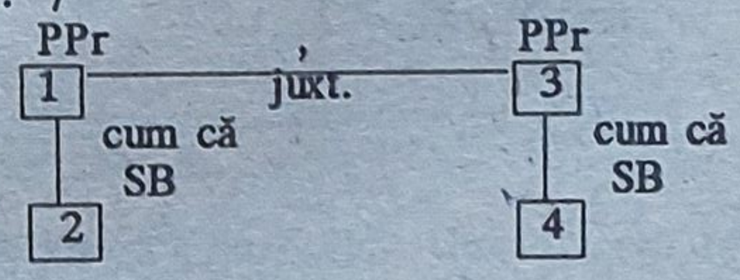

133. "Dar, în cumpăna de faţă, [2]/ cînd te bat aşa nevoi, [1]/ Nu se cade(Pv) [2]/ vrăjmăşia s-o lovim (Pv) întîi la noi? [3]/"

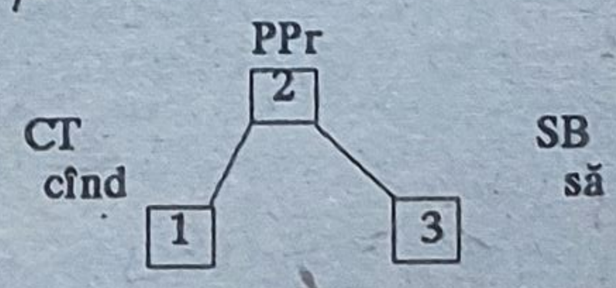

134."Urmează(Pv)[1]/ să declaraţi(Pv) la cercetări de ce, [2]/fapt e(Pn) [3]/ că l-aţi omorît(Pv) [4]/ şi trebuie(Pv)[5]/ să fiţi judecaţi(Pv)toţi. [6]/"

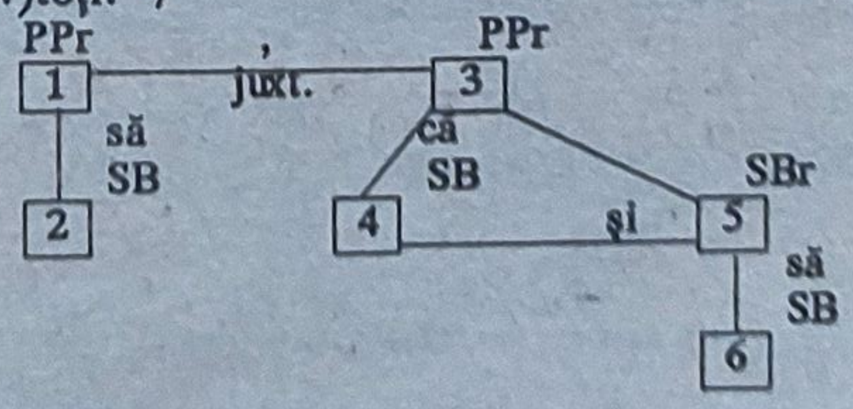

135.Mai bine(Pn)[1]/ să urce,(Pv)[2]/ să urce,(Pv)[3]/ să nu se lase(Pv)[4]/ pînă ce nu s-o vedea(Pv)

măcar în poienița de sub stînă.[5]/ **Ar fi fost cuminte**(Pn)[1]/**să se abată**(Pv) la dreapta ori la stînga, [2]/ **și să se ascundă**(Pv) în pădurea [3]/ care **stăpînea** pretutindeni, deopotrivă de întunecos. [4]/ Dar Păunaș **se deșteptase**(Pv) [1]/ și **începuse**(Pv) [2]/ **să plîngă**(Pv) [3]/ și i **se părea**(Pv) Agripinei [4]/ că numai vuietul pîrîului **acoperea**(Pv) destul de bine țipetele lui. [5]/

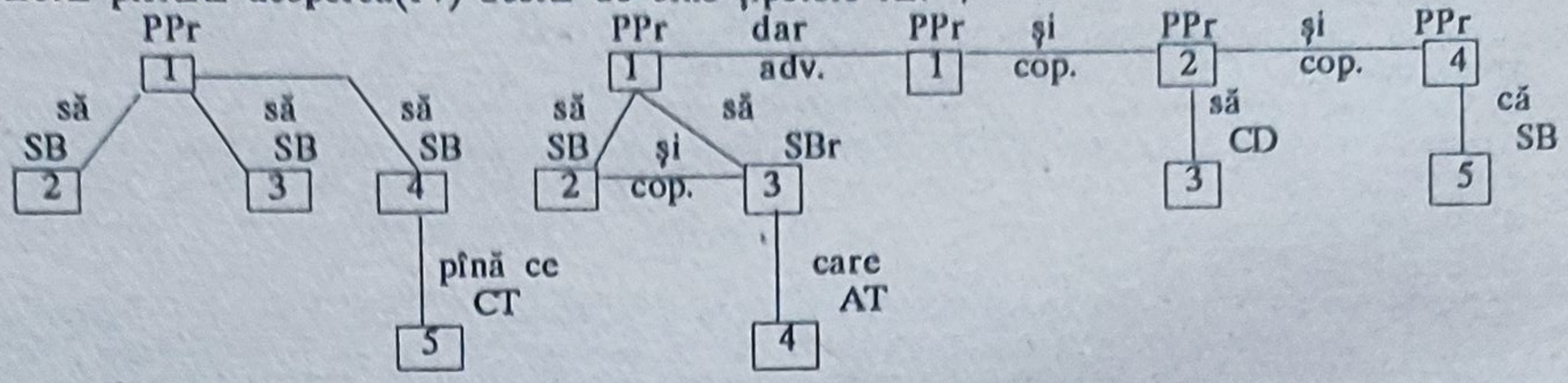

136. "Dacă **o fi adevărat**(Pn),[1]/ că toate viețuitoarele de pe pămînt **se trag**(Pv) dintr-o tulpină [2]/ și că ele **s-au deosebit**(Pv) unele de altele numai silite de împrejurările deosebite [3]/ prin care **au trecut**(Pv) [4]/ ce fel de **împrejurări au fost**(Pn) acelea [5]/ care **au putut**(Pv) sili privighetoarea [6]/ **să ajungă**(Pni) [7]/ **să cînte** așa [8]/ iar, cîrsteiul, bunioară ,**să hîrîie**(Pv) ca un ceasornic de buzunar? [9]/"

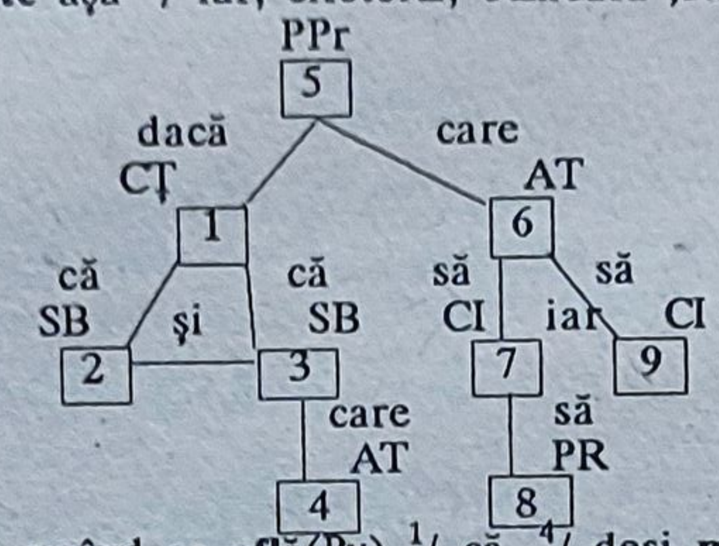

137. Tot așa de curînd **se află**(Pv) [1]/ că, [4]/ deși **mic**(Pn) [2]/ **cum era**(Pn) [3]/ soldatul Vintilă **era** destul de **rezistent**(Pn) [4]/ **putea**(Pv) duce liniștit pe umeri piese grele de mitralieră, [5]/ **ținea**(Pv) foarte bine la marșuri, la sete și la foame, [6]/ **nu se văita**(Pv) niciodată [7]/ și **nu purta ură**(Pv) nimănui pentru instrucția grea [8]/ la care **era supus**(Pv) [9]/"

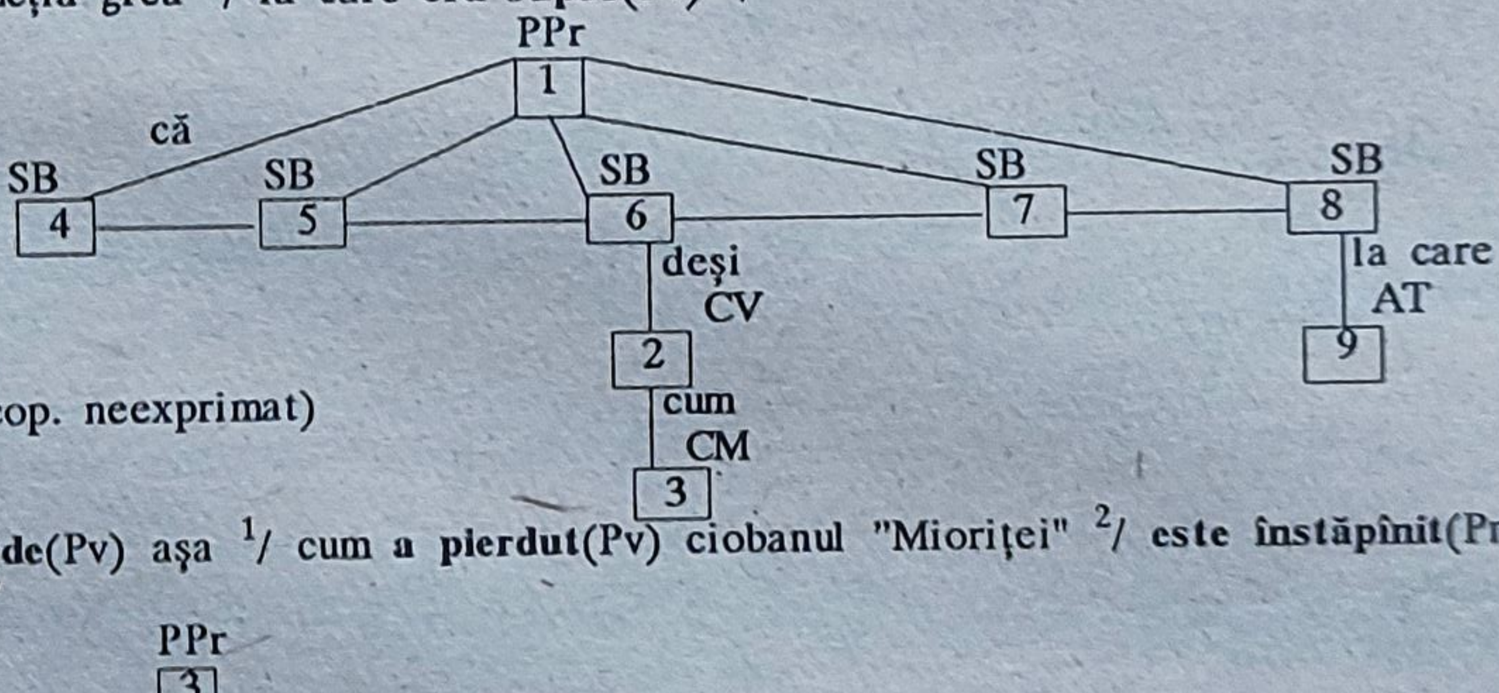

(în 2-verb cop. neexprimat)

138. "Cine **pierde**(Pv) așa [1]/ cum **a pierdut**(Pv) ciobanul "Mioriței" [2]/ **este înstăpînit**(Pn) în sufletul pămîntului. [3]/"

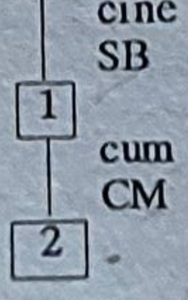

139. Ne **e clar**(Pn) însă [1]/ că scrisul **a fost modul**(Pn) lui de a exista, [2]/ că versul **a fost modul și acțiunea**(Pn) lui. [3]/

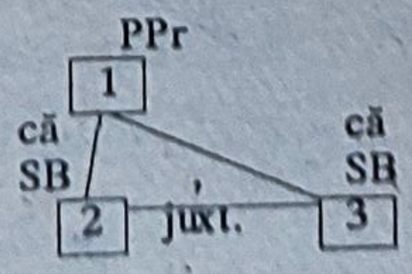

140. "Dar **n-a fost cu putință**(Pn) [1]/ **să-l întoarcă**(Pv) din hotărîrea sa. [2]/"

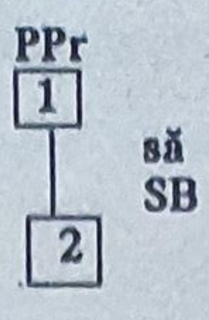

141.
a) Cine are(Pv) gust(SB) [1]/ să aprecieze(Pv) talentul meu(PPr). [2]/
b) De-a fi(Pv)(CT) [1]/ să nu mă aştepte(Pv)(SB), [2]/ îl voi pedepsi(Pv)(PPr). [3]/
c) Nu-i convine(Pv)(PPr) [1]/ ce i-ai spus(Pv)(SB) [2]/
d) Nu mă priveşte(Pv)(PPr) [1]/ cînd pleacă(Pv)(SB). [2]/
e) Se ştie(Pv)(PPr)[1]/ ce aţi hotărît(Pv) ieri (SB). [2]/
f) Ce mi-aţi spus(Pv)(SB) [1]/ nu are nici un haz(Pv)(PPr). [2]/
g) Nu i-a fost sortit(Pv)(PPr)[1]/ să ajungă vestit.(Pn)(SB) [2]/
h) Poate(Pav)(PPr) [1]/ că vreun brad se mai leagănă(Pv) scîrţîind(SB). [2]/
i) E interesant(Pn)(PPr)[1]/ să cunoşti lumea(SB). [2]/
142. a) Cine vorbeşte(SB) [1]/ este(Pni) [2]/ ce şi-a dorit(PR) [3]/
b) Să asculţi muzică(SB) [1]/ înseamnă(Pni) [2]/ să fii un om sensibil(PR). [3]/
c) Cine şi-a făcut o operaţie estetică(SB) [1]/ a devenit(Pni)[2]/ cum n-a crezut(PR). [3]/
d) Ce am hotărît ieri(SB) [1]/ rămîne(Pni) [2]/ cum am stabilit adineaori(PR). [3]/
e) Cine va munci(SB) [1]/ se va face(Pni) [2]/ ce vrea(PR). [3]/
143.
S : S-a aflat(Pv) [1]/ care a plecat(Pv) primul la atac.(SB) [2]/
Np: Se ştie(Pv)[1]/ care este(Pn) caietul tău(SB). [2]/
Apg: Mă interesează(Pv) [1]/ al cărui părinte nu a venit(Pv) la şedinţă(SB). [2]/
Cd : Pe care l-ai ajutat(Pv)(SB) [1]/ nu te ajută(Pv) acum. [2]/
144.
a) E uşor(Pn)[1]/ să scrii versuri [2]/ (verbul la infinitiv a fost pus la cj)
b) E imposibil(Pn) [1]/ să se călătorească(Pv) pe scări. [2]/ (v.la inf.pus la cj.)
c) Trebuie(Pv) [1]/ să fie refăcută(Pv)problema.(SB) [2]/ (v.la part.-la cj.d.pasivă)
d) Să vorbeşti(Pv)(SB) [1]/ e uşor(Pn) [2]/ să faci(Pv)(SB) [3]/ e mai greu(Pn). [4]/ (v.la supin-la cj)
145.
a) Rămîne(Pv)[1]/ unde l-ai pus(Pv)(CL) [2]/ (v.pr.pers.)
b) Rămîne(Pni) [1]/ cum a fost(Pn) şi anul trecut(PR) [2]/ (v.cop.pers.)
c) Rămîne(Pv) [1]/ să mai discutăm(Pv) [2]/ (v.pr.imp.)
d) A însemnat(Pv) [1]/ cu ce a avut(Pv) la îndemînă.(INS) [2]/ (v.pr.pers.)
e) Patria a însemnat(Pni) întotdeauna [1]/ ceea ce a existat(Pv) în acest spaţiu divin.(PR). [2]/(v.cop..pers.)
f) Să-i fie călăuză(Pn) în viaţă(SB) [1]/ a însemnat (Pv)foarte mult. [2]/ (v.pred.imp.)
146, măi muntene=Ad-s.c.s.ms.sg,V,neart.+interj.de adresare
măi vecine=Ad-s.c.s.ms.sg,Vneart.+interj.de adresare
147. O,români!=Ad-s.c.s.,ms.pl,V.neart.+interj.
148.măi băiete=Ad-s.c.s.ms.sg,V.neart.+interj.de adresare
149.A,polcovnice!=Ad-s.c.s.,ms.sg.V.neart.+interj.
150.Noroade, neamuri şi gloate=Ad(s coordonate prin juxtapunere şi copulativ)-s.c.s.,nt/nt/fm,pl, V,neart
151.Gîze!=Ad-s.c.s.fm,pl,V,neart
Flori întîrziate-Ad=s.c.s.fm,pl.V,neart.+Aaj,ex.prin aj.var.cu 2 term.şi 4 forme,provenit din verb la part.,se acordă în gen,nr,caz cu s.regent(fm,pl,V)grad pozitiv
152. Părinte bun al neamurilor toate:
părinte=Ad=s.c.s.ms.sg.V.neart+Aaj+Asg+Aaj
bun-Aaj=aj,pr-z,var,cu 2 term.şi 4 forme,se acordă în gen,nr,caz cu s..regent(ms,sg,V)grad pozitiv
al neamurilor-Asg=s.c.s.nt.pl,G,art.cu art.hot.encl."- lor"+art.genitival(se acordă în gen,nr.cu s regent,nt,sg)
toate-Aaj=aj.pron.neh,simplu,se acordă în gen,nr,caz cu s.regent(nt,pl,G)
153. amurguri de toamnă -
amurguri-Ad=s.c.s.,nr,pl,V,neart
de toamnă=Asp=s.c.s.,fm,sg,Ac,neart+prep.s.de
154. Negrule, cireşule
cireşule-Ad=s.c.s.,ms.sg,V,art,hot,encl."le"
negrule - Aaj izolat,=aj,var.cu 2 term.şi 4 forme,se acordă în gen,nr,caz cu s.regent(ms,sg,V)grad pozitiv+art.hot.encl."le"
155., dulce România
România-Ad=s.pr.s.,fm,sg,V,neart
dulce-Aaj-aj.var.cu 1 term şi 2 forme, se acordă în gen,nr,caz cu s.regent(fm,sg,V)grad pozitiv
156., preaslăvite Crassus
Crassus-Ad=s.pr.s,ms.sg,V,.neart

preaslăvite=Aaj=aj.var.cu 2 term.şi 4 forme(provenit din v.la part.)se acordă în gen,nr,caz cu s.reg.(ms,sg,V)grad superlativ,absolut,intensitate depăşită

157. Fraţi codri! tovarăşi bătrîni din falnica noastră mărire,

fraţi-Ad=s.c.s.ms.pl,V,neart
codri-Ap.s.neizolată=s.c.s.,ms,sg,N,neart
tovarăşi(...)-Ap.d-s.c.s.,ms,sg,N,neart
bătrîni-Aaj-aj,var cu 2 term.şi 4 forme,se acordă în gen,nr,caz cu s.regent(ms,pl,N)grad pozitiv
din mărirea-Asp-s.c.s.fm,sg,Ac,art.cu art.hot.encl"-a"ataşat aj.care-l precedă+prep.s.din.
falnic(a)=Aaj,-aj.var,cu 2 term.şi 4 forme,se acordă în gen,nr,caz cu s.regent(fm,sg,Ac)grad pozitiv
noastră-Aaj=aj.pronom,posesiv,mai mulţi posesori(pers.1),se acordă în gen,nr,caz cu s.regent(fm,sg,Ac)

158., Oltule,=Ad-s.pr.s.ms.sg,V,art.cu art.hot.encl."-le"

159., boieri mari,

boieri-Ad=s.c.s.ms.pl,V,neart
mari=A aj,=aj.var,cu 1 term.şi 2 forme,se acordă în gen,nr,caz cu s.reg.(ms,pl,V)grad pozitiv

români plugari
români-Ad=s.c.s.,ms.,pl,V,neart
plugari=Ap.s.det.=s.c.s.ms,pl,N,neart

160.,muma noastră=Ap.dezv.nominală,directă,izolată,descriptivă- s.c.s.fm.sg.N.art.cu art.hot.encl.
-"a"+Aaj-aj.pron.posesiv,se acordă în gen,nr,caz cu s.reg.(fm,sg,N)

161. Zîna melopeelor, Spaima florilor şi Doamna cucurbitaceelor=Apm(Ap nominale aflate în raport de coordonare- prin juxtapunere sau copulativă cu cj.şi)
zîna melopeelor-Ap.dezv.izolată,descriptivă de identificare=s.c.s.fm,sg,N,art.cu art.hot.
encl. "-a"+Asg
spaima florilor-Ap.dezv.izolată,nominală,descriptivă de calificare=s.c.s.(prin conversiunea cu art.hot.
a aj),fm,sg,N,art cu art.hot.encl."-a"+Asg
doamna cucurbitaceelor-Ap.dezv.izolată,nominală,descriptivă de identificare=s.c.s.fm,
sg,N,art.cu art.hot.encl."-a"+Asg

162."De la un timp veţi băga de seamă(Pv)(PPr) [1]/ că se vorbeşte(Pv) tot mai puţin despre Ceahlău, muntele venerat al Moldovei(CD) [2]/"

muntele venerat al Moldovei=Ap.dezv.directă izolată de identificare
muntele-Ap=s.c.s.,ms.sg,N,art.cu art.hot.encl."le"+Aaj+Asg

163. tînără mireasă, mamă cu amor=Ap.mult,nominală(Ap în raport de coordonare prin juxtapunere,)izolată,de calificare
tînără mireasă-s.c.s.fm,sg,N neart+Aaj
mamă cu amor-s.c.s.fm,sg.N neart+Asp

164. Socrul roagă(Pv) [1]/ în capul mesei [3]/ să poftească(Pv)(CDr) [2]/ să se pună(Pv)(CS) [3]/ nunul mare, mîndrul soare, şi pe nună, mîndra lună(PPr). [1]/

mîndrul soare=Ap.dezv.nominală,izolată descriptivă de identificare=s.c.s.ms.sg,N,art.cu art.hot.encl.ataşat aj.care îl precedă+Aaj
mîndra lună=Ap.dezv.nominală,izolată descriptivă de identificare=s.c.s.fm,sg,N,art.cu art.hot.encl."-a" ataşat aj.care îl precedă+Aaj

165. "Le-am contemplat(Pv) şi eu de multe ori- protagoniste de neuitat ale unui balet de calcar-mai ales în vremea(PPr) [1]/ cînd pădurile îngălbenesc(Pv)(AT). [2]/"

protagoniste de neuitat ale unui balet de calcar=Ap.dezv,nominală,izolată descriptivă de calificare=s.c.s.fm,pl,N neart.+Av+Asg(+Asp)
mai ales în vremea=Ap.s.nominală neizolată descriptivă cu nuanţă restrictivă= s.c.s.,fm,sg,Ac.art.cu art.hot.encl."a"+apozemul adv.mai ales (faţă de Cct)

166. "Mama Elenca Dudeasca, sora bunică-mea, văduva poetului Alecu Văcărescu şi muma poetului Iancu Văcărescu, avea (Pv)sipeturi pline cu sineturi.

Ap.complexă,alcătuită la rîndu-i din mai multe apoziţii:
Elenca Dudeasca,sora...văduva...şi muma=Ap.complexă=:Ap.nom.mult.
Elenca Dudeasca-Ap. nominală directă neizolată denominativă-s.pr.c.fm.sg,N,art.cu art. hot. encl."-a"
sora bunică-mea-Ap.nominală dezv.izolată de identificare- s.c.s.fm,sg,N,art.cu art.hot.encl. "-a"+Asg(+Aaj)
văduva poetului-Ap.nominală dezv.izolată de identificare- s.c.s.fm,sg,N,art.cu art.,hot.encl."-a" +Asg
Alecu Văcărescu - Ap. nominală neizolată denominativă - s.p.c,ms,sg.N.neart.
muma poetului - Ap. nominală dezv. izolată de identificare - s.c.s.fm.sg.N.art.hot.encl. "-a" +Asg.
Iancu Văcărescu-Ap.nominală neizolată denominativă- s.pr.c.ms,sg.N.neart.

167. În vremea asta Cătălin,
Viclean copil de casă. [4]/
Ce împle(Pv) cupele cu vin
Mesenilor la masă,(AT) [1]/

Un paj [4]/ ce **poartă**(Pv) pas cu pas
A-mpărătesei rochii(AT), [2]/
Copil din flori şi de pripas
Dar îndrăzneţ cu ochii,
Cu obrăjei ca doi bujori
De rumeni, [4]/ **bată**(Pv)-i vina,/(PINC) [3]/
Se furişează(Pv) pînditor
Privind la Cătălina. [4]/

Ap complexă referitoare la baza Cătălin(S propoziţiei principale 4)

copil...un paj...copil- Ap multiplă realizată prin coordonare prin juxtapunere,izolată,descriptivă de calificare:

viclean copil de casă=Ap.dezv,nominală- s.c.s,loc.ms.sg.N.neart+Aaj

un paj=Ap.s.nominală=s.c.s.,ms.sg,N+art.neh."un"

copil din flori şi de pripas dar îndrăzneţ, cu obrăjei Ap.dezv.nomin.- s,c,s,ms,sg,N,neart.+Aaj (loc.aj)+Aaj)loc.aj.+Aaj(aj).+Asp

168.

a) Ap.nominală denominativă simplă,neizolată: Doctorul Davila **a participat** la Războiul de Independenţă.

b) Ap.adjectivală descriptivă simplă izolată: Toţi o **ştiau** de vorbăreaţă, adică pisăloagă.

c) Ap.numeral explicativă: **Au venit** cam puţini, mai bine zis vreo patru.

d) Ap.pronominală: Colega mea,aceea de acolo, **a cîştigat** concursul pe şcoală.

e) Ap.verbală: **Rămîne** de văzut, mai bine zis de reanalizat, această problemă.

f) Ap.adverbială: **Au ajuns** la ora închiderii,adică tîrziu.

g) Ap.interjecţională: **Strigau** fericiţi:Bravo!Ura!

169.

a) **Nu era cuminte**(Pn) [1]/ mai bine zis **era obraznic**(Pn) [2]/ **chiulea**(Pv) de la şcoală [3]/şi **bătea**(Pv) copiii. [4]/

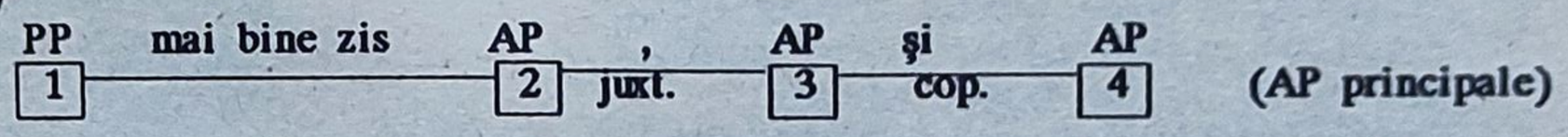

b) **A vorbit** (Pv) mult cu ei[1]/, mai precis **i-a descusut** (Pv) încercînd[2]/ **să afle** (Pv) [3]/ cine **i-a trimis** (Pv)[4]/ şi cînd **trebuie** (Pv)[5]/ **să plece** (Pv) înapoi.[6]/

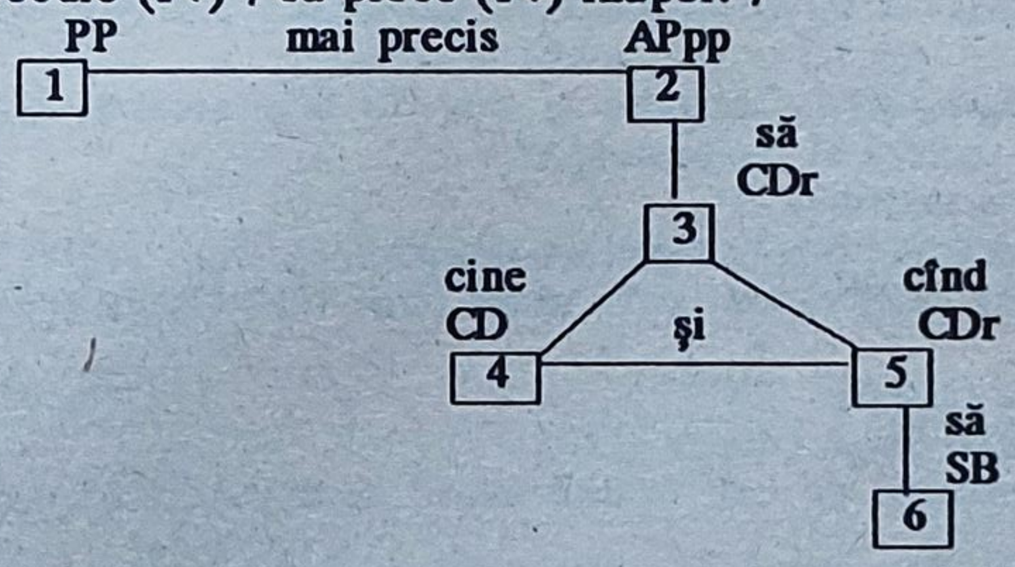

c) **Mi-am dat** toată **silinţa** (Pv) [1]/ adică **am făcut** (Pv) tot[2]/ ce **am putut** (Pv) [3]/ **să fac** (Pv) [4]/.

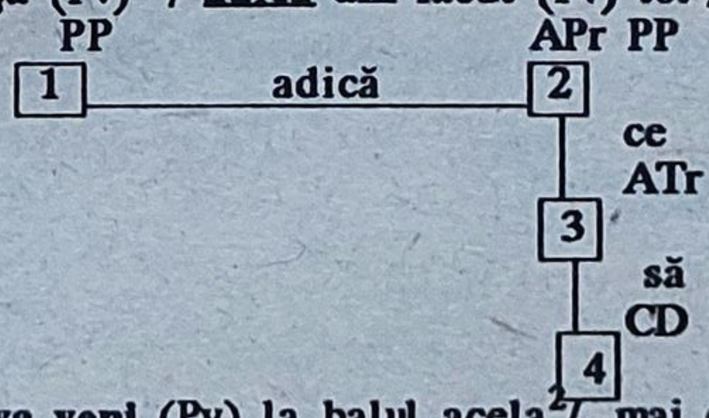

d) **Se ştia** (Pv) [1]/ cine **va veni** (Pv) la balul acela[2]/, mai exact cine **fusese chemat** (Pv)[3]/.

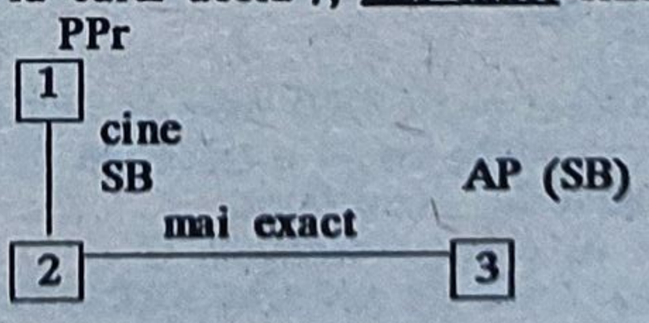

170. După mine, vorbirea scrisă **nu este decît un act**(Pn) de memorie, act de mutare în posteritate a vorbirii vii.

act-reia numele predicativ-s.c.s.,nt,sg,N,neart

171. Unitatea de timp, de loc şi de acţiune şi astăzi o **simt**(Pv) ca pe un ce.

o-reia Cd.unitatea-p.pers.formă neacc,p.a III-a,fm,sg,Ac

172. Dar munţii unde-s?(Pv) munţii [1]/ pe care să-i mut(Pv) din cale cu credinţa mea?(AT)[2]/

munţii-reia,cu acelaşi lexem,S-s.c.s.,ms,pl,N,art.hot.encl."-i"
pe care-reia, fn alt caz,s.munţii=pr.relativ simplu,pl,ms,Ac,cu prep.s pe
i-reia Cd(pe care)-p.pers.formă neacc.,p.a III-a,ms,pl,Ac

173.Ea refuzase(Pv) cu demnitate,fapt [1]/ care îi sporise(Pv) şi mai mult reputaţia.(AT) [2]/

fapt-reia,sintetic,fntreaga propoziţie(=refuz)-s.c.s.nt,sg,N
care-reia,explicfnd,s.fapt-pr.rel,s,sg,N-S
îi-reia,fn alt caz,S primei propoziţii-p.pers.formă neacc,fm,sg,D-Ci

174.Trandafirii au înflorit(Pv) a doua oară-semn de toamnă lungă.

sèmn-reia conţinutul propoziţiei-(refnflorirea)-s.c.s.,nt,sg,N

175.Avea(Pv) fn priviri şi pe chip acea lumină ciudată(PPr) [1]/ pe care o dă(Pv) numai durerea necontenită(AT) [2]/ lumină [1]/ care semăna(Pv) cu bucuria.(AT) [3]/

pe care-reia Cd.lumina-pr.relativ simplu,fm,sg,Ac-Cd
0-reia Cd(lumina)-p.pers.formă neacc.fm,sg,Ac,pers.a III-a
lumină-reia(propoziţie discontinuă)Cd-s.c.s.,fm,Ac
care-reia Cd lumina, fn altă poziţie sintactică-S- pr.rel.simplu,fm,sg,N-S

176. În ele dăinuie(Pv) ceva din marea alternanţă a istoriei(PPr),cea [1]/care a adus(Pv)părinţilor noştri(AT) [2]/ şi continuă(Pv)(AT) [3]/să ne aducă(Pv) şi nouă(CD) [4]/ cînd zile senine ,cînd lacrimi amare. [2]/

cea-reia s.alternanţă(Asp)-pron.dem.de depărtare(formă abreviată),fm,sg,N
care-reia, fn altă poziţie sintactică,subst,alternanţă- pr.rel.s,fm,sg,N-S
ne-anticipează Ci nouă,-p.pers.formă neacc,pers.I,pl.D

177. "Fiii tăi trăiască(Pv) numai fn frăţie
Ca a nopţii stele, ca a zilei zori(CD), [1]/
Viaţa(Cd) fn vecie, glorii,(Cd)bucurie(Cd),
Arme(Cd) cu tărie,suflet(Cd) românesc,
Vis(Cd) de vitejie, fală şi mîndrie,
Dulce Românie, asta ţi-o doresc(Pv)(PPr) [2]/

asta-reia CD şi Cd juxtapuse-pr.dem.de apropiere,fm,sg,Ac
ţi-reia Ad,fn altă poziţie sintactică-Ci=p.pers.formă neacc.p.a II-a,sg.D
o-reia Cd-p.pers.formă neacc.p.a III-a,fm,sg,Ac

178.Toată persoana lui inspira(Pv) simpatie şi dor de fmprietenire, simţiri(PPr) [1]/ la care el răspundea(Pv) printr-o frăţie sinceră şi statornică(AT). [2]/

simţiri-reia Cd simpatie şi dor-s.c.s.fm,pl,N
la care-reia s.simţiri cu altă f.sint.-Ci-p.rel.s.fm,pl,ac+prep.s.la.

179.Mi s-a părut (Pv)[1]/ că pot(Pv) trăi şi fn afara lumii (SB) [2]/ceea ce este o eroare (Pn) fatală (AP) [3]/

3 - propoziţie apoziţională de reluare
ceea ce - reia, sintetic, conţinutul SB-pr.relativ c.,N-S

180. Zărit-am(Pv) astă noapte pe cer lumină mare! Ard!(Pv)satele române! ard(Pv) holdele-n cîmpii! ard(Pv) codrii!

- repetiţia verbului ard, fn enunţuri exclamative, marchează intensitatea sentimentului de spaimă şi durere pentru soarta ţării.

181. Cui place(Pv) [1]/ să roşească(Pv)... [2]/roşească(Pv)... [3]/ eu nu vreu,(Pv) nici pată pe-a mea armă, nici pe obrazul meu. [4]/

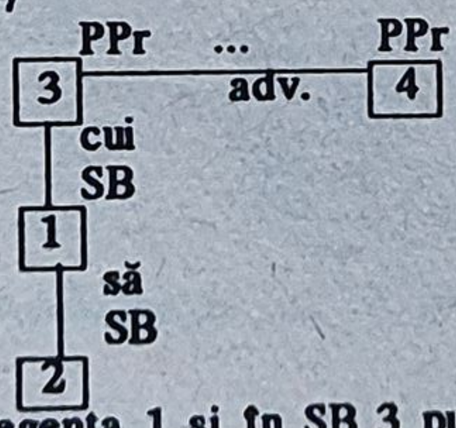

Rep.aceluiaşi verb fn regenta 1 şi fn SB 3 pune fn evidenţă, prin contrastul(relaţia adversativă) cu P4 o trăsătură de caracter a personajului - mîndria, demnitatea;

Alb am trăit(Pv) un secul pe plaiul strămoşesc [1]/
Şi vreu(Pv) [2]/ cu faţa albă, senin să mă sfîrşesc(Pv) [3]/
Ca dup-o viaţă lungă, ferită de ruşine,
Mormîntul meu să fie curat şi alb(Pn) ca mine. [4]/

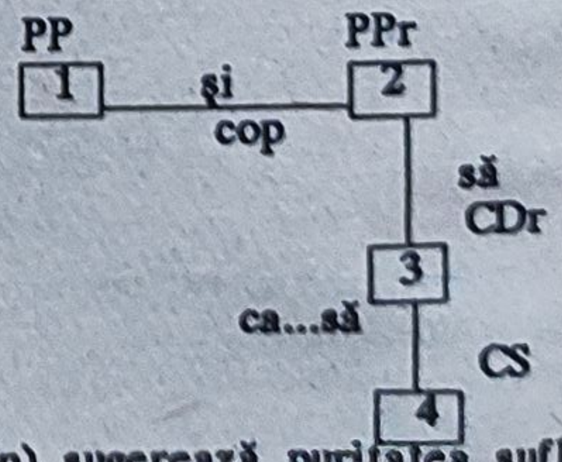

Repetiţia adjectivului alb cu diverse funcţii sintactice(Eps, Aaj,Np) sugerează puritatea sufle-

teasca a personajului, dată de semnificaţia simbolică a acestei culori.

182. Flori de tei asupra noastră or să cadă(Pv) rînduri- rînduri(Ccm).
- repetiţie realizată prin repetarea aceluiaşi cuvînt, exprimînd cantitatea şi în acelaşi timp durata.

183.

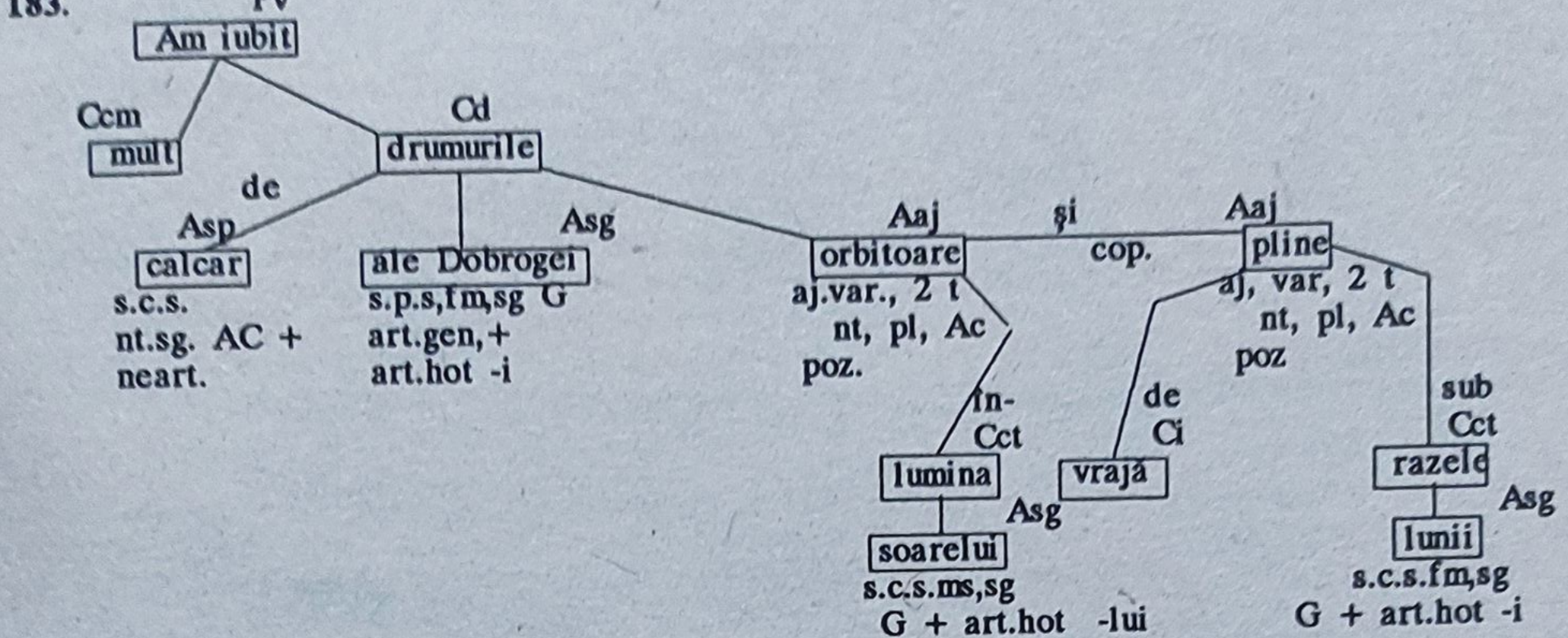

184.

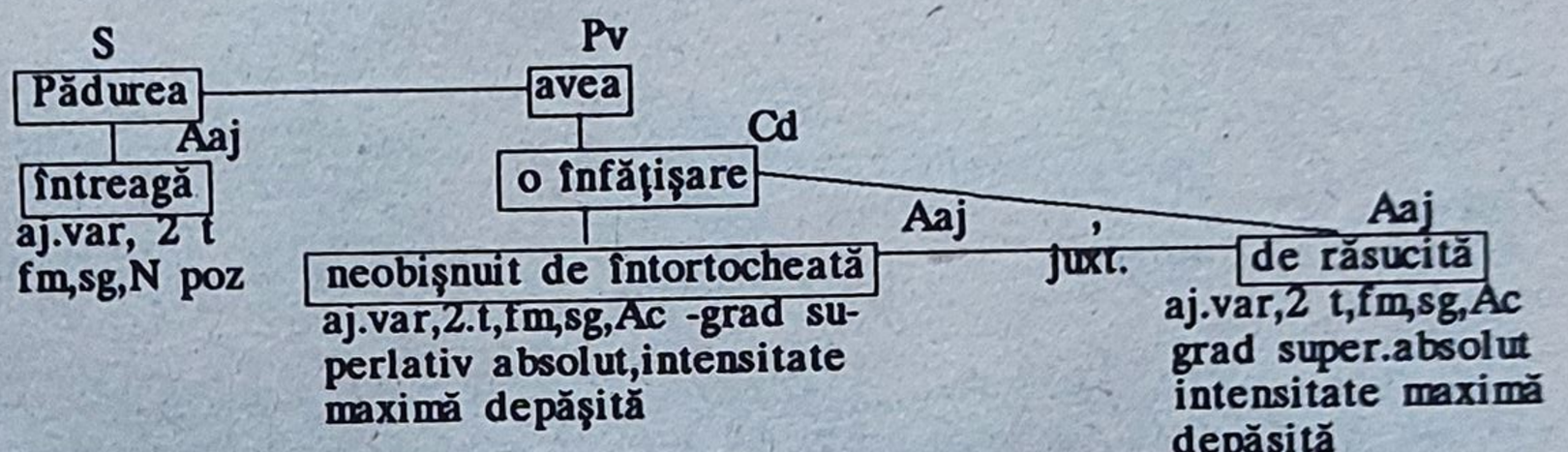

185. Am văzut(Pv) iarăşi întinsele zăvoaie de sălcii cenuşii,(PPr) [1]/ în care intram(Pv) cu grozava frică de bursuci.(AT) [2]/

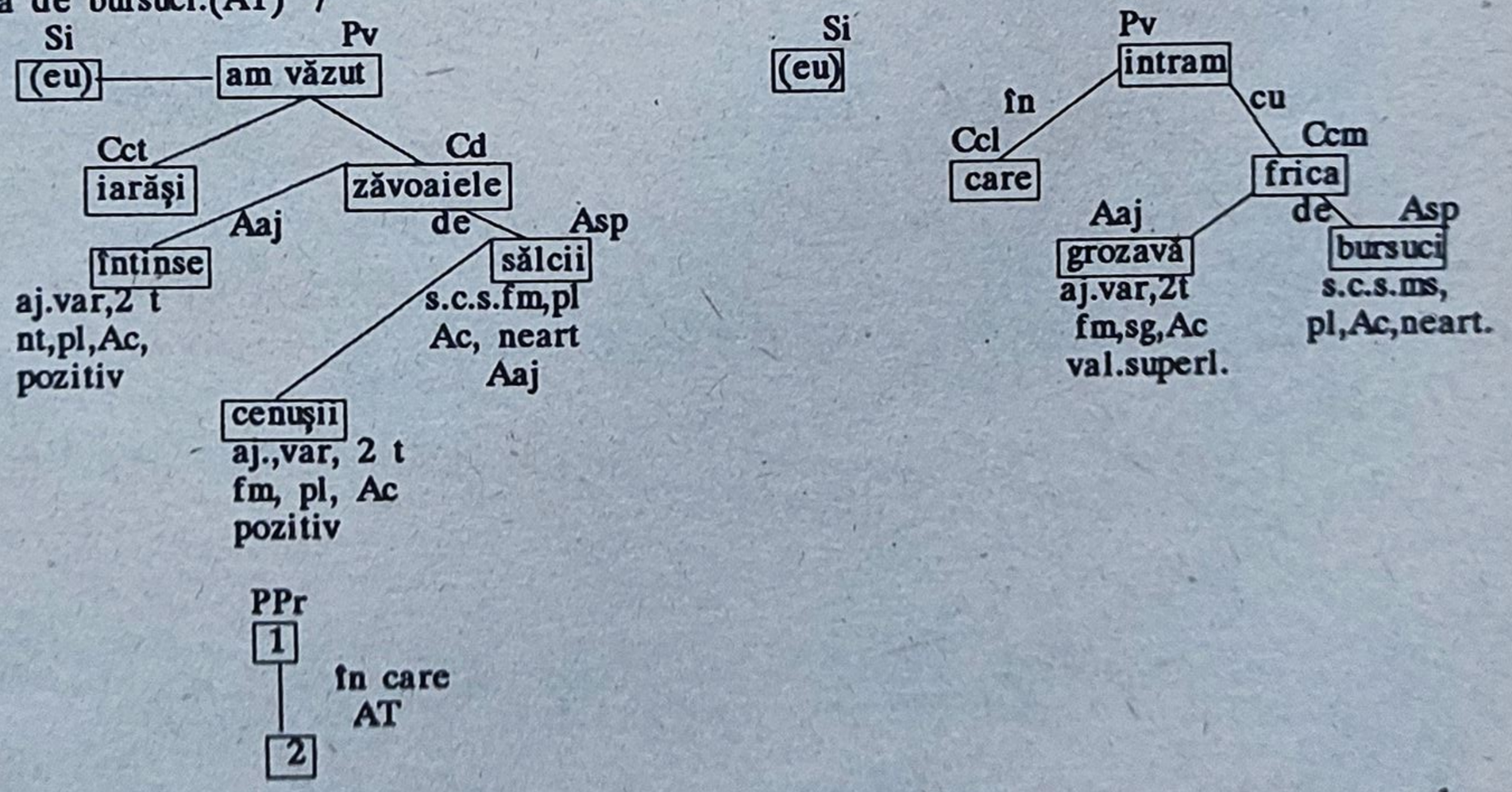

186. Priveam(Pv) scrisul lui prelung, apăsat, copiat parcă din abecedar, puţin pieziş, [1]/ priveam(Pv) şi scrisul nostru. [2]/

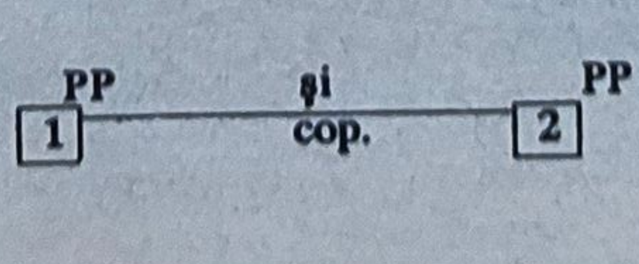

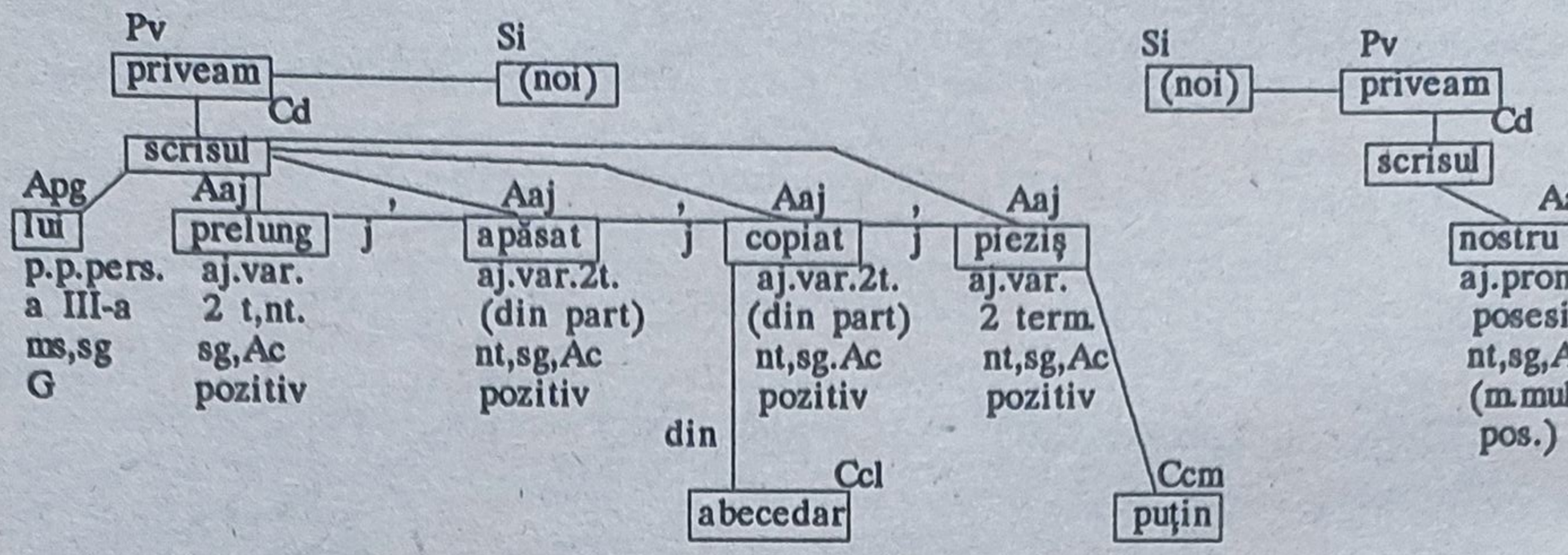

187. Peste cîmpuri **s-a uitat**(Pv), [1]/ ca **s-aleagă**(Pv) loc curat de arat și semănat. [2]/

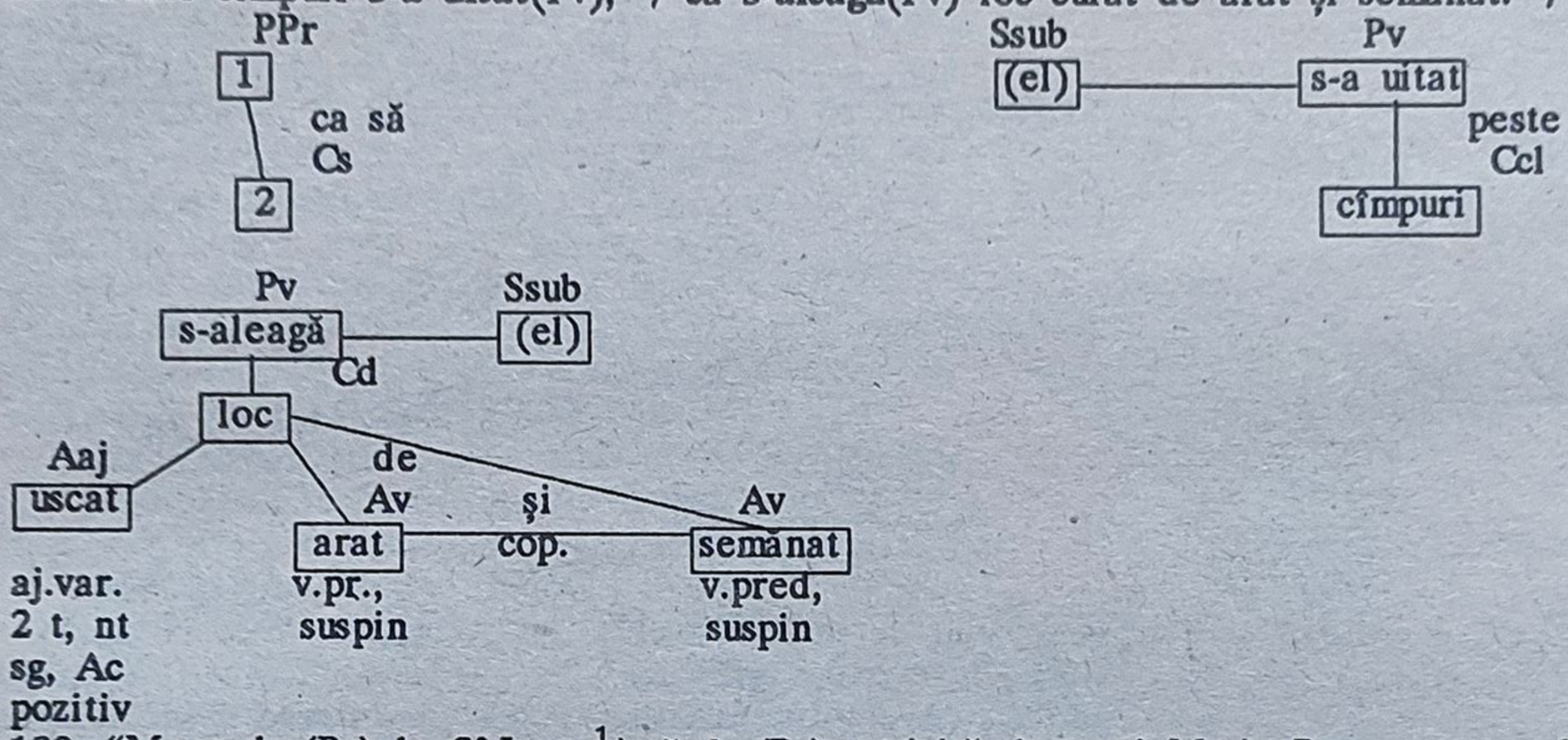

188. "M-am dus(Pv) la Sf.Ioan [1]/ **să fac**(Pv) o vizită doamnei Maria Popescu, o veche prietină, [2]/ ca **s-o felicit**(Pv) pentru onomastica unicului său fiu, Ionel Popescu, un copilaș foarte drăguț de vreo opt anișori. [3]/"

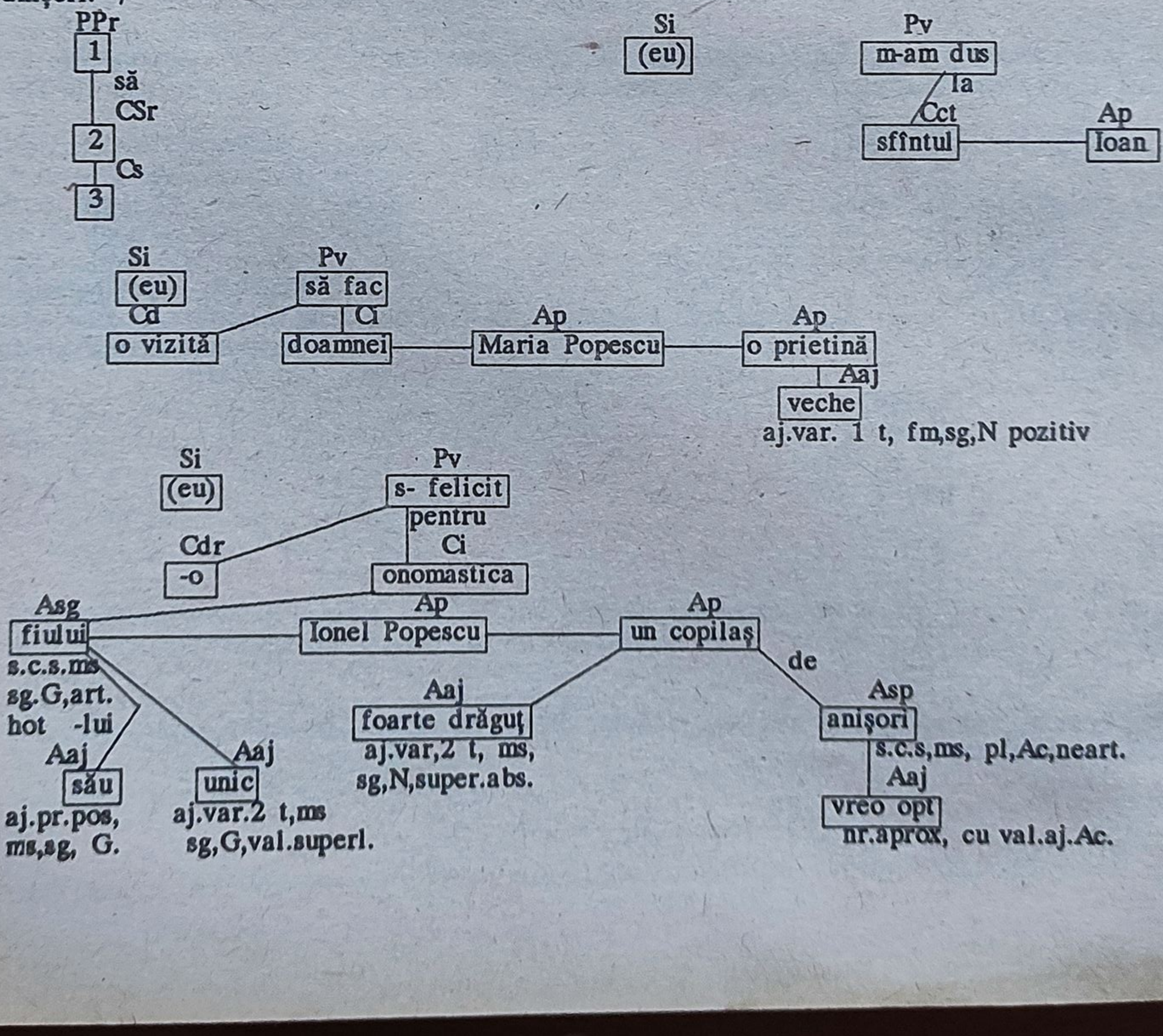

189. In vaduri ape repezi curg(Pv) [1]/ şi vuiet dau(Pv) în cale, [2]/ Iar plopi în umedul amurg doinesc(Pv) eterna jale. [3]/

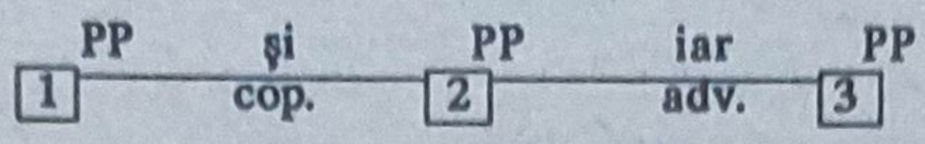

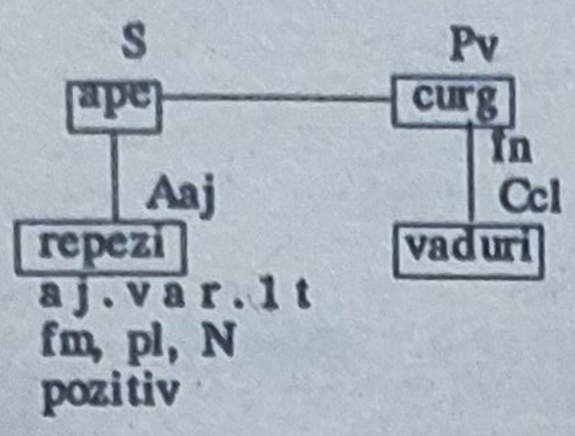

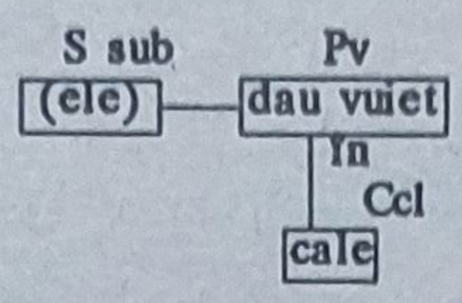

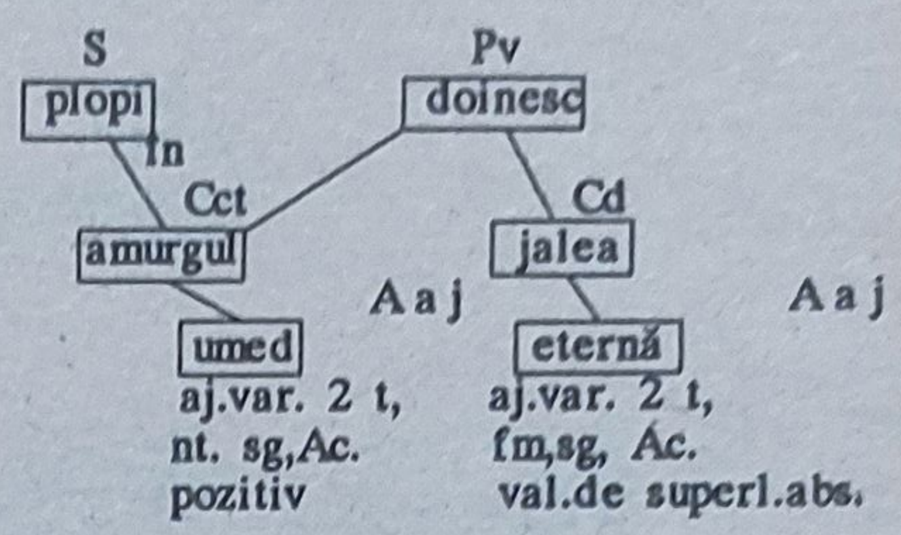

190.

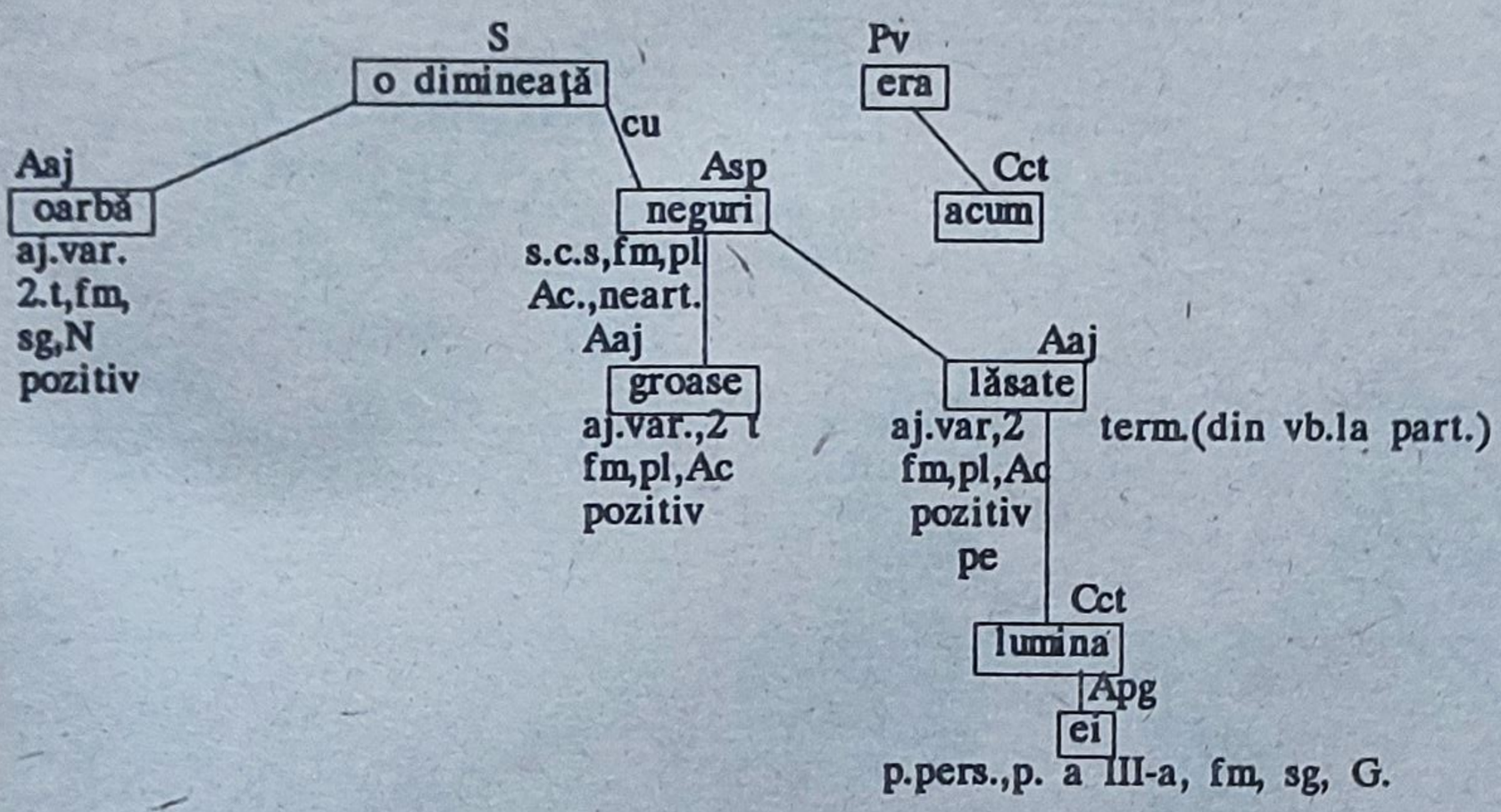

191.

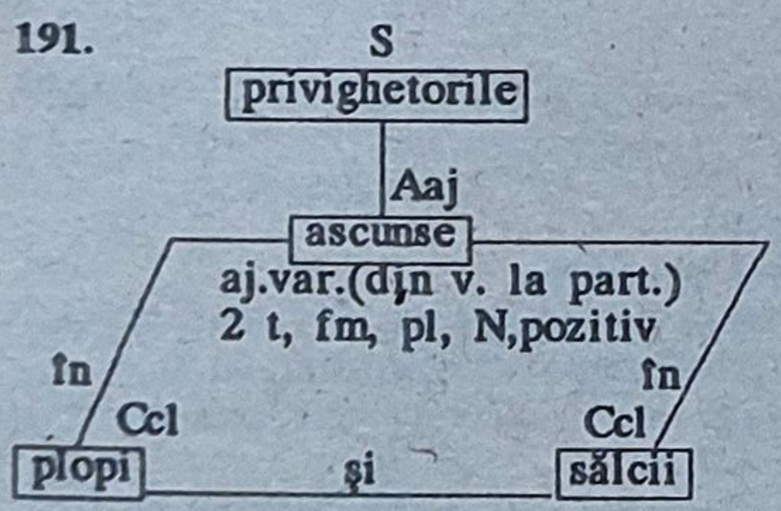

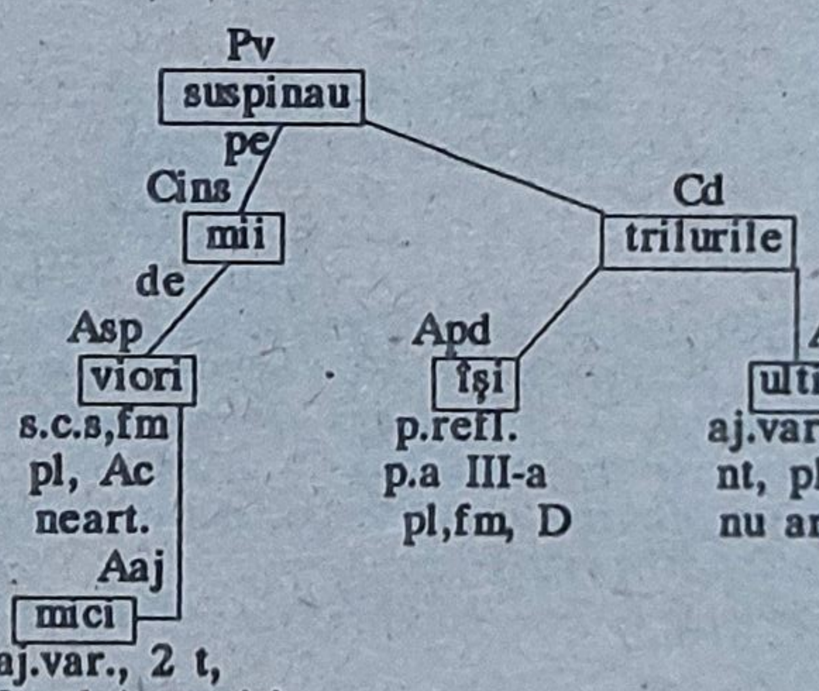

192. Trecea(Pv) prin codri pustii, prin munţi cu fruntea ninsă [1]/ şi [3]/ cînd răsărea(Pv) dintre stînci bătrîne luna cea palidă ca faţa unei fete moarte, [2]/ atunci vedea(Pv) din cînd în cînd cîte o streanţă uriaşă atîrnată de cer. [3]/

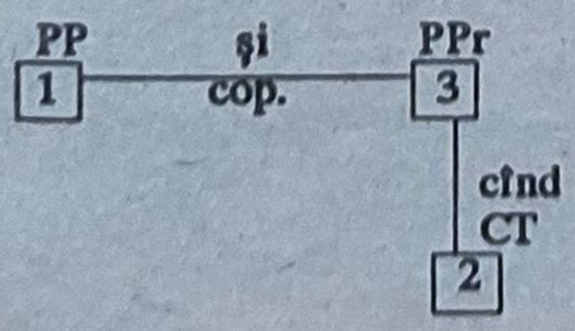

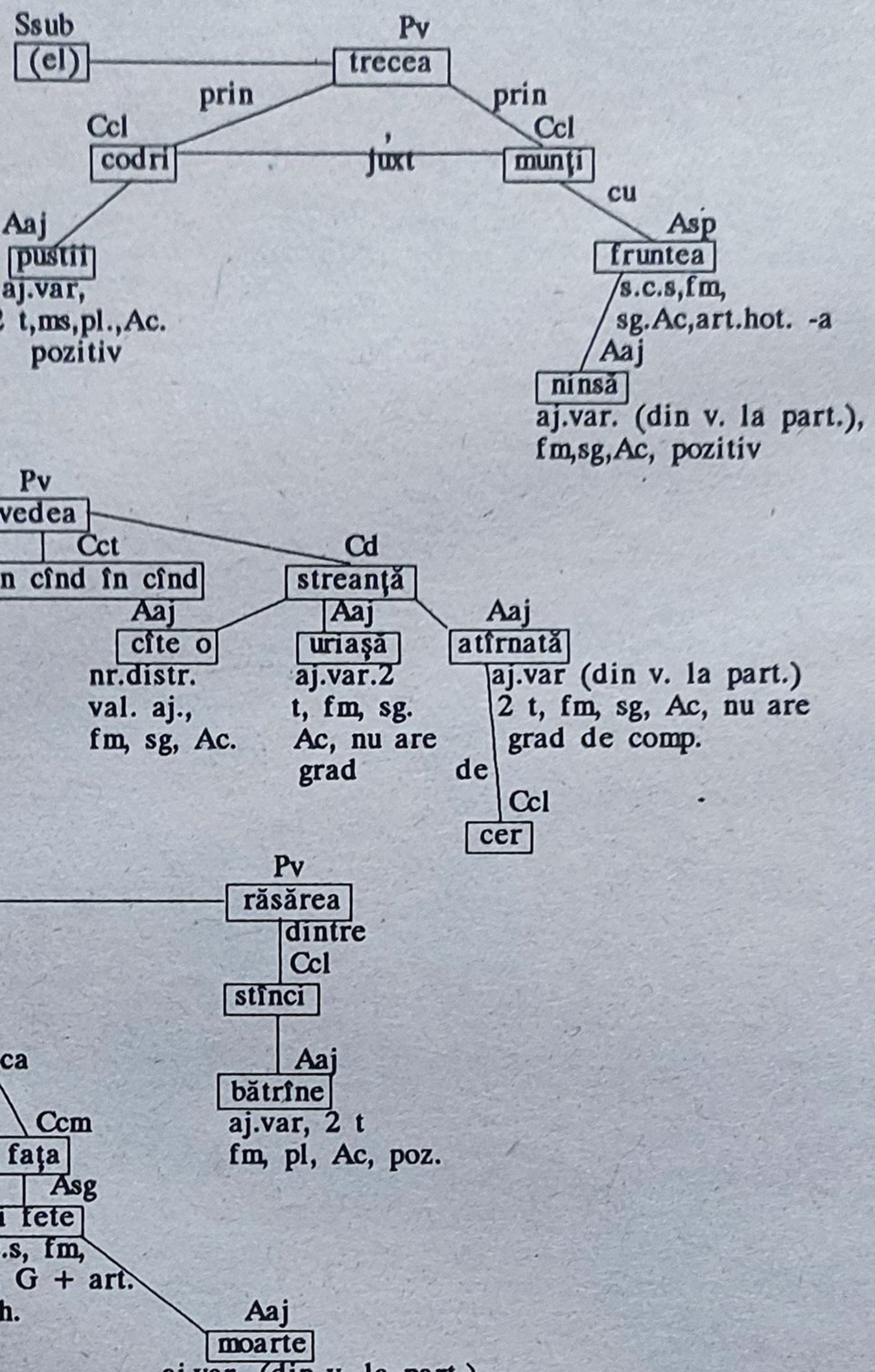

193. În ceasurile acelea de scumpă nălucire, **munţii noştri ni se păreau cei mai înalţi şi mai pitoreşti** de pe faţa pămîntului, [1]/ văile noastre, **cele mai îmbelşugate** cu holde şi cu flori, [2]/ apele noastre **cele mai limpezi**, [3]/ cerul nostru **cel mai senin...**[4]/ fraţii noştri de la munte, **cei mai voinici** [5]/ şi copilele române, **cele mai frumoase** la privit. [6]/

- Avem 6 PP coordonate, cu verbul copulativ neexprimat(în locul lui apare virgula);Np sînt exprimate prin Aj la superlativ relativ de super.
- S au determinanţi atributivi-adj.pron.posesive,acordate în gen,nr.caz cu S

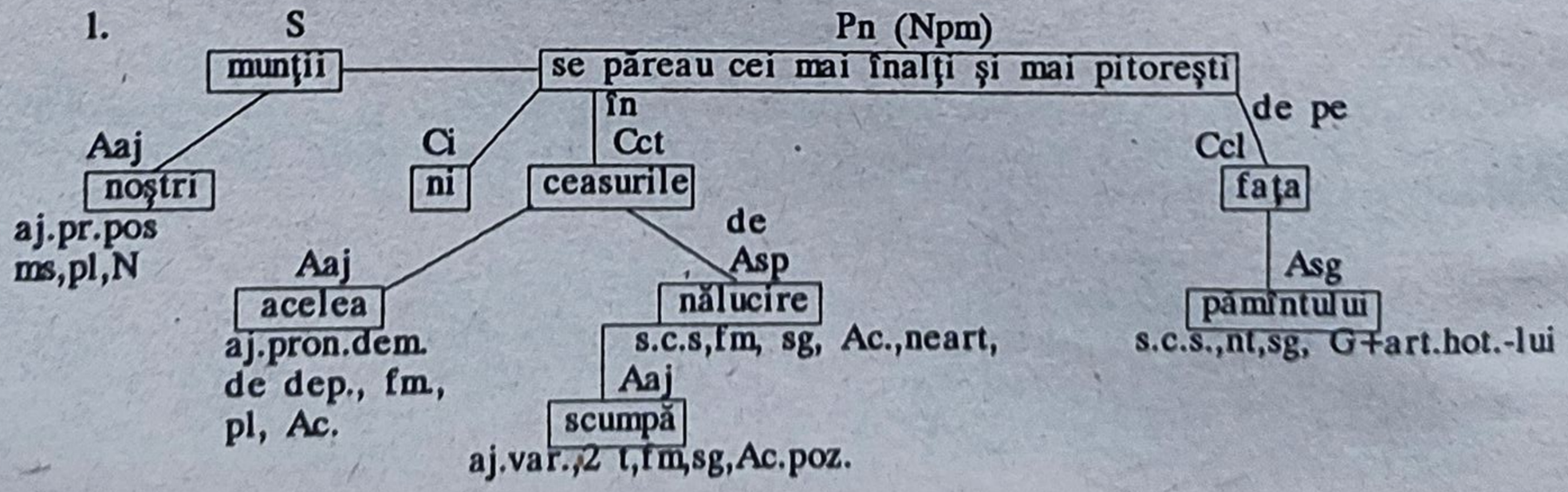

2.

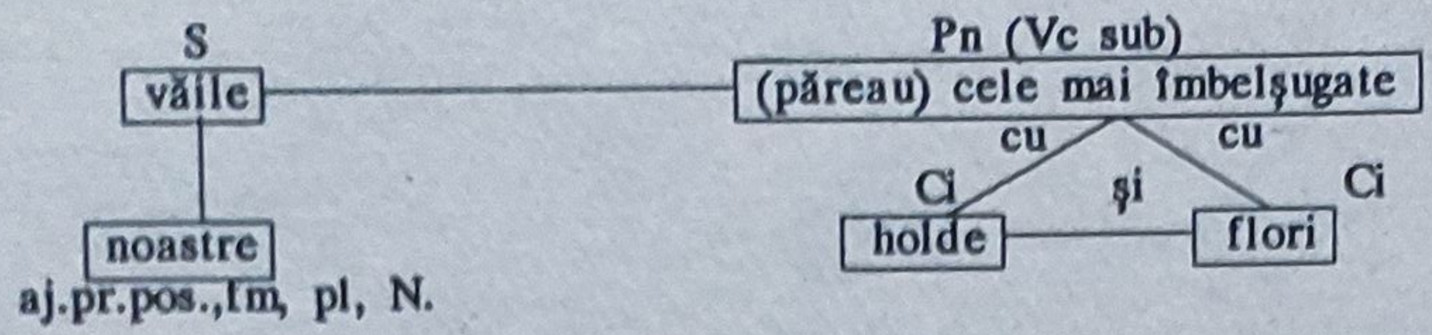

3.

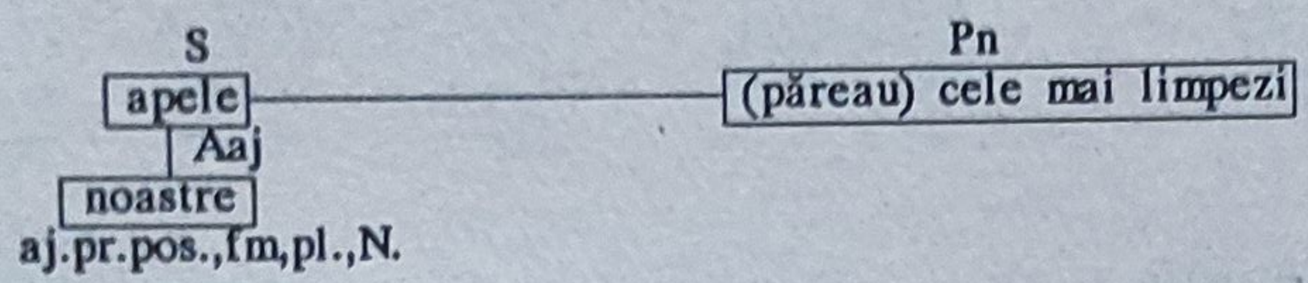

4.

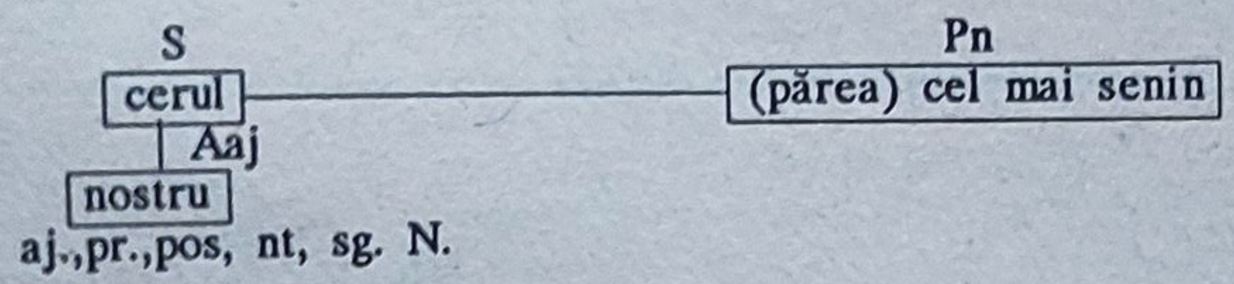

5.

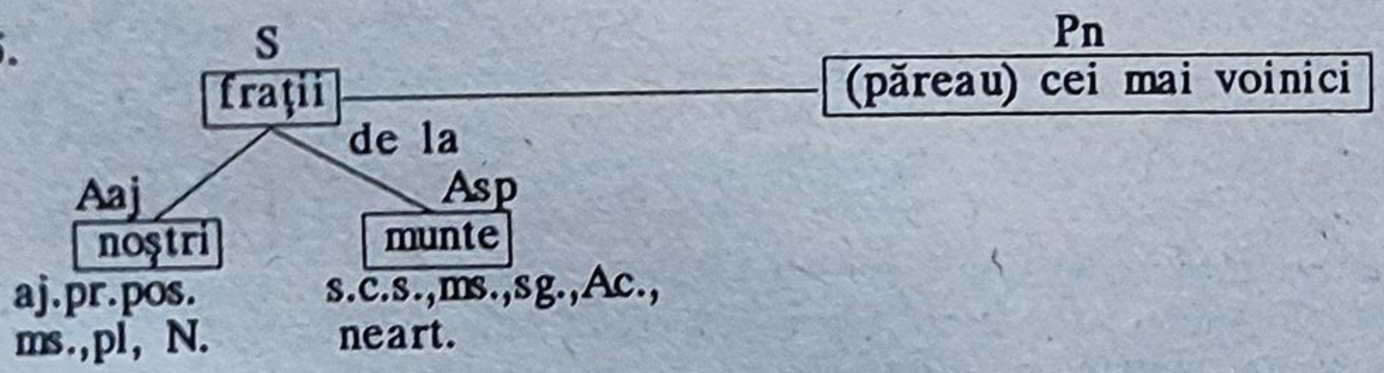

6.

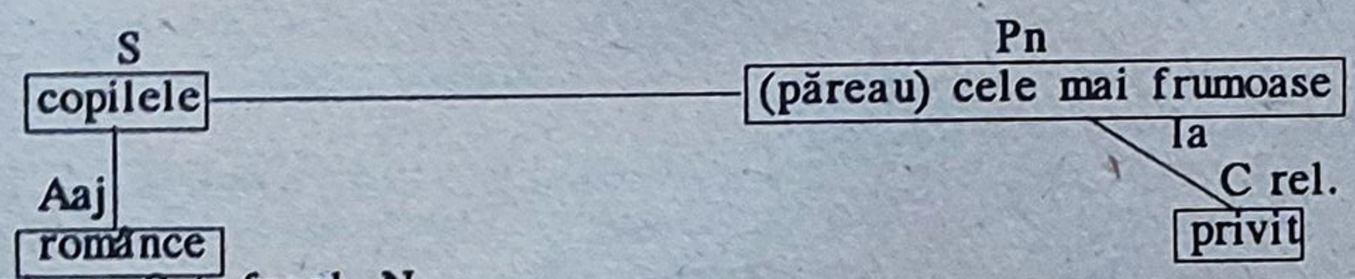

194. Prin gări, purtînd pieptare tivite cu blană roşcată de vulpe, **forfotesc**(Pv) flăcăiandri subţiri. [1]/ Dar şi mai mult **uimesc**(Pv) puii de om, băieţii şi fetele în cojoacele şi sub basmalele lor, serioşi, gingaşi, fermecători. [2]/

1.

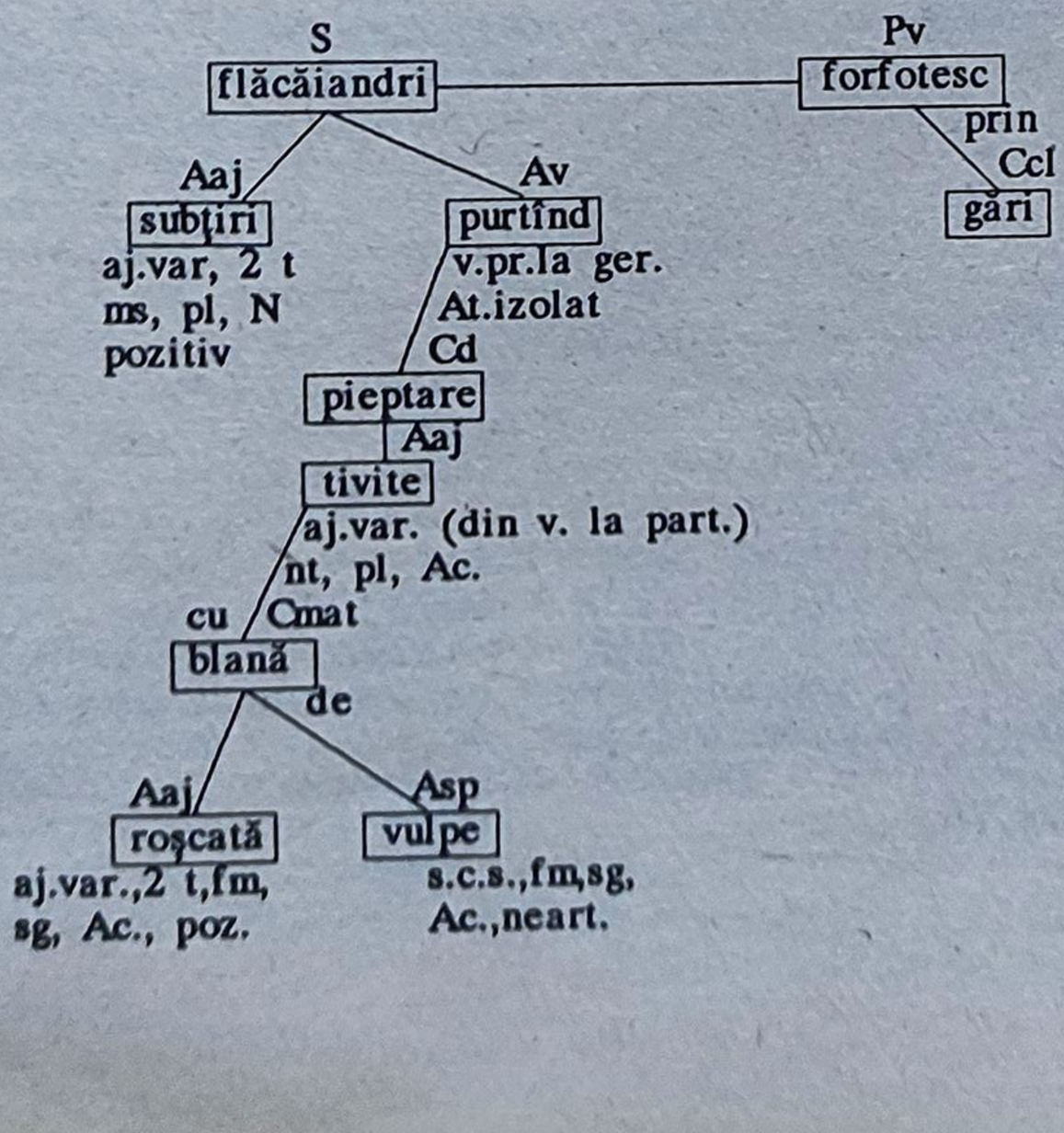

2.

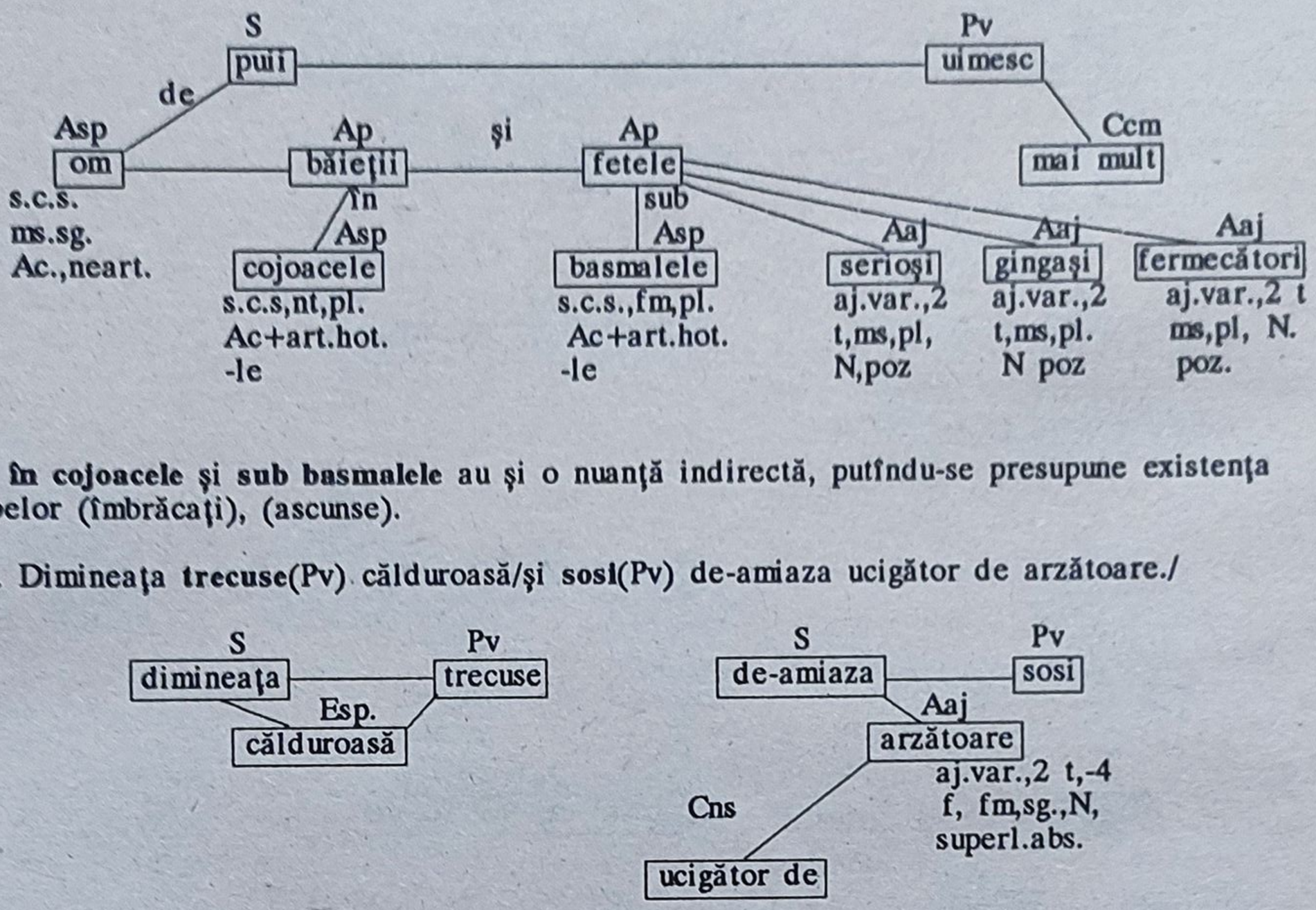

Asp în cojoacele şi sub basmalele au şi o nuanţă indirectă, putîndu-se presupune existenţa verbelor (îmbrăcaţi), (ascunse).

195. Dimineaţa **trecuse**(Pv) călduroasă/şi **sosi**(Pv) de-amiaza ucigător de arzătoare./

Soarele îşi **ridicase**(Pv) de pe faţă zabranicul său de aburi roşietici [1]/ şi ajuns în răscrucile cerurilor, îşi **cumpănea**(Pv), parcă neclintit, pe albastrul şters al adîncurilor, discul său alb de lumină topită; [2]/ iar din ceruri peste pămînt, ca dintr-o sită imensă, mîni colosale şi nevăzute **cerneau**(Pv) o ploaie de foc mistuitor. [3]/

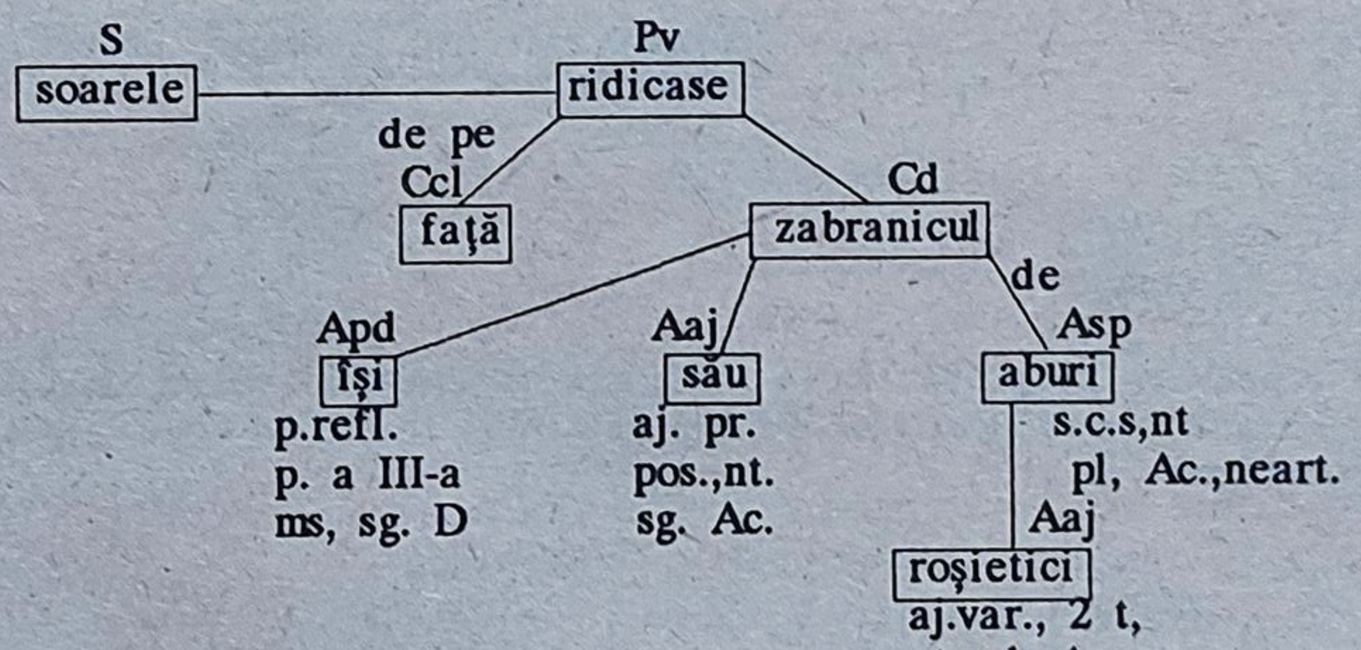

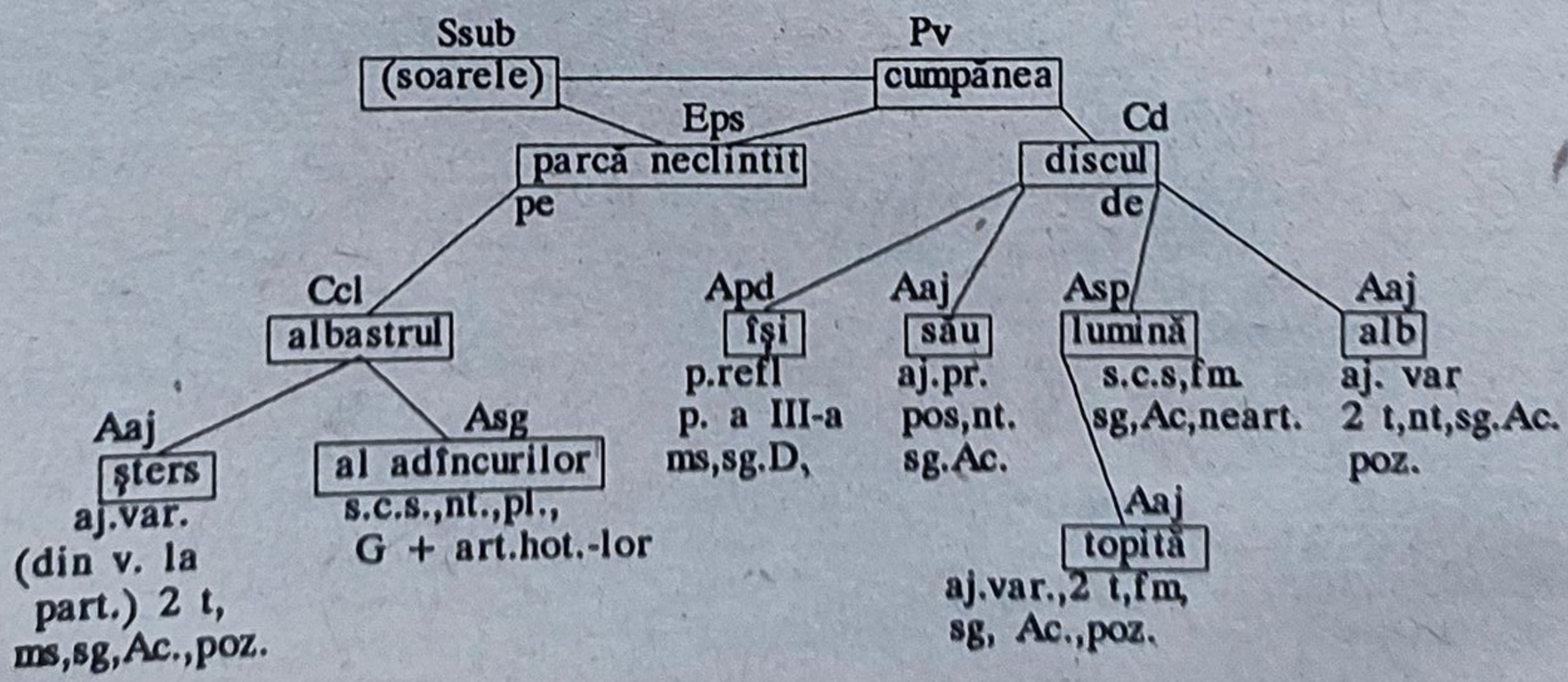

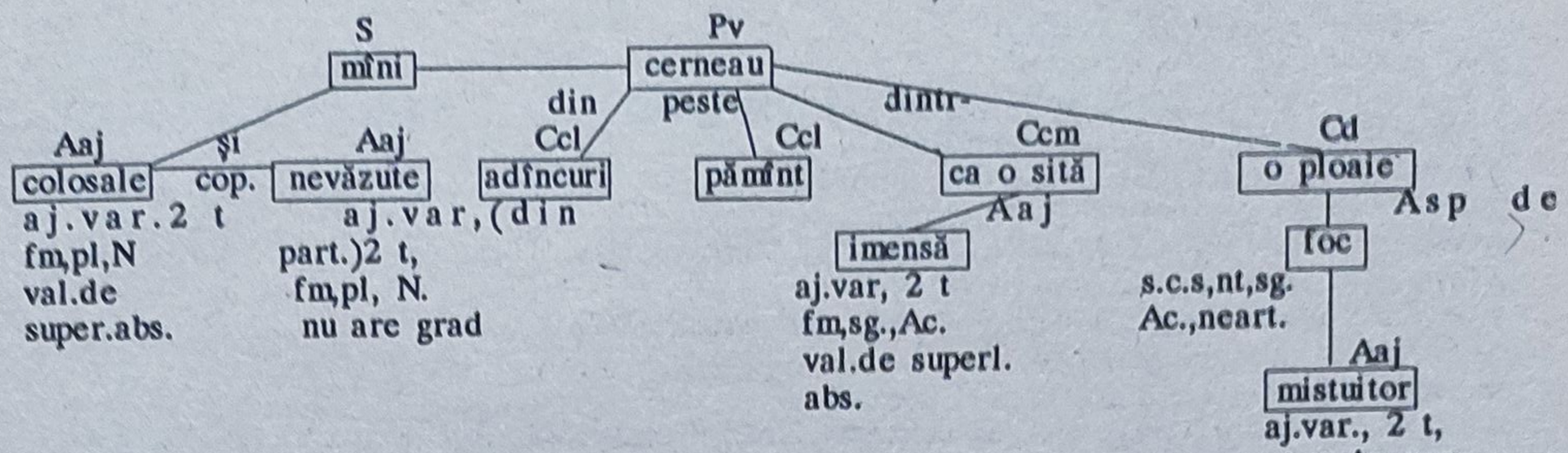

196. Exemplu:

a) **cuminte**

Copilul cuminte își **ascultă** părinții.
Puii mai cuminți **nu au fost răniți** de vînător.
Fata la fel de cuminte ca tine **a fost lăudată** de părinți.
Puiul mai puțin cuminte **a avut** de suferit.
Elevul cel mai cuminte din clasă **primește** o diplomă.
Băiatul cel mai puțin cuminte **a fost sancționat.**
Fetele foarte cuminți **sînt îndrăgite** de profesori.

197. ajuns

Copilul ajuns devreme acasă **este lăudat.**(=sosit)
Este un om ajuns. (=bogat)

adus

Caietul adus de tine **este cel bun.**(purtat cu sine)
Avea spatele adus. (=încovoiat)

înfipt

Cuiul înfipt în perete **nu rezistă.**(împlîntat)
Băiatul acesta înfipt **nu-mi place.**(=îndrăzneț)

legat

Cățelul legat la poartă **este rău.** (=prins)
Era un om bine legat.(=voinic)

atacat

Cetatea atacată de polonezi **nu s-a predat.** (=agresată)
Pomul atacat de boală **trebuie** tăiat.(bolnav)

așezat

Scaunul așezat acolo **nu stă** bine. (pus)
Omul așezat **este apreciat.** (liniștit)

apăsat

Scrisul lui apăsat **mi-l aminteam.** (subliniat)
Mergea cu pași mari, apăsați, (energic)

stătut

Un miros stătut **se răspîndise** în încăpere.(neplăcut,de vechime)
Era un om stătut. (vîrstnic)

198. Avea un păr de aur. (auriu)
Omul acela **are** inima de piatră. (nesimțitor)
A spus o vorbă nelalocul ei. (nepotrivită)
Tînărul **avea** mustața pusă la punct. (îngrijită)
Persoanele de față **se exclud.** (prezente)
Omul în chestie **nu poate** fi pedepsit. (despre care este vorba, respectiv)
Acești tineri de bani gata **nu muncesc.** (bogați)
Părea un om fără pereche. (foarte bun)
Primise un serviciu mai de doamne-ajută. (mai important)
La prima impresie, **părea un om** din topor. (grosolan)
Femeie cu scaun la cap, ea **se căsătorise** cu cel drag.(deșteaptă)
Pare un om dintr-o bucată prietenul tău. (cinstit)
Omul **era rău** din cale-afară. (foarte rău)
Acest copil lovit cu leuca **este** de la voi?(rău,idiot)
Am avut o prietenă cum nu se mai află.(neprețuită)
Avea o soră ruptă din soare. (foarte frumoasă)

199. Atribut substantival genitival

Bucuria caprei **nu era** proastă.
Vremea aducerilor-aminte **nu a sosit.**

Atribut pronominal genitival
p.p.: Vorbele ei **m-au întristat.**
p.p.pol.: Părerea dumitale **este importantă** pentru mine.
p.pos.: Jocul alor noştri **m-a nemulţumit.**
p.dem.: Visurile acestora **s-au stins** prematur.
p.neh,: **Ascultau** numai cuvintele altora.
p.neg.: **Nu-l interesează** părerile nimănui.
p.int.: Ale cui caiete **nu sînt** pe catedră?
p.rel.: **S-a aflat** [1]/ ale cui păreri **au fost mai bune.**(SB) [2]/
Atribut numeral genitival
nr.card.: Discuţia celor trei **a fost aprinsă.**
nr.aprox.: Părerile a vreo trei **nu contează.**(are val.genitivală, deşi prep. "a" are regim Ac).
nr.col.: Vîrfurile amîndurora **erau ascunse** în nouri.
nr.fracţ.: Lucrările unei pătrimi dintre voi **au fost necorespunzătoare.**
nr.ord.: Imaginea celui de-al treilea **nu dispăruse** încă.
200. Atribute adjectivale pronominale
pos.: Cîntecul său ne **impresiona.**
dem.de apr.: Omul acesta **nu glumeşte.**
dem.de dep.: Gîndurile acelea tulburi i **se încurcau** în cap.
dem.de id.: **Aţi văzut** aceeaşi piesă?
neh.s.: Altă fată **va sta** acum în banca întîi.
neh.c.: Fiecare vorbă mă **oboseşte.**
neg.: Nici un cuvînt **nu mai ascult.**
inter.: Care cărare **este mai bună** pentru excursia mea?
rel.: Întrebarea **este** [1]/ care cărare este mai bună(PR) [2]/
201. Atribut adjectival-numeral cu valoare adjectivală
nr.card.s.: Doi vulturi **rătăcesc** pe deasupra noastră.
nr.card.c.: **Ai pus** douăsprezece pahare?
nr.aprox.cu av.: **Au venit** cam cincisprezece invitaţi.
nr.aprox.fără av.: Patru-cinci rînduri **erau tremurate.**
col.s.: Ambii vînători **îşi duseră** armele la ochi.
col.comp.cont: Tustrei conducătorii **erau îmbrăcaţi** în haine scumpe.
juxt,: Cîteşipatru fetele **zîmbiră.**
distr.: Cîte două bănci **au fost sudate.**
multipl.: Cîştigurile întreite **sînt nesatisfăcătoare** astăzi.
ordinal: Clasa a doua pe dreapta **pare mai luminoasă.**
202. şi-
a) conjuncţie coordonatoare copulativă simplă
b) pron.refl.în D(marcă a diatezei activ-pronominale)
c) pron.reflexiv în D-Apd-p.a III-a,sg,
d) adv.de timp (=deja)
e) corelativ al Cct
cel-
a) articol demonstrativ-adjectival,substantivizează aj.
b) art.aj - intră în componenţa Aaj
c) art.dem - intră în componenţa nr.ordinal cu valoare substantivală
d) pr.demonstrativ de depărtare(formă abreviată)
e) pronume demonstrativ, urmat de o AT
f) Aaj - adjectiv pron. dem. de depărtare,nt,sg,Ac(ca s.det)
un-
a) art.nehotărît
b) A aj-nr.cardinal cu valoare aj,nt,sg,Ac
c) Aaj - aj.pronominal nehotărît,ms,sg,N
d) substantiv
o-
a) art.nehotărît
b) pr.pers.formă neaccentuată, fm, sg, Ac.
c) art.nehot.,intră în alcătuirea nr.adverbial
d) Aaj - aj.pron.nehotărît-fm,sg,N.
e) interjecţie
f) pronume cu valoare neutră, intră în componenţa locuţiunii verbale
g) Aaj - nr.card.cu val.aj, fm,sg,Ac
nişte-
a) art.nehotărît
b) Aaj - aj.pron.nehot.(=puţină),fm,sg,Ac.

la-
a) prepoziție
b) Aaj-aj.nehotărît(=multe)
de-
a) Aaj-aj cu val. emfatică (= multe)
b) prepoziție
c) prepoziție (intră în alcătuirea unei prepoziții compuse)
203. Av - 1b, 2a, 3b, 4b
1 - a) S; b) Aav; c) Pv; d) Cd - verb la infinitiv
2 - a) Av; b)Pv; c)S; d) Np - verb la supin
3 - a) Accz; b)Aaj; c)Pv(v.aux.neex.)
4 - a) Aaj; b)Av; c)Eps; d)Np; c)Cct

204. **Păcat** (Pn) [1]/ că acest dar, [6]/ care **era** **așa** (Pn) [2]/ **cum era** (Pn) [3]/ și pe care [4]/ fratele tău [5]/ **aud**(Pv) [4]/ că-l **primise**(Pv) de la bunii lui prieteni, [3]/l-ai **pierdut**(Pv) cu atîta ușurință, [6]/ ca și **cum ar fi fost un lucru**(Pv) [7]/ care **nu mai valora**(Pv)nimic. [8]/

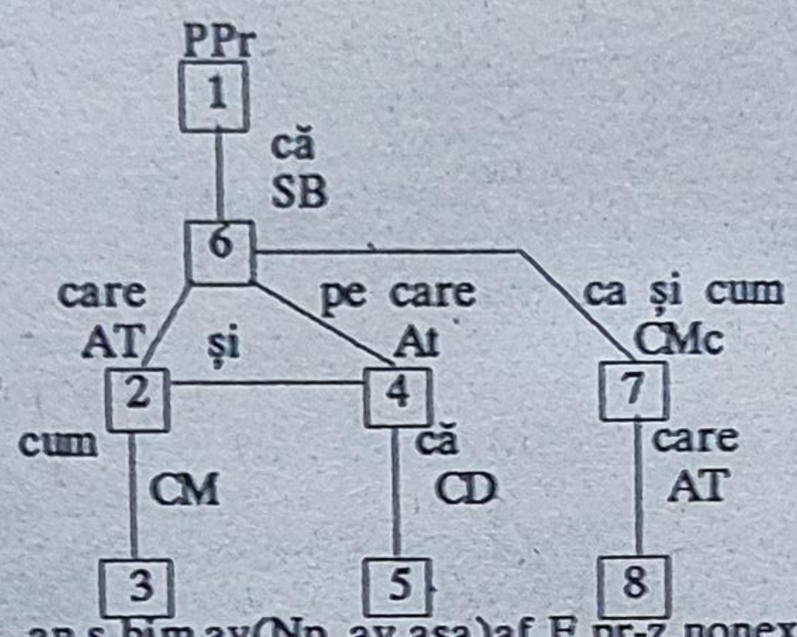

2 - atît de important (2 + 3)

4 - dar - primit de la prietenii ...

8 - lucru - fără valoare

3 - P. an.s.bim,av(Np av.așa)af,E,pr-z,nonex,sec,sub.AT(reg.s.dar din P.2) prin pr.rel.care(S),reg.a P.4,coord.cop.cu 4

5 - P.an.dezv,bim(Si-eu),vb,af,E,pr-z.,nonex,sec,sub,AT(reg.s. dar din P.2) prin pron.rel.pe care - Cd(în prop.6, unde este și reluat prin p.pers.formă neacc.-1),coord,cop.cu 3

8 - P.an.dezv,bim,vb,neg,E,pr-z,nonex,sec,sub,AT(reg.s.lucru) prin pron.rel.care (S)

205. Dedesubtul Brăcinelului **era**(Pv) o poiană [1]/ unde baciul **aduna**(Pv)fînul cosit de pe culmi [2]/ și unde în fiecare vară mai **rămîneau**(Pv) cîteva căpițe din celălalt an. [3]/

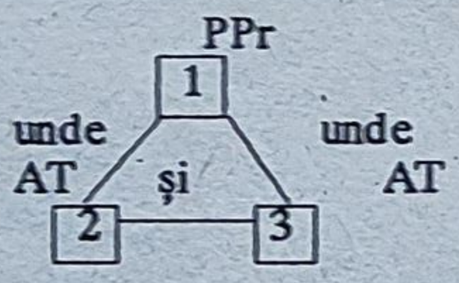

2 - poiană **de adunat** fîn
3 - poiană **cu căpițe**

2 - P.an,dezv,bim,vb,af,E,pr-z.nonex,sec,sub,AT(reg.s.poiană) prin av,rel.unde(Ccl),coord,cop.cu 3

3. P.an,dezv,bim,vb,af,E,pr-z,nonex,sec,sub AT(reg.s o poiană) prin av.rel.unde(Ccl),coord,cop,cu 2

206. **Măgulită**-i(Pn) și domnița, sora mea, de-a se uni cu bărbatul [1]/ care **pune**(Pv) pe-a ei frunte feciorească, cu cununa de soție și coroana sa domnească. [2]/

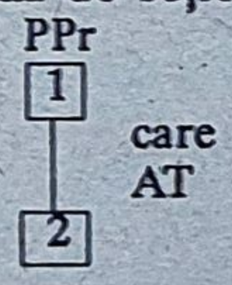

2 - bărbatul **punînd** pe fruntea ei ...

2 - P.an.dezv.bim,vb,af,E,pr-z,nonex.sec.sub AT prin pron.rel.care(S-reia s.bărbatul)

207. **Dragi**-mi **erau**(Pn) tata și mama, frații și surorile, și băieții satului, tovarășii mei din copilărie. [1]/ cu cari, în zilele geroase de iarnă, **mă desfătam**(Pv) pe gheață și la săniuș, [2]/ iar vara, în zile frumoase de sărbătoare, **cutreieram**(Pv) dumbrăvile și luncile umbroase, prundul cu știoalnele, țarinile cu holdele, cîmpul cu florile și mîndrele dealuri [3]/ de după care-mi **zîmbeau**(Pv) zorile în zburdalnica vîrstă a tinereții. [4]/

2.-P an,dezv,bim(Si-eu),vb,af,En pr-z,excl,sec,sub AT(reg.s băieții)prin pron. rel cu cari(Csoc),coord.cop.cu3(iar are val. copulativă între cele două propoziții, opunînd adverbele vara/iarna)

3.P an,dezv,bim(Si-eu),vb,af,En pr-z,excl,sec,sub AT(reg.s băieții din Pl)prin pron subînțeles cu cari, coord.cop.prin "iar" cu 2, regentă.

4.P an,dezv,bim,vb,af,En pr-z,excl,sec,sub AT (reg.s.dealuri)prin pron rel care (reia s.dealuri, cu f. de Ccl)

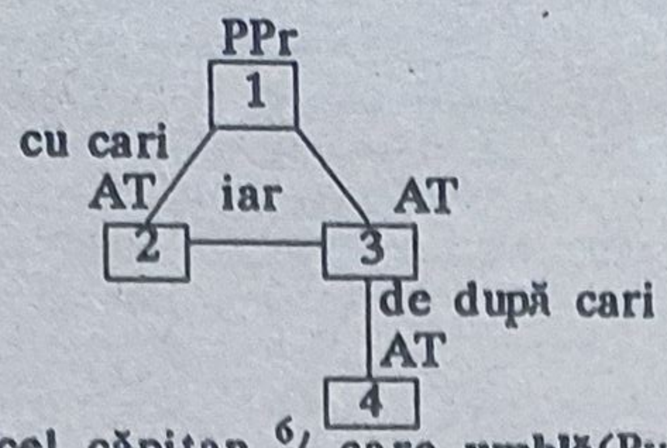

2 - tovarăşii **desfătărilor** în zile de iarnă

3 - tovarăşii **plimbărilor** vara

4 - dealuri **zîmbindu-mi**

208.Acel căpitan [6]/ care **umblă**(Pv) [1]/ şi **izbeşte** (Pv) cu iuţeala trăznetului [2]/ acei minunaţi ostaşi [6]/ care **suferă**(Pv) în tăcere marşurile cele mai repezi, osteneala şi foamea cumplită, [3]/ trăind numai din entuziasm şi glorie, bătîndu-şi joc de puterile naturii ca şi de ale oamenilor, [4]/ buna rînduială, disciplina şi jertfirea [6]/ ce ei **păstrară** (Pv) în această campanie, [5]/ strălucitele triumfuri [6]/ care **încununară**(Pv) străduniile lor [5]/ **fură stăvilite**(Pv) [6]/ şi **trîmbiţate** (Pv) în toate părţile. [7]/

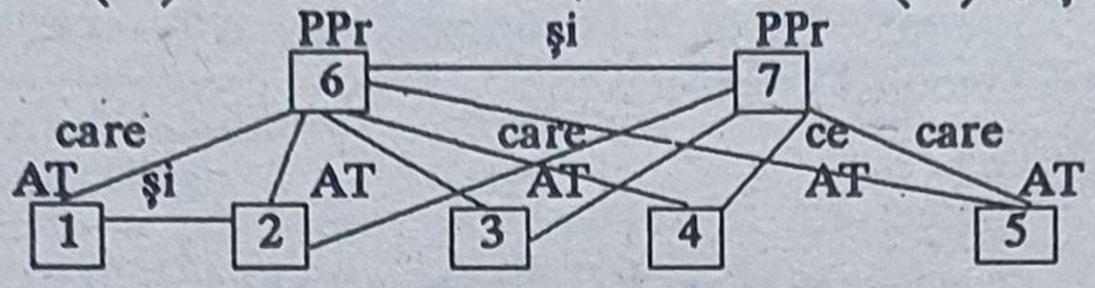

(în 7 avem verb.aux.marcă a diatezei pasive neexprimat)
căpitan **umblînd** şi **izbind**
ostaşi **suferind**
disciplina si jertfirea **păstrate,**
triumfuri **încununînd**

PP au S multiplu (nu se face însă acordul cu primele două-căpitan şi ostaşi, Pv la diateza pasivă avînd verbul la participiu acordat în gen doar cu ultimele S, feminine);
AT sînt subordonate, în aceeaşi măsură, ambelor PPr, deoarece ele completează imaginea faptelor slăvite şi trîmbiţate;
1-P an s,bim, vb,af,En.pr-z,nonex,sec,sub AT(reg.s căpitan)prin pron rel. care (S-reia s.regent),coord.cop.cu2 (=Av umblînd)
2.P an,dezv.bim.vb.af.En.pr-z.nonex.sec.sub. AT(reg.s.căpitan)coord.cop,cu 1(=Av izbind)
3.P an,dezv.bim.vb.af.En.pr-z.nonex.sec.sub AT(reg.sub.ostaşi)prin pron.rel care(S-reia s.reg)(=Av suferind)
4.P an,dezv,vb,bim,af,En.pr-z,nonex,sec,sub AT(regente s.buna rînduială,disciplina,jertfirea) prin pron.rel.ce(Cd)(=Aaj păstrate)
5. P an,dezv,bim,af,vb,En.pr-z,nonex,sec,sub AT(reg,triumfuri) prin pron.rel.care(S,reia s.reg)(Av încununînd)

209. **Sărmanu-ngenunchiază**(Pv) pe iarba [1]/ ce **străluce**(Pv) [2]/ îşi **pleacă**(Pv)fruntea albă, [3]/ smerit **îşi face cruce**(Pv) [4]/ şi pentru totdeauna **sărută** (Pv) ca pe o moaşte pămîntul [5]/ ce **tresare**(Pv) [6]/ şi care-l **recunoaşte**(Pv) [7]/

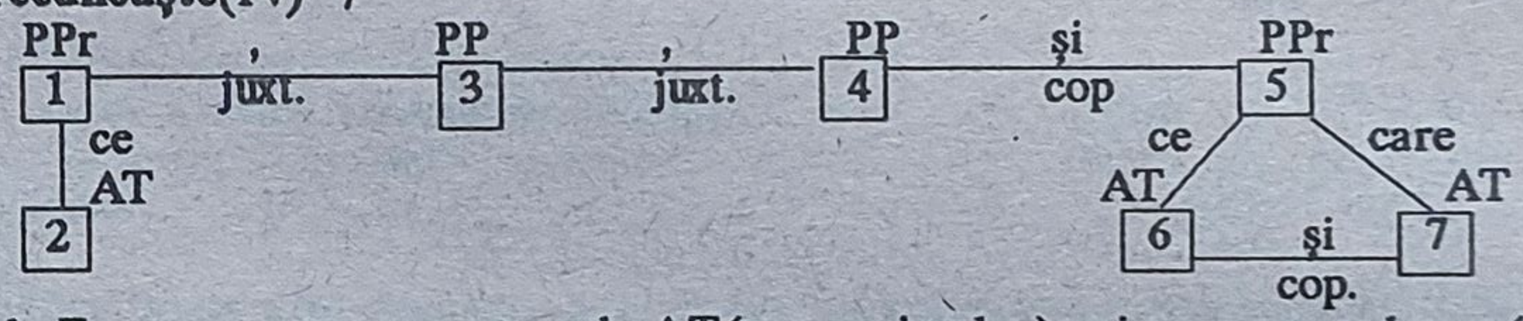

2. P an,s,bim,af,vb,En.pr-z,nonex,sec,sub AT(reg.s.iarba)prin pron.rel. ce(S) reia, s.,iarba(=**strălucitoare**)
6.P an,s,bim,vb,af,En.pr-z,nonex,sec,sub AT(reg.s.pămîntul) prin pron.rel.ce(S-reia s.reg)coord,cop.cu 7(=**emoţionat**)
7 - P an,dezv,vb,af,En.Pr-z,nonex,sec,sub AT(reg,s.pămîntul) prin pron.rel.care(S-reia s.reg)coord.cop.cu 6(=**recunoscîndu-l**)

210. De cînd **şi-a închis** Dinu **ochii** (Pv) [1]/ şi ea a **ieşit** (Pv) în curte [2]/ şi a **strigat**(Pv) "Tulai!", [3]/ de-atunci a **simţit**(Pv) [4]/ că nu oamenii aceia [7]/ care **vor veni**(Pv) [5]/ să-l vadă(Pv) pe Dinu [6]/ îi **vor fi sprijin**(Pn) de-acum înainte. [7]/ ci calul acela mare, alb, [8]/ care **sta**(Pv) legat de-un pociumb [9]/ şi **ronţăia**(Pv) liniştit la ogrinji. [10]/

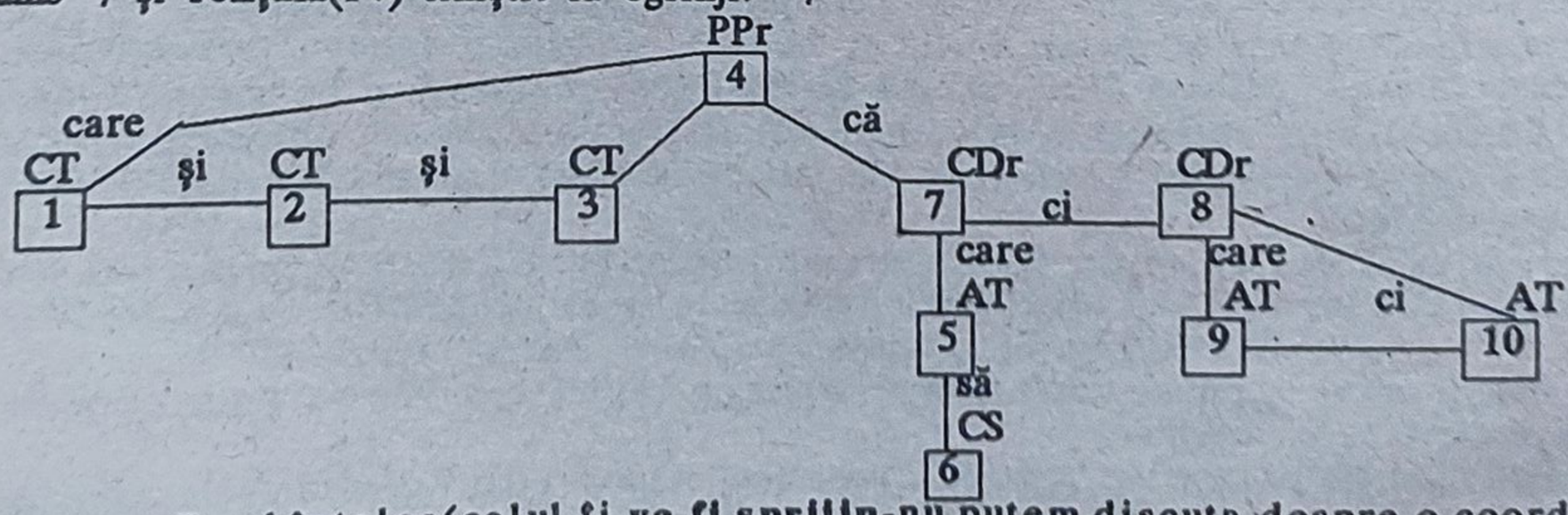

Obs.P.8 are P subînţeles(calul îi va **fi sprijin**-nu putem discuta despre o coordonare adv.a S)
5 - P an,s,bim,vb,af,En. pr-z,nonex,sec,sub AT(s.reg.oamenii) prin pron.rel care(S-reia

s.reg.)=(venind)
9 - P an,dezv,bim,vb,af,En. pr-z,nonex,sec,sub AT(reg.s calul) prin pron.rel.care(S-reia s.reg)coord.cop.cu 10,(=calul stînd legat)
10. P an,dezv,bim,(S sub)vb,af,En. pr-z,nonex,sec,sub AT(reg.s.calul)coord.cop.cu 9(= calul **ronţăind**)

211. Duioşia ei, înţelepciunea ei [2]/ şi ceea ce **era** în sufletul ei **vis**(Pn) [1]/ parcă **trecuseră**(Pv) în măruntul meu tovarăş de drum, în serile acelea singuratice de suferinţă, [2]/ cînd amîndoi **sfătuiau**(Pv) cu ochii în lacrimi., [3]/ şi afară **bîntuiau**,(Pv) cu chinuite plîngeri, viforniţele iernii. [4]/

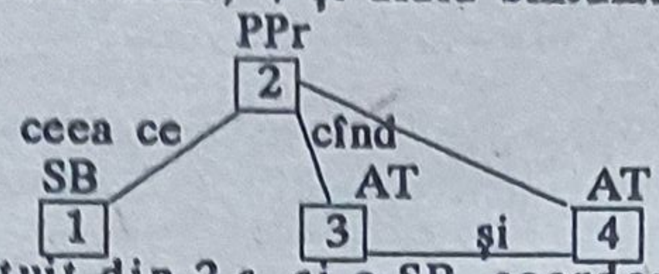

PPr are un Sm, alcătuit din 2 s. şi o SB, coordonată copulativ cu.s.
3-Pan,dezv,vb,bim,af,Epr-z,nonex,sec,subAT(reg.s.serile)prin adv.rel.cînd(Cct)coord.cop. cu 4 (= de sfat)
4 - P an,dezv,vb,bim,af,E pr-z,nonex,sec,sub AT(reg.s serile) coord.cop.cu 3(=serile **bîntuite**)

212. Şi [2]/ cînd **ridică**(Pv) zîmbind ochii spre mine, [1]/ mă **izbi**(Pv) deodată o amintire [2]/ ce brusc **izvora** (Pv) ca din negură [3]/ şi-o asemănare izbitoare cu ochii şi zîmbetul celei [2]/ care odată, cu ani în urmă, **înflorise**(Pv) ca o floare, [4]/ şi-mi **fermecase**(Pv) c-un zîmbet şi c-o privire un trecător ceas al vieţii. [5]/

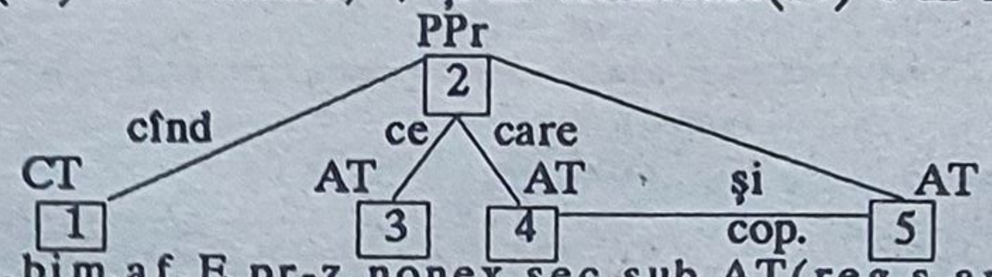

3. P an,dezv,vb,bim,af,E pr-z,nonex,sec,sub AT(reg.s.amintire) prin pron.rel.ce(S, reia s.reg)(=**izvorîtă**)
4. P an,dezv,vb,bim,E pr-z,nonex,sec,sub AT(reg.pr.dem. celei), prin pron.rel care(S,reia pron.reg.)coord.cop.cu 5(=**înflorite**)
5. P an,dezv,vb,bim(S sub-aceea),af,E pr-z,nonex,sec,sub(reg.pr.dem.celei)coord.cop.cu 4(=**fermecîndu-mi**)

213. Trebuie(Pv) [1]/ **să fac mărturisirea**(Pv) de credinţă [2]/ că poporul **este părintele**(Pn) meu literar, [3]/ că trecutul **pulsează**(Pv) în mine ca un sînge al celor dispăruţi, [4]/ că **mă simt ca un stejar**(Pn) vînjos cu mii de rădăcini înfipte în pămîntul neamului meu. [5]/
3-P.an.dezv,bim,nom(Pn-Np subst),af,E pr-z,nonex,sec,sub s.reg.mărturisirea(component al locuţ.vb)prin cj.că,coord.juxt.cu 4(=**despre poporul meu,părinte literar**)
4.P.an,dezv,bim,vb,af,Epr-z,nonex,sec,subAT(reg.s.mărturisirea prin conj.sub.s.că,coord.prin juxt.cu 3-şi 5(= **despre trcutul pulsînd**)
5.P an,dezv,bim(S i-eu)nom(Np-ca un stejar),af, E pr-z,nonex,sec,sub AT(reg.s.mărturisirea) prin conj.sub.că,coord.prin juxt.cu 4(=**de a mă simţi ca un stejar**)

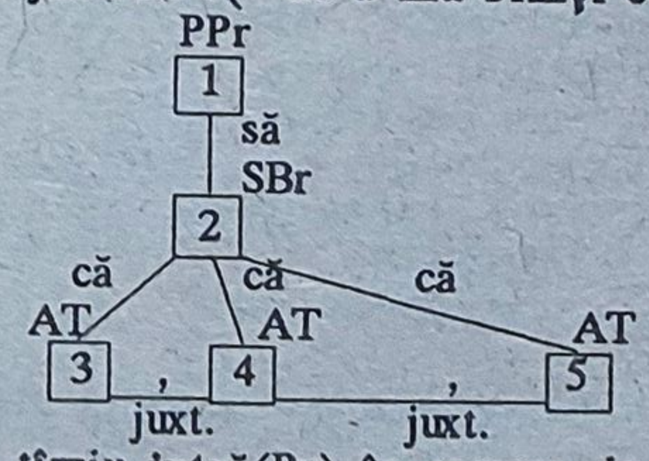

214. Cîteva minute mai tîrziu **intră**(Pv) în camera de gardă soldatul [1]/ care **surîsese**(Pv) [2]/ şi **anunţă**(Pv) [3]/ că la postul lui **a apărut**(Pv) un om [4]/ care **nu s-a supus**(Pv) somaţiei [5]/ şi nici **n-a spus** (Pv) [6]/ **cine e**(Pn)[7]/ şi atunci el **l-a împuşcat**(Pv) [8]/.

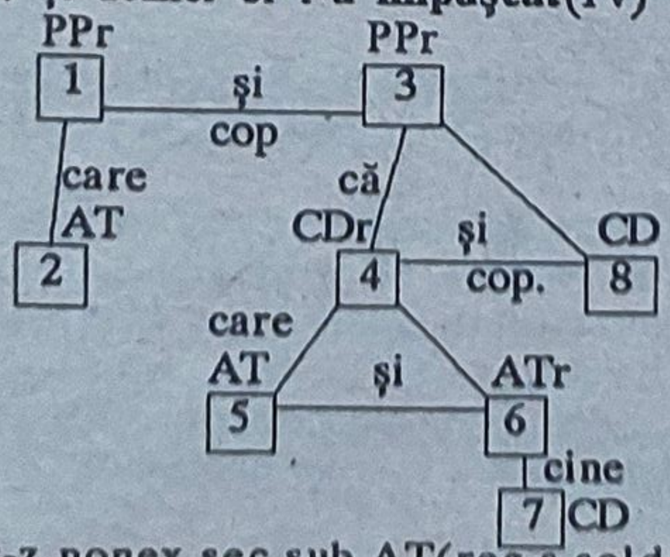

2-P.an,s,vb,bim,af,E pr-z,nonex,sec,sub AT(reg.s.soldatul)prin p.rel.care(S reia s.reg.)(=soldatul

surîzător)
5-P.an,dezv,vb,bim,neg,Epr-z,nonex,sec,sub.AT(reg.subst.om)prin pron. rel.care(S-reia s.reg.)coord.cop. cu 6(om **nesupus**).
6. P.an,s,vb,bim (S sub),neg,E pr-z,nonex,sec,sub AT (reg.sub om)coord.cop.cu 5(om **nespunîndu-şi** numele)

215.

a) Pe-un pat [2]/ care **este alb**(Pn)(AT) [1]/ **zace**(Pv) lebăda (PPr).[2]/ care **este pe moarte**(Pn)(AT) [3]/
b) **Sînt cîntăreţul**(Pn)(PPr) celor [1]/ care **nu au**(Pv)(AT) nume. [2]/
c) Calul [2]/ care **este dăruit**(Pv)AT [1]/ **nu se caută**(Pv) (PPr)în gură [2]/
d) Cine **se loveşte**(Pv) cu capul de pragul(SBr) [1]/ care **este**(Pv) sus(AT) [2]/ îl **vede**(Pv) şi pe cel(PPr) [3]/ care **este**(Pv) jos(AT). [4]/
e) Aplicarea îmi **lipseşte**(Pv)(PPr) [1]/ şi **n-am**(Pv)darul(PPr) [2]/ care **este însemnat**(Pn)(AT) [3]/ să **stric**(Pv)(AT) [4]/ şi să **prefac**(Pv)(AT) [5]/ cîte sînt de **îndreptat**(Pn)(CD) [6]/
f) Cei buni **n-au vreme**(Pv)(PPr) [1]/ să **se gîndească**(Pv)(AT) [2]/
g) În mintea lui, ca pe un răboj, **stau**(Pv) însemnate zilele(PPr) [1]/ care **sînt de muncă**(Pn)(AT) [2]/ fălcile [1]/ care **vor fi arate**,(Pv)(AT) [3]/ **vor fi prăşite** ,(Pv)(AT) [4]/ **vor fi cosite**(Pv)(AT) [5]/ şi **vor fi secerate**(Pv)(AT) [6]/

216.

s- **Am citit** cartea ta.
loc-**Am întîlnit** un lasă-mă-să-te-las de curînd.(provenită prin conversiunea locuţiunii adjectivale)
cs- **Scrie**- i, nu e.
pp- Pe tine te-**am zărit** ieri la teatru?(cu reluare)
ppp- Pe dumneavoastră vă **rog** acum.(Cu reluare)
pr- **Se laudă** numai pe sine.
ppos- Pe ai tăi i-**am văzut** ieri în gară.(cu reluare)
pdem- **Am văzut**-o pe aceea citind o carte.(cu anticipare)
pneh- Ne-**a lăudat** pe toţi.(cu anticipare)
p.neg- **N-am mai citit** nimic în vacanţă.
p.int- Ce **faceţi** acolo?
p.rel- **Mi-a pus** întrebarea [1]/ ce **facem** acolo.(AT) [2]/
nr.c- I-**am revăzut** mai tîrziu pe cei trei.(cu anticipare)
nr.aprox- **Nu am luat** decît vreo patru.
n.col- Pe tustrei îi **aşteptam**.(cu reluare)
n.fr- **Am corectat** o treime dintre lucrări
nr.dis- I-**am văzut** cîte doi pe stradă.(cu anticipare)
nr.ord- Pe a treia **am recunoscut**-o repede.(cu reluare)
v.Inf- **Am învăţat** a cînta la fluier.
V.sup- **A sfîrşit** repede de redactat compunerea.
V.ger- **Am auzit** cîntîndu-se despre ţară.
ij.- **Strigă** Tulai!

217. Pentru mulţumirea ta, **mă hotărăsc**(Pv) a-mi scutura lenea şi a încăleca pe condei spre a întreprinde o primblare pitorească pe uliţele capitalei Moldovei.
mă - pron.refl,marcă a diatezei active pronominale(poate fi considerat şi Cd-p.ref.f.neacc,p.I,sg.Ac)
lenea .= Cd-s.c.s.,fm,sg,Ac,art.cu art.hot.encl."-a"(reg.v.a scutura)
o primblare - s.c.s.fm,sg,Ac+art.neh.o(reg.v.a întreprinde)

218. O, **e**-atît de **bine**(Pn)(PPr) [1]/ cînd pe drumuri ninse **întîlneşti**(Pv) o casă cu lumini aprinse, un ogeac(CT) [2]/ din care **se ridică**(Pv)fum(AT) [3]/ cînd te **prinde** noaptea călător pe drum(CT) [4]/.
o casă - -s.c.s.fm,sg,Ac+art.neh.o(det.v.întîlneşti)
un ogeac-s.c.s.nt.sg.Ac+art.neh.un(det.v.întîlneşti)
te - p.pers.f.neacc.p.a II-a.sg.Ac

219. La care puşcă **va fi mînînd**(Pv) întîmplarea pe dihăniile astea mari(PPr) [1]/ pe care toţi ochii aţintiţi le **aşteaptă**(Pv)AT [2]/
pe dihăniile - s.c.s.fm,pl,Ac,art.hot.encl.-le+prep.s."pe"(det.v va fi mînînd-la prezumtiv)
pe care - p.rel.s(reia subst.s.dihăniile)fm,pl,Ac.+prep.s pe(det.v.aşteaptă)
le - Cd reluat,p.p.formă neacc,fm,pl,Ac,p.a III-a

220. **Negreşit**, (Pav)(PPI) [1]/ muncitorul e **stîlpul**(Pn) României!(PP) [2]/ De la dînsul să **învăţăm**(Pv) a ne iubi patria! Fiind în raport necontenit cu pămîntul ţării noastre, el **ştie**(Pv) a-l iubi şi a-l cinsti!/
a iubi - Cd-v.pr.pers.tr.cj.a IV-a,d.act.infintiv, prezent, af.(det.v.ştie)
l - Cd(substituie s.pămîntul),p.pers.formă neacc,p.a III-a sg,nt,Ac(det.v.a iubi)
a - cinsti- Cd,v.pred.pers.tr,cj.a IV-a,diat.act.infin.pz,af.(det.v, ştie)
-l-Cd(substituie s.pămîntul)-p.pers.formă neacc.p.a III-a,nr,sg,Ac,(det.v. a cinsti)

221. **Nu mă tem**(Pv), [1]/ în mine, chinuri **port**(Pv) cotropitoare, [2]/ le-**am căutat**(Pv) tămăduire-n răzbunare asupra ta, [3]/dar de ele numai moartea, blînda moarte m-**a ierta**(Pv) [4]/
chinuri - s.c.s.,nt.pl.Ac,neart(det.v.port)

tămăduire - s.c.s.fm.sg,Ac,neart(det.vb.am cătat)
m - p.pers.formă neacc.p.I,sg.Ac(det.v.va ierta)

222. Dar [2]/ precum fierul plugului **trece**(Pv) prin inima mușuroiului de furnici, spintecînd într-o clipă cetatea harnicelor muncitoare(CM) [1]/, așa și fierul nenorocirii **spintecase**(Pv) în trei rînduri viața și rostul românului Dănilă(PPr) [2]/
cetatea - s.c.s.fm,sg,Ac,art.hot.encl.-a(det.v.spintecînd)
viața - s,c.s.fm,sg,Ac,art.hot.encl.- a(det.v.spintecase)coord.cop.cu Cd rostul
rostul - s.,c.s,nt.sg,Ac,art.hot.encl- l(det.v.spintecase)coord.cop.cu Cd.viața

223. Erau chipuri(Pn)PPr [1]/ pe care le mai **văzusem**(Pv)AT [2]/ pe care le **uitasem**(Pv)ATr [3]/ de cînd **m-am înstrăinat**(Pv)CT [4]/ și pe care le **regăseam**(Pv) aceleași în liniștea și în seninătatea lor(AT) [5]/.
pe care - p.rel.(subst.s.chipuri)-p.a III-a,nt,pl,Ac+prep.pe(det.v.văzusem)
le - Cd reluat - p.pers.formă neacc.nt,pl,Ac,p.a III-a (det.v.văzusem)
pe care - la fel(det.v.uitasem)
le - Cd reluat
pe care - la fel (det.v.regăseam)
le - Cd reluat

224. Cînd îi **văzură**(Pv) pe cei doi,(CT) [1]/ **rămaseră nemișcați**(Pn)PPr [2]/
pe cei doi - nr.card.pr-z,val.substantivală,ms.pl,Ac+prep.pe+art.dem.cei (det.v.văzură)
îi - Cd reluat(cei doi),p.pers.formă neacc,p.a III-a,ms.pl.Ac

225. Dar pînă atunci **na-ți**(Pij) o palmă,PPr [1]/ ca **să ții minte**(Pv)(CS) [2]/ ce **ți-am spus**(Pv)CD [3]/
o palmă - s.c.s,fm,sg,Ac,+art.neh.o(det.interjecția pred.na)
ce - p.rel.-s.sg,Ac,(det.v.am spus)

226. Îi **zărise** pe ai lui acolo, departe.
pe ai - p.substitut(prietenii),ms,pl,Ac+prep.pe(det.v.zărise); (lui este Apg)
îi - Cd reluat - p.pers.formă neacc.p.a III-a.pl,ms.Ac(det.v.zărise), reia Cd

227. Mititelul își **retrage**(Pv) îngrozit capul gol înăuntru [1]/ și-**ncepe**(Pv) [2]/ **să strige**(Pv) [3]/

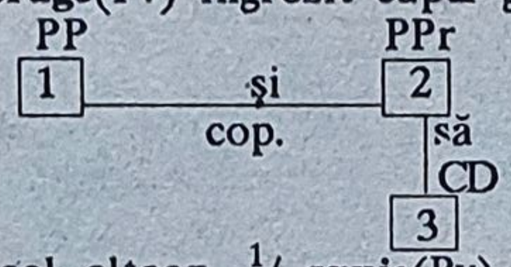

și-ncepe a **striga**

228. Spuie(Pv) rîul cel oltean, [1]/ **spuie**(Pv) vadul dunărean și codrul călugărean [2]/ cîte lupte **a privit**(Pv) [3]/ cîte oști **a mistuit**(Pv) [4]/ cîte oase **a-nălbit**(Pv) [5]/

spuie rîul - **luptele** privite, spuie vadul **oștile** mistuite, spuie codrul **oasele** înălbite

229. Am jurat(Pv) [1]/ ca peste dînșii **să trec**(Pv) falnic, fără păs, [2]/ din pristolul de la Roma **să dau**(Pv) calului ovăz. [3]/

am jurat **a trece** ..., **a da** ovăz...

230. El le **zise**(Pv) încă [1]/ **să-și aducă aminte**(Pv) de cruzimea vrăjmașului, [2]/ care **nu iartă**(Pv) niciodată pe cei biruiți, cu atît mai mult pe cei [3]/ ce **s-au revoltat**(Pv); [4]/ că **nu este destul**(Pn) [5]/ că **a scuturat**(Pv) jugul robiei, [6]/ că a **înnoit**(Pv) vechile legături cu împăratul [7]/ și că **s-a pus**(Pv) sub o putere ardeleană, [8]/ dacă prin faptă strălucită ei **nu vor căuta**(Pv) a întemeia această vrednică hotărîre. [9]/

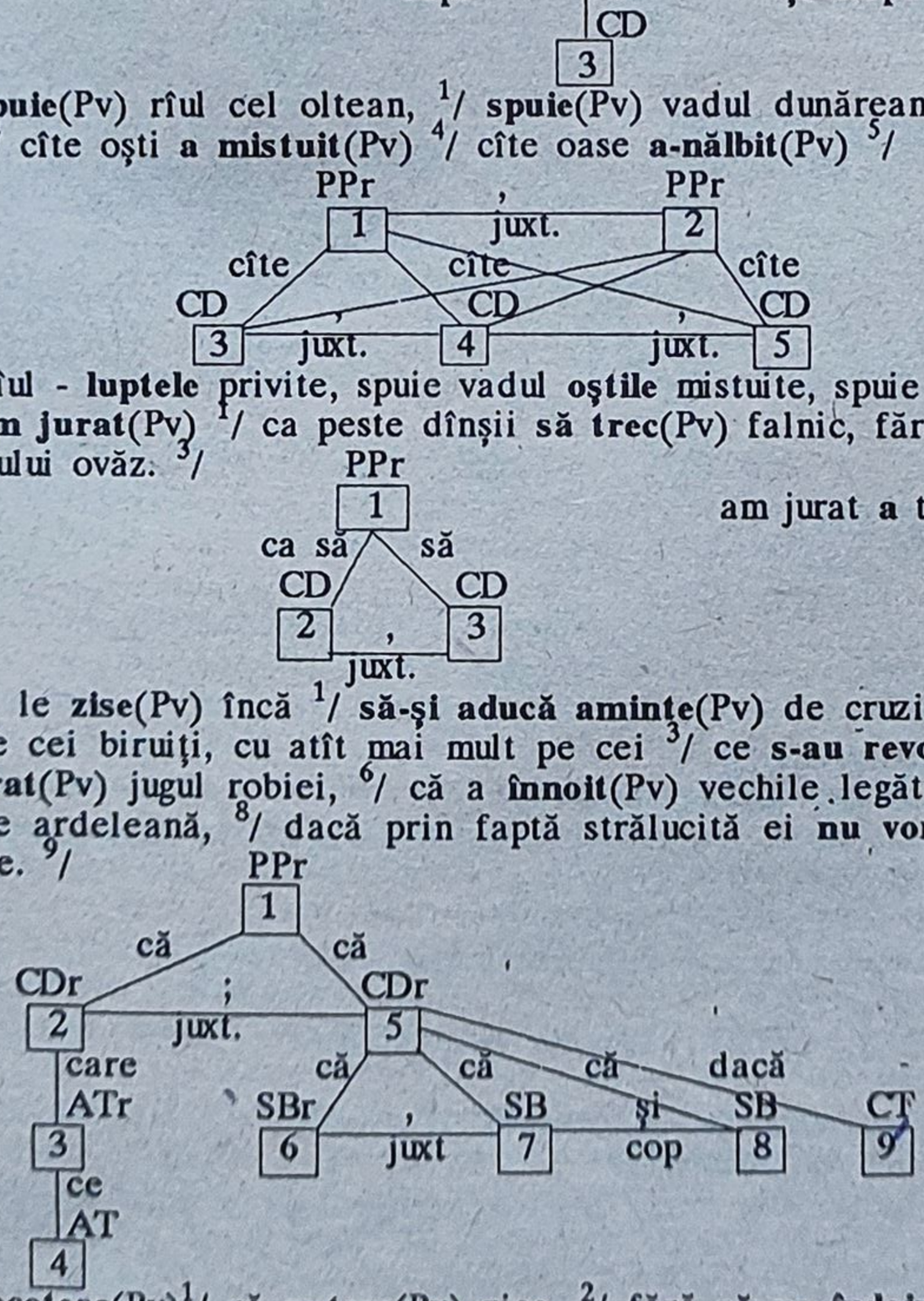

Le zise a-și **aduce aminte**

inutilitatea actelor ...

231. Socotesc(Pv)[1]/ că **putem**(Pv) zice, [2]/ fără **să ne îndoim**(Pv), [3]/ că **e prea bun**(Pn) pentru a fabuli veacul [4]/ în care **trăim**(Pv) [5]/ măcar că **se află**(Pv) oameni [6]/ care **nu pricep**(Pv) deloc [7]/ cum **a putut**(Pv) [8]/ **să vorbească**(Pv) un sălbatic dobitoc [9]/ și care **vin**(Pv) [10]/ **să te-ntrebe**(Pv) [11]/dacă

e **adevărat**(Pn) [12]/ că în vremea veche cîinii **au vorbit**(Pv) aşa curat... [13]/

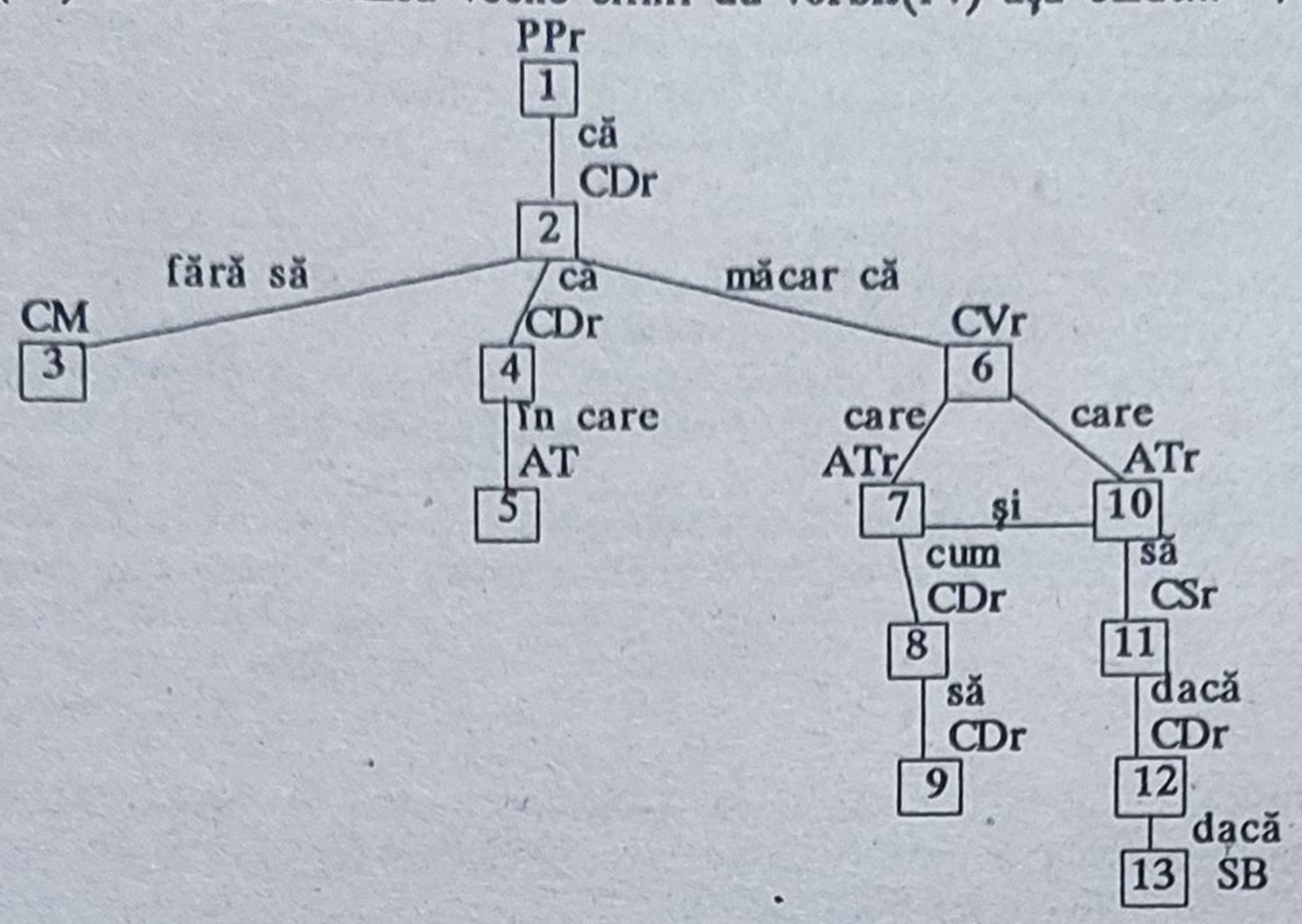

8 - nu pricep **posibilitatea**
9 - a putut **a vorbi**
12 - să te-ntrebe **adevărul**

232. Hassan de mirare e **negru-pămînt**(Pn), [1]/ **nu ştie**(Pv) [2]/ de-**i vis**(Pv) [3]/ ori **aieve-i**(Pn) [4]/ el **vede**(Pv) [5]/ cum **zboară**(Pv) flăcăii Sucevei, [6]/ el **vede**(Pv) [7]/ ghiaurul că-**i suflet**(Pn) de vînt [8]/ şi-n faţă-i puterile turcilor **sînt tăriile**(Pn) plevei. [9]/

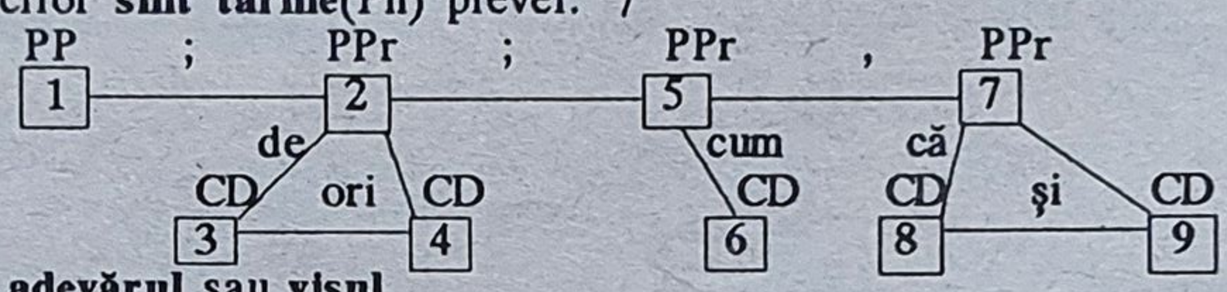

3,4 - nu ştie **adevărul sau visul**
6 - **zburînd**; vede ghiaurul **furtunos** şi **invincibil**

233. Copilul, încălecat pe băţul său, **gîndeşte**(Pv) [1]/ că **se află**(Pv) călare pe un cal din cei mai straşnici [2]/ pe care **aleargă**(Pv) cu voie bună [3]/ şi-l **bate**(Pv) cu biciul [4]/ şi-l **struneşte**(Pv) cu tot dinadinsul [5]/ şi **răcneşte**(Pv) la el din toată inima [6]/ de-ţi **ie auzul**;(Pv) [7]/ şi [9]/ **de cade**(Pv) jos [8]/ **crede** (Pv)[9]/ că l-**a trîntit**(Pv) calul [10]/ şi pe băţ îşi **descarcă mînia** în toată puterea cuvîntului! [11]/

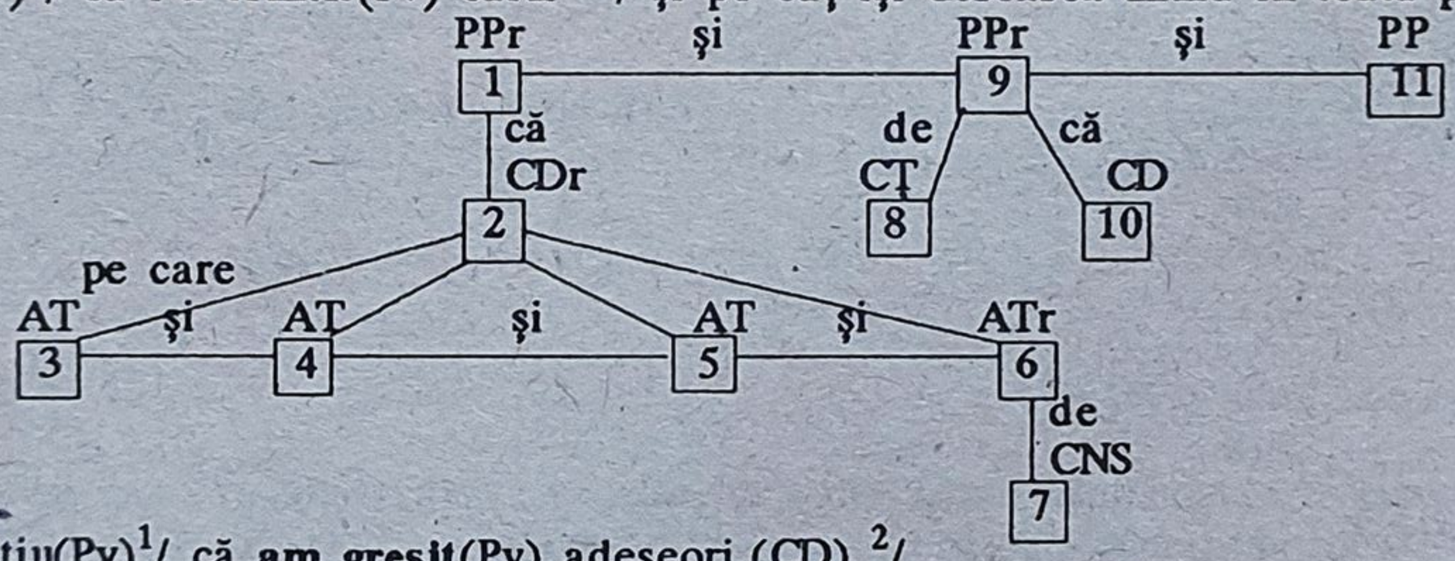

234.
a) Ştiu(Pv)[1]/ <u>că</u> **am greşit**(Pv) adeseori.(CD) [2]/
Nu am aflat(Pv) [1]/ <u>dacă</u> **au fost invitaţi**.(Pv)(CD) [2]/
b) L-**am anunţat**(Pv) [1]/ <u>pe care</u> **a venit**(Pv)(CD) [2]/ că **vom întîrzia**(Pv) la spectacol(CD). [3]/
Am crezut(Pv) [1]/ <u>ce</u> **mi-a spus**(Pv)(CD) [2]/
c) **Nu m-a anunţat**(Pv) [1]/ <u>ce</u> carte să-**ţi aduc**.(Pv)(CD) [2]/
Voi afla(Pv) [1]/ <u>cîte</u> caiete **sînt necesare**(Pn) pentru clasa întîi.(CD) [2]/
d) **Ştie**(Pv) [1]/ <u>unde</u> **aţi plecat**.(Pv)(CD) [2]/
Am constatat(Pv) [1]/ <u>cum</u> **ai apreciat**(Pv) faptele mele.(CD) [2]/

235.
a) Şi ducîndu-l pe acel om la Ştefan-vodă, l-au întrebat Ştefan-vodă:
- Tu ai strigat aşa tare? De ce ari dumineca?

b) Se zice că intrînd Tăut în sala marelui vizir, îşi trase cizmele şi le dete slugii sale, poruncindu-i:
- Ţine-le aici în sală, înaintea ta!
De acest lucru se miră tare vizirul şi îl întrebă:
- Nu cumva ţi-e teamă să nu ţi le fure cineva?

c) Într-o poezie Eminescu zicea:
- Scris e să trecem prin lume ca visul unei umbre şi umbra unui vis.

236. Vru(Pv) [1]/ să-l **plarză**(Pv) cu orice chip [2]/ şi, nefndrăznind [4]/ să-l **prigonească**(Pv) pe faţă, [3]/ trimise(Pv) ucigaşi spre a-l prinde. [4]/

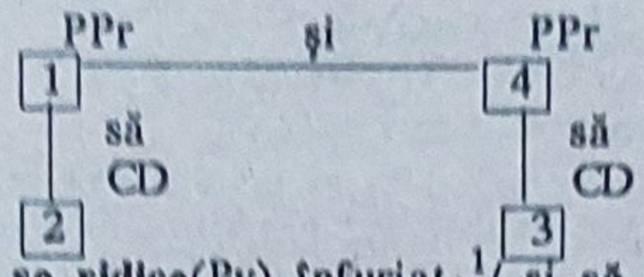

Temîndu-se [3]/ ca poporul **să nu se ridice**(Pv) înfuriat [1]/ şi **să scape**(Pv) pe prinsul său,[2]/ Alexandru-Vodă **hotărî**(Pv)[3]/ **să-i grăbească**(Pv) moartea. [4]/

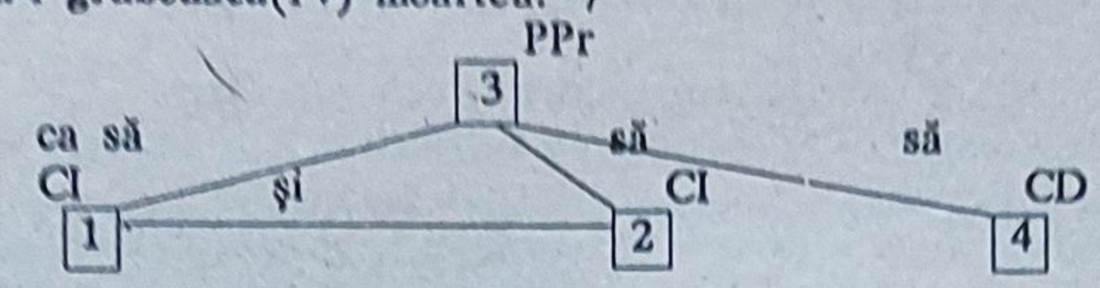

Gîdea...**ridică**(Pv) satîrul, [1]/ **voieşte**(Pv) [2]/ **să izbească**(Pv) [3]/ dar mîna îi **cade**(Pv) [4]/ puterile îi **slăbesc**(Pv) [5]/ groaza îl **stăpîneşte**(Pv) [6]/ şi, trîntind la pămînt satîrul, **fuge**(Pv) printre mulţimea adunată împrejur, strigînd în gura mare [7]/ că el **nu îndrăzneşte**(Pv) [8]/ **să-l ucidă**(Pv) pe acest om. [9]/

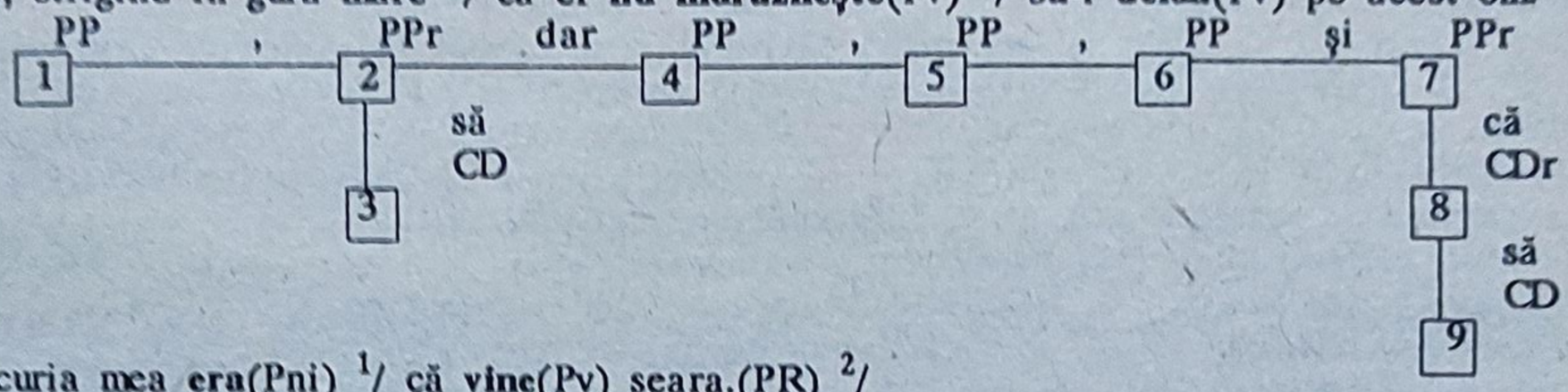

237. Bucuria mea **era**(Pni) [1]/ că **vine**(Pv) seara.(PR) [2]/
Se constată(Pv) uşor [1]/ că **vine**(Pv) seara.(SB) [2]/
Faptul acesta, [2]/ că **vine**(Pv) seara (AP)[1]/ mă **bucură**(Pv) [2]/
Mă **întristează**(Pv) gîndul [1]/ că **vine**(Pv) seara(AT) [2]/
Am aflat(Pv) [1]/ că **vine**(Pv) seara(CD) [2]/

238. Şi în ziua de Paşti **am tras**(Pv) un "Îngerul a strigat", la biserică,(PPr) [1]/ de **au rămas** toţi oamenii **cu gura căscată**(Pn) la mine.(CNS) [2]/
la mine - Ci -p.pers.formă acc,pers.I,sg,Ac+prep.s.la, (det.Pn)

Şi mamei îi **venea**(Pv)[1]/ **să** mă **înghită**(Pv) de bucurie.(SB) [2]/
mamei - Ci -s,c,s,fm,sg,D,art.cu art,hot.-i,(det. v. venea)
îi - Ci reluat-p.,pers.formă neacc.pers.a III-a,sg,D(det. v. venea)

Şi părintele Ioan **m-a pus**(Pv) la masă cu dînsul, [1]/ şi Smărăndiţa **a ciocnit**(Pv) o mulţime de ouă cu mine. [2]/
cu dînsul- p.pers.p.a III-a,ms,sg,Ac+prep.cu,(det.v.a pus)
cu mine- p.pers.formă acc.pers.I,sg,Ac+prep.s.cu,(det.v.a ciocnit)

239. Şi nime-n urma mea **nu-mi plîngă**(Pv) la creştet, [1]/ doar toamna **glas să dea**(Pv) frunzişului veşted. [2]/
mi - p.pers.formă neacc,p.I,sg.D,(det.v.nu plîngă)
frunzişului -s.c.s.nt,sg,D,art.hot.encl.-lui,(det.locuţiunea verbală să dea glas)

240. Tu, mioara mea, **să te-nduri** de ea(PP) [1]/ şi-i **spune** curat(PPr) [2]/ că **m-am însurat**(Pv) cu-o fată de crai pe-o gură de rai.(CD) [3]/
de ea-p.pers.f.acc.pers.a III-a,fm,sg,Ac+prep.s.de,(det.v.să te-nduri)
i -p.pers.f.neacc.pers.a III-a,fm,sg,D,(det.v.spune)

iar la cea măicuţă **să nu-i spui**(Pv), drăguţă, [1]/ că la nunta mea a **căzut**(Pv) o stea.(CD) [2]/
la măicuţă-s,c.s,fm,sg,Ac.neart.+prep.s.la cu val.dativală,(det.v.să nu spui)
-i - Ci reluat-p.pers.f.neacc.,p.a III-a,fm.sg.D,(confirmă valoarea de D a construcţiei reluate)

241. Românul **e născut**(Pn) poet! Înzestrat de natură cu o închipuire strălucită şi cu o inimă simţitoare, el îşi **revarsă**(Pv) tainele sufletului în melodii armonioase şi în poezii improvizate.
cu o închipuire - s.c.s,fm,sg,Ac+art.neh,o+prep.s.cu(det.aj.înzestrat),coord.cop.cu Ci următor
cu o inimă-s.c.s.fm.sg,Ac+art.neh.o+prep.s.cu(det.aj.înzestrat),coord.copulativ cu Ci precedent
în melodii-s.c.s.fm.pl.Ac,neart.+prep.s.în,(det.v.revarsă)coord.cop.cu Ci următor
în poezii-s.c.s.,fm,pl,Ac.neart.+prep.s.în,(det.v.revarsă),coord.cop.cu Ci precedent

242. Atenţiunea mea **a făcut mare plăcere**(Pv) amicei mele şi mai ales copilului.
amicei-s.c.s.,fm,sg,D+art.hot.encl.-i,(det.loc.vb.a făcut plăcere),coord cop.cu Ci următor
copilului-s.c.s.ms.sg,D+art.hot.encl.-lui,(det.loc.vb. a făcut plăcere),coord.cop.cu Ci precedent

243. **Se vede**(Pv) în luptă cu ceilalţi: cu ucenicii, cu calfele, cu meşterii mărunţi şi cu toptangiii.
cu ceilalţi-p.dem.de depărtare,ms.pl.Ac+prep.s.cu,(det.v.se vede)

La unii **surîde**(Pv) [1]/ unora le **strînge**(Pv) mîna, [2]/ cu alţii **se ceartă**(Pv) [3]/ la urmă **se împacă** cu toţi, [4]/ îi **atrage**(Pv) [5]/ îi **momeşte**(Pv), [6]/ îi **înşală**(Pv). [7]/
la unii - p.neh.s,ms,.pl,Ac+prep.la,cu valoare de D,(det.v.surîde)
unora-p.neh.s.ms,pl,D,(det.v.strînge)
le-Ci reluat-p.pers.f.neacc,ms,pl,D,(det.v.strînge)
cu alţii-p.neh,s,ms,pl,Ac+prep.s.cu,(det.v.se ceartă)
cu toţi-p.neh.s.ms,pl.Ac+prep.s.cu,(det.v.se împacă)

244. De aceste basne **să dea seama**(Pv) ei şi de această ocară.
de basne - s.c.s.,nt.pl.Ac.neart.+prep.s.de,(det.loc.vb.să dea seama)
de ocară - s.c.s.fm,sg,Ac,neart.+prep.s.de,(det.loc.vb.să dea seama)

245. Şi din mînia stăpînită, din tulburarea lui, din ochii sticloşi ca de fiară, ca **pricepu**(Pv) o parte de adevăr.
din mînia - s.c.s.fm,sg,Ac.art.hot.encl.-a+prep.s.din,(det.v.pricepu)
din tulburarea-s.c.s.,fm,sg,Ac.art.hot.encl.-a+prep.s.din,(det.v.pricepu)
din ochii-s.c.s.fm.,pl.Ac.art.hot.encl.-i+prep.s.din,(det.v.pricepu)

246. Ideea de singurătate şi sentimentul de singurătate **provin**(Pv) din unicitatea individului, din totala neasemănare a omului cu el însuşi, şi, generalizînd, din totala asemănare a omului cu omul.
din unicitatea-s.c.s.,fm,sg,Ac,art.hot.encl.-a+prep.s.din,(det.v.provin)
din neasemănarea-s.c.s.,fm,sg,Ac,art.hot.encl.-a+prep.s.din,(det.v.provin)
din asemănarea-s.c.s,fm,sg,Ac.art.hot.encl.-a+prep.s.din,(det.v.provin)

247. La cei [4]/ ce acum îşi **încep**(Pv) călătoria prin regnuri în pîntecele mamelor lor(Ah, viitorul!)(AT) [1]/ sau poate **nici n-au ajuns**(Pv) pînă acolo(AT) [2]/ şi mamele lor **sînt** încă **fetiţe**(Pn) jucîndu-se cu elemente chimice nedevenite sămînţă(Ah, viitorul!)(AT) [3]/ la ei **mă gîndesc**(Pv), la momentul(PPr) [4]/ în care **vor vrea**(Pv)(AT) [5]/ **să afle**(Pv)(CD) [6]/ cum **am reuşit**.(Pv)(CD) [7]/
la cei-p.dem.s.de depărtare,ms.pl,Ac+prep.s.la,(det.v.mă gîndesc)
cu elemente-s.c.s.nt,pl,Ac+prep.s.cu,(det.v.jucîndu-se)
la ei-p.pers.formă acc,pers.a III-a.ms.pl.Ac+prep.s.la,(det.v.mă gîndesc)
la momentul-s.c.s.nt.sg,Ac,art.hot.encl.-l+prep.s.la,(det.v.mă gîndesc)

248. Te-apropie(Pv) [1]/ **te-apropie**(Pv) de mine [2]/ **şi-ascultă**-mă(Pv), frumoasa mea minune. [3]/
de mine-p.pers.f.acc.p.I,sg.Ac+prep.s.de,(det.v.te-apropie)

249. Inima mi-**e plină**(Pn) de-o suferinţă de poet.
de-o suferinţă-s.c.s.fm,sg,Ac+art.neh.o+prep.s.de,(det.aj.plină)

250.
s. - Mamei i-**a cerut**(Pv) bani pentru caiete. (Ci reluat)
loc.s - Nebăgării de seamă i **se datorează**(Pv) incendiul acesta pustiitor.(Ci reluat)
nrc - Celor două le-**am cerut**(Pv) caietele de teme. (Ci reluat)
nr.ap.- La vreo trei **nu** le-**am dat**(Pv) cărţi. (Ac+la cu valoare de D)+(Ci reluat)
nr.col- Amîndurora le-**am spus**(Pv) adevărul). (Ci reluat)
nr.fr.- Unei treimi dintre spectatori **nu** le-**a plăcut**(Pv) filmul.(Ci reluat)
nr.ord.- I-**am oferit**(Pv) florile celei de-a treia. (Ci anticipat)
p.p - Vouă vă **cere**(Pv) jertfe. (Ci reluat)
p.pol.- Dumnealui i-**am adus**(Pv) cele solicitate. (Ci reluat)
p.pos.- Alor săi **nu** le-**a convenit**(Pv) rezultatul final.(Ci reluat)
p.ref.- **Îşi vorbea** sieşi. (Ci anticipat)
p.înt.- Însuţi ţi-**ai semnat** condamnarea prin cele făcute.(Ci reluat)
p.dem.- Acestuia **nu** i-**am spus** nimic. (Ci reluat)
p.neh.- **A vorbit** altora.
p.neg.- Nimănui **nu** i-**a convenit** hotărîrea luată.(Ci reluat)
p.int.- Cui i-**ai dat** ciocolata?. (Ci reluat)
p.rel.- Mama te-**a întrebat** [1]/ cui i-**ai dat** ciocolata.(CD) [2]/(Ci reluat)

251. a ceda - **Am cedat** drepturile(Cd) mele părinţilor(Ci) tăi.
a da - Le-**am dat** celor două(Ci) cărţile(Cd) solicitate.(Ci reluat)
a închina - **A închinat** patriei(Ci) poeziile(Cd) sale.
a opune - I-a **opus** pe solicitanţi(Cd) **reclamanţilor**.(Ci)(Cd anticipat)

252. Ce-i **pasă**(Pv) copilului, [1]/ cînd tata şi mama **se gîndesc**(Pv) la neajunsurile vieţii, [2]/ la ce **ponte**(Pv) [3]/ **să**-le **aducă**(Pv) ziua de mîine, [4]/ sau că-i **frămîntă**(Pv) alte gînduri pline de îngrijorare. [5]/

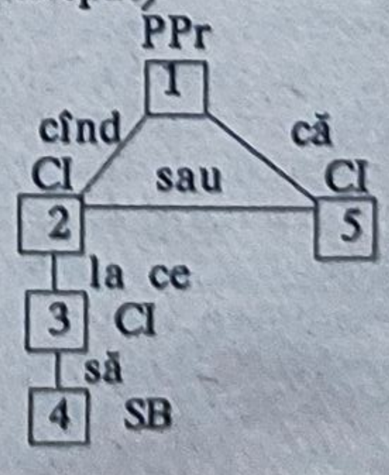

Ce-i pasă copilului **de gîndurile** şi **de frămîntările** părinţilor

253. Mi s-a întîmplat(Pv) [1]/ să pierz(Pv) un amic, un bun amic, [2]/ şi nu mă pot(Pv) căi îndestul de această nereparabilă pierdere; [3]/ de aceea trebuie(Pv) [4]/ să spun(Pv) [5]/ oricui vrea(Pv) [6]/ să mă asculte(Pv) [7]/ trista mea întîmplare. [5]/

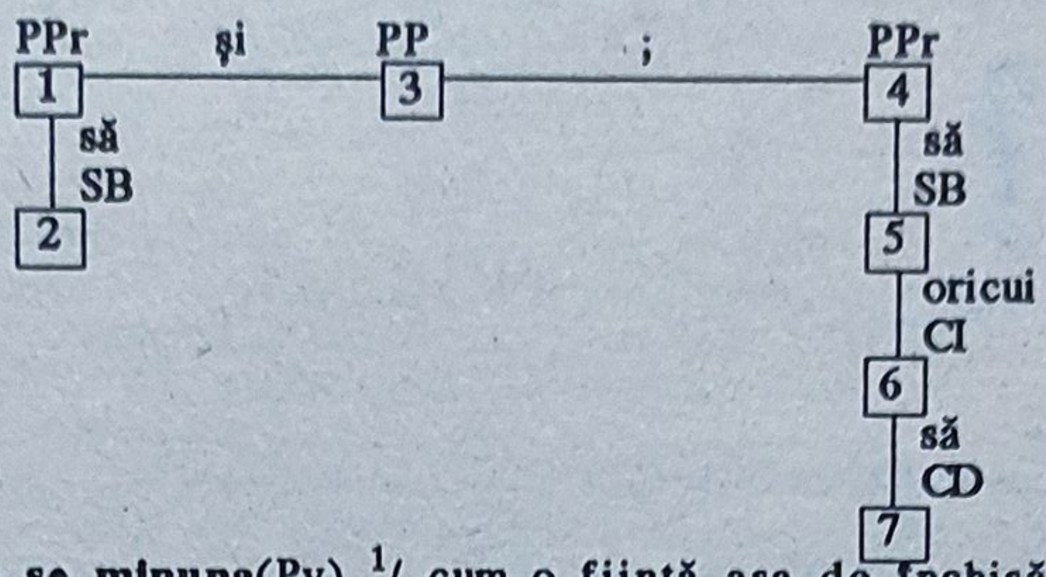

să spun celor dornici

254. Duduia Lizuca se minuna(Pv) [1]/ cum o fiinţă aşa de închisă şi de ursuză ca bursucul poate(Pv)[2]/ să se joace(Pv) [3]/ şi să fie veselă.(Pn)[4]/

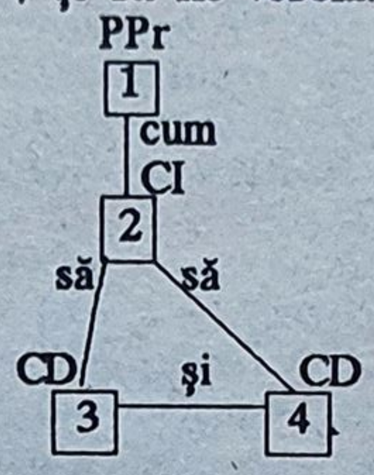

se minuna de posibilitatea ...

255. Rizea îşi dădu seama(Pv) [1]/ că feţele celor din grup nu erau îngălbenite(Pv) [2]/ şi roase(Pv) de aceeaşi suferinţă ca ale oamenilor de la ei din sat.[3]/

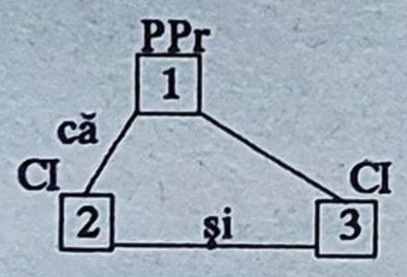

îşi dădu seama de originea suferinţelor

256. Bologa avu(Pv) aceeaşi impresie,[1]/ vru(Pv)[2]/ să-i mulţumească(Pv) [3]/ dar simţi(Pv) [4]/ că [6]/ de va rosti(Pv) o singură vorbă [5]/ nu-şi va putea(Pv) stăpîni lacrimile [6]/ şi se va face de rîsul(Pv) soldatului [7]/ care se apucase(Pv) [8]/ să descarce(Pv) bagajele [9]/ şi să aşeze(Pv) totul [10]/ cum a fost(Pn) acum o lună. [11]/

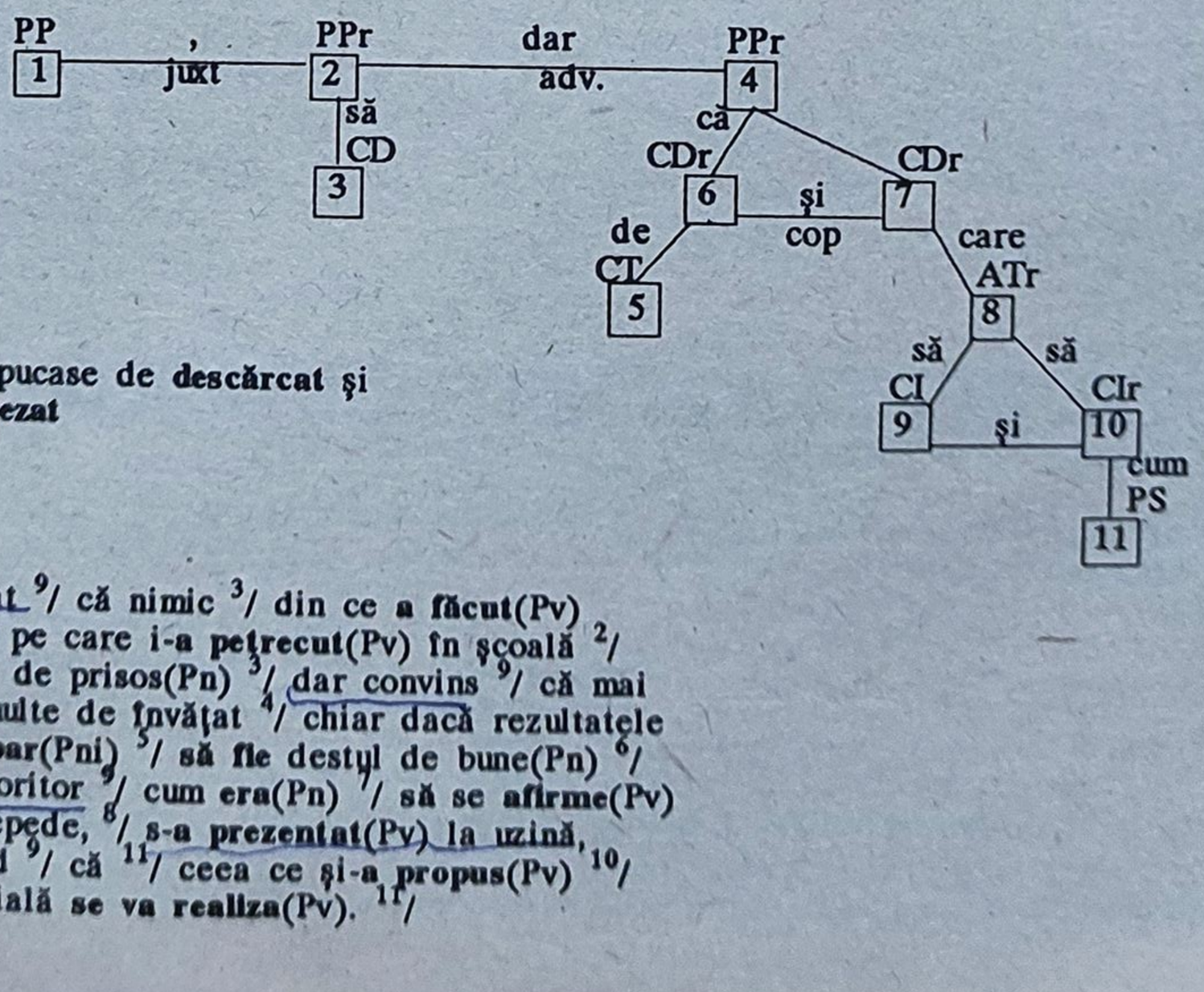

se apucase de descărcat şi de aşezat

257. Încredinţat [9]/ că nimic [3]/ din ce a făcut(Pv) în anii [1]/ pe care i-a petrecut(Pv) în şcoală [2]/ nu a fost de prisos(Pn) [3]/ dar convins [9]/ că mai are(Pv) multe de învăţat [4]/ chiar dacă rezultatele obţinute par(Pni) [5]/ să fie destul de bune(Pn) [6]/ tînărul, doritor [9]/ cum era(Pn) [7]/ să se afirme(Pv) cît mai repede, [8]/ s-a prezentat(Pv) la uzină, sigur fiind [9]/ că [11]/ ceea ce şi-a propus(Pv) [10]/ fără îndoială se va realiza(Pv). [11]/

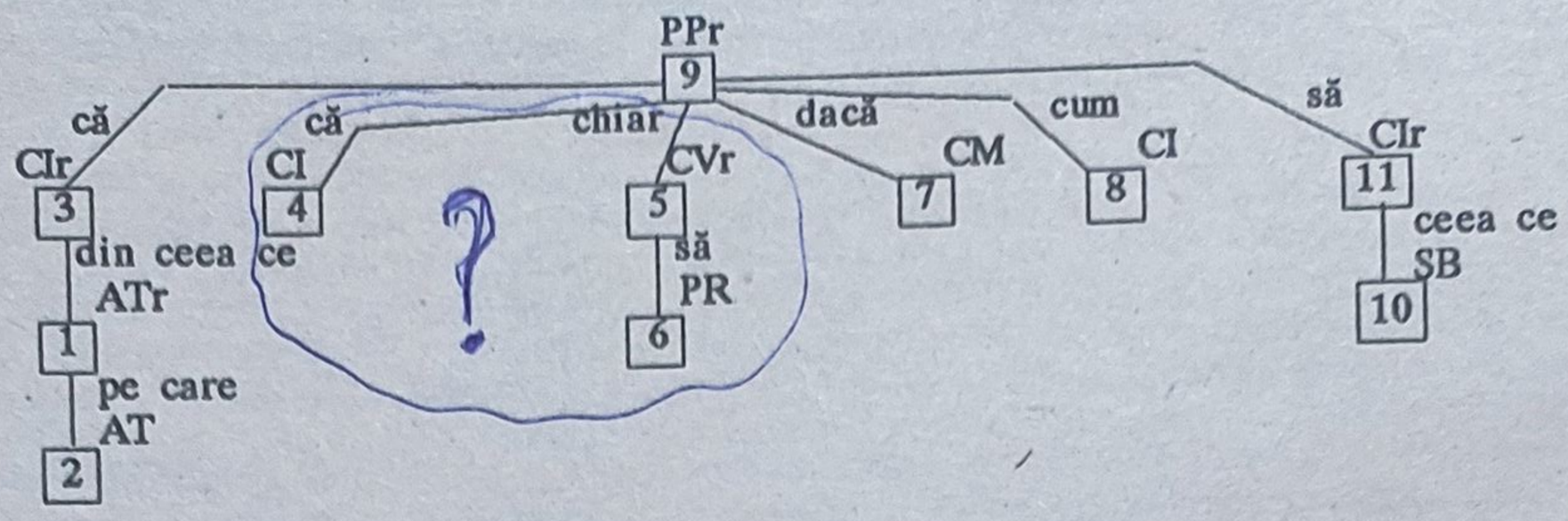

convins de **mulţimea** lucrurilor de studiat (4)
doritor de **a se afirma** (8)
fiind sigur de **realizarea** ... (11)

258. Cînd **am sosit**(Pv) amorţit de frig la Cocorăşti, [1]/ îmi **era**(Pv) frică [2]/ **să mă duc**(Pv) acasă; [3]/ pentru aceea Huţu **a venit** (Pv) cu mine, [4]/ ca **să spună**(Pv) [5]/ că el **e de vină**(Pn), [6]/ că **m-a luat**(Pv) şi pe mine, [7]/ şi toate **au fost bine**(Pn) [8]/ fiindcă mama **se bucura**(Pv) [9]/ că **n-am degerat**(Pv) pe drum [10]/ iar tata **zicea**(Pv) [11]/ că aşa **trebuie**(Pv) [12]/ ca voinicii **să umble**(Pv) pe ger şi pe frig. [13]/

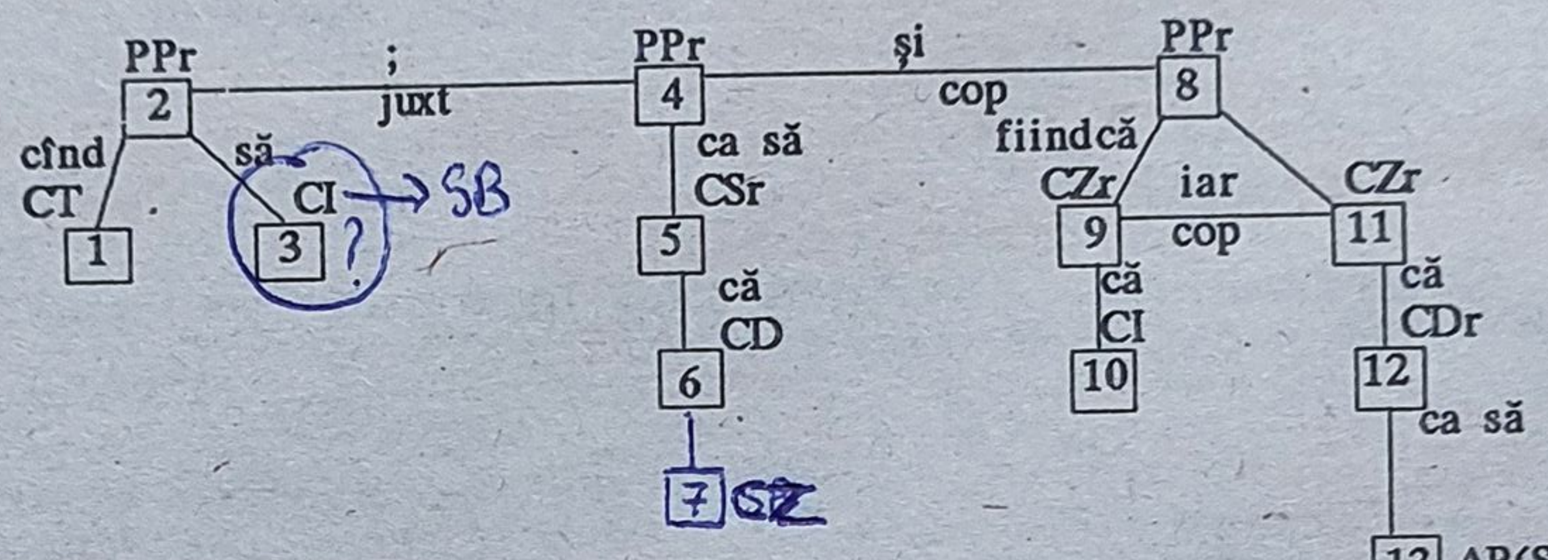

îmi era frică de a mă duce
se bucura de sănătatea mea

259. **Mă mir**(Pv) [4]/ că **sînt** de-atuncea tot **pur**(Pn), ca o oglindă [2]/ în care **nu rămîne**(Pv) nimic [3]/ din ce-a **trecut**(Pv) [4]/ c-am **şters**(Pv) chip, umeri, braţe întinse [5]/ să mă **prindă**(Pv) [6]/ şi negrii ei luceferi de dincolo de lut. [5]/

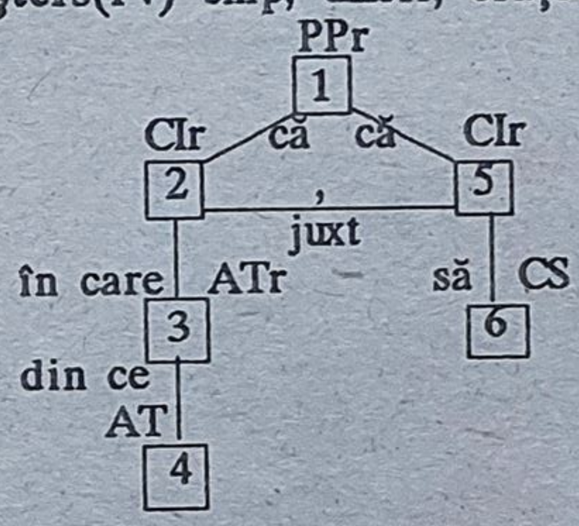

mă mir de puritatea mea,
de ştergerea

260. Cînd, în faţa mea culcat viţeluş fără păcate din copite m-a **rugat**(Pv) [1]/ ca să-l **scarpin** eu pe spate [2]/ **mi-am dat seama**(Pv) [3]/ că **minţea**(Pv) [4]/, c-avea crupa scărpinată [5]/ dar că dulcele, **voia**(Pv) [6]/ gîndurile să-mi **abată**(Pv). [7]/

mi-am dat seama de minciuna lui,
de faptul...,dar şi de intenţia lui

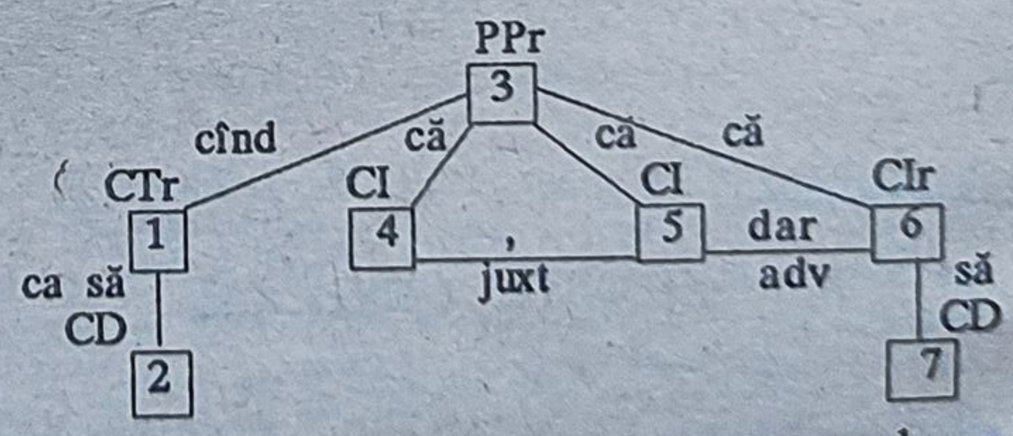

261. **Nu mă putui**(Pv) totuşi opri de a nu mă desfăta o clipă privind lupta uriaşă [1]/ ce se **încinsese**(Pv) între ea şi o muscă cu spetele lucitoare şi verzii. [2]/ care **năzuia**(Pv), numaidecît, [3]/ să se **adăpostească**(Pv) de arşiţa dogoritoare a soarelui în umbra umedă a uneia din nările ei. [4]/

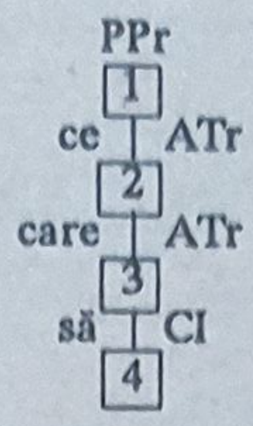

năzuia a se adăposti

262.
a) Se bucura(Pv) de răbdarea mea.
Se bucura(Pv) că sînt răbdător(Pn)(CI) [2]/
b) Era convinsă(Pn) de vina ta.
Era convinsă(Pn) [1]/ că eşti vinovat.(Pn)(CI) [2]/
c) Mă gîndeam(Pn) mereu la sosirea voastră.
Mă gîndeam(Pv) mereu [1]/ cînd veţi sosi.(Pv)(CI) [2]/
d) Copiii arată(Pv) respectul cuvenit oamenilor vîrstnici.
Copiii arată(Pv) respectul cuvenit [1]/ cui sînt vîrstnici.(Pn)(CI) [2]/
e) Smaranda era cunoscută(Pv)[1]/ pentru hărnicia şi priceperea ei.
Smaranda era cunoscută(Pv)[1]/ că era harnică şi pricepută(Pn)(CI) [2]/
f) Ai ajuns demn(Pn)[1]/ de stima noastră.
Ai ajuns demn(Pn)[1]/ să fii stimat(Pv) de noi.(CI)[2]/
263. Am oferit flori [1]/(D) cui(S) mi-a cerut.(Pv)(CI) [2]/
S-a preocupat [1]/(Ac) de cine(S) nu era pregătit(Pn) corespunzător(CI). [2]/
264. a) Se ştie(Pv)[1]/ unde veţi pleca.(SB) [2]/
b) Problema este(Pni) [1]/ unde veţi pleca.(PR) [2]/
c) Mă gîndesc(Pv)[1]/ unde veţi pleca(Pv)(CI)[2]/
265. Zmeul, sforăind, purta(Pv) acest blestem pe deasupra capului, fiind pîndit de toţi băieţii mahalalelor(PPr) [1]/ şi [4]/ cînd i se întîmpla(CTr)(Pv) [2]/ să cadă(Pv) din văzduh(SB), [3]/ devenea prada(Pn) lor.(PPr) [4]/
de băieţii-Cag-s.c.s.,ms,pl,Ac,art,hot.encl.-i+prep.s.de(det.v.la participiu pîndit)
266. Către asfinţit sosirăm(Pv) la Horaiţa (PPr)[1]/ unde furăm primiţi(Pv) cu oarecare răceală de către egumenul mînăstirii(ATr) [2]/ care stetea(Pv) în cerdac la aer curat.(AT) [3]/
de către egumenul-s.c.s.ms.sg,Ac.art.hot.encl.l+prep.c de către(det.Pv la diateza pasivă)
267. În zadar flamura verde o ridică(Pv) înspre oaste(PPr) [1]/ căci cuprinsă-i(Pn) de pieire şi în faţă, şi în coaste.(Cz) [2]/
de pieire-s.c.s.,fm,sg,Ac,neart.+prep.s.de (nuanţă indirectă)(det.aj.provenit din participiu)
268. O, ţara mea, tu culme-ncremenită, de-atîta sînge roasă şi brăzdată, azi din adîncuri, grea şi neclintită, te-nalţi(Pv) în slăvi mai sus ca niciodată.
de sînge-s.c.s.nt.sg.Ac.neart.+prep.s.de (det.aj.provenit din participiu brăzdată)
269. Obrazurile, cucerite cu totul de bărbi sălbatice, erau arse(Pv) de soare şi de vînturi(PP) [1]/ şi ochii luceau(Pv) albaştri, micşoraţi ca în apropierea somnului(PP. [2]/
de bărbi-s.c.s.fm,pl,Ac.neart.+prep.s.de(det.aj.provenit din part.cucerite)
de soare-s.c.s.ms.sg,Ac,neart.+prep.s.de,coord,cop.cu cel următor(det.Pv la d.pasivă)
de vînturi-s.c.s.nt.pl,Ac,neart.+prep.s.de,coord.cop.cu cel precedent(det.Pv.la d.pasivă)
270. O ţară întreagă de munţi împăduriţi, albaştri la culoare, este dominată(Pv) de gestul(PPr) [1]/ cu care Pietrele Doamnei îşi leapădă(Pv) de pe umeri cămaşa vegetaţiei alpine.(AT) [2]/
de gestul-s.c.s.nt,sg,Ac.art,hot.encl.- l+prep.s.de(det.Pv.d.pasivă)
271. Tu ştii(Pv)(PPr) [1]/ că nici o stea n-a fost făcută(Pv) de mîna ta.(CD) [2]/
de mîna-s.c.s.fm,sg,Ac+art.hot.encl.-a+prep.s.de(det.Pv la d.pasivă)
272. Încetul cu încetul satul fu cuprins(Pv) de indignare şi mînie.
de indignare-,c,s,fm,sg,Ac.neart.+prep.s.de,coord,cop.cu cel următor,(det.Pv la d.pasivă)
((de) mînie-s.c.s.fm,sg,Ac,neart.coord.cop.cu cel anterior(det.Pv la d.pas.)
273. Iar tu, nărodul de noroc bătut, ţi-ai strîns(Pv) la piept enorma ta avere.
de noroc-s.c.s.nt.sg,Ac,neart.+prep.s.de(det.aj.prov.din part.bătut)
274. Şi, minunaţi, zărirăm(Pv) icoana minunată, de-un visător visată.
de-un visător- s.c.s.,ms.sg,Ac+art.neh.un+prep,s.,de(det.aj.prov.din part.visată)
275.
nr.c. Casa a fost dărîmată(Pv) de cei trei.
nr.apr.- Ziarele au fost luate(Pv) de vreo patru dintre cei trimişi.
nr.col.- Geamul spart de cîteşitrei a fost înlocuit.(Pv)
nr.fracţ.- Pămîntul a fost arat(Pv) doar de o treime dintre cei necesari.
nr.distr.- Caietele au fost împărţite(Pv) de cîte trei dintre elevii mei.
nr.ord.- Rochia primită de cea de-a doua era albastră.(Pn)
276.Cag: în b,d
a) Sînt mulţumit(Pn) de tine.(Ci)

b) Adusă <u>de tine</u>(Cag) cartea **a fost acceptată**.(Pn)
c) Inima mea **e plină**(Pn) <u>de tine</u>(Ci).
d) **Stătea**(Pv) pe o bancă adusă <u>de întîmplare</u>(Cag) acolo.

277. Am procedat(Pv) la examinarea resturilor de limbă tracă şi iliră, insistînd asupra precauţiunilor [1]/ ce **trebuie**(Pv) [2]/ **să fie luate**(Pv) [3]/ de cine **operează**(Pv) cu elemente de limbă nesigure. [4]/

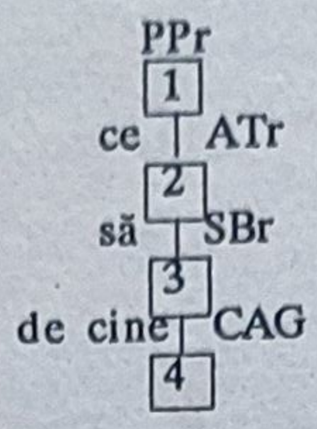

să fie luate **de cercetătorul**

278. Aţi fost lăudaţi(Pv)[1]/ de cine **v-a instalat**(Pv) în funcţii. [2]/
aţi fost lăudaţi **de autorii** instalării voastre în funcţii

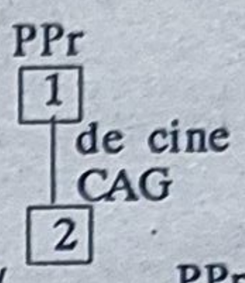

279. Cucerită [2]/ de cine **luptase**(Pv) cu îndîrjire, [1]/ reduta **s-a predat**.(Pv) [2]/

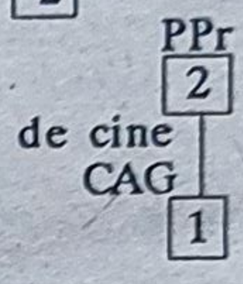

cucerită de **cei îndîrjiţi**

280. Hotărîrea luată [2]/ de cine **conduce**(Pv) astăzi destinele noastre [1]/ **nu a fost acceptată**(Pv) în totalitate. [2]/

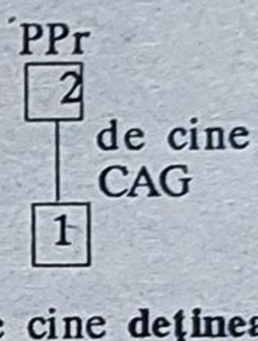

hotărîrea luată **de conducătorii**

281. Îmbrăcată [4]/ de cine **avusese**(Pv)[1]/ ce **să-i dea**(Pv) [2]/ ajutată [4]/ de cine **deţinea**(Pv) puterea, [3]/ **părea de nerecunoscut**(Pn). [4]/

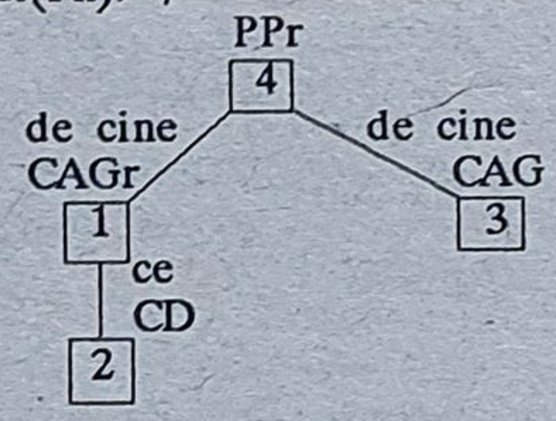

Îmbrăcată de cei avuţi, ajutată **de deţinătorii** puterii.....

282. Luare-amintea îmi **fu chemată**(Pv) de strigăte.
Luare-amintea îmi **fu chemată**(Pv)(PPr) [1]/ de cine **striga**(Pv)(CAG). [2]/

283. Scrisorile **nu au mai ajuns**(Pv) la destinaţie, fiind interceptate de cei însărcinaţi cu paza corespondenţei.
Scrisorile **nu au mai ajuns**(Pv) la destinaţie, fiind interceptate(PPr) [1]/ de care **au fost însărcinaţi**(Pv) cu paza corespondenţei.(CAG) [2]/

284. Le-**am pus**(Pv) în ghetele aşezate de ei cu grijă lucrurile trimise de prieteni.
Le-**am pus**(Pv) în ghetele aşezate [1]/ de care **au avut grijă**(Pv)(CAG) [2]/ lucrurile trimise [1]/ de cine le-**a fost prieten**(Pn)(CAG) [3]/

285. Clipa dorită de amîndoi **sosise**.(Pv)
Clipa dorită [2]/ de care **erau doi**(Pn)(CAG) [1]/ **sosise**.(Pv) [2]/

286.
SB : <u>Cine</u>(S) **a sunat**(Pv) la uşă(SB) [1]/ **era prietenul**(Pn)(PPr)meu. [2]/
PR : Întrebarea lui **era**(Pni)[1]/ <u>cine</u> **va scrie**(Pv) procesul-verbal.(PR) [2]/
AP : Această problemă: [2]/<u>cine</u> **va fi ales**(Pv)(AP)[1]/ **nu mă preocupă**(PV) [2]/
AT : Cartea [2]/ de la <u>cine</u> **a lipsit**(Pv)(AT) [1]/ o voi **recupera**(Pv) mîine. [2]/
CD : **Am aflat**(Pv) [1]/ <u>cine</u> **va fi numit**(Pv) ministru.(CD) [2]/
CI : Îi **era**(Pv) frică/de <u>cine</u> o **căutase** acasă.(CI) [2]/
CAG: **A fost lăudat**(Pv) [1]/ de <u>cine</u> îl **cunoscuse**(Pv)(CAG) [2]/

287. Stăteau(Pv) unii-într-alţii, căutînd parcă pe sus ochiul de-acasă al părinţilor, înecaţi între zidurile cu miros, pierduţi în mulţimea lor.
căutînd-det.S.copiii+Pv.(stăteau)-v.pred.pers.tr.cj.I.d.act.gerunziu.

înecaţi(det.S.copiii+Pv)-aj.var.(din v.la part.)cu 2 term.şi 4 forme, se acordă în gen,nr,caz cu s.det.(ms,pl,N), pozitiv

pierduţi-(det.S.copiii+Pv)aj.var.(din v.la part.)cu 2 term.şi 4 forme,se acorda în gen,nr.caz cus.ms.pl.N,pozitiv

288. Nicăieri **n-am văzut**(Pv) desfăşurate cu atîta măiestrie, în acelaşi cadru, cele trei mari podoabe ale pămîntului: munţii, pădurile şi apa.

desfăşurate-(det.Cd podoabe şi Pv)-aj.pr-z.(din v.la part),2 term.şi 4 forme)fm,pl,N,grad pozitiv

289. Cum **am zis**(Pv)(PPI)[1]/ **mergea**(Pv)încet şi gînditor.(PP)[2]/

gînditor (det.S si Pv) aj.pr-z,cu 2 term.şi3 forme,ms,sg,N,poz.

290.Vînătorul **se retrase**(Pv) ruşinat(PP) şi **se sui**(Pv) pe ziduri.(PP) [2]/

ruşinat(det.S şi Pv)-aj.pr-z.(din v.la part),ms,sg,N,poz.2 t.şi 4 forme

291. A patra zi **căzu**(Pv) împuşcat însuşi comandantul artileriei leşeşti(PP), [1]/ dar mai **pieiră**(Pv) trei dintre moldoveni.(PP) [2]/

împuşcat(det.S şi Pv)-aj.pr-z.(din v.la part.)var.2 term.şi 4 forme,ms,sg,N,nu are grad

292. Fulgii **zbor**(Pv), [1]/ **plutesc**(Pv) în aer ca un roi de fluturi albi, [2]/ răspîndind fiori de gheaţă pe ai ţării umeri dalbi. [1]/

răspîndind(det.S şi Pv)-v.pred.pers.tr.cj.a IV-a.d.act.gerunziu

293. Din izvoare şi din gîrle apa **sună**(Pv) somnoroasă.

somnoroasă-aj.pr-z.var.cu 2 term.şi 4 forme,fm,sg,N,pozitiv

294. Tăcută şi uşoară corabie de argint, **alunecă**(Pv) peste culmi, abia atingînd valurile de piatră(PPr) [1]/ **ce urcă**(Pv) spre ea de pretutindeni(AT). [2]/

atingînd(det.S şi Pv)-v.pr.pers.tr.cj.a III-a,d.act.gerunziu

295. Niculae **stătea**(Pv) rezemat de zid(PP) [1]/ şi **tremura**(Pv)(PP); [2]/ cu toate acestea, el **zîmbea**(Pv) fericit, cu coroana într-o mînă şi cu cîteva cărţi mici şi subţiri sub braţ.(PP). [3]/

rezemat(det.S şi Pv)-aj.pr-z,(din v.la part.)var.2 term.şi 4 forme,ms,sg.,N

fericit-(det.S şi PV)-aj.var.2 term.şi 4 forme,ms,sg,N,pozitiv

cu coroana(det.S şi Pv)-s.c.s.,fm,sg,Ac,art,hot.encl.-a+prep.cu

cu cărţi(det.S şi Pv)-s.c.s.,fm,pl,Ac,neart+prep.s.cu

296. Plecat-am nouă din Vaslui.

nouă - (det.A şi Pv)-nr.card.pr-z,valoare substantivală,ms.N

297. Nu te sfii(Pv) niciodată [1]/ **să pui în acţiune**(Pv) mijlocele [2]/ pe care le-ai **văzut**(Pv) [3]/ că **sînt osîndite**(Pv) în bibliotecă, [4]/ spunîndu-le [1]/ că **mecanismul ipocriziei este cunoscut**(Pv) şi că mijloacele **se văd**.(Pv) [6]/

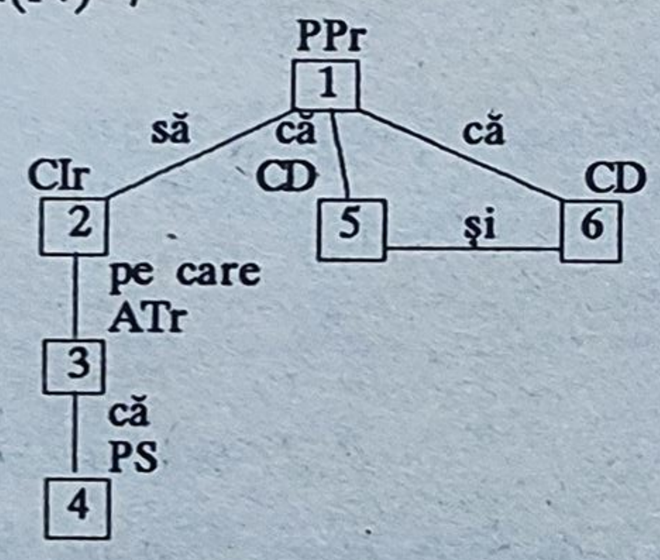

mijloacele / pe care le-ai văzut **osîndite**
(det. Pv şi Cd le)

298. Că **puteau**(Pv)[1]/ **să mă omoare**(Pv) în faţa primăriei, [2]/ fiindcă **vrusesem**(Pv) [3]/ **să-i fac** (Pv)[4]/**să înţeleagă**(Pv) [5]/ că **nu-i bine**(Pn) [6]/ **să tragă foloase**(Pv) de pe urma nenorocirii altora, [7]/ **era posibil**.(Pn) [8]/

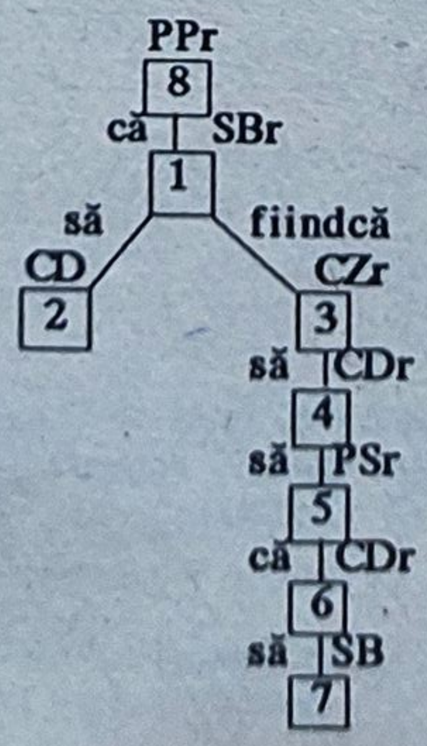

să-i fac a înţelege (se ref. la Pv şi Cd)

299. S-ar fi spus(Pv) [1]/ că îl **nemulţumea**(Pv) nenorocirea, [2]/ ceea ce **n-ar fi bănuit**(Pv) nimeni, chiar cei [3]/ care **n-aveau** prea multă încredere(Pv) în el, socotindu-l [4]/ că **nu-i decît bun de gură**(Pn) [5]/ şi că în tot [7]/ ce **face**(Pv) [6]/ **urmăreşte**(Pv) [7]/ doar **să se pună bine** cu muncitorii. [8]/

P.5 este afirmativă, în ciuda aspectului negativ al verbului copulativ

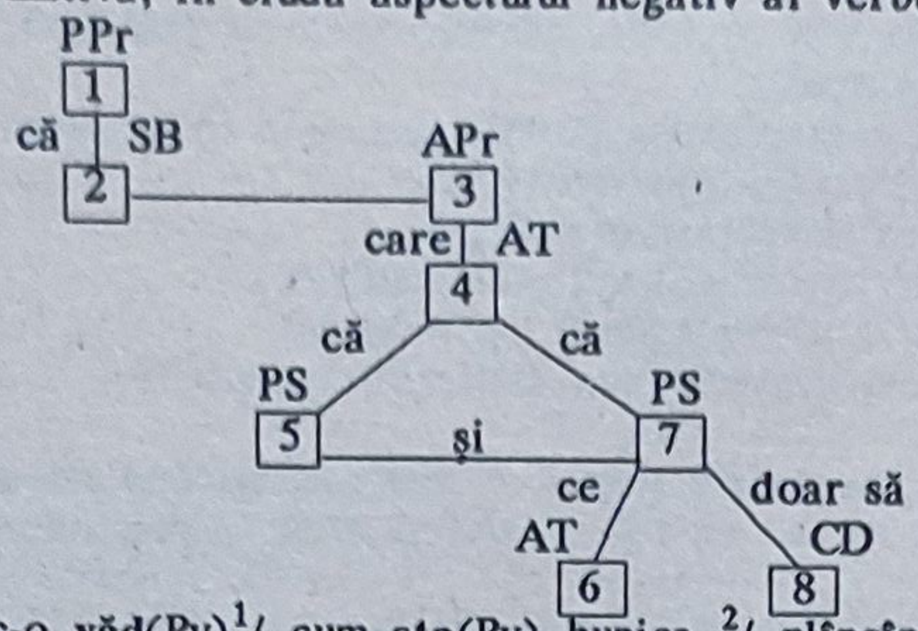

socotindu-l **doar bun de gură** şi **urmărind** să se pună bine.....

300. Şi parc-o **văd**(Pv)[1]/ cum **sta**(Pv) bunica [2]/ plîngînd în colţu-i de năframă, [1]/ cînd dascălul din sat şi popa deodată ne-**au venit**(Pv) în casă. [3]/

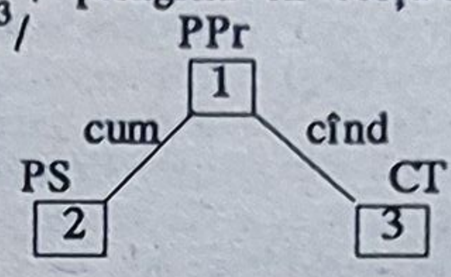

şi parc-o văd pe bunica **stînd**

301. Nu şi-**ar fi putut**(Pv) închipui [1]/ că infirmitatea îl **va schimba**(Pv) într-atît. [2]/ **ar fi vrut**(Pv) [3]/ **să-l facă**(Pv) [4]/ s-o uite(Pv) [5]/ şi de aceea **se purta**(Pv) natural [6]/ şi **lăsa**(Pv) [7]/ **să se chinuie**(Pv) cu mîncarea, [8]/ deşi îi **venea**(Pv) [9]/ **să ţipe**(Pv). [10]/

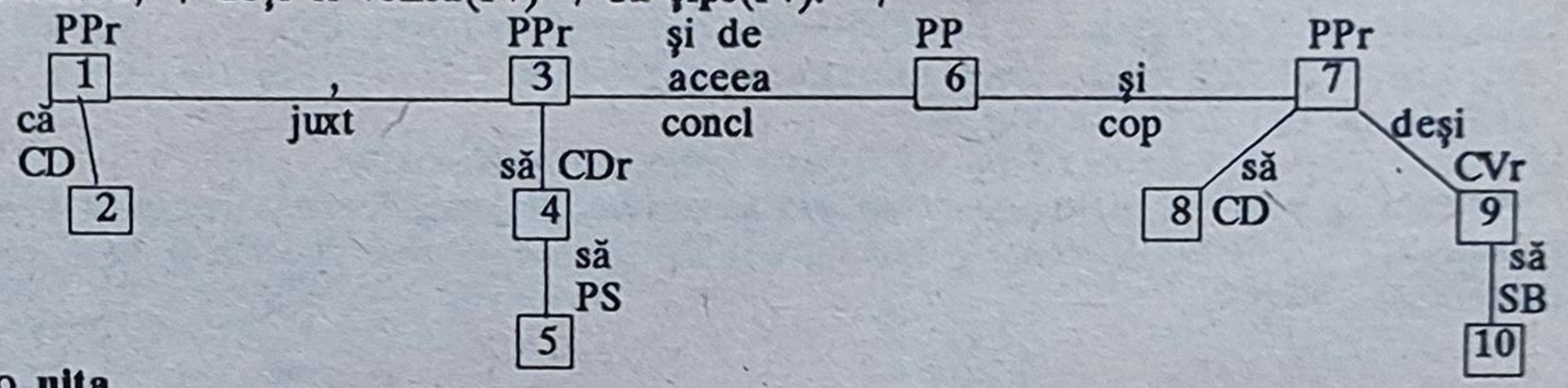

să-l facă **a** o **uita**

302. La căpătîiul lui, dincolo de peretele de cărămidă, **începea**(Pv) cîmpia [1]/ şi el o **auzea**(Pv) în fiecare noapte [2]/ cum se **leagănă**(Pv) tăcută, aspră, închisă, [3]/ **simţea**(Pv) neliniştea vîntului şi grava aplecare a buruienilor frînte sub viscol [4]/ şi toate-i **plăceau**(Pv). [5]/

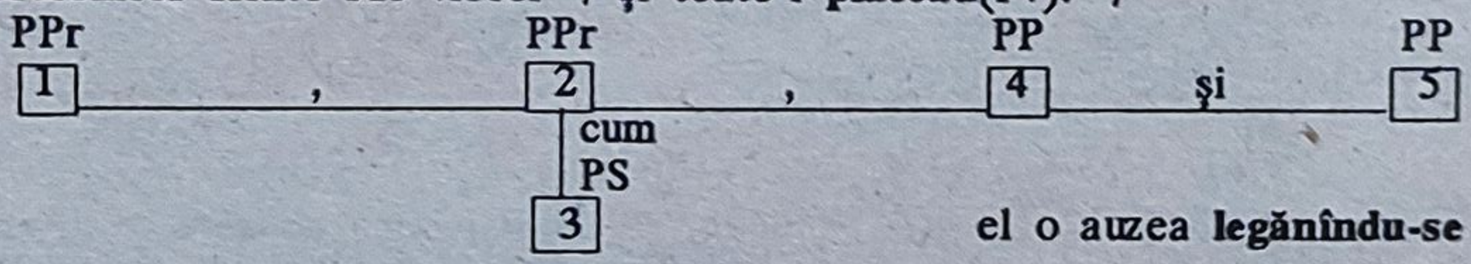

el o auzea **legănîndu-se**

303. Nu prea **înţelegea**(Pv) [1]/ **era adevărat**(Pn) [2]/ de ce Paraschiv, [7]/ în loc **să se bucure**(Pv) [3]/ că grîul **ieşise**(Pni) [4]/ cum **nu-şi aduceau** ei **aminte**(Pv) [5]/ **să se fi făcut**(Pn) vreodată, [6]/ **arăta**(Pv) mereu posomorît. [7]/

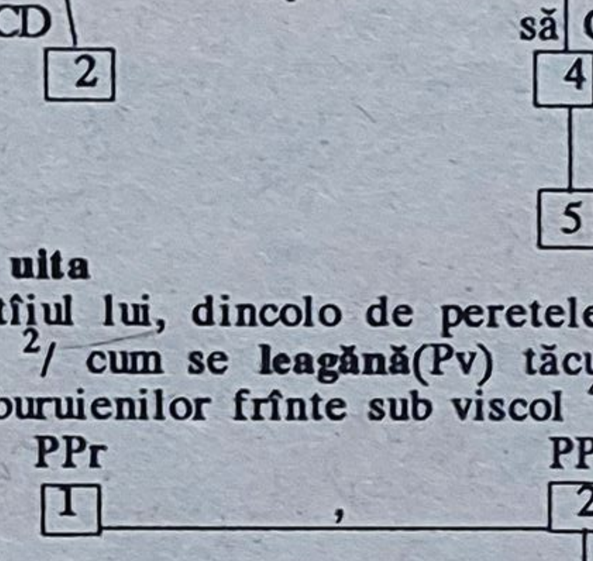

PP Incidentă
2

(Subordonată şi faţă de S grîul din P4 - cu numele predicativ **cum** în regentă - propoziţii împletite)

304. Ipate **se trezeşte**(Pv) într-o zi cu socru-său [1]/ că **vine**(Pv) [2]/ şi-l **cheamă**(Pv) la nunta unui frate al femeii sale. [3]/

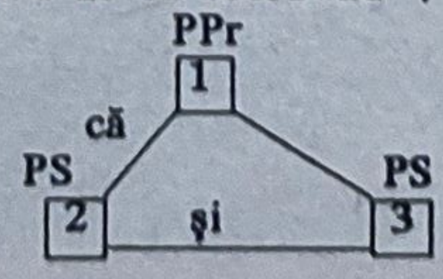

se trezeşte cu socru-său venind şi chemîndu-l la nuntă...

305. Te **cunosc**(Pv) eu [1]/ **cîte parale faci**(Pv). [2]/

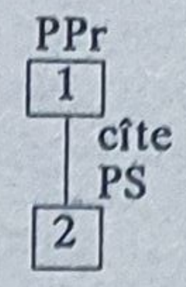

306.
SB : **Se vede**(Pv) [1]/ **cum era**(Pv) în tinereţe.(SB) [2]/
PR : **A rămas**(Pni) [1]/ **cum era**(Pn) în tinereţe.(PR) [2]/
CD : **Mă întreba**(Pv) [1]/ **cum era**(Pn) în tinereţe.(CD) [2]/
CI : **Mă gîndeam**(Pv) [1]/ **cum era**(Pn) în tinereţe.(CI) [2]/
PS : O **văd**(Pv) [1]/ cum **era**(Pn) în tinereţe.(PS) [2]/
307.a) **Să te găsesc**(Pv) sănătos.
Să te găsesc(Pv)(PPr) [1]/ cum te-**am lăsat**(Pv) de sănătos.(PS) [2]/
b) Văzîndu-l supărat, l-**am mîngîiat**.(Pv)
Văzîndu-l [2]/ că **este supărat**(PS) [1]/, l-**am mîngîiat**.(Pv) [2]/
c) L-**au angajat**(Pv) ca antrenor la echipa "Dinamo".
L-**au angajat**(Pv) [1]/ **să fie antrenor**(Pn) la echipa "Dinamo".
d) **Am văzut-o**(Pv) plîngînd.
Am văzut-o [1]/ că **plîngea**.(Pv)(PS) [2]/
308.a) S-Inginerul valoros **este apreciat**(Pv) de subalterni.
b) Np- Fratele tău **este inginer**.(Pn)
c) Asg - Activitatea inginerului **este variată şi plină**(Pn) de răspundere.
d) Ap - Ionescu, inginerul nou, **a venit**(Pv) încă de ieri.
e) Cd - L-**am cunoscut**(Pv) pe acest inginer de anul trecut.
f) Ci _ I-**au cerut**(Pv) inginerului sfatul.
g) Cag - Maşina **a fost concepută**(Pv) de un inginer valoros.
h) Eps - L-**au numit**(Pv) inginer aici după terminarea stagiului.
309. Războiul **bîntuia**(Pv) de-atîta amar de vreme prin fundul Galiţiei, prin Polonia, prin Italia.
prin fundul Galiţiei - s.pr.s.fm,sg,G,hot,encl.-i+loc.prep.cu regim de G "prin fundul"(det.v.bîntuia),juxtapus celorlalte Ccl
prin Polonia-s.pr.s.fm.sg,Ac,art.hot.encl."-a"+prep.s.prin,juxtapus,(det.v.bîntuia)
prin Italia-s.pr.s.fm,sg,Ac.art.hot.encl.-a+prep.s.prin juxt.a pus,(det.v.bîntuia)
Din vreme-n vreme, îşi **trimitea**(Pv) răniţii şi bolnavii pînă în satele noastre.
pînă în satele-s.c.s,nt,pl,Ac,art.hot.encl."-le"+prep.c.pînă în (det.vb.trimitea)
Aduceau(Pv) cu ei uniformele spălăcite şi murdare [1]/ iar pe feţele supte şi înnegrite de vînturile lui Dumnezeu şi de urganele maşinilor iscodite de oameni, mirosul, aerul războiului depărtat. [2]/
(propoziţia 2 are Pv neexprimat - aduceau)
pe feţele-s.c.s.fm,pl,Ac,art.hot.encl.-le+prep.s.pe(det.v.aduce)
310. **Se tînguiesc**(Pv) tălăngi pe căi [1]/ şi neguri **cresc**(Pv) din negre văi plutind pe munţi. [2]/
pe căi-s.c.s.,fm,pl,Ac,neart.+prep.s.pe(det.v.se tînguiesc)
din văi-s.c.s.fm,pl,Ac,neart.+prep.din(det.v.cresc)
pe munţi-s.c.s.ms,pl,Ac,neart+prep.s.pe(det.v.plutind)
311. Ziua, [2]/ cînd **era**(Pv) căldură mare,(CT) [1]/ **stau**(Pv) la umbră în lăstar(PPr); [2]/ după-amiaza [4]/ cînd **se potolea**(Pv) vipia(CT) [3]/ **ieşeau**(Pv) cu toţii pe mirişte(PPr) [4]/; iar în nopţile răcoroase **se adunau**(Pv) grămadă, ca sub un cort, sub aripile ocrotitoare ale prepeliţei.(PPr) [5]/
la umbră-s.c.s.fm,sg,Ac.neart+prep.la(det.v.stau)
în lăstar-s.c.s.,ms.sg,Ac,neart+prep.în(det.v.stau)
pe mirişte-s.c.s.fm,sg,Ac,neart+prep.s.în(det.v.ieşeau)sub aripile-s.c.s.fm,pl,art,hot.,encl.-le,Ac+prep.s.sub(det.v.se adunau)
312. De-aceea **poate**(Pv) [1]/ în libertate **să lucească**(Pv) deasupra noastră(CD) [2]/ universala boltă-albastră. [1]/
deasupra noastră-aj.pron.pos.(pers.I,pl.mai mulţi posesori),Ac+prep.c.deasupra cu regim de genitiv(în mod obişnuit se foloseşte în locul p.pers.la pers.I,pl.G)-are valoare genitivală
313. De la arcul Carpaţilor **am înţeles**(Pv) **că putem**(Pv) visa pînă la luceafăr şi chiar mai sus, cu capul pe bogăţiile noastre de uraniu şi aur(CD). [2]/
pînă la luceafăr-s.c.s.ms,sg,Ac,neart.+prep.c.pînă la (det.v.visa)
mai sus-adverb de loc,s,grad comparativ de superioritate(det.v.visa)
pe bogăţiile-s.c.s.fm,pl,Ac,art.hot.encl.- le+prep.s.pe(det.v.neexprimat aşezat)
314. Cînd **ajunse**(Pv) pe la mijlocul podului,(CT) [1]/ Emil se opri(Pv)(PPr) [2]/ şi, mîncînd ciocolată, îi dădu(Pv) şi Lilei o bucăţică(PPr). [3]/
pe la mijlocul podului-s.c.s.nt,sg.G,art.hot.encl.- lui+loc.prep.pe la mijlocul(cu regim de G),(det.v.ajunse)
315. **Voi grăi**(Pv) orişiunde şi faţă de oricine acest grai, [1]/ care **s-a arătat destoinic**(Pn) a exprima orice cugetare oricît de înaltă, orice simţire cît de profundă.(AT) [2]/
orişiunde -adv.de loc pronominal neh,compus(det.v.voi grăi)

faţă de oricine=pron.neh.comp.sg,Ac+prep.c faţă de(det.v.voi grăi)

316. Le-arătam(Pv) că dintr-o sferă se trag(Pv) lucrurile toate(CD), [2]/ că-ntr-o clipă pasageră bate(Pv) o eternitate(CD) [3]/ cînd m-a prins(Pv) în ghiară teama(CTr) [4]/ că le zic(Pv) poveşti ştiute(AT) [5]/ şi mi-am dat mai bine seama(Pv)(CTr) [6]/ că pluteşte o virtute nesfîrşită-n încăpere(CI) [7]/

dintr-o sferă-s.c.s.fm,sg,Ac+art.neh.o+prep.c.dintr-(det.v.se trag)- are şi o nuanţă indirectă;

în încăpere-s.c.s.fm,sg,Ac,neart.+prep.s.în(det.v.pluteşte)

317. Sus în slăvi se vede(Pv) un tron de argint cu o pernă cernită.

sus-adv.s.de loc, grad pozitiv

în slăvi-s.c.s.fm,pl,Ac,neart+prep.s.în

318. Mă-ntorc(Pv) la tine, Argeş, o rîu de-odinioară, pe drumul de fîneţe(PPr) [1]/ ce fuge(Pv) printre căi(AT) [2]/ dar unde mai sînt(Pv) astăzi(PPr) [3]/ să ţi (Pv)-aceleaşi căi(AT)[4]/ tustrei copiii veseli, de-atunci, din cărioară? [3]/

pe drumul-s.c.s.nt,sg,Ac,art.hot.encl.-l+prep.s.pe(det.v.mă întorc)

printre căi-s.c.s.fm,pl,Ac,neart.+prep.s.printre(det.v.fuge)

unde- adv.de loc pronominal interogativ(det.v.sînt)

319.

a) Cîmpia Ialomiţei se-ntinde(Pv) în mijlocul apelor.(s.c.s.fm,pl,G+art.hot.)

b) Au trecut(Pv) prin faţa lor toţi copiii.(p.pers.p.a III-a,pl,G)

d) Din dreapta alor tăi au apărut(Pv) cîteva pisici.(p.pos.-un posesor, mai multe obiecte posedate,p.a.II-a,ms,G+art.pos.alor,G)

d) În jurul acestora s-au ridicat(Pv) noi clădiri.(p.dem.de apropiere,fm,pl,G)

e) În faţa oricui se poate(Pv) opri maşina.(p.neh.sg,G)

f) În spatele cui stăteai(Pv) atunci?(p.inter,G)

g) Jur-împrejurul celor trei stăruia(Pv) liniştea.(nr.card.pr-z,val.subst.ms,G)

h) Deasupra amîndurora pluteau(Pv) păsări întîrziate.(nr.col.)

g) De-acurmezişul unei treimi din grădină se strecura(Pv) un pîrîu.(nr.fr.)

h) S-au oprit(Pv) înaintea celei de-a doua.(nr.ord.val.subst.fm,G)

320. a) Jur-împrejur stăruia(Pv) liniştea adîncă a pădurii.

b) Privi(Pv) la stînga.

c) În mijloc se ridica(Pv) un castel făcut parcă din gheaţă.

d) La dreapta apăruse(Pv) prietena ei.

e) Porniră(Pv) în faţă.

321. a) Pe faţa lui se ivise(Pv) o lumină.(Ccl- s.c.s.fm,sg,Ac,art,hot,encl.-a+prep.s.pe)

b) În faţa lui apăruse(Pv) o maşină.(element component al locuţiunii prepoziţionale "în faţa", cu regim G- introduce Ccl ex.prin p.pers.(prin conversiune)

c) În faţă nu mai ajunsese(Pv) nimeni.(s.element component al locuţiunii adverbiale - Ccl)(prin conversiune)

d) Are(Pv) un mijloc de viespe.(s.c.nt,sg,Ac+art.neh.un-Cd)

e) În mijloc se înălţa(Pv) un castel.(s.c.element component al loc.adv.-Ccl)(prin conversiune)

f) În mijlocul drumului căzuse(Pv) sărmanul cărăbuş.(element component al loc.prepoz."în mijlocul",cu regim G-introduce Ccl.ex.prin s.(prin conversiune)

322. spate.

a) Are(Pv) spatele încovoiat.(s.c.s.Ac,art,hot.encl.-le-Cd)

b) În spatele casei vom amenaja(Pv)o grădiniţă.(element component al loc.prepoz.cu regim G(prin conversiune) construcţia are funcţie de Ccl)

c) Nu mai privi(Pv) în spate!(-element component al loc.adv.-Ccl)(prin conversiune)

margine.

a) Marginea foii este strîmbă(Pn).(s.c.s.fm,sg,N.art.hot.encl.-a.S)

b) S-au oprit(Pv) în marginea drumului.(element compon.al locuţ.prepoz."în marginea" cu regim genitiv-construcţia are f.de Ccl)(prin conversiune)

c) Staţi(Pv) acum pe margine.(s.c.element component al loc.adv.- Ccl)(prin conversiune)

dreaptă.

a)Boxerul are(Pv) o dreaptă puternică.(s.c.s.fm,sg,Ac+art.neh.o-Cd obţinut prin conversiunea adj.=mînă dreaptă)

b) La dreapta şcolii au făcut(Pv) o grădiniţă.(adj.element component al loc.prep."la dreapta" cu regim genitiv-construcţia are f.de Ccl)(prin conversiune)

c) Priveşte(Pv) la dreapta!(elem.component al loc.adv.-Ccl)

323. dedesubt.

a) Dedesubtul Brăcinelului era(Pv) o poiană.(prep.cu regim G-s=Ccl)

b) Priveam(Pv) dedesubt, spre hăul deschis.(adv.de loc)

deasupra.

a) Deasupra munţilor scăldaţi în lumină pluteau(Pv) vulturi.(prep.cu regim G-s=Ccl)

b) Voi staţi(Pv) deasupra, la etajul doi?(adv.de loc-Ccl)

324. De unde nu e(Pv) [1]/ nu ai(Pv) [2]/ ce lua.(Pv) [3]/

P.3 are verbul la infinitiv - construcţie infinitivală relativă.

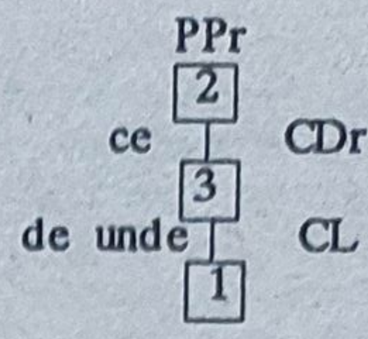

Nu ai ce lua **din nimic**

325. Astăzi, capitala noastră, [2]/ care-a **stat**(Pv) pitită prin munţi atîtea veacuri, [1]/ **sporeşte**(Pv) sigură şi puternică în mijlocul cîmpiei dunărene, ridicînd palat lîngă palat, [2]/ pe unde-şi **păştea**(Pv) odinioară turmele legendarul Bucur. [3]/

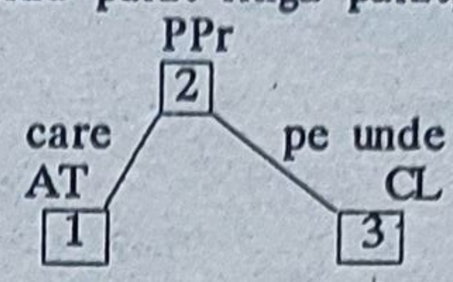

sporeşte prin locurile de păscut....

326. Nu ştiu(Pv) [1]/ **cum se cheamă**(Pn) satul acesta, [2]/ dar **ştiu**(Pv) [3]/ că pretutindeni [6]/ pe unde **m-ai dus**(Pv) [4]/ unde **s-a vorbit**(Pv) româneşte, [5]/ **este**(Pv) pămîntul Patriei mele, [6]/ **este**(Pv) patria mea. [7]/

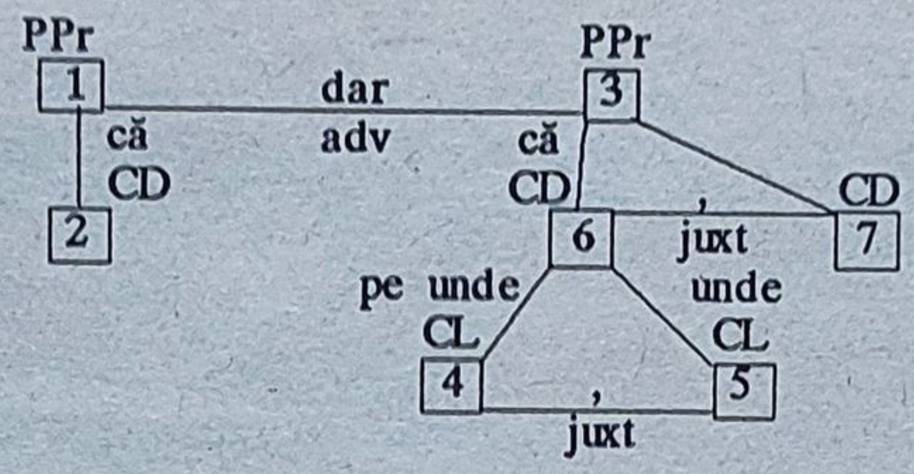

pretutindeni prin locurile plimbărilor prin locurile româneşti

327. Fănuţă nu s-a sfiit(Pv) [1]/ **să puie**(Pv) oul [2]/ unde **trebuia.**(Pv) [3]/

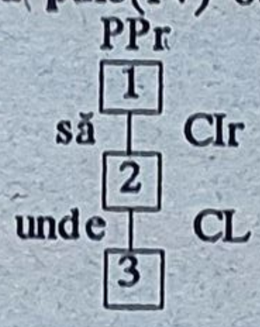

să puie oul la locul lui

328. Cîţi **au vrut**(Pv) [1]/ **să ne-o răpească**(Pv) [2]/ niciodată **n-au putut**(Pv) [3]/ **a rămas**(Pv) aici de veacuri [4]/ unde viaţa **şi-a-nceput**(Pv) [5]/

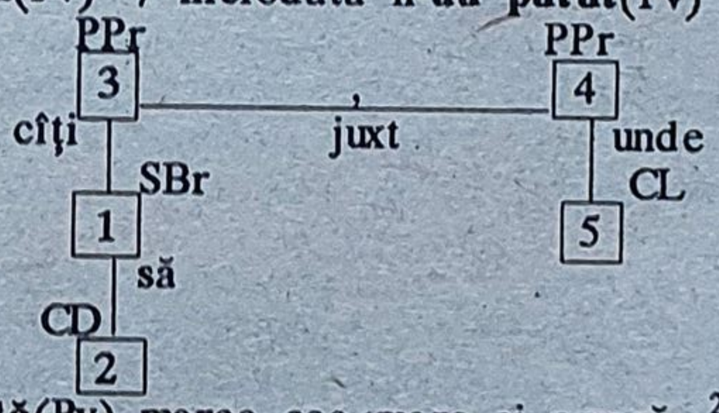

a rămas aici, în locul de baştină

329. Încotro **mă îndrept**(Pv) [1]/ **mă aşteaptă**(Pv) marea cea mare şi amară, [2]/ în care totuşi, **voi căuta**(Pv) [3]/ **să nu mă pierd.**(Pv) [4]/

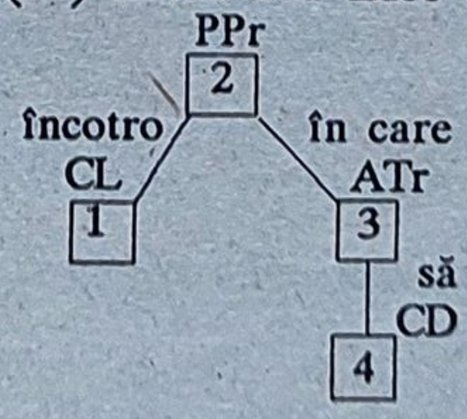

într-acolo mă aşteaptă marea..

330. Acolo [2]/ unde **nu e**(Pv) lege [1]/ **nu e**(Pv) nici slobozenie [2]/ şi acolo [5]/ unde legea **e**(Pv) numai pentru unii [3]/ şi ceilalţi **sînt scutiţi**(Pv) de sub ascultarea ei [4]/ slobozenia **a pierit**(Pv) [5]/

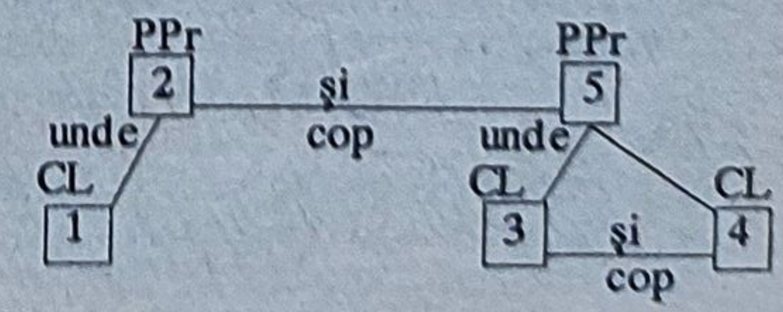

Nu e slobozenie acolo, în locurile fără respectul legii
A pierit slobozenia în locurile...

331. Acolo [9]/ unde **întîlneşti**(Pv) [1]/ cît **ţine**(Pv) ţara-n lung şi-n lat [2]/ bătrîne urme vitejeşti şi osul celor [1]/ ce-au **luptat**(Pv) [3]/ şi unde **vezi**(Pv) mii de mormane [4]/ sub care-adînc **s-au îngropat**(Pv) mulţime de oştiri duşmane [5]/ ce cu robie ne-au **cercat**(Pv) [6]/ şi unde dorul de moşie întotdeauna **drept a stat**(Pv) [7]/ şi bărbătească vitejie **a-mpodobit**(Pv) orice bărbat, [8]/ acolo **este**(Pv) ţara mea [9]/ şi neamul meu cel românesc. [10]/

(P,10 are P neexprimat - este)

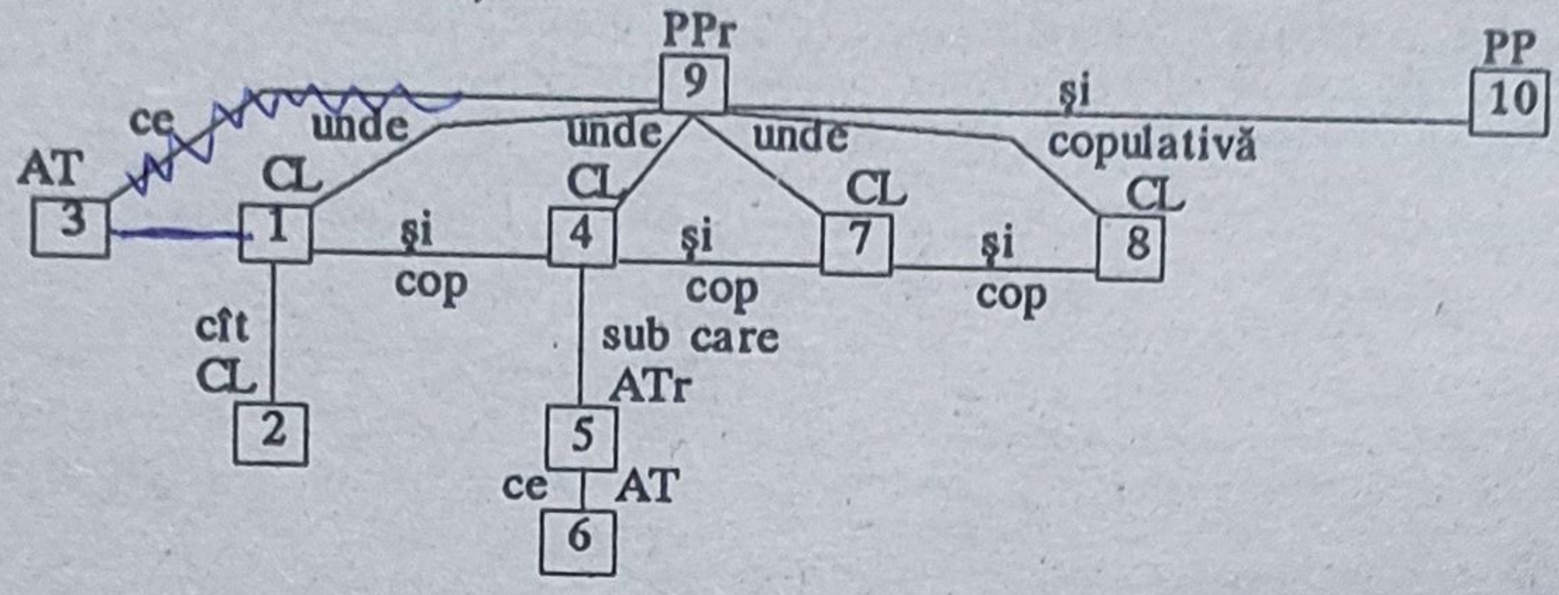

Ţara mea este acolo, pe locurile urmelor bătăliilor, la mormanele....
în locurile iubirii de moşie şi ale vitejiei bărbaţilor...; întîlneşti pretutindeni

332. **Mă uitai**(Pv) cercetător [1]/ spre unde-şi **îndrepta**(Pv) Pisicuţa privirile. [2]/

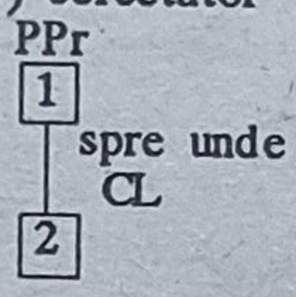

mă uitai cercetător spre direcţia privirii

333. Haiti! **lipseşte**(Pv) dinaintea mea [1]/ şi **du-te**(Pv) [2]/ unde-a **dus**(Pv) surdul roata [3]/ şi mutul iapa. [4]/

(P.4 are P neexprimat - a dus)

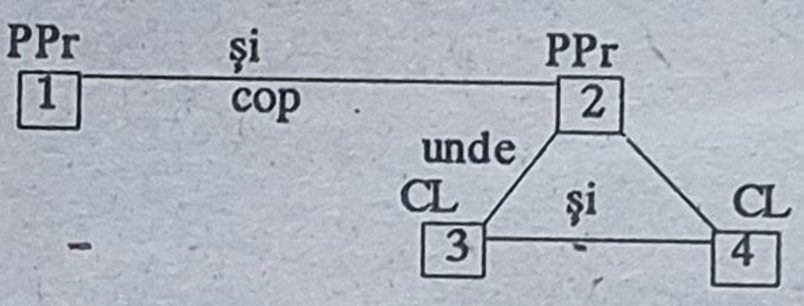

du-te oriunde -

334.a) Atunci **ai să te poţi**(Pv) duce(PPr) [1]/ unde **n-au putut**(Pv) merge fraţii tăi.(CL) [2]/
b) **Nu ştiu**(Pv)(PPr) [1]/ dacă **cunoaşte**(Pv) cineva(CDr) unde **a fost**(Pv) prisaca lui Buburuz.(CD) [3]/
c) **S-a oprit**(Pv) lîngă locul lui [1]/ unde **se cunoscuseră**(AT). [2]/
335.SB: **S-a constatat**(Pv) [1]/ unde **era**(Pv) spărtura în ţeavă(SB) [2]/
PR : Problema **este**(Pni)[1]/ unde să **ridicăm**(Pv) noua construcţie(PR) [2]/
AP : **Nu-şi amintea**(Pv) locul întîlnirii, [1]/ adică unde **urma**(Pv)(AP) [2]/ **să se vadă**(Pv) cu ea(SB). [3]/
AT : **A revăzut**(Pv) casa [1]/ unde **locuise**(Pv) înaintea venirii în Bucureşti.(AT) [2]/
CD : **Am aflat**(Pv) [1]/ unde **au plecat**(Pv) prietenii tăi.(CD) [2]/
CI : **Mă gîndesc**(Pv) [1]/ unde **să-mi aşez**(Pv) cărţile nou cumpărate.(CI) [2]/
CL : Unde **ajunge**(Pv)(CL) [1]// **nu-i**(Pv) hotar. [2]/
336.a) Unde **ai plecat**(Pv)? - adverb de loc,pronominal interogativ - Ccl
b) Mihnea îi **răspunse**(Pv) pe scurt, [1]/ unde **nu se pot**(Pv) înţelege de-a dreptul.(CZ) [2]/ (conjuncţie subordonatoare, introduce o CZ, nu are funcţie sintactică)
c) **Vor discuta**(Pv) toţi [1]/ unde **se va pescui**(Pv) mîine.(CD) [2]/(adverb relativ de loc, introduce o CD-Ccl în propoziţia secundară)
d) Şi unde **nu dă** o căldură...(cuvînt cu valoare exclamativă,emfatică, propoziţia nefiind negativă, ci afirmativă=dă o căldură mare).
e) Unde **te gîndeşti**?(Pv) (unde are funcţia de Ci=la ce)
f) Da de unde! (construcţie cu valoare negativă=nu)
g) Le **vedeam**(Pv) răspîndite unde şi unde.(locuţiune adverbială de loc-Ccl)
h) Unde soarele **pătrunde**(Pv) printre ramuri a ei unde(CL) [1]/ ea în valuri sperioase **se ascunde**.(Pv) [2]/ (Unde-adverb relativ de loc- introduce o CL-Ccl)
unde-s,c.s,fm,pl,Ac,neart.- Cd.
337. În vremea veche...de demult...demult...ceriul **era limpede**,(Pn)... [1]/ soarele **strălucea**(Pv) ca un fecior tînăr. [2]/
în vremea-s.c.s.fm,ag,Ac,art.hot.encl.-a+prep.s.în(det.Pn)
de demult-loc.adv.de timp(det.Pn)
demult-adverb de timp(det.Pn)

338. Credința lor, **a noastră-i**(Pv) acum și-ntotdeauna!
acum - adverb de timp simplu-pronominal demonstrativ de apropiere(det.Pn)
fntotdeauna - adverb de timp compus(det.Pn)
339. Noaptea-l **coace**(Pv) și ea, luna.
noaptea - adverb de timp(prin conversiunea substantivului)(det.Pn)
340. Să mă las(Pv) iar în cea vale cu-o pereche de pistoale!
iar - adverb de timp (=din nou)(det.Pv)
341. Jinduiesc(Pv) la taine coapte guri sosite-n miez de noapte.
în miez de noapte - locuțiune adverbială de timp(det.aj.provenit din participiu sosite)
342. După alte două ore de suiș, ei **ajunseră**(Pv) pe vîrful Rarăului. [1]/ unde domnița își **îngropase**(Pv) comorile(AT). [2]/
după ore - s.c.s.fm,pl,Ac,neart+prep.după(det.Pv)
343. În acel timp de chin și jale, **strălucea**(Pv) peste Olt, în Craiova, un bărbat ales, și vestit și lăudat...
în timp - s.c.s.,nt,sg,Ac,neart+prep.s.în(det.Pv)
344. Domnilor [2]/ - **ne zise** el - (PPIncid)[1]/ vă **mărturisesc**(Pv) cu rușine (PPr)2/că pînă a nu veni în țările dumneavoastră **nici nu prepuneam**(Pv)(CDr) [3]/ că se află(Pv) în Europa o Moldavie și o Valahie.(CD) [4]/
pînă a nu veni -v.pred.pers.intr.cj.a IV-a,d,act.Infinitiv,pz,(fals aspect negativ = pînă la venirea)+prep.pînă(det.Pv)
345. Fiul craiului încălecînd îl netezește (Pv) pe coamă.
încălecînd - v.pred,pers,intr,cj.I,d.act,gerunziu,af.
346. Lasă(Pv) șaua, (PP)[1]/ **sai**(Pv) pe mine (PP)[2]/ și de coamă **ține-te**(Pv) bine (PPr) [3]/ca **s-arăt**(Pv) la bătrînețe(CSr) [4]/ ce-**am putut**(Pv) la tinerețe.(CD) [5]/
la bătrînețe-s.c.s.fm,sg,Ac,neart.+prep.s.la(det.Pv)
la tinerețe-s.c.s.fm,sg,Ac,neart.+prep.s.la(det.Pv)
347. dimineața
a) Dimineața(S) **părea senină**(Pn).(s.c.s.fm,sg,N.art,hot,encl.-a)
b) Dimineața(Cct) mă **scula**(Pv) mama.(adv.de timp)
primăvara.
a) Primăvara(S) ne **aduce**(Pv) flori și zîmbete.(s.c.s.fm,sg,N,art.hot.encl.-a)
b) Primăvara(Cct) țăranii **încep**(Pv) munca cîmpului.(adv.de timp)
348.a) Înainte!(enunț exclamativ nonanalizabil,adverbial-cu valoare imperativă, de îndemn)
b) Înainte de a pleca(Cct) **verific**(Pv) apa.(element component al unei locuțiuni prepoziționale cu regim Ac, pentru Cct)
c) Înainte de casa(Ccl) ta **se află**(Pv) o grădină.(element component al unei locuțiuni prepoziționale cu regim Ac, pentru Ccl)
d) Înaintea sosirii(Cct) tale **nu am dormit**(Pv) deloc.(prep.cu regim G-pt.Cct)
e)**S-au oprit**(Pv) înaintea casei(Ccl).(prep.cu regim G-pt.Ccl)
349. a) În timpul revoluției **au căzut**(Pv) o mulțime de eroi.
b) În urma lor **nu a mai venit**(Pv) nimeni.
c) Pe vremea lui Caragea **a bîntuit**(Pv) ciuma.
d) În cursul anului **nu se fac**(Pv) transferări.
e) **S-a oprit**(Pv) în mijlocul discursului.
350. Cînd **mă deșteptai**(Pv) a doua zi, numai după o clipă parcă de somn, [1]/ **băgai de seamă**(Pv) [2]/ că soarele **fusese** cu mult **mai harnic**(Pn) decît mine [3]/ căci **se părea**(Pv) [4]/ că **se înălțase** (Pv) pe ceruri în vîrful degetelor [5]/ și, de peste întărituri, **se uita**(Pv) furiș la mine, tocmai în fundul peșterii. [6]/

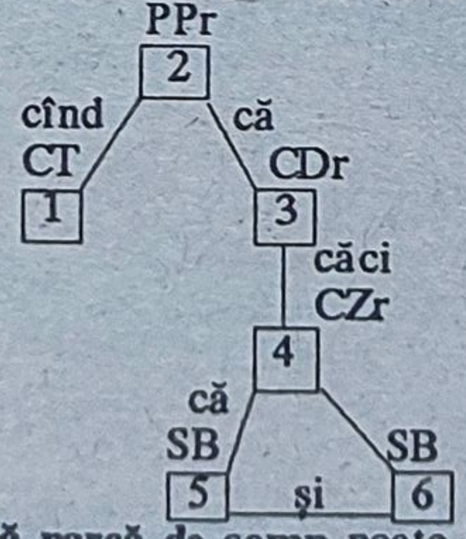

deșteptîndu-mă, băgai de seamă....
(la deșteptare....)

OBS.: **numai după o clipă parcă de somn** poate fi considerată o propoziție incidentă cu Pav - **parcă.**
351. Cînd **s-au apropiat**(Pv) răcnetele și pocnetele pistoalelor, [1]/ **a fugit**(Pv) într-o pădurice de pe deal. [2]/

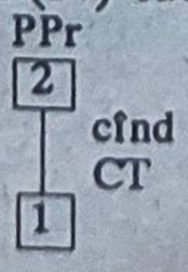

la apropierea răcnetelor... a fugit
apropiindu-se răcnetele

352. Şi **una** e(Pn)[1]/ **să mori**(Pv) la datorie, [2]/ cînd te **izbeşte**(Pv) un glonţ sau o schijă [3]/ şi **alta** e(Pn) **să fii legat**(Pv) de stîlp [5]/ şi **să** te **execute**(Pv) plutonul de execuţie. [6]/

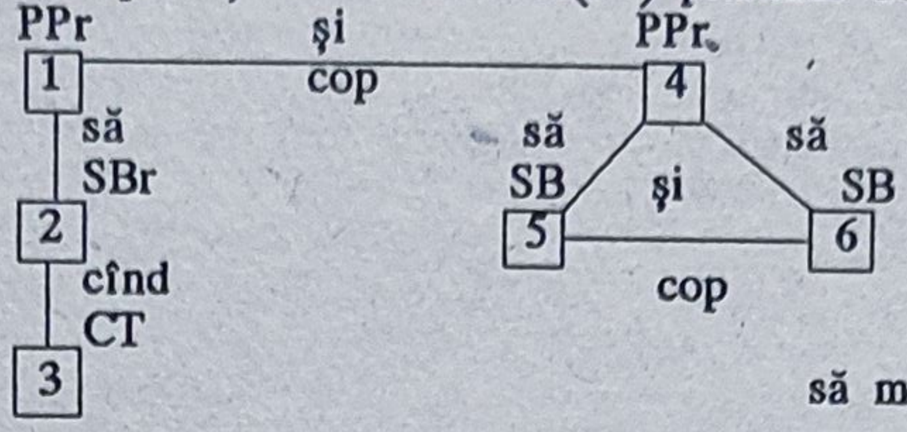

să mori **izbindu-te** un glonţ

353. Cînd **m-am auzit**(Pv) vorbind [1]/ **mi-am dat seama**(Pv) [2]/ că, [4]/ chiar dacă mă **împuşcă**,(Pv) [3]/, **nu voi spune**(Pv) [4]/ şi **am simţit**(Pv) în acelaşi timp [5]/ că **nu** mă **vor împuşca**(Pv) [6]/ fiindcă mă **auzeam**(Pv) cu urechile mele [7]/ cum **ştiu**(Pv) [8]/ **să** mă **apăr**(Pv) [9]/

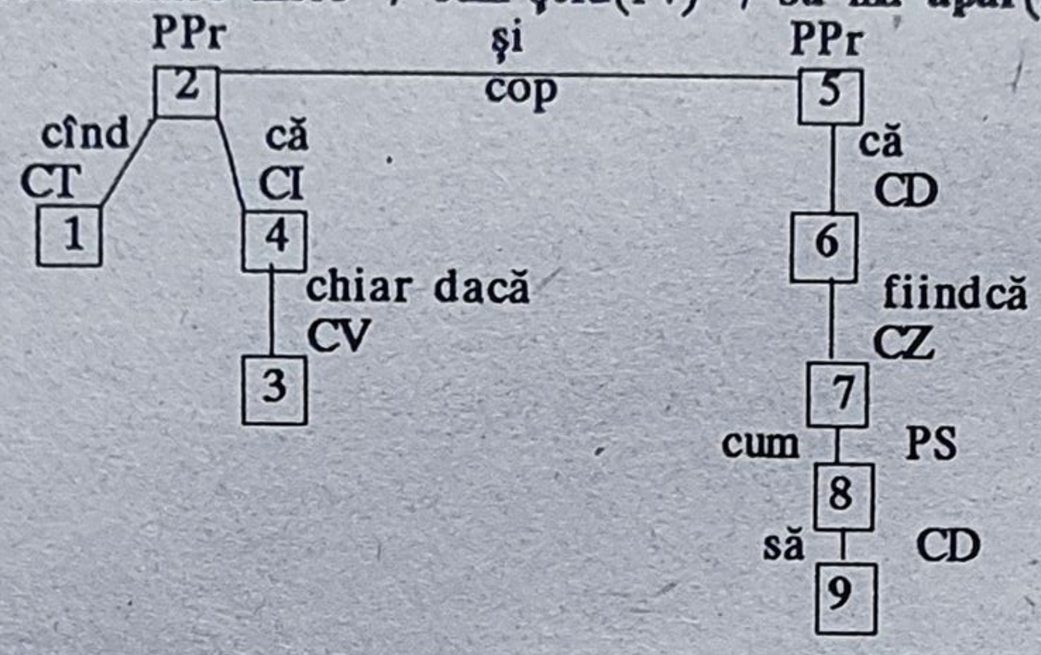

mi-am dat seama... **auzindu-mă**

354. Cînd, tremurîndu-şi jalea şi sfiala un cînt pribeag **îmbrăţişează**(Pv) firea [1]/ şi-un trandafir crescut în umbră **moare**(Pv) [2]/ şi soare **nu-i**(Pv) [3]/ **să-i plîngă**(Pv) risipirea, [4]/ eu **plîng**(Pv) atunci [5]/ căci tu-mi **răsai**(Pv) în cale. [6]/

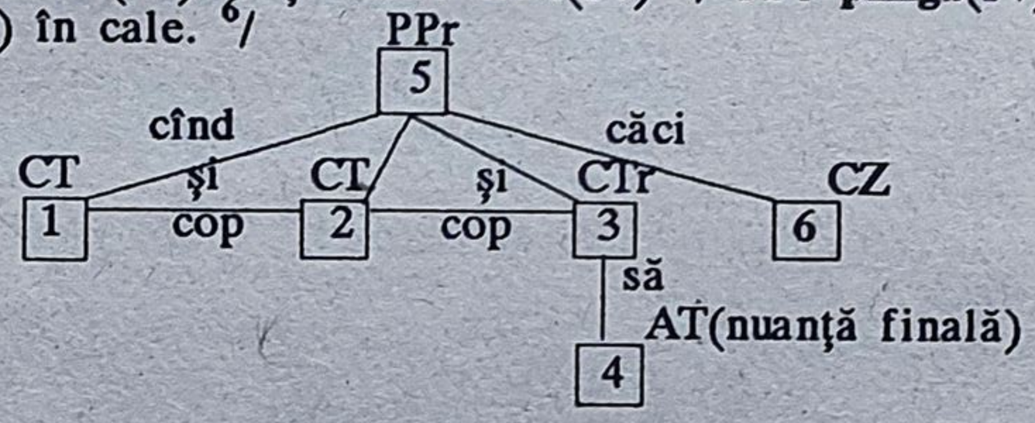

plîng la îmbrăţişarea.....
la moartea...
la absenţa soarelui...

355. Cînd **doarme**(Pv) plugul pe rotile, în pacea serilor de toamnă, [1]/ la voi **coboară**(Pv) Cosînzeana, a visurilor noastre doamnă. [2]/

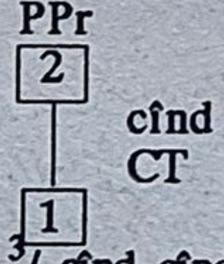

Cosînzeana coboară **la adormirea** plugului

356. Peste o săptămînă, [3]/ cînd gîndaci [2]/ de care **n-a văzut**(Pv) niciodată Niculăiţă [1]/ îi **vor mînca**(Pv) ochii lui negri, frumoşi şi iscoditori, [2]/ **se vor gîndi**(Pv) [3]/ şi **vor vorbi**(Pv) despre dînsul. [4]/

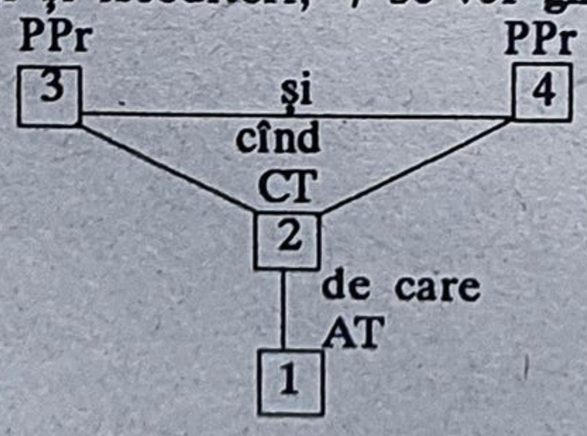

se vor gîndi
peste o săptămînă, după moartea lui...

357. Ce **e regretabil**(Pn) pentru mine [1]/ e(Pni) [2]/ că totdeauna [5]/ după ce **am urmat**(Pv) pe unul departe pe o cărare, [3]/ cînd **mă uit**(Pv) înapoi, [4]/ **mă căiesc**(Pv) [5]/ că **n-am urmat** povaţa celuilalt, [6]/ de aceea **trebuie**(Pv) [7]/ **să stau**(Pv) aşteptînd singur, în zadar, o împăcare imposibilă. [8]/

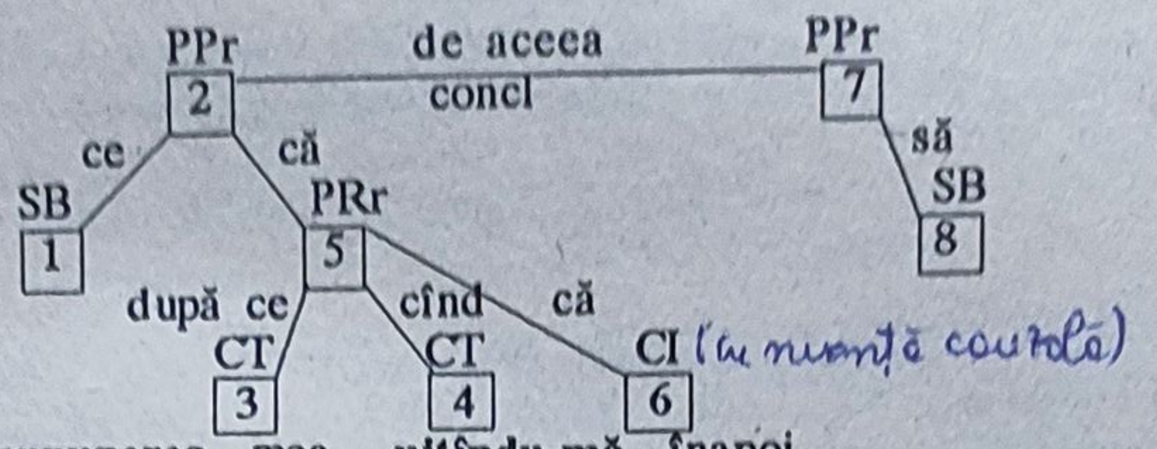

mă căiesc, **după supunerea** mea... **uitîndu-mă** înapoi.

358. Nu ştiu(Pv) [1]/ alţii **cum sînt** (Pn)[2]/ dar eu [10]/ cînd **mă gîndesc** la locul naşterii mele, la casa părintească din Humuleşti, la stîlpul hornului [3]/ unde **lega**(Pv) mama o şfară cu motocei la capăt, [4]/ de **crăpau**(Pv) mîţele jucîndu-se cu ei, [5]/ la prichiul vetrei cel humuit, [3]/ de care **mă ţineam**(Pv) [6]/ cînd **începusem**(Pv) a merge copăcel, [7]/ la cuptiorul [3]/ pe care **mă ascundeam**,(Pv) [8]/, cînd **ne jucam**(Pv) noi, băieţii, de-a mijoarca [9]/ şi la alte jocuri şi jucării pline de hazul şi farmecul copilăresc, [3]/ parcă-mi **saltă**(Pv) şi acum inima de bucurie. [10]/.

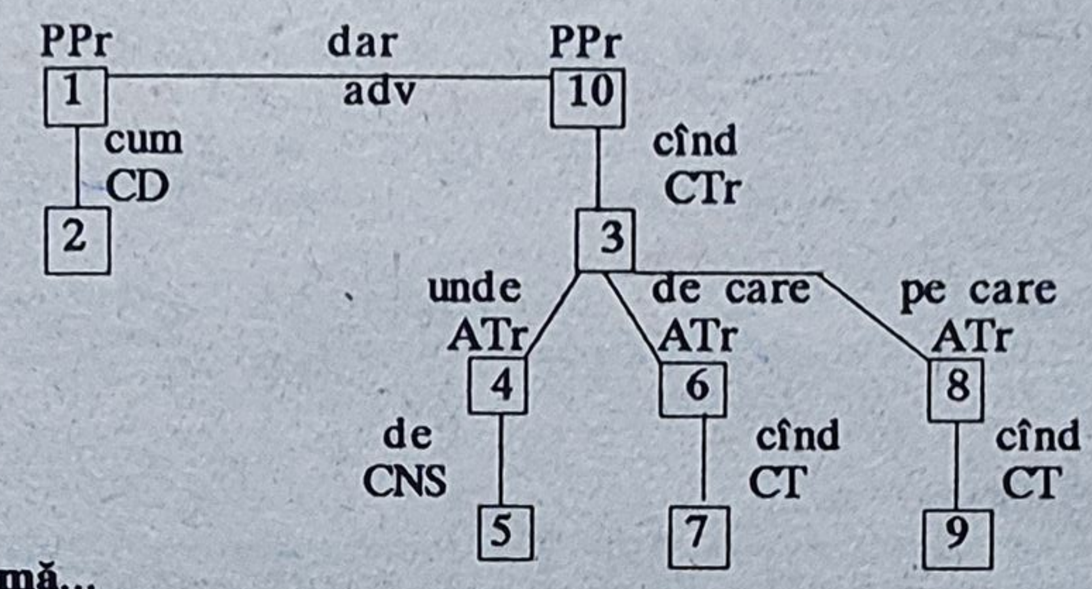

Îmi saltă inima **gîndindu-mă**...
mă ţineam în copilărie...**mă** ascundeam **jucîndu-ne/la joacă**

359. După ce **strînse**(Pv) [1]/ şi **pecetlui**(Pv) scrisoarea, [2]/ **chemă**(Pv) pe un fecior [3]/ de **aduse**(Pv) o căruţă [4]/ pe care o **opri**(Pv) la portiţa din dos a grădinii. [5]/

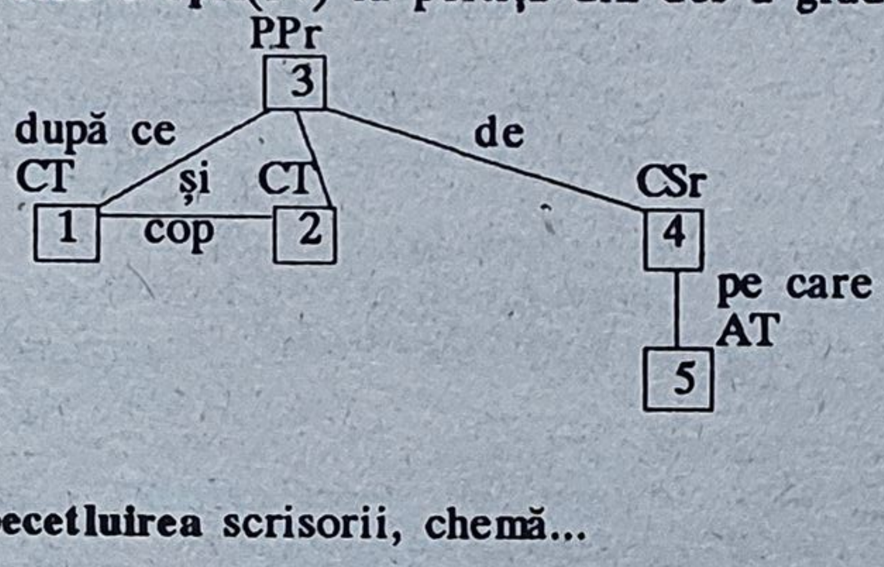

după închiderea şi pecetluirea scrisorii, **chemă**...

360.

SB : Te **interesează**(Pv) [1]/ <u>cînd</u> **vei pleca**(Pv) la munte.(SB) [2]/
PR : Problema voastră este(Pni)[1]/ <u>cînd</u> **veţi primi**(Pv) paşaportul.(PR). [2]/
AP : Aceasta **a fost întrebarea**(Pn) [1]/ şi anume <u>cînd</u> **vă întoarceţi**(Pv)(AP) [2]/
AT : Vestea [2]/ <u>cînd</u> **vin**(Pv) ai tăi(AT) [1]/ **m-a bucurat**.(Pv)[2]/
CD : **Am aflat**(Pv) [1]/ <u>cînd</u> **veţi susţine**(Pv) proba eliminatorie.(CD) [2]/
CI : **Mă gîndesc**(Pv) [1]/ <u>cînd</u> **să pornesc**(Pv) la drum.(CI) [2]/
CT : **M-am înspăimîntat**(Pv) [1]/ <u>cînd</u> **i-am auzit**.(Pv)(CT) [2]/

361.
a) CT de anterioritate nedeterminată:
A plecat(Pv)[1/] **pînă să înceapă**(Pv) ninsoarea.(CT) [2/]
Pe cînd **era** el **tînăr**(Pn)(CT) [1/] lumea-i **părea îngustă**.(Pn) [2/]
b) CT de anterioritate imediată:
Au stabilit(Pv) întîlnirea [1/] pentru cînd **vom fi**(Pv)toţi în Bucureşti. [2/]
Acum **pleacă**,(Pv) [1/] **pînă nu începe**(Pv) ploaia. [2/]
c) CT de posterioritate nedeterminată:
După ce **ajunge**(Pv) acasă,(CT)[1/] nu mai pleacă(Pv) nicăieri. [2/]
După cine **ajunsese**(Pv) primul,(CT) [1/] **ai** şi **apărut**(Pv) tu. [2/]
d) CT de posterioritate imediată:
Îndată ce **ajung**(Pv) la şcoală(CT) [1/] **mă** şi **duc**(Pv) în sala de sport. [2/]
De cum **a venit**,(Pv)(CT) [1/] **s-a** şi **pus pe treabă**.(Pv) [2/]
e) CT de simultaneitate durativă:
În vreme ce tu **vorbeai**(Pv)(CT), [1/] eu **priveam**(Pv) spectacolul fulgilor.[2/]
Te **voi aştepta**(Pv)[1/] la ce oră **vei putea**(Pv) veni.(CT) [2/]
f) CT de simultaneitate momentană:
S-a întors(Pv) [1/] tocmai cînd **ne pregăteam**(Pv) de plecare.(CT) [2/]
Atunci **vă aştept**,(Pv) [1/] cînd **vom pleca**(Pv) la teatru.(CT) [2/]
g) CT de simultaneitate iterativă:
De cîte ori **a vorbit**,(Pv)(CT) [1/] de atîtea ori **a greşit**(Pv) [2/]
Oricînd **vii**,(Pv)(CT)[1/] **mă vei găsi**(Pv) în acelaşi loc. [2/]
h) CT inversă:
Abia **fusese numită**(Pv) directoare, [1/] că **au** şi **început**(Pv) problemele.(CT) [2/]
Fusese bună(Pn) [1/] cînd **am cumpărat**-o.(Pv)(CT) [2/]

362. Un grai vorbit de îngeri ca zestre eu **v-am dat**(Pv) [1/] **vorbiţi**-l(Pv)deci cu fală,[2/]**păstraţi**-l (Pv)neschimbat! [3/]
cu fală-s.c.s.fm,sg,Ac,neart.+prep.s.cu

363. Ca trestia **ne-am îndoit**(Pv) în vînt, [1/] dar **nu ne-am rupt**(Pv). [2/]
ca trestia-Ccm comparativ-s.c.s.fm,sg,Ac,art.hot.encl.- a+prep.ca(adv.de mod comparativ cu val.prep.)

364. O puternică suflare de vînt, trecătoare şi iute, ca un glas de pieire, strecurîndu-se printre frunzişuri, **se stînse**(Pv), tînguios şi jalnic, în nesfîrşitul umbros al depărtărilor...
tînguios şi jalnic - Ccm(coordonate copulativ-adverbe de mod,pozitiv)

365. Nădejdea mea ascunsă **nu minţise**(Pv) [1/] şi **nu-n** zadar **făcusem**(Pv) drumul lung. [2/]
în zadar - loc.adv.de mod

366. Molifţi, cîţiva, **s-au întîlnit**(Pv) departe,(PPr)[1/] pe cînd murmurul parcului se **roagă**(Pv)(CT)... [2/] **se-nchide**(Pv) înserarea ca o carte(PP) [3/] şi sufletul în foi, ca o zăloagă. [4/]
(P 4 are Pv neexprimat - se-nchide)
ca o carte - Ccmc -s.c.s.fm,sg,Ac,art.neh.o+prep.s.ca
ca o zăloagă-Ccmc-s.c.s.fm,sg,Ac,art.neh.o+prep.s.ca

367. **Nu-mi presimţi**(Pv) văpaia [1/] cînd în braţe îmi **tremuri**(Pv) ca un picur de rouă-mbrăţişat de raze de lumină?(CT). [2/]
ca un picur -Ccmc- s.c.s.ms,sg,Ac.art.neh.un+prep.s.ca

368. Atunci eu iute **mă dau**(Pv) pe-o creangă mai spre poale(PP) [1/] şi odată **fac**(Pv); zup! în nişte cînepă(PPr) [2/] care **se întindea**(Pv) de la cireş înainte.(AT)[3/]
iute - adv.de mod, grad pozitiv
zup! - interjecţie simplă

369. Tot mai **miroase** via a tămîios şi coarnă.
a tămîios-s.c.s.nt,sg,Ac,neart.+prep.s.a.
r. **coarnă**-s.c.s.fm,sg,Ac,neart.+prep.s.a

370.
a) **Vom împărţi** totul <u>pe din două</u>.(Ccm propriu-zis)
b) **Se treziră** <u>nas în nas</u> pe scară.
c) **Se repeziră** <u>de-a valma</u> spre podul îndepărtat.
d) <u>De silă, de milă</u>, **l-au primit** înapoi la uzină.
e) Acum, <u>de bine, de rău</u>, **nu** mai este aşa de bolnavă.

371.
a) **pare ca un om** (nume predicativ)
b) mersul <u>ca o pasăre</u> (atribut substantival prepoziţional)
c) zboară <u>ca vîntul</u> (Ccm comparativ)

372. Arată semnificaţia cuvîntului **a** (valoare,funcţie)
a) "a" = S - s.c., N

b) a scris = a este verbul auxiliar a avea, la pers.a III-a sg,intră în alcătuirea perfectului compus (Pv)
c) interjecţie - nu are funcţie sintactică, ci expresivă
d) prepoziţie cu care se formează infinitivul(care este aici S)
e) prepoziţie cu care se construieşte Ccm-cu regim de Ac
f) articol posesiv, intră în alcătuirea numeralului ordinal(aici S)
g) articol genitival, marcă suplimentară a genitivului
h) pronume - S
i) prepoziţie cu regim Ac, care conferă valoare genitivală construcţiei

373. Păcat(Pn)[1]/ că acest dar l-ai pierdut(Pv) cu atîta uşurinţă,[2]/ ca şi cum ar fi fost un lucru (Pn)[3]/ care nu valora(Pv) mai nimic.[4]/

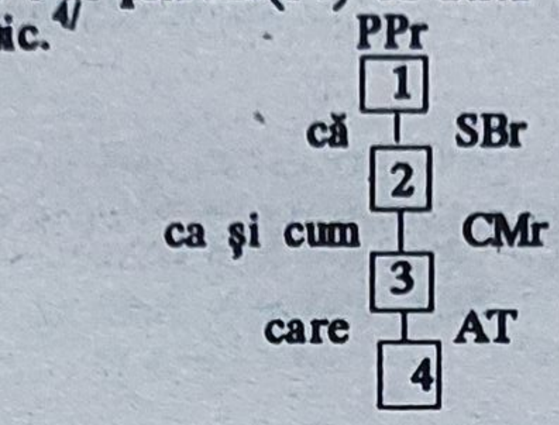

l-ai pierdut ca pe un lucru...

374. Fără să se uite(Pv) înapoi,[1]/ ca să nu-i slăbească(Pv) hotărîrea[2]/ a zburat(Pv) cu puii zdraveni,[3]/ pe cînd îl rănit striga(Pv) cu deznădejde.[4]/

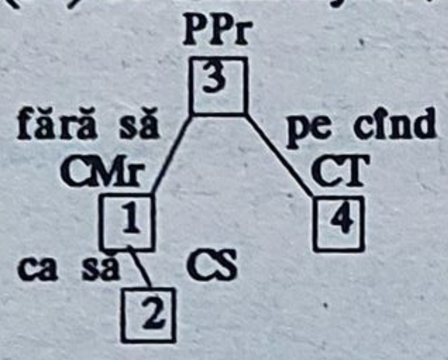

a zburat fără a se uita înapoi

375. Şi s-aşază(Pv) toţi la masă,[1]/ cum li-s(Pn)anii[2]/ cum li-i(Pn) rangul,[3]/ în viorile răsună(Pv)[4]/ iară cobza ţine hangul.(Pv).[5]/

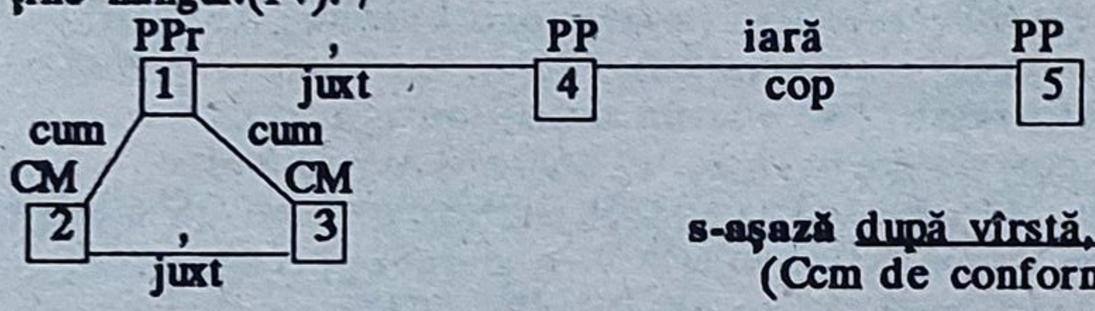

s-aşază după vîrstă, după rang
(Ccm de conformitate)

376. Numai iaca, fîntîna îngrijită de dînsa era plină(Pn) pînă-n gură cu apă limpede[1]/ cum îi (Pn) lacrima,[2]/ dulce şi rece[1]/ cum îi(Pn) gheaţa.[3]/

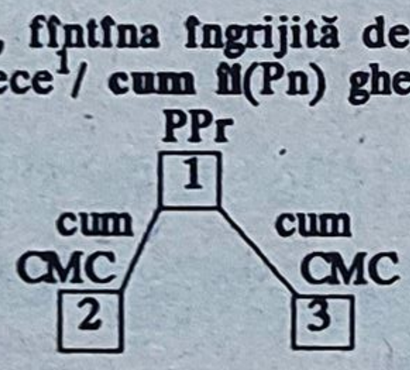

apă limpede ca lacrima, rece ca gheaţa (Ccmc)

377. Şi apoi,[3]/ cînd venea(Pv) moşul,[1]/ de pe unde era(Pv) dus,[2]/ gura babei umbla(Pv)[3]/ cum umblă(Pv) meliţa.[4]/

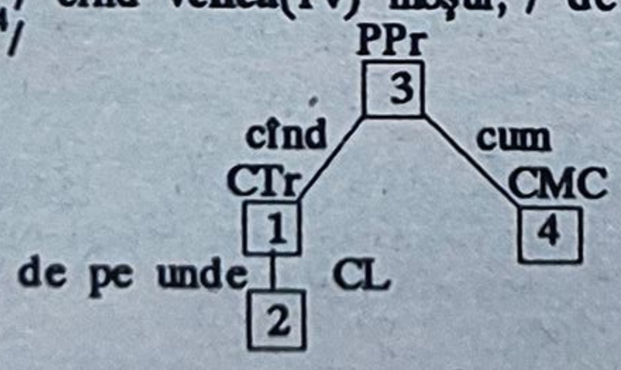

umbla ca meliţa (Ccmc)

378. Cum a dat(Pv) Dumnezeu, an, holde mîndre lui Troian,[1]/ Astfel să dea(Pv) şi la voi[2]/ ca s-avem parte(Pv) şi noi.[3]/

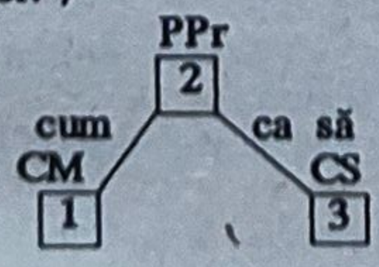

Dumnezeu să vă dea după dărnicia faţă de Troian

379. Să vă ştergeţi(Pv) pre pămînt[1]/ cum se şterg(Pv) norii la vînt.[2]/

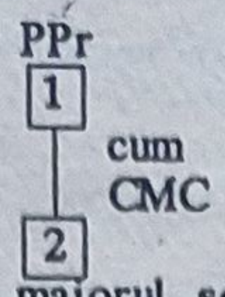

să vă ştergeţi ca norii...

380. Cum o **vede**(Pv),[1]/ **maiorul se opreşte**(Pv) o clipă,[2]/ ca şi cum **ar vrea**(Pv)[3]/ **să se reculeagă**(Pv), fiind surprins de inamic.[4]/

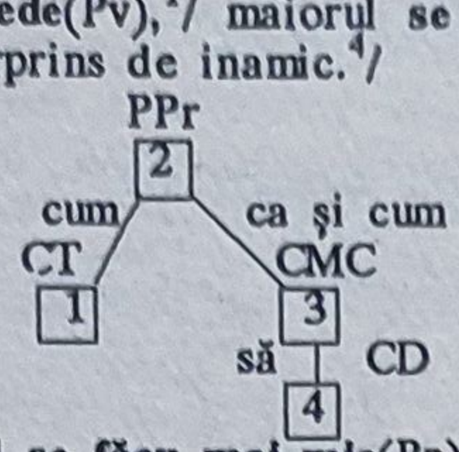

se opreşte, vrînd parcă...

381. Cărăbuşul **se făcu mai mic**(Pn)[1]/ decît **era**,(Pn)[2]/ ţinîndu-şi sufletul.[1]/

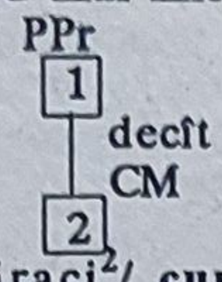

Se făcu mai mic decît el

382. Copiii, aşa săraci[2]/ **cum rămăseseră**(Pn)[1]/ **creşteau**(Pv)[2]/ cum **creşte**(Pv) răchita-n prundişul apătos,[3]/ iară muma lor **întinerea**,(Pv)[4]/ parcă,(Pav)[5]/ adunînd creiţarii la capul podului.[4]/

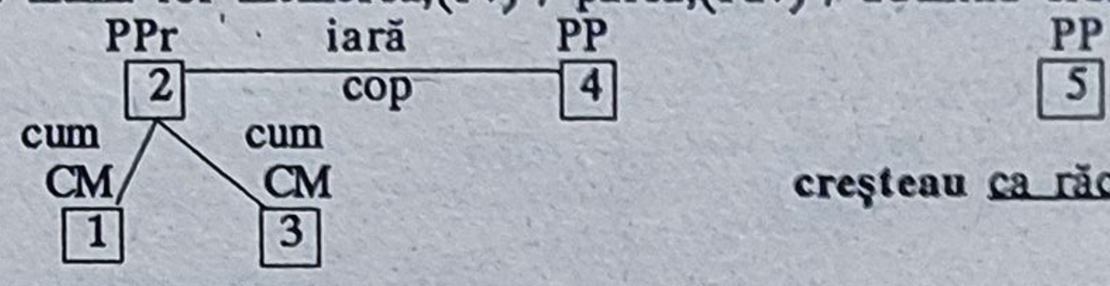

creşteau ca răchita

383.

SB : Mă **priveşte**(Pv)[1]/ cum **voi proceda**.(Pv)(SB)[2]/
PR : Problema **este**(Pni)[1]/ cum **vom ajunge**(Pv) pînă la cabană(PR).[2]/
AP : Aceasta **este întrebarea:** (Pv)[1]/ cum **să procedăm.**(Pv)(AP).2/
AT : Felul[2]/ cum **ai vorbit**(Pv)(AT)[1]/ i-**a impresionat**(Pv) pe toţi.[2]/
PS : **Am revăzut**-o(Pv)[1]/ cum o **ştiam.**(Pv)(PS)[2]/
CD : **Ştiu**(Pv)[1]/ cum **aţi primit**(Pv) vestea adusă de noi.(CD)[2]/
CI : **Mă gîndesc**(Pv)[1]/ cum **să formulez**(Pv) întrebarea(CI).[2]/
CL : Cum traversezi(Pv) strada,(CL)[1]/ acolo **e**(Pv) chioşcul de ziare.[2]/
CT : Cum **au început**(Pv) ascensiunea(CT)[1]/, **a** şi **început**(Pv) ninsoarea.[2]/
CM : **Procedează**(Pv) aşa[1]/ cum te-**am sfătuit**(Pv)(CM).[2]/

384.

a) adverb de mod, pronominal interogativ - Ccm
b) adverb relativ de mod, introduce o CM - Ccm
c) intră în componenţa unei locuţiuni adjectivale (=ciudat) care este nume predicativ
d) are valoare pronominală interogativă = de ce?
e) are valoare de conjuncţie, introducînd o CT de posterioritate imediată
f) adverb relativ, introduce o CD, avînd funcţia de nume predicativ
g) adverb relativ, introduce o PR, avînd funcţia de Eps.

385.

a) **Miroase**(Pv) aşa[1]/ cum **miros**(Pv) florile.(CM)[2]/
b) Preţurile **au crescut**(Pv) cu atît[1]/ cu cît **stabiliseră**(Pv), zece procente.(CM)[2]/
c) **Au cîntat**(Pv)[1]/ fără **să aibă**(Pv) note de faţă.(CM)[2]/
d) Pe omul cinstit îl **apreciezi**(Pv) aşa[1]/ după cum **munceşte.**(CM)[2]/
e) Pe măsură ce **se pregătea**(Pv) permanent(CM)[1]/ **a ajuns** tot **mai vestit.**(Pn)[2]/
f) Bucuria mea **a trecut**(Pv) repede[1]/ cum **trece**(Pv) un vis.(CM)[2]/
g) **Ajunsese mai bună**(Pn)[1]/ decît **eraţi**(Pn) voi.(CM)[2]/

386. **Căzu**(Pv) la pat bolnavă de moarte.(=foarte bolnavă)- s.c.s.,fm,sg,Ac.neart.

387. Tot mai **port**(Pv) în viaţă ca la nuntă steagul[1]/şi-l mai **joc** în aer, de-a mai mare dragul[2]/ (loc.adv.)

388. **Era frumoasă**(Pn) de nespus.(=foarte frumoasă) verb la supin,neg.

389. Planul lui Cassian **izbuti**(Pv) de minune.(=foarte bine).
s.c.s.fm,sg,Ac,neart+prep.s.de(construcţie stabilă cu valoare de superlativ absolut)

390. minune:
S - Minunea(S) **se înfăptui**(Pv) pe dată.
Np - Fata asta **pare o minune.**(Pn)

Asg - Vremea minunilor(Asg) a trecut(Pv).
Ci - Mă gîndeam(Pv) la minunile(Ci) din timpurile străvechi.
Cns - S-au înţeles(Pv) cei doi fraţi de minune.(Cns)

391. Mă uitam(Pv) la amîndoi[1]/ şi mi se păreau atît de nu ştiu cum,(Pn)[2]/ încît mă temeam(Pv)[3]/ să privesc(Pv) lung la dînşii.[4]/

nu ştiu cum = locuţiune adjectivală = ciudaţi

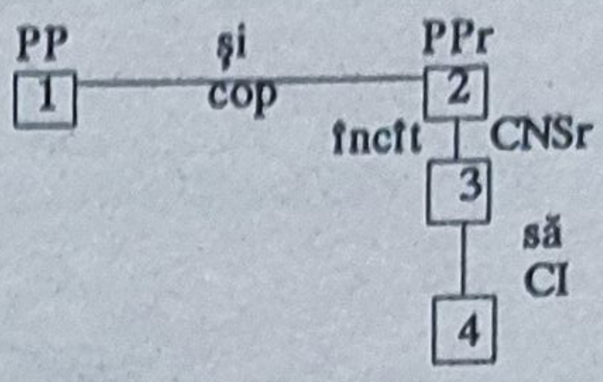

mi se păreau ciudaţi de nespus

392. Îi venea(Pv)[1]/ să se ducă(Pv) [2]/ şi să se tot ducă(Pv)[3]/ încît să i se piardă(Pv) urma [4]/şi toată lumea să-l uite(Pv)[5]/ numai ca singură să-şi aducă aminte(Pv) în toată clipa [6]/ că el a voit(Pv)[7]/ şi a putut,(Pv)[8]/ dar s-a stăpînit,(Pv) [9]/fiindcă atît de mult a iubit-o(Pv)[10]/ încît s-a dus(Pv) pribeag în lume[11]/ numai ca dînsa să poată(Pv) trăi nesupărată.[12]/

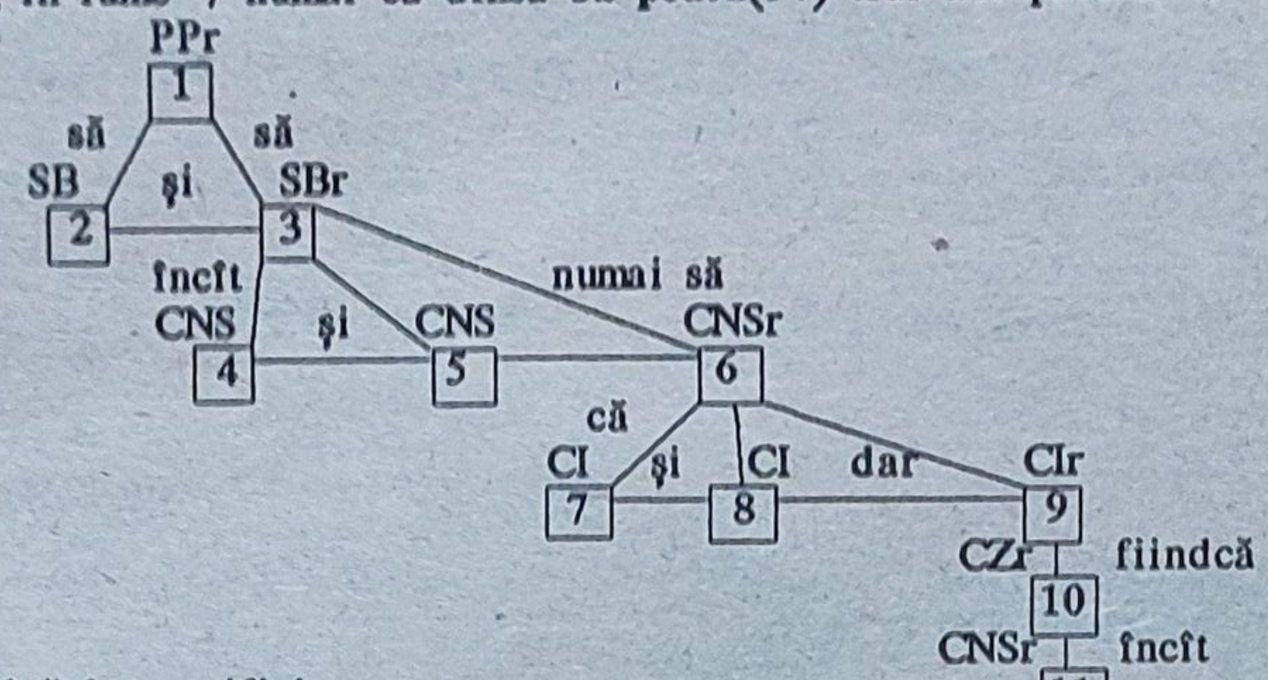

a iubit-o pînă la sacrificiu

393. Ce sosiră(Pv) asupra noastră cumplite aceste vremi de acmu,[1]/de nu stăm(Pv) de scrisori, [2]/ ce de griji şi suspinuri.[3]/

(propoziţia 3 are P neexprimat - stăm)

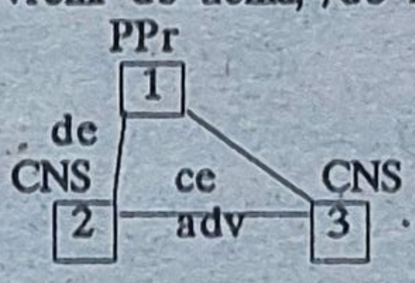

394. Era senin(Pn) pe cer[1]/ şi aşa de frumos,(Pn)[2]/ de-ţi venea(Pv)[3]/ să te scalzi,(Pv) pe uscat, ca găinile.[4]/

(P.2 are verbul copulativ neexprimat)

era aşa de frumos de minune

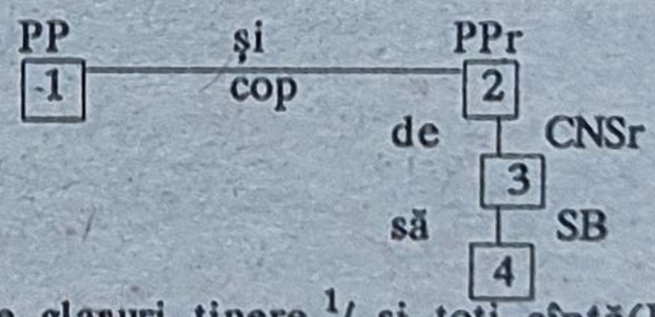

395. Şi clasa răspunde(Pv) într-o adiere uşoară de glasuri tinere,[1]/ şi toţi cîntă(Pv)[2]/ cîntă(Pv) aşa[3]/ de-i place(Pv) şi lui domnu' Trandafir.[4]/

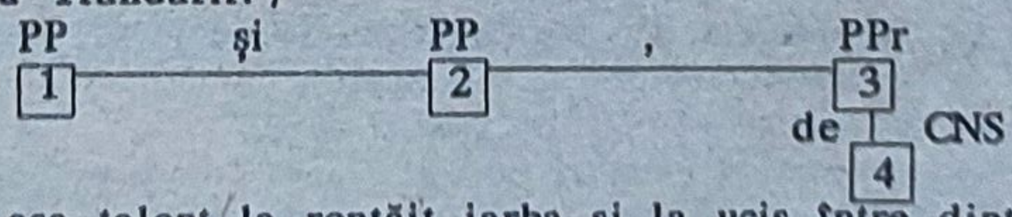

396. Avea(Pv) Pişicuţa un aşa talent la ronţăit iarba şi la ucis între dinţi vîrfurile tinere şi fragede ale crengilor,[1]/ încît îţi lăsa gura apă(Pv).[2]/

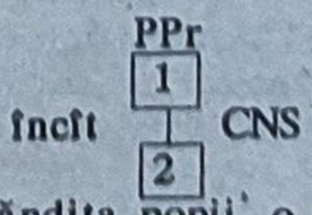

397. Şi cea dintîi şcolăriţă a fost(Pn) însăşi Smărăndiţa popii, o zgîtie de copilă ageră la minte şi aşa de silitoare,[1]/ de întrecea(Pv) mai pe toţi băieţii şi din carte, dar şi din nebunii.[2]/

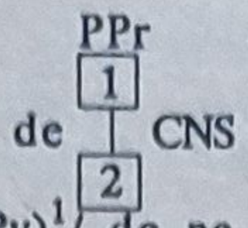

398.. **Barem**[3]/ dacă **muncim**(Pv)[1]/ de ne **zdrobim**(Pv) oasele[2]/ s- **avem**(Pv)[3]/ cu ce să ne **ținem zilele.**[4]/

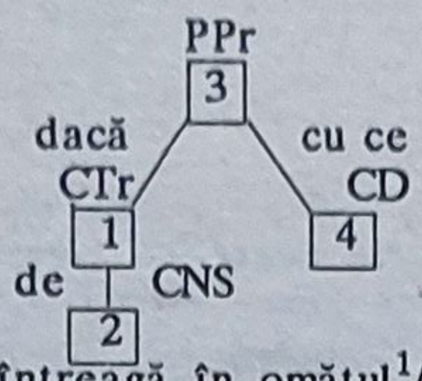

dacă **muncim** pe rupte

399. S-ar fi trîntit(Pv) întreagă în omătul[1]/ ce **fierbea**(Pv) la nodurile lăblanicioarei[2]/și-ar **fi secat**(Pv) șuvoiul dintr-o sorbire,[3]/dar mai **avea** atîta **minte**(Pv)[4]/ **să cugete**(Pv)[5]/ că **ar fi rămas** pe loc **trăsnită**(Pn)[6]/, copiii **s-ar fi prăpădit**(Pv)[7]/ și toată osteneala ei de pînă atunci **ar fi fost de prisos.**(Pn)[8]/

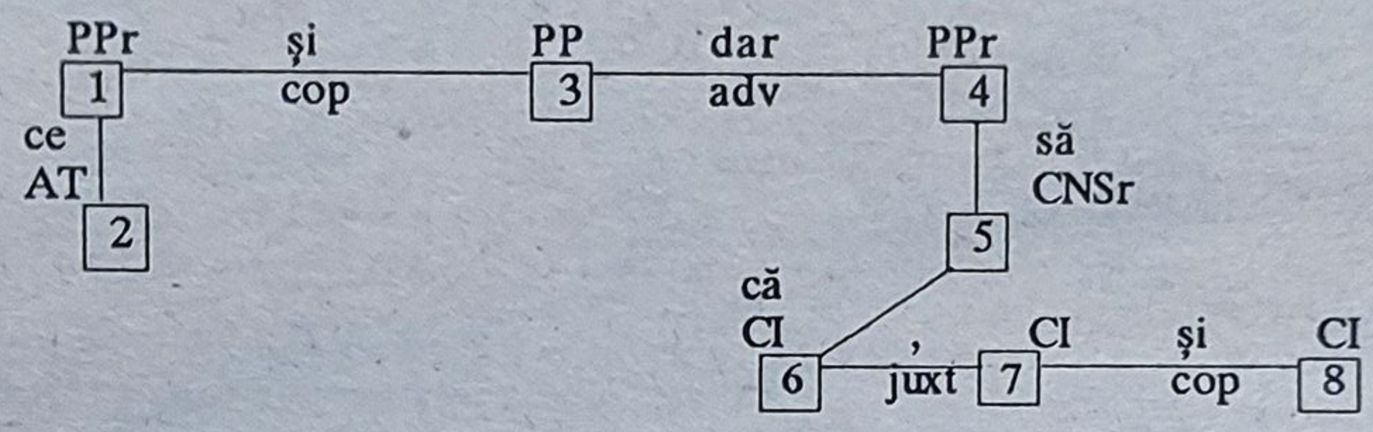

400. Și-nălțînd a doua oară sabia, **răcni**(Pv) așa de cumplit,[1]/ încît mazurii, înfricoșați, **smuciră**(Pv) frîiele[2]/ și **se năpustiră**(Pv) pe poartă.[3]/

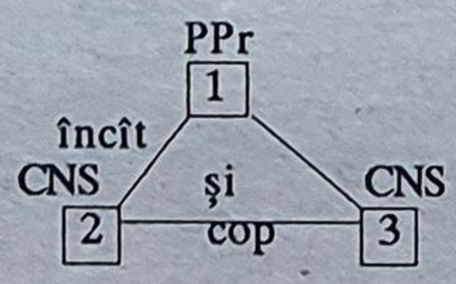

401.

a) **Fireşte**(Pav)[1]/ că m-a **obosit.**(Pv)(SB)[2]/
b) Nenorocirea **este**(Pni)[1]/ că m-a **obosit**(Pv)(PR)[2]/
c) Aceasta **este supărarea**(Pn) mea:[1]/ că m-a **obosit.**(Pv)(AP)[2]/
d) **Constat**(Pv)[1]/ că m-a **obosit**(Pv)(CD)[2]/
e) Gîndul[2]/ că m-a **obosit**(Pv)(AT)[1]/ îl **preocupa.**(Pv)[2]/
f) **Se gîndea**(Pv)[1]/că m-a **obosit.**(Pv)(CI)[2]/
g) Aşa de tare **vorbea,**(Pv)[1]/că m-a **obosit.**(Pv)(CNS)[2]/

402. Mai bine ar fi(Pn)[1]/ pentru blîndețe să-l **asculte**(Pv)(SB)[2]/ și să-l **iubească**(Pv)(SB)[3]/ și cu dragostea să-l **slujească**(Pv)(SB)[4]/decît de frică și de groază să i se **plece.**(Pv)(OP)[5]/

pentru blîndeţe -s.c.s.fm,sg,Ac,neart.+prep.pentru
de frică-s,c,s,fm,sg,Ac.neart.+prep.s.de
de groază-s.c.s.,fm,sg,Ac,neart.+prep.de

403. De groază și de durere, de muncă și bătaie în jaf și umilință **am tot strigat**(Pv),[1]/ dar glasul **se-neacă**(Pv)[2]/ și **se taie**(Pv) de-atîta suferință[3]/
de groază-s.c.s.fm,sg,Ac,neart.+prep.de(coord.cop.)
(de)durere-s.c.s.fm,sg,Ac,neart.(coord.cop.)
de muncă-s.c.s.fm,sg,Ac,neart.+prep.s.de(coord.cop.)
(de)bătaie-s.c.s.fm,sg,Ac,neart,coord.cop.
de suferinţă-s.c.s.,fm,sg,Ac,neart.+prep.de

404. Codrul **clocoti**(Pv) de zgomot, și de arme, și de bucium.
de zgomot - s.c.s.nt.sg,Ac.neart.+ prep.s.de
de arme-s.c.s.fm,pl,Ac.neart.+prep.s.de
de bucium-s.c.s.nt,sg,Ac,neart.+prep.s.de

Urlă(Pv) cîmpul și de tropot și de strigăt de bătaie.

de tropot -s.c.s.,nt,sg,Ac.neart.+prep.s.de
de strigăt-s.c.s.nt.sg,Ac,neart.+prep.s.de

405. Zi şi noapte răsună(Pv) văile de doinele plutaşilor.
de doinele-s.c.s.fm,pl,Ac.art.hot.encl.-le+prep.s.de

406. Din pricina plămînilor săi şubrezi nu se putuse(Pv) dedica unei cariere militare.
din pricina plămînilor-s.c.s.ms,pl,G,art.hot.encl.-lor+locuţiunea prepoziţională cu regim G "din pricina"

407. De ce nu pot(Pv) fi Zeus, stăpîn pe slăvi?
de ce-pronume interogativ,caz Ac.+prep.s.de(valoare neutră)

408. Lucrînd săptămîna întreagă, înţelegîndu-se cu Bator[2]/ ca şi cînd în el s-ar fi mutat(Pv) sufletul bărbatului, al lui Dinu,(CM)[1]/ Fefeleaga nu ştia(Pv)(PPr)[2]/ cum trece(Pv) vremea.(CD)[3]/
lucrînd-v.pred.pers.tr.cj.I,d.activă,gerunziu
înţelegîndu-se-v.pred.pers.intr.cj.a III-a,d.refl.gerunziu

409. Din pricina dogoarei, mlaştinile sînt uscate.(Pn)
din pricina dogoarei-s.c.s.fm,sg,G,art,hot,encl.-i+loc.prep."din pricina" cu regim G

410. Alcătuieşte propoziţii în care să ai Ccz exprimate prin diverse părţi de vorbire:
s.(Ac) : A avut(Pv) de suferit cu procesul lui.
p.(D) : Bucuria i-a fost comunicată(Pv) datorită altuia.
nr.(G): Meciul s-a întrerupt(Pv) din cauza celor doi.
v.(ger): Fumînd prea mult, s-a îmbolnăvit(Pv) de plămîni.

411. Dar eu rîd(Pv)[1]/ căci mi-am adus aminte(Pv) de un prietin,[2]/ carele mi-a spus(Pv)[3]/ că[5]/ dac-oi trece(Pv) pe la hanul Ancuţei,[4]/ să beau(Pv) o oală de vin,[5]/ să beau(Pv) două,[6]/ pîn'ce-oi vedea(Pv) tulbure,[7]/ şi să nu spun(Pv) la nimeni[8]/ ce i s-a întîmplat(Pv) lui, într-o vreme, pe locurile aceste.[9]/

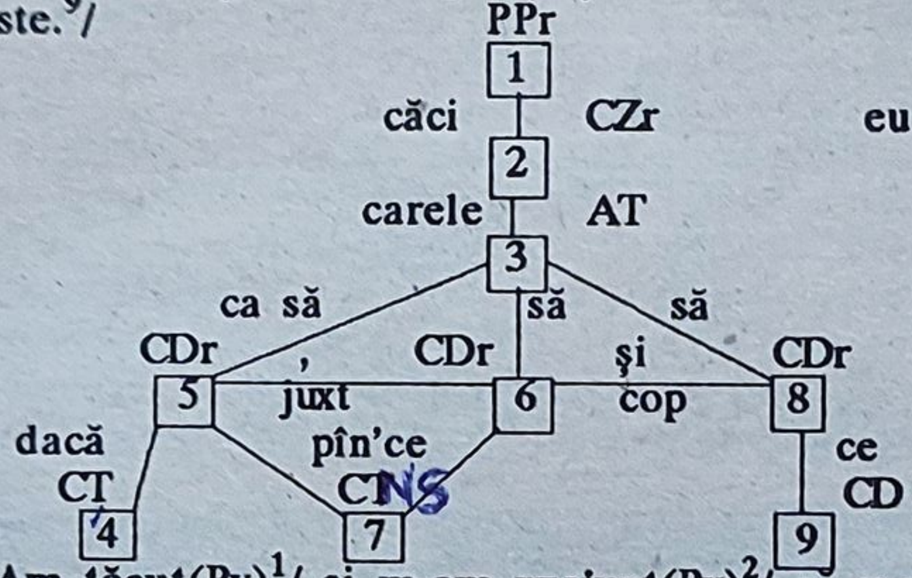

eu rîd, aducîndu-mi aminte

412. Am tăcut(Pv)[1]/ şi m-am ruşinat(Pv)[2]/ că n-am priceput(Pv) de la început[3]/ ce-a vrut(Pv)[4]/ să-mi spună(Pv) bunicul.[5]/

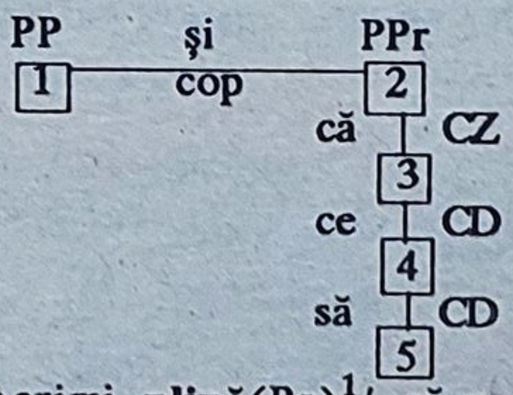

m-am ruşinat nepricepînd de la început

413. Mi-e inima de lacrimi plină(Pn)[1]/ că-n ea s-au îngropat(Pv) mereu ai mei,[2]/ şi-o să mă-ngrop(Pv) şi eu.[3]/

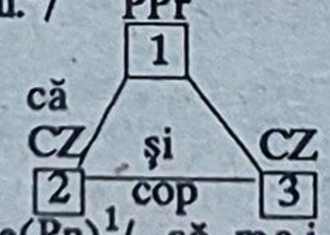

e plină de lacrimi din pricina morţii alor mei

414. E nevoie(Pn)[1]/ să mai spunem(Pv)[2]/ că toţi şi-au scos(Pv) pipele,[3]/ pentru că nu se ştia(Pv)[4]/ dacă fumează(Pv)[5]/ ori nu.(Pv)[6]/
(P.6 are P incomplet, este prezent doar adverbul de negaţie, verb subînţeles.)

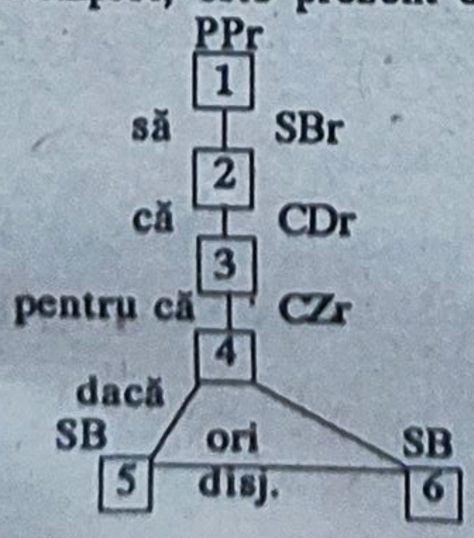

şi-au scos pipele, neştiindu-se

415. **Nu încerca**(Pv)[1]/ mai ales dacă **te vei ridica**(Pv) cu mult deasupra comunului,[2]/ să **înlături**(Pv) dușmăniile[3]/ pe care le **vei stîrni**(Pv)[4]/ făcînd pe placul fiecăruia, umilindu-te înaintea adversarilor,[5]/ **e o trudă**(Pn) zadarnică,[5]/ deoarece mediocrii te **urăsc**(Pv)[6]/ nu fiindcă **i-ai contrazis**(Pv)[7]/ ci pentru că **i-ai întrecut.**(Pv)[8]/

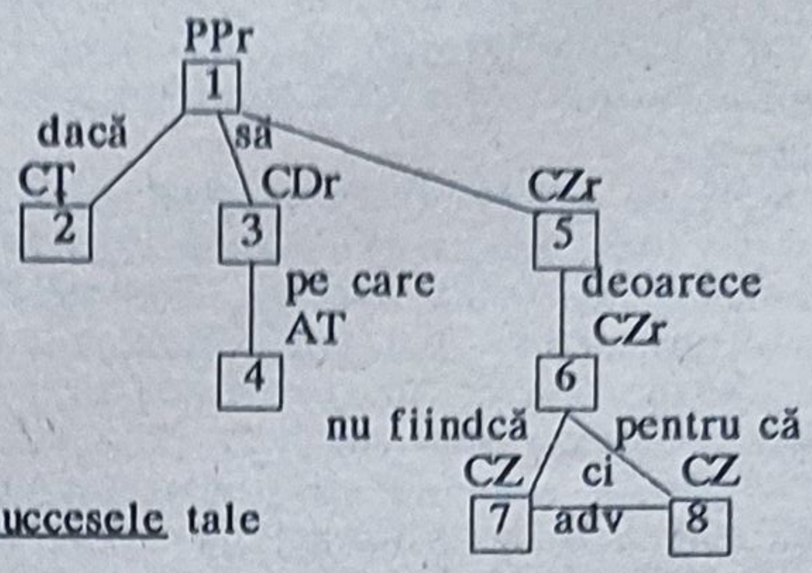

nu încerca <u>din cauza zădărniciei</u>
truda e zadarnică <u>din pricina urii</u> mediocrilor
te urăsc <u>nu pentru contrazicerea</u> lor, <u>ci pentru succesele</u> tale

416. Nimeni **nu-l văzuse**(Pv) vreodată întristat sau rîzînd în hohote,[1]/ poate chiar **nici nu rîdea**(Pv)[2]/ fiindcă în el bucuria de a trăi **nu cobora**(Pv)[3]/ și **nu urca**(Pv) parcă deloc,[4]/ ci **se instalase**(Pv) undeva sus, în sufletul lui, ca o temperatură[5]/ care **nu mai scădea**(Pv)[6]/ și unde **era inutil**(Pn)[7]/ **să mai rîzi**(Pv)[8]/ sau **să te mai întristezi.**(Pv)[9]/
nu rîdea, bucuria de a trăi <u>necoborînd</u> și <u>neurcînd,</u> ci <u>instalîndu-se</u>

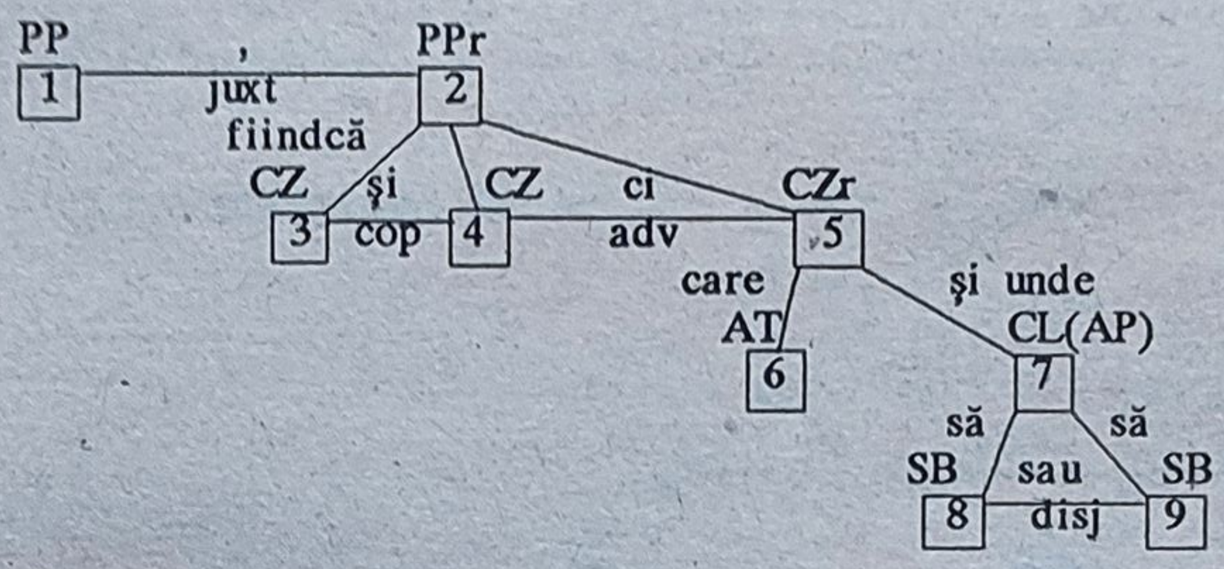

417. Grue! Grue![3]/ ca pe veci **să pomenească**(Pv) datina moșiei tale dragostea[1]/ ce **i-ai purtat**(Pv)[2]/ **fi-vei** la piciorul stranei domnilor **înmormîntat**(Pv)[3]/ căci în tine, biet Române Grue, **fost-au întrupate**(Pv) însușirile de suflet în popor adînc săpate![4]/ și prin tine-n el **găsit-am**(Pv)[5]/ cînd restriștea mă **lovea,**(Pv)[6]/ singurul statornic reazem[5]/ ce-**am avut**(Pv) în țara mea.[7]/

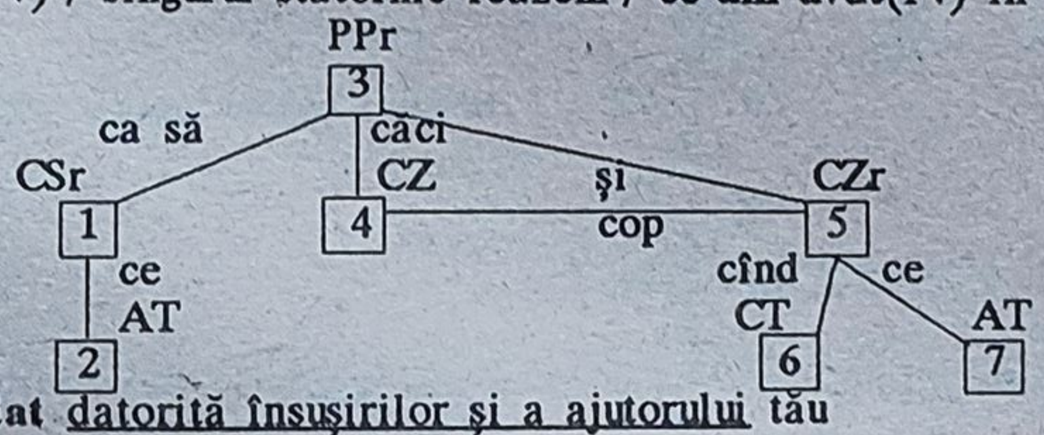

vei fi înmormîntat <u>datorită însușirilor și a ajutorului</u> tău

418. Și atîta dragoste **arăta**(Pv) împăratul către Dimitrașco-vodă,[1]/ unde **văzuse**(Pv)[2]/ că **s-au închinat**(Pv) lui,[3]/ că **se tindea**(Pv) cu amîndouă mîinile[4]/ și coprindea(Pv) pe Dimitrașco-vodă[5]/ și-l **săruta**(Pv) pe față, pe cap și pe ochi, ca un părinte pe un fiu al său.[6]/

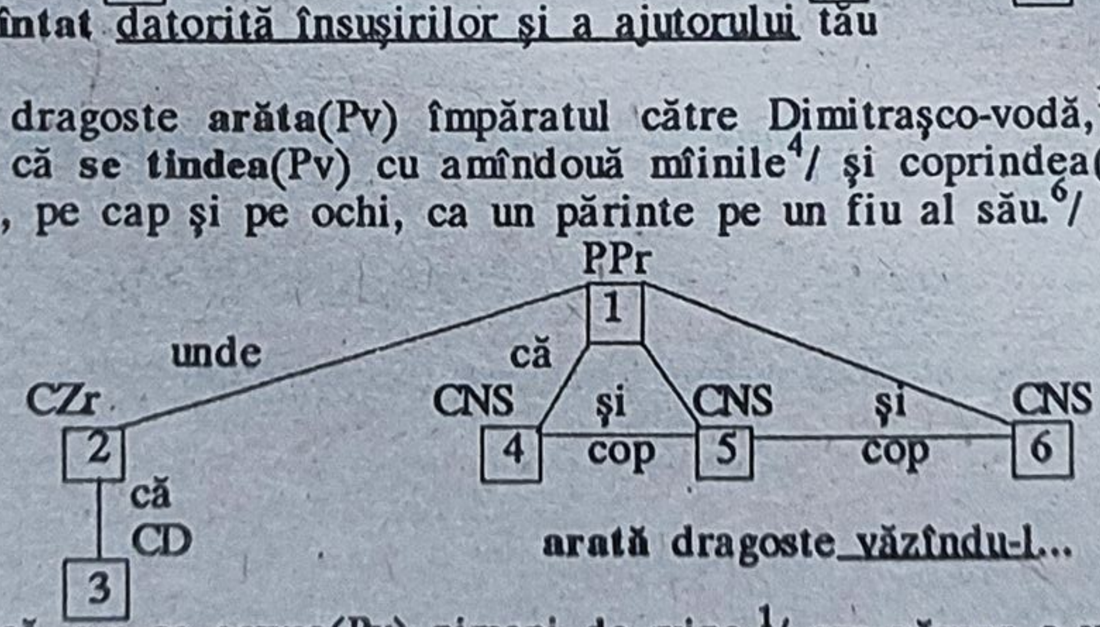

arată dragoste <u>văzîndu-l</u>...

419. Cum, acasă, **nu se ocupa**(Pv) nimeni de mine,[1]/ **am rămas** o vreme îndelungată **în sama**(Pv) monitorilor.[2]/
am rămas în sama monitorilor,
acasă <u>neocupîndu-se</u> nimeni de mine

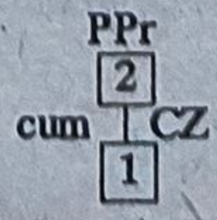

420. Vaca **se va îmbarca**(Pv) pentru Malta,[1]/ **viţelul va rămîne**(Pv) pe loc,[2]/ **întrucît nu are**(Pv) permis de export.[3]/

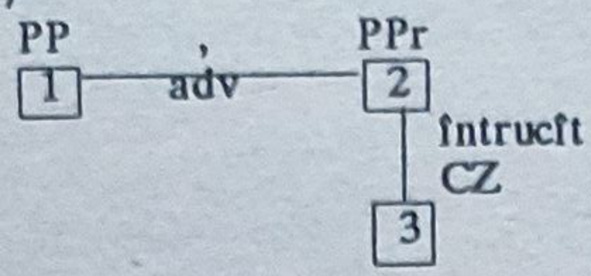

viţelul va rămîne, neavînd permis

421.

a) Toţi **tac**(Pv)[1]/ pentru că le **este**(Pv) frică de tine.(CZ) [2]/

b) **S-a întristat**(Pv)[1]/ din cauză că nimeni **nu** o **asculta**.(Pv)(CZ) [2]/

c) **Nu a mai venit**(Pv)[1]/ din pricină că **începuse**(Pv) o discuţie importantă.(CZ)[2]/

d) De vreme ce totul **s-a schimbat**(Pv)(CZ)[1]/ **putem**(Pv) începe o viaţă nouă.[2]/

e) Din moment ce **nu te-ascultă**(Pv)(CZ)[1]/ de ce o mai ţii(Pv) pe lîngă tine?[2]/

f) De ce **nu-l ajuţi**(Pv) acum[1]/ cîtă vreme **e tînăr**?(Pn)[2]/ (CZ)(nuanţă temporală)

g) Odată ce **te-ai aşezat**(Pv) la masă,(CZ)[1]/ **mănîncă**!(Pv)[2]/

422.

a) **Tremură**(Pv) de frig.
Tremură(Pv)[1]/ pentru că îi **este**(Pv) frig.(CZ)[2]/

b) **S-a întors**(Pv) acasă datorită ninsorii.
S-a întors(Pv) acasă[1]/ din moment ce **ningea**.(Pv)(CZ)[2]/

c) **A suferit**(Pv) mult din cauza celor din jur.
A suferit(Pv) mult[1]/ din cauza cui îl **înconjura**.(Pv)(CZ).[2]/

d) Toată lumea o **aprecia**(Pv) de harnică[1]/ ce **era**.(Pn)(CM)[2]/
Toată lumea o **aprecia**(Pv)[1]/ pentru că **era foarte harnică**.(Pn)(CZ) [2]/

e) Pierzîndu-şi biletul, **a plătit**(Pv) amenda.
De vreme ce şi-**a pierdut**(Pv) biletul,(CZ)[1]/ a plătit(Pv) amenda.[2]/

423. **Vru**(Pv)(PPr)[1]/ **să-l piarză**(Pv) cu orice chip(CD) [2]/ şi, neîndrăznind a-l prigoni pe faţă, **trimise**(Pv) ucigaşi spre a-l prinde şi a-l aduce în Bucureşti sau a-l ucide în taină.(PP)[3]/
spre a prinde -v.pred.pers.tr.cj.a III- a.d.act,Inf.pz.+prep.s.spre(coord.cop.cu Ccs.2)(det.vb.trimise)
(şi) **a aduce**-v.pred.pers.tr.cj.,a III- a,d.act.Inf.pz.(coord.cop.cu Ccs.1 şi disjunctiv cu Ccs.3)(det.v.trimise)
(sau) **a ucide**-v.pred.pers.tr.cj.a III- a,d.act.Inf.pz.(coord.disj.cu Ccs.2)(det.v.trimise)

424. Fiindcă tu însă **n-ai fost poftit**(Pv) împreună cu mine,(CZ)[1]/ te **las**(Pv) afară(PPr)[2]/ şi drept mîngîiere îţi **trimit**(Pv) de departe ca hrană spirituală, bună de rumegat, această poveste încurcată.(PP)[3]/
de rumegat-v.pred.pers.tr.cj.I,d.act.supin(det.aj.bună)

425. **Mă lungii**(Pv) pe iarba moale(PP)[1]/ şi spre sărbătorirea deplinei mele biruinţi **aprinsei**(Pv) o ţigară.(PP)[2]/
spre sărbătorirea-s.c.s.fm,sg,Ac.art.hot.encl.- a+prep.spre,(det.v.aprinsei)

426. El **va putea**(Pv) influenţa spiritele sătenilor întru restabilirea liniştii şi a ordinii tradiţionale.
întru stabilirea-s.c.s.,fm,sg,Ac,art.hot.encl.-a+prep.întru (det.v.a influenţa)

427. Aceşti comisari **vor merge**(Pv) în judeţele respective,(PP)[1]/ **vor străbate**(Pv) oraşele şi satele adunînd poporul, lămurindu-l, anunţînd măsurile bune(PPr) [2]/ pe care le **vom lua**(Pv)(AT)[3]/
adunînd-v.pred.pers.tr.cj.I.d.act.ger(det.v.vor străbate)
lămurind-v.pred.pers.tr.cj.a IV-a.d.act.ger(det.v.vor străbate)
anunţînd-v.pred.pers.tr.cj.I.d.act.ger(det.v.vor străbate)

428. **Socoteau**(Pv)[1]/că **sînt puse**(Pv) pentru a serba, după obicei, ceremonia prin salve(CD).[2]/
pentru a serba-v.pred.,pers.tr.cj.I.d.act.Inf.,pz.(det.v.sînt puse)+prep.pentru

429. **Se ducea**(Pv) cu tată-său în munte, la făcut ferestrea,[1]/ şi **lucra**(Pv) toată săptămîna ca un bărbat pentru nimica toată.[2]/
la făcut-v.pred.pers.tr.cj.a III-a,d.act.supin+prep.la(det.v.se ducea)
pentru nimica toată-locuţiune adverbială de mod (det.v.lucra)

430. Cînd deodată un erete, poliţai din naştere, peste baltă şi boschete **vine**(Pv)-n recunoaştere cu poruncă de la centru contra vinovatului(CT)[1]/ ca **să-l aresteze**(Pv) pentru siguranţa statului.(AT)[2]/
în recunoaştere-s.c.s.fm,sg,Ac.neart.+prep.s.în(det.v.vine)
pentru siguranţa-s.c.s.fm,sg,Ac,art.hot.encl.- a+prep.pentru(det.v.să aresteze)

431.

a) de vorbit - S
b) de conspectat - Np
c) de scris - Av
d) de aşteptat - Ci (cu nuanţă cauzală)
e) de scris - Ccs

432.

a) după iluzii - Asp
b) după ureche - Ccm

c) după cumpărături - Ccs
d) după întoarcerea - Cct
e) după dulap - Ccl

433.
a) la - (= a se spăla) - Pv
b) la - s, Ap denominativă
c) la - s.c. - S
d) la - prep.regim Ac - relaţionează un Ccl de regent
e) la - prep. - relaţionează un v.la supin de regent - Ccs
f) la ce - relaţionează un pron.cu val.neutră de regent - Ccs
g) la ce - relaţionează un pronume cu val.neutră de regent - Ccs
h) la - aj.neh. - Anj
i) la - prep.s. - relaţionează un Asp de regent (regim Ac)

434. Ca să-l scoată,(Pv)[1]/ ca să lasă,(Pv)[2]/ cîinii-l latră.(Pv)[3]/

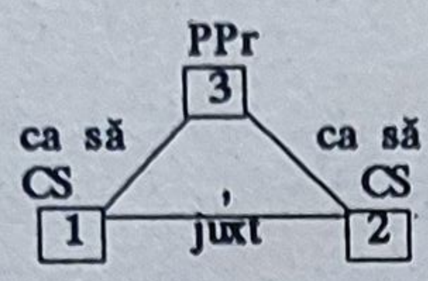

Cîini-l latră pentru a-l scoate, pentru a ieşi

435. Din cîmp, de-acasă, de la plug plecat-am(Pv) astă vară[1]/ ca să scăpăm(Pv) de turci, de jug, sărmana, scumpa ţară.[2]/

plecat-am pentru a scăpa ţara

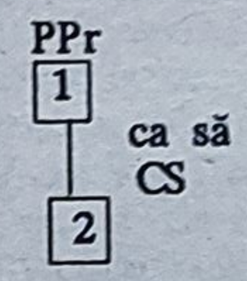

436. Strada era pustie(Pn)[1]/ şi lumea părea adormită(Pn)[2]/ fiindcă lămpile de prin case erau stinse(Pv)[3]/ sau ascunse(Pv) sub globuri de sticlă mată[4]/ ca să nu dea căldură(Pv).[5]/
P.4 are verbul auxiliar al diatezei pasive neexprimat

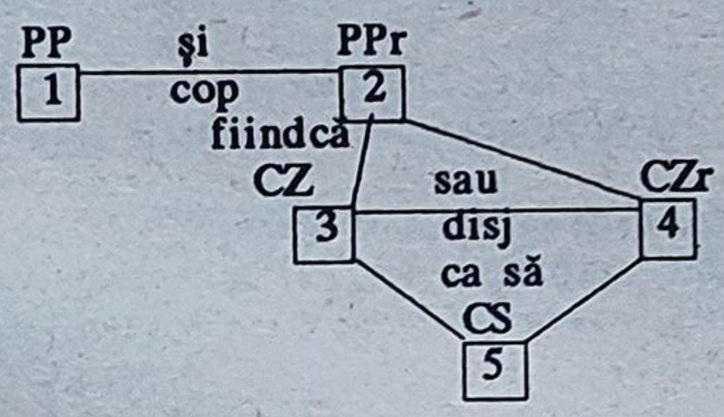

erau stinse sau ascunse...pentru a nu da căldură

437. Să-ţi mai scriu(Pv) despre D [1]/ mi-ar fi greu,(Pn)[2]/ căci ţi mărturisesc(Pv)[3]/ că el nu formează(Pv) nici pe departe centrul preocupărilor mele de acum,[4]/ iar efortul[6]/ la care mă supui(Pv)[5]/ este asemeni aceluia(Pn)[6]/ care e impus(Pv) unui convoi, obligat [7]/ să se abată(Pv)[8]/ ca să ia(Pv) un călător izolat.[9]/

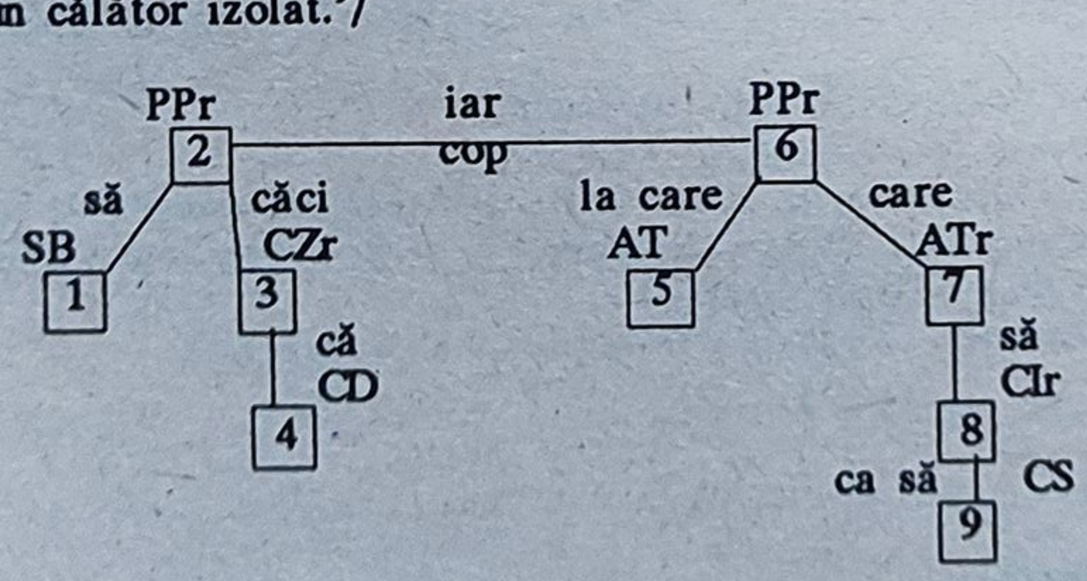

să se abată pentru a lua...

438. Eu ţi vorbesc(Pv) ţie,[1]/ ca să ai(Pv)o idee, chiar aproximativă, de toate[2]/ cîte s-au întîmplat(Pv) atunci[3]/ şi ca să-ţi aminteşti(Pv) mereu[4]/ că[7]/ de n-ar fi fost(Pv) oameni ca acela[5]/ de

I-ai văzut(Pv) vorbind sus despre drepturile noastre, [6]/ lucrurile nu s-ar fi schimbat,(Pv)[7]/ ci ar fi rămas(Pni)[8]/ cum au fost(Pn) şi mai înainte.[9]/

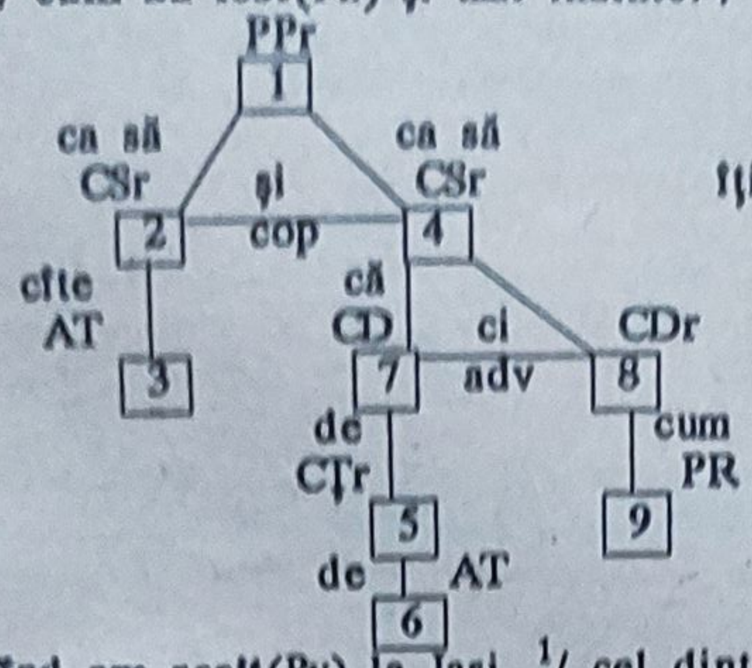

îţi vorbesc spre a avea o idee...şi spre a-ţi aminti

439. Cînd **am sosit**(Pv) la Iaşi, [1]/ cel dintîi gînd al lui **a fost**(Pni) [2]/ **să mă ducă**(Pv) la Copou şi apoi la Socola, [3]/ ca **să-mi arate**(Pv) vederile [4]/ ce **se deschideau**(Pv) spre lunca Bahluiului, [5]/ şi **să mă plimbe**(Pv) prin crîngurile de prin prejurime, [6]/ ca **să mă încînt**(Pv) şi eu de frunzişul pişcat de brumă [7]/ şi **să iau parte**(Pv) la plăcerea lui de a călca pe frunzele scuturate de vînt, [8]/ care **fîşîie**(Pv) la tot pasul. [9]/

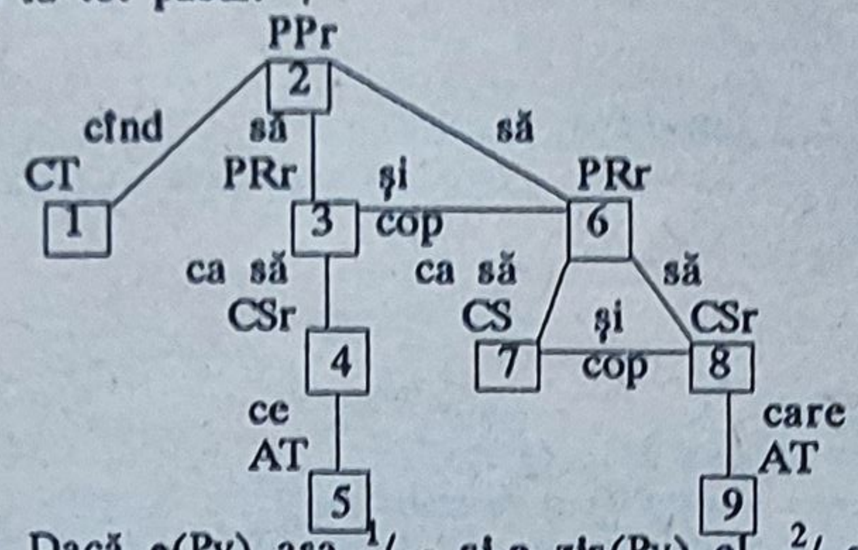

să mă ducă spre a-mi arăta

să mă plimbe pentru a mă încînta şi pentru a lua parte şi eu

440. Dacă **e**(Pv) aşa [1]/ - **şi-a zis**(Pv) el- [2]/ **se vede**(Pv) [3]/ că **sînt rînduit**(Pn) [4]/ **să plec**(Pv) şi eu în drum lung, [5]/ cum atîţia **au plecat**(Pv), [6]/ ca **s-o caut**(Pv) pe Alba-împărăteasa [7]/ şi **s-o aduc**(Pv) aici [8]/ pentru ca lumea **să se bucure**(Pv) de bunătatea ei. [9]/

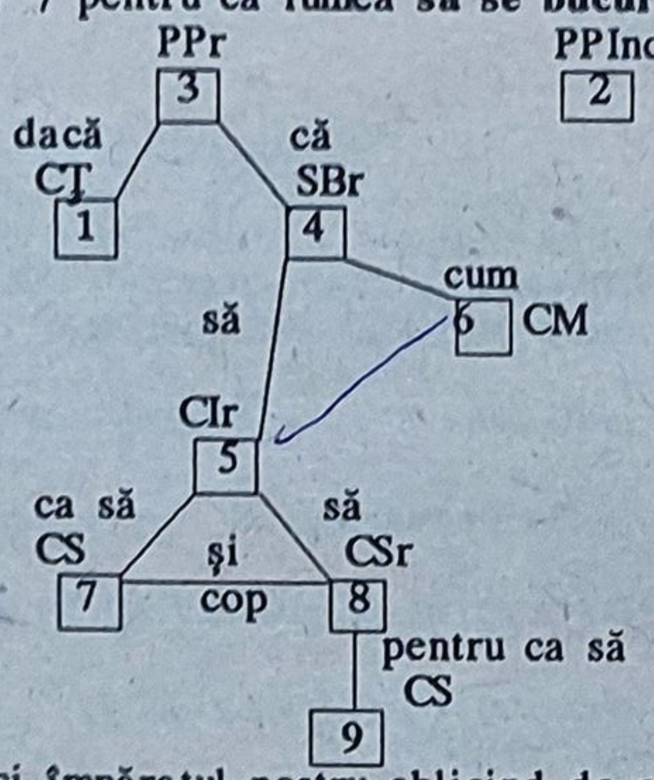

să plec în căutarea... şi pentru a o aduce....

s-o aduc pentru a se bucura lumea...

441. Deci împăratul nostru oblicind de această faptă, **m-au ales**(Pv) pre mine cu această oaste [1]/ **să ies**(Pv) înainte, întru întîmpinarea măriei-tale, [2]/ ca **să stau**(Pv) [3]/ **să vorovesc**(Pv) cu măria ta [4]/ şi **să punem la o cale**(Pv) pentru această pradă [5]/ ce ne- **aţi făcut**(Pv) [6]/ ca **să facem pace.**(Pv) [7]/

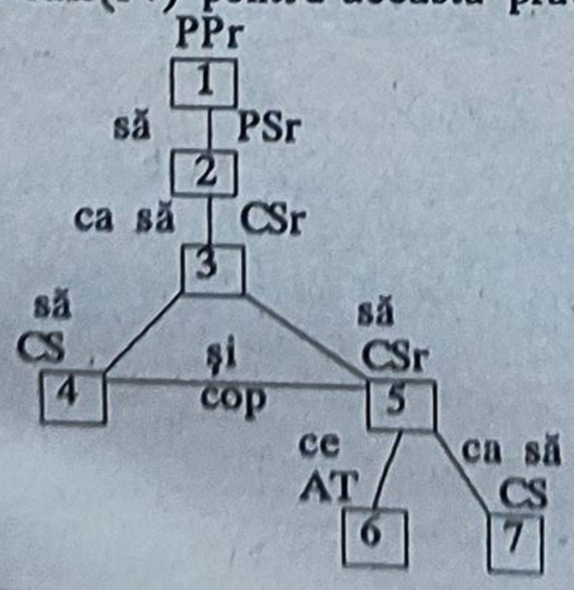

să ies pentru a sta

să stau pentru a vorovi şi a pune la o cale

să punem la o cale pentru a face pace

442. Pîrcălabe, **vreau**(Pv) [1]/ poporul meu să fie **înştiinţat**(Pv) de unirea şi-nrudirea [2]/ care aci **s-au încheiat**(Pv) [3]/ ca să **pomenească**(Pv) ţara, ca pe-o zi de praznic mare, ziua [4]/ cînd din letopiseţ şi-a **şters**(Pv) anii de-nchinare, [5]/ iar eu **m-oi ruga**(Pv) la Domnul [6]/ şi-i voi **mulţumi**(Pv) smerit, [7]/ că de mîna ucigaşă astă noapte **m-a ferit.**(Pv) [8]/

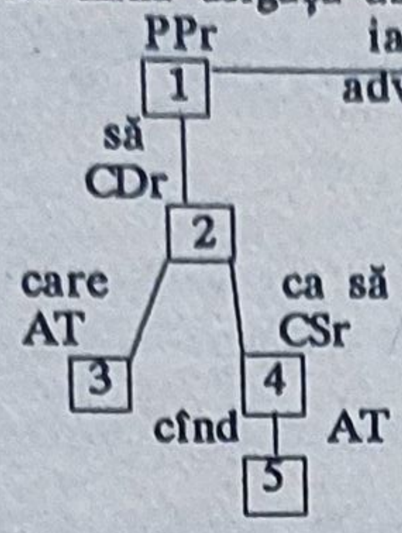

să fie înştiinţat spre a pomeni ziua

443. Din stînga, de sub curmătura unui deal, **vine**(Pv) rîul Bahna [1]/ **să întîmpine,**(Pv) [2]/ **să salute**(Pv) sosirea marelui fluviu la pragul ţării, [3]/ cu al cărui pămînt şi destin se **leagă**(Pv) pentru totdeauna. [4]/

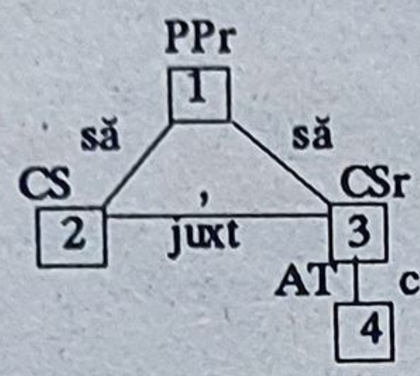

vine rîul...spre a întîmpina, a saluta

cu al cărui

444.
SB : **E bine**(Pn) [1]/ **să poţi**(Pv) aprecia o carte.(SB) [2]/
PR : Sfatul lui **este**(Pni) [1]/ **să mai aşteptăm**(Pv) cîteva zile.(PR) [2]/
AP : Asta **vroia**(Pv) bătrînul, [1]/ anume **să nu-l mai vezi**(Pv) o vreme.(AP) [2]/
AT : Ideea [2]/ **să plecăm**(Pv) împreună(AT) [1]/ **mi-a venit**(Pv) prea tîrziu. [2]/
CD : **Nu vreau**(Pv) [1]/ **să mai vin**(Pv) la tine.(CD) [2]/
CI : **Îi era**(Pv) teamă [1]/ **să privească**(Pv) în urmă.(CI) [2]/
PS : **N-am văzut**-o(Pv) [1]/ **să rîdă**(Pv) vreodată(PS). [2]/
CM : **Vorbeşti**(Pv) [1]/ **să n-adormi!**(Pv)(CM) [2]/
CS : **Vino**(Pv) [1]/ **să ne jucăm**(Pv) afară.(CS) [2]/

445. O **roagă**(Pv) deci,(PPr) [1]/ ca, primind avansul pe arenda anului viitor, **să menţioneze**(Pv)(CD) [2]/ că în cazul înstrăinării moşiei şi în cazul [5]/ cînd, eventual, oferta lui **ar fi mai avantajoasă**(Pn)(AT) [3]/ şi **acceptată**(Pv)(AT) [4]/ suma aceasta **să fie socotită**(Pv) în arvuna preţului de cumpărare.(CD) [5]/
în cazul înstrăinării-s,c.s.,fm,sg,G,art.hot.encl,-i+locuţiunea prepoziţională cu regim G "în cazul"(det.v.să fie socotită)
în cazul-s.c.s.nt.sg,Ac,art.hot.encl.-l+prep.în(det v să fie socotită)
OBS:în P4 verbul auxiliar,marcă a diatezei pasive lipseşte.
446. Domnule, în caz de mobilizare, vă **rugăm**(Pv)(PPr)1/ **să vă prezentaţi**(Pv) în termen de 48 ore la biroul(CD) [2]/ unde **sînteţi repartizat**.(Pv)(AT) [3]/
în caz de mobilizare-s.c.s.,fm,sg,Ac,neart+loc.prep.în caz de(det.v.vă rugăm)
447. Imediat **să părăseşti**(Pv) primăria, [1]/altfel te **arestez!**(Pv)(CZ) [2]/
altfel - adverb de mod(det v arestez)
448. În locul spătarului Ghica, eu **nu-ţi trăgeam** palme,(Pv) [1]/ cum **a făcut**(Pv) el.(CM) [2]/
în locul spătarului-s.c.s.ms,sg,G,art.hot.encl.-lui+loc.prep.**în locul**(cu Pv la forma negativă)(det.loc.vb.nu trageam palme)
449. La un caz...iar...**pac!**(Pv) la "Războiul".
la un caz - s.c.s.nt,sg,Ac,art.neh.+prep.s.la(det.ij.pac!)
450. Cu pieptul gol, [2]/ oricît **ai fi de dîrz**(Pn) în luptă,(CV) [1]/ **cazi**(Pv). [2]/
cu pieptul(gol)-s.c.s.,nt,sg,Ac,art.hot.encl.-l+prep.cu(det.v.cazi)
451. Cînd **m-ar bate** numai atîta **grijă**(Pv), măi femeie, [1]/ ce mi-ar fi?(Pv) [2]/

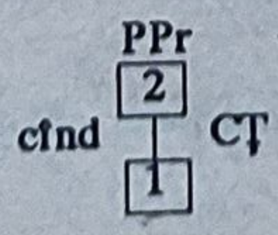

452. Să luminăm(Pv) dar poporul, [1]/ dacă **vrem**(Pv) [2]/ **să fim liberi,**(Pn) [3]/ dacă **vrem**(Pv) [4]/ **să intrăm**(Pv) în solidaritatea naţiilor, [5]/ dacă **avem**(Pv) sentimentul datoriei, [6]/ dacă **vrem**(Pv) [7]/ **să împlinim**(Pv) în lume o misie oarecare. [8]/

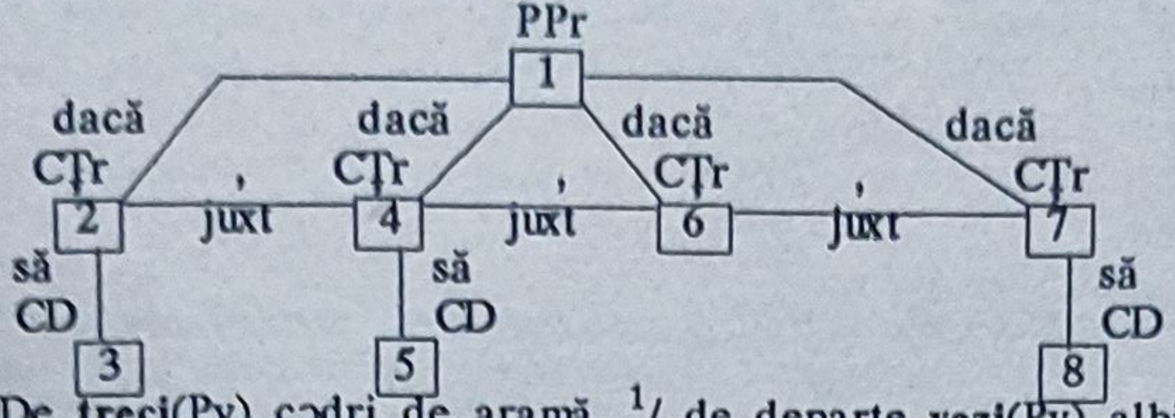

să luminăm poporul în cazul dorinţei...

453. De **treci**(Pv) cordri de aramă, [1]/ de departe **vezi**(Pv) albind [2]/ şi-**auzi**(Pv) mîndra glăsuire a pădurii de argint. [3]/

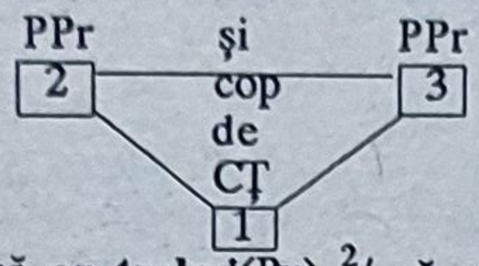

vezi ...şi **auzi**...în cazul trecerii

454. Fireşte,(Pav) [1]/ că **ar trebui**(Pv) [2]/ **să ştie**(Pv) oricine, [3]/ domnule, [1]/ dacă **are**(Pv) minte [4]/ şi **pricepe**(Pv) [5]/ suflet [6]/ /şi **simte**(Pv) [7]/ că **nu-i uşor**(Pn) [8]/ **să sădeşti**(Pv) florile [9]/ şi **nici uşor**(Pn) [10]/ **să le iubeşti**(Pv), [11]/ pentru că ele **nu sînt**(Pni) [12]/ **cum sînt**(Pn) celelalte plante [13]/ care **cresc**(Pv) fără mîna şi inima omului, [14]/ ci **concentrarea**(Pn) miraculoasă a culorilor [15]/ pe care **le-a zămislit**(Pv) nesfîrşita natură [16]/ şi pe care noi, [18]/ oricît **ne-am eschiva**(Pv) [17]/ le **asociem**(Pv) [18]/ dacă **sîntem** noi înşine **naturi**(Pn) sensibile, [19]/ la cele mai variate stări emoţionale. [18]/

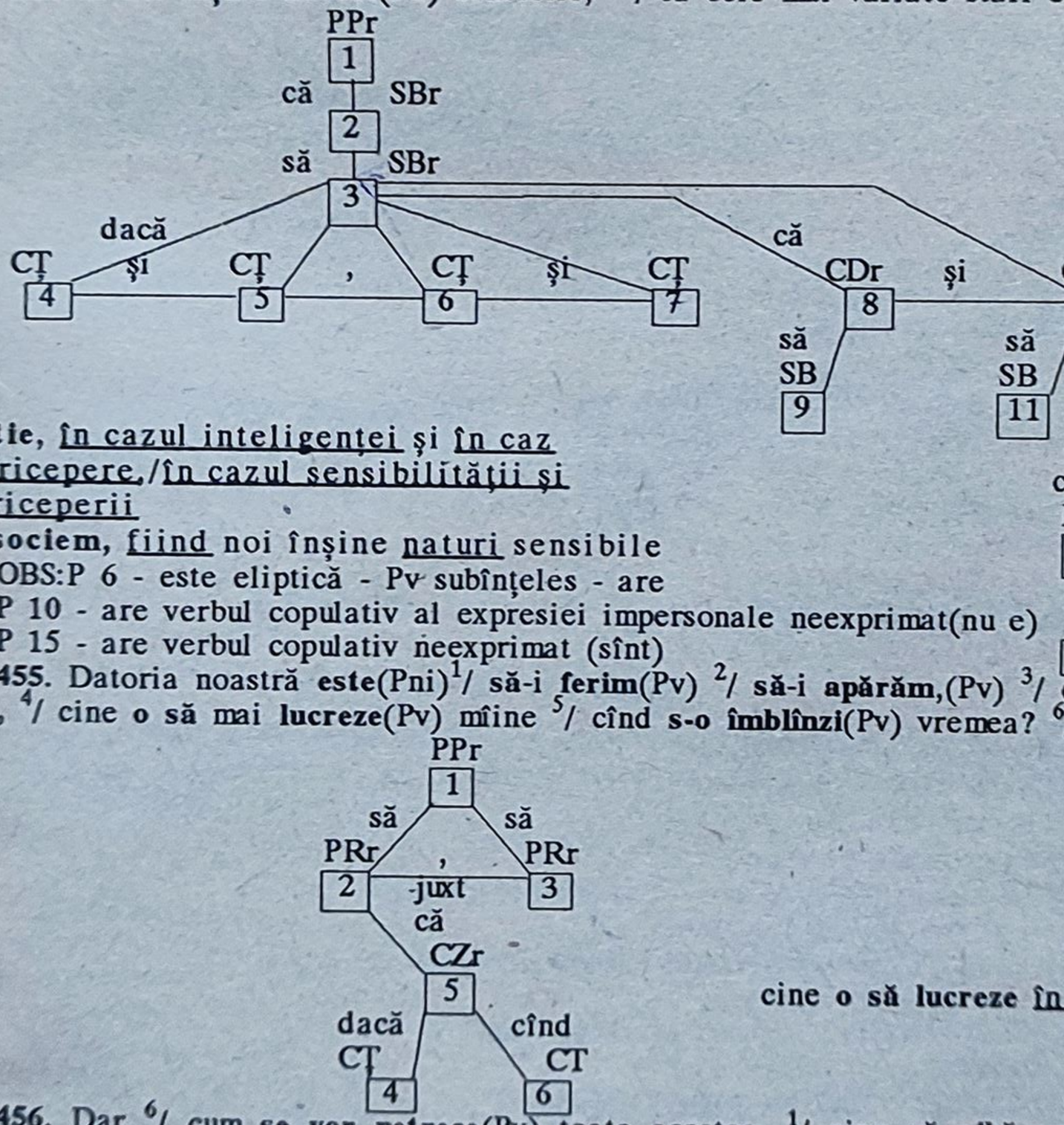

să ştie, în cazul inteligenţei şi în caz de pricepere,/în cazul sensibilităţii şi al priceperii
le asociem, fiind noi înşine naturi sensibile

OBS:P 6 - este eliptică - Pv subînţeles - are
P 10 - are verbul copulativ al expresiei impersonale neexprimat(nu e)
P 15 - are verbul copulativ neexprimat (sînt)

455. Datoria noastră **este**(Pni)[1]/ **să-i ferim**(Pv) [2]/ **să-i apărăm,**(Pv) [3]/ că [5]/ dacă i-o **prăpădi**(Pv) gerul, [4]/ cine **o să mai lucreze**(Pv) mîine [5]/ cînd **s-o îmblînzi**(Pv) vremea? [6]/

cine o să lucreze în caz de moarte

456. Dar [6]/ cum **se vor petrece**(Pv) toate acestea, [1]/ cine **să aibă grijă**(Pv) [2]/ ca lucrurile să **lasă**(Pv) bine, [3]/ cine **să fie tras la răspundere**(Pv) [4]/ dacă ceva **are să lasă**(Pv) prost, [5]/ toate acestea **nu i se păreau** lui Ilie **nişte lucruri**(Pn) [6]/ la care **să se gîndească**(Pv) în mod deosebit. [7]/
În P6 avem un exemplu tipic de S reluat, care repoziţionează Sm exprimat prin propoziţiile SB- **toate.**

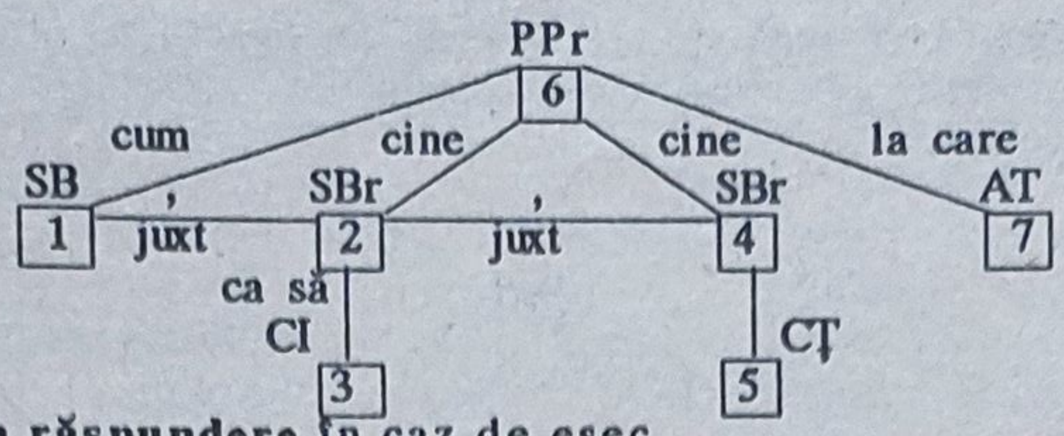

cine să fie tras la răspundere în caz de eşec

457. Dar [3]/ dacă acel om este lacom(Pn) din fire [1]/ şi mai ales dacă are(Pv) gusturi răsfăţate, [2]/ el tot o să se plîngă(Pv)[3]/ că nu i-ai dat(Pv) mezelicuri şi trufandale, prăjituri şi zaharicale; [4]/ o să pretindă(Pv) [5]/ că [7]/ în loc de carne de vacă, [6]/ ar fi trebuit(Pv) [7]/ să-i prezinţi(Pv) dobe de mistreţ şi kebaburi de căprioară, [6]/ în loc de pui de găină fripţi, prepeliţe tăvălite în mălai şi bicăţi prăjite în mustul lor. [8]/

P 8 are Pv neexprimat (să prezinţi)

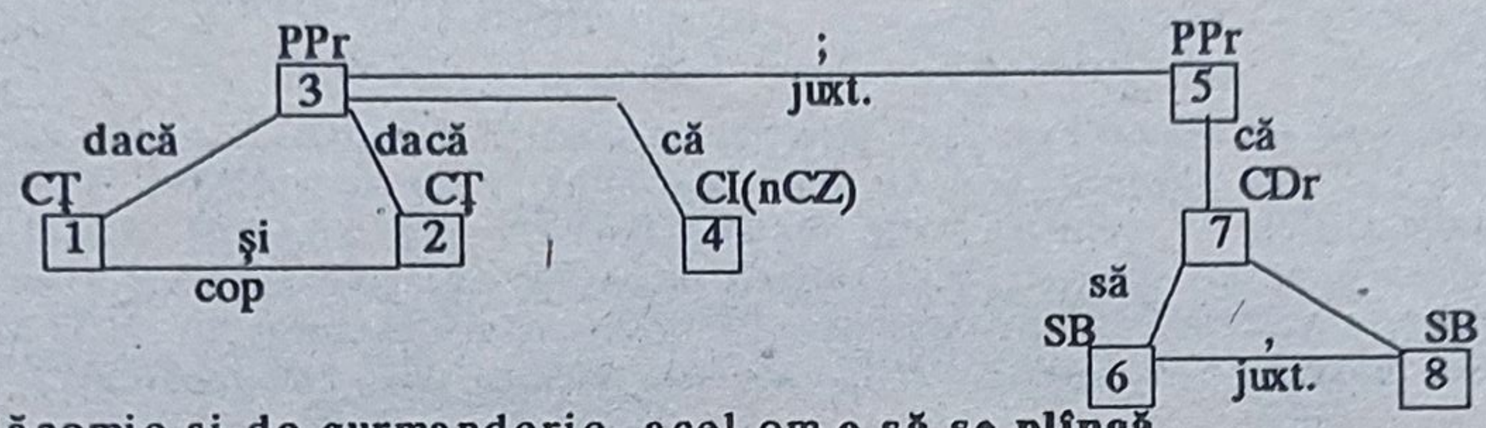

în caz de lăcomie şi de gurmanderie, acel om o să se plîngă

458.De eşti om(Pv) bun [1]/ aproape de chilioara mea [2]/; iară [4]/ de eşti om(Pn) rău, [3]/ departe de pe aceste loçuri, [4]/ că am(Pv) o căţea cu dinţii de oţel, [5]/ şi [7]/ de i-oi da drumul(Pv) [6]/ te face mii fărîme.(Pv) [7]/

P 2 are P neexprimat - vino

P 4 are P neexprimat - du-te

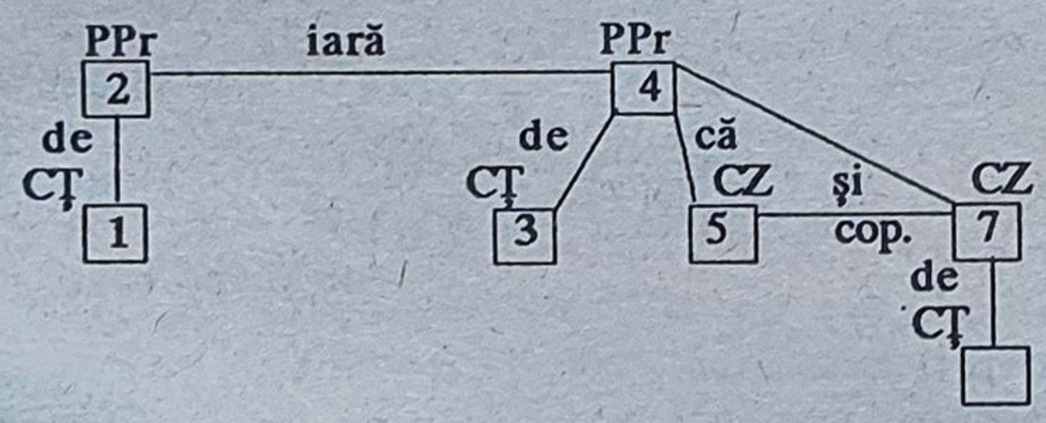

fiind bun, apropie-te

fiind om rău, du-te...
te face fărîme dîndu-i drumul

6

459. Să-l văd(Pv) venind [1]/ aş mai trăi(Pv) o viaţă. [2]/

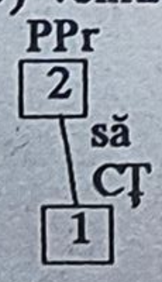

văzîndu-l venind aş mai trăi

460.

a) În cazul acesta, ia-ţi(Pv) busola cu tine.
În caz că pleci(Pv) la munte(CŢ), [1]/ ia-ţi(Pv) busola cu tine. [2]/

b) Cu ajutorul alor tăi, se putea(Pv) pleca devreme.
Dacă mă ajută(Pv) ai tăi,(CŢ)[1]/ aş putea(Pv) pleca devreme. [2]/

c) Învăţînd zilnic, numai aşa poţi(Pv) reuşi.
Numai dacă înveţi(Pv) zilnic(CŢ), [1]/ numai aşa poţi reuşi. [2]/

d) Singură, aşa nu poţi pleca.
. Dacă eşti singură,(Pn)(CŢ), [1]/ aşa nu poţi(Pv) pleca. [2]/

461.

a) Se află(Pv) [1]/ de vii(Pv) mîine.(SB) [2]/
b) Întrebarea este(Pni) [1]/ de vii (Pv)mîine.(PR) [2]/
c) De vii(Pv) mîine,(CŢ) [1]/ adu(Pv) şi cartea. [2]/
d) Nu mi-a spus(Pv) [1]/ de vii(Pv) mîine.(CD) [2]/
e) Vine(Pv)[1]/ de-şi ia(Pv) cărţile.(CS) [2]/

462. Îl urmăresc(Pv) cu gîndul de-a lungul veacurilor,(PP)[1]/ îl văd(Pv) cu pieptul dezvălit în zloată şi-n bătălii, muncind(PPr)[2]/ ca să plătească(Pv) dările ţării(CS)[3]/ luptînd [2]/ ca să-şi apere(Pv)

pămîntul,(CS)[4]/ căzînd şi ridicîndu-se iar, murind în şes şi renăscînd în munţi, pururea tînăr, pururea mîndru, cu toate nevoile [2]/ ce-au dat(Pv)(AT) [3]/ să-l răpuie.(Pv)(CD) [6]/
cu (toate) nevoile-s.c.s.,fm,pl,Ac.+art.hot.encl.-le+prep.s cu(det.aj.mîndru)

463. Nicolae Apostol, cu tot frigul şi umezeala [2]/ care-i încrîncenaseră(Pv) carnea(AT)[1]/ mai găsi(Pv) puterea(PPr)[2]/ să glumească.(Pv)(AT)[3]/
cu (tot) frigul -s.c.s.,nt.sg,Ac,art.hot.encl,-l+prep.s.cu(det.v.găsi)
(şi) umezeala-s.c.s.,fm,sg,Ac,art.hot.encl.-a+coord.cop.cu cel precedent(det.v.găsi)

464. În ciuda înălţimii sale, avea(Pv) o voce puţin cam răguşită.
în ciuda înălţimii -s.c.s.,fm,sg,G,art,hot,encl.-i+loc.prepoz.în ciuda cu regim G(det.v.avea)

465. Eu însă, cu toată străşnicia împrejurărilor, făceam haz.(Pv)
cu (toată)străşnicia-s.c.s.,fm,sg,Ac,art.hot.encl.-a+prep.s.cu(det.loc.vb.făceam haz)

466. Nică era sfădit(Pn) cu mine din pricina Smărăndiţei popii,(PPr)[1]/ căreia, cu toată părerea mea de rău, i-am tras(Pv) într-o zi o bleandă,(AT)[2]/ pentru că nu-mi da pace(Pv)(CZ) [3]/ să prind(Pv) muşte.(CS). [4]/
cu(toată) părerea de rău-loc.s.(=regretul),fm,sg,Ac.art.hot.encl.-a(la s.din locuţiune) + prep.s.cu(det.v.am tras)

467. El o priveşte(Pv)(PP) [1]/ şi i se pare(Pv)(PPr)[2]/ că acest chip, fără a fi frumos, are(Pv) un farmec deosebit.(SB) [3]/
fără a fi frumos-Ccv alcătuit din v.cop.a fi,pers.intr.cj.a IV- a,d.act.infinitiv,pz,aspect negativ(prep.fără)+Np.=aj.pr-z,var,cu 2 t.şi 4 forme,se acordă în gen,nr,caz cu S(chip) (nt,sg,N) grad pozitiv(det.v.are)

468. Împotriva obiceiului său, Lăpuşneanul, în ziua aceea, era îmbrăcat(Pn) cu toată pompa domnească.
împotriva obiceiului-s.c.s,nt,sg,G,art,hot,encl,-lui+prep.cu regim genitiv împotriva (det.aj.îmbrăcat)

469. Mai fericiţi erau(Pv) sclavii odinioară,(PPr) [1]/ care erau hrăniţi(Pv) în schimbul robiei(AT) [2]/ pe cînd ţăranii noştri, robotind mai rău ca robii, nu ajung(Pv)(OP) [3]/ să-şi cîştige nici măcar mîncarea omenească.(CI) [4]/
robotind-v.pred.pers.intr.cj.a IV-a,d,act.gerunziu(det.v.nu ajung)

470.
a)(este) împotriva cursului-Np-s.c.s.nt,sg,G,art,hot,encl.- lui
b)(lupta)împotriva dictaturii-Asg-s.c.s.fm,sg,G,art,hot.encl.-i(det.s.lupta)
c)(au luptat)împotriva voastră-Ci-aj.pron.posesiv(mai mulţi posesori,pers.a II-a),pl,Ac.cu val.de G(substituie pron.pers.de pers.a II-a în G care are paradigma incompletă)(det.v.au luptat)
d) O ştiam împotriva lui-Eps-p.pers.,pers.a III-a,ms.sg.G(det.v.ştiam si p.p.o.)
e)(au luat-o)împotriva curentului-Ccl-s.c.s.ms.sg,G,art.hot.encl,-lui(det.v.au luat-o)
f)împotriva aşteptărilor -Ccv-s.c.s.fm,pl,G,art.hot.encl.-lor

471. N-am doborît(Pv) nici un bombardier, [1]/ cu toate că erau mari(Pn) cît nişte case. [2]/

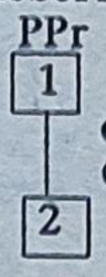

în ciuda mărimii lor

472. Şi,[3]/ deşi eram încredinţat(Pv)[1]/ că în cele din urmă biruinţa va cumpăni(Pv) spre partea Pisicuţii, [2]/ mă hotărîi(Pv) totuşi [3]/ să intru(Pv) la mijloc în această epopee măreaţă şi crîncenă, [4]/ ce se desfăşura(Pv) ochilor noştri, [5]/ şi dezlegînd-o deci din pripon, o condusei,(Pv) ca o altă zeitate antică, înlăuntrul sacrosant al întăriturilor mele. [6]/

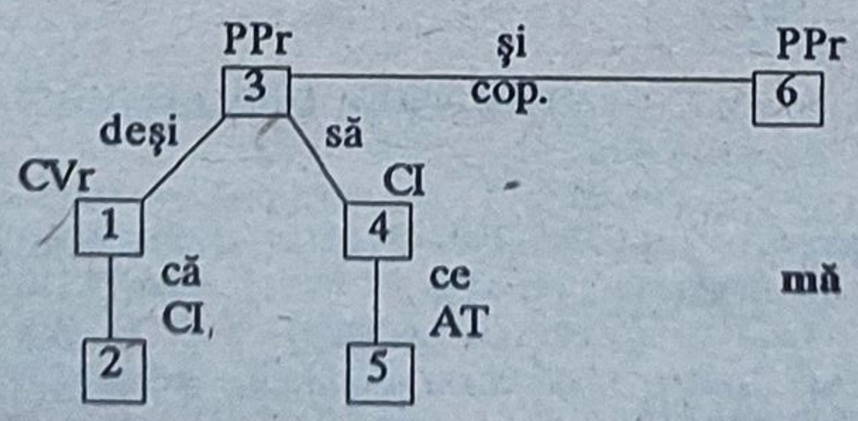

mă hotărîi chiar fiind încredinţat

473.Şi [5]/ cînd se gîndea(Pv) [1]/ cum s-ar bucura(Pv) Safta, [2]/ dac-ar afla(Pv) [3]/ că feciorul ei are să fie dascăl(Pn) [4]/ ochii i se umpleau(Pv) de lacrimi [5]/ şi credea(Pv) [6]/ că [8]/ moartă să fie(Pn) [7]/ ar scoate-o(Pv) din pămînt. [8]/

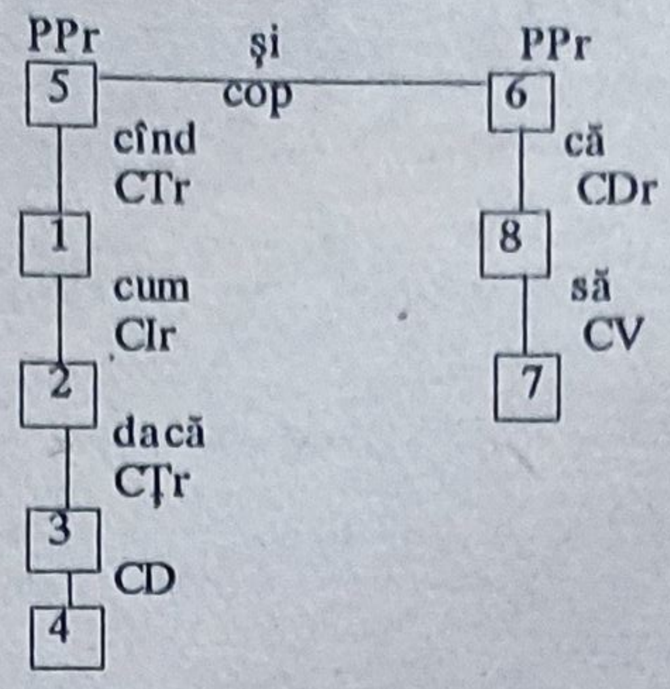

ar sconte-o din pămînt chiar moartă

474. **Avea**(Pv) ochii cîrpiţi de somn [1]/ fiindcă, [3]/ deşi **era trecut**(Pn) de amiază [2]/ abia **se sculase**(Pv) din pat. [3]/

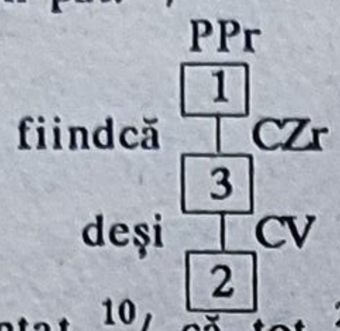

chiar trecut de amiază

475. Încîntat [10]/ că tot [2]/ ce **şi-a pus în gînd**(Pv) [1]/ i-a **izbutit**(Pv) [2]/ şi încrezător [10]/ că de acum înainte dorinţele [4]/ ce **i se vor naşte**(Pv) [3]/ **vor ajunge** la îndeplinire(Pn) [4]/ orice **s-ar întîmpla**(Pv) [5]/ tînărul [10]/ despre care vi **s-a spus**(Pv) [6]/ că **nu e**(Pni) [7]/ **cum sînt**(Pn) toţi cei [8]/ ce-**s de-o seamă**(Pn) cu el. [9]/ din prea multă încredere şi-**a neglijat**(Pv) obligaţiile de muncă [10]/ şi [12]/ cu toate că i **s-a atras** mereu **atenţia**,(Pv) [11]/ lui **nu** i **s-a părut necesar**(Pn) [12]/ **să** ia **în seamă**(Pv) sfaturile colegilor lui. [13]/

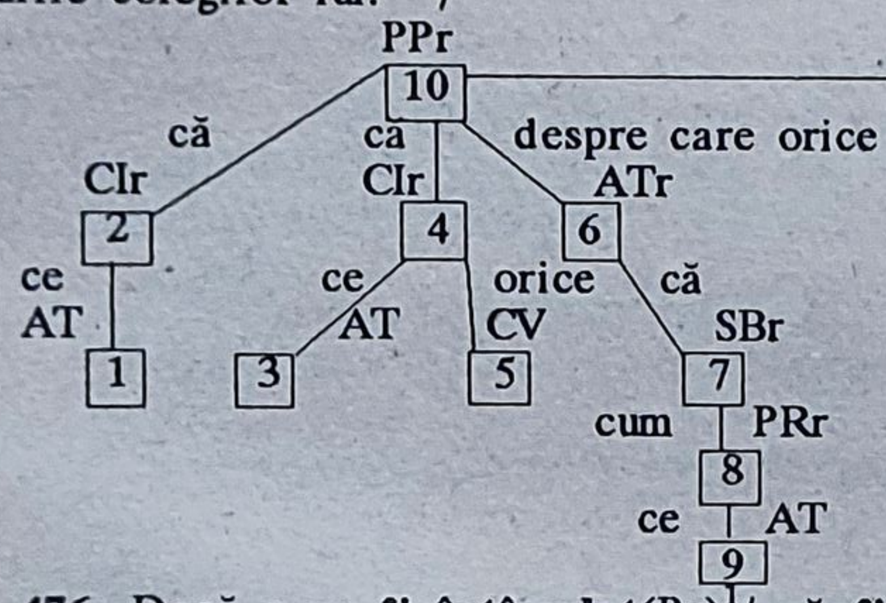

dorinţele i se vor **îndeplini** cu toate acestea

nu i s-a părut necesar, chiar atrăgîndu-i-se atenţia

476. Dacă **s-ar fi întîmplat**(Pv) [1]/ **să fie văzut**(Pv) de cineva, [2]/ măcar şi **de-ai** casei **să fi fost**(Pn) [3]/ planurile lui **ar fi fost descoperite**(Pv) [4]/ şi **negreşit**(Pav) [5]/ că **ar fi pierdut**(Pv) tot [6]/ ce **agonisise**(Pv). [7]/

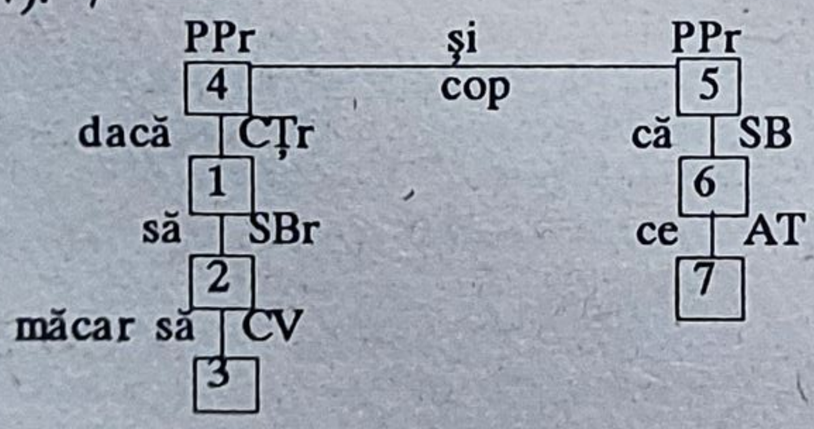

să fie văzut, chiar şi de-ai casei

477. **Se vede**(Pv) [1]/ că vreun duşman, [11]/ **probabil**(Pav) chiar din cercul familiei, [2]/ în sfîrşit cineva [11]/ care **nu avea curajul**(Pv) [3]/ **să atace**(Pv) pe faţă [4]/ dar îl **ura**(Pv) atît de mult [5]/ încît **ar fi vrut**(Pv) [6]/ **să-l vadă**(Pv) prăbuşit, [7]/ fără ca măcar **să ţină**(Pv) [8]/ să **se ştie**(Pv) [9]/ că de la el îi **vine**,(Pv) [10]/ **a trimis**(Pv) la redacţie un dosar [11]/ a cărui publicare **scotea**(Pv) pe acest fruntaş nu numai din viaţa politică, ci şi din cea publică. [12]/

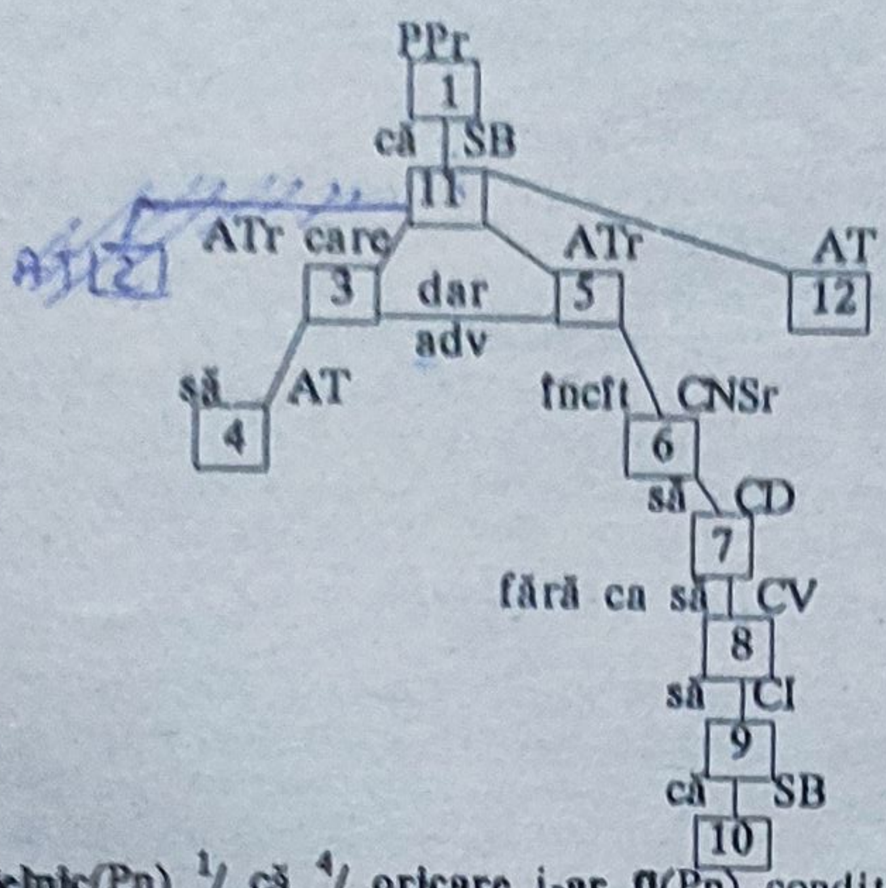

PIncidentă
2

să-l vadă prăbuşit chiar fără a ţine...

478. E **neîndoielnic**(Pn) [1]/ că [4]/ **oricare i-ar fi**(Pn) condiţia [2]/ şi **oricare**(Pn) situaţia cuvîntului, [3]/ **scriitorul** [5]/ **nu trebuie**(Pv) [4]/ **să părăsească**(Pv) omul, [5]/ chiar dacă omul. sătul de propriile sale **fapte, n-ar dori**(Pv) [6]/ **să i se pună**(Pv) în faţă o oglindă [7]/ şi **să-şi vadă**(Pv) în ea chipul. [8]/ **Nu întotdeauna e plăcut** (Pn)[1]/ **să te vezi**(Pv) aşa [2]/ **cum eşti.**(Pn) [3]/

omul nu trebuie părăsit, chiar nedorind (P 6)
să nu părăsească omul, în ciuda condiţiei sale şi în ciuda situaţiei

OBS:P 3 are verbul copulativ neexprimat (ar fi)
- în P 3-4, pronumele nehotărîte care introduc CV au funcţia de Np

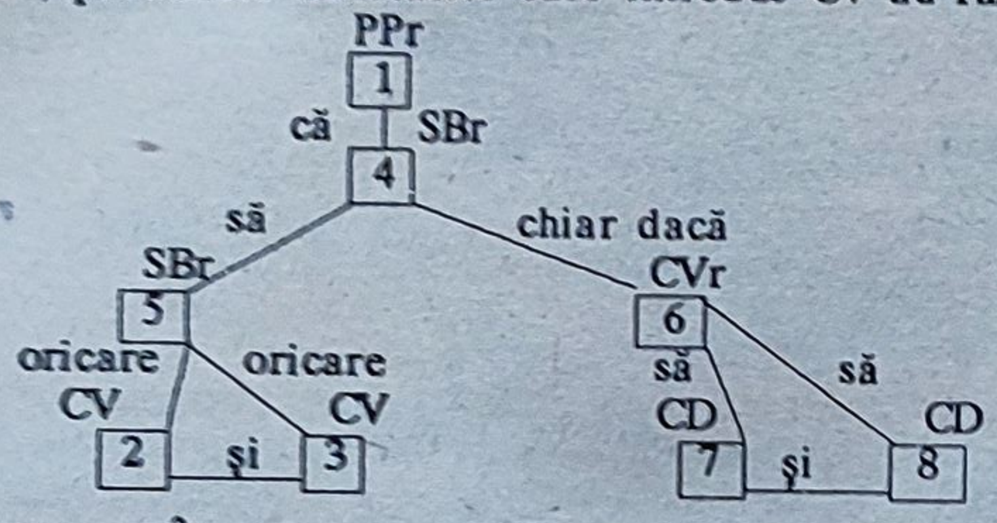

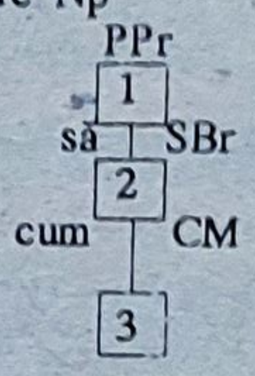

479. Realitatea [2]/ **de care nu mă îndoiesc**(Pv) [1]/ este(Pni)[2]/ că [5]/ dacă îţi **scrie**(Pv) [3]/ **fie**(Pv) şi din cînd în cînd, [4]/ **înseamnă**(Pni) [5]/ că **nu te-a uitat**(Pv) [6]/ şi că **i-ar face** poate **plăcere**(Pv) [7]/ **să vă revedeţi**(Pv) după o atît de lungă despărţire. [8]/

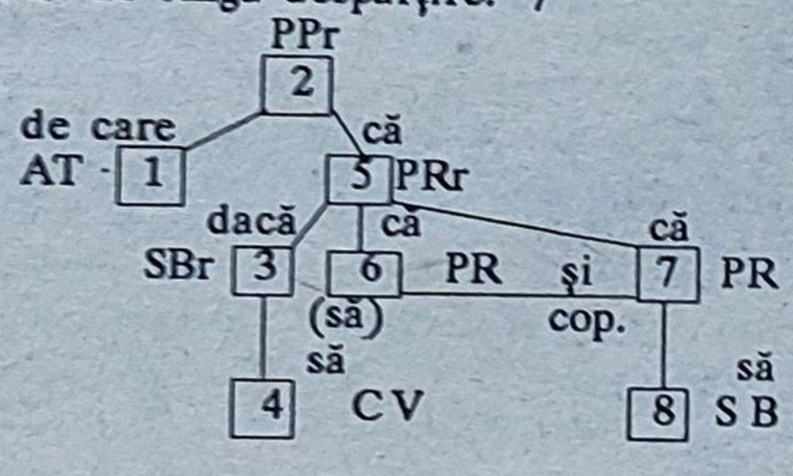

OBS:CV 4 are Pv incomplet(fără conjuncţia să)să fie(=să se întîmple)

480. Evident(Pn) [1]/ că [5]/ pentru oricine **ar privi**(Pv) patria poporului român. [2]/ oricît **ar fi de grăbit**(Pn) [3]/ ideea [5]/ care **se impune**(Pv) [4]/ **este aceea**(Pn) a asemănării cu o cetate, cu tot [5]/ ce **putea**(Pv) fi ideal într-o asemenea construcţie, născută din dorinţa popoarelor de a-şi păstra fiinţa naţională. [6]/

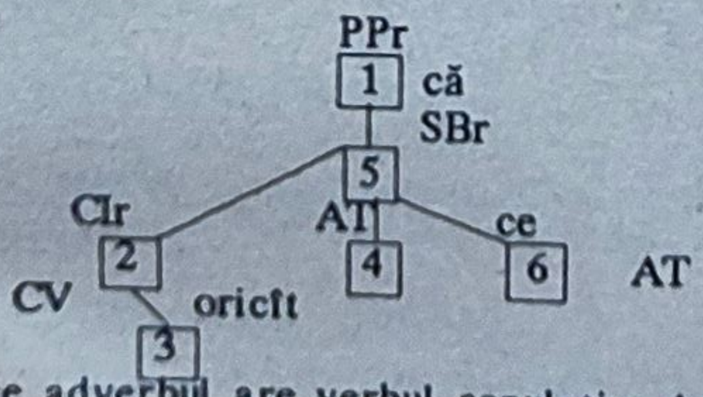

a r p r i v i, chiar fiind grăbit

P 1 are Pn,deoarece adverbul are verbul copulativ al expresiei impersonale subînţeles(este evident)

481.
SB : Mă interesează(Pv) [1]/ orice carte mai scrie.(Pv)(SB) [2]/
AT : Gîndul [2]/ la orice problemă nu am rezolvat(Pv)(AT)1/ mă obsedează.(Pv) [2]/
CD : Citeşte(Pv) [1]/ orice ziar cumpără(Pv)(CD) [2]/
CI : Mă gîndesc(Pv)1/ la orice film văd.(Pv)(CI) [2]/
CV : Orice gînduri ai avea,(Pv)(CV)1/ cu tot nu mă înspăimînt.(Pv) [2]/

482. Şi Irinuca avea(Pv) o cocioabă veche de bîrne, cu ferestrele cît palma, acoperită cu scînduri, îngrădită cu răzlogi de brad şi aşezată chiar sub munte, pe malul stîng al Bistriţei.
cu scînduri-s.c.s,fm,pl,Ac,neart+prep.s cu(det.aj.acoperită provenit din v.la part., se referă la s.cocioabă)
cu răzlogi-s.c.s.ms,pl,Ac,neart.+prep.s.cu(det.aj.îngrădită, din v.la part., se referă la s.cocioabă)

483. Să ştii(Pv)(PPr) [1]/ că la fabrică din sfeclă se scoate(Pv) zahărul.(CD)2/
din sfeclă-s.c.s.fm,sg,Ac.neart.+prep.s.din(det.v.se scoate, se referă la s.zahărul)

484. Din lut acolo am zidit(Pv) din stuful des şi mare cetate mîndră la privit.
din lut-s.c.s.nt,sg,Ac.neart.+prep.s.din(det.v.am zidit, se referă la s.cetate)
din stuful-s.c.s.nt,sg.Ac,art.hot.encl.-l+prep.s.din(det.v.am zidit, se referă la s.cetate)

Din coji de nucă car cu boi făceam(Pv) [1]/ şi înhămam(Pv) la el culbeci bătrîni cu coarne. [2]/
din coji-s.c.s.fm,pl,Ac,neart+prep.s.din(det.v.făceam, se referă la s.car)

485. Şi deodată, în cea mai lăuntrică urzeală a ei, lumea se dezvăluie(Pv) ţesută din razele lunii.
din razele-s.c.s.fm,pl,Ac,art.hot.encl.- le+prep.s.din(det.aj.ţesută-din v.la part., se referă la s.lumea)

486. Al vostru-i(Pn) plînsul strunei mele, creştini(PPr) [1]/ ce n-aveţi(Pv) sărbătoare(AT) [2]/ voi, cei mai buni copii ai firii urziţi din lacrimi şi sudoare. [1]/
din lacrimi-s.c.s.fm,pl,Ac,neart.+prep.s.din(det.aj.urziţi- din v.la part., se referă la s.copii)
(şi)sudoare-s.c.s.fm,sg,Ac,neart.(coord.cop.cu cel anterior, det.aj.urziţi-din v.la part., se referă la s.copii)

487. Din ce apucase(Pv) el, [1]/ îşi făcuse(Pv) averea de acum. [2]/

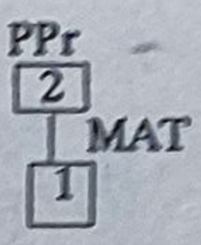

făcuse averea din cele apucate...

488. Şi-a făcut(Pv) rochia [1]/ din ce i-a rămas(Pv) [2]/

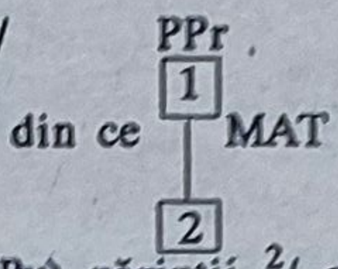

şi-a făcut rochia din resturi

489. Casa şi-a construit-o(Pv)[1]/ cu ce îi dăduseră(Pv) părinţii [2]/ şi din ce adunase(Pv) el de prin maidan. [3]/

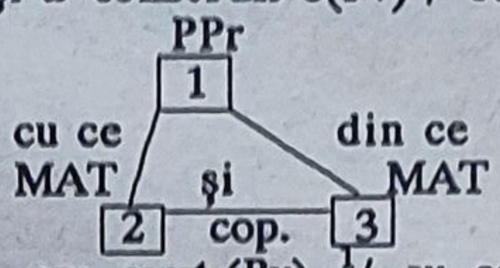

a construit-o cu cele date ... şi din cele adunate

490. Cu ce am avut,(Pv) [1]/ cu ce m-au mai ajutat(Pv) părinţii, [2]/ mi-am ridicat(Pv) această căsuţă [3]/ în care stau(Pv) şi acum, la bătrîneţe. [4]/

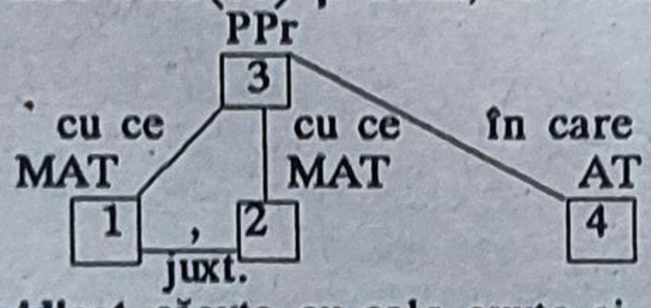

mi-am ridicat căsuţa cu cele avute şi cu cele date de părinţi

491. "A" se distinge(Pv) de "B".
de "B"-s.c.s.Ac.+prep.s.de(det.v.se distinge, se referă la s."A")

492. La vestea [2]/ că va divorţa(Pv) de el(AT) [1]/ pictorul a început(Pv)(PPr)[2]/ să răspîndească(Pv) vorbe de tot felul,(CD) [3]/ s-o jignească.(Pv)(CD). [4]/
de el -p.pers.,formă accent,pers.a III-a.ms.sg,Ac+prep.s.de(det.v.va divorţa, se referă la S.sub.ea)

493. Scădem(Pv) trei din zece.
din zece-nr.card.s.,cu val.substantivală,Ac+prep.s.din(det.v.scădem, se referă la nr.card.trei)

494.
a) A adunat(Pv) furnicile din orez.
b) A divorţat(Pv) de omul neserios.
c) A selectat(Pv) participanţii la finală dintre concurenţii cei mai buni.
d) Ne-am ales(Pv) conducătorii dintre cei mai buni oameni ai ţării.

e) **S-a despărţit**(Pv) repede de cei prea curioşi.

495. **I-au selecţionat**(Pv) [1]/ dintre care **veniseră**(Pv) la concursul de preselecţie. [2]/

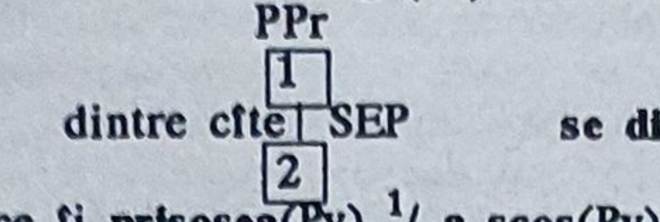

i-au selecţionat dintre cei veniţi

496. Fata aceasta **se distinge**(Pv) [1]/ dintre cîte **au participat**.(Pv) [2]/

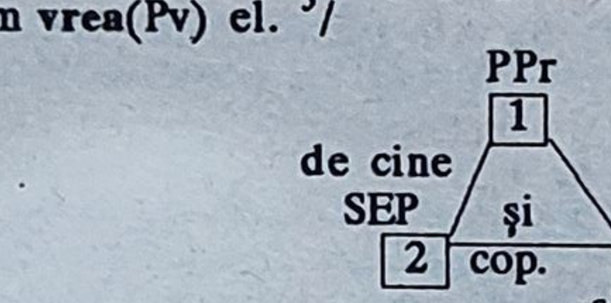

se distinge dintre toate participantele

497. Din ce îi **prisosea**(Pv) [1]/ **a scos**(Pv) o parte [2]/ şi **mi-a dat**(Pv) şi mie. [3]/

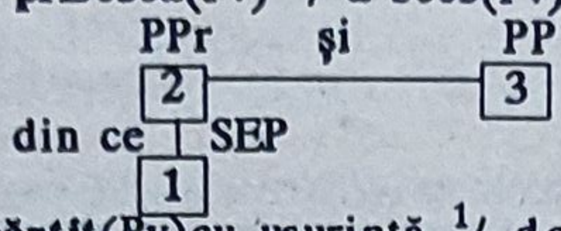

din surplus **a scos** o parte

498. **S-a despărţit**(Pv)cu uşurinţă [1]/ de cine o **înşelase**(Pv) [2]/ şi **nu** o **mai respecta**,(Pv)3/ preferînd [1]/ **să rămînă singură**.(Pn) [4]/

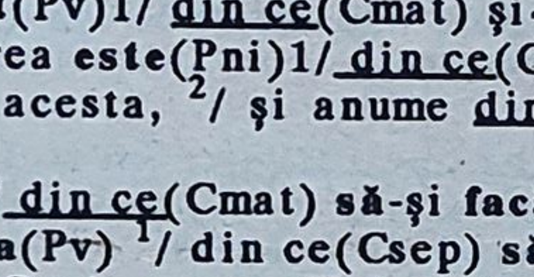

s-a despărţit de înşelător şi de cel obraznic

499. Prietenul meu **s-a despărţit**(Pv) repede [1]/ de cine îl **incomoda**(Pv) [2]/ şi **nu-l lăsa**(Pv)[3]/ să **lucreze**(Pv)[4]/ cum **vrea**(Pv) el. [5]/

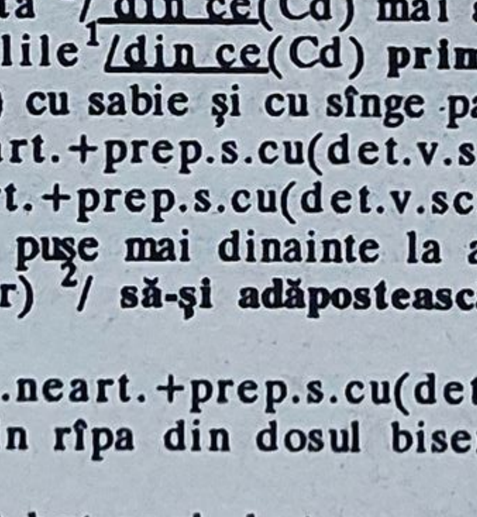

s-a despărţit de cel incomod şi de cel refractar

500.

SB : **S-a aflat**(Pv)1/ din ce(Cmat) şi-**a făcut**(Pv) averea.(SB) [2]/
PR : Întrebarea **este**(Pni)1/ din ce(Cmat) **să fac**(Pv) mîncarea pentru cină.(PR) [2]/
AP : Gîndul acesta, [2]/ şi anume din ce(Ccz) **s-au luat**(Pv)(AP) [1]/ **nu** mă **părăsea**(Pv) de-loc.(PPr) [2]/
AT : Ideea [2]/ din ce(Cmat) **să-şi facă**(Pv) rochia(AT) [1]/ i-**a venit**(Pv) tîrziu. [2]/
CI : **Se gîndea**(Pv) [1]/ din ce(Csep) **să scadă**(Pv) partea cuvenită fratelui său. (CI)[2]/
CM : Din ce(Ccm) **creştea**(Pv),(CMmas) [1]/ **devenea mai bună şi mai frumoasă**.(Pn) [2]/
MAT: Şi-**a tricotat**(Pv) fusta [1]/ din ce(Cd) mai **avea**(Pv) prin pod.(MAT) [2]/
SEP: **A scăzut**(Pv) cheltuielile[1]/din ce(Cd) **primise**(Pv) de la director.(SEP) [2]/

501. Românii **scriseră**(Pv) cu sabie şi cu sînge pagina cea mai strălucită din analele lor.
cu sabie-s.c.s.,fm,sg,Ac,neart.+prep.s.cu(det.v.scriseră, se referă la S)
cu sînge-s.c.s.nt,sg,Ac,neart.+prep.s.cu(det.v.scriseră, se referă la S)

502. Cu vreascuri uscate, puse mai dinainte la adăpost, **aţîţai**(Pv) un foc uriaş(PP) [1]/ şi întunecimile îngrozite **fugiră**(Pv)(PPr) [2]/ **să-şi adăpostească**(Pv) frica lor la marginile cele mai depărtate ale pămîntului.(CS) [3]/
cu vreascuri-s.c.s.,nt,pl,Ac.neart.+prep.s.cu(det.v.aţîţai, se referă la s.foc)

503. Pe uliţa satului, din rîpa din dosul bisericii, **se repeziră**(Pv) toţi flăcăii Şoimăreştilor călări, cu săbiile şi suliţele.
cu săbiile-s.c.s.fm,pl,Ac.art.hot.encl.-le+prep.s.cu(det.v.se repeziră, se referă la s.flăcăii)
(şi)suliţele-s.c.s.fm,pl,Ac,art.hot.encl.-le(coord.cop.cu cel precedent),(det.v.se repeziră, se referă la s.flăcăii)

504. **Rămîneţi**(Pv) în umbra sfîntă, Basarabi şi voi, Muşatini, descălecători de ţară, dătători de legi şi datini,(PPr)[1]/ ce cu plugul şi cu spada **aţi întins**(Pv) moşia voastră de la munte pîn'la mare şi la Dunărea albastră.(AT) [2]/
cu plugul-s.c.s.nt,sg,Ac.art.hot.encl.-l+prep.s.cu(det.v.aţi întins, se referă la s.Basarabi şi Muşatini)
cu spada -sc.s.,fm,sg,Ac.art.hot.encl.-a+prep.s.cu(det.v.aţi întins, se referă la s.Basarabi şi Muşatini)

505. **Ai fi zis**(Pv) [1]/ că între timp artileriştii **dormiseră**(Pv)(SB) [2]/, **se odihniseră**(Pv) din gros,(SB)[3]/ **luaseră**(Pv) o masă bine pregătită(SB)[4]/ şi acum, cu mare poftă de luptă şi cu manevre sigure şi de mare precizie, **trăgeau**(Pv) cu cele trei tunuri mai bine decît cu patru.(SB)[5]/
- Deşi Pv al primei propoziţii pare personal, el este impersonal, deci regent al unor SB(=se părea)
cu tunuri-s.c.s.nt.pl,Ac,neart.+prep.s.cu(det.v.trăgeau, se referă la s.artileriştii)
cu manevre-s.c.s.,fm,pl,Ac,neart.+prep.s.cu(det.v.trăgeau, se referă la s.artileriştii)

506. Pretutindeni **întîlneau**(Pv) cete-cete de zăplani, tot oameni hotărîţi şi aspri, neştiutori de dor şi de păreri de rău, porniţi cu flinta, cu coasa ori cu furca la spinare spre steagul ridicat de Domnul Tudor.
cu flinta- s.c.s.,fm.sg,Ac.art.hot.encl._a+prep.s.cu(det.aj.porniţi, se referă la s.oameni)
cu coasa-s.c.s.fm,sg,Ac,art.hot,encl,-a+prep.s.cu(det.aj.porniţi, se referă la s.oameni)
cu furca-s.c.s.,fm,sg,Ac.art.hot.encl.- a+prep.s.cu(det.aj.porniţi, se referă la s.oameni)

507. Mureşan **scutură**(Pv) lanţul cu-a lui voce ruginită, [1]/ **rumpe**(Pv) coarde de aramă cu o mînă amorţită. [2]/
cu voce-s.c.s.,fm.sg,Ac.neart.+prep.s.cu(det.v.scutură,se referă la s.Mureşan)
cu o mînă-s.c.s.,fm,sg,Ac.+art.neh.+prep.s.cu(det.v.rumpe, se referă la s.Mureşan)

508. Pe bădiţa Vasile îl **prinseseră**(Pv) la oaste cu arcanul,(PP)[1]/ îl **cetluiau**(Pv) acum zdravăn(PP) [2]/ şi-l **puneau în cătuşi**(Pv)(PPr) [3]/ **să-l trimită**(Pv) la Piatră...(CS) [4]/
cu arcanul-s.c.s.nt,sg,Ac,art.hot.encl.-l+prep.s.cu(det.v.prinseseră, se referă la s.bădiţa)

509. Şi **vin**,(Pv) păstori cu gluga albă din fluier povestindu-şi dorul...
din fluier-s.c.s,nt,sg,Ac.neart.+prep.s.din(det.v.povestind, se referă la s.păstori)

510. **Mă simt legat**(Pn) prin sete de vietatea(PPr)[1]/ care **va muri**(Pv) la ceas oprit de lege şi de datini(AT). [2]/
prin sete-s.c.s,fm,sg.Ac,neart.+prep.s.prin(det.aj.legat-din v.la participiu-se referă la Si eu)

511. Apoi **năpădiră**(Pv) asupra lui [1]/ şi-i **trîntiră**(Pv) în cap cu bolovani [2]/ şi cu ce **au apucat**(Pv) [3]/ pînă-l **omorîră**(Pv) de tot. [4]/

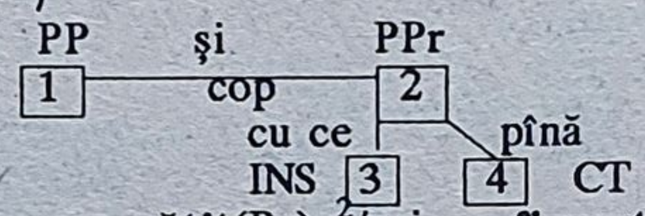

512. Parcă **s-ar fi fălit**(Pv) [1]/ cu ce-**a păţit**(Pv) [2]/ şi **ar fi vrut**(Pv) [3]/ **să dea de veste**(Pv) la tot satul. [4]/

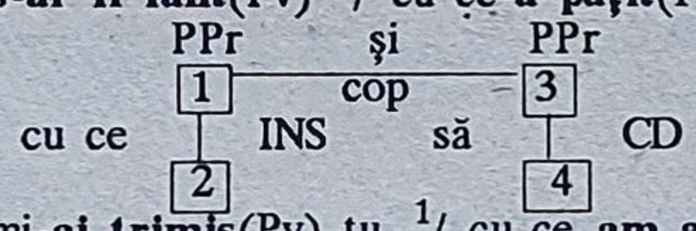

se făIea datorită păţaniei sale

513. Cu ce mi-**ai trimis**(Pv) tu, [1]/ cu ce **am avut**(Pv) şi eu, [2]/ **am scos-o la capăt.**(Pv)3/

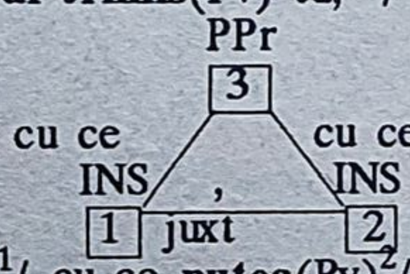

cu cele trimise, cu cele păstrate, **am scos-o la capăt** (au nuanţă de materie)

514. **Trăia**(Pv)[1]/ cu ce **putea**(Pv)[2]/ şi din ceea **ce rămînea**(Pv) de la alţii. [3]/

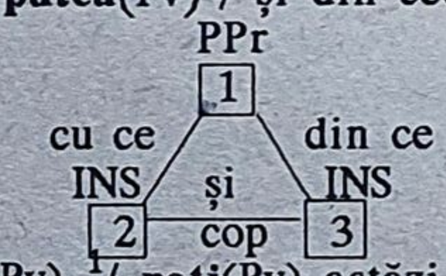

(au nuanţă de materie)

515. Cu cîtă putere **ai**(Pv) [1]/ **poţi**(Pv) astăzi [2]/ **să-ţi ridici**(Pv) [3]/ orice casă **vrei.**(Pv) [4]/

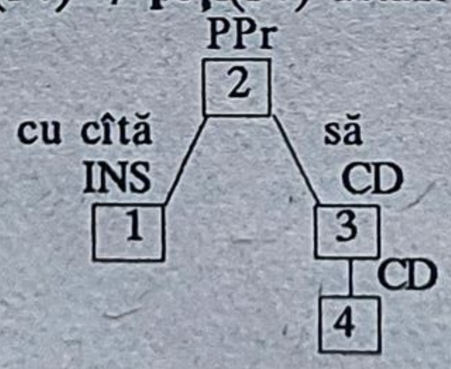

cu puterea ta, **poţi**...

516.
a) **din fluier**-Cins- s.c.s.nt,sg,Ac,neart.+prep.s.din(det.v.doinea)
b) **din cireş**-Ccl-s.c.s.ms.sg,Ac,neart.(det.v.m-am aruncat)
c) **din vale**_Asp-s.c.s.fm,sg,Ac,neart.(det.s.casa)
d)**din scînduri**-Cmat-s.c.s.fm,pl,Ac.neart(det.v.este făcut)
e) **din cenuşă**-Csep-s.c.s.fm,sg,Ac(det.v.a ales)
f) **din ce**-Ccz-pr.inter,Ac(det.v.v-aţi luat)
g) **din vîrful buzelor**-Ccm-s.c.s.fm,pl,G+loc.prep.din vîrful (det.v.vorbea)

517. Colo jos, pe mlaştină, **s-a-ntîlnit**(Pv) un pui de cioară c-un bîtlan de baştină.
c-un bîtlan-s.c.s.ms.sg.Ac+art.neh.un(det.v.s-a-ntîlnit; se referă la S un pui)
518. Şi Zaharia lui Gîtlan **merge**(Pv) cu tine. Luca Moşneagu, **megieşul** nostru, vă **duce**(Pv) cu căruţa cu doi cai ca nişte zmei(...) Numai eu cu Zaharia, ghemuiţi în căruţa lui moş Luca, **ne duceam**(Pv) surgun, dracului pomană.
cu tine-p.pers.formă acc,pers.a II-a,sg.Ac+prep.s.cu(det.v.merge, referindu-se la S)
celelalte cuvinte relaţionate cu cuvîntul cu sînt, în ordine:
cu căruţa -Cins, **cu cai**-Ci, **cu cu Zaharia**- (Sm)
519. Această scrisoare, pe o piele de miel, **nu era lucru mare**(Pn)(PP) [1]/ dar cel [3]/ ce o **ducea**(Pv)(AT) [2]/ **era Păun Ozun**(Pn)(PPr) [3]/ şi cu el mai **erau**(Pv) încă zece.(PP)[4]/
cu el - p.pers.formă acc,pers.a III-a,ms.sg,Ac.+prep.s.cu(det.v.erau; se referă la S zece)
520. Foarte de dimineaţă, dumnealor, frumos gătite, împreună cu tînărul Goc, **aşteaptă**(Pv) cu multă nerăbdare, pe peronul din urbea X.
cu tînărul -s.c.s.ms,sg.Ac.art.hot.encl.-l+loc.prep.împreună cu(det.v.aşteaptă, se referă la S dumnealor)
521. Şi noi, monahii, **trăim**(Pv) în prietenie cu dînşii.
cu dînşii - p.pers.pers.a III-a,pl.ms.Ac.+prep.s.cu(det.v.trăim, se referă şi la S noi)
522. Dar **hai** (Pij)[1]/ **să mai mergem**(Pv) şi pe-acasă,(CS) [2]/ mamă,[1]/ că **am zăbovit**(Pv) destul cu dumnealor.(CZ) [3]/
cu dumnealor - p.pers.de politeţe,pers.a III-a,pl,Ac.+prep.s.cu(det.v.am zăbovit, se referă la Si noi)
523. **Am văzut**(Pv) la Siret locul [1]/ unde **mă scăldam**(Pv) cu dracii de sama mea.(AT) [2]/
cu dracii - s.c.s.,ms.pl,Ac.art.hot.encl.-i+prep.s.cu(det.v.mă scăldam, se referă şi la S inclus eu)
524. Cu tine două fete **stau.**(Pv)
cu tine -p.pers.formă,acc.p.a II-a.sg,Ac+prep.s.cu(det.v.stau, se referă la S fete)
525. Greuceanu **luă**(Pv) cu dînsul şi pe frate-său.
cu dînsul - p.pers.p.a III-a,sg,Ac.+prep.s.cu(det.v.luă, se referă la S Greuceanu)
526. Tocmai atunci **venea**(Pv) şi Piţigoiul cu pietricica lui.
cu pietricica - s.c.s.fm,sg,Ac.art.hot.encl.-a+prep.s.cu(det.v.venea, se referă la S Piţigoiul)
527. la **te uită**(Pv)(PPr)[1]/ cum îţi **vin**(Pv) ostaşii(CI)[2]/ cu care **vei învinge**(Pv) lifta păgînă(AT)[3]/
cu care-p.rel.s.ms.pl.Ac+prep.s.cu(det.v.vei învinge, se referă la S inclus tu)
528. **Simţi**(Pv) [1]/ că **nu va putea**(Pv) trăi fără dînsa.(CD) [2]/
fără dînsa-p.pers.pers.a III-a,fm,sg,Ac+prep.s.fără(det.v.nu va putea, se referă la S subînţeles el)
529. **Nu m-am certat**(Pv)[1]/ cu cine **trebuia.**(Pn) [2]/

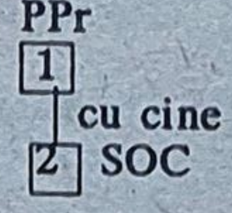

530. **Călătoreşte**(Pv) [1]/ cu oricine **este om**(Pn) de treabă. [2]/

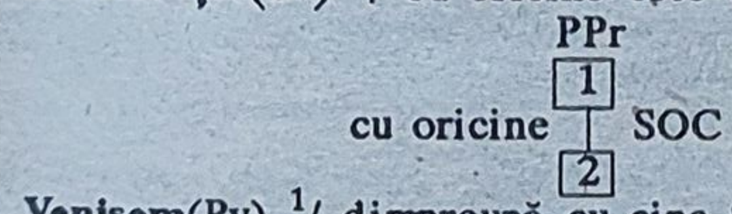

călătoreşte cu orice om de treabă
531. **Venisem**(Pv) [1]/ dimpreună cu cine îi **aşteptase**(Pv) [2]/

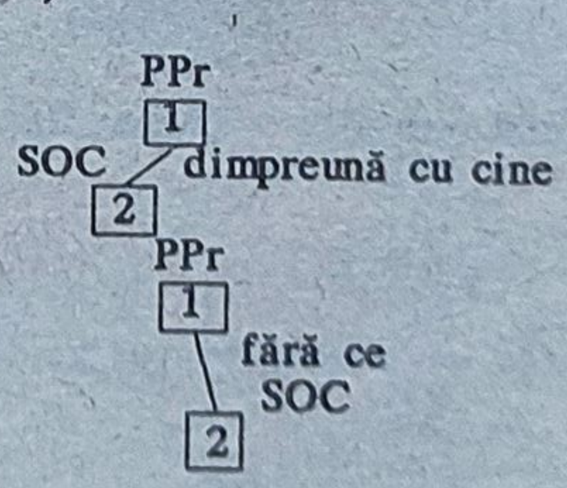

Venisem dimpreună cu cei răbdători
532. **A rămas**(Pv)[1]/fără ce i-**au dat**(Pv) părinţii. [2]/
a rămas fără cele date de părinţi
533.
a) **cu tata** -Csoc(det.v.vine, se referă la S mama)
b) **mătuşa cu surorile** -Sm(se face acordul Pv la pl)
c) **cu flori** - Asp(det.s.coşul).
d) **cu ce** - Cins (det.v.ai dat - p.inter)
e) **cu şindrilă**-Cmat(det.v.e acoperită)
f) **cu ei** - Ci (det.v.s-a discutat)
534.**Fost-au** acest Ştefan-vodă **om**(Pn) nu mare de stat...
de stat - s.c.s.fm,sg,Ac,neart(=statură)(det.aj.mare)

535. Cît despre mine, unul [2]/ fieştecine **ştie**(Pv)(PP) [1]/ **c-o am de bucurie**(Pv)(CD) [2]/ cînd toată lighioana, măcar şi cea mai proastă, cîine sadea îmi **zice**.(Pv)(CT). [3]/
cît despre mine-p.pers.formă acc.pers.I,sg,Ac+loc.prep.cît despre(det.loc.v.o am de bucurie=sînt bucuros)

536. Pisicuţa, nedumerită asupra gălăgiei [2]/ **ce se făcea**(Pv) îndărătul său,(AT)[1]/ **întorcea**(Pv) capul din cînd în cînd. [2]/
asupra gălăgiei-s.c.s.fm,sg,G,art.hot.encl.-i+prep.asupra(det.aj.nedumerită)

537. Despre partea închinării, însă Doamne, să ne **ierţi**(Pv).
despre partea închinării - s.c.s.fm,sg,G,art,hot.encl.-i+locuţiunea prep.despre partea(=în privinţa)(det.v.să ierţi)

538. Cît despre mine, lungit [2]/ cum **stăteam**(Pv) în fundul cel mai adînc al peşterii mele,(CM)[1]/ fără teamă de priviri iscoditoare, **îmi făceam socoteală**(Pv)(PPr) [2]/ cum **aş putea**(Pv) împărtăşi posterităţii depărtate deosebitele simţiri,(REL)[3]/ pe care le **încearcă**(Pv) cineva,(AT)[4]/ cînd e **aruncat**(Pv) de viu şi fără păcate, în gurile de flăcări ale Tartarului.(CT)[5]/
cît despre mine - p.pers.formă acc.pers.I,sg.Ac+locuţiunea prep.cît despre(det.loc.v.îmi făceam socoteală=mă gîndeam)

539. Mare de inimă iar de gură şi mai mare, părintele Duhu **nu se învrednicise**(Pv) de o viaţă mai bună; (PP)[1]/ dar **se vede**(Pv)(PPr)[2]/ că **nici poftea**(Pv) el una ca asta(SB)[3]/ de vreme ce **nu-şi astîmpăra**(Pv) gura către mai-marii săi,(CŢ)[4]/ măcar **să-l fi picat** cu lumînarea.(Pv)(CV)[5]/
de inimă - s.c.s.,fm,sg,Ac,neart.+prep.s.de(det.aj.mare)
de gură-s.c.s.fm.sg,Ac.neart.+prep.s.de(det.aj.mai mare)

540. **Şade**(Pv) Toma Alimoş, haiduc din Ţara de Jos, nalt la stat, mare la sfat.
la stat (de statură)-s.c.s.nt,sg,Ac,neart.+prep.la(det.aj.nalt)
la sfat-s.c.s,nt,sg,Ac.neart.+prep.s.la(det.aj.mare)

541. **Fluieră**(Pv) pe drum [1]/ şi **cîntă**(Pv) [2]/ şi **e cel dintîi**(Pn) la trîntă. [3]/
la trîntă-s.c.s.fm,sg,Ac.neart.+prep.s.la(det.Pn e cel dintîi)

542. La un semn, **deschisă-i**(Pv) calea [1]/ şi **s-apropie**(Pv) de cort un bătrîn atît de simplu după vorbă, după port. [2]/
după vorbă-s.c.s.fm,sg,Ac,neart.+prep.s.după(det.aj.simplu)
după port-s.c.s.nt,sg,Ac,neart.+prep.s.după(det.aj simplu)

543. Şi, tropotindu-şi pe trotuare cizmele grele, **umbla**,(Pv) frîntă de spate, [1]/ **să găsească**(Pv) vreun car de la ei.(CI)2/
de spate-s.c.s.nt.sg,Ac.neart.+prep.s.de(det.aj.frîntă)

544. Din punct de vedere literar, acest roman **este o reuşită**(Pn).
din punct de vedere literar-adverb de mod+loc.prep.din punct de vedere

545. Felix **dădu**(Pv) informaţii foarte deprimante asupra severităţii proverbiale a profesorului de specialitate de la universitate.
asupra severităţii-s.c.s.fm,sg,G,art.hot.encl.-i+prep.asupra(det.aj. foarte deprimante)

546. Orice **primiţi**(Pv) de la Costică relativ la venirea lui,(REL)[1]/ **rog**(Pv)[2]/ **să-mi faceţi cunoscut**.(CD)[3]/
relativ la venirea-s.c.s.fm,sg,Ac.art.hot.encl.-a+locuţ.prep.relativ la (det.v.primiţi)

547. De răpit, **nu mă poţi**(Pv) răpi [1]/ pînă ce **nu-i ave**(Pv) un cal asemenea cu acela.(CŢ) [2]/
de răpit-v.pred.pers.tr.cj.a IV-a.d.act.supin+prep.s.de(det.v.a răpi)

548. **Ne-am înţeles**(Pv) din preţ.
din preţ-s.c.s.nt.sg,Ac,neart.+prep.s.din(det.v.ne-am înţeles)

549. În ceea ce priveşte afirmaţia ta, **nu am**(Pv) nici o obiecţie.
în ceea ce priveşte afirmaţia-s.c.s.fm,sg,Ac.art.hot.encl.- a+loc.prep.în ceea ce priveşte(det.v.nu am)

550. Cu atît **mai bine**(Pn) [1]/ pentru cine **n-a văzut**(Pv) stele căzătoare în plin miez al zilelor de iulie. [2]/

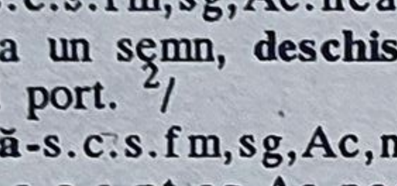

E cu atît **mai bine** relativ la ignoranţi

551. În ceea ce **se referă**(Pv) la practică, [1]/ **s-a evidenţiat**(Pv) prin metodele [2]/ pe care le-**a propus**.(Pv)[3]/

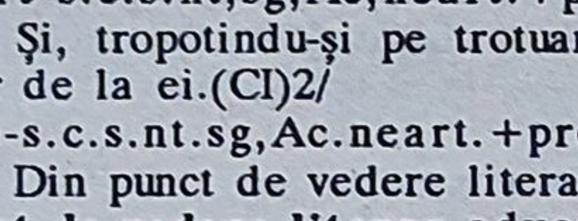

referitor la practică, **s-a evidenţiat**

552. Ce **poţi**(Pv) spune [1]/ în privinţa cui **a lipsit**?(Pv) [2]/

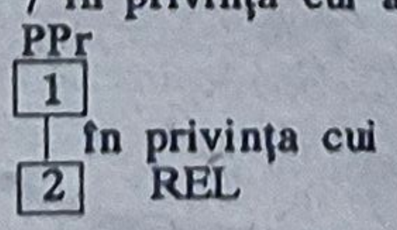

Ce poţi spune în privinţa celui absent?

553. Să vedem(Pv) vinul [1]/ de-i bun.(Pn)[2]/

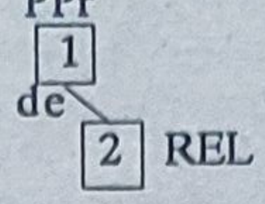

să vedem vinul de-i bun

554. Savanţii **nu pot**(Pv) da încă o lămurire satisfăcătoare [1]/ asupra a **ceea ce înseamnă**(Pn) frumos [2]/ şi a **ceea ce înseamnă**(Pn) adevăr. [3]/

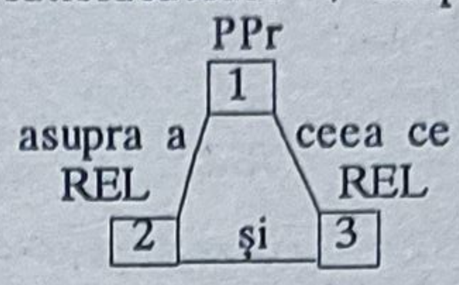

...asupra frumosului şi a adevărului

555
5B. **Nu mă bucură**(Pv) [1]/ ceea ce(Cd) **ai făcut**.(SB)(Pv)[2]/
PR : Problema lui **fusese**(Pni) **ceea ce înseamnă**(Pn) adevărul.(PR)[2]/
AT : Gîndul [2]/ la ceea ce(Cd) ţi-a **propus** (Pv)(AT)[1]/ m-a obsedat.(Pv)[2]/
CD : **Am aflat**(Pv)[1]/ ceea ce(Cd) **aţi hotărît**(Pv)(CD). [2]/
CI : **Mă tem**(Pv)[1]/ de ceea ce(Cd) **am aflat**(Pv) astăzi.(CI)[2]/
INS: **A dat**(Pv)[1]/ cu ceea ce(Cd) **a apucat**(Pv)mai repede.(INS)[2]/
SOC: **A cumpărat-o**(Pv) [1]/ împreună cu ceea ce(S) i **s-a oferit**(Pv) pe deasupra.(SOC)[2]/
REL: **Nu mai adaug**(Pv) nimic[1]/referitor la ceea ce(S) **s-a întîmplat**(Pv) acolo.(REL)[2]/

556. O băşică-n loc de sticlă **e întinsă**-n (Pv)ferăstruie.
în loc de sticlă - s.c.s.fm,sg,Ac.neart.+loc.prep.în loc de(det.v.e întinsă, se opune S o băşică)

557. Şi, în loc de înţelepciune, **mă făceam** tot **mai neastîmpărat**.(Pn)
în loc de înţelepciune-s.c.s.fm,sg,Ac,neart.+loc.prep.în loc de(det.Pn,se opune numelui predicativ)

558. Pe piept, colac de grîu de-un an şi-n loc de galben buzdugan.
(P este eliptică, se subînţelege P i s-a pus)
în loc de galben -s.c.s.ms,sg,Ac,neart(=ban)+loc.prep.în loc de(det.v.subînţeles, se opune S buzdugan)

559. **Culmea e**(Pn)(PPr)[1]/ că regimentul [3]/ care **a plecat**(Pv) în locul nostru(AT)[2]/ **n-are**(Pv) nici un ofiţer din Banat.(SB)[3]/
în locul nostru - aj.pron.posesiv(folosit ca substitut al p.pers.la pers.I,pl,G+loc.prep.în locul cu regim G)(det.v.a plecat, se opune S(- substitut al s.regiment)

560. În locul acestora **trimitem**(Pv) pe alţii.
în locul acestora -p.dem.de apropiere,ms,pl,G+loc.prep.în locul(det.v.trimitem,se opune Cd pe alţii)

561. Tu, drept răspuns, îmi **pui**(Pv) o întrebare.
drept răspuns-s.c.s.,nt,sg,Ac,neart.+prep.drept(det.v.pui, se opune Cd întrebare)

562. În loc de a învăţa, **se plimbă**(Pv) toată ziua.
în loc de a învăţa -v.pred.pers.tr.cj.I.d.act.infinitiv,pz.+loc.prep.în loc de(det.v.se plimbă, căruia i se şi opune)

563. Cartea i-**am dat**-o(Pv) lui Ion, în locul Mariei.
în locul Mariei-s.pr.s.fm.sg,G.art.hot.encl,-i+loc.prep.în locul(det.v.am dat, se opune Ci lui Ion)

564. **Poate**(Pv)[1]/ că **e greu**(Pn) de înţeles [2]/ cît de **mare a fost**(Pn) bucuria [3]/ pe care **a simţit-o** (Pv) în momentul [4]/ cînd **s-au văzut**(Pv) după o lungă despărţire [5]/ care[7]/ în loc **să**-i **înstrăineze**(Pv) [6]/ i-**a unit**(Pv) pînă-ntr-atît, [7]/ încît **au devenit**(Pni) [8]/ **ceea ce sînt**,(Pn) [9]/ **poate** (Pav)[10]/şi astăzi. [9]/

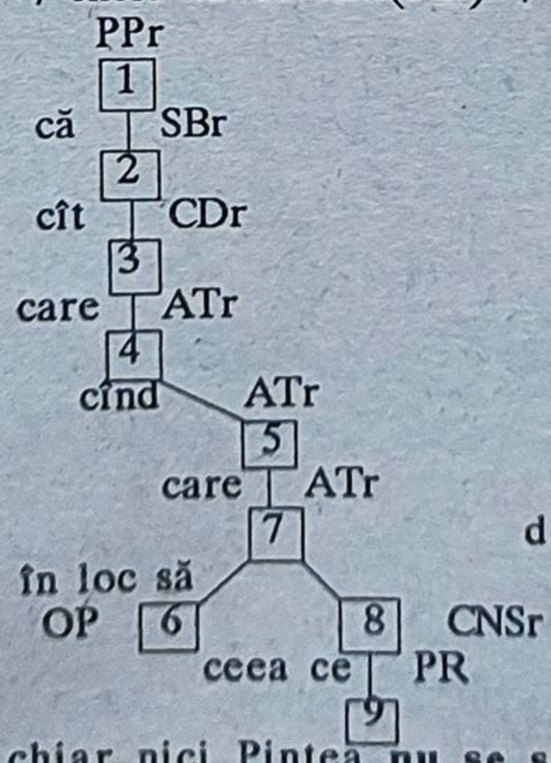

despărţirea i-a **unit** în loc de a-i înstrăina

565. Acum [3]/ cînd chiar nici Pintea **nu se sfia**(Pv) a-i spune [1]/ că-l **bănuieşte**(Pv) [2]/ el **se simţea mai bun**(Pn) [3]/ decît cum îl **credeau**(Pv) alţii, [4]/ **prea bun**(Pn) pentru oamenii [5]/ în mijlocul cărora **se afla**(Pv) [6]/ şi, [12]/ dacă mai înainte îl **apăsa**(Pv) gîndul [7]/ că **nu** mai **poate**(Pv) umbla prin

lume decît sub scutul cinstei altora [8]/ şi că în curînd va trebui(Pv). [9]/ poate(Pav), [10]/ să cază(Pv) la închisoare, [11]/ acum iar îşi ridică(Pv) fruntea [12]/ deoarece simţea (Pv)[13]/ că toţi aceia [16]/ care îl osîndeau(Pv) [14]/ aflîndu-se la strîmtoarea [16]/ în care se aflase(Pv) el [15]/ s-ar fi dovedit mai slabi, mai nesocotiţi ori mai răi(Pn) decît dînsul. [16]/

OBS:P 5 are verbul copulativ subînţeles (se simţea);verbul s-ar fi dovedit este,aici,copulativ

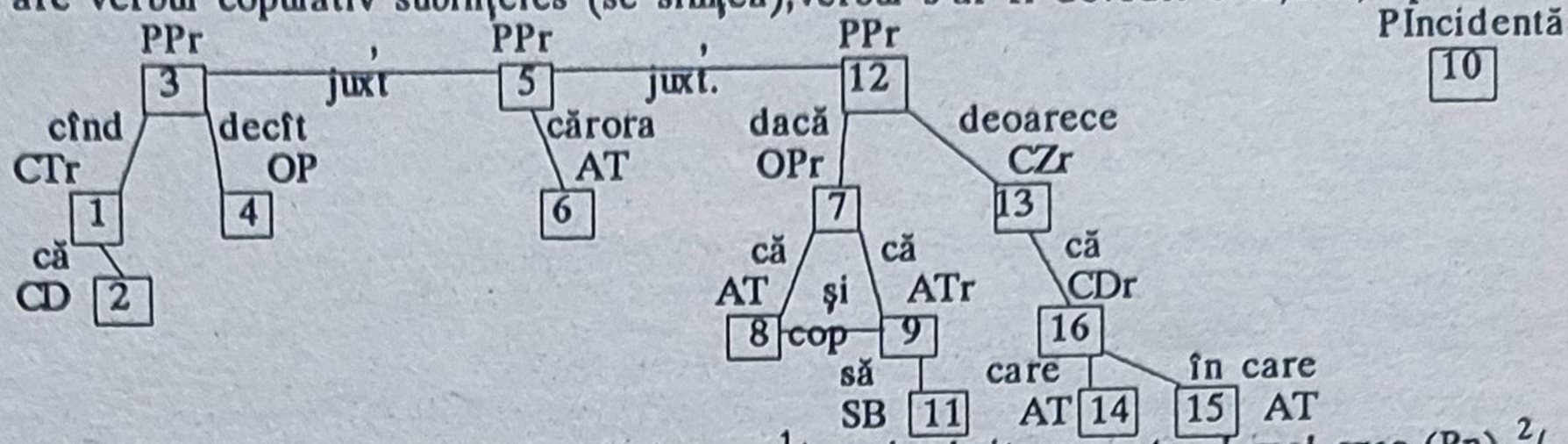

566. Dacă bacalaureatul este un examen(Pn) greu [1]/ apoi admiterea este şi mai grea.(Pn) [2]/

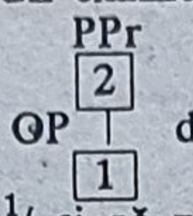

567. În loc să vină(Pv) acasă [1]/ şi să povestească(Pv) [2]/ ce i s-a întîmplat(Pv) [3]/ a preferat(Pv) [4]/ să meargă(Pv) la prieteni. [5]/

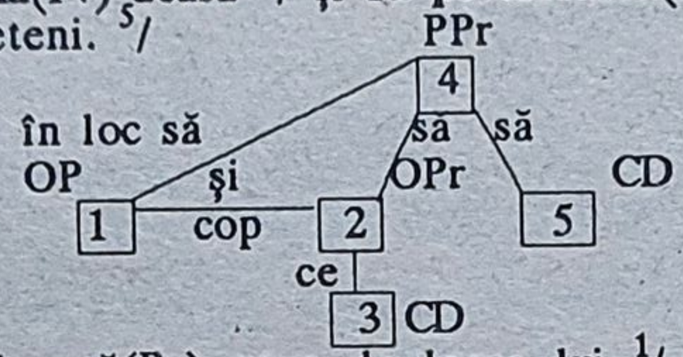

568. În loc să-şi vază(Pv) popa de legea lui [1]/ şi ctitorii să se îngrijească(Pv) de geamie, [2]/ dumnealor se leagă(Pv) de lume [3]/ şi nu o lasă(Pv) [4]/ să trăiască(Pv) în pace. [5]/

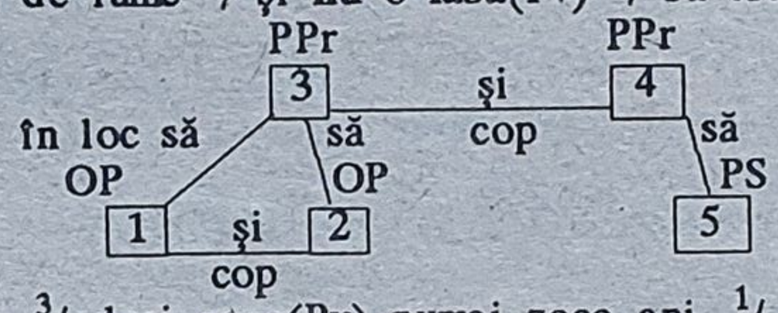

569. Dar Rafirica, [3]/ deşi avea(Pv) numai zece ani, [1]/ în loc s-o asculte(Pv) pe maică-sa, [2]/ se apucase(Pv) [3]/ să-i spună(Pv) lui Victor. [4]/

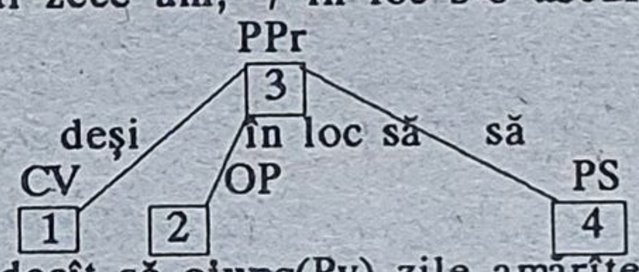

570. Încai omorîţi-mă(Pv) şi pe mine, [1]/ decît să ajung(Pv) zile amărîte. [2]/

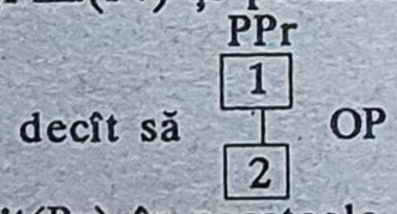

571. M-am păcălit(Pv) în socoteala mea: [1]/ soarele, [4]/ în loc să-mi ajungă(Pv) pînă la ochi [2]/ şi să mă trezească,(Pv) [3]/ a tras(Pv) peste mine ţolul ist greoi. [4]/

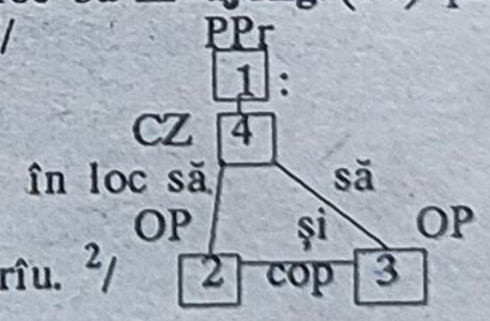

572. Ea, [2]/ în loc să stea(Pv) în coteţ, [1]/ sta(Pv) afară în grîu. [2]/

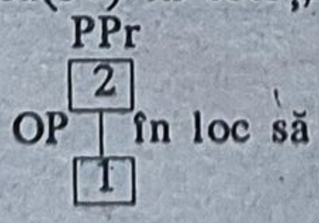

573.

a) substantiv: Are(Pv) un loc(Cd) bun la spectacol.
b) element component al unei locuţiuni prepoziţionale
cu regim G: În locul lui(Ccţ) eu nu veneam.(Pv)
cu regim Ac: În loc de cărţi(Cop) a cumpărat(Pv) zorzoane.
c) element component al unei locuţiuni conjuncţionale:
În loc să se bucure(Pv) de reuşita noastră(OP), [1]/ stă(Pv)posomorîtă.(PPr) [2]/

574. În afară de tine, [2]/ care **ai meritat-o**(Pv) cu prisosință(AT, [1]/ **au mai fost azvîrliți**(Pv) afară și alții. [2]/
în afară de tine-p.pers.formă acc,p.a II-a,sg,Ac+loc.prep.în afară de(det.v.a azvîrli, se cumulează cu S,(corelativ mai...și)

575. Pe lîngă hrană **au mai luat**(Pv) și altele.
pe lîngă hrană-s.c.s.fm.sg,Ac,neart.+loc.prep.pe lîngă(det.v.au luat, se cumulează cu Cd),(corelativ mai...și)

576. **Să se sfătuiască**(Pv) [1]/ ce **să ia afară de bani** și bijuterii.(REL) [2]/
afară de bani-s.c.s.ms.pl,Ac.neart.+loc.prep.afară de(coord.cop.cu bijuterii)(det.v.să ia, se cumulează cu Cd ce)
(și) **bijuterii**-s.c.s.fm.pl.Ac.neart.(coord.cop.cu cel precedent),(det.v.să ia, se cumulează cu Cd ce)

577. Cinstea profesională, afară de marele său har, **a fost una**(Pn) din trăsăturile caracteristice ale maestrului Constantin Nottara.
afară de harul - s.c.s.nt,sg,Ac,art.hot.encl.(atașat aj.care îl precedă)+loc.prep.afară de(det.Pn,se cumulează cu S cinstea)

578. Pe lîngă undiță [2]/ **poate**(Pav)[1]/ că **ar fi bună**(Pn) și o manta de ploaie.(SB) [2]/
pe lîngă undiță-s.c.s.fm,sg.Ac.neart.+loc.prep.pe lîngă(det.aj.Np,se cumulează cu S manta),(corelativ și)

579. În afară de cei cincisprezece **se mai strînsese**(Pv) în ogradă un pîlc de oameni.
în afară de cei cincisprezece -nr.card.pr-z,cu val.substantivală,ms.Ac,+art.dem.cei+loc.prep.în afară de(det.v.se strînsese, se cumulează cu S un pîlc),(corelativ mai)

580. **A practicat**(Pv) și alte meserii decît cea învățată.
decît cea învățată=s.c.s.(prin conversiunea aj=meserie) ,fm,sg,Ac+art.dem,cea+adv.decît (det.v. a practicat, se cumulează cu Cd meserii, referindu-se la Aaj alte),(corelativ și)

581. Afară de asta, limba greacă modernă **joacă**(Pv) un rol important în viața dialectelor aromân și meglenoromân.
afară de asta-loc.adv.alcătuită din loc.prep.+pr.dem.cu val.neutră(det.Pv)

582. Pe deasupra, mai **era** și **surd**.(Pn)
pe deasupra-loc.adv.(se referă la Pn)(corelativ mai...și)

583. În afara prietenilor, mai **sînt**(Pv) și rudele.
în afara prietenilor-s.c.s.ms.pl.G,art,hot,encl,-lor+loc.prep.în afara(det.v. sînt, se cumulează cu S rudele),(corelativ mai...și)

584. Pe lîngă că **era curat spilcă**(Pn) [1]/ apoi [3]/ **obișnuia**(Pv) [2]/ **să se îmbrace**(Pv) foarte elegant. [3]/

PPr
2
să — CD
3
pe lîngă că — CUM
1

obișnuia **să se îmbrace** foarte elegant, <u>pe lîngă curățenie</u>

585. După ce că **ești chior**(Pn) [1]/ nici **n-auzi**(Pv) bine. [2]/

PPr
2
după ce că — CUM
1

nici n-auzi bine, <u>pe lîngă celelalte</u>

586. Mersul pe jos **e plăcut**(Pn) [1]/ plus că **e** și **folositor**(Pn) organismului. [2]/

PPr
1
plus că — CUM
2

mersul **e plăcut,** <u>pe lîngă utilitatea</u> pentru...

587. Las'că rudele mele **nu mi-ar ierta**(Pv) un așa pas, [1]/ dar apoi nici inima mea **nu are plecare**(Pv) a se robi. [2]/

PPr
2
las'că — CUM
1

<u>pe lîngă supărarea</u> rudelor, apoi...

588. Nici oleacă de mîncare **nu mi-a dat**,(Pv)[1]/ necum **să-mi dea**(Pv) ceva simbrie. [2]/

PPr
1
necum să — CUM
2

pe lîngă neplata simbricei, nu mi-a dat mîncare

589.Boierii mari și mici [2]/ nu numai că **nu plăteau**(Pv) nici o dare către stat,[1]/ dar mai **aveau**(Pv) și privilegiul de a scuti un număr de dajnici. [2]/

PPr
2
nu numai că — CUM
1

<u>pe lîngă neplata</u> dărilor, **aveau** și privilegiul...
(scutirea de dări)

590. A constatat(Pv) şi altceva [1]/ decît ce **presupuneam**(Pv). [2]/

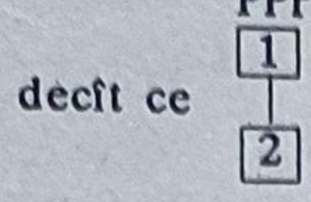

. **a constatat** şi altceva pe lîngă presupunerile

591. Toată vremea la masă **s-a vorbit**(Pv) rău de profesori [1]/ cari [3]/ după ce că **nu sînt buni de nimic**(Pn) [2]/ apoi **sînt şi brutali şi mojici**(Pn), mai ales cu copiii de familii bune. [3]/

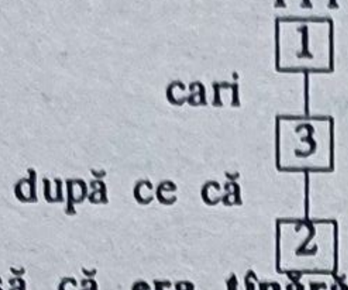

sînt brutali şi mojici, pe lîngă incompetenţă

592. Lasă că **era tînără**(Pn) numai de vreo şaisprezece ani [1]/ şi că **avea**(Pv) încă acea frăgezime copilărească atît de nepreţuită în podoaba unei femei, [2]/ dar apoi toate mişcările ei, căutătura sa, glasul său **aveau**(Pv) un ce mai deosebit, un aer de sălbăticime încîntătoare. [3]/

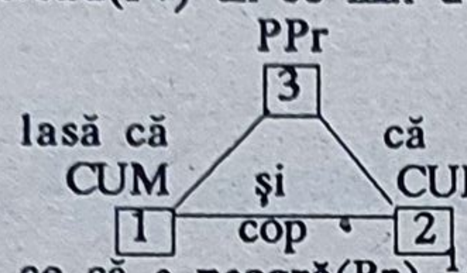

toate **erau deosebite,** pe lîngă tinereţe şi frăgezime

593. După ce că **e neagră**(Pn) [1]/ **o mai cheamă**(Pv) şi Neaga. [2]/

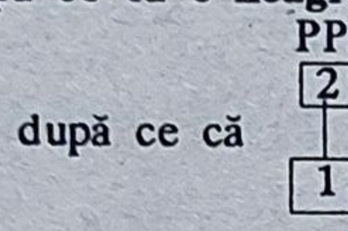

pe lîngă întunecimea feţei, **o mai cheamă** şi

594.

a) **Lîngă mine** - Ccl (det.v. stai)
b) **pe lîngă mine** - Ccum(det.v.a venit, se referă la S el)(corel.şi)
c) **de lîngă noi** - Asp(det.s.casa)
d) **în afară** - Ccl(det.v.nu vă aplecaţi)
e) **în afară de şerpi** - Ccum(det.v.mă tem, se referă la Ci de şoareci, corelativ şi)
f) **în afara perimetrului** - Ccl(det.v. a fost construită)

595. Afară de tîrgurile din Moldova, eu **n-am mai cunoscut**(Pv) nimica.
afară de tîrgurile-s.c.s.,nt,pl,Ac,art,hot.encl.-le+loc.prep.afară de(det.v.nu am cunoscut; se exceptează faţă de Cd nimica, acesta putînd fi considerat şi corelativ, împreună cu adv.mai)

596. Nu-mi rămîne(Pv) altceva decît supunerea.
decît supunerea - s.c.s.fm,sg,Ac.art.hot.encl.-a+adv.decît(det.v.nu rămîne,se exceptează faţă de S altceva, în acelaşi timp corelativ)

597. Nimic **nu ţine**(Pv) mai strîns pe oameni decît respectul reciproc şi emulaţia în construcţie.
decît respectul-s.c.s.,nt.sg,Ac.art.hot.encl.-l+adv.decît(det.v,nu ţine, se exceptează faţă de S nimic=corelativ)(coord.cop.)
(şi) **emulaţia** - s.c.s.fm,sg,art.hot.,encl.-a,coord.cop.cu Cex.anterior(se exceptează faţă de S nimic, corelativ,det.v nu ţine)

598. Alcineva decît mine **ar fi găsit**(Pv) tovărăşia veselă [1]/ şi **ar fi petrecut**.(Pv) [2]/
decît mine -p.pers.formă acc.p.I.sg.Ac.+adv.decît(det.v.ar fi găsit, se exceptează faţă de S altcineva=corelativ)

599. N-avea(Pv) nici un viţiu, nici o pasiune, decît tutunul [1]/ pe care-l fuma.(Pv)(AT) [2]/
decît tutunul -s.c.s.nt,sg,Ac.art.hot.encl.-l+adv.decît(det.v.n-avea, se exceptează faţă de Cd, corelative adj.pron.negative,nici un,nici o)

600. Nimica, domniţă, **nu dovedeşte**(Pv) mai bine [1]/ că **are**(Pv) cineva duh(CD) [2]/ decît credinţa [1]/ **că nu are**(Pv)(AT) [3]/
decît credinţa -s.c.s.fm,sg,Ac.art.hot.encl.-a+adv.decît(det.v.nu dovedeşte, se exceptează faţă de CD, corelativ S-pron.negativ)

601. Morarul, [3]/ cum **văzu**(Pv)(CT) [1]/ că toate apele **au îngheţat**,(Pv) afară de apa de la moara lui,(CD) [2]/ pe loc **se gîndi**(Pv)(PPr) [3]/ că asta **e o minune**(Pn)(Ci) [4]/
afară de apa -s.c.s.fm.sg,Ac.art.hot.encl.-a+loc.prep.afară de (det.v.au îngheţat, se exceptează faţă de S apele, corelativ aj.pron.neh.toate)

602. Nu dorea(Pv) altceva fără numai o excursie în munţi.
fără numai o excursie -s.c.s.fm,sg,Ac.art.neh.o+loc.prep.fără numai(det.v.nu dorea-corelativ Cd altceva, faţă de care se exceptează)

603. Toţi **erau încîntaţi**(Pn) afară de Gogu.
afară de Gogu - s.pr.s.ms.sg.Ac.+loc.prep.afară de(det.aj.Np încîntaţi, se exceptează faţă de S, în acelaşi timp corelativ- pron.neh.toţi)

604. Orice călătorie, afară de cea pe jos, **e** după mine **o călătorie**(Pn) pe picioare străine.
afară de cea -pr.dem.de depărtare,fem,sg,Ac.+loc.prep.afară de(det.v.exceptîndu-se faţă de S călătorie-corclativ este aj.pron.neh.orice)

605. Ca **să scapi**(Pv) de pedeapsă [1]/, alt chip **nu e**(Pv) [2]/ decît **să te duci**(Pv) [3]/ să-mi **aduci**(Pv) pe fata lui Verdeş-împărat. [4]/

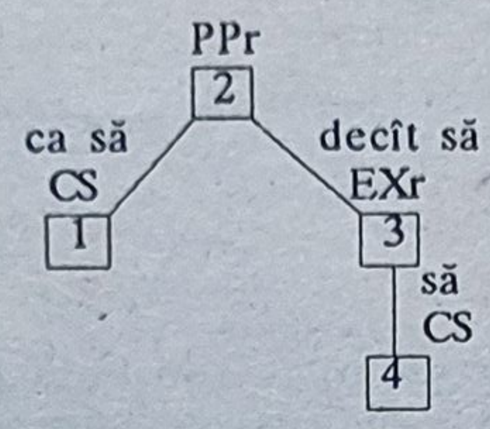

alt chip **nu e** <u>decît de a te duce</u>...

606. Boierul **e un om bun**(Pn) [1]/ care toată ziua **nu lucră**(Pv) altceva [2]/ decît **mănîncă**,(Pv) [3]/ **bea**,(Pv) [4]/ **citeşte**(Pv) într-o carte [5]/ **se culcă**(Pv) [6]/ şi **doarme** (Pv)[7]/ iar [9]/ cînd **se scoală** (Pv)[8]/ le **începe**(Pv) toate de la capăt. [9]/

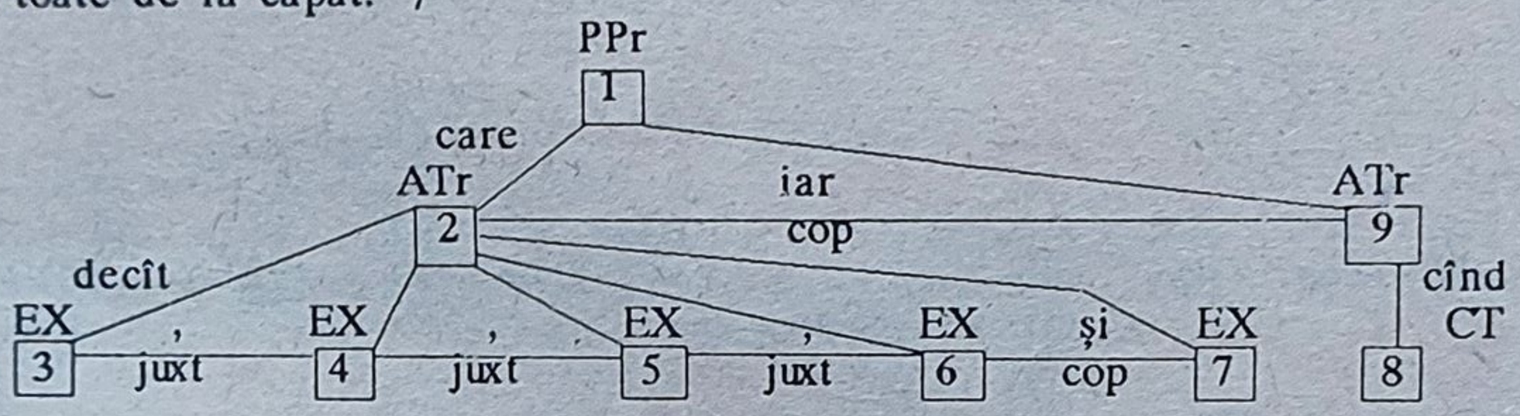

altceva **nu lucră** <u>afară de a mînca, a bea, a citi..., a se culca şi a dormi</u>

607. **Nu-mi rămîne**(Pv) altceva [1]/ decît **să cred**(Pv) orbeşte în fericirea mea. [2]/

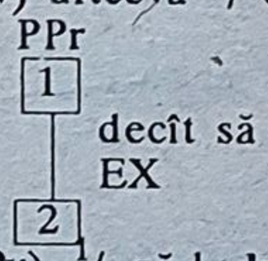

nu rămîne <u>decît a crede</u>

608. Mîine **trebuia**(Pv) [1]/ **să-l ducă**(Pv) la streang, [2]/ afară numai dacă domnitorul **nu va fi schimbat**(Pv) osînda într-o pedeapsă mai grea: [3]/ **să fie legat**(Pv) de două cămile, [4]/ pe care argaţii **să le biciuiască**(Pv) spre răsărit şi apus. [5]/

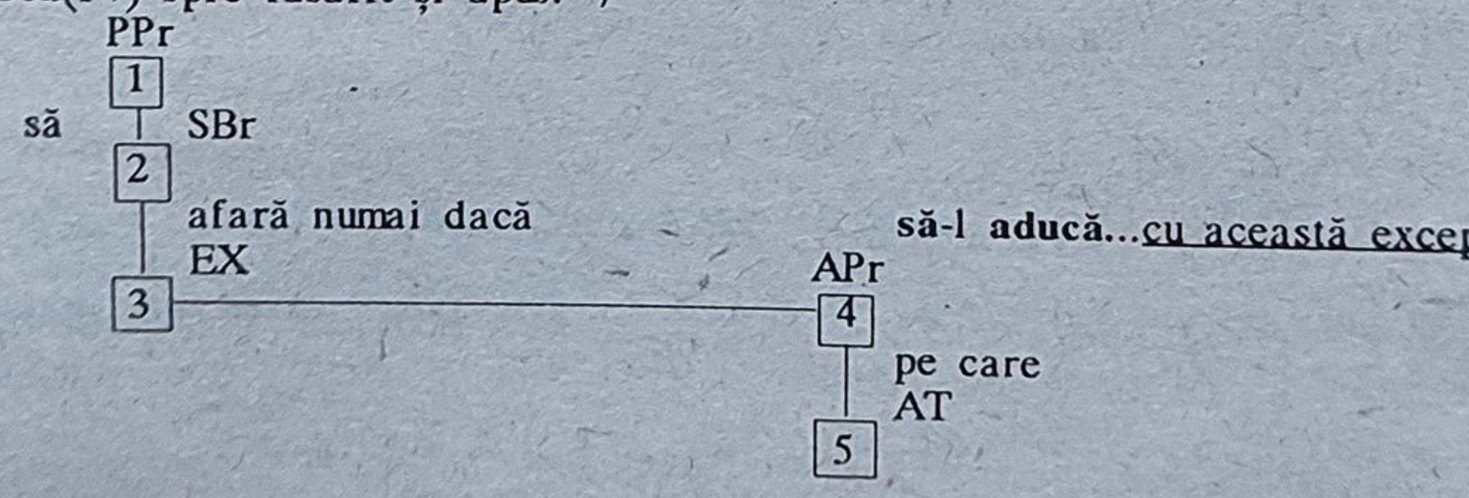

609. **În afară că am terminat**(Pv)[1]/ ce **mi-ai dat**(Pv) [2]/ **să fac**(Pv) [3]/ **n-am** mai **lucrat**(Pv) nimic astăzi. [4]/

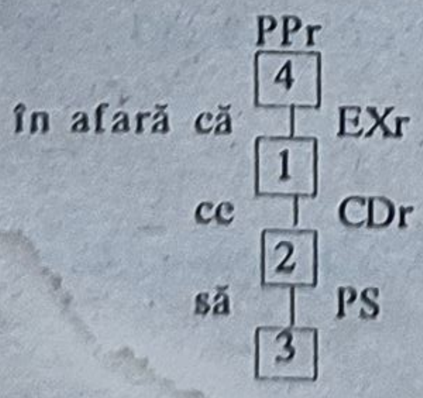

n-am mai **lucrat** nimic <u>în afara terminării</u>...

610. Nimeni **nu suflase**(Pv) niciodată nici un cuvînt despre acest lucru, [1]/ dar seara, [4]/ cînd Birică **se întorcea**(Pv) de la lucru [2]/ şi le **găsea**(Pv) pe cele două surori în dosul porţii [3]/ înţelegea(Pv)[4]/ că ele **au stat**(Pv) acolo tot timpul [5]/ şi că nimic altceva **n-au făcut**(Pv) [6]/ decît **să stea**(Pv) [7]/ şi **să se tot uite**(Pv) [8]/ cum **se scurg**(Pv) spre horă fetele de seama lor. [9]/

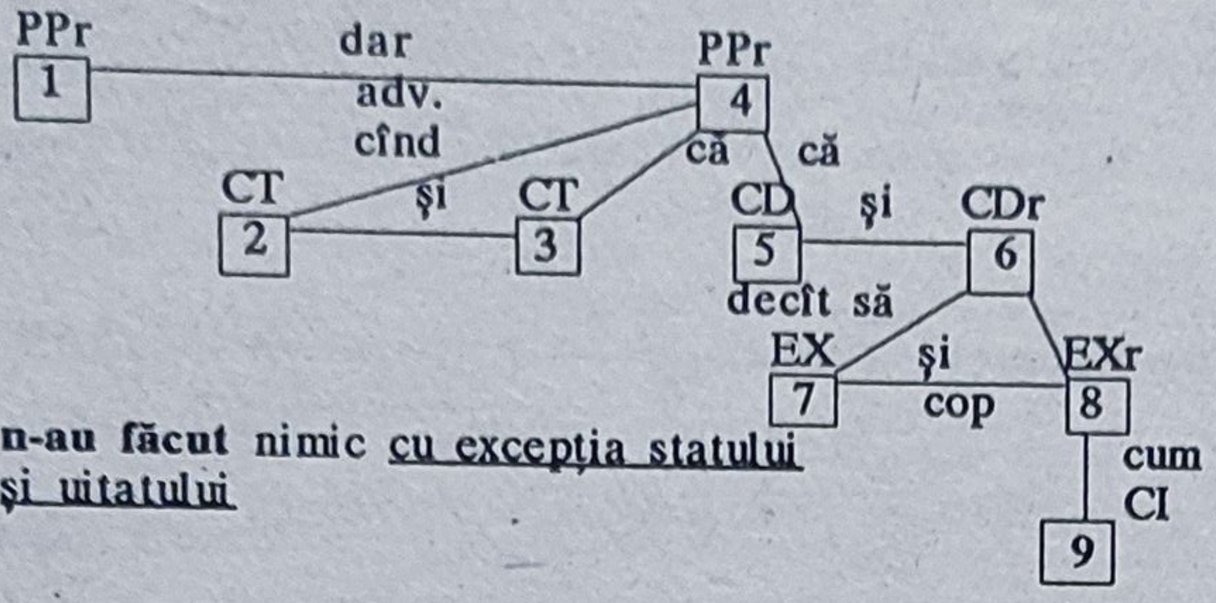

n-au făcut nimic <u>cu excepţia statului şi uitatului</u>

611. Zmeul, [2]/ de cînd **rămăsese închis**(Pn) în ostrovul său ca leul în cuşca îmblînzitorului de dobitoace, [1]/ **nu făcea**(Pv) alt [2]/ decît **da ocol**(Pv) ostrovului [3]/ şi [5]/ cît îl ziulica de **mare**(Pn) [4]/ îl **învîrtea**(Pv) [5]/ şi iar îl **învîrtea**(Pv) [6]/ ca doar **să găsească**(Pv) un locşor [7]/ pe unde **să treacă**(Pv) dincolo [8]/ dar pustiul de foc [11]/ care **giulea**(Pv)[9]/ şi **ustura**(Pv) nevoie mare [10]/ îl **făcea**(Pv) [11]/ **să se tragă**(Pv) înapoi [12]/ şi **să-şi rumege**(Pv) turbarea cu nădejdea d-a şi-o vărsa pe cineva [13]/ cînd **va găsi**(Pv) vremea. [14]/

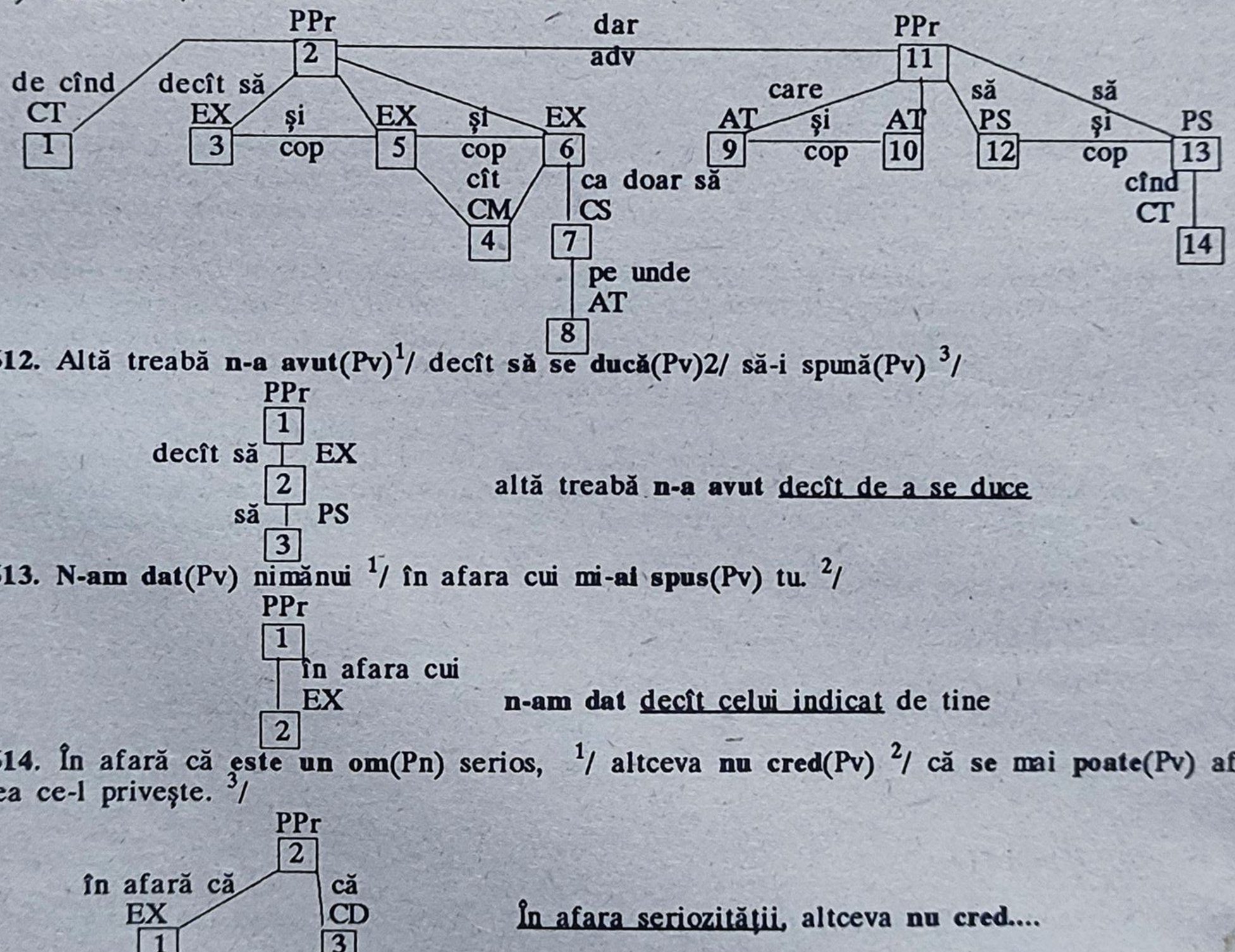

612. Altă treabă **n-a avut**(Pv)[1]/ decît **să se ducă**(Pv)2/ să-i spună(Pv) [3]/

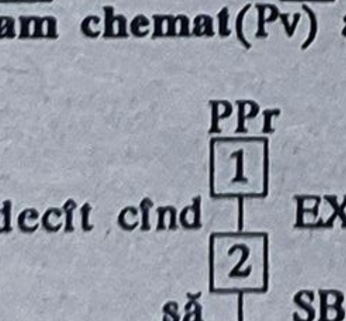

altă treabă **n-a avut** <u>decît de a se duce</u>

613. **N-am dat**(Pv) nimănui [1]/ în afara cui **mi-ai spus**(Pv) tu. [2]/

n-am dat <u>decît celui indicat</u> de tine

614. În afară că **este un om**(Pn) serios, [1]/ altceva **nu cred**(Pv) [2]/ că **se mai poate**(Pv) afirma în ceea ce-l priveşte. [3]/

<u>În afara seriozităţii</u>, altceva **nu cred**....

615. Nu **te-am chemat**(Pv) altă dată [1]/ decît cînd **a fost necesar**(Pn) [2]/ **să fii**(Pv) aici. [3]/

nu te-am chemat altădată <u>decît la momentul</u>...

616.
a) - **zău** - interjecţie
b) - **fără îndoială** - propoziţie incidentă - locuţiune adverbială predicativă
c) - **se vede** - propoziţie incidentă - verb impersonal

617. **Ne vom lupta**(Pv) pînă la moarte, [1]/ **rostiseră**(Pv) cu toţii într-un glas. [2]/

P Independentă
[1]

P Incidentă
[2]

618. Ce **hotărîm**(Pv) [1]/ **să facem**?(Pv) [2]/ **întrebase**(Pv) Dapix într-o noapte la sfatul celor [3]/ care mai **erau în viaţă**(Pv) în cetate. [4]/

PPr
[1]
să
CD
[2]

PIr
[3]
care
AT
[4]

619. Na, Dănilă [2]/ - **zise**(Pv) el în gîndul său -[1]/ **aşa-i**(Pn) [2]/ **c-am sfeclit-o**?(Pv) [3]/

PPr
[2]
că
SB
[3]

PInc.
[1]

620. **Venise**(Pv) [1]/ **să** ne **împuşte**(Pv) el pe noi, [2]/ dacă [4]/ **vedeţi**(Pv) dumneavoastră, [3]/ **n-am fi stat**(Pv) sub ploaia de bombe [4]/ şi **am fi luat-o la fugă**(Pv). [5]/

PPr
[1]
să
CS
[2]
dacă
CŢ
şi
cop
CŢ
[4] [5]

PInc.
[3]